UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Disputationes|| ROBERTI BELLAR-||MINI E SOCIETATE IESV,|| DE CONTROVERSIIS CHRISTIANAE|| FIDEI, ADVERSVS HVIVS TEM-||poris Hæreticos,||

Tribus Tomis comprehensæ.||

DE SVMMO PON=||TIFICE,|| QVINQVE LIRBRIS|| EXPLICATA.||

Bellarmino, Roberto Francesco Romolo <Heiliger>

Ingolstadii, [1599]

VD16 B 1607

urn:nbn:de:hbz:466:1-53860

Visual Library

Th. 1507.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

PRIMI TOMI

TERTIA CONTROVERSIA GENERALIS,

DE SVMMO PONTIFICE,

QVINQVE LIBRIS EXPLICATA.

A R. P. ROBERTO BELLARMINO SOCIETATIS IESV.

Bibliothecae ff. Capucinorum Paderbornae

Quibus accesserunt TRES LIBRI de translatione Imperij Romani eodem auctore.

1754

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

INDEX LIBRORVM ET CAPITVM.

LIBER PRIMVS,

De Romani Pontificis Ecclesiastica Hierarchia.

Præfatio in libros de summo Pontifice.

CAP. I. *Proponitur quæstio, Quodnam sit optimum regimen?*

II. *Probatur prima propositio, Quòd Monarchia simplex, simplici Aristocratiæ & Dimocratiæ præstet.*

III. *Quod Monarchia Aristocratiæ & Dimocratiæ admixta vtilior sit in hac vita, quàm simplex Monarchia.*

IV. *Quod circumstantiis exclusis, Monarchia simplex absolutè & simpliciter excellat.*

V. *Proponitur secunda quæstio, Debeat ne Ecclesiasticum regimen esse Monarchicum?*

VI. *Quod Ecclesiæ gubernatio non sit Dimocratia.*

VII. *Quod non sit Ecclesiasticum regimen penes Principes seculares.*

VIII. *Quod non sit Ecclesiasticum regimen præcipuè penes Episcopos.*

IX. *Quod regimen Ecclesiasticum præcipuè Monarchicum esse debeat.*

X. *Proponitur tertia quæstio, & probatur Petri Monarchia ex loco Euangelij. Matth. 16.*

XI. *Quid sit super petram ædificari Ecclesiam. Matth. 16.*

XII. *Quis sit ille cui dicitur; Tibi dabo claues. Matth. 16.*

XIII. *Quid intelligatur per claues. Matth. 16.*

XIV. *Soli Petro esse à Christo dictum; Pasce oues meas. Ioan. 21.*

XV. *Quid significet pasce. Ioan. 21.*

XVI. *Quod illis verbis Ioan. 21. Oues meas, vniuersa Ecclesia significata sit.*

XVII. *Explicatur prima prærogatiua S. Petri, ex mutatione nominis.*

XVIII. *Explicatur secunda prærogatiua ex modo quo ab Euangelistis Apostoli numerantur.*

XIX. *Explicantur quatuor aliæ prærogatiuæ ex Euangelio S. Matthæi.*

XX. *Explicantur tres aliæ prærogatiuæ ex Euangelio S. Lucæ.*

XXI. *Explicantur aliæ duæ ex Euangelio S. Ioannis.*

XXII. *Explicantur aliæ nouem prærogatiuæ ex Actis Apostolorum, & epistola ad Galatas.*

XXIII. *Proponuntur aliæ prærogatiuæ ex variis auctoribus.*

XXIV.

XXIV. *Tres vltimæ prærogatiuæ in medium adferuntur.*
XXV. *Testimoniis Patrum Græcorum & Latinorum confirmatur primatus Petri.*
XXVI. *Diluitur argumentum ex comparatione Petri cum Iacobo.*
XXVII. *De comparatione Petri cum Paulo.*
XXVIII. *Refellitur obiectio, ex quindecim peccatis sancti Petri à Magdeburgensibus concinnata.*

LIBER SECVNDVS,

De summo Pontifice.

CAP. I. *Proponitur quæstio, An B. Petrus Romæ fuerit, ibidemq; existens mortuus sit?*
II. *Quòd Petrus Romæ fuerit.*
III. *S. Petrum Romæ mortuum esse.*
IV. *Petrum Romæ vsque ad mortem Episcopum fuisse.*
V. *Solvitur argumentum primum hæreticorum.*
VI. *Soluitur secundum argumentum.*
VII. *Soluuntur alia quinque argumenta.*
VIII. *Soluuntur alia octo argumenta.*
IX. *Soluitur decimum sextum argumentum.*
X. *Soluitur decimum septimum argumentum.*
XI. *Soluitur vltimum argumentum.*
XII. *Romanum Pontificem Petro succedere in Ecclesiastica Monarchia; probatur ex diuino iure & ratione successionis.*

XIII. *Idem probatur ex Conciliis.*
XIV. *Idem probatur ex testimoniis summorum Pontificum.*
XV. *Idem probatur ex Patribus Græcis.*
XVI. *Idem probatur ex Patribus Latinis.*
XVII. *Idem probatur ex origine & antiquitate primatus.*
XVIII. *Idem probatur ex auctoritate, quam exercuit Romanus Pontifex in alios Episcopos.*
XIX. *Idem probatur ex legibus, dispensationibus, & censuris.*
XX. *Idem probatur ex Vicariis Papæ.*
XXI. *Idem probatur ex iure appellationum.*
XXII. *Soluuntur argumenta Nili de iure appellationum.*
XXIII. *Soluitur argumentum primum Lutheranorum.*
XXIV. *Soluuntur alia tria argumenta.*
XXV. *Soluitur argumentum vltimum.*
XXVI. *Idem probatur ex eo, quòd summus Pontifex à nemine iudicatur.*
XXVII. *Soluuntur argumenta Nili.*
XXVIII. *Soluuntur obiectiones Caluini.*
XXIX. *Soluuntur alia nouem argumenta.*
XXX. *Soluitur argumentum vltimum, & tractatur quæstio, An Papa hæreticus deponi possit.*
XXXI. *Idem probatur ex nominibus, quæ Romano Pontifici tribui solent.*

LIBER

LIBER TERTIVS,

De summo Pontifice.

CAP. I. *Proponitur Disputatio de Antichristo.*

II. *Antichristum certum quendam hominem futurum.*

III. *Ostenditur Antichristum nondum venisse.*

IV. *Explicatur prima Demonstratio, quòd nondum venerit Antichristus.*

V. *Explicatur secunda Demonstratio.*

VI. *Explicatur tertia Demonstratio.*

VII. *Explicatur quarta Demonstratio.*

VIII. *Explicatur quinta Demonstratio.*

IX. *Explicatur sexta Demonstratio.*

X. *De Nomine Antichristi.*

XI. *De Charactere Antichristi.*

XII. *De Generatione Antichristi.*

XIII. *De Sede Antichristi.*

XIV. *De Doctrina Antichristi.*

XV. *De Miraculis Antichristi.*

XVI. *De Regno & Præliis Antichristi.*

XVII. *De Gog & Magog.*

XVIII. *Refelluntur deliramenta hæreticorum, quibus non tam probant, quàm impudenter affirmant, Papam esse Antichristum.*

XIX. *Refelluntur nugæ Synodi Smalchaldicæ Lutheranorum.*

XX. *Refelluntur Caluini mendacia.*

XXI. *Refelluntur mendacia Illyrici.*

XXII. *Refelluntur ineptiæ Tilemanni.*

XXIII. *Refelluntur mendacia Chytræi.*
XXIV. *Refutantur argumenta Caluini & Illyrici, qui probare conantur, Papam non esse amplius Episcopum. vbi etiam refellitur fabula de Ioanne Papa fœmina.*

LIBER QVARTVS,

De potestate spirituali summi Pontificis.

CAP. I. *Quòd Papa sit summus Iudex in controuersiis fidei & morum diiudicandis.*
II. *Proponitur quæstio, Sitne certum Papæ iudicium?*
III. *Statuitur prima propositio de infallibili iudicio summi Pontificis.*
IV. *De Romana Ecclesia particulari.*
V. *De decretis morum.*
VI. *De Pontifice, vt est particularis quædam persona.*
VII. *Soluuntur obiectiones ex ratione petitæ.*
VIII. *De erroribus qui falsò adscribuntur summis Pontificibus, Petro, Lino, Anacleto, Thelesphoro, Victori, Zephyrino, Vrbano, Pontiano, Cornelio & Marcellino, qui non solùm Pontifices, sed etiam Martyres fuerunt.*
IX. *De iis quæ Liberio & Felici II. obiiciuntur.*
X. *De Siricio, Innocentio, & aliis septem Pontificibus.*
XI. *De Honorio I.*

XII. *De aliis septem Pontificibus.*
XIII. *De Gregorio VII.*
XIV. *De ceteris Pontificibus, quibus error in fide falsò tribuitur.*
XV. *Proponitur quæstio, An summus Pontifex habeat iurisdictionem verè coactiuam, ita vt possit leges condere, quæ obligent in conscientia, & iudicare ac punire transgressores?*
XVI. *Probatur testimoniis verbi Dei, posse Pontifices veras leges condere.*
XVII. *Soluuntur argumenta aduersariorũ ex Scriptura & testimoniis ducta.*
XVIII. *Soluitur argumentum ex comparatione legum.*
XIX. *Soluitur argumentum ductum ab exemplis.*
XX. *Soluuntur argumenta duo desumpta ex ratione conscientiæ.*
XXI. *Soluitur argumentum ex Patribus.*
XXII. *Proponitur quæstio postrema, An Christus iurisdictionem Ecclesiasticam soli Pontifici summo immediatè contulerit.*
XXIII. *Apostolos à Christo iurisdictionem omnem accepisse.*
XXIV. *Episcopos omnes à Papa iurisdictionem accipere.*
XXV. *Soluuntur argumenta aduersariorum.*

LIBER QVINTVS,

De potestate Pontificis temporali.

CAP. I. *Proponitur quaestio de potestate temporali.*

II. *Papam non esse Dominum totius mundi.*

III. *Papam non esse Dominum totius orbis Christiani.*

IV. *Papam non habere vllam temporalem iurisdictionem directè.*

V. *Soluuntur argumenta contraria.*

VI. *Papam habere temporalem potestatem indirectè.*

VII. *Rationibus probatur Theologorum sentẽtia.*

VIII. *Idem probatur exemplis.*

IX. *Non pugnare cum verbo Dei, vt vnus homo sit princeps Ecclesiasticus & Politicus simul.*

X. *Soluuntur argumenta contraria.*

PRAEFATIO IN LIBROS DE SVMMO PONTIFICE, HABITA IN GYMNASIO Romano, anno cIↃ. IↃ. Lxxvii.

ANTE QVAM AD DIsputationem de Pontifice maximo aggrediamur, pauca quædam præmittenda esse censui. Primùm de vtilitate & magnitudine institutæ disputationis: Deinde de iis qui Romanum primatum scriptis libris oppugnare, veletiam è contrario propugnare, ab exordio Ecclesiæ vsque ad nostra tempora studuerunt: Postremò de ratione & ordine, quo præsens Controuersia, quæ necessariò longissima futura est, à nobis tractanda atque explicanda sit.

Et quidem quæstionis de Pontifice magnitudo atque vtilitas ex duobus potissimùm intelligetur: ex magnitudine rei, de qua agitur, quæq; in dubium reuocatur, & ex multitudine & contentio-

tentione aduersariorum. etenim de quare agitur, cùm de primatu Pontificis agitur? breuissimè dicam, de summâ rei Christianæ. Id enim quæritur, debeat ne Ecclesia diutius consistere, an verò dissolui & concidere? Quid enim aliud est quærere, an oporteat ab ædificio fundamentum remouere, à grege pastorem, ab exercitu imperatorem, solem ab astris, caput à corpore, quàm, an oporteat ædificium ruere, gregem dissipari, exercitum fundi, sydera obscurari, corpus iacere?

Porrò aduersarij, id est, hæretici, cùm in aliis ferè dogmatibus non minus inter se, quàm à nobis dissentiant, in hoc tamen omnes conueniunt, vt totis viribus, summáq; animi contentione Romani Pontificis sedem oppugnent. nulli fuerunt vnquam hostes Christi atque Ecclesiæ, qui simul cum hac sede bellum non gesserint. Quæ duo mihi Isaias Propheta longè antè prouidisse ac prædixisse videtur. Rei quidem magnitudinem & vtilitatem, cùm ait: Ecce ego ponam in fundamentis Sion lapidem, lapidem probatum, angularem, precioſum, in fundamēto fundatum. Hæreticorum verò contentionem & impetum, cùm hunc ipsum lapidem: Lapidem offensionis, & petram scandali esse dicit. Quæ posteriora verba etsi ab Isaia non eodem loco posita

Esa. XXVIII. 16.

sita sunt, quo priora (hæc enim cap. 8. illa cap. 28. continentur) tamen Apostolus Paulus ad Rom. 9. & Apostolus Petrus in epist. priore, cap. 2. ita hæc omnia Prophetæ verba copularunt, vt nemini dubium esse possit, quin ad eundem finem, idemq; propositum referantur. & quanquam hæc verba in Christum præcipuè conuenire non ignoramus, eadem tamen nõ ineptè in Christi vicarium quadrare censemus.

Quæ sunt igitur fundamenta Sion? Explicat hoc Apostolus Ioannes in Apocalypsi: Describens enim huius eiusdem sanctæ Ciuitatis partes omnes, atq; ornamenta, inter cetera sic ait: Et murus ciuitatis habens fundamẽta duodecim, & in ipsis duodecim nomina duodecim Apostolorum Agni. Apoc. XXI. 14.

Fundamenta ergo Sion Apostoli sunt: in his numeratur, & excellit singularis quidam lapis: Ecce, *inquit*, ponam in fundamentis Sion lapidem. *Quis iste lapis sit, nemo ignorat qui Euangelium legit. Cùm enim ex Apostolis duodecim vnus diceretur Simon; Dominus ei nomen mutauit, & pro Simone Petrum dici voluit, petram inquam: siquidem lingua Syrorum, qua Dominus sine dubio vtebatur, nihil aliud Cephas, quàm petram significat. Ait igitur illi Dominus:* Tu es Simon, tu vocaberis Cephas,

phas, *id est, petra, siue, vt nos Latini commodius dicimus, Petrus. Et rursum alio loco:* Tu es Petrus, *siue, tu es petra,* & super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam. *Ecce vobis lapidem in fundamentis Sion. Sed qualem lapidem putatis?* Lapidem, *inquit,* probatum, angularem, precioſum, in fundamento fundatum.

lapis probatus. *Lapidem probatum. Siquidem omni genere probationis tentata est hæc petra, omnes portæ inferorum in eam impetum fecerunt.*

Ac, vt omittam persecutiones Iudæorum atq; Ethnicorum, quæ huic sedi cum reliqua Ecclesia communes fuerunt: certè inprimis hæretici permulti non semel neq; bis, sed frequentissimè renouatis exercitibus cum hac sede aperto Marte cõflixerunt. Deinde Græcorum æmulatio ac superbia non antè destitit cum hac sede bellum gerere, quàm ipsi à Turcarum Imperatore oppressi religionem quoq; cum dignitate amiserunt. Tum Imperatores potentissimi & Christiani, & quod maius est, sub nomine religionis & pietatis, hanc ipsam sedem, vnde ad eos Imperij Romani sceptra peruenerant, deiicere atque euertere sæpe conati sunt.

Nec enim ignoratis quas tragœdias in Ecclesia Henricus IV. Henricus V. Otho IV. Friderici

cus

tus II. aliiq; nonnulli diuersis temporibus excitârint. Et quasi hæc parua fuissent, addidit Satan Romanum populum contra Pontifices commouere. Exstat adhuc B. Bernardi epistola grauissima ad senatum populumq; Romanum, qua seditionem eorum contra Eugenium Papam à Diabolo concitatam, sedare conatur. Eiusmodi verò seditiones turbulentissimæ & pernicioſissimæ, atque ad Romanum Pontificem perdendum aptissimæ, aliquot, non diebus, neque mensibus, sed annis, immò & seculis durauerunt.

Huc accesserunt schismata grauissima, & plurima ipsorum inter se Romanorum Pontificum, quibus non potuisset vllo modo nõ cedere, & tandem labefactari ac destrui Petri sedes, si non petra esset firmissima, ac probatissima, & ab illo in fundamentis Sion constituta, qui ait: Et portæ inferi non prævalebunt aduersus eam. *Ac ne fortè putaremus, ob vitam incorruptam, & mores integerrimos summorum Pontificum, tam diu stetisse hanc sedem: permisit ad extremum Deus, vt etiam quidam parum probi Pontifices aliquãdo hanc sedem tenerent & regerent. Quales sanè fuerũt Stephanus VI. qualis Leo V. Christophorus I. Sergius III. Ioannes XII. aliiq; non pauci, si vera sunt, quæ de eorum vita & rebus gestis*

Improbi Pontif.

gestis apud Historicos eorum temporum scripta leguntur.

Itaque nihil est, quod hæretici tantum laborent in quorundam Pontificum vitiis conquirendis. Nos enim agnoscimus & fatemur, ea fuisse non pauca: sed tantùm abest, vt iis gloria huius sedis obscuretur, vel minuatur, vt iisdem potius vehementer crescat & amplificetur. Hinc enim intelligimus, non humano consilio, prudentia, viribus, Romanum pontificatum tam diu consistere, sed quia hæc petra ita à Domino roborata, diuinitùs fundata, Angelorũ custodiis septa, singulari Dei prouidentia, & protectione munita est, vt aduersus eam portæ inferorum nullo modo præualere possint, siue illis portis persequutio Tyrannorum, siue rabies hæreticorum, siue schismaticorum furor, siue scelera & flagitia designẽtur. Lapidem ergo probatum posuit Deus in fundamentis Sion; nec solùm probatum, sed etiam angularem, qui duos parietes connectat. quod mihi videtur ad demonstrãdum discrimen inter Pontificem Christianorũ & Iudæorum esse positum. Ille enim lapis quidem & fundamentum erat, sed non lapis angularis. Nec enim parietes duos, sed vnum tantùm sustentabat. at noster lapis angularis est; nam & Iudæi, & Gentes, quasi parietes

duo

duo simul coniuncti, atq; vnam Christianam Ecclesiam facientes, ab hoc vno angulari lapide cõtinentur.

Addit Isaias, & Precioſum. *Quo vno verbo infinitus bonorum thesaurus significatus est, qui à Petri sede in omnem Ecclesiam copiosissimè atq; vberrimè deriuatur. Vnde enim ad Germaniam, Galliam, Angliam, aliasq; remotissimas prouincias missi sunt, qui Euangelium prædicarent, nisi ab hac sede? Vbinam Episcopi de suis sedibus pulsi, totoq; orbe profugi, vt Athanasius quondam & Petrus Alexandrini, Paulus & Chrysostomus Cõstantinopolitani, auxilium & refugium inuenerunt, nisi in hac sede? Vnde dogmatum explicationem, ritus Sacramentorum, indulgentiarum communicationem habemus, nisi ab hac sede?*

Vnde, vt cetera prætermittam, quæ nimis longum esset enumerare, consensio in doctrina, vinculum pacis, vnitas fidei, quæ est ipsa salus, & vita religionis, nisi ab hac sede? Alioqui enim, cur hæretici nostri temporis, cùm satis multas & amplas prouincias obtineãt, Angliam, Scotiam, Daniam, Norvegiam, Sueciam, & Germaniæ, Poloniæ, Boëmiæ, Hungariæ, non exiguam partem, nunquam adhuc vnũ Generale Concilium, in quo vel de vno articulo omnes conuenirent, cogere potuerunt? Cur etiam Græci ab anno DCCC. quo

à sede Petri, Romanaq́ Ecclesia discesserunt, per alios totos fermè DCCC. annos ne vnam quidem Synodum celebrauerunt in argumentum mutuæ per ipsos consensionis, & pacis? Cùm nos è contrario ab eo tempore circiter decem Concilia Generalia eaq́ frequentissima habuerimus, quorum postremum est hoc ipso tempore, quo Lutherani inter se acerrimè digladiantur, & de concordia planè desperant, summa Patrum consensione celebratum. Quæ potest esse huius tantæ differentiæ ratio, nisi quod illi eo duce ac rectore carent, qui solus potest ac debet fratres omnes in fide confirmare, & Ecclesiam vniuersam in vnitate retinere?

Addit postremò idem Propheta: In fundamento fundatum. *Quid est enim in fundamẽto fundatum, nisi fundamentum post fundamentum, fundamentum secundarium, non primarium? Siquidem primũ ac præcipuum Ecclesiæ fundamentum non ignoramus esse Christum, de quo Apostolus ait:* Fundamentum aliud nemo potest ponere, præter id quod positum est, quod est Christus Iesus. *At post Christũ, fundamentum est Petrus, & nisi per Petrum nõ peruenitur ad Christum. Iactent licet hæretici Christum, eiusq́ verbum ac doctrinam sequi se gloriẽtur, necesse tamen est, vt inquit Magnus Leo in epistola*

epistola ad Episcopos Viennensis prouinciæ, exortem mysterij illum esse diuini, qui ausus fuerit à Petri soliditate recedere.

Est igitur Petri sedes lapis probatus, angularis, precios us, in fundamento fundatus. & id quidem nobis. At verò aduersarijs nostris hæreticis nihil est aliud, quàm lapis offensionis, & petra scandali. Cùm enim deberent se super eam ædificare in templum sanctum in Domino, illi contrà, vt verè cæci atq; furentes in eam impingunt. Displicet enim humanæ sapientiæ, displicet superbiæ eorum, qui in oculis suis prudentes sunt, vt vnus mortalis, quo, nec eruditione, nec probitate, nec vllaalia ratione inferiores se iudicant, fundamẽtum dicatur Ecclesiæ, super quod tantum, tam ingens, tam sublime, tam immensum ædificium collocetur. Propterea verò eis hoc displicet, quia non intelligunt, quàm sit Deo non solùm facile, sed etiam glorios um infirma eligere, vt confundat fortia. Nec animaduertunt hanc esse Dei consuetudinem, vt per fidem & humilitatem, ad sapientiam & gloriam nos deducat.

Sic nimirum constituit, per stultitiam prædicationis crucifixi, saluos facere credentes: sic piscatores elegit, vt conuerteret Imperatores: sic rebus abiectis, ac vilibus aqua, oleo, panis, viniq; speciebus Sacramentorum virtutes, & infinitos

donorum cœlestium thesauros alligauit: vt dum fide & humilitate rebus illis abiectis subiicimur, ad sortem filiorum Dei, & ad ipsius diuinæ naturæ consortium euehamur. Sed illi ad hæc omnia oculos claudunt, & solùm contra salutarem petrã, contraq; Dei consiliũ insanire, & debacchari non cessant, vt verè sit illis lapis offensionis & petra scandali. Hanc enim sedem Donatistæ quondam cathedram pestilentiæ nominabant: huius sedis Pontificem BERENGARIVS Pompificem atq; Pulpificem vocitabat: hanc VVALDENSES purpuratam meretricem: hanc Ioannes VVICLEF Satanæ synagogam: hanc Lutherani, Caluinistæ, Anabaptistæ, Antichristi solium esse contẽdunt. Et cùm à nobis in plurimis aliis rebus dissideant, tamen hinc nobis solum nomen imponere voluerunt. Nec enim aliud, quàm Papistas nos vocant, quasi vel solùm vel præcipuè in summo Pontifice tùendo errare nos arbitrentur. Neque putant se maiori contumelia aliquem afficere posse, quàm si eum nominent Papam. Quin etiam è contrario loca omnia cœnosa ac sordida, & quidquid turpe ac fœdum in rerum natura reperitur, Papæ vocabulo appellare cœperunt.

Denique is est LVTHERI atq; CALVINI, eorumq; similium in Pontificem animus, vt cùm de aliis rebus omnibus mordaciter ac petulãter scribant,

bant, in Pontifice ſummo vexando, & probris, calumniis, conuitiis onerando, furiis agitari, & malo Dæmone plenè eſſe, vel potius hominẽ exuiſſe, ac Dæmonem induiſſe videantur. Ceterùm quia ipſi, velint, nolint, lutei fragileſq́; ſunt, ſummus verò pontificatus petra firmiſsima eſt, non ipſi, dum apud hanc ſedem offendunt, eam confringent, ſed ab ea potius ſine dubio conterentur. Qui ceciderit, *ait Dominus*, ſuper lapidem hunc, confringetur; ſuper quem verò lapis ceciderit, conteret eum. *Et Magnus Leo loco antè notato:* Quiſquis *(inquit)* huic ſedi principatum exiſtimat denegandum, illius quidem nullo modo poteſt minuere dignitatem, ſed inflatus ſpiritu ſuperbiæ ſuę, ſemetipſum in inferna demergit.

Vt enim ingens aliquis ſcopulus, qui in medio mari ſuper vndas ac fluctus eminet, non deiicitur vnquam, nec mouetur, licet indentidem vẽtorũ flatus mariſq́; fluctus magno impetu in eum incurrant; ſed eos potius omnes ſoluit ac frangit: ſic Petri ſedes toties iam ab Iudæis, ethnicis, hæreticis, ſeditioſis, ſchiſmaticis, incredibili furore pulſata, illis ferè omnibus, vel cõſumptis, vel ſubactis, vel proſtratis, ſupra mille & quingentos annos ſtat immota: & ſemper (vt S. Auguſtinus ait) fruſtrà circumlatrantibus hæreticis, culmen au-

ctoritatis obtinuit. Quæ cùm ita sint, vides, ni fallor, eius controuersiæ magnitudinem, quæ nobis ad explicandum proposita est.

Venio nunc ad id, quod secundo loco posuimus. PRIMI, qui seriò primatum Rom. Pontificis oppugnarunt, videntur fuisse Græci; Ipsi enim iam inde ab anno Domini CCC. LXXXI. Episcopum Constantinopolitanum, qui antea ne Patriarcha quidem erat, tribus Patriarchis Orientis anteponere, & secundum à Rom. Pontifice facere voluerunt. Id intelligi potest ex Concilio II. Generali, can. 5. Deinde anno CCCC. LI. eo Græci non contenti, eum Episcopum Constantinopolitanũ Rom. Pontifici parem efficere conati sunt. Nam in Synodo Chalcedonensi, act. 16. definiunt Græci Patres, non tamen sine fraude, & absentibus legatis Romanis, Constantinopolitanum Episcopum ita secundum à Romano esse debere, vt tamẽ habeat æqualia priuilegia. Neq; hoc etiam contenti, temporibus S. Gregorij, ac prædecessoris eius Pelagij, eius nominis secundi, circiter annum DC. Episcopum Constantinopolitanum, OEcumenicum, id est, orbis terræ siue vniuersalem Episcopum appellare cœperunt. cuius rei testis est ipse S. Gregorius in epist. quas multas breui tempore de hac caussa scripsit ad Ioan. Episcopum Constantinopolit. ad Imperatorem Mauritium, ad Imperatricem

tricem Constantiam, ad Patriarchas ceteros Orientis.

Denique anno M. LIV. apertè pronuntiarunt Rom. Episcopum propter additionem particulæ, FILIOQVE, ad Symbolum Constantinop. ex sententia Synodi Ephesinæ, quæ id prohibuerat, de suo gradu excidisse, & iam summum ac primum Episcoporum omnium esse Pontificem Constantinop. Refert id Sigebertus in Chronico, & alioqui ex epistolis Leonis IX. satis apertè colligitur. Exstat etiam libellus Græcè scriptus ~~à Nilo Thessalonicæ Archiepiscopo aduersus primatum Romani Pontificis, quem nuper Illyricus ex nescio quibus latebris productũ ad lucem, Latinitate donauit.~~

Ex Latinis primi sunt VVALDENSES, qui se ab obedientia Rom. Pontificis subtraxerunt; Exorti sunt autem VValdenses Anno M.C.LXX. vt Reynerius scribit, qui ante annos CCC. floruit. Anno deinde M. CCC. Matthæo Palmerio teste in Chronico, exstiterũt quidam, q FRATICELLI dicebantur, qui præter alios errores hunc etiã habuerunt, Petri auctoritatem in Romana Ecclesia iam dudum cessasse; atq ad sectam Fraticellorum esse translatam. Vide Ioannem de Turrecremata lib. 4. de Eccles. par. 2. cap. 37. Non diu pòst, eodẽ Ioan. de Turrecremata teste, exstitere MARSILIVS Paduanus, & Ioannes de IANDVNO, qui

Romano Pontifici nõ modò Episcopos omnes, sed omnes etiam Presbyteros pares fecerunt.

Deinde circiter annum Domini M.CCC.XC. exortus est Ioannes VVICLEF, & eum sequutus est Ioannes Hus, quorum sententiæ aduersus Apostolicam sedem legi possunt in Concilio Constantiensi, sess. 8. & 15.

Ad extremum nostro hoc seculo MARTINVS LVTHERVS, & quotquot post eũ hæretici apparuerunt, Rom. pontificatum totis viribus omniq; animi contentione labefactare conati sunt. Ac summa quidẽ doctrinæ ipsorum hæc est, Romanũ Episcopũ fuisse aliquãdo Pastorem & Concionatorem Ecclesiæ Romanæ, atq; vnum de ceteris, nõ supra ceteros: nunc verò nihil esse aliud quã Antichristum. Vide Lutherum in libro de potestate Papæ, & in assert. art. 25. Philippũ Melanchthonem (si tamẽ ipse est libri auctor) in lib. de potestate & primatu Papæ, seu de regno Antichristi, nomine Synodi Smalcaldensis conscripto. Ioannem Caluinum 4. lib. Instit. cap. 6. & seq. Ioannem Brentium in confessione VVirtemberg. cap. de summo Pontifice, & in Prolegomenis aduersus Petrum à Soto. Matthiam Illyricum in Centuria prima lib. 2. cap. 7. col. 524. & seq. & cap. 10. colum. 558. & sequent. ac deinceps in singulis Centuriis, cap. 7. item in lib. de primatu Papæ; & in altero

altero de historia concertationis Papæ, & Concilij VI. Carthaginensis.

Iam verò qui pro summi Pontificis auctoritate scripserunt, ex omnibus nationibus multi reperiuntur. sed ne aliquis fortè queratur se prætermissum, profiteor me non omnes enumeraturum, sed eos tantùm, qui ad manus meas peruenire potuerunt. Ex POLONIA vnum habemus, sed qui instar multorum esse possit, HOSIVM videlicet Cardinalem, cùm in explicatione Symboli, cap. 26. tum in lib. 2. contra Brentium, tum in lib. de auctoritate summi Pontificis.

Ex GALLIA duos habemus: Remundum RVFFVM in libro aduersus Carolum Molinæum, pro summo Pontifice; & Robertum Arboricensem, in primo tomo de vtriusque gladij potestate.

Ex GERMANIA quinque: Ioannem ECKIVM in libris tribus de primatu S. Petri; Ioannem Fabrum in refutatione libri Lutheri, de Pontificis potestate; Ioannem Cochlæum, in 4. Philippica; Gasparem Schatzgerum, in controuersiis; Conradum Clingium, lib. 3. de locis communibus.

Ex inferiori Germanica sex: Ioannem DRIEDONEM lib. 4. cap. 3. par. 2. de Scripturis & Dogmat. Eccles. Albertum Pighium lib. 3. 4. & 5.

Eccles. hierarch. ~~Ioannem à Louanio~~ de perpetua cathedræ Petri protectione & firmitate; ~~Iacobum Latomum~~ lib. de primatu Petri; ~~Gulielmum Lindanum~~ lib. 4. panopliæ; ~~Ioannem Bunderium~~ in compendio Concertationum, tit. 31.

EX ANGLIA sex: ~~Thomam VVALDENSEM~~ lib. 2. doctrinalis fidei, art. 1. & 3. ~~Ioannem ROFFENSEM~~ in refut. art. 25. ~~Reginaldum Polum~~ lib. de summo Pontifice, & lib. 1. & 2. ad Regem Henricum, ~~Alanum Copum~~ Dialogo 1. ~~Nicolaum Sanderum~~ in libris de visibili Monarchia; ~~Thomam Stapletonum~~ li. 6. Controversiarum.

EX HISPANIA sex: ~~Ioannem de TVRRECREMATA~~ lib. 2. de Ecclesia; ~~Alphonsum de Castro~~ lib. 12. contra hær. ~~Melchiorem Canum~~ lib. 6. de locis; ~~Petrũ de Soto~~ in defensione suæ confessionis, à cap. 74. vsque ad finem; ~~Franciscum Horantium~~ lib. 6. de locis Catholicis; ~~Franciscum Turrianum~~ in libris contra Antonium Sadeelem.

EX ITALIA octo: ~~D. THOMAM~~ in opusc. contra Græcos; ~~B. Augustinum Triumphum Anconitanum~~ in summa de potestate Papæ; ~~B. Antoninum~~ 3. par. tit. 22. summæ Theologiæ, ~~Thomam Caietanum de institutione & auctoritate~~ Romani Pontificis; ~~Gasparem Contarenum de potestate~~ Romani Pontificis; ~~Thomam Campegium in li-~~

bro

bro eiusdem tituli; Ioannem Antonium Delphinum lib. 1. & 2. de Ecclesia.

EX GRAECIA VNUM: GENNADIVM Scholarium in defensione capituli quinti.

Quod autem attinet ad ordinem & dispositionem: Proposita disputatio duas habet partes præcipuas: Vnam de institutione summi Pontificatus, siue Ecclesiasticæ Monarchiæ: Alteram de summi Pontificis officio & potestate. Ac parte quidem priore sex Quæstiones continentur.

PRIMA, Sítne Monarchia optimum regimen?

SECVNDA, Num regimen Ecclesiæ debeat esse Monarchicum?

TERTIA, Fuerítne S. Petrus primus Ecclesiæ Catholicæ spiritalis Monarcha?

QVARTA, Num idem B. Petrus Romam venerit, atque ibidem Pontificalem sedem perpetuò mansuram constituerit?

QVINTA, Succedátne S. Petro Romanus Episcopus, non solùm in Episcopatu Romano, sed etiam in vniuersæ Ecclesiæ Principatu? Ad quam Quæstionem quædam etiam aliæ reuocabuntur, quæ cum ea ita coniunctæ sunt, vt seiungi nullo modo possint. vt, de Appellationibus ex toto orbe terrarum audiendis; de instituendis, confirmandis, transferendis, puniendis etiam & ab officio remo-

remouendis Episcopis; & aliæ nonnullæ generis eiusdem.

SEXTA, Num idem Romanus Episcopus ex Vicario Christi in Antichristum aliquando transierit?

Iam verò posterior Controuersiæ pars sex alias Quæstiones complectitur.

PRIMA, Sítne Romani Pontificis statuere de controuersiis fidei, & morum?

SECVNDA, An in eo iudicio errare possit?

TERTIA, Possítne summus Pontifex leges condere, quæ hominum conscientias verè ligent, & simul animaduertere in præuaricatores?

QVARTA, An sit Ecclesiastica iurisdictio soli Pontifici summo à Christo ita commissa, vt non nisi per eum ad ceteros deriuetur?

QVINTA, An præter spiritalem iurisdictionem habeat idem Pontifex temporalem aliquam potestatem; ea ratione, qua Pontifex est?

SEXTA, An possit habere, ac re ipsa habeat, Principum donatione, imperium aliquod temporale in certas prouincias, aut regiones?

LIBER

LIBER PRIMVS, DE ROMANI PONTIFICIS ECCLESIASTICA MONARCHIA.

CAPVT PRIMVM.

Proponitur quæstio, Quodnam sit optimum regimen.

NEMINI DVBIVM ESSE POTEST, QVIN & potuerit & voluerit Saluator noster IESVS CHRISTVS Ecclesiam suam ea ratione & modo gubernare, qui sit omnium optimus & vtilissimus. Tres autem sunt formę bonę gubernationis: MONARCHIA, id est, vnius principatus, cuius contrarium vitium est Tyrannis: ARISTOCRATIA, id est, regimen optimatium, cui opponitur Oligarchia, id est, factio paucorum: & DIMOCRATIA, hoc est, populi totius imperium, quod in seditiones non rarò degenerat.

tres sit formæ bonæ gubernationis.

Docent hoc principes Philosophorum, PLATO in politico, & ARISTOTELES lib. 3. polit. cap. 5. & lib. 8. Ethic. cap. 10. Nec sine magna ratione id docent. nam si multitudo gubernanda est, fieri non potest, quin aliquo modo ex tribus gubernetur. Aut enim vnus præficietur Reipublicæ, aut aliqui de multis, aut omnino omnes. Si vnus, Monarchia erit: si aliqui de multis, Aristocratia: si omnes omnino, Dimocratia.

Quanquam autem tres tantùm sunt formæ simplicis gubernationis: possunt tamen inter se illæ quasi permisceri, ex qua permixtione quatuor aliæ formæ mixti regiminis producentur. Vna, temperata ex omnibus tribus: Altera, ex Monarchia & Aristocratia: Tertia, ex Monarchia & Dimocratia:

Postre-

Postrema, ex Dimocratia & Aristocratia. Quibus ita constitutis, prima nascitur quæstio, quæ sit ex septem formis gubernationis optima?

Ac Ioannes quidem CALVINVS, vt omnes omnino vias obstruat, quibus ad Ecclesiasticam Monarchiam constituendam disputando perueniri solet, Aristocratiam ex formis simplicibus; ex mixtis verò, temporatum regimen ex ipsa, & Dimocratia, omnibus aliis anteponit: deterrimam omnium vult esse Monarchiam, præsertim si in toto orbe terrarum, aut in Ecclesia vniuersa constituatur. Verba eius ex lib. 4. Instit. cap. 6. §. 9. hæc sunt: *Verum sit sanè vt volunt, bonum atq; vtile, orbem totum Monarchia contineri, quod est tamen absurdissimum, sed ita sit; nunquam tamen concedam id ipsum in Ecclesiæ gubernatione valere.* Et cap. 20. §. 8. *Equidem si in se considerentur tres illæ, quas ponunt Philosophi regiminis formæ, minimè negauerim vel Aristocratiam, vel temperatum ex ipsa & politia statum aliis omnibus longè excellere.* Subiicit deinde rationes duas; vnam ab experientia ductam, alteram ab auctoritate diuina: *Id*, inquit, *cum experimento ipso semper fuit comprobatum, tum sua quoque auctoritate Dominus confirmauit, cùm Aristocratiam politiæ vicinam, apud Israëlitas instituit.*

Nos verò B. THOMAM, aliosque Theologos Catholicos sequuti, ex tribus simplicibus formis gubernationis, Monarchiam ceteris anteponimus: quanquam propter naturæ humanæ corruptionẽ, vtiliorem esse censemus hominibus hoc tempore Monarchiam temperatam ex Aristocratia & Dimocratia, quàm simplicem Monarchiam: modò tamen primæ partes Monarchię sint, secundas habeat Aristocratia, postremo loco sit Dimocratia.

Verùm, vt faciliùs res tota explicari & argumentis confirmari possit, sentẽtiam nostram tribus propositionibus complectemur. PRIMA propositio, ex formis simplicibus præstantissima est Monarchia. SECVNDA, regimen temperatum ex omnibus tribus formis, propter humanæ naturæ corruptionem vtilius est, quàm simplex Monarchia. TERTIA, circumstantiis seclusis simplex Monarchia simpliciter & absolutè excellit.

CAPVT

CAPVT II.

Probatur prima propositio, quòd Monarchia simplex simplici Aristocratiæ & Dimocratiæ præstet.

VT igitur à prima incipiamus; Non comparamus hoc loco Monarchiam cum mixti regiminis formis, neq; eam mixtis & simplicibus omnibus anteponimus: sed hoc solum asserimus, si simplex aliqua forma regiminis necessariò eligenda sit, sine dubio eligendam esse Monarchiam. Id verò his argumentis comprobamus.

PRIMO, conueniunt in hanc sententiam veteres omnes scriptores Hebræi, Græci, Latini, Theologi, Philosophi, Oratores, Historici, Poëtæ. Ex Theologis Hebræis, PHILO in lib. de confusione linguarum, laudans Homeri sententiam: *Illud*, inquit, *multos imperitare malum est, Rex ℣nicus esto; non ad ciuitates, & homines magis pertinet, quàm ad mundum, & Deum.*

Ex Græcis, beatus IVSTINVS in oratione exhortatoria ad Gentes, multorum principatum noxium esse docet, & contrà, vnius vtilem, & salutarem: *Vnius enim*, inquit, *principatus, à bellis diſsidiisq; solutus, ac liber esse solet.* Beatus quoq; ATHANASIVS in oratione aduersus idola: *Vt*, inquit, *multitudo Deorum, nullitas est Deorum, ita quoque necesse est multitudinem Principum id efficere, ℣t nullus esse Princeps ℣ideatur: Vbi autem Princeps non est, ibi prorsus disturbatio nascitur.*

Ex Latinis idem docet, B. CYPRIANVS qui in tractatu de idolorum vanitate, ex eo potissimùm probat, Deum esse vnum, quia Monarchia sit optimum, & naturalissimum regimen: *Ad diuinum*, inquit, *imperium etiam de terris mutuemur exemplum. quomodo ℣nquam regni societas aut cum fide cœpit, aut sine cruore desiit?* & B. HIERONYMVS in epist. ad Rusticum Monachum: *Vnus*, inquit, *Imperator, Iudex ℣nus prouincia: Roma, ℣t condita est, simul habere duos Reges non potuit.* Denique S. THOMAS in 1. par. quæst. 103. art. 3. & lib. 4. contra Gent. cap. 76. idem docet.

Iam

Iam ex Philosophis. PLATO in politico vltra medium: *Vnius*, inquit, *dominatio bonis instructa legibus, lex illarum omnium optima est; Gubernationem verò eam, in qua non multi imperant, mediam censere debemus: ceterùm multorũ administrationem omnibus in rebus debilem, atq; infirmam.* Platonem sequutus ARISTOTELES lib.8.Ethic.cap.10. posteaquam tres illas formas regiminis enumerauerat, ista verba subiecit: *Harum optima regnum, pessima Respublica est.* SENECA lib.2.de benef.Marcum Brutum, ait, non satis prudenter egisse, cùm Iulium Cæsarem spe libertatis occidit; & rationem reddens ait: *Cùm optimus ciuitatis status sub rege iusto sit.*

Porrò PLVTARCHVS integrum opusculum de Monarchia, ceterisque formis regendæ multitudinis conscripsit, in quo opusculo sententiam suam ita expressit: *Si optio*, inquit, *eligendi concessa fuerit; non aliud eligat, quàm vnius potestatem.* Et rursum idem Plutarchus in Solone, cùm dixisset Athenis plurimas seditiones ortas esse, cùm Dimocratia vigeret, addidit continuò: *Vna autem superesse ratio videbatur ad salutem, & quietem, si res delatæ ad dominatum essent.*

Ex Oratoribus. ISOCRATES in ea oratione quæ inscribitur Nicocles, multis rationibus hoc ipsum probare contendit. Ioannes verò STOBAEVS 45. sermonem hoc titulo prænotauit, ὅτι κάλλιστον ἡ μοναρχία, atque in eo sermone Hesiodi, Euripidis, Serini, Ecfantis, aliorumque multorum ad hoc ipsum confirmandum testimonia producit.

HERODOTVS ex Historicis lib.3. qui Thalia inscribitur, cùm exposuisset cædem Magorum, qui regnum in Perside occupauerant; exponit etiam disputationem, quæ inter Principes versata fuerat de Republica constituenda. Cuius disputationis is exitus fuit, vt diligenter excussis eorum sententiis, qui pro Aristocratia vel Politia certabant, omnium consensione, vno tantùm excepto, Monarchia vtilissima & præstantissima iudicaretur, & propterea etiam in Perside retineretur.

Denique ex Poëtis, HOMERVS in 2. lib. Iliados sententiam illam protulit ab omnibus penè scriptoribus celebratam, οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη, εἷς κοίρανος ἔστω, εἷς βασιλεύς. Ad quod Homeri testimonium, quod solùm ex tam multis aduersus

uersus sententiam suam obiecit, respondet CALVINVS li. 4. Instit. cap. 6. §. 8. *Facilis est, inquit, responsio, non enim hoc sensu vel ab Homerico Vlysse, vel ab aliis laudatur Monarchia, quasi vnus debeat totum orbem imperio regere: sed indicare volunt, regnum duos non capere, & potestatem (vt ait ille) impatientem esse consortis.*

At certè si facile fuit Caluino respondere, facilius nobis erit responsionem eius refutare. Nam vel nihil dicit, vel quod nos dicimus, dicit, vel falsum dicit, & sibi cõtradicit. Si enim, cùm ait, vnum regnum non capere duos, vim facit in verbo, *Regnum*, & vult dicere, regnum propriè dictum non capere duos, quia si duo sint, non erit regnum propriè dictum, cùm regnum propriè sit vnius hominis summa potestas: tum nihil omnino dicit, sed solùm ambiguitate verborum offundit tenebras imperitis. Nam eo sensu dicere, regnũ non capit duos, idem significat ac si aliquis diceret, regimen vnius non est regimen duorum: & vnus homo non sunt duo homines. Ad quod pronunciandum nihil opus erat sapientia Vlyssis.

Si verò non vim in verbo facit, sed per regnum intelligit multitudinem, quæ regi debet: tum id ipsum dicit, quod nos dicimus. Idcirco enim asserimus, Monarchiam præstare Politię & Aristocratiæ, quòd multitudo non commodè regatur à multis, & potestas impatiens sit consortis.

Si denique vult intelligi per regnum, non quamuis multitudinem, sed vnam aliquam prouinciam, siue vnum exiguum regnum: vt sensus sit, vni prouinciæ vnum esse regem attribuendum, non tamen idem esse iudicium de toto orbe terrarum: tum & falsum dicit, & sibi ipse contradicit. Nam Homericus Vlysses non disputat de constituenda Republica in aliqua vna prouincia, sed concionatur ad vniuersum exercitum Græcorum, qui tunc pugnabat ad Troiam, in quo exercitu multæ nationes erant, multi principes, aliquot etiam reges; atque affirmat, non oportere eam omnem multitudinem à multis regi, sed ab vno. Itaq; sensus eius celeberrimæ sententiæ non alius esse potest, quàm in quauis vna multitudine vnum esse debere rectorem primarium. quod quidem æquè locum habet in exiguo regno, & in maximis imperiis. non enim vni regno exiguo vnus debetur Rex, quod illud regnum sit exiguum, sed quod sit vnum.

Quare si regnum aliquod amplissimum, quale fuit Ninivitarum vel Cyri, vel etiam Alexandri, aut Augusti, vnum sit: vnus ei debebitur Princeps. & quoniam Ecclesia vna est, Luc. 1. *Regni eius non erit finis.* Et Dani. 2. *In diebus regnorum illorum suscitabit Deus cœli regnum, quod in æternum non dissipabitur:* propterea etiam ab vno regi debet.

Porrò pugnat etiam secum Caluinus: siquidem non solùm in toto orbe terrarũ non existimat vtilem esse Monarchiam, sed neque in aliqua vna ciuitate aut Ecclesia, aut apertè colligitur ex lib. 4. Institut. cap. 11. §. 6. vbi omnem Ecclesiasticam potestatem cœtui seniorum tribuit: & ex lib. 4. cap. 20. §. 8. vbi laudat eas ciuitates, quæ excusso iugo Principum, à senatu & populo gubernantur, vt est Respublica Geneuensium. Cùm igitur nullum omnino locum Monarchiæ Caluinus relinquat, viderit ipse quàm bene respondeat tot & tam grauibus auctoribus qui Homeri sententiam laudant.

Monarchiam esse optimam regimen.

ALTERA ratio ducitur ab auctoritate diuina, quæ tribus modis ostendit Monarchiam esse optimum regimen. Ac PRIMVM, institutione generis humani. Deus enim *ex vno fecit omne genus hominum,* vt Apostolus ait Actor. 17. non enim virum & fœminam pariter ex humo produxit, sed virum ex humo, fœminam ex viro. Cuius rei caussam exponens S. Ioannes CHRYSOSTOMVS hom. 34. in epist. 1. ad Corint. cap. 13. eam esse dicit, vt esset inter homines non Dimocratia, sed regnum. Etenim si plures homines simul ex humo producti fuissent, omnes illi ex æquo Principes suæ posteritatis esse debuissent. Quocirca meritò dubitare potuissemus, num placeret Deo regimen vnius. Nunc verò cùm ex vno fecerit omne genus hominum, & omnes omnino pendere voluerit ab vno: satis apertè significasse videtur, vnius principatum se potius approbare quàm multorum gubernationem.

Deinde indicauit Deus sententiam suam, cùm non solùm hominibus, sed etiam omnibus penè rebus inseuit naturalem propensionem ad Monarchicum regimen. neque dubium esse potest, quin naturalis propensio ad auctorem naturæ Deum referenda sit. Esse autem, præter ceteras regiminis formas, maximè naturalem principatum vnius, declarat inprimis, quod in qualibet domo naturaliter ad vnum patremfamilias pertinet gubernatio coniugis, filiorum, seruorum,

rerum

rerum denique ceterarum. item quod maxima pars orbis terrarum à Regibus gubernatur. Præterea quod longè vetustiora sunt regna quàm Respublicæ: *Principio rerum* (inquit Iustinus libro 1.) *gentium nationumque Imperium penes Reges erat.*

Denique, quod etiam animantia rationis expertia, vnius principatum expetere videantur. Sic enim loquitur S. CYPRIANVS in tract. de idolorum vanitate: *Rex vnus apibus, Dux vnus in gregibus, & in armentis Rector vnus.* Addit sanctus HIERONYMVS in epist. ad Rusticum: *Et grues vnum sequuntur ordine literato.* Ridet CALVINVS hanc rationem lib. 4. Instit. cap. 6. §. 8. *Huius rei*, inquit, *si Deo placet, probationem sumunt à gruibus & apibus, quæ sibi ducem vnum semper eligunt, non plures. Recipio sanè quæ proferunt exempla. Sed an ex toto orbe confluunt apes, vt regem vnum eligant? suis alueariibus contenti sunt reges singuli. ita quoq; in gruibus, vnaquæque caterua proprium regem habet. quid inde aliud euincent, quàm singulis Ecclesiis debere suos Episcopos attribui?*

Sed facile est refellere istam Caluini responsionem. nam Ecclesia sicut *vnum est ouile*, Ioan. 10. non multa ouilia; sic etiam vnum alueare & vna caterua dici potest. & idcirco quemadmodum Rex vnus est apibus, & grues vnum sequuntur ordine literato; ita debet Ecclesia vniuersa vnum habere ac sequi ducē, & ductorem primarium. Deinde grues & apes non sunt eius naturæ, vt possint cum absentibus & longè positis animorum coniunctione copulari; & propterea mirum non est si ex toto orbe non confluant, vt regem vnum eligant: tum hoc ipso quod quælibet earum caterua regem suum habet, satis apertè ostendunt quàm sit naturale regimen vnius.

Deniq; si his exemplis à grauissimis Patribus allatis euincimus, vt Caluinus dicit, singulis Ecclesiis debere suos Episcopos attribui; cur Episcopos ipse non patitur, nisi fortè solo nomine, re autem ipsa omnem Ecclesiasticam potestatem cœtui seniorum attribuit?

Sed his omissis, quam formam regiminis Deus auctoritate sua confirmare voluerit, colligi potest etiam, atque hinc maximè, ex ea Repub. quam in populo Hebræorum instituit. non enim, vt Caluinus ait, nec probat, gubernatio Hebræorum Aristocratica fuit, ac politiæ vicina, sed planè Monar-

chica. Principes apud Hebræos fuerunt primò Patriarchæ, vt Abraham, Iacob, Iudas, & ceteri; deinde Duces, vt Moſes, & Ioſue; tum Iudices, vt Samuel, Samſon, & alij; poſtea Reges, vt Saul, Dauid, Salomon; poſtremò iterum Duces, vt Zorobabel, & Machabæi.

Ac Patriarchas quidem regia poteſtate præditos fuiſſe indicant res geſtæ ipſorum. ABRAAM, Geneſ.14. bellum geſſit aduerſus quatuor reges, nec legitur ab vllo ſenatu optimatium poteſtatem accepiſſe, ſed nec vllum quidem ſenatum conſuluiſſe. IVDAS Geneſ.38. nurum ſuam quæ ſtupri fuerat accuſata, igni adiudicauit. nec ipſe vllum ſenatum conſuluit aut rogauit. MOSES Exod.32. vt verus & ſummus Princeps populi Iudaici multa millia Iudæorum propter vitulum aureum, quem erexerant, vna die iuſſit occidi: neque legimus vllum ſenatuſconſultum, aut plebiſcitum præceſſiſſe. Idem omnino de iudicibus dici poteſt, qui nulla facultate à ſenatu vel populo accepta, & bella gerebant, & quos volebant neci dabant. Certè GEDEON Iudic.8. poſt victoriam de Medianitis, occidit ſeptuaginta viros vrbis Socoth, & turrim Phanuel ſubuertit.

Porrò Reges, & qui eos ſequuti ſunt Duces Iudæorum, ſumma atque adeò regia poteſtate præditos fuiſſe, illuſtrius eſt quàm vt ſit neceſſe probari. Viderit ergo Caluinus vbi legerit, Rempub. Iudæorum ab optimatibus & populo non ab vno aliquo principe gubernari ſolitam.

Sed OBIICIET fortaſſe id quod habemus lib.1.Reg.ca.8. vbi à Deo reprehẽduntur Iſraëlitæ, quòd poſtulaſſent regem. nam ſi Deo non placuit regem inſtitui ad eam Rempub. gubernandam, quomodo credibile eſt Duces, & Iudices à Deo conſtitutos, regiam poteſtatem habuiſſe?

RESPONDEMVS, duobus modis poſſe aliquem vnum toti Reipub. cum ſumma poteſtate præfici: Vno modo, vt Regem & dominum, qui à nullo dependeat: Altero modo, vt Proregem ſeu ducem primarium, qui toti quidem populo præſit, ſed regi tamen ſuo ſubiiciatur.

Iam igitur Deus hoc poſteriore modo Rempub. Iudęorum inſtituerat tempore Ducum & Iudicum, vt nimirum eſſet ipſe quaſi proprius & peculiaris rex illius populi: Et tamen quoniam illi homines erant, & rectore indigebant viſibili, &

quem

quem adire & appellare possent, præficeret eis hominem aliquem tanquam proregē, qui nullo modo à populo sibi subiecto, sed à solo vero Rege Deo, penderet. Hinc est illud ad Samuel. 1. Reg. 8. *Non te abiecerunt sed me, ne regnem super eos.* Et illud Apostoli Hebr. 3. *Moses fidelis fuit in tota domo eius tanquam famulus.*

Quia verò non contenti Iudæi hoc statu Reipublicæ, ad priorem illum modum Regem habere voluerunt, qui non modò vnus omnibus imperaret, quod etiam Duces & Iudices faciebant, sed etiam vniuersum regnum, vt suum & proprium possideret, & ad filios & nepotes tanquam hæreditatem aliquam transmitteret; Propterea meritò reprehensi & castigati à Domino sunt. Nec tamen ita displicuit Deo illa populi cupiditas habendi proprium Regem, vt iusserit eos ad Politiam potius, vel Aristocratiam animum applicare: quin potius ipse regem illis optimum designauit, ac postea tam diu & regem & regnum eorum seruauit & protexit, donec in officio permanserunt.

Sequitur Postrema ratio, quæ ducitur ab enumeratione earum proprietatum, quas pro comperto omnes habent optimo regimini conuenire. Ac Prima quidem proprietas est, ordo. Eò siquidem melior gubernatio est, quò magis est ordinata. Magis autem ordinatam Monarchiam esse, quàm Aristocratiam vel Dimocratiam, sic demonstrari potest: Omnis ordo in eo positus est, vt alij præsint, alij subiiciantur; nec enim inter pares, sed inter superiores & inferiores ordo dignoscitur. Vbi autem Monarchia est, ibi omnes omnino ordinem aliquem habent, cùm nemo sit qui nō subiiciatur alicui, eo solùm excepto, qui curam omnium gerit. Hac ratione in Catholica Ecclesia summus est ordo, vbi plebes subiiciuntur Parochis, Parochi Episcopis, Episcopi Metropolitanis, Metropolitani Primatibus, Primates Pontifici maximo, Pontifex maximus Deo. Vbi verò gubernatio penes optimates est, plebes quidem ordinem suum habent, cùm subiiciantur optimatibus: sed optimates inter se ordinem nullum habent. Multò etiam magis Dimocratia ordine careret, cùm omnes ciues eiusdem conditionis, & auctoritatis in Republica censeantur.

ALTERA proprietas est, assequutio proprij finis. Nec enim dubium esse potest, quin illa sit melior forma regendæ multitudinis, quæ commodius & facilius propositum finem assequitur. Finis autem gubernationis est, ciuium inter se coniunctio, atque pax: quæ coniunctio in eo potissimùm sita esse videtur, vt idem sentiant, idem velint, idem sequantur omnes. Id verò multò certius, & facilius obtinebunt, si vni parendum sit, quàm si multis. Vix enim fieri potest, vt multi, quorum vnus ab alio non dependeat, de rebus iisdem eodem modo iudicent. Itaque si multi sint, qui multitudinem regunt, & alius aliud imperet: aut alicui non parebitur, aut in varia studia populum scindi necesse erit. Quod tunc minimè potest accidere, cùm ad vnius tantùm officium pertinet imperare.

Confirmat hoc idem vsus atque experientia rerum magistra. Siquidem apud Romanos sub Regibus raræ admodum inter ciues dissensiones leguntur fuisse: exactis autem Regibus, cùm per annuos magistratus Respublica gereretur, rarus ille annus fuit, in quo nō contenderent patritij cum plebeis; ac tandem eò vsq; ciuiles contentiones progressæ sunt, vt suis quodammodo manibus potentissima illa Respublica interierit. Accedit etiam illud, quod nunquam maiori & diuturniore pace Romana ciuitas vsa est, quàm sub imperio Augusti, qui primus Romæ stabilem Monarchiam instituit.

TERTIA proprietas est, robur ac potentia Reipublicæ. illa enim gubernatio omnium iudicio ceteris antecellit, quæ potentiorem ac fortiorem Rempublicam facit. Illa verò fortior Respublica est, in qua maior est ciuium inter se coniunctio & conspiratio. vires enim coniunctæ se ipsis dissipatis fortiores sunt. At maior coniunctio est vbi ab vno pendent omnes, quàm vbi à multis, vt suprà demonstratum est: igitur Monarchia & fortiorem facit Rempublicam, & ipsa optima gubernatio est.

Accedit experientia. siquidem ex quatuor potentissimis imperiis, tria sub Regibus creuerunt, imperium videlicet Assyriorum, Persarum & Græcorum: vnum est Romanum, quod sub populari dominatu creuit: sed & illud in maximis rerum perturbationibus sine Dictatore, id est, Rege ad tempus constituto, conseruari non poterat; & multò magis postea sub Augusto

Augusto Monarcha floruit, quàm tempore Reipublicæ vnquam floruisset.

QVARTA proprietas est, stabilitas ac diuturnitas. Neque enim negari potest, quin illa sit melior gubernatio, quę stabilior & diuturnior est. At Monarchiam quidem multò quàm Aristocratiam, vel Dimocratiam diutius duraturam, si de externa vi agatur, iam demonstratum est, cùm docuerimus eam sine dubio esse ceteris fortiorem.

Nunc illud superest demonstrandum, nulla adhibita vi externa, minus esse Monarchiam casibus & mutationi obnoxiam, quàm vllam aliam formam gubernationis. Id verò ita probatur: *Omne regnum in se diuisum desolabitur*, vt Christus ait Matth. 12. difficilius autem diuidi potest Monarchia, quàm vlla alia forma regiminis. id enim minus facile diuiditur, quod est magis vnum. magis autem vnum est ipsum simplex vnum, quàm multitudo conspirans in vnum. illud enim est vnum per se, & naturaliter, & nihil aliud est quàm vnum; hæc autem solùm ex arte est vnum, per se verò & naturaliter multa. Igitur Monarchia, quæ pendet ab vno, minus facilè scindi, destruíue potest, quàm Aristocratia vel Dimocratia, quæ pendent à multitudine conspirante in vnum.

Hinc nimirum Monarchia Assyriorum à Nilo ad Sardanapalum sine interruptione durauit annis M. CCC. XL. vt Eusebius docet in Chronico; vel M. CCC. vt colligit Iustinus lib. 1. vel suprà M. CCCC. vt vult Diodorus lib. 2 cap. 7. Sic autem durauit hoc regnum, vt semper successor in regno fuerit de mortui Regis filius, si verum est quod scribit Velleius Paterculus in priore volumine historiarum.

SCYTHARVM autem regnum, quod est habitum omnium vetustissimum, nec ab vllo externo hoste destrui potuit, vt Iustinus lib. 2. scribit; nec est per se vllo vnquam tempore dissolutum. Quocirca aliquot annorum millibus regnum illud stetisse necesse est. nulla autem Respublica est quæ diuturna & stabilis fuerit.

Certè Respublica potentissima Romanorum vix annos CCCC. LXXX. numerare potuit. tot enim sunt ab exactis Regibus vsque ad Imperium Iulij Cæsaris. At sub Monarchis in Oriente à Iulio vsque ad Constantinum vltimum sine interruptione durauit annis M. CCCCC. XCV. in Occidente

autem ab eodem Iulio vsque ad Augustulum supra quingentos; & à Carolo Magno vsque ad præsentem Imperatorem annos ferè D C C C. Sed nec illis C C C C. L X X X. annis, quibus floruit in Romano Imperio Dimocratia, semper eodem modo Respub. regebatur. Initio enim annui Consules creati sunt; paulò pòst, additi Tribuni; tum Consulibus & Tribunis sublatis creati decemuiri; illis etiam post annum electis, iterum Consules & Tribuni reuocati; non rarò etiam Dictatores, & aliquoties Tribuni militares cum Consulari potestate introducti. Itaque nulla vna forma diu durauit, nec omnes simul ad ætatem nobilium regnorum peruenire potuerunt.

Obiicient fortasse Rempub. Venetorum, quæ annos numerat supra mille & centum. At ne ipsa peruenit ad annos regni Scytharum, vel Assyriorum; immò nec Francorum quidem. & præterea non est Respublica Venetorum Aristocratia admixta Politiæ, quam formam Caluinus laudat, sed Aristocratia admixta Monarchiæ. nec vllum in ea ciuitate locum habet Dimocratia.

QVINTA ac postrema proprietas est, facilitas gubernationis. Multum enim refert, facilè ne an difficulter obtineri possit, vt ciuitas benè gubernetur. Facilius autem esse, vt ab vno rectè ciuitas regatur quàm à multis; his rationibus probari potest.

PRIMVM, facilius est vnum hominem bonum reperire, quàm multos. Deinde facilius populi, vni quàm multis parebunt. PRAETEREA, Magistratus qui per vices, atque ad breue tempus Rempublicam gerunt, prius sæpe deponere coguntur prouinciam, quàm Reipublicæ negotia planè cognouerint; Rex autem qui semper eodem officio fungitur, tametsi interdum tardioris ingenij sit, tamen vsu atque experientia multis aliis præstat. ITEM, annui magistratus negotia Reipublicæ eo quod non propria sed communia sint, quasi aliena respiciunt; Rex verò tanquam sua & propria; certum autem est cùm facilius, tum etiam diligentius propria, quàm aliena curari. ADHAEC, vbi multi sunt qui regunt, vix fieri potest, vt inde absit æmulatio, ambitio, contentio: ex quo non rarò accidere solet, vt alij alios impediant, atque id efficiant, vt qui in præsentia res gerunt, malè Rempublicam admi-

administrent, quò maior ad se, cum magistratu ipsi fungentur, gloria redundet: At verò Monarcha, quia non habet cui inuideat, aut cum quo de gubernatione contendat, faciliùs omnia moderatur.

Postremò, quemadmodum in amplis familiis, vbi multis seruis idem ministerium assignatur, negligẽter negotia prò-curantur, quòd vnus alij prouinciam communem relinquat: Sic etiam vbi multi sunt Principes Reipublicæ, vnus alium respicit, & dum vnusquisque in Collegas onus reiicit, nemo satis diligentem curam adhibet ciuitati. Rex autem qui scit à se vno pendere omnia, cogitur nihil negligere. Atque hactenus quidem demõstratum est, Monarchiam simplicem, simplici Aristocratiæ, longè prę̃stare. Nunc ad secundam propositionem comprobandam accedemus.

CAPVT III.

Quòd Monarchia Aristocratiæ & Dimocratiæ admixta vtilior sit in hac vita, quàm simplex Monarchia.

ALTERA igitur propositio talis erat; Regimen temperatum ex omnibus tribus formis, propter naturę humanæ corruptionem, vtilius est quàm simplex Monarchia. quæ sanè gubernatio id requirit, vt sit quidem in Repub. summus aliquis Princeps, qui & omnibus imperet, & nulli subiiciatur: Præsides tamen prouinciarum vel ciuitatum, non sint Regis vicarij, siue annui iudices, sed veri Principes, qui & imperio summi Principis obediant, & interim prouinciam vel ciuitatem suam, non tanquam alienam, sed vt propriam moderentur. Ita locum haberet in Repub. tam regia quædam Monarchia, quàm etiam principum optimatium Aristocratia.

Quod si his adderetur, vt neque summus ille Rex, neque Principes minores hæreditaria successione dignitates illas acquirerent, sed ex vniuerso populo optimi quique ad eas eueherentur: iam esset etiam suus quidem locus Dimocratiæ in Republica attributus. Hanc esse optimam & in hac mortalivita maximè expetendam formam regiminis, duobus argumentis comprobamus.

PRIMVM enim haberet eiusmodi gubernatio ea omnia bona, quæ suprà demonstrauimus inesse in Monarchia; & esset præterea in hac vita gratior & vtilior. Ac bona quidem Monarchiæ in hac nostra gubernatione inesse, planum est: cùm hæc gubernatio Monarchiam quandam verè ac propriè comprehendat: futuram autem in omnibus gratiorem, ex eo perspici potest, quòd omnes illud genus regiminis magis amant, cuius participes esse possunt: quale sine dubio est hoc nostrum, cùm virtuti, non generi deferatur.

De vtilitate verò nihil est quod dicamus, cùm certum sit, non posse vnum aliquem hominem per se prouincias, & ciuitates singulas regere, & velit nolit cogatur earum procurationem vel administris vicariis suis, vel propriis earum Principibus demandare: & rursum æquè sit certum multò diligentius ac fidelius Principes res suas, quàm alienas Vicarios procuraturos.

Accedit ALTERVM argumentum ex auctoritate diuina. Deus enim eiusmodi regimen, quale paulò antè descripsimus, in Ecclesia sua tam veteris quàm noui Testamenti instituit. Ac de veteri quidem Testamento facilè probari potest: habuit enim populus Hebræorum semper vnũ siue Ducem, siue Iudicem, siue Regem, qui toti multitudini imperaret, quod pertinet ad Monarchiã; habuit præterea multos Principes minores, de quibus ita legimus Exod. 18. *Electis viris strenuis de cuncto Israël, constituit eos Principes populi, tribunos, & centuriones, & quinquagenarios, & Decanos, qui iudicabant plebem omni tempore*. id autem ad Aristocratiam pertinet. Deniq; ex omni plebe, non ex vna aliqua tribu Principes assumebantur, vt ex eodẽ loco Exod. 18. & etiam Deut. 1. apertè colligitur, quod aliquo modo Dimocratiæ est.

De Ecclesia Testamenti noui idem postea probandum erit, esse in ea videlicet summi Pontificis Monarchiam; atque Episcoporum (qui veri Principes & Pastores, nõ Vicarij Pontificis maximi sunt) Aristocratiam; ac demum suum quẽdam in ea locum habere Dimocratiam, cùm nemo sit ex omni Christiana multitudine, qui ad Episcopatum vocari non possit; si tamen dignus eo munere iudicetur.

CAPVT

CAPVT IIII.

Quòd circumstantiis seclusis, Monarchia simplex absolutè & simpliciter excellat.

SEQVITVR tertia propositio, quæ talis erat. Circumstantiis seclusis Monarchia simplex omnibus aliis gubernandi formis absolutè & simpliciter præstat. Nam si ea de caussa mixtum regimen inter homines, Monarchiæ simplici anteponimus, quod nequeat vnus homo omnibus locis adesse, & necessariò cogatur aut per administros Vicarios suos, aut per Principes negotia Reipub. procurare; certè hac circumstantia personæ, & aliis, si quæ sunt eiusdem generis exclusis; nulla erit ratio, cur simplex Monarchia aliis formis regiminis non præferatur.

Sed habemus præterea aliud efficacius argumentum. Siquidem Monarchia simplex in imperio Dei & Christi locum habet: debent autem Deo & Christo optima quæque attribui: igitur optimum regimen simplicem Monarchiam esse necesse est. Si quis autem id negare voluerit, nõ video quemadmodum in Marcionis ac Manichæi, atque etiam Ethnicorum errorem non prolabatur. Nam cùm mundus ab effectore suo, & sine controuersia, optimè gubernetur; Si Aristocratia præstantissima est forma regiminis, multi erunt mundi huius moderatores, & quod inde sequitur, multi effectores, multa principia prima, multi Dij.

Quocirca veteres Patres, S. CYPRIANVS in tract. de idolorum vanitate, S. Iustinus in oratione exhort. S. Athanasius in oratione aduersus idola, quibus etiam Philo Iudæus adiungi potest, in libro de confusione linguarum: vnum esse Deum, qui res omnes creatas regit, & moderatur, eo potissimùm argumento probant, quia Monarchia est optimum regimen. qua etiam de caussa Iustinus & Philo libros inscriptos de Monarchia Dei, posteris reliquerunt.

Quæ cùm ita sint, excusari non potest Ioannis CALVINI error, qui excæcatus odio Ecclesiasticæ Hierarchiæ, Aristocratiam præfert omnibus aliis gubernandi formis, etiam si per se & præcisis circumstantiis omnibus consideretur. Hæc enim

enim sunt ipsius verba lib. 4. Institut. cap. 20. §. 6. *Et si ipsos status citra circumstantias inter se compares, non facile sit discernere, quis vtilitate præponderet, adeò æquis conditionibus contendunt.* Et paulò pòst: *Equidem si in se considerentur tres illæ, quas ponunt Philosophi, regiminis formæ, minimè negauerim, vel Aristocratiam, vel temperatum ex ipsa & Politia statum, aliis omnibus longè excellere.* Hæc ille.

At, inquies, lege quod sequitur, & solutionem tuæ obiectionis inuenies. Sic enim CALVINVS subiungit: *Non id quidem per se, sed quia rarissimè contingit Reges ita sibi moderari, vt nunquam à iusto & recto discrepet eorum voluntas: deinde tanto acumine & prudentia instructos esse, vt vnusquisq; videat quantum satis est. Facit ergo hominum vitium vel defectus, vt tutius sit, ac magis tolerabile, plures tenere gubernacula.* Audio: Sed quid fiet de editione anni M. D. LIV. vbi verba ista non habentur. Sed, inquies, admonitus postea emẽdauit errorem. omitto quod in tanto magistro in Israël, ferendum non erat, vt vnquam tam grauiter laberetur. Illud miror, non potuisse Caluinum errorem illum corrigere, nisi secum ipse pugnaret. nam si, vt ipse dicit, non facile est discernere, quis status præponderet, etiam si citra circumstantias inter se comparentur: & si dum in se considerantur tres illæ, quas ponunt Philosophi, regiminis formæ, Aristocratia iudicatur excellere; quomodo verum est, quod statim addit: *Non id quidem per se, &c.* Et, *Facit ergo hominum vitium vel defectus, vt tutius sit ac magis tolerabile, plures tenere gubernacula?* Pugnant enim ista, ni fallor: *Si in se considerentur formæ illæ tres, Aristocratia excellit*; Et, *Non id quidẽ per se, sed quia rarissimè contingit, Reges à recto non discrepare.*

Nec minus illa pugnãt: *Non potest discerni quis status præponderet, si citra circumstantias considerentur*; Et, *Facit vitium hominum, vt Aristocratia iudicetur vtilior.* Nam seclusso isto vitio hominum, atque omnibus aliis circumstantiis remotis, vel excellet Monarchia, vel non; si excellet, qua ratione verum erit illud; non posse discerni quis status præponderet, etiam si citra circumstantias inter se comparentur: si non excellet, quo pacto Dei Monarchiam aduersus Manichæos atque Ethnicos defendemus? sed iam ad alteram quæstionem veniendum est.

CAPVT

CAPVT V.

Proponitur secunda quæstio; Debeátne Ecclesiasticum regimen esse Monarchicum?

CVM demõstratum sit, Monarchiam esse optimum regimen: secunda nascitur quæstio, An Ecclesiæ Christi conueniat Monarchica gubernatio. Atq; vt certa à dubiis separemus; In tribus nobis cum aduersariis conuenit. VNVM est, in Ecclesia esse aliquod regimen. Nam Cant.6.dicitur: *Castrorum acies ordinata.* Act.20. *Attendite vobis & vniuerso gregi, quos Spiritus sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei.* Hebr.13.*Obedite præpositis vestris.*

SECVNDVM est, regimen Ecclesiasticum spirituale esse & distinctum à politico. quando enim Paulus dicebat: *Qui præest in sollicitudine,* Rom.12. Et, *Qui benè præsunt, duplici honore digni habeantur,* 1.Timoth.5. & similia: nondum erant vlli, aut certè rarissimi in Ecclesia seculares Principes. quæ duo docet etiam Caluinus Institut.lib.4. cap.11.§.1.

TERTIVM est, Regem absolutum & liberum totius Ecclesiæ solum Christum esse, de quo dicitur Psalm. 2. *Ego autem constitutus sum Rex ab eo super Sion mõtem sanctũ eius.* Et Luc. 1. *Et regni eius non erit finis.* Itaque non quæritur in Ecclesia, absoluta & libera Monarchia, vel Aristocratia, vel Dimocratia, sed talis, qualis esse potest ministrorum & dispẽsatorum, cùm dicat Paulus 1.Corinth.4. *Sic nos existimet homo, vt ministros Christi ac dispensatores mysteriorum Dei.*

Et quidem aduersarij existimant, regimen Ecclesiasticum hominibus commissum à Christo, nullo modo esse Monarchicum, sed Aristocraticum & Dimocraticum. quãquam nec ipsi inter se omnino conueniunt. ILLYRICVS enim Cent.1. lib.2.cap.7. docet, nullum esse in Ecclesia, qui omnibus præsit, sed totam auctoritatem Ecclesiasticam esse, tum in ministris, tum in populo. tamen in libro de Episcoporum electione, summam potestatem attribuit multitudini totius Ecclesiæ, existimatq; Dimocratiam in Ecclesia habere primas partes, secũdas verò Aristocratiam, id est, seniorum congregationem. CALVINVS autem è contrario in Institut. lib.4.cap.11.

§.6.

§. 6. summam potestatem Ecclesiasticam tribuit cœtui seniorum, quibus vult præesse Episcopum, vt Consulem senatui: & ibidem apertè docet, maiorem esse auctoritatem cœtus seniorum, quàm Episcopi. Plebi autem tribuit quidem Caluinus aliquid, sed minus quàm cœtui seniorum. Porrò Ioan. BRENTIVS in prolegom. contra Petrum à Soto, concedit summam potestatem optimatibus; sed eos non vult esse Episcopos, sed Principes seculares, quos nobilissima Ecclesiæ membra esse contendit.

Iam verò Doctores Catholici in eo conueniunt omnes, vt regimen Ecclesiasticum hominibus à Deo commissum, sit illud quidem Monarchicum, sed temperatum, vt suprà diximus, ex Aristocratia & Dimocratia. Id quod præcipuè tractat B. THOMAS in 4. contra Gent. cap. 76. Ioannes de Turrecremata lib. 2. de Eccles. cap. 2. & Nicolaus Sanderus in libris de visibili Monarchia Ecclesiæ. Quorum vestigiis insistentes, quatuor propositiones in medium adferemus, ac pro viribus defendemus. PRIMA erit, Regimen Ecclesiæ non esse præcipuè penes populum. SECVNDA, Non esse penes Principes seculares. TERTIA, Non esse potissimùm penes Principes Ecclesiasticos. QVARTA, Esse præcipuè penes vnum summum totius Ecclesiæ Præsidem ac Sacerdotem.

CAPVT VI.

Quòd Ecclesiæ gubernatio non sit Dimocratia.

PRIMA igitur propositio, quæ regimen Ecclesiasticum negat esse populare, his argumentis confirmari potest. Primùm ex quatuor rebus, quæ inesse debent in omni populari gubernatione.

PRIMO, Vbi est populare regimen, magistratus ab ipsa plebe constituuntur, atque ab eadem auctoritatem sumunt. Cùm enim plebs per se ad ius dicendum sedere non possit, debet saltem alios constituere, qui nomine suo id faciant. Quocirca M. Tullius initio secundæ Agrariæ, consulatum, qui summus erat in Repub. Rom. magistratus, populi beneficium

cium vocat. & ibidem dicit consueuisse creari Consules ad suffragia populi.

SECVNDO, Vbi est populare regimen, appellatur à sententia magistratus in rebus grauioribus ad iudicium populi. Id consuetum fuisse in Repub. Rom. testatur Liuius lib. 2. & 4. quod idem de Repub. Athenienſium docet Plutarchus in Solone.

TERTIO, Leges quibus Respublica gubernanda est, à magistratu quidem proponuntur, sed à populo iubentur, vt constat ex Liuio lib. 3. Idem cognosci potest ex orationibus M. Tullij de lege Manilia, & de lege Agraria ad populum Romanum.

QVARTO, Accusari solent magistratus apud populum, necnon dignitate priuari, & in exilium deportari, vel etiam morte mulctari, si ita populo videatur. exempla sunt plurima. Romani enim ex duobus primis Consulibus, quos creauerant, Tarquinium Collatinum, solùm propter odiosum nomen Tarquiniorum, ante tempus magistratu priuarunt, vt refert Liuius lib. 2. iidem cùm Decemuiros creauissent, eosdem postea inuitos deposuerunt, teste Liuio lib. 3.

Iam quod nihil horum conueniat Christianæ plebi, facillimum est demonstrare. Ac PRIMVM de primo, satis ex eo constat, quod in tota Scriptura non est vnum verbum, quo detur auctoritas plebi creandi Episcopos, vel Presbyteros: est autem quo datur Episcopo talis auctoritas ad Tit. 1. *Huius rei gratia reliqui te Cretæ, vt constituas per ciuitates Presbyteros, sicut & ego dispossui tibi.* Deinde Apostoli, qui primi fuerunt Ecclesiæ ministri, à Christo, non ab Ecclesia leguntur electi & constituti. Marc. 6. Primi quoq; Episcopi post Apostolos, quo tempore purissima erat Ecclesia, non à populo, sed ab Apostolis facti sunt, vt cognosci potest vel ex ipsa historia Magdeburgesium. Nam Cent. 1. lib. 2. cap. 2. colum. 15. testantur Centuriatores Iconij & Antiochiæ à Paulo datos esse pastores. & cap. 10. col. 624. docent ex Nauclero aliisque historicis, Appollinarem, Rauennæ: Maternum, Treueris: & Hermagoram, Aquileiæ: à B. Petro Episcopos esse constitutos.

Adhæc B. IRENAEVS lib. 3. cap. 3. asserit Linum ab Apostolis Petro & Paulo Romæ factum Episcopum. TERTVLLIANVS

NVS de præscript. scribit Clementem Romæ à Petro factum Episcopum, & Polycarpum Smyrnæ à Ioanne. EVSEBIVS lib.3.cap.4.hist.affirmat Timotheum Ephesiis,& Titum Cretensibus à Paulo Episcopos datos. NICEPHORVS lib.2. cap.41.scribit à Matthæo Apostolo Platonem Episcopum factum in oppido quodam Anthropophagorum, nomine Mirmena. S.Marcum à B.Petro creatum Episcopum, & Alexandriam missum scribit Leo epist.81.ad Dioscorum. & Beda lib.de sex ætatibus, in Claudio. Dionysium quoque Areopagitam à Paulo Athenarum constitutum Episcopum, colligitur ex Eusebio lib.3.cap.4.hist. & clarissimè idem asserit Beda in martyrologio. Idē de multis aliis, si opus esset, facilè possemus ostendere. quæ cùm ita sint, satis apparet in ipsa prima & purissima Ecclesia, nullum locum habuisse Dimocratiam, cùm Ecclesiasticum magistratum non plebs,sed Apostoli cōstituerint.

Neque SECVNDVM illud de appellatione ad populum, conuenit plebi Christianæ. Nusquam enim est auditum in Ecclesia, vt appellaretur ab Episcopis ad populum, neque vt populus absoluerit, quos Episcopi ligauerant, vel ligauerit, quos Episcopi soluerant. Neq; etiam vnquam accidit,vt populus iudicauerit de controuersiis fidei. & nos quidem proferimus multa iudicia Episcoporum, & præcipuè summi Pōtificis, quæ exstant in tomis Conciliorum. At aduersarij non possunt vel vnum iudicium plebis adferre.

Adde, quod sunt innumera Scripturæ, Conciliorum, & Patrum testimonia,quibus probatur,nullo modo conuenire Christianæ plebi exercere iudicia Ecclesiastica: quæ nos partim attulimus in quæstione de iudice Ecclesiastico, & partim adferemus in quæstionibus de Conciliis. at certè si in Ecclesia vigeret status popularis, mirum esset in istis M.D. annis nihil vnquam fuisse à populo iudicatum.

Portrò TERTIVM illud de legibus ferendis minus etiam conuenit plebi. Omnes enim leges Ecclesiasticæ vel à Pontificibus, vel à Conciliis inueniuntur latæ, nec vnquam exspectatum est suffragium populi,vt ex eo censerentur auctoritatem habere. Hinc Act.15. S.Paulus transiens Syriam, & Ciliciam, præcipiebat populis, vt custodirent præcepta Apostolorum, & Seniorum. Nulla autem exstat lex, quæ dici possit

Plebi-

Plebiscitum in Ecclesia, quales leges permultæ exstabant in Repub. Romanorum.

DENIQVE illud extremum de iudicando magistratu, minimè omnium conuenit. Nullus enim poterit ostendi Episcopus, qui à populo fuerit vel depositus vel excommunicatus; cùm plurimi inueniantur depositi, & excommunicati à summis Pontificibus & Conciliis generalibus. Certè NESTORIVM ab episcopatu Constantinopolitano depositum à Concilio Ephesino ex mandato Celestini papæ, testatur Euagrius lib. 1. cap. 4. & DIOSCORVM episcopatu Alexandrino priuatum à Concilio Chalcedonensi ex sententia S. Leonis, patet ex ipso Concilio, act. 3. atque hæc quidem est ratio prima.

ALTERA RATIO sumitur à sapientia Dei; non enim credibile est Christum Regem sapientissimum instituisse in Ecclesia sua illud regimen, quod est omnium deterrimum. deterrimum autem regimen esse Dimocraticum, docet PLATO in Axiocho: *Quis*, inquit, *beatus esse possit vulgi viuens arbitrio, tametsi faueatur ei, plaudaturq;, &c.* ARISTOT. lib. 8. Ethic. cap. 10. ex tribus formis regendæ multitudinis Monarchiam optimam, Dimocratiam pessimam esse pronunciat. PLVTARCHVS in Solone refert Anacharsidem Scytham, miratum quod in Græcia sapientes dicerent, stulti iudicarēt: quia nimirum oratores dicebant, populus iudicabat. Idem in Apophtheg. dicit Lycurgum interrogatum, cur Spartæ nō instituisset Dimocratiam, respondisse interroganti, vt ipse primus domui suæ eam institueret.

Ex nostris S. AMBROSIVS lib. 5. hexam. cap. 21. de multitudine vulgi dicit: *Non merita virtutis expendit, nec publicæ vtilitatis emolumenta rimatur, sed mobilitatis nutat incerto.* HIERONYMVS in cap. 21. Matth. *Semper*, inquit, *turba mobilis est, nec in proposita voluntate persistens, atque in morem fluctuum diuersorumq; ventorum huc illucq; transfertur.*

S. CHRYSOSTOMVS homil. 2. in Ioan. definit populum quiddam tumultus perturbationesq; plenum, à stultitia maiori ex parte constans atque compositum, temerè instar fluctuum maris, varia & pugnante sententia sæpenumero iactatum. deinde subdit: *Qui ergo sub eiusmodi seruitio premitur,*

nónne omnium est sanè miserrimus? Accedit etiam ratio. Nam non potest non pessimum esse regimen, vbi sapientes regũtur à stultis, periti ab imperitis, boni à malis. tale autem est regimen Dimocraticum; nam vbi viget Dimocratia, plurium suffragiis omnia statuuntur. constat autem semper plures esse stultos, quàm sapientes; malos, quàm bonos; imperitos, quàm peritos.

Ad hæc, si vt ARISTOTELES lib.1.polit.cap.1.&3.docet, qui pollent ingenio, ij naturaliter Domini sunt eorum, qui sunt tardiores: & vt S. ait AVGVSTINVS lib. de vtilitat. credendi, cap.12. *Non possunt stulti beatiùs viuere, quàm si seruiant sapientibus.* Quis non videt quanta perturbatio ordinis sit, gubernacula Reipub. inconditæ plebis multitudini permittere?

Postremò, si plebs haberet auctoritatem aliquam in Ecclesia gubernandi. vel eam à se haberet, vel ab alio: non autem à se, quia non est de iure naturæ, vel gentium, hæc potestas, sed de iure diuino, & supernaturali. Non enim est similis ciuili potestati, quæ est in populo, nisi à populo transferatur in principem. Neque habet plebs ab alio. Debet enim à Deo habere, si ab alio habet. at à Deo non habet; siquidem in libro Dei, id est, in sacris literis nusquam traditur populo potestas docendi, pascendi, regendi, ligandi, soluendi, sed semper populus vocatur grex, qui pasci debeat. Petro autem dicitur: *Pasce oues meas*, Ioan. vlt. *Et Episcopos posuit Spiritus sanctus regere Ecclesiam Dei*, Act. 20. Habemus igitur non esse popularem Ecclesiæ gubernationem.

SED ADVERSVS hanc propositionem tria sunt argumẽta. PRIMVM sumitur ex verbis illis Matth.18. *Dic Ecclesiæ.* vbi videtur summum tribunal Ecclesiæ penes fidelium vniuersitatem esse constitutum. RESPONDEMVS, illud; *Dic Ecclesiæ*, significare, defer ad publicum Ecclesiæ iudicium, id est, ad eos, qui publicam personam in Ecclesia gerunt. Ita enim Chrysostomus exponit, *dic Ecclesiæ*, id est, Præsuli. quod idem sanè confirmat Ecclesiæ consuetudo. nec enim vnquam vidimus, aut audiuimus, aliquem criminosum apud multitudinem populi causlam dixisse; sed qui apud Episcopum causam dixerit, sæpe vidimus, sæpius audiuimus.

ALTE-

ALTERVM argumentum ducitur ex cap. 1. & 6. Actorum Apostolicorum. Nam Act. 1. tota Ecclesia elegit Matthiam; & Act. 6. eadem Ecclesia elegit septem Diaconos. & Patres passim docent, Episcoporum electionem ad populum pertinere.

RESPONDEMVS, de electione ministrorum alio loco à nobis disputandum esse. Interim verò negamus ex illo iure, quod habuit aliquando populus in electione ministrorum, Dimocratiam Ecclesiasticam vllo modo probari. Siquidem populus non ordinauit vnquam, neq; creauit ministros, neq; tribuit illis vllam potestatem: sed nominauit solùm & designauit, siue, vt veteres loquuntur, postulauit eos, quos ab Episcopis, per manus impositionem, ordinari cupiebat. Quare Act. 6. dicunt Apostoli: *Considerate viros boni testimonij septem, quos constituamus super hoc opus.* Vbi solùm tribuunt populo, vt quærat & offerat aliquos idoneos ad illud munus. Sed oblatos, Apostoli, non populus Diaconos creauerunt. Quod etiam CYPRIANVS docet: *Apostolos*, inquit, *Dominus elegit, Diaconos Apostoli sibi constituerunt*, lib. 3. epist. 9.

Præterea, quando etiam populus verè crearet Episcopos, non continuò esset Ecclesiasticum regimen præcipuè Dimocraticum. Nam vt sit aliquod regimen Dimocraticum, requiritur quidem vt populus constituat magistratus, sed multa alia requiruntur; neq; id solùm per se sufficit. Primi enim Reges electi sunt à populo, & tamẽ eorum regimen Monarchicum est, non Dimocraticum.

Pari ratione Imperatores Romani eligebantur olim à militibus, & nunc à certis Principibus eliguntur: & nihilominus Imperium ad Monarchiam pertinet, non ad Dimocratiam. vt enim Dimocratia esset, oporteret vt facta electione Principis, adhuc maior esset in populo quàm in Principe auctoritas, & à sententia Principis ad iudicium populi prouocaretur. Id quod non fit in Ecclesia, quemadmodum nec in regno aut imperio Romanorum. Quod intelligens VALENTINIANVS senior, vt refert Sozomenus lib. 6. cap. 6. cùm ei milites collegam in imperio dare vellent, Respondit: *Me ad imperium eligere penes vos erat: sed cùm iam à vobis electus sim, consortem imperij quem postulatis, non amplius in vestra, sed in mea tantùm potestate eligere situm est.*

TERTIVM argumentum ab auctoritate sanctorum Cypriani & Ambrosij petunt. CYPRIANVS lib. 3. epist. 14. ad Presbyteros & Diaconos scribens de quibusdam turbulentis fratribus: *Interim*, inquit, *prohibeãtur offerre, acturi & apud nos, & apud plebem vniuersam causſam suam, &c.* AMBROSIVS in epist. 32. agens de iudicio fidei: *Iste populus*, inquit, *iudicat.* Item: *Auxentius*, inquit, *vestrum refugit examen.*

RESPONDEO, S. Cyprianum consueuisse ferè omnia negotia maiora tractare coram clero & populo, & nihil agere sine eorum consensu. Ceterùm, hoc faciebat sponte sua, non coactus vlla lege, vt patet lib. 3. epist. 10. vbi sic ait: *Ego à primordio episcopatus mei statueram, nihil sine consilio vestro & sine consensu plebis mea priuatim sententia gerere, &c.* At non propterea Cyprianus clero aut populo subiectus erat: quemadmodum nec Assuerus Rex sapiẽtibus illis viris, quorum faciebat cuncta consilio, vt legimus in lib. Esther cap. 1. & quando etiam Cyprianus sponte se clero & populo subiecisset, quod non est vllo modo credibile, non continuò legem toti Ecclesiæ præscripsisset.

Quod verò ad AMBROSIVM attinet, loquitur eo loco S. Ambrosius de iudicio priuato, quo quisque statuit quid sibi sequendum sit, non de publico iudicio quod auctoritatem habeat ceteros obligãdi. Id quod ex verbis eiusdem Ambrosij perspici potest. Sic enim ait ibidem: *Veniant planè si qui sunt ad Ecclesiam, audiant cum populo, non vt quisque iudex resideat, sed vnusquisq; de suo effectu habeat examen, & eligat quod sequatur.* Vide plura, quæ ad hũc locum facere possunt, in lib. 1. de Conciliis, cap. 19. & 20.

CAPVT VII.

Quod non sit Ecclesiasticum regimen penes Principes seculares.

ALTERA propositio, quę negat Ecclesiasticum regimen ad seculares Principes pertinere, aduersus duos Brentij errores pugnat. PRIMVS error Brentij est, optimates Ecclesiæ esse Principes seculares; Episcopos verò adeò Brentius deprimit, vt velit esse Princi-

Principum mancipia. SECVNDVS est, ad hos optimates curam & regimen Ecclesiæ præcipuè pertinere. Quos errores habuit etiam HENRICVS VIII. Angliæ Rex. Is enim se caput Ecclesiæ Anglicanæ constituit, & eodem modo censuit, alios Principes capita suprema Ecclesiæ in suis ditionibus esse debere.

Ac primus quidem error facilè refutatur: PRIMO ex illis propheticis verbis, Psalm. 44. *Pro patribus tuis nati sunt tibi filij, constitues eos Principes super omnem terram.* Sic enim hunc locum B. AVGVSTINVS exponit, *pro patribus*, id est, Apostolis, *nati sunt filij*, id est, fideles multi, quos Deus constituit Episcopos, & eo modo Principes super omnem terrã. Et S. HIERONYMVS in eundem locum: *Fuerunt*, inquit, *ô Ecclesia, Apostoli patres tui, quia ipsi te genuerunt, nunc autem quia illi recesserunt à mundo, habes pro his Episcopos filios.* Et infrà: *Principes Ecclesiæ, id est, Episcopi constituti sunt.* Nec multò aliter Græci Patres, Chrysostomus & Theodoretus exponunt, qui per Patres Patriarchas; per filios Principes, Apostolos intelligunt. Item Apostolus 1. Cor. 12. & Ephes. 4. *Deus*, inquit, *in Ecclesia posuit primùm Apostolos, deinde Prophetas, tum pastores, & doctores.*

Si primi sunt Apostoli, qui Episcopi fuerunt, & quibus Episcopi succedunt; certè primi non sunt Reges & Principes seculares, immò, vt rectè annotauit DAMASCENVS in 2. orat. pro imaginibus, Apostolus Reges non solùm non posuit primo loco, sed nec vllo alio, vt indicaret, non esse Reges Ecclesiæ magistratus, sed tantùm seculi.

SECVNDO refutatur ex Patribus. IGNATIVS in epist. 7. ad Smyrnenses, nihil esse dicit honorabilius Episcopo in Ecclesia. & addit primum honorem deberi Deo, secundum Episcopo, tertium Regi. Nazianzenus in oratione ad ciues timore perculsos. Chrysostomus lib. 3. de sacerdotio, & homil. 4. in cap. 6. Isaiæ. & Ambrosius libro de dignitate sacerdotali, cap. 2. Episcopum Regi apertissimè anteponunt.

Quin etiam CHRYSOSTOMVS homil. 83. in Matth. Reges non Episcopis solùm, sed etiam Diaconis subiicit. Sic enim ad Diaconum suum loquitur: *Si Dux*, inquit, *quispiam, si consul, si is, qui diademate ornatur, indignè adeat, cohibe & coërce; maiorem tu illo habes potestatem.* AVGVSTINVS

in Psalm. 98. probat Mosem fuisse sacerdotē ea ratione, quia Moses maximus fuit, & nihil est maius sacerdote. Et GELASIVS in epist. ad Anastasium: *Nosti*, inquit, *fili clementissime, quod licet praesideas humano generi dignitate rerum terrenarum, tamen praesulibus diuinarum deuotus colla submittis.* Et infrà: *Subdi*, inquit, *te debere cognoscis religionis ordine potius quàm praeesse. nosti itaque ex illorum te pendere iudicio, non illos ad tuam redigi posse voluntatem.*

GREGORIVS lib. 14. moral. cap. 19. asserit prima membra in corpore Domini esse sacerdotes. Et lib. 4. epist. 31. ad Mauritium, docet, sacerdotes esse Deos quosdam inter homines, & propterea ab omnibus etiam Regibus honorandos. quod idem & docet, & probat Nicolaus primus in epistola ad Michaëlem.

TERTIO ex gestis Episcoporum & Regum. Nam FABIANVS Papa primum Imperatorem Christianum Philippum excluſit à communione Sacramenti altaris in die Paschatis, propter quædam eius peccata publica; nec antea eum admisit, quàm ille confessione & pœnitētia peccata purgauit. Scribit hoc Eusebius lib. 6. cap. 25. hist. Item Constantinus apertè professus est, de Episcopis se iudicare non posse, vt qui Dij quidam sint: sed contrà potius eorum se stare subiectum iudicio: scribit Ruffinus lib. 1. cap. 2. hist..

Theodosium seniorem B. AMBROSIVS ab Ecclesiæ liminibus expulit, & pœnitentiam publicam subire coëgit. ac deinde cùm Imperator in Ecclesia ad loca sacerdotum ascendere atque ibidem sedere vellet, iussit eum Ambrosius descendere, & cum plebe consistere: id quod ille libenter fecit: scribit Theodoretus lib. 5. hist. cap. 17.

Denique Maximus Imperator, cùm in conuiuio sederet, assistente quoque B. MARTINO, & pincerna primum calicem Imperatori, vt omniū nobilissimo, vellet offerre, ille ad Episcopum misit, qui non recusauit, sed primus bibit, & postea non Imperatori, sed Presbytero suo calicem tradidit. nullum scilicet existimās digniorem, qui post se biberet; nec integrum sibi fore, si aut Regem, aut eos qui à Rege erant proximi, Presbytero prætulisset, vt scribit Sulpitius in vita sancti Martini.

POSTRE-

POSTREMO refellitur idem error duplici ratione. Primùm Episcopus Regem inungit, docet, ligat, soluit, benedicit: ait autem Apostolus ad Heb. 7. *Sine contradictione minor à meliore benedicitur.* PRAETEREA, principatus secularis institutus est ab hominibus, estque de iure gentium: at principatus Ecclesiasticus est à solo Deo, & de iure diuino: ille regit homines, vt homines sunt, & magis ratione corporum quàm animarum: iste verò regit homines, vt Christiani sunt, & magis ratione animarum quàm corporum: ille habet pro fine temporalem quietem & salutem populi: iste vitam & felicitatem sempiternam: ille vtitur naturalibus legibus & institutis humanis: iste legibus diuinis & Sacramentis diuinitùs institutis: ille gerit bella cum hostibus paucis & visibilibus: iste cum inuisibilibus & infinitis.

SED contrà obiicit BRENTIVS; Episcopi serui sunt Ecclesiæ, 2. Corinth. 4. *Non nosmetipsos prædicamus, sed Iesum Christum, nos autem seruos vestros per Iesum.* Quanto igitur magis Regum serui erunt, præsertim cùm de Regibus dicat B. Petrus, 1. Pet. 2. *Subiecti estote omni humanæ creaturæ propter Deum, siue Regi tanquam præcellenti, siue Ducibus tanquam ab eo missis.*

RESPONDEO, duplex esse genus seruitutis: Omnes enim qui laborant in alterius commodum, dicuntur ei seruire; sed quidam laborant & seruiunt alteri eum regendo, eique præsidendo; quidam laborant & seruiunt obediendo & parendo, qualia propriè sunt mancipia; Episcopi autem serui sunt Ecclesiæ, sed ad priorem modum. quemadmodum etiam magistratus seruit Reipublicæ, & Rex populo (si Rex, non tyrannus sit) & pater filiis, & magister discipulis.

Quare B. Paulus 1. Cor. 4. quorum se dixerat seruum, eorum patrem se esse dicit: *Per Euangelium*, inquit, *ego vos genui.* Et addit: *Quid vultis? in virga veniam ad vos, an in caritate, & spiritu mansuetudinis?* Et Hebr. 13. *Obedite præpositis vestris, & subiacete eis.* Et Actor. 20. *Spiritus sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei.* Hac ratione B. GREGORIVS seruum seruorum Dei se vocat. Et B. AVGVSTINVS lib 9. Confess. cap. vlt. *Inspira, Domine*, inquit, *seruis tuis, fratribus meis, filiis tuis, dominis meis, quibus voce, & corde, & literis seruio.* Et B. Bernardus lib. 2. de consideratione

ait, Eugenium, cùm factus esset Pōtifex, eleuatum super gentes & regna, sed ad ministrandum, non ad dominandum.

At, inquies, Reges sunt Reges etiam in Ecclesia, & illis Christiani subiecti esse debent, *tanquam præcellentibus*. Verum est id quidem: sed in iis rebus tantùm, quæ ad statum politicum pertinent. Præsunt enim Christiani Reges hominibus Christianis, nō vt Christiani, sed vt homines sunt, quemadmodum etiam Iudæis & Turcis interdum præsunt: & ipsi Reges, non vt Christiani sunt, præsunt, sed vt homines politici: nam vt Christiani oues sunt pastoribus Episcopis subiecti, vt Nazianzenus docet in oratione ad ciues timore perculsos, & vt S. ait Ambrosius in oratione de tradendis Basilicis, nihil honorificentius dici potest, quàm vt Imperator Ecclesiæ Filius esse dicatur. Imperator enim bonus intra Ecclesiam non supra Ecclesiam est.

Posterior Brentii error, ex iis quæ dicta sunt, facilè refutatur. Si enim Principes non sunt Ecclesiæ optimates, ad eos nō pertinet Aristocratia Ecclesiæ. Sed possunt præterea adiungi hæc argumenta.

Primvm, Regimen Ecclesiæ supernaturale est, nemini igitur conuenit nisi cui Deus commisit. Legimus autē in Scripturis commissum Apostolis & Episcopis, eorum successoribus. Nam Petro Apostolo dictum est: *Pasce oues*. Ioan. vlt. & de Episcopis dicitur, Act. 20. *Quos posuit Deus Episcopos regere Ecclesiam Dei*. De Regibus nihil eiusmodi vsquā legimus.

Deinde ad annos fermè CCC. nullus fuit in Ecclesia secularis Princeps, excepto solùm Philippo Imperatore, qui breuissimo tempore superuixit: & fortè aliquis alius in prouinciis non subiectis Imperio Romano: & tamen eadem fuit Ecclesia quæ nunc est, & eandem habuit regiminis formam: non igitur Principes seculi Christi Ecclesiam regunt.

Item qui habent summam potestatem in Republica, ij possunt omnia, quæ inferiores magistratus possunt. Quis enim prohibere posset Regem, si eas causas per se cognoscere & iudicare vellet, quas Proregibus, & Prætoribus, & Iudicibus minoribus commisit? At non possunt Reges officium Episcopi, Presbyteri, Diaconi, sibi vsurpare: qualia sunt, verbum Dei prædicare, baptizare, consecrare, &c. nō igitur sunt Reges supremi Ecclesiæ magistratus.

Non

Non posse autem Reges officia sacerdotum inuadere, ita probamus. Inprimis Reges non solùm viri, sed etiam fœminæ esse possunt: at fœminas publicè docere Apostolus prohibet, 1. Cor. 14. & 1. Tim. 2. & Pepuzitæ ab Epiphanio hær. 49. & Augustino her. 27. inter hæreticos numerantur, quod fœminis sacerdotium attribuerint.

Deinde in 2. Paral. 19. Iosaphat Rex optimus: *Amarias*, inquit, *Sacerdos & Pontifex in omnibus, quæ ad Deum pertinent, præsidebit: porrò Zabadias super ea opera erit, quæ ad Regis officium pertinent.* Et 2. Paralip. 26. cùm Ozias Rex vellet thus adolere, prohibuit eum Pontifex, dicens: *Non est tui officij, Ozia, adolere incensum Domino, sed sacerdotum.* Et cùm ille perseueraret, continuò grauissima lepra diuinitùs percussus est. Quod si in Testamento veteri non poterat Rex fungi munere sacerdotum, multò minus in nouo, vbi sunt munera sacerdotalia longè augustiora.

Item in Synodo MATISCONENSI, can. 9. in Concilio Mileuitano, can. 19. & Toletano III. can. 13. puniuntur grauissimè clerici, qui caussam Ecclesiæ ad iudicem secularem deferunt. Et AMBROSIVS epist. 33. ad Sororem, dicit se Valentiniano dixisse: *Noli te grauare Imperator, vt putes te in ea, quæ diuina sunt, aliquod imperiale ius habere. Publicorum tibi mœnium ius commissum est, non sacrorum, &c.* Item Theodosio Imperatori dixisse eundem Ambrosium: *Purpuræ Imperatores facit non sacerdotes:* refert Theodoretus lib. 5. cap. 17. hist. qui etiam lib. 4. cap. 16. scribit EVLOGIVM quendam, cùm ei Modestus præfectus Valentis Imperatoris Ariani dixisset: *Communica cum Imperatore*, facetè respondisse: *nunquid cum Imperio est etiam sacerdotium consequutus?*

ATHANASIVS quoq; in epist. ad solitariam vitam agentes, reprehendit Constantium, quod se rebus Ecclesiasticis admisceret, & addit, Hosium Episcopum Cordubæ eidem Constantio dixisse: *Ne præcipe nobis in hoc genere, sed ea potius à nobis disce: tibi enim Deus imperium commisit, nobis ea quæ sunt Ecclesiæ concredidit.* Similia eidem Constantio Leontium Episcopum dixisse, testatur Suidas in voce Leontius. SVLPITIVS lib. 2. sacræ hist. circa finem refert, S. Martinum Maximo Imperatori dixisse, nouum esse & inauditum nefas, vt caussam Ecclesiæ Iudex seculi iudicaret.

B. AVGVSTINVS epist. 48. & 50. & 165. docet, piorum Regum munus esse Ecclesiam defendere, seuerisque legibus ac pœnis blasphemos, sacrilegos & hæreticos ab Ecclesia damnatos coërcere: sed ibidem reprehendit Donatistas, quòd caussam Episcopalem non ad Coëpiscopos, sed ad Regem terrenum iudicandum detulissent. S. GREGORIVS lib. 5. epist. 25. de Mauritio Imperatore loquens: *Scimus*, inquit, *piissimos dominos disciplinam diligere, ordinem seruare, Canones venerari, & se sacerdotalibus negotiis non miscere.* Idem prolixè docet Ioannes Damascenus in 1. & 2. orat. pro imaginibus. Denique BASILIVS Imperator, in VIII. Synodo disertè asseruit, nec sibi, nec vllis laicis licere negotia sacerdotalia tractare: quod idem professum etiam Valentinianum seniorem testatur Sozomenus lib. 6. cap. 7.

Argumenta BRENTII sumuntur ab exemplis Testamenti veteris, vbi legimus, Mosem, Iosue, Dauidem, Salomonem, Iosiam, qui Duces aut Reges erant, sæpe se in negotiis religionis miscuisse. ADDIT etiam Brentius ad argumenti confirmationem, Regibus à Deo commissam esse custodiam legis diuinæ, & idcirco ad eos curam Ecclesiæ pertinere. Sic enim Apostolus ait Rom. 13. *Non sine caussa gladium portat, Minister enim Dei est vindex in iram ei qui malè agit.*

RESPONDEMVS; Mosem non solùm Ducem, sed etiam Sacerdotem summum fuisse, vt in quæstione de Iudice controuersiarum, lib. 3. de verbo Dei demonstratum est. ceteros autem quædam interdum egisse extraordinaria auctoritate, non tam vt Reges, quàm vt Prophetas. Sed non propterea delendam fuisse ex Deuteron. legem illam, qua ordinariè in dubiis de religione, remittebantur homines non ad Regem, sed ad Sacerdotem Leuitici generis, Deuter. 17. quocirca, vt suprà diximus, Ozias Rex punitus est lepra, quòd munus Sacerdotis sibi assumpsisset.

Ad confirmationem autem respondemus, Reges custodes esse debere legum diuinarum, sed non interpretes. Ipsorum est enim edictis & pœnis impedire blasphemias, hæreses, sacrilegia: quæ sint autem hæreses, & contrà, quæ sit fides Orthodoxa, ab Episcopis discere debent. quod Imperatores pios, Constantinum, Valentinianum, Gratianum, Theodosium, Martianum feciſſe, ex ipso Codice cognosci potest. L. cunctos popu-

populos, tit. de sum. Trin. & fide Cathol. & in toto tit. de hæreticis. Vide plura in quæstione de Iudice controuersiarum, & in quæstione de Præside Concilij generalis.

CAPVT VIII.

Quòd non sit Ecclesiasticum regimen præcipuè penes Episcopos.

SEQVITVR tertia propositio, quæ Ecclesiæ regimẽ non esse præcipuè penes Episcopos & Presbyteros aduersus duos Caluini errores docet. Prior CALVINI error est, Episcopos & Presbyteros iure diuino pares esse. Posterior autem est, in cœtu seniorum supremam Ecclesiæ potestatem residere. In quo errore fuit etiam Ioannes HVS, vt ex art. 27. 28. & 29. in Concilio Constantiens. sess. 15. damnatis, intelligi potest.

AC PRIOR quidem error in ea disputatione commodiùs refutabitur, quàm de clericis, suo loco instituemus. Satis erit interim hunc errorem priorem ex posteriore refellere. siquidem hi duo errores inter se pugnant. Si enim Ecclesia regitur ab optimatibus, vt habet secũdus error: certè Presbyteri non sunt optimates. vel si Presbyteri sunt optimates, Ecclesia non regitur ab optimatibus. constat enim in Conciliis generalibus, in quibus de administratione totius Ecclesiæ agitur, & vbi leges, quibus Ecclesia regitur, ferũtur vel abrogantur, nunquam interfuisse Presbyteros cum auctoritate definiendi, nisi essent legati, & locum tenerent aliquorum Episcoporum. id quod non opus est aliter probare, quàm ex ipsis actis Conciliorum, qnæ adhuc exstant.

Iam verò posterior error, qui huius loci proprius est, his rationibus confutatur. PRIMVM nusquam in Scripturis legitur collata summa potestas Concilio Sacerdotum. Quæcunque enim auctoritas Apostolis ceteriśque discipulis concessa à Christo est, non solùm omnibus, sed etiam singulis concessa est; neque ad eam exercendam erat opus Concilio. poterant enim sine dubio Apostoli singuli, & possunt etiam nunc singuli Episcopi docere, baptizare, soluere, ligare, ordinare ministros, &c. solus est locus Matth. 18. vbi tribuitur aliquid

aliquid Concilio, cùm dicitur: *Vbi fuerint duo vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum.*

At neque hîc explicatur, quæ sit potestas Concilij, summáne an mediocris, an infima. & CALVINVS ipse, aduersus quem præcipuè disputamus, lib. 4. Instit. ca. 9. §. 2. hunc Euangelij locum adeò non magni facit, vt dicat eum nihilo minus in quemuis particularem cœtum competere, quàm in Concilium vniuersale. Itaque non est cur in præsentia de hoc loco multum laboremus.

SECVNDO, si penes optimates esset summum Ecclesiæ regimen, sequeretur Ecclesiam ferè semper carere rectoribus, & vt plurimum neminem esse, cui curę sit commune bonum: proinde Rempub. Ecclesiasticam omnium esse miserrimam; optimates enim cùm pares inter se sint, nō possunt commune bonum, vt par est, administrare, nisi vel congregati sint, vel aliquem elegerint, communi consensu, magistratum, cui omnes obediant; quemadmodum Romani suos Consules eligebant.

At in Ecclesia rarissimè congregantur optimates ad generale Concilium. Primis enim C C C. annis nulla fuit congregatio generalis: postea verò vix centesimo quoque anno. Magistratum autem, cui Ecclesia vniuersa saltem ad tempus pareret, nullum vnquam optimates isti crearunt. Nam si creassent aliquem, is maximè fuisset vnus ex primariis quinq; Patriarchis, qui semper in Ecclesia præ ceteris eminuerunt: at Patriarcham Romanum nunquam habuisse hanc potestatem aduersarij contendunt: de ceteris quatuor res certissima est. nunquam enim Alexandrinus Patriarcha aliquid iuris habuit extra Ægyptum, neque alij extra suas regiones.

Quare S. HIERONYMVS in epist. ad Pammachium aduersus Ioannem Episcopum Hierosolymæ: *Respondę*, inquit, *mihi. Ad Alexandrinum Episcopum Palæstina quid pertinet?* Et CHRYSOSTOMVS in epistol. priore ad Innocentium I. grauiter queritur de Theophilo Patriarcha Alexandrino, qui se negotiis Ecclesiasticis extra suam prouinciam ingerebat: *Neque enim*, inquit, *æquum est, vt qui in Aegypto sunt, iudicent eos qui in Thracia.*

Quàm autem hoc sit absurdum, vt Ecclesia Catholica, quę adeò est vna, vt vna ciuitas, vna domus, vnum corpus in Scripturis

pturis dicatur; nullum in terris habeat, qui eius curam gerat, quis non videt? Nam si Ecclesiæ particulares non essent inter se ita colligatæ, vt vnum corpus facerent, sufficeret vnicuique suus rector. nunc autem non magis possunt vno aliquo rectore carere, quàm possit vnus grex vno pastore, & vnum corpus suo capite.

TERTIO, si esset in cœtu optimatium summa potestas: quò numerosius cogeretur Concilium, eò plus haberet auctoritatis: neque vnquam euenire posset, vt minori Concilio plus tribueretur quàm maiori.

At Concilium ARIMINENSE Episcoporum D C. nullius vnquã auctoritatis in Ecclesia Catholica habitum est: Concilium autem primum Constantinopolitanum C L. Episcoporum summæ semper auctoritatis fuit. Ac nos quidem Catholici huius rei causſam reddimus, quod illud fuerit à Pontifice summo, in quo est summa Ecclesiæ potestas, reprobatum, hoc autem confirmatum. qui autem summam potestatem tribuunt optimatibus, nullam causſam possunt adferre, cur Ariminense Concilium damnent, Constãtinopolitanum autem amplectantur. AT, inquiunt, Ariminense Concilium errauit, non errauit Constantinopolitanum; propterea hoc amplectimur, illud damnamus. Sed quid est hoc aliud, quàm se Conciliorum & totius Ecclesiæ Iudicem facere?

QVARTO, tametsi Dimocratia est absolutè pessimum regimen: tamen Ecclesiæ pernicioſior esse videtur Aristocratia. Siquidem summum Ecclesiæ malum hæresis est: hæreses autem ab optimatibus potius, quàm à plebeis hominibus excitantur. Certè Hæresiarchę ferè omnes, aut Episcopi, aut Presbyteri fuerunt. itaq; sunt hæreses quædam quasi optimatium factiones, sine quibus nullæ essent in Ecclesia populorum seditiones. Factiones autem nunquam facilius, & frequentius oriuntur, quàm cùm optimates regunt, vt non solùm experimento, & Philosophorum testimonio, sed etiam Caluini ipsius confessione, lib. 4. Instit. cap. 20. §. 8. comprobari potest.

Sed obiiciunt tria Scripturæ testimonia, adiunctis etiam tribus testimoniis Patrum. PRIMM est Act. 15. vbi legimus, primam controuersiam in Ecclesia exortam, non ab vno aliquo summo Iudice fuisse definitam, sed à conuentu Apostolorum, & seniorum. *Conuenerunt*, inquit Lucas, *Apostoli & seniores videre de verbo hoc.* RE-

RESPONDEO, nullum hinc argumentum sumi posse pro Aristocratia asserenda. Siquidem in eo concilio prima illa quæstio definita est, vbi præses & caput Petrus erat. nec enim Petrus in aliena diœcesi, & Episcopo præsente Iacobo, loqui primus ausus fuisset, nisi ipse toti Concilio præfuisset. Neque Monarchiæ repugnat, quod aliquid in publico conuentu communi Principum consilio & consensu statuatur, quemadmodum fieri solet hoc tempore in Comitiis imperialibus.

ALTERVM testimonium est Act. 20. vbi B. Paulus Episcopos admonet his verbis: *Attendite vobis & vniuerso gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei.*

TERTIVM est 1. Pet. 5. vbi B. Petrus ita loquitur: *Seniores qui in vobis sunt obsecro consenior, & testis Christi passionum, pascite, qui in vobis est, gregem Dei.*

RESPONDEO, ex neutro horum locorum aliquid probari: nec enim negamus Episcopis & Presbyteris conuenire: vt Ecclesiam Dei pascãt & regant. sed quæstio nostra est de summa totius Ecclesiæ potestate; Sitne ea in cœtu ministrorum, an in aliquo vno homine? Quam quæstionem in his locis neque Paulus, neque Petrus attingit, sed solùm Episcopos admonent, vt erga subiectos sibi populos, pastorali munere strenuè fungantur.

Iam ex Patribus primo loco CYPRIANVM proferunt, qui li. 3. epist. 19. ad Clerum suum ita scribit: *Quæres cùm omnium nostrum consilium & sententiam spectet; præiudicare ego, & solùm mihi rem omnem vendicare non audeo.* RESPONDEO, Cyprianum propterea id non esse ausum, quod sponte sua se ipse obstrinxerat, cùm episcopatum susciperet, nihil sine cleri & populi consilio, & consensu esse facturum, vt ex lib. 3. epist. 10. suprà docuimus.

Proferunt deinde AMBROSIVM, qui in comment. 5. capitis prioris epistolæ ad Timotheum ita loquitur: *Et synagoga, & postea Ecclesia seniores habuit, quorum sine consilio nihil agebatur.* RESPONDEO, non magis ex his verbis probari posse Aristocratiam Ecclesiasticam, quàm ex senatu & consilio regio probetur, nullam esse in regnis Monarchiam. Certè enim Salomon 3. Reg. 12. seniorum cœtum habebat à consiliis. & Assuerus, Esther 1. sapientium consilio in rebus omnibus vtebatur: nec tamẽ ideò non erant Reges. Præterea, quòd

Episcopi

Episcopi veteres sine Presbyterorum consilio nihil agerent, vtile, ac salutare, non tamen necessarium fuisse, vel eo intelligi potest, quod Ambrosij tempore non fiebat, nec tamen Ecclesia penitus interierat.

Postremò HIERONYMVM producunt, qui in cap. 1. ad Titum sic ait: *Antequam diaboli instinctu studia in religione fierent, & diceretur in populis; Ego sum Pauli, ego Apollo, ego verò Cephæ; communi Presbyterorum consilio Ecclesia gubernabantur. Postquam verò vnusquisq; eos, quos baptizauerat, suos putabat esse, non Christi, in toto orbe decretum est, vt vnus de Presbyteris electus superponeretur ceteris, ad quem omnis Ecclesiæ cura pertineret; & schismatum semina tollerentur.* Igitur primo tempore Ecclesiæ, quando ea purissima erat, Aristocratia vigebat, & optimates Presbyteri erant.

RESPONDEO, videtur B. HIERONYMVS in ea sententia fuisse, vt existimaret Episcopos, si de iurisdictione agatur, esse quidem Presbyteris maiores, sed iure Ecclesiastico, non diuino. quæ sententia falsa est, & suo loco refellenda. Interim tamen nihil Caluini Aristocratiam Presbyterorum iuuat, sed contrà maximè lædit. Non enim Hieronymus dicit, in prima Ecclesia viguisse Aristocratiam Presbyterorum, & fuisse illud bonum regimen, & paulatim postea per abusionem aliquam introductam esse à malis hominibus Monarchiam: sed è contrario affirmat, Aristocratiam, quæ initio erat, quia non bene succedebat, & plurimæ inde oriebantur seditiones & schismata, communi orbis terræ consilio in Monarchiam esse mutatam.

Neque dubium esse potest, quin HIERONYMVS senserit, mutationem hanc esse factam Apostolorum temporibus, & ipsis Apostolis auctoribus; nam hoc loco dicit, tunc factam esse mutationem, cùm cœpit dici: *Ego sum Pauli, ego Apollo.* quod accidisse tempore suo testatur Paulus 1. Corinth. 1. DEINDE Hieronymus in libro de viris illustribus, in Iacobo dicit, Iacobum statim à passione Domini ab Apostolis creatum Episcopum Hierosolymæ, & in epistola ad Euagrium, quæ est 85. asserit, S. Marcum Episcopum fuisse Alexandriæ. ADDE, quod non loquitur Hieronymus de regimine vniuersalis Ecclesiæ, sed solùm particularium, cùm ait, initio cœpisse gubernari Ecclesias communi Presbyterorum consilio.

alioqui

alioqui enim Petrum fuisse caput totius Ecclesiæ à Christo constitutum, disertis verbis docet idem Hieronymus in lib. 1. contra Iouinianum: *Ex duodecim vnus eligitur, vt capite constituto, schismatum tolleretur occasio.*

CAPVT IX.

Quòd regimen Ecclesiasticum præcipuè Monarchicum esse debeat.

RESTAT postrema propositio, quæ Ecclesiæ regimẽ præcipuè Monarchicum esse debere affirmat. AC PRIMVM quidem ratio, qua id probetur ex iis, quæ dicta sunt, deduci potest; nam si tres sunt regiminis formæ, Monarchia, Aristocratia, Dimocratia, & iam probatum est, Ecclesiæ gubernationem, nec Dimocraticam, nec Aristocraticam esse debere: quid aliud superest, quàm vt sit Monarchica? Deinde, si Monarchia est optimum ac præstantissimum regimen, vt suprà docuimus, & certum est Ecclesiam Dei à sapientissimo Principe Christo institutam optimè gubernari: quis inficiari potest, eius regimen debere esse Monarchicum?

Sed occurrit Caluinus lib. 4. Institut. cap. 6. §. 9. ac negat, si Monarchia sit optimum regimen, inde sequi, debere Ecclesiam ab vno aliquo homine gubernari, cùm constet eius Regem ac Monarcham esse Christum.

Sed facilè refellitur; nam etsi Christus vnus sit ac proprius Ecclesiæ Catholicæ Rex, & Monarcha, eamque spiritualiter ac inuisibiliter regat, & moderetur: tamen eget Ecclesia, quæ corporalis, & visibilis est, vno aliquo visibili summo Iudice, à quo lites de religione exortæ componantur, quique omnes inferiores præfectos in officio & vnitate contineat. Alioqui non solùm summus Pontifex, sed etiam Episcopi, Pastores, Doctores, ac Ministri omnes superuacanei essent. Christus enim Pastor est, & *Episcopus animarum nostrarum*, 1. Petr. 2. Ipse est vnicus magister, *quem audire iubet Pater cœlestis*, Matth. 7. Ipse est, *qui baptizat in Spiritu sancto*, Ioan. 1.

Quemadmodum igitur Episcopi, Doctores, ceterique Ministri superuacanei non sunt, tametsi, quod ipsi vt ministri faciunt,

ciunt, Christus principaliter faciat: sic etiam non est è medio tollendus is, qui totius Ecclesiæ curam vt summus Oeconomus gerit, quamuis eandem curam Christus principaliter gerat.

Secvnda ratio ab ea similitudine ducitur, quam habet Ecclesia mortalium hominum, cum Ecclesia immortalium Angelorum. Qua ratione vtitur etiam S. Gregorivs lib. 4. epist. 52. Siquidem certum est istam illius exemplar, & quasi ideam quandam esse, vt Apostolus indicare videtur ad Heb. 8. & S. Bernardvs disertè affirmat in lib. 3. de consideratione ad Eugenium, vbi militantem Ecclesiam in Apocalypsi, *Hierusalem nouam descendentem de cœlo*, appellatam esse dicit, propterea quod ad exemplum cœlestis illius ciuitatis instituta & conformata sit.

Nec minus certum & exploratum est, inter Angelos præter summum Regem omnium Deum, esse vnum, qui aliis omnibus præsit. At initio quidem hac dignitate præditum fuisse eum, qui nunc Diabolus dicitur; testes sunt Tertullianus lib. 2. contra Marcionem, Gregorius homil. 34. in Euangelia, & lib. 32. moral. cap. 24. Hieronymus seu potius Beda in cap. 40. Iob. Isidorus lib. 1. de summo bono, cap. 12. & deduci potest ex Scriptura, Iob 40. vbi Behemot, id est, diabolus, dicitur principium viarum Domini, & Isaiæ 14. vbi comparatur Lucifero, id est, stellarum maximæ & pulcherrimæ, saltem quoad apparentiam, & vulgi opinionem, ad quam se Scripturæ accommodare solent. Hunc autem Luciferum esse diabolum, docent Hieronymus & Cyrillus in hunc locum, & Augustinus lib. 11. de ciuitat. Dei, cap. 15. Et Ezechiel. 28. vbi dicitur: *Omnis lapis pretiosus operimentum tuum.* Et mox enumerantur nouem lapides, quibus significantur, vt Gregorius exponit lib. 32. moral. cap. 25. nouem Chori Angelorum, qui hunc Angelum tanquam principem suum circumstabant.

Post casum verò diaboli S. Michaëlem principem esse omnium Angelorum, colligitur ex cap. 12. Apocalypsis, vbi dicitur: *Michaël & Angeli eius.* Quid enim est, *Michaël & Angeli eius*, nisi Michaël & exercitus eius? vt enim, cùm ibidem dicitur, diabolus & Angeli eius, intelligimus omnes Angelos malos diabolo esse subiectos, vt milites Imperatori: ita cùm

dicitur Michaël & Angeli eius, intelligere debemus, omnes Angelos bonos Michaëlem principem suum agnoscere, quocirca rectè in Ecclesiastico officio S. Michaël paradisi præpositus, & princeps cœlestis militiæ nominatur.

CALVINVS nihil respondet aliud lib. 4. Instit. cap. 6. §. 10. quàm non oportere, nisi valdè sobriè loqui de rebus cœlestibus, & non esse quærendum alium typum Ecclesiæ, quàm qui expressus est in Euangelio & Epistolis sanctorum Apostolorum. Quasi verò non sobriè loquatur, qui nihil ex capite suo dicit, sed Apostolum & sanctos Patres sequitur.

TERTIA ratio sumitur ex Ecclesia Testamenti veteris. Constat enim Testamentum vetus fuisse figuram noui, dicente Apostolo 1. Cor. 10. *Hæc omnia contingebant illis in figuram.* tempore autem Testamenti veteris semper fuit vnus, qui omnibus præerat, in iis, quæ ad legem & religionem pertinebant. Ac præsertim ab eo tempore, quo cœperunt Hebræi redigi ad formam populi, & gubernari legibus, & magistratibus: quod fuit post egressionem ab Ægypto. tunc enim Moses ordinauit Rempublicam Iudæorum, scripsit eis leges quas à Deo acceperat, Aaronem consecrauit Pontificem, eiq; vni Sacerdotes omnes & Leuitas subiecit. Ac deinde vsq; ad Christi tempora nunquam defuit vnus Princeps sacerdotum, qui omnes Synagogas totius mundi gubernaret. id quod facilè probari posset, nisi ab aduersariis concederetur. Sic enim loquuntur MAGDEBVRGENSES Cent. 1. lib. 1. cap. 7. col. 257. *In Ecclesia populi Iudaici vnus tantùm erat lege diuina Sacerdos summus, quem omnes cogebantur agnoscere, eique parere.* Idem fatetur Caluinus Instit. lib. 4. cap. 6. §. 2.

Igitur cùm illius temporis Ecclesia, Ecclesię huius temporis figura fuerit, ratio omnino exigit, vt sicut illa præter Deum inuisibilem rectorem, vnum habuit rectorem visibilem, ita quoque & ista habeat. nulla siquidem perfectio in figura reperiri debet, quæ non reperiatur, & quidem exactius, in exemplari.

Ioannes CALVINVS lib. 4. cap. 6. Instit. duas adhibet solutiones ad hoc argumentum. Prior est, non esse eandem rationem vnius exigui populi Iudaici, & vniuersi orbis Christiani: *Debuit enim,* ait, *vnus populus Iudæorum, obsessus circumcirca ab idololatris, habere vnum summum Principem, qui*

omnes

omnes in vnitate contineret, ne variis religionibus distraheretur. At populo Christiano toto orbe diffuso velle dare vnum caput, absurdissimum est. Et addit similitudinem: *Sicut*, inquit, *non propterea debet totus mundus committi vni homini, quia vnus ager ab vno homine colitur.*

Verùm hæc solutio prima non tam soluere, quàm magis ac magis ligare nodum argumenti mihi videtur. Nam si ratio, cur habuerit vnum caput populus Iudæorum fuit, vt Caluinus dicit, vt in vnitate contineretur, & nõ deficeret ad Idololatras, qui eum obsidebant: maiori ratione habere debet vnum caput Ecclesia Christianorum. Nam ibi magis requiritur vnum caput, vbi difficilius seruatur vnitas, & vbi maius periculum est, ne distrahatur populus variis religionibus: difficilius autem seruatur vnitas in maiori multitudine, quàm in minori, & maius periculum est, vbi plures sunt hostes fidei, quàm vbi sunt pauciores. At multò maior est populus Christianorum, quàm fuerit vnquam Iudæorum, & plures hostes habent Christiani, qui non solùm obsidentur à Turcis, Tartaris, Mauris, Iudæis, aliisque infidelibus, sed etiam versantur inter innumeras sectas hæreticorum. Igitvr apud Christianos difficilius vnitas conseruatur, & maius periculum imminet ab hostibus religionis, quàm apud Iudæos olim vel vnitas seruaretur, vel periculum immineret.

Proinde qua ratione Calvinvs populo Iudęorum vnum caput attribuit, eadem vel maiori attribuere debet populo Christianorum. Neque similitudo illa de agro aliquid efficit. nec enim volumus vt vniuersum orbem Christianum vnus præfectus per se regat, quemadmodum agrum vnum, vnus agricola per se colit: sed ita vni summo Pastori totum orbem Christianum regendum committimus, vt per multos alios minores Pastores regat; quemadmodum vnus dies paterfamilias colit multos agros per multos agricolas, & vnus Rex multas ciuitates & prouincias per multos Proreges & Præsides administrat.

Subiicit deinde Calvinvs aliam solutionem, ac dicit, Aaron figuram gessisse non Pontificis Testamenti noui, sed Christi proinde cùm Christus eam figuram in seipso iam expleuerit, nihil ex ea sibi Papam vendicare posse.

At nos non tam vrgemus figuram Aaronis, quàm totius Testamenti veteris. cùm enim Testamentum vetus sit figura

noui, sicut in veteri fuit regimen Monarchicum, ita dicimus esse debere in nouo. ADDO præterea, ipsum etiam Aaronem, non solùm Christi gessisse figuram, sed Petri quoque, ac successorum eius. sicut enim veteris legis sacrificia, & sacrificium crucis significabant, & simul typi erant eius sacrificij, quod nunc offertur in Ecclesia: ita summus Sacerdos Testamenti veteris, & Christum summum Sacerdotem referebat, & simul typus erat eius sacerdotij, quod nunc esse videmus in Ecclesia. eadem enim sacrificij & sacerdotij ratio est.

Negabunt fortasse, sacrificia vetera Christi passionem, & simul nostram oblationem designasse, at id docet B. AVGVSTINVS lib. 20. contra Faustum, cap. 18. *Hebræi*, inquit, *in victimis pecorum, quas offerebant Deo, multis & variis modis, sicut re tanta dignum erat, prophetiam celebrabant futuræ victimæ, quam Christus obtulit. Vnde iam Christiani peracti eius sacrificij memoriam celebrant sacrosancta oblatione, & participatione corporis & sanguinis Domini.* Et lib. 1. con. aduersar. Leg. & Prophet. cap. 18. *Quod totum*, inquit, *fideles in Ecclesia sacrificio sciunt, cuius vmbra fuerunt omnia priorum genera sacrificiorum.* Lib. 3. de Baptis. cap. 19. *Ipse Dominus quos mundauit à lepra misit ad sacerdotes, vt pro eis sacrificium offerretur, quia nondum eis sacrificium successerat, quod ipse postea in Ecclesia voluit celebrari pro illis omnibus: quia illis omnibus ipse præanunciabatur.*

Nec alia ratio est, cur B. GREGORIVS in libro de cura pastorali, parte 2. cap. 4. omnia quæ dicuntur de vestibus & ornatu Aaronis, interpretetur de iis virtutibus, quæ requiruntur in Pontificibus Christianis: & CYPRIANVS lib. 1. epist. 7. exponat de sacerdotibus nostris, quæ dicuntur in Testamento veteri de Aaronicis sacerdotibus, quod frequenter omnes alij Patres faciunt: nisi quia sacerdotium nouum veteri sacerdotio, & Pontifices Christiani Iudaicis Pontificibus, tanquam suis quibusdam typis & adumbrationibus successerunt.

QVARTA ratio ab iis similitudinibus petitur, quibus in Scriptura describitur Ecclesia. omnes enim ostendunt, necessariò debere esse in Ecclesia vnum caput. Comparatur Ecclesia *exercitui ordinato*, Cant. 6. Corpori humano, seu *mulieri speciosæ*, Cantic. 7. *Regno*, Daniel. 2. *Oui li*, Ioan. 10. *Domui*, 1. Tim. 3.

1. Tim. 3. *Naui seu arcæ Noë*, 1. Petr. 3. Iam nulla sunt castra ordinata, vbi non sit vnus Imperator, multi Tribuni, plures Centuriones, &c. HIERONYMVS in epistola ad Rusticum Monachum: *In quamuis grandi exercitu vnius signum exspectatur.* Quomodo ergo Ecclesia est exercitus ordinatus, si omnes Episcopi, immò omnes Presbyteri sunt pares? pari ratione in quolibet corpore humano vnum est caput.

Ac ne fortè dicas, habet Ecclesia suum caput Christum: propterea non comparamus hoc loco Ecclesiam cum Christo, vt membra cum capite, sed vt sponsam cum sponso. qua similitudine Scripturæ vtuntur, Apoc. 21. 2. Cor. 11. Ephes. 5. & in Canticis frequentissimè. Ac profectò si Ecclesia, quæ est in terris Christo secluso, non ineptè comparatur sponsæ: secluso etiam Christo vnum caput habere debet. præsertim cùm disertè Cant. 7. inter alia eius membra etiam caput numeratur: *Caput tuum,* inquit sponsus ad sponsam, *sicut Carmelus.* Et sponsa de sponso, *Caput eius aurum optimum.* Cant. 5. Et sponsus quidem comparat caput sponsæ monti Carmelo, quoniam etsi summus Pontifex ingens est mons: tamen nihil aliud est quàm terra, id est, homo. Comparat autem sponsa sponsi caput auro optimo, quia caput Christi Deus est.

Iam verò, quod vnquam regnum fuit, quod non regeretur ab vno? & quanquam Rex Ecclesiæ Christus est: tamen ex eo colligimus Ecclesiam habere debere præter Christum aliquem vnum à quo regatur, quòd regna semper administrantur regiè, id est, per vnum qui omnibus præsit. & si quidem Rex præsens est, per se id facit; si abest, per alium, qui dicitur Prorex. sæpe etiam Rege præsente, generalis aliquis Vicarius constituitur.

Quod verò ouile vnum, pastorem quoque vnum requirat, ex Euangelio colligitur: *Fiet vnum ouile*, inquit Dominus, Ioan. 10. *& vnus pastor.* Vbi est obiter annotandum, posse illud, *& vnus pastor*, intelligi de pastore secundario, id est, de Petro, eiusq; successoribus, vt Cyprianus exponit. Nam cùm Dominus *alias oues habere se dicit, quæ non sunt ex hoc ouili.* de populo Gentili & populo Iudæorum loquitur. at docet habere se inter Gentes multos electos, qui vel iam fideles sint, vel certè futuri sint, & tamen ad populum illum Iudaicum non pertineant.

Quamuis autem, si de pastore Deo agatur, semper fuerint, populus Iudæorũ, & populus Gentilium vnum ouile, & Deus vnus eorum pastor: non tamen semper fuerunt vnum ouile, & vnus pastor, respectu gubernationis humanæ. nec enim Gentiles, vel qui inter eos ad Ecclesiam pertinebant, à Iudæorum Pontifice regebantur. At voluit post aduentum suum Christus, ex vtroque populo vnum ouile fieri, omnesque homines ab vno pastore homine gubernari. Hinc CYPRIANVS lib. 1. epist. 6. ad Magnum, loquens de Nouatiano, qui voluit fieri Episcopus Romæ, cùm iam creatus esset, & sederet Cornelius: *Et idcirco*, inquit, *Dominus insinuans nobis vnitatem de diuina auctoritate venientem, ponit, & dicit; Ego & Pater vnum sumus: ad quam vnitatem redigens Ecclesiam suam denuò dicit; Et erunt vnus grex, & vnus pastor. Si autem grex vnus, quomodo potest gregi annumerari, qui in numero gregis non est? aut pastor haberi quomodo potest, qui manente vero pastore, & in Ecclesia Dei ordinatione succedanea præsidente, nemini succedens, & à se ipso incipiens, alienus fit & prophanus?*

Restat domus ac nauis: & quidem omnis domus vnum habet Dominum, & vnum Oeconomum, iuxta illud Lucæ 12. *Quis putas est fidelis dispensator & prudens, quem constituet Dominus super familiam suam?* Quæ verba dicuntur Petro, & de ipso Petro. nam paulò antè cùm Dominus dixisset: *Beati serui illi, quos cùm venerit Dominus inuenerit vigilantes;* quæsiuit Petrus: *Domine ad nos dicis hanc parabolam, an ad omnes?* Respondit Dominus Petro: *Quis putas est fidelis dispensator & prudens, quẽ constituit Dominus super familiam suam?* Quasi diceret, tibi, ô Petre, inprimis dico; tibi enim incumbit cogitare, quid requiratur in Oeconomo fideli & prudenti, quem constituet Dominus super familiam suam.

Et paulò pòst, vt ostendat se loqui de vno, qui præsit omnibus conseruis, & qui soli Domino subiiciatur, subiungit: *Quod si dixerit malus ille seruus in corde suo, moram facit Dominus meus venire, & cœperit percutere seruos, & ancillas, & manducare & bibere cum ebriosis: veniet Dominus serui illius in die, qua non sperat, & hora, qua nescit, & diuidet eum, partemq; eius cum infidelibus ponet.* Quibus verbis Dominus apertè indicat, se vnum seruum toti domui suę præpo-

situ-

siturum, qui à se solo iudicari possit. Certè hunc locum disertè explicat CHRYSOSTOMVS de Petro, & successoribus eius, lib. 2. de sacerdotio, circa principium, cui AMBROSIVS assentiens, vel quicunque est auctor illius commentarij, in cap. 3. ad Timoth. *Domus Dei*, inquit, *est Ecclesia, cuius hodie rector est Damasus.*

Deniq; de naui HIERONYMVS in epist. ad Rusticum: *In naui*, inquit, *vnus gubernator.* & CYPRIANVS lib. 1. epist. 6. posteaquam docuit arcam Noë typum fuisse Ecclesiæ, inde probat Nouatianum non potuisse fieri huius arcæ gubernatorem, quia iam Cornelius factus erat, & nauis vna vnum rectorem postulabat, non plures.

QVINTA ratio ducitur à primordiis gubernationis Ecclesiæ. Constat enim Ecclesiam à Christo congregatam cœpisse initio regimen visibile, & externum habere Monarchicum, non Aristocraticum, aut Dimocraticum. Christus enim, cùm in terris degeret, eam visibiliter administrabat, vt summus eius pastor & rector, vt etiam fatentur Magdeburgenses Cent. 1. lib. 1. cap. 7. col. 268. & sequent. igitur etiam nunc habere debet Ecclesia externum & visibile regimen Monarchicum, alioqui non esset Ecclesia, quæ nunc est eadem ciuitas Dei cum illa. Vt enim Philosophus docet lib. 3. pol. cap. 2. Ciuitas dicitur eadem specie, donec remanet eadem forma Reipublicæ, id est, idem communis gubernationis modus, quo mutato, mutatur etiam ciuitas.

SEXTA ratio ducitur à simili. Rectè in locis singulis singuli constituuntur Episcopi, qui ceteris omnibus eius loci ministris & pastoribus præsint: quod Caluinus in lib. 4. Institut. cap. 6. §. 7. his verbis confitetur: *Quid aliud euincent, quàm singulis Ecclesiis debere suos Episcopos attribui?*

Rursum in prouinciis singulis rectè constituuntur singuli Metropolitani, qui suæ prouinciæ Episcopis præsideant; & in maioribus vrbibus Primates seu Patriarchæ, qui, vt loquitur S. LEO in epistol. ad Anastasium Thessalonicæ Archiepiscopum, curam suscipiant ampliorem (neque id CALVINVS negare ausus est, sic enim loquitur cap. 4. §. 4. lib. 4. Institut. *Quod autem*, inquit, *singulæ prouinciæ vnum habebant inter Episcopos Archiepiscopum: quod item in Nicana Synodo constituti sunt Patriarchæ, qui essent ordine & dignitate Archi-*

episcopis superiores: id ad disciplinæ conseruationem pertinebat) igitur æquum est, vt sit etiam vnus aliquis, qui toti Ecclesiæ præsit, & cui Primates quoque & Patriarchæ subiiciantur. Nam si Monarchicus principatus conuenit vni ciuitati, vni prouinciæ, vni nationi; cur non etiam Ecclesiæ vniuersæ? quæ ratio postulat, vt partes Monarchicè, totum autem Aristocraticè gubernetur?

Deinde quibus rationibus probatur, debere vnum Episcopum præesse Parochis, Archiepiscopum Episcopis, Patriarcham Archiepiscopis, iisdem probari potest vnum Pontificem summum præesse debere Patriarchis. cur necessarius est in singulis Ecclesiis vnus Episcopus, nisi quia vna ciuitas non potest bene regi, nisi ab vno? at etiam vna est Ecclesia vniuersa. ITEM, cur vnus requiritur Archiepiscopus, nisi vt contineantur Episcopi in vnitate, vt dissoluantur eorum lites, vt ad Synodum conuocentur, vt cogantur fungi suo munere? at propter easdem causas requiritur vnus qui Archiepiscopis & Primatibus omnibus præsit.

Respondebit CALVINVS, Episcopos Presbyteris, ceteris Episcopis Archiepiscopos, atque istis Primatem maiorem esse honore & dignitate, non auctoritate & potestate. Sic enim ipse docet lib. 4. Instit. cap. 4. §. 2.

Sed certè fallitur aut fallit. nam (vt omittam alia) 1. Tim. 5. cùm Apostolus ait: *Aduersus Presbyterum accusationem noli recipere, nisi sub duobus aut tribus testibus*, Episcopum Iudicem Presbyterorum facit, Iudex autem sine potestate nullus est. Præterea in Concilio Antiocheno can. 16. statuitur, vt si quis Presbyter aut Diaconus, à proprio Episcopo damnatus, & honore priuatus, ad alium Episcopum accesserit, nullo modo recipiatur. Potest igitur Episcopus Presbyterum damnare, & honore priuare, quod certè potestatis & iurisdictionis est. ITEM in Concilio III. Carthaginensi, cap. 45. asserunt Patres licere primati ex quauis diœcesi Episcoporum assumere clericos & ordinare Episcopos, vbi fuerit opus, etiam inuito Episcopo, cui clericus ille subiectus erat. An non apertè hîc videmus, primatem potestate maiorem esse ceteris Episcopis? Denique LEO in epist. ad Anastasium Thessal. quæ est 84. & Gregorius lib. 4. epist. 52. apertè docent, non esse omnes Episcopos pares potestate, sed esse alios aliis verè sub-

subiectos: & inde S. Leo rectè deducit, ad vnam Petri sedem vniuersalis Ecclesiæ regimen pertinere.

SEPTIMA ratio ex propagatione Ecclesiæ sumi potest. Nam Ecclesia semper creuit, & crescere debet, donec in toto mundo prædicatum sit Euangelium, vt patet Matth. 24. *Prædicabitur hoc Euangelium regni in vniuerso mundo, & tunc veniet consummatio.* Non autem potest id fieri, nisi sit vnus summus Ecclesiæ præsul, cui solicitudo incumbat totius huius corporis conseruandi & propagandi. Nam nemo debet prædicare, nisi mittatur, Rom. 10. *Quomodo prædicabunt, nisi mittantur?* Mittere autem in alienas prouincias non est Episcoporum particularium. Illi enim habent suos certos fines Episcopatus sui, extra quos nullum ius habent, nec ad eos pertinet cura, nisi tuendi gregis sibi assignati.

Quocirca in historiis Magdeburgensium vix inuenimus Ecclesiam propagatam post Apostolorum tempora per alios, quàm per eos quos in opus Dei miserant Romani Pontifices. Germanos conuertit S. BONIFACIVS à Papa Gregorio II. missus. Francones S. KILIANVS missus à Papa Conone. Anglos AVGVSTINVS à Papa Gregorio I. destinatus. Innocentius verò I. in epist. 1. constanter affirmat, per omnem Hispaniam, Galliam, Africam Ecclesias esse fundatas per eos quos Petrus aut eius successores in hoc opus miserant.

OCTAVA ratio ducitur ex vnitate fidei. Necesse est enim, vt omnes fideles idem omnino sentiant in rebus fidei: *Est enim vnus Deus, vna fides, vnum Baptisma*, Ephes. 4. At vna fides in Ecclesia esse non potest, si non sit vnus summus Iudex, cui omnes acquiescere teneantur. Quod certè satis apertè docet, quando nulla esset alia ratio, dissensio ipsa Lutheranorum, quos videmus, quia non habent vnum, cui omnes iudicium suum subiicere teneantur, in mille sectas esse diuisos, cùm tamen omnes ab vno Luthero descenderint: neque adhuc potuisse vnum Concilium cogere, in quo omnes conuenirent. Sed & apertissima ratio id suadet. Cùm enim multi sunt pares, vix fieri potest, vt in rebus obscuris & difficilibus vllus velit alterius iudicium suo iudicio anteponi.

Respondent MAGDEBVRGENSES Cent. 1. lib. 2. cap. 7. col. 522. & seq. posse conseruari vnitatem fidei per consociationem multarum Ecclesiarum, quæ se inuicem iuuent, & per

literas inter se agunt de quæstionibus fidei. VERVM id certè non sufficit; nam ad vnitatem fidei conseruandam non sat est consilium: imperium requiritur. Quid enim fiet, si Episcopus errans nolit scribere ad alios, vel si postquam scripserit, nolit consilium aliorum sequi? Nónne ipse ILLYRICVS à collegis admonitus, vt Manichæum errorem de peccato originis, à se iterum excitatum ab inferis, retractaret, nunquam adduci potuit, vt vel patienter eos audiret? Et si ista consociatio tam efficax est, cur pacem, & concordiam non efficit tandem aliquando inter molles & rigidos Lutheranos?

DICES, terminabuntur quæstiones à Concilio generali. Omnes enim maiori parti Episcoporum acquiescent. At etiam in Concilio generali maior pars potest errare, si auctoritas desit summi Pastoris, vt experimento comprobatum est Ariminensis & Ephesini II. Concilij. Adde, quod non semper cogi possunt Concilia generalia. Primis enim CCC. annis, nullum fieri potuit generale Concilium, & tamen plurimæ tunc hæreses exstiterunt.

Supereſt vt obiectiones eorum diluamus. Ac PRIMVM obiicit Caluinus in Instit. lib. 4. cap. 20. §. 7. locum Euangelij Luc 22. vbi sic legimus: *Facta est contentio inter eos, quis eorum videretur esse maior? Dominus autem ait, Reges gentium dominantur eorum: vos autem non sic.* Vbi Caluinus: „ *Hanc vanam eorum ambitionem*, inquit, *vt compesceret Do-* „ *minus, eorum ministerium nõ esse regnis simile docuit, in quibus inter ceteros vnus eminet.*

RESPONDEO, tum hoc loco, tum Matth. 20. Dominum non remouisse Monarchiam ab Ecclesia, sed potius eam instituisse, atque admonuisse diuersam esse à Monarchia ciuili Gentium. Primum enim non ait Dominus; Vos non præsidebitis vllo modo, sed non sic vt Reges gentium. Qui autem dicit; Tu nõ sic præeris vt ille: id significat, præeris quidem, sed aliter quã ille. DEINDE, nónne clarè hoc loco subiungitur: *Qui inter vos maior est, fiat sicut minor, & præcessor*, Græcè ἡγούμενος, id est, dux & princeps: *Fiat sicut ministrator?* vnus igitur erat à Domino dux designatus.

DENIQVE, exemplo suo rem declarauit: *Sicut ego*, inquit, *non veni ministrari, sed ministrare.* Et; *Ego in medio vestrûm sum, sicut qui ministrat.* Et tamen de se dicit Ioan. 13. *Vocatis*

me

me magister & Domine, & bene dicitis, sum etenim. sicut ergo Christus non dominabatur, nec præerat, sicut Reges gentium, sed ministrabat & laborabat, & tamen verè præerat, immò & Dominus erat: ita quoq; vult vnum ex suis verè præesse, sed absq; libidine dominandi, qualis est in Regibus gentium, qui tyranni sunt plerumq;, imperantq; subiectis, vt seruis, & omnia referunt ad suum commodum & gloriam. Vult enim suum vicarium præesse Ecclesiæ vt pastorem & patrem, qui non lucrum & honorem quærat, sed commodum subiectorum, & ideo præter ceteros laboret & seruiat omnium vtilitati.

Præterea Reges gentium, etiam illi qui tyranni non sunt, ita regna sua administrant, vt propriam hæreditatem, quam filiis derelinquant: at Prælati Ecclesiæ non sic; non enim Reges, sed vicarij sunt, non patresfamilias, sed œconomi. Hinc BERNARDVS lib. 3. de consideratione: *Quid*, inquis, *præesse non negas, & dominari vetas? planè sic, quasi non bene præsit qui præest in solicitudine: præsis vt prouideas, vt consulas, vt procures, vt serues: præsis vt prosis, præsis vt fidelis seruus & prudens, quem constituit Dominus super familiam suam.*

SECVNDA obiectio CALVINI in Institut. lib. 4. cap. 6. §. 1. tals est. Ad Ephes. 4. delineauit nobis Apostolus totam Ecclesiasticam hierarchiam, quam Christus post ascensionem suam, in terris reliquit: ibi autem nusquam est mentio vnius capitis, sed multis in commune traditur Ecclesiæ regimen. Sic enim ait: *Et ipse dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam autem Prophetas, alios verò Euangelistas, alios autem Pastores, & Doctores.* Et non dixit, primum quidem vnum summum Pontificem, deinde Episcopos, Parochos, &c.

Item: *Soliciti seruare vnitatem spiritus in vinculo pacis, vnum corpus, & vnus spiritus, sicut vocati estis in vna spe vocationis vestræ, vnus Dominus, vna fides*, & non dixit vnus Pontifex Maximus, qui Ecclesiam in vnitate contineat. Et ibidem: *Vnicuique nostrûm data est gratia secundum mensuram donationis Christi.* Et non dixit, vni data est plenitudo potestatis, & vt vices Christi gerat, sed data est, inquit, singulis sua portio.

RESPON-

RESPONDEO, Pontificatum summum disertè positum ab Apostolo in illis verbis: *Et ipse dedit quosdam quidem Apostolos:* & clarius 1. Corinth. 12. vbi ait: *Et ipse posuit in Ecclesia primùm Apostolos, deinde Prophetas.* siquidem summa potestas Ecclesiastica non solùm data est Petro, sed etiam aliis Apostolis. Omnes enim poterant dicere illud Pauli: *Instantia mea quotidiana, solicitudo omnium Ecclesiarum.* 2. Corinth. 11. sed Petro data est vt ordinario pastori, cui perpetuò succederetur: aliis verò tanquam delegatis, quibus non succederetur. Fuit enim in illis Ecclesiæ primordiis necessarium ad fidem toto orbe terrarum celeriter disseminandam, vt primis prædicatoribus & Ecclesiarum fundatoribus summa potestas, & libertas concederetur. Mortuis autem Apostolis, Apostolica auctoritas in solo Petri successore permansit. Nullus enim Episcopus præter Romanum solicitudinem habuit vnquam omnium Ecclesiarum: & solus ipse vocatus est ab omnibus Apostolicus Pontifex, & sedes eius Apostolica simpliciter, & per antonomasiam, & munus eius Apostolatus. Cuius rei pauca quædam testimonia subiiciemus.

HIERONYMVS in epist. 2. ad Damasum de nomine hypostasis: *Qui Apostolos*, inquit, *honore sequeris, sequaris & merito.* Et lib. 2. contra Ruffinum: *Miror*, inquit, *quomodo Episcopi receperint, quod sedes Apostolica condemnauit.* Et in epistola plurimorum Episcoporum Gallorum ad Leonem, quæ est inter epistolas LEONIS 52. *Det*, inquiunt, *Apostolatus Vester nostræ Veniam tarditati.* Et in fine epistolæ: *Ora pro me Domine beatissime, merito & Apostolico honore Venerande Papa.* Item: *Apostolatum Vestrum in Domino Venerans saluto.* AVGVSTINVS epist. 162. *In Romana Ecclesia semper Apostolicæ Cathetræ Viguit principatus.*

Denique (vt omittam infinita similia) Concilium CHALCEDONENSE in epist. ad Leonem, quæ habetur post tertiam actionem: *Et post hæc omnia*, inquiunt, *insuper & contra ipsum cui Vineæ custodia à Domino commissa est, extendit insaniam, id est, contra tuam quoque Apostolicam sanctitatem.* Hinc D. BERNARDVS lib. 3. de considerat. circa initium loquens de Apostolis omnibus, de quibus dicitur, Psalm. 44. *Constitues eos Principes super omnem terram*, ait Eugenio Papæ: *Eis tu successisti in hæreditatem: ita tu hæres & orbis hære-*

hæreditas. Et infrà, hunc ipsum locum, *Et ipse dedit quosdam quidem Apostolos*, intelligit de Pontificia auctoritate.

Potest etiam responderi, Apostolum hoc loco non delineasse hierarchiam Ecclesiæ, sed tantùm enumerasse varia dona, quæ sunt in Ecclesia. Primùm enim posuit *Apostolos*, id est, eos qui primi à Deo missi sunt. Secundò, *Prophetas*, id est, qui futura prædicunt, vt exponunt Chrysostomus, OEcumenius, Theophylactus. Tertiò, *Euangelistas*, id est, eos qui Euangelia scripserũt, vt exponunt OEcumenius & Theophylactus. Vltimò, *Pastores & Doctores*, quo vno verbo significauit confusè totam hierarchiam ministrorum Ecclesiæ. Et 1. Corinth. 12. addidit *genera linguarum, curationes*, & alia, quæ non Ecclesiastica ministeria, sed Spiritus sancti charismata sunt.

Ad illud autem, de vno corpore, vno spiritu, vna fide, vno Deo, in quibus non est annumeratus vnus Papa: Respondeo, vnum Papam in illis verbis esse comprehensum, vnum corpus, & vnus spiritus: vt enim in corpore naturali ideo seruatur vnitas membrorum, quia omnia parent capiti, ita quoq; tunc in Ecclesia seruatur vnitas, cùm omnes obediunt vni.

Et quanquam caput Ecclesiæ totius est Christus, tamen quia ipse à militante Ecclesia abest secundum visibilem præsentiam, exigitur necessariò vnus aliquis Christi loco, qui visibilem hanc Ecclesiam in vnitate contineat. Quare OPTATVS lib. 2. Petrum caput appellat, & vnitatem Ecclesiæ in eo ponit, vt omnes cohæreant cum isto capite. Ioannes quoque CHRYSOSTOMVS homil. 55. in Matth. ita loquitur de Ecclesia: *Cuius pastor & caput piscator homo atq; ignobilis, &c.*

Ad illud de plenitudine potestatis: Respondeo, summum Pontificem si conferatur cum Christo, non habere plenitudinem potestatis, sed tantùm suam quandam portionem, secundum mensuram donationis Christi. Christus enim regit omnem Ecclesiam, quæ est in cœlo, in purgatorio, in terris: & quæ fuit ab initio mundi, & erit vsque ad finem: ac præterea pro arbitrio potest leges condere, Sacramenta instituere, gratiam tribuere, etiam sine Sacramentis.

At Papa solùm regit eam Ecclesiæ partem quæ est in terris, dum ipse viuit, nec potest leges Christi mutare, aut Sacramẽta instituere, aut peccata sine Sacramento remittere. Si tamẽ sum-

ſummus Pontifex cum Epiſcopis ceteris comparetur; meritò habere dicitur plenitudinem poteſtatis. Quia ceteri definitas habẽt regiones quibus præſint, definitam etiam poteſtatem: ipſe verò toti orbi Chriſtiano præpoſitus eſt, & totam, ac plenam habet eam poteſtatem, quam Chriſtus ad Eccleſiæ vtilitatem in terris reliquit.

„ TERTIA obiectio eſt Caluini lib. 4. Inſtit. cap. 6. §. 9. vbi
„ hoc argumento vtitur: *Chriſtus eſt caput Eccleſiæ*, Epheſ. 4.
„ igitur iniuriam facit Chriſto qui aliud caput nominat.

RESPONDEO, nullam fieri iniuriam Chriſto ex eo quod Papa ſit caput Eccleſiæ, immò potius gloriam eius augeri. Non enim aſſerimus Papam caput Eccleſiæ eſſe cum Chriſto, ſed ſub Chriſto, vt eius miniſtrum & vicarium. Non autem fit iniuria regi, ſi dicatur prorex eſſe caput regni ſub rege, quin potius augetur eius gloria. Omnes enim qui audiũt proregem eſſe caput ſub rege, mox cogitant regem eſſe caput nobiliori modo.

Adde, quod in Scriptura Chriſtus ipſe, qui de ſe ait: *Ego ſum lux mundi*, Ioan. 8. idem dixit Matth. 5. Apoſtolis, *Vos eſtis lux mundi*, nec tamen ſibi ipſe iniuriam fecit. Et Apoſtolus qui dixit: *Fundamentum aliud nemo poteſt ponere præter id quod poſitum eſt, quod eſt Chriſtus*, 1. Cor. 3. idem dixit: *Superædificati ſuper fundamentum Apoſtolorum & Prophetarum*, Epheſ. 2. & cùm Chriſtus ſit, *Paſtor & Epiſcopus animarum noſtrarum*, 1. Pet. 2. *& Apoſtolus confeſſionis noſtræ*, Hebr. 3. & *vir Propheta*, Luc. vlt. & *doctor iuſtitiæ*, Ioël. 2. tamen non fecit illi iniuriam Paulus cùm Epheſ. 4. ſcripſit, in Eccleſia eſſe Apoſtolos, Prophetas, Paſtores, & Doctores. Denique quod eſt nomen auguſtius quàm Dei? & tamen non ſemel in Scripturis homines dicuntur Dij ſine vlla iniuria veri Dei, Pſal. 81. *Ego dixi, Dij eſtis.* Cur ergo iniuria erit Chriſto capiti Eccleſiæ, ſi alius quidam ſub ipſo dicatur etiam caput?

„ At, inquiunt, nuſquam Eccleſia dicitur corpus Petri, aut
„ Papæ, ſed Chriſti. RESPONDEO, eius rei cauſſam eſſe, quòd ſolus Chriſtus ſit caput principale & perpetuum totius Eccleſiæ. Vt enim regnum non dicitur eſſe Proregis, ſed Regis: & domus non eſt œconomi, ſed Domini: Sic Eccleſia non eſt corpus Petri aut Papæ, qui ſolùm ad tempus, & alterius loco eam

eam gubernat, sed Christi, qui propria auctoritate, & perpetuò illam regit.

Præterea cũ dicitur Ecclesia corpus Christi, vox illa Christi, potest commodè referri non tam ad Christum, vt caput, quàm ad eũdem Christũ, vt hypostasim eius corporis: quemadmodum cùm dicimus, illic iacet corpus Petri, illic Pauli; non significamus Petrum, aut Paulum esse capita, sed personas quarum illa sunt corpora. Christus enim non modò caput est Ecclesiæ, sed est ipse quasi magnum quoddam corpus ex multis & variis membris constans. Annotauit id S. AVGVSTINVS lib. 1. de peccatorum merit. & remiss. cap. 31. ex eo quod Apostolus 1. Corinth. 12. cùm ait: *Sicut in vno corpore multa membra habemus, omnia autem mẽbra cùm sint multa, vnum est corpus*; non addidit, ita & Christi corpus; sed, *ita & Christus*. Iam igitur Ecclesia corpus est Christi, non Petri, quia Christus tanquam corporis huius hypostasis omnia membra sustentat, & omnia in omnibus operatur, per oculum videt, per aures audit; ipse est enim qui per doctorem docet, per ministrum baptizat, per omnes denique omnia facit. Quod certè nec in Petrum, nec in vllum alium hominẽ conuenit.

Obiectio QVARTA est Theodori BEZAE, qui in confessione, cap. 5. art. 5. Deum solum oneri totius Ecclesiæ regendæ parem esse posse dicit: proinde rem impossibilem à nobis affirmari, cũ summo Pontifici totius Ecclesiæ regimen committimus. Quod idem antè LVTHERVS in lib. de potestate Papæ scriptum reliquit; eique assensus est libellus de primatu Papæ in Synodo SMALCHALDICA conscriptus. "

RESPONDEO, fieri non posse sine miraculo, vt vnus homo solus totam Ecclesiam per se regat: neque id vllus Catholicorum docet: vt autem vnus per multos sibi subiectos ministros & pastores id faciat, non modò possibile, sed etiam vtile & commodum esse censemus. Nam inprimis, nónne, 2. Corinth. 11. Apostolus dicit se habuisse *solicitudinem omnium Ecclesiarum*; neque loquitur solùm de omnibus Ecclesiis, quas ipse plantauerat, sed de omnibus simpliciter. Nam CHRYSOSTOMVS in hunc locum scribit, Paulum totius orbis terræ curam gessisse: & idem probari posset ex epistola ad Rom. & ad Coloss, & ad Hebræ. scribit enim ad eos qui-

bus

bus non prædicauerat, & quos tamen ad curam suam pertinere arbitrabatur.

Et quanquam Apostoli inter se distribuerant quibus peculiari studio verbum Domini prædicarent: non tamen propterea vnius prouinciæ finibus solicitudinem suam concludebant, sed vnusquisque eorum ita totius Ecclesiæ curam gerebat, ac si ad se solum ea cura pertineret.

Deinde multi Principes seculares habuerunt à Deo regna amplissima, & certè maiora quàm nunc sit orbis Christianus vniuersus: quæ nisi administrare potuissent, data eis à Deo nunquam fuissent. Exempla habemus in Nabuchodonosor, de quo Daniel. 2. hoc modo legimus: *Tu Rex regum es: & Deus cœli regnum, & fortitudinem, & imperium dedit tibi, & omnia in quibus habitant filij hominum, & sub ditione tua vniuersa constituit.* Item de Cyro Isaiæ 45. *Hæc dicit Dominus Christo meo Cyro, cuius apprehendi dexteram, vt subiiciam ante faciem eius gentes, & dorsa regnum vertam, &c.*

Quàm amplum autem fuerit hoc regnum, patet ex cap. 1. Esther, vbi dicitur regnasse Rex Persarum Assuerus super C. XXVII. prouincias ab India vsque ad Æthiopiam. De Augusto legimus Luc. 2. *Exiit edictum à Cæsare Augusto, vt describeretur vniuersus orbis.* Et certè nunquam felicius administratus est orbis terrarum, quàm temporibus Augusti. Quod autem regnum eius à Deo præparatum fuerit, vt facilius Euangelium per totum mundum deferretur: scribũt Eusebius lib. 3. cap. 9. demonstrat. Euangel. & Leo serm. 1 de SS. Petro & Paulo.

Cùm igitur Deus totum ferè orbem terrarum vnius hominis imperio parere voluerit, cur non potuit etiam Ecclesiam vniuersam vnius hominis prudẽtiæ ac solicitudini commendare? præsertim cùm facilior sit gubernatio Ecclesiastica, quàm politica, & Reges illi non alia præsidia haberent, quàm humanam prudentiam, & generalem Dei prouidentiam: Pontifex autem noster habeat supernaturale lumen fidei, Scripturas sacras, cœlestia Sacramenta, & particularem diuini Spiritus assistentiam.

Adde, quod longè difficilior est Dimocratia, vel Aristocratia in Ecclesia, quàm Monarchia. Nam Dimocratia Ecclesiæ nõ talis esset qualis erat Romanorum, vel Athenienſium, vbi soli

soli dominabantur homines vnius ciuitatis, qui non difficulter in vnum conuenire, & ad plura suffragia statuere poterãt, quidquid volebant. In Ecclesia enim si popularis gubernatio esset, omnes Christiani totius mundi suffragij ius haberent: quis autem posset congregare omnes Christianos ad aliquid commune toti Ecclesiæ statuendum?

Pari ratione Aristocratia Ecclesiæ non esset talis, qualis nunc est Venetorum, in qua soli patritij vnius vrbis dominãtur, qui facilè congregari & decernere possunt quod volunt: sed esset talis qualis nunquam fuit; in qua videlicet omnes magistratus totius mundi, id est, omnes Episcopi & Presbyteri totius orbis Christiani æquale ius gubernationis haberent: quos etiam congregare aut difficillimum aut impossibile sine diuino miraculo esset.

Obiectio QVINTA eius libelli est, quem de primatu Papæ in Synodo Smalchaldica Lutherani ediderunt: Paulus, inquiunt, 1. Cor. 3. ministros omnes exæquat, & Ecclesiam super ministros esse docet, cùm ait, omnia vestra sunt, siue Paulus, siue Apollo, siue Cephas. "

RESPONDEO, me non esse tam acutum, vt vim huius argumenti percipiam. Nam si propterea exæquantur ministri, quia simul numerantur, cùm dicitur, siue Paulus, siue Apollo, siue Cephas: pares quoque erunt duces, consules, Imperatores, quia CHRYSOSTOMVS hom. 83. in Matth. ait: *Si dux quispiam, si cõsul, si is qui diademate ornatur indignè adeat, cohibe & coërce, &c.* Neque sequitur, Ecclesiam auctoritate & potestate esse supra ministros, quia sunt instituti propter Ecclesiæ vtilitatem, quod illis verbis Paulus significauit; *Omnia vestra sunt:* alioqui & pueri pædagogos regerent, & populi regibus auctoritate præstarent, quia sunt pædagogi propter pueros, & reges propter populos, non contrà.

Obiectio SEXTA est in eodem libello; Christus omnes Apostolos pariter misit, cùm ait, Ioan. 20. *Ego mitto vos*, non igitur vnum ceteris præposuit. RESPONDEO, illis verbis nõ esse vnum aliis præpositum, sed non deesse alia loca, quibus vnus aliis præponatur. Certè Ioan. 21. vni dicitur; *Pasce oues meas.*

VLTIMO obiiciunt alij; Si mundus debet gubernari ab vno in iis quæ ad religionem pertinent; vtile etiam esset, vt

» regeretur ab vno in iis quæ ad politicum ordinem spectant;
» at hoc neque factum est vnquam, neque expedit vt fiat. Vt e-
» nim docet Augustinus lib. 4. ciuit. Dei, cap. 15. *Feliciores essent*
» *res humanæ, si omnia regna essent parua, & concordi vicini-*
» *tate lætantia.*

RESPONDEO, non esse eandem rationem politici & Ecclesiastici regiminis. Siquidem orbis terrarum non necessariò debet esse vnum regnum, proinde non necessariò postulat vnum qui omnibus præsit: at Ecclesia tota vnum est regnũ, vna ciuitas, vna domus, & ideo ab vno tota regi debet. Cuius differentiæ illa est ratio, quod ad conseruationem politicorum regnorum nõ necessariò requiratur, vt omnes prouinciæ seruent easdem leges ciuiles, & eosdem ritus. Possunt enim pro locorũ & personarum varietate diuersis vti legibus & institutis. & idcirco non requiritur vnus, qui omnes in vnitate contineat. Ad conseruationem verò Ecclesiæ necesse est, vt omnes conueniant in eadem fide, iisdem Sacramentis, iisdemque præceptis diuinitùs traditis: quod sanè fieri non potest, nisi sint vnus populus, & ab vno in vnitate contineantur.

Vtrum autem expediret, omnes prouincias mundi ab vno summo Rege gubernari in rebus politicis, quamuis id nõ sit necesse, posset esse quæstio. Mihi tamen omnino expedire videtur, si possit eò perueniri sine iniustitia, & bellicis cladibus. Præsertim si summus Monarcha sub se haberet non Vicarios & Proreges, sed veros Principes, quomodo summus Pontifex sub se habet Episcopos.

Quia tamen non videtur posse fieri talis Monarchia, nisi adhibita magna vi & multis ac magnis bellis: ideo rectè B. AVGVSTINVS dicit, feliciores fore res humanas, si essent vbique parua regna concordi vicinitate lætantia, quàm si vnusquisque Regum per fas & nefas imperium suum extendere & propagare contendat. Adde, quod S. AVGVSTINVS probat quidem parua regna, sed non negat vtile futurum, si paruis istis Regibus vnus aliquis summus Imperator præsit. Quin potius id affirmare videtur, cùm ait, parua illa regna concordi vicinitate lætantia esse debere, quemadmodũ multæ domus se habent in ciuitate: constat enim vnum esse cui omnes domus parent, tametsi quælibet suum proprium habeat patremfamilias.

CAPVT

CAPVT. X.

Proponitur tertia quæstio, & probatur Petri Monarchia ex loco Euangelij, Matthæi 16.

EXPLICATVM est hactenus, & satis diligenter, ni fallor, probatum, Monarchiam esse optimum regimen: & eiusmodi regimen in Ecclesia Christi esse debere. Restat nunc quæstio tertia; Fuerítne Apostolus Petrus Ecclesiæ totius caput & princeps loco Christi, ab ipso Christo constitutus?

Hæretici omnes, quos initiò citauimus, disertè hoc negant: Catholici è contrario, quos citauimus, id affirmant. Est enim reuera non simplex error, sed pernicioſa hæresis negare B. Petri primatum à Christo institutum; Eum nos triplici ratione & via confirmare aggredimur. PRIMVM ex duobus locis Euangelij, in quorum altero promittitur, in altero exhibetur. DEINDE ex plurimis B. Petri priuilegiis ac prærogatiuis. POSTREMO ex apertissimis Græcorum & Latinorum veterum testimoniis.

Ac vt à PRIMO incipiamus, prior locus est, Matth. 16. vbi sic legimus: *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & tibi dabo claues regni cœlorum, & quodcunque ligaueris super terram, erit ligatum & in cœlis, & quodcunque solueris super terram, erit solutum & in cœlis.* Quorum verborum planus & obuius sensus est, vt intelligamus sub duabus metaphoris promissum Petro totius Ecclesiæ principatum. Prior metaphora est fundamenti ac ædificij. quod enim est in ædificio fundamentum, id est in corpore caput, in ciuitate rector, rex in regno, paterfamilias in domo. Posterior est clauium; cui enim traduntur claues ciuitatis, ille instituitur Rex, vel certè gubernator ciuitatis, q. quos vult admittat, quos vult excludat.

Verùm hæretici totum hunc locum miris modis deprauant. Nam nec Petrum per petram intelligi volunt; nec Petro claues esse promissas concedũt; nec per metaphoras fundamenti, & clauium summam potestatem Ecclesiasticam significatam esse sibi persuadere possunt.

Quæstiones igitur quatuor nobis explicandæ sunt. PRIMA, an Petrus sit illa petra, super quam fundatur Ecclesia. SECVNDA, an esse fundamentum, sit esse gubernatorem totius Ecclesiæ. TERTIA, an Petrus sit ille cui dantur claues. QVARTA, an per claues intelligatur potestas plena Ecclesiam gubernandi.

De PRIMA quæstione quatuor sententiæ sunt. PRIMA Catholicorum communis, petram illam esse Petrum, id est, illam personam quæ dicebatur Petrus: non tamen vt persona erat particularis, sed vt pastor & caput Ecclesiæ. SECVNDA est Erasmi in hunc locum, omnem hominē fidelem esse hanc petrā. TERTIA Caluini lib.4. Institut. cap.6.§.6. petram illam esse Christum. QVARTA Lutheri lib. de potestate Papæ, & Centuriatorum lib.1. Cent.1. cap.4. col.175. & lib.1. Smalchaldici de primatu Papæ, fidem seu fidei confessionem esse petram, de qua Dominus hoc loco loquitur.

PRIMA sententia, quæ verissima est, primùm ex ipso textu apertè deducitur. Nam illud pronomen, HANC, cùm dicitur *Et super hanc petram*, demonstrat aliquam petrā, de qua paulò antè Dominus sit loquutus: proximè autem Dominus Petrum vocauerat petram; Syriacè enim loquebatur, & Syriaca lingua Petrus dicitur Cephas, vt habemus Ioan.1. Cephas autem petram significat, vt Hieronymus docet in cap.2. ad Galat. & res certissima est; nam vbicunque in textu Hebræo est כֵּיפָא, id est, petra, in Syriaco est Cepha; quin etiam כֵּיפָא Hebraicè saxum seu rupem significat. Vbi enim Hier. 4 legimus, ascenderat rupes, in Hebræo est, בַּכֵּפִים עָלָה. Dixit ergo Dominus: Tu es Cepha, & super hoc Cepha: vel Latine: *Tu es petra, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam.* Ex quo sequitur illud, *hanc*, non posse referri nisi ad Petrum, qui eo loco vocatus est petra.

At cur Latinus interpres non vertit, Tu es Petra, & super hanc petram? quod Græcum codicem sit sequutus. Non enim vertit ex Syriaco, sed ex Græco, in quo legimus, σὺ εἶ πέτρος καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ οἰκοδομήσω τὴν ἐκκλησίαν μου. Cur verò Græcus non verterit, σὺ εἶ πέτρα καὶ ἐπὶ ταύτῃ πέτρᾳ. causa est, quoniam cū apud Græcos tam πέτρος quā πέτρα signi-

significet lapidem; visum est interpreti commodius homini nomen masculinum quàm fœmininũ tribuere. Deinde verò ad explicandã metaphoram, secundo loco non voluit dicere, ἐπὶ τῷ πέτρῳ, quod fuisset ambiguum, sed ἐπὶ τῇ πέτρᾳ. quod nihil aliud quàm saxum significat.

Accedat consensus Ecclesiæ totius, & Græcorum ac Latinorũ Patrum. totum CHALCEDONENSE Concilium DC. XXX. Patrum, act.3. appellat Petrum petram, & crepidinem Ecclesiæ Catholicæ. Item in Ecclesia canuntur hodie omniũ ore, & cantati sunt à M.CC. annis illi versus diui AMBROSII in Hymno laudum diei Dominici; *Hoc ipsa petra Ecclesiæ canente culpam diluit.* Testatur enim D. AVGSTINVS lib. 1. retract. cap.21. iam suo tempore cœptũ cani ex versibus Ambrosij, Petrum esse petram, super quam Dominus Ecclesiam ædificauit.

Prẹterea ex Patribus Grẹcis ORIGENES hom.5. in Exod. *Vide*, inquit, *magno illi Ecclesiæ fundamento, & petræ solidissimæ, super quam Christus fundauit Ecclesiam, quid dicatur à Domino. Modicæ fidei, quare dubitasti?*

ATHANASIVS in epist. ad Felicem, quam scripsit nomine suo & Synodi Alexandrinæ: *Tu es*, inquit, *Petrus, & super fundamentum tuum Ecclesiæ columnæ, id est, Episcopi, sunt confirmatæ, &c.* Eleganter Athanasius Petrum facit fundamentum, quo nituntur Episcopi, super quos vt columnas totum ædificium collocatur.

BASILIVS lib.2. in Eunom. *Petrus*, inquit, *propter fidei excellentiam Ecclesiæ ædificationem in seipsum suscepit.* Gregorius NAZIANZENVS in oratione de moderatione seruanda in disputationibus: *Petrus*, inquit, *petra vocatur, atq; Ecclesiæ fundamenta fidei suæ credita habet.* EPIPHANIVS in Ancorato: *Dominus*, inquit, *constituit Petrum primum Apostolorum petram firmam, super quam Ecclesia Dei ædificata est.*

CHRYSOSTOMVS homil.55. in Matth. *Dominus ait*, inquit, *Tu es Petrus, & ego super te ædificabo Ecclesiam meam.* Et homil.4. in cap.6. Isaiæ: *Quid autem*, inquit, *Petrus, basis Ecclesiæ; ille vehemens amator Christi; ille sermone indoctus, & Rhetorum victor; ille imperitus, qui tamen Philosophis obturauit os; ille qui Græcanicam sapientiam non aliter, quàm*

aranearum telam dissoluit; ille qui sagenam misit in mare, & piscatus est orbem? CYRILLVS lib. 2. cap. 12. in Ioan. *Nec Simon fore iã nomen illi, sed Petrus, prædicit: & vocabulo ipso commodè significans, quod in eo tãquam in petra, lapideq; firmissimo suam esset ædificaturus Ecclesiam.*

PSELLVS in cap. 5. Cant. in illud: *Crura eius sicut columnæ marmoreæ. Per crura,* inquit, *Petrum intellige Apostolorum principem, super quem Dominus in Euangelio sũ Ecclesiam suam ædificaturum promisit.* Habentur commentaria Pselli in commentariis Theodoreti in Cant. THEOPHYLACTVS in cap. 22. Luc. *Post me,* inquit, *Ecclesiæ petra es, & fundamẽtum.* EVTHYMIVS in cap. 16. Matth. *Te ponam,* inquit, *fundamentum credentium, ædificabo super te Ecclesiam meam.*

Ex Latinis TERTVLLIANVS lib. de præscript. *Latuit,* inquit, *aliquid Petrum, ædificandæ Ecclesiæ petram dictum?* CYPRIANVS in epist. ad Quintum: *Petrum Dominus primùm elegit, & super eum ædificauit Ecclesiam suam:* similia passim repetit.

HILARIVS in cap. 16. Matth. *O in nuncupatione noui nominis felix Ecclesiæ fundamentum, dignaq; ædificatione illius petra, qua inferorum leges dissolueret: O beatus cœli ianitor, &c.* Hic tamen ad marginem annotauit Erasmus: *Fides Ecclesiæ fundamentum.* Quasi fidei sit nomen mutatum, & non Simoni, & fides sit beatus cœli ianitor. Quid quod Hilarius hoc loco fidem ne nominauit quidem? AMBROSIVS serm. 47. *Denique,* inquit, *pro soliditate deuotionis Ecclesiarum petra dicitur, sicut ait Dominus: Tu es Petrus, &c. Petra enim dicitur eo quod primus in actionibus fidei fundamenta posuerit, & saxum immobile totius operis Christiani compagem molemq; contineat.*

HIERONYMVS in cap. Matth. 16. *Secundum metaphoram petræ, rectè dicitur ei, ædificabo Ecclesiam meam super te.* Et in epist. ad Damasum de nomine hypostasis, de sede Petri loquens: *Super hanc petram,* inquit, *ædificatam Ecclesiam scio.*

AVGVSTINVS in Psal. contra partem Donati: *Numerate sacerdotes vel ab ipsa Petri sede. ipsa est petra quam non vincunt superbæ inferorum portæ.* Vbi nota tam Hieronymum quàm Augustinum, non tam Petrum quàm eius sedem voca-

re pe-

re petram, super quam fundatur Ecclesia, & contra quam nō prævalent portę inferorum, quia Petrus est petra, non vt particularis homo, sed vt Pontifex. Idem AVGVSTINVS serm. 15. de Sanctis: *Petrum itaq; fundamentum Ecclesiæ Dominus nominauit, & ideo dignè fundamentum hoc Ecclesia colit, supra quod Ecclesiastici ædificij altitudo consurgit.*

MAXIMVS serm. 1. de SS. Petro & Paulo: *Per Christum Petrus factus est petra, dicente ei Domino: Tu es Petrus, & super hanc petram, &c.* PAVLINVS epist 4. ad Seuerum: *Petra est Christus, sed etiam discipulo suo huius vocabuli gratiam non negauit, cui ait; Super hanc petram, &c.*

LEO serm. 2. de anniuersario assumptionis suæ ad pontificatum die: *Manet ergo dispositio veritatis, & beatus Petrus in accepta fortitudine petræ perseuerans, suscepta Ecclesiæ gubernacula non reliquit. Sic enim præ ceteris est ordinatus, vt dum petra dicitur, dum fundamentum pronuntiatur, dum regni cælorum ianitor constituitur, qualis ipsi cum Christo esset societas, per ipsa appellationum mysteria nosceremus.* GREGORIVS lib. 6. epist. 37. ad Eulogium: *Quis nesciat sanctam Ecclesiam in Apostolorum Principis soliditate firmatam, &c.*

Ex his apparet, quanta sit quorundam hæreticorum impudentia. CALVINVS enim loco notato dicit, se nolle Patres adducere, non quod non possit, sed quod nolit de re tam clara disceptando molestus esse Lectoribus. ERASMVS autem in hunc locum Matth. miratur aliquos fuisse qui hūc locum ad Rom. Ecclesiam detorserint, nititurque excusare Cyprianum & Hieronymum, quòd dixerint, super Petrum fundatam esse Ecclesiam; quasi hoc sit paradoxum inauditum; cùm tamen omnes Patres id doceant, & plurimi recentiores tam Theologi, quàm Canonistæ, necnō antiquissimi Pontifices, Clemens, Anacletus, Marcellus, Pius, Iulius, & alij, quos omisi tum gratia breuitatis, tum quia ab aduersariis non recipiuntur.

Excutiamus nunc SECVNDAM opinionem quæ est Erasmi. Probat Erasmus nomine *Petræ* intelligi omnes fideles ex Origene, qui tract. 1. in Matth. hunc locum exponens, sic ait: *Petra est omnis qui imitator est Christi, & super omni*

eiusmodi petra ædificatur Ecclesia Dei. In singulis enim quibusq; perfectus, qui habent in se congregationem verborum, & operum, & sensuum omnium, consistit Ecclesia cui portæ non prævalent inferorum.

At ORIGENES allegoricè exponit hunc locum, non literaliter, vt Erasmus somniat. ad literam autem exposuit in loco suprà citato. Et sanè ad literam non posse hunc locum intelligi de omnibus fidelibus, patet ex eo quod Dominus, vt de solo Petro se loqui indicaret, descripsit illum multis modis: Vocauit enim eum Simonem, quod erat illi nomen à parentibus impositum, & addidit nomen patris, vocans eum filium Ionæ seu Ioannis, vt distingueret à Simone fratre Thaddæi; addidit etiam nomen Petri, quod ipse illi indiderat: vsus est præterea pronominibus certam personam designantibus, dicens: *Ego dico tibi, quia tu es Petrus, &c.* Si ergo adhuc licet asserere, nihil hinc Petro peculiare esse collatum, vel promissum, quod non aliis omnibus, certè omnia loca Scripturę deprauari poterunt.

Deinde, si omnes fideles sunt ista petra, super quam fundatur Ecclesia, omnes erunt fundamentum; si omnes fundamentum, vbi erunt parietes & tectum huius ædificij? quemadmodum si totum corpus oculus, vbi auditus? vbi cetera membra? 1. Cor. 12. Adde, quod ibidem Erasmus absurdum esse censet, super hominem Petrum ædificari Ecclesiam: quomodo igitur super singulos fideles ædificabitur? nónne ceteri quoque homines sunt?

Iam TERTIA explicatio CALVINI est, qui etsi paulò obscurius loquatur, videtur tamen per petram Christum intelligere. Ait enim rem esse perspicuam, super quam petram ædificetur Ecclesia, cùm Apostolus dicat, 1. Cor. 3. *Fundamentum aliud nemo potest ponere, præter id quod positum est, quod est Christus Iesus.*

Accedit etiam Augustinus, qui tract. vlt. in Ioan. *Super hãc,* inquit, *petram, quam confessus es, ædificabo Ecclesiam meam.* Et serm. 13. de verbis Domini idem habet, & lib. 1. Retract. cap. 21. vbi retractat quod dixerat alicubi super Petrum ædificatam Ecclesiam, & docet super Christum potius ædificatam dici debere; & sic intelligendum hunc locum de quo agimus.

Nemo

Nemo dubitat, quin Christus sit petra, & primum fundamentum Ecclesiæ, & quod etiam ex hoc loco id aliquo modo colligitur. Nam si Petrus est fundamentum Ecclesiæ loco Christi, multò magis Christus est fundamentum. At nihilominus sensus proprius, &, vt sic loquar, immediatus & literalis est, super Petrum ædificandam Ecclesiam. id quod præter rationes suprà allatas, probatur propriis argumentis.

PRIMO pronomen, HANC, non potest referri ad Christum petram, sed ad Petrum petram; debet enim referri ad aliquid proximum, non ad remotum. Proximè autem dictum fuerat non Christo, sed Petro; Tu es Cephas, id est, petra. DEINDE licet Christus dici possit petra, tamen hoc loco non est vocatus petra à Petro confitente, sed Christus filius Dei viui: debet autem referri illud, *hanc*, ad eum qui nominatus est petra, non ad eum, qui non est appellatus hoc nomine. ITEM si referretur ad Christum, quorsum dictum fuisset: *Ego dico tibi, quia tu es Petrus?* planè frustrà, nisi id quod sequitur ad Petrum referatur. DENIQVE si ad Christum referretur, non diceret Dominus, *ædificabo*, sed ædifico Ecclesiam meam; nã in se iam ædificauerat Apostolos & discipulos multos. Dicit autem, *ædificabo*, quia nondum constituerat Petrum fundamentum, sed post resurrectionem suam id facturus erat.

Ad argumentum CALVINI dico, B. Paulum loqui non de quocunque, sed de primario fundamento; alioqui pugnaret secum, cùm ait: *Superædificati super fundamentum Apostolorum & Prophetarum*, ad Ephes. 2. Et Ioanni etiam repugnaret, qui Apoc. 21. describit fundamenta duodecim in ædificio Ecclesiæ, & explicat per ea fundamenta Apostolos designari.

Ad AVGVSTINVM dico, inprimis eum non reprobare nostram sententiam, sed tantùm anteponere aliam. Sic enim loquitur lib. 1. Retract. cap. 21. *Dixi in quodam loco de Apostolo Petro, quod in eo tanquam in petra fundata sit Ecclesia, qui sensus etiam cantatur ore multorum in versibus beatissimi Ambrosij, vbi de gallo gallinacco ait; Hoc, ipsa petra Ecclesia, canente, culpam diluit. Sed scio me postea sæpissimè sic exposuisse, vt super hanc petram intelligeretur quem confessus est Petrus; non enim dictum est illi; Tu es petra, sed tu es Petrus: petra autem erat Christus. Harum autem duarum sententiarum, quæ sit probabilior, eligat Lector.* Hæc ille. Non

igitur Augustinus putat blasphemum, vt censet Caluinus, asserere, super Petrum ædificatam esse Ecclesiam.

Addo, Augustinum ex sola ignorantia linguæ Hebrææ esse deceptum. Nam argumentum ipsius est (vt hoc loco indicat) quia non est dictum; Tu es petra, sed tu es Petrus. Itaque existimauit petram, super quam ædificatur Ecclesia, non esse Petrum, quia credidit, Cepham non significare petram, sed aliquid à petra deriuatum, vt si diceremus, petrinum vel petreium, quomodo Christianus non significat Christum, sed aliquid à Christo deriuatum. Quia igitur Ecclesia super petram, non super aliquem petrinum vel petreium ædificanda est; ideo existimauit Augustinus, per illam petram intelligi non Petrum, sed Christum. At si aduertisset Cepham nihil aliud significare quàm petram; & Dominum dixisse, Tu es petra, & super hanc petram: nihil dubitasset de veritate nostræ sententiæ.

QVARTA restat sententia, quæ omnium ferè Lutheranorum communis est, & veterum Patrum testimoniis confirmari posse videtur. Siquidem HILARIVS lib.6. de Trinit. *Super hanc*, inquit, *confessionis petram, Ecclesiæ ædificatio est.* Item: *Hæc fides Ecclesiæ est fundamentum, per hanc fidem infirmæ aduersus eam sunt portæ inferorum: hæc fides regni cœlestis habet claues, &c.* AMBROSIVS lib.6.cap.9.in Lucam: *Fundamentum*, inquit, *Ecclesiæ fides est.* CHRYSOSTOMVS hom.55.in Matth. *Super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, id est, fidem atque confessionem.* Eodem modo exponit hom.83.in Matth. Item CYRILLVS lib.4.de Trinit. *Petram*, inquit, hunc locum exponens, *opinor nihil aliud quàm inconcussam & firmissimam discipuli fidem vocauit, &c.*

Addit ILLYRICVS, si super Petrum, & non potius super fidei confessionem fundata esset Ecclesia, continuò corruisset. Petrus enim mox incurrit in articulum de passione Domini, & corruit: in eodem enim cap.16. Matth. dicitur ei: *Vade post me Satana, scandalum es mihi, quia non sapis quæ Dei sunt.* Deinde etiam Christum tertiò, nec sine magna execratione abnegauit, Matth.26.

RESPONDEO, fidem, siue confessionem duobus modis posse considerari; Vno modo absolutè, secundum se, ac sine relatione ad personam Petri; Altero modo cum relatione ad Petrum.

Petrum. Priore modo videntur velle aduersarij fidem esse fundamentum Ecclesiæ, sed certè falluntur. Si enim ita esset, non diceret Dominus: *Super hanc petram ædificabo*, sed ædifico vel ædificaui Ecclesiam meam. Iam enim multi crediderant, eum esse filium Dei viui, vt prisci Prophetæ, B. Virgo, Simeon, Zacharias, Ioannes Baptista, Apostoli, & discipuli ceteri.

Deinde fides absolutè sumpta rectè quidem dicitur fundamentum iustificationis, & omnium virtutum. vt enim ait AVGVSTINVS serm. 22. de verbis Apostoli: *Domus Dei credendo fundatur, sperando erigitur, diligendo perficitur.* At Ecclesiæ non propriè est fundamentum fides. debent enim eiusdem generis esse fundamentum, & reliquum ædificium. Est autem Ecclesia hominum congregatio, quasi lapidum viuorum, vt dicitur 1. Petr. 2. debet ergo lapis, qui est fundamentum, esse etiam aliquis homo, non aliqua virtus.

Denique illud pronomen, *Hanc*, clarissimè ostendit per petram non posse intelligi fidem absolutè. Nam refertur ad petram proximè nominatam, proximè autem dictum fuerat Simoni, Tu es petra, non fidei. Oportet igitur posteriore modo accipere fidem, ac dicere, non quamlibet fidem, sed Petri fidem, & Petri non vt hominis priuati, sed vt pastoris Ecclesiæ esse fundamentum. Id quod coincidit cum eo, quod hactenus diximus, Petrum esse fundamentum.

Dicitur enim Petri fides fundamentum Ecclesiæ duplici ratione. PRIMVM, quia ob meritum eius fidei consequutus est Petrus, vt sit fundamentum Ecclesiæ; vt exponunt Hieronymus, Hilarius, Chrysostomus, & alij hoc loco. SECVNDO, quia Petrus in eo potissimùm est Ecclesiæ fundamentum, quod cùm fides eius deficere non possit, ipse omnes alios in fide confirmare & sustentare debet. Sic enim ad eum Dominus ait Luc. 22. *Rogaui pro te, vt non deficiat fides tua, & tu aliquando conuersus, confirma fratres tuos.*

Itaque cum ratione fidei suæ indefectibilis Petrus sit petra firmissima, totam Ecclesiam sustentans, idem est dicere super Petrum & super eius fidem Ecclesiam esse fundatam, atque hoc modo loquuti sunt Patres citati. Nam S. HILARIVS loco notato, postquam dixerat Petri fidem esse fundamentum Ecclesiæ, & claues regni accepisse, subiungit de ipso Petro:

Petro: *Supereminentem*, inquit, *beatæ fidei suæ confessione locum promeruit*. Et paulò pòst: *Hinc regni cœlorum habet claues, hinc terrena eius iudicia cœlestia sunt*, &c.

Sicut ergo dixerat, fidem esse fundamentum, & habere claues, ita nunc dicit Petrum ratione eius fidei meruisse locum supereminentem, id est, vt sit caput, seu fundamentum, & habeat claues. Et ipse idem in cap. 16. Matth. clarissimè dicit de Petro: *O in nuncupatione noui nominis felix Ecclesiæ fundamentum.*

Pari ratione AMBROSIVS in Lucam lib. 6. cap. 9. vbi dicit, fidem Petri esse fundamentum Ecclesiæ; ibidem dicit: *Etiam discipulo suo huius vocabuli gratiam non negauit, vt & ipse sit Petrus, qui de petra habeat soliditatem constantiæ, fidei firmitatem.*

CHRYSOSTOMVS in vtroq; loco citato, explicans quid sit ædificari Ecclesiam super confessionem Petri, introducit Dominum sic loquentem: *Ego super te ædificabo Ecclesiam meam.*

Denique CYRILLVS etiam loco citato non cuiuslibet fidem, sed illam inconcussam & firmissimam B. Petri, dicit esse fundamentum. & lib. 2. cap. 12. in Ioan. scribit Petrum ipsum esse petram, super quam fundatur Ecclesia.

Ad illud ILLYRICI, respondeo inprimis cum Hieronymo in commentario huius capitis, Petrum quando audiuit: *Vade post me Satan*, & quãdo negauit Christum, nondum fuisse fundamentum. Hoc enim loco Christus ei promisit, quod post resurrectionem suam daturus erat. Addo, Petrum non errasse circa fidem, sed tantùm aliquid ignorasse cùm audiuit: *Vade Satan*; & à caritate excidisse, non à fide, quando Christum negauit. Quod in tractatu de Ecclesia suo loco docebimus.

CAPVT XI.

Quid sit super petram ædificari Ecclesiam, Matth. 16.

SEQVITVR altera difficultas explicanda, quid videlicet sit super PETRAM ædificari Ecclesiam. Et aduersarij quidẽ parum de hac laborant. Nam cùm iam negauerint Petrum esse Ecclesiæ fundamentum

mentum, parum referre existimant, qui significet ipsa ædificatio.

Catholici autem docent, hac metaphora significari, Petro esse commissum regimen totius Ecclesiæ, & præcipuè circa fidem. Petræ enim fundamentali hoc est proprium, totum ædificium regere, & sustentare. Atque hoc modo exponunt Patres. CHRYSOSTOMVS homil. 55. in Matth. hunc locum exponens: *Ecclesiæ*, inquit, *pastorem illum constituit.* Et infrà: *Hieremiam quidem vni Genti, Patet: Petrum autem vniuerso terrarum orbi Christus præposuit.* AMBROSIVS serm. 47. *Petra*, inquit, *dicitur Petrus, eo quod tanquam saxum immobile totius operis Christiani compagem, molemque contineat.* GREGORIVS lib. 4. epistola 32. *Cunctis*, inquit, *Euangelium scientibus liquet, quod voce Dominica sancto & omnium Apostolorum principi Petro totius Ecclesiæ cura commissa est. Ipsi quoque dicitur; Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam.*

Sed contrà obiici solent tria argumenta. PRIMVM est LVTHERI in lib. de potestate Papæ, vbi dicit, non valere istam consequutionem; super Petrum ædificatur Ecclesia, igitur Petrus est rector Ecclesiæ. Quemadmodum rectè dicitur super fidem ædificari Ecclesiam: & tamen non sequitur, igitur fides est rector Ecclesiæ.

RESPONDEO, ideo nos dixisse, non propriè dici Ecclesiam ædificari super fidem. Deinde, etiamsi propriè diceretur: nihil concluderet argumẽtum. Nam sunt omnia intelligenda accommodatè ad naturas rerum. Itaque si dicatur Ecclesia ædificari super fidem, sensus esse debebit, vt intelligatur Ecclesia pendere à fide vt à principio iustificationis, & à dono quodam, sine quo sponsa Christi non esset: si autem dicatur ædificari super Petrum, sensus erit, Ecclesiam pendere à Petro vt à rectore. Talis enim est dependentia vnius hominis ab alio.

ALTERVM argumentum difficilius est. Quemadmodum hoc loco Petrus dicitur fundamentum Ecclesiæ, sic alibi dicuntur omnes Apostoli fundamenta. Psalm. 86. *Fundamenta eius in montibus sanctis*, id est, vt exponit AVGVSTINVS, in Apostolis & Prophetis. Et Apocal. 21. *Et murus ciuitatis habent fundamenta duodecim, & in eis duodecim nomina duodecim*

decim Apostolorum agni. Et Ephes. 2. *Superædificati supra fundamentum Apostolorum & Prophetarum.* Quibus verbis alludens B. Hieronymus lib. in Iouinianum 1. *Sed dicis,* inquit, *super Petrum fundatur Ecclesia, licet idipsum in alio loco super omnes Apostolos fiat, & ex æquo super eos Ecclesiæ fortitudo solidetur.* Nihil igitur proprium & singulare Petro datum vel promissum est.

Respondeo, tribus modis Apostolos omnes fuisse Ecclesiæ fundamenta, sine vllo tamen Petri præiudicio; Vno modo, quia ipsi primi Ecclesias vbique fundarunt; nec enim Petrus conuertit ad fidem totum orbem terrarum, sed alias regiones Petrus, alias Iacobus, alias ceteri ad Christum adduxerunt. Quare B. Paulus Rom. 15. *Sic,* inquit, *prædicaui, non vbi nominatus est Christus, ne super alienum fundamentum ædificarem.* Et 1. Corinth. 3. *Vt sapiens architectus fundamentum posui, alius autem superædificat.* Atq; hoc modo ex æquo sunt Apostoli fundamenta. Id quod significatum credimus Apocal. 21.

Altero modo, dicuntur fundamenta Ecclesiæ Apostoli & Prophetæ, ratione doctrinæ à Deo reuelatæ. Siquidem fides Ecclesię nititur reuelatione, quam habuerant à Deo Apostoli & Prophetæ. Nec enim semper reuelantur Ecclesiæ noui articuli, sed in ea doctrina Ecclesia acquiescit, quam Apostoli & Prophetæ à Domino didicerunt, & prædicatione, vel literis ad posteros mandauerunt. Atque hac ratione superædificamur, vt Apostolus ait ad Ephes. 2. *Supra fundamentum Apostolorum & Prophetarum.* Nec in his duobus maior est Petrus ceteris, sed vt Hieronymus ait, in omnes ex æquo Ecclesiæ fortitudo solidatur.

Tertio modo, dicuntur fundamenta omnes Apostoli, ratione gubernationis. Omnes enim fuerunt capita, rectores & pastores Ecclesiæ vniuersæ: sed non eodem modo quo Petrus. Illi enim habuerunt summam atque amplissimam potestatem, vt Apostoli seu Legati, Petrus autem vt pastor ordinarius. Deinde ita habuerunt plenitudinem potestatis, vt tamen Petrus esset caput eorum, & ab illo penderetur, non è contrario.

Atque hoc est quod promittitur Petro, Matth. 16. cùm ei soli coram aliis dicitur: *Super hanc petram ædificabo Ecclesiam*

siam meam. Id quod præter alios suprà citatos docet Hieronymus in lib. 1. contra Iouinianum. explicans enim, quid sit super Petrum ædificare Ecclesiam, sic ait: *Licet super omnes Apostolos ex æquo Ecclesiæ fortitudo solidetur, tamen propterea inter duodecim vnus eligitur, vt capite constituto schismatis tolleretur occasio.*

CAPVT XII.

Quis sit ille, cui dicitur: Tibi dabo claues, Matth. 16.

TERTIA dubitatio est de persona cui dicitur: *Tibi dabo claues.* Tametsi enim Doctoribus Catholicis sensus horum verborum apertissimus videatur, tamen aduersarij ita hæc ipsa verba deprauant, vt videantur iam esse obscurissima. Quis, quæso, simpliciter legens: *Beatus es Simon Bar-Iona;* & statim: *Tibi dabo claues;* non diceret, Ionæ filio claues à Christo esse promissas?

At nihilominus LVTHERVS in libro de potestate Papæ, Caluinus libro 4. Institutionum, capite 6. §. 4. & sequentibus, Magdeburgenses Centuria prima, libro 1. & 2. passim; Liber SMALCHALDICVS de primatu Papæ, & alij omnes huius temporis hæretici, nihil peculiare Petro filio Ionæ promissum esse volunt: sed quidquid hîc dicitur ad totam Ecclesiam pertinere, cuius Ecclesiæ Petrus eo tempore personam gerebat.

Est autem animaduertendum, duobus modis potuisse Petrum personam Ecclesiæ gerere; historicè & parabolicè: & quidem HISTORICE is gerit personam alterius, qui re aliqua verè à se gesta, rem ab alio gerendam significat, & eam quodammodo repræsentat. Sic Abraam verè duos filios habens, Deum significauit, qui duos populos habiturus erat, vt Apostolus exponit ad Galat. 4. Sic Martha solicita circa frequens ministerium, & Maria sedens secus pedes Domini, duas vitas demonstrarunt, quarum altera in actione, altera in contemplatione versatur.

PARA-

PARABOLICE, per vnum aliud significatur, quando res verè gesta nulla proponitur, sed aliquid verisimile fingitur ad aliud significandum. Quomodo in Euangelio, qui seminat bonum semen Christum prædicantē significat. Ad quem modum etiam solent interdum legati Principum, vrbium claues accipere, cùm interim nihil sibi propriè acquirant, sed tantùm Principis sui personam repræsentent.

Quibus ita constitutis, existimant aduersarij, Petrum posteriore hac ratione significasse Ecclesiam, cùm à Domino audiuit: *Tibi dabo claues.* Ex quo sequitur, claues datas esse primò ipsi Ecclesię, & per Ecclesiam pastoribus communicari; atq; hunc esse literalem sensum huius loci: *Tribuit igitur,* inquit Synodus Smalchaldicus in lib. de primatu Papæ, *principaliter claues Ecclesiæ & immediatè, sicut & ob eam causam Ecclesia habet ius vocationis.*

Nos verò priore modo Petrum Ecclesiæ personam gessisse credimus. Ita nimirum, vt ipse verè & principaliter, ac (vt ipsi loquuntur) immediatè claues acceperit, & simul eas accipiendo significauerit, vniuersam Ecclesiam suo quodam modo postea accepturam. Quem modum paulò pòst explicabimus: nunc verò ita se rem habere breuiter ostendamus.

PRIMVM igitur tot modis Christus Petri personam designauit, vt non pluribus circumstantiis (quod rectè Caietanus annotauit) describere soleant aliquem certum hominem notarij illi qui instrumenta publica conficiunt. Nam inprimis expressit substantiam personæ singularis, per pronomen, TIBI; deinde addidit nomen inditum in natiuitate; cùm ait: *Beatus es Simon:* adiunxit nomen Patris; cùm ait: *Filius Ionæ,* nec omittere voluit nomen à se recens impositum: *Et ego dico tibi,* inquit, *quia tu es Petrus.* Quorsum tam accurata descriptio, si nihil ipsi Petro propriè promittitur? DEINDE non erat eo tempore Petrus Ecclesiæ legatus aut vicarius. quis enim eiusmodi prouinciam illi imposuerat? non igitur suspicari possumus, nomine illum Ecclesiæ, & non potius suo, claues accepisse.

PRAETEREA illi propriè claues promittuntur à Christo, qui dixerat: *Tu es Christus filius Dei viui:* id enim significabant illa verba: *Et ego dico tibi;* & vt S. Hieronymus dicit, mercedem recepit vera confessio. At illam præclaram confessionem

sionem Petrus edidit, & in persona sua edidit; in persona igitur sua clauium promissionem accepit.

AD HAEC, si propterea negandum est Petro promissas esse claues, quia figuram gerebat Ecclesiæ; eadem certè ratione negabimus, Abraamum duos filios habuisse, quia duo illi filij duos populos, Apostolo teste, significabant. Neq; verum esse fatebimur, Martham solicitam fuisse circa plurima, dum soror eius Maria ad pedes Domini sederet, quia nimirum actionem & contemplationem duæ illæ fœminæ adumbrabant. Quod si graue est tam apertas historias in dubium reuocare, graue etiam videri debet dubitare, sitne Petro aliquid singulariter promissum, cùm tam perspicuè id narretur in Euangelica historia.

Denique illi dictum est à Domino: *Tibi dabo claues regni cælorum*, qui paulò pòst ab eodem Domino audiuit: *Vade post me Satana, scandalum es mihi:* atque hæc posteriora verba soli Petro, & in persona propria dicta sunt, vt ex Euangelio non obscurè colligitur, & ipse quoque LVTHERVS docet in lib. de potestate Papæ. Quis igitur inficiari potest, Petro claues in persona propria esse promissas?

Sed fortasse non eidem dictum est: *Tibi dabo claues*, &, *Vade post me Satana:* immò verò prorsus eidem. Nam & in eodem capite Euangelij habetur vtrumque, & vtrobique Petri nomen exprimitur: & in hanc sententiam veteres Patres omnes conueniunt. Certè Hilarius, Hieronymus, Chrysostomus, & Theophylactus in cap. 16. Matth. disertè docent, eidem Petro dici: *Tibi dabo claues*, cui dicitur, *Vade post me.*

Nam etsi HILARIVS in hunc locum non sit ausus verbum, Satan, referre ad Petrum: tamen ad Petrum refert ea quæ præcedunt, id est, *Vade post me*. Et ipse idem lib. 6. & 10. de Trinit. & Psal. 131. etiam verbum Satanas refert ad Petrum: *Tanta*, inquit, *ei religio fuit pro humani generis salute patiendi, vt Petrum primum filij Dei confessorem, Ecclesiæ fundamentum, cœlestis regni ianitorem, & in terreno iudicio iudicem cœli, Satanæ conuicio nuncuparet.* Et AVGVSTINVS lib. 2. contra duas epistolas Gaudentij, c. 23. *Nunquid melior*, inquit, *Razias quàm Petrus Apostolus, qui vbi dixit, Tues Christus filius Dei viui, tam beatus à Domino appellatus est, vt claues regni cælorum accipere mereretur: nec tamen ideo*

creditur imitandus, & bi mox eodem momento reprehensus audiuit, Vade post me Satana, non enim sapis quæ Dei sunt, &c.

Simile est quod ait AMBROSIVS libro de Isaac, cap. 3. vbi exponens illa verba Domini ad Petrum Ioan. 21. *Non potes me sequi modò, sequeris autem postea: Claues*, inquit, *commiserat regni cœlorum, & sequelam imparem indicauit.* Vbi clarissimè B. Ambrosius eidem omnino vult esse commissas claues, cui dictum est, non potes me modò sequi, sequeris autem postea: constat autem hæc verba dicta esse Petro in persona propria, quemadmodum in persona propria verè crucifixus, & moriendo Christum est sequutus.

At contrà obiicit LVTHERVS hæc argumenta in libro de potestate Papæ. PRIMVM; Petro certum est à Domino dictum esse: *Vade post me Satana, non enim sapis quæ Dei sunt:* at non conueniunt hæc illi, cui Pater reuelauit secreta cœlestia, & qui claues regni cœlorum accepit; igitur non in persona propria, sed in persona Ecclesiæ audiuit reuelationem cœlestem, & accepit claues regni cœlorum.

RESPONDEMVS, eidem personæ illa omnia conuenire, iam à nobis demonstratum est, sed non eadem ratione. Petrus enim ex Dei munere habet reuelationem, & accepit claues: propria autem infirmitate offenditur de passione & morte Christi. Neque mouere nos debet nomen Satanæ. Nec enim diabolum significat, sed aduersarium. Siquidem שָׂטָן apud Hebræos nihil est aliud, quàm aduersari. Itaque licet diabolus passim Satanas appelletur, non tamen vbique nomen Satanæ diabolum designat.

SECVNDA obiectio; Petrus nomine omnium discipulorum dixit: *Tu es Christus filius Dei viui*, igitur nomine omnium audiuit, *Tibi dabo claues.* Porrò nomine omnium Petrum Christo respondisse, satis constat, tum ex Chrysostomo, qui in hunc locum scribit, Petrum fuisse os Apostolorum, & ex Hieronymo, qui ait, Petrum pro omnibus esse loquutum, & ex Augustino, qui serm. 13. de verbis Domini, dicit vnum pro omnibus respõdisse: tum etiam ex eo, quod omnes discipulos Christus interrogauit: *Vos autem quem me esse dicitis?* Nam vel sunt accusandi omnes discipuli, quod non respondérint interrogati, vel, quod credibilius est, Petrus nomine omnium respondit.

RESPON-

RESPONDEO, Petrum respondisse nomine omnium, non vt præconem aliquem, sed vt principem & caput atque os, vt Chrysostomus loquitur, Apostolorum. Ipse enim solus respondit, cùm ignorarent ceteri, quid potissimùm responderent: sed Petri confessionem silentio suo approbauerunt, & eo modo per os Petri omnes responderunt. Quemadmodum igitur Petrus solus respondit, & ei ceteri assenserunt, ita Christus soli Petro claues promisit, sed tamen post eum etiam ceteris communicandas.

Id verò ita esse hac ratione comprobamus: Si nomine omnium Petrus respondisset, vel id fecisset, quod ceteri hanc illi prouinciam demandassent; vel quod sciret quid illi responsuri essent. Neutrum autem est verum. Non Primum, quia ex reuelatione Patris hoc didicit, non ex consultatione humana. ait enim Dominus: *Caro & sanguis non reuelauit tibi, etc.* Non Secundum, quia soli ipsi facta est reuelatio. ITEM, quia si scisset mentem aliorum, aliquo modo hoc indicasset, quomodo fecit Ioan. 6. cùm ait: *Ad quem ibimus? Verba vitæ æternæ habes*, Et, *Nos credimus & cognouimus, quia tu es Christus filius Dei.* In quem locum CHRYSOSTOMVS notat, quod Petrus pro omnibus dixerit, *& nos credimus, &c.* ideo Christum monuisse, id non esse verum de omnibus. Nam Iudas non credebat: *Nónne ego*, inquit, *vos duodecim elegi, & vnus ex vobis diabolus est?* at cùm Petrus dixit: *Tu es Christus filius Dei viui*, quia non fecit mentionem aliorum, Petri confessionem Dominus simpliciter approbauit.

Accedant testimonia veterum Patrum, qui non obscurè docent, Petrum ita primum esse loquutum, vt ne sciret quidem quid alij de ea re sentirent. HILARIVS in hunc locum: *Dignus*, inquit, *iudicatus est, qui quod in Christo Dei esset, primus cognosceret, &c.* Si primus, igitur non simul aliis facta reuelatio est. Et lib. 6. de Trinit. *In cunctorum*, inquit, *Apostolorum silentio, Dei filium reuelatione Patris intelligens, &c.* Et ibidem: *Loquutus est*, inquit, *quod vox humana nondum protulerat.*

CHRYSOSTOMVS homil. 55. in Matth. *Quandoquidem de sententia vulgi petebat, omnes responderunt: cùm verò de sua eos rogaret: Petrus confestim præsiliuit ac præueniens, ait:*

Tu es Christus filius Dei viui. CYRILLVS libro 12. in Ioan. cap. 64. *Vt princeps,* inquit, *caputq; ceterorum primus exclamat: Tu es Christus filius Dei viui.* AVGVSTINVS serm. 124. de tempore: *Hic est,* inquit, *Petrus, qui diuina reuelatione primus omnium veritatem meruit confiteri, dicens: Tu es Christus, &c.*

LEO serm. 11. de passione Domini: *Meritò,* inquit, *B. Apostolus Petrus in huius vnitatis confessione laudatus est, qui cùm Dominus quid de ipso intelligerent discipuli scrutaretur, omnium celerrimè ora praeueniens: Tu es,* inquit, *Christus filius Dei viui.* Et serm. 2. de SS. Petro & Paulo: *Tam diu responsum dentium sermo communis est, quamdiu humana intelligentia ambiguitas explicatur: at vbi quid habeat discipulorum sensus exigitur; ille primus est in Domini confessione, qui primus est in Apostolica dignitate.* Ex his testimoniis manifestè colligitur, non alia ratione Petrum pro omnibus respondisse, quàm quod Petri sententiæ ceteri omnes facilè assensi sunt.

„ Obiectio TERTIA; Claues promittuntur Petro non
„ est filius Ionæ, sed vt est cœlestis Patris auditor: propriè igit
„ Patris cœlestis auditori, non carni & sanguini promittunt
„ De nullo autem certo homine nobis constat, sitne is ver
„ Patris auditor; Ecclesiam verò certissimi sumus ab ore
„ Patris assiduè pendere: igitur non alicui certo homini,
„ Ecclesiæ promissæ sunt claues.

RESPONDEO, hoc LVTHERI argumentum mirificè pugnare cum ipsis verbis Euangelij. Christus enim dicit: *Beatus es Simon Bar-Iona.* Et paulò pòst, *& tibi dabo claues.* LVTHERVS autem dicit, non sunt datæ vel promissæ claues Simoni Bar-Ionæ. Rursus Christus dicit: *Reuelauit tibi Pater meus qui in cœlis est:* LVTHERVS autem dicit, de nullo certi sumus an Patrem audiat, proinde nec de Petro. Falsum igitur est, vel incertum quod Christus ait: *Reuelauit tibi Pater.* Quid enim Petro reuelauit Pater, si nihil Petrus audiuit? Si verò Petrus audiuit, & certum est testimonium Christi: certum etiam de se debet, Petro cœlestis Patris auditori claues esse datas.

Deinde esse Patris auditorem, non est formalis ratio cur dentur claues; alioqui penderet Ecclesiastica potestas à probitate ministrorum, quæ est hæresis Donatistarum, quam etiam in Confessione Augustana, cap. de Ecclesia, reiici vide-

mus

mus: sed occasio fuit, seu caussa meritoria illa præclara Petri confessio, cur ipsi potius quàm aliis claues promitterentur; vt ex comment. Hilarij, Hieronymi, Chrysostomi, ac Theophylacti colligitur.

Obiectio QVARTA; B. Paulus in epist. ad Rom. cap. 4. dicit: *Quomodo Abraæ reputata est fides ad iustitiam*, ideo etiam omnibus qui crediderint, reputandam esse fidem ad iustitiam: igitur eodem modo, si quia Petrus confessus est, Christum filium Dei viui, accepit claues; certè omnes fideles, qui Christum confitentur, habent claues. Hoc argumentum, inquit LVTHERVS, est similis formæ cum argumento Pauli, nec potest refelli, nisi etiam Pauli argumentum refellatur.

RESPONDEO cum Caietano, hoc argumentum esse similis formæ, sed dissimilis materiæ; ac propterea nihil concludere. Nam fides natura sua ducit ad iustitiam, & iustum ex iniusto, vel ex iusto iustiorem facit, si cetera non desint, quæ simul cum fide ad iustificationem requiruntur. At confessio fidei, nõ ducit natura sua ad claues accipiendas: sed cùm posset sexcentis modis remunerari confessio Petri, placuit Christo dono clauium id facere. Et simile aliquid videmus in exemplo Abraæ, siquidem Abraam per fidem non solùm iustificatus est, sed etiam meruit fieri Pater multarum Gentium, vt ibidem Apostolus dicit, nec tamen omnis qui credit, fit Pater multarum Gentium. Nimirum non est per se & naturaliter connexa fides cum dono clauium, aut fœcũditatis, quemadmodum est per se & naturaliter connexa cum iustitia.

Obiectio QVINTA; Aut moriente Petro manserunt in Ecclesia claues, aut cum Petro perierunt: si primum, ergo Ecclesiæ datæ fuerant: si secundum, ergo non amplius possunt nunc homines solui aut ligari. ITEM, alio modo, vel cùm eligitur Pontifex, adfert secum claues, vel non: si primum, ergo erat Pontifex antequam fieret: si secundum, vnde ergo habet claues? num ab aliquo Angelo deferuntur ei de cœlo? an potius accipit ab Ecclesia, cui à Christo initio traditæ sunt?

RESPONDEO, moriente Pontifice claues non perire, nec tamen remanere formaliter in Ecclesia, nisi quatenus communicatę sunt inferioribus ministris: sed manere in manibus Christi. Cùm autem eligitur nouus Pontifex, neque adferri ab eo claues, neq; illi dari ab Ecclesia, sed à Christo, non noua

traditione,sed antiqua institutione. Siquidem Petro eas cùm dedit,omnibus eius successoribus dedit.

Simile esset, si Rex aliquis, cùm Proregem prouinciæ imponit, ediceret simul, placere sibi, vt eo mortuo alium ipsi eligerent, ac nominarent, seque illi iam nunc eandem potestatem concedere, quàm priori concessisset.

Obiectio SEXTA Lutheri & Caluini, in locis antea notatis eiusmodi est, Matt.16. Claues regni cœlorum non dantur, sed promittuntur: dantur autem Matth.18. & Ioan.20. in quibus locis non vni Petro, sed Apostolis omnibus dantur. Nam Matth.18. dicitur: *Quæcunq; alligaueritis super terram, erunt ligata & in cœlo, & quæcunque solueritis super terram, erunt soluta & in cœlo.* Et Ioan.20. *Accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta sunt.* Igitur & cùm promittuntur, non vni, sed omnibus promittuntur.

RESPONDEO, de posteriore loco nullam esse difficultatem; nam certum est, non dari per illa verba omnem potestatem clauium, sed tantùm potestatem ordinis ad remittenda peccata. Siquidem hoc loco determinatur potestas ad peccata; Matth.16. non determinatur, sed dicitur: *Quodcunq; ligueris, &c.* Ligantur autem homines non solùm peccatis, sed etiam legibus. Deinde minus est retinere peccatum, quàm ligare peccatorem: nam retinere est relinquere hominẽ in suo statu, siue non soluere; ligare autem est nouum vinculum imponere, quod fit per excommunicationem, interdictum, legem, &c. Denique Patres disertè asserunt, dari hîc potestatem remittendi peccata, per Sacramenta Baptismi & Pœnitentiæ. Vide Chrysostomum & Cyrillum in hunc locum, & Hieronymum in epist. ad Hedibiam, q.9.

De priore loco maior est difficultas, & quidem ORIGENIS in comment. huius loci contendit, non tradi hoc loco Ecclesiasticam potestatem, sed correptionem fraternam commendari. atque eum hoc loco soluere qui admonitione sua caussa est, vt peccator resipiscat, & per debitã pœnitentiam soluatur à vinculis peccatorum: eum autem ligare, qui denunciatione sua caussa est, vt peccator, habeatur tanquam Ethnicus & Publicanus. Sed ibidẽ addit Origenes, non esse idem quod hoc loco habetur, cum eo quod habetur Matth.16. quæ Origenis expli-

explicatio non videtur admodum probabilis; tamẽ ex ea satis apertè colligitur Origenem Lutheranis nullo modo fauere.

ALIA est expositio THEOPHYLACTI, qui existimat verba Domini dirigi ad eos, qui iniuriam patiuntur: eos autem ligare, dum iniuriam retinent; soluere dum remittuntur, quæ sententia non est vsque adeò vera. nam vel qui iniuriam accipit, remittit pœnitenti, vel non pœnitenti: Si primum, tunc erit quidem ille solutus in cœlo, sed non propterea quod iste remittat; nam etiamsi nollet remittere, esset ipse solutus in cœlo: Si secundum, tunc non est solutus in cœlo, quem iste soluit in terris. atque idem de allegatione dici potest. quamuis autem vera esset sententia, nihil tamen officeret causſæ nostræ. Certum est enim Petro aliquid aliud datum, quàm vt remittat iniurias sibi factas. Est ergo communis expositio Hilarij, Hieronymi, Anselmi, & aliorum in hunc locum, necnon Augustini tract. 22. & 49. in Ioannem, Dominum loqui de potestate clauium, qua Apostoli, & eorum successores ligant vel absoluunt peccatores.

Et quamuis hîc tractari videatur præcipuè de potestate iurisdictionis, qua peccatores excommunicantur, tamen Patres iam nominati locum hunc de vtraque potestate, ordinis videlicet & iurisdictionis exponunt, & certè videtur ex ipso textu, id posse deduci. nam ita generaliter hîc dicitur: *Quæcunq; solueritis, &c.* Sicut Matt. 16. *Quodcunque solueris.* Sed si hæc ita se habent, quid aduersariis respondebimus? nónne id quod soli Petro promissum videbatur, iam omnibus Apostolis datur?

Thomas CAIETANVS in tract. de Instit. & auctoritate Rom. Pont. cap. 5. docet non esse idem claues regni cœlorum, & potestatem soluendi & ligandi; claues enim regni cœlorum includere potestatem, tam ordinis, quàm iurisdictionis, quæ significantur per actiones ligandi & soluendi, & aliquid præterea amplius, cùm latius patere videatur aperire & claudere, quàm soluere & ligare.

Verùm hæc doctrina subtilior quàm verior nobis esse videtur. Inauditum est enim, in Ecclesia esse alias claues, quàm ordinis & iurisdictionis. Et planus sensus illorum verborum: *Tibi dabo claues, & quodcunque solueris super terram, &c.* iste est, vt primò promittatur auctoritas seu potestas designa-

ta per claues; deinde & actiones siue officium explicetur per illa vocabula soluere & ligare, ita vt omnino sit idem soluere & aperire, claudere & ligare. Expressit verò Dominus clauium actiones, per soluere & ligare, non per claudere & aperire, vt intelligeremus esse omnes istas metaphoricas loquutiones, & tum demum cœlum hominibus aperiri, cùm homines soluuntur à peccatis, quæ ingressum in cœlum prohibebant.

His igitur sententiis prætermissis, asserimus illis verbis quæ habentur Matth.18. nihil dari, sed tantùm promitti vel explicari, ac prædici, quantam potestatem essent Apostoli eorumque successores suo tempore habituri. Primum enim planum est Apostolos non esse factos sacerdotes, nisi in vltima cœna, neque Episcopos & Pastores, nisi post resurrectionem. proinde quo tempore hæc Dominus loquebatur, priuati homines erant, nec vllam habebant Ecclesiasticam potestatem.

Deinde si his verbis: *Quæcunque ligaueritis, erunt ligata*, datur re ipsa potestas ligandi, etiam illis verbis: *Quodcunque ligaueris, erit ligatum, &c.* erit data, non promissa potestas: sunt enim verba omnino similia. At fatentur aduersarij per illa verba: *Quodcunque ligaueris*, nihil esse datum, sed tantùm promissum, igitur & per ista: *Quæcunque alligaueritis*, nihil datur, sed tantùm promittitur. Caussa verò huius promissionis fuit, quia dixerat Dominus, habendum esse pro Ethnico & Publicano, qui Ecclesiam non audiret. ne quis ergo putaret contemnendam Ecclesiæ auctoritatem, subiunxit, tantam fore Prælatorum Ecclesiæ potestatem, vt quæ ipsi ligauerint in terris, sint ligata & in cœlis.

Dices, si non sunt Apostolis datæ claues hoc loco, sed tantùm promissæ, quo tandem loco sunt datæ? Respondeo, datas esse, Ioan.20.& 21. Nam Ioan.20. cùm Dominus ait Apostolis: *Pax vobis, sicut misit me Pater, & ego mitto vos.* tum eis potestatem seu clauem iurisdictionis attribuit; fecit enim his verbis eos quasi legatos, & nomine suo gubernatores Ecclesiæ: verbis autem sequentibus; *Accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, &c.* dedit eisdem potestatem ordinis, vt suprà diximus.

Vt autem intelligeremus hanc summam potestatem collatam Apostolis omnibus, vt legatis, non vt pastoribus ordinariis,

nariis, & cum quadam subiectione ad Petrum, soli Petro dicitur, Ioan. 21. *Pasce oues meas*, quemadmodum soli illi dictum erat: *Tibi dabo claues.* Claues enim regni, vt principalis & ordinarius præfectus, tunc solùm accepit, cùm audiuit: *Pasce oues meas.* Tunc enim etiam Apostolorum fratrũ suorum cura ei commissa est.

Et propterea etiam, quemadmodum Matth. 16. in promissione clauium *Simon Bar-Iona* appellatus est, ita quoque in exhibitione Ioan. vlt. *Simon Ioannis*, vel, vt est in Græco, Simon Iona dictus est. Et sicut Matth. 16. non antè sunt ei claues promissæ, quàm fidem suam singularem in Christum testaretur: ita Ioan. vlt. non antè dictum est illi: *Pasce oues meas*, quàm interrogatus esset, num plus ceteris Christum diligeret. Et sanè nulla caussa erat, cur ita singulariter Petro diceretur: *Tibi dabo claues.* Et, *Pasce oues meas.* atque id ob singularem eius fidem & dilectionem, si nihil præter ceteros acceptурus erat. Rectè igitur S. LEO in epist. 89. ad Episcopos Viennensis prouinciæ, scribit, Petro præ ceteris soluendi ac ligandi traditam potestatem.

Obiectio VLTIMA Lutheri & Caluini ex Patrum testimoniis sumitur. S. enim CYPRIANVS in libro de simplicitate Prælatorum, siue de vnitate Ecclesiæ docet, non alia de caussa datas Petro seorsim claues, quæ postea datę sunt omnibus, quàm vt vnitas Ecclesiæ significaretur: *Hoc*, inquit, *erant vtique & ceteri apostoli, quod fuit & Petrus, pari consortio præditi, & honoris, & potestatis; sed exordium ab vnitate proficiscitur, & primatus Petro datur, vt Ecclesia vna monstretur.* Sanctus etiam HILARIVS lib. 6. de Trinit. ita loquitur: *Vos ô sancti & beati viri, ob fidei vestræ meritum claues regni cælorum sortiti, & ligandi atque soluendi in cælo & in terra ius adepti, &c.*

S. HIERONYMVS lib. 1. in Iouinian. *At dicis*, inquit, *super Petrum fundatur Ecclesia: licet id ipsum in alio loco super omnes Apostolos fiat, & cuncti accipiant, &c.* S. AVGVSTINVS tract. 50 in Ioan. *Si in Petro non esset Ecclesiæ Sacramentum, non ei diceret Dominus: Tibi dabo claues regni cælorum. Si hoc Petro dictum est, non facit hoc Ecclesia: si autem hoc in Ecclesia fit, Petrus quando claues accepit, Ecclesiam sanctam significauit.* Similia habet tract. vlt. in Ioan. Item in Psal. 108.

& lib. 1. doct. Christ. cap. 18. & lib. de agone Christiano, cap. 30. Denique S. Leo serm. 3. de anniuersario assumptionis suæ ad pontificatum, explicãs hæc ipsa verba, Tibi dabo claues, &c. *Transiuit*, inquit, *in alios Apostolos vis potestatis istius, & ad omnes Ecclesiæ Principes decreti huius constitutio commeauit.*

Respondeo, S. Cyprianum, cùm dicit Apostolos fuisse pares honore, & potestate, nihil dicere aduersus sententiam nostram. fatemur enim Apostolos fuisse pares in Apostolica potestate, & habuisse in populos Christianos eandem omnino auctoritatem; sed non fuisse pares inter se. id quod S. Leo in epistol. 84. ad Anastasium Episcopum Thessalonicensem, quasi explicans ista verba Cypriani, docet: *Inter beatissimos*, inquit, *Apostolos, in similitudine honoris fuit quædam discretio potestatis, & cùm omnium par esset electio, vni tamen datum est, vt ceteris præemineret.*

Quod idem S. Cyprianus ibidem & alibi passim docet. Nam cùm ait: *Exordium ab vnitate proficiscitur, vt Ecclesia vna monstretur;* non intelligit prius ordine temporis hanc potestatem datam esse vni Petro, quàm ceteris, vt per illum significaretur vnitas Ecclesiæ: sed cœpisse Ecclesiam in vno Petro, tanquam in fundamento & capite: vt ex eo quod Ecclesia vnum haberet fundamentum, & caput, vna tantùm esse monstraretur: sicut vna domus dicitur ab vno fundamento, & vnum corpus ab vno capite.

Hanc verò sententiam esse Cypriani verborum, Primvm ex eo probatur, quod falsum est, temporis ordine prius datam esse Petro, quàm ceteris Ecclesiasticam potestatem; nam omnibus data est, Ioan. 20. soli autem Petro postea dictum est, *Pasce oues*, Ioan. 21. ergo exordium profectum ab vno, nõ intelligitur, quia vni prius datæ sint claues: sed quia vni tantùm datæ sunt vt ordinario, & primo pastori & capiti ceterorum.

Deinde idem probatur ex verbis ipsius Cypriani. nam in hoc ipso libro de simplicitate Prælatorum, explicans Ecclesiæ vnitatem, & qua ratione exordium fieret ab vno Petro, scribit Ecclesiam esse vnam eo modo, quo omnes radij solis dicuntur vnum lumen, quia ab vno sole manant; & multi riui

ti riui vna aqua, quia ab vno fonte deriuantur; & multi tami vna arbor, quia ab vna radice omnes pullulant.

Porrò hanc radicem & hunc fontem, vnde vnitas Ecclesiæ sumitur, Petri sedem esse, multis in locis Cyprianus docet, lib. 1. epist. 3. ad Cornelium: *Nauigare*, inquit, *audent ad Petri Cathedram, & Ecclesiam principalem, vnde vnitas sacerdotalis exorta est.* Quid clarius? Et lib. 4. epist. 8. ad Cornelium, de Cathedra Petri loquens: *Scimus*, inquit, *hortatos nos esse, vt Ecclesia Catholica matricem & radicem agnoscerent ac tenerent.* Et in epist. ad Iubaianum: *Nos*, inquit, *Ecclesiæ vnius caput & radicem tenemus.* Et infrà, explicans quæ sit hæc radix, ait: *Nam Petro primùm Dominus, super quem ædificauit Ecclesiam, & vnde vnitatis originem instituit & ostendit, potestatem istam dedit.* Et infrà: *Ecclesia quæ vna est, super vnum qui claues eius accepit, voce Domini fundata est*, &c. Vbi clarè vides Ecclesiam dici vnam, quia super vnum Petrum fundata est.

Iam ad testimonium HILARII fatemur, omnes Apostolos accepisse claues, sed non eodem modo quo Petrum. Quare idem HILARIVS ibidem scribit, Petrum, quia solus respondit cunctis Apostolis silentibus, supereminentem, fidei suæ confessione, locum promeruisse. habuit ergo Petrus inter Apostolos locum supereminentem, si Hilario credimus. & in cap. 16. Matth. singulariter de Petro dicit: *O beatus cœli ianitor, cuius arbitrio claues æterni aditus traduntur.*

Ad HIERONYMVM dico, solutionem esse in eodem loco; nam Hieronymus dicit sic habuisse claues omnes Apostolos, vt tamen subiecti essent Petro capiti.

Ad LEONEM dico, transiuisse quidem in alios multos eam auctoritatem soluendi & ligandi, sed tamen Petro principaliter datam. Nam idem LEO ibidem ait: *Si quid cum eo commune ceteris Christus voluit esse Principibus, nunquam nisi per ipsum Petrum dedit, quidquid aliis non negauit.* Et in epistol. 89. ad Episcopos Viennenses prouinciæ: *Petro*, inquit, *præ ceteris soluendi & ligandi tradita est potestas.*

Restant AVGSTINI testimonia, quæ vt diligentiùs explicentur, tria sunt annotanda. PRIMVM est, Augustinum, cùm ait Petrum gessisse figuram Ecclesiæ, quando claues accepit, historicè hoc accepisse, non parabolicè, ita vt nullo modo

modo negãdum putauerit, reuera Petrum in sua persona claues accepisse. Id patet ex tract. in Psalm. 108. quem locum LVTHERVS obiecit; ibi enim Augustinus dicit, ita Petrum fuisse figuram Ecclesiæ, quando accepit claues, sicut Iudas fuit figura ingratorum Iudæorum, quando Christum prodidit. at certum est historicè, reuera Iudam in sua persona Christum prodidisse.

Item tract. vlt. in Ioan. dicit AVGVSTINVS sic Petrum gessisse personam Ecclesiæ militantis, & vitæ actiuæ, quando audiuit: *Sequere me.* Et: *Alius cinget te, & ducet quò tu non vis,* & quando accepit claues regni: sicut Ioannes gessit figuram Ecclesiæ triumphantis, & vitæ contemplatiuæ, quando recubuit supra pectus Domini, & quando de eo dictum est: *Sic eum volo manere.* At certum est, Ioannem historicè & verè in propria persona recubuisse supra pectus Domini, & ad literam impletum in illo: *Sic eum volo manere,* siue sit mortuus, siue non sit mortuus violenta morte, siue quid aliud intelligatur per ea verba: nec minus certum est ad literam, in persona sua Petrum audiuisse: *Alius cinget te, &c.* Igitur historicè quoque debet intelligi Petrum accepisse claues.

Deniq; lib. 15. de Trinit. cap. 26. AVGVSTINVS dicit Christum gessisse figuram Ecclesiæ, quando baptizatus est, & tamen sine dubio, verè, & ad literam baptizatus est. non igitur apud Augustinum excluditur historica narratio, cùm vnum alterius figura esse dicitur.

At, inquies, AVGVSTINVS in Psalm. 108. sentire videtur non posse intelligi omnia de persona Iudæ, quæ dicuntur in illo Psalmo, & idcircò oportere multa exponere de Iuda, vt personam gerebat impiorum, & tract. vlt. in Ioan. Augustinus figuratè exponit, quæ dicuntur de Petro & Ioanne, quoniam nõ videntur eorum personis propriè conuenire. Nam de Petro scribitur, quod plus dilexerit Christum quàm Ioannes: & contrà scribitur de Ioanne, quod plus fuerit à Christo dilectus quàm Petrus, quæ ad literam non possunt esse vera, cùm Christus sit iustus, & semper diligat eos amplius, à quibus amplius diligitur. igitur Augustinus cùm aliquid exponit de Petro, vt Ecclesiæ personam gerebat, ideò id facit, quoniam existimat illud Petro non propriè conuenire.

Respon-

Respondeo, AVGVSTINVM nusquam dicere, non esse vera ad literam, quæ dicuntur de Iuda, vel de Petro & Ioanne in Scripturis. neque enim tam imperitus aut impius erat Augustinus, vt negare vellet, Ioannem historicè recubuisse supra pectus Domini, vel de ipso ad literam dictum: *Hic est discipulus quem diligebat Iesus.* Vel Petro ad literam dictum: *Simon Ioannis, amas me plus his?* Vel illud: *Sequere me.* Non itaque negat Augustinus ad literam posse & debere intelligi, quæ dicuntur de Iuda, Petro, & Ioanne, sed tantùm dicit literalem sensum sæpe esse obscurum, & non facilè inueniri; sensum autem mysticum esse multò illustriorem & clariorem; & propterea se, omisso literali, figuratè ea loca exponere voluisse.

SECVNDO loco obseruandum est, S. Augustinum, cùm ait B. Petrum in persona Ecclesiæ accepisse claues, non velle significare ab eo claues reuera & historicè esse acceptas, sicut à vicario quodam seu legato Ecclesiæ, quemadmodum à legato regis, nomine principis sui, claues accipi solent alicuius ciuitatis, sed potius vt à principe & moderatore totius Ecclesiæ. quo pacto dicimus regno dari, quod regi ipsi datur, præsertim si id in publicam vtilitatem cedat.

Hanc autem S. AVGVSTINI mentem, ac sententiam esse, ex eo manifestè colligitur, quòd ipse ferè vbicunque dicit Petrum fuisse figuram Ecclesiæ, explicat se hoc dicere ratione primatus, tract. vlt. in Ioan. *Cuius Ecclesiæ*, inquit, *Petrus Apostolus, propter Apostolatus sui primatum, gerebat figuratam generalitatem personam.* In Psal. 108. *Cuius* (Ecclesiæ) *ille agnoscitur gessisse personam, propter primatum quem in discipulis habuit.* Serm. 13. de Verbis Domini: *Petrus*, inquit, *à petra cognominatus, Beatus, Ecclesiæ figuram portans, Apostolatus principatum tenens.*

Obseruandum POSTREMO est, duobus modis Petrum propter suum primatum gessisse figuram Ecclesiæ apud Augustinum. PRIMVM enim Petrus, vt summus Ecclesiæ præsul, accipiens claues, significauit omnes præsules easdem habituros esse claues, sed à Petro, nec sine mensura communicatas. non enim Petrus eas accepit, vt solus ipse illis vteretur, sed vt eas cum omnibus Episcopis & Presbyteris communicaret. Apostolis videlicet duntaxat exceptis, qui extraordinaria

ria quadam ratione eas à Christo immediatè acceperunt; vt alibi diximus.

Itaque primùm figura fuit Petrus totius cœtus Ecclesiasticorum ministrorum, & hoc sibi voluit Augustinus tract. 50. in Ioan. cùm ait: *Si hoc Petro tantùm dictum est, non facit hoc Ecclesia: si autem hoc in Ecclesia fit, Petrus quando claues accepit, Ecclesiam sanctam significauit.* Ex quo loco CALVINVS abstulerat illud (TANTVM) vt nobis persuaderet Petro nihil esse dictum vel datum, nisi quatenus Ecclesiam significabat.

At Augustinus non ait, si hoc Petro dictum est, non facit hoc Ecclesia; sed ait: *Si hoc Petro tantùm dictum est, &c.* & sensus eorum verborum est; si ita dictum est soli Petro: *Tibi dabo claues,* vt ipse solus debeat soluere & ligare, sequitur Ecclesiam reliquam, id est, reliquos ministros hoc non facere: si autem etiam alij hoc faciunt, vt videmus, certè Petrus cùm claues accepit, vniuersam Ecclesiam repræsentauit.

ALTERO modo idem Petrus accipiens claues, figura fuit totius Ecclesiæ sanctæ, id est, omnium iustorum & viuorum membrorum corporis Christi; nam B. Augustinus propter Donatistas excogitauit nouum modum loquendi de clauibus, & remissione peccatorum. Præter eum enim modum loquendi, quo dicimus à sacerdotibus remitti peccata in administratione Sacramentorum Baptismi, & Pœnitentiæ, quo modo loquendi ipse cum ceteris Patribus passim vtitur: solet etiam frequenter dicere, peccata remitti à caritate Ecclesiæ, à gemitu columbæ, ab orationibus Sanctorum, & hoc modo claues regni esse tantùm iustorum, & hoc significasse Petrum cùm accepit claues.

Tract. 121. in Ioannem: *Ecclesiæ,* inquit, *caritas, quæ per Spiritum sanctum diffunditur in cordibus nostris, participum suorum peccata dimittit: eorum autem, qui non sunt eius participes, tenet.* Item lib. 3. de Bapt. cap. 18. *Remissam,* inquit *peccatorum non dabant, quæ per orationes Sanctorum, id est, per columbæ gemitus datur, quicunque baptizet, & si ad eius pacem illi pertinent, quibus datur. non enim raptoribus & feneratoribus diceret Dominus; Si cui dimiseritis peccata, dimittuntur ei, si cui tenueritis, tenebuntur. Foris quidem nec ligari aliquid potest nec solui, vbi non sit qui aut ligare possit*

aut

aut soluere: sed soluitur qui cum columba fecerit pacem, ligatur qui cum columba non habet pacem. Et cap.17. *Nam quod in typo Vnitatis Dominus Petro dedit potestatem, vt id solueretur in terris, quod ille soluisset, manifestum est, quod illa Vnitas etiam vna columba perfecta sit dicta.* Et infrà: *Per orationes Sanctorum spiritualium, qui sunt in Ecclesia, tãquam per columbæ creberrimum gemitum magnum geritur Sacramentum, & occulta dispensatio misericordiæ Dei, vt eorum etiam peccata soluantur, qui non per columbam, sed per accipitrem baptizantur, si ad illud Sacramentum cum pace Catholicæ Vnitatis accedunt.* Similia vide lib.5. de Baptist.cap.21. lib.6.cap.3.& lib.7. cap.51.

Ceterùm per hæc verba nõ significat S.Augustinus Ecclesiam iustorum, ex auctoritate peccata remittere; sed nemini peccata remitti, quantumuis baptizetur vel reconcilietur, nisi ad eum extendatur caritas Ecclesiæ, & fiat membrum viuũ columbæ, & proinde particeps orationum aliorũ iustorum. Orationibus enim Sanctorum tanquam gemitu columbæ impetratur pœnitentia interior, & caritas, per quam formaliter iustificantur quicunque iustificantur.

Excogitauit autem hunc modum loquendi B.Augustinus propter Donatistas, quibus mirabile videbatur, hæreticos posse per Baptismum homines iustificare, & in Ecclesiam introducere, cùm sint ipsi cooperti peccatis, & extra Ecclesiam. Ad hanc admirationem tollendam dicit Augustinus, nõ tam eum qui baptizat, remittere peccata, quàm gemitum columbæ, quoniam non ideò iste qui baptizatur, iustificatur, quia ab isto vel illo baptizatur, sed quia per Baptismum à quocunque exhibitum, in eum extenditur caritas Ecclesiæ.

CAPVT XIII.

Quid intelligatur per claues, Matth.16.

SVPEREST QVARTVM, quid nimirum intelligatur per claues? nam CALVINVS Instit lib.4.cap.6. §.3. & cap.11.§.1. contendit, non esse datum Petro principatum Ecclesiæ, etiam si conuinci possit, illi soli datas claues regni cœlorum. Et probat hac ratione.

Quid

» Quid sit soluere & ligare, Dominus exposuit Ioannis 20.
» cùm dedit Apostolis auctoritatẽ remittendi & retinendi pec-
» cata. Soluere enim est remittere peccata, ligare est retinere.
» Quomodo autem remittantur & retineantur peccata, Scri-
» ptura passim docet, cùm per Euangelij prædicationem testa-
» tur illuminari homines, & liberari de prauitate vitiorum. 2.
» Corinth. 5. *Posuit in nobis verbum reconciliationis; pro Chri-*
» *sto ergo legatione fungimur, tanquam Deo exhortãte per nos,*
» *Obsecramus pro Christo, reconciliamini Deo.*

» Itaque ille remittere dicitur peccata, qui annunciando E-
» uangelium homines conuertit ad Deum; ille dicitur retinere,
» qui eos, quos videt obstinatos, declarat sempiternis pœnis
» esse mancipandos. Ex quo sequitur, accipere claues regni cœ-
» lorum, nõ esse accipere principatum vel potestatem in alios,
» sed nudum ac solum ministerium Verbi. Quã expositionem
dicit Caluinus esse, non argutam, non coactam, non detor-
tam; sed germanam, fluentam, obuiam.

MAGDEBVRGENSES Cent. 2. lib. 2. cap. 7. col. 526. idem probant alia ratione, quia nimirum si his verbis fuisset Petro datus, vel promissus primatus: Apostoli non dubitassent postea, quis eorum videretur esse maior. At de hoc quæsierunt Matth. 18. Marc. 9. Luc. 9. & Luc. 22. & præterea Dominus saltem respondisset: Nolite vlterius litigare, nam Petrum constitui Principem. Nihil autem eiusmodi Dominus respondit; igitur promissio illa clauium nihil ad primatum facit.

AT NOS & Catholici omnes per claues datas Petro, intelligimus summam potestatem in omnem Ecclesiam. Id tribus rationibus confirmamus. PRIMVM ipsa metaphora clauium, vt in Scripturis accipi solet. Siquidem Isaiæ 22. describitur depositio vnius summi Pontificis, & institutio alterius his verbis: *Vade, ingredere ad eum, qui habitat in tabernaculo, ad Sobnam præpositum templi, & dices ad eum: Quid tu hîc?* Et infrà: *Expellam te de statione tua, & de ministerio tuo deponam te. Et erit in die illa: vocabo seruum meum Eliacim filium Helciæ, & induam illum tunica tua, & cingulo tuo confortabo eum, & potestatem tuam dabo in manu eius: & erit quasi Pater habitantibus Hierusalem, & domui Iudæ. Et dabo clauem domus Dauid super humerum eius: & aperiet,*

riet, & non erit qui claudat; & claudet, & non erit qui aperiat.

Hîc apertè per claues non intelligitur remissio peccatorum, aut ministerium Verbi, sed principatus Ecclesiasticus. Quo etiam pertinet illud Isaiæ 9. *Factus est principatus eius super humerum eius.* Idcirco enim dicitur principatus super humerum impositus, quoniam claues, quibus principatus designatur, super humerum poni solebant. Neque per claues, Christi principatum significari, negare potest, qui legit illud de Christo, Apocalyp. 3. *Hæc dicit sanctus & verus, qui habet clauem Dauid, qui aperit, & nemo claudit; claudit, & nemo aperit.*

Accedit etiam communis consuetudo, etiam in rebus prophanis. quando enim vrbes deduntur alicui Principi, offerũt ei claues in signum subiectionis: & ei qui instituitur œconomus in domo, claues tradi solent.

SECVNDO probatur verbis illis: *Quodcunq; ligaueris, &c.* Nam in Scripturis ligare dicitur qui præcipit, & qui punit. De præceptis loquitur Dominus Matth. 23. *Alligant,* inquit, *onera grauia & importabilia in humeros hominum, &c.* De pœnis Matth. 18. *Quæcunq; alligaueritis super terram, &c.* Hîc enim etiam, CALVINO teste, loquitur Dominus de censura excommunicationis. ligat enim Ecclesia eos quos punit pœna excommunicationis. Hinc etiam communiter dicimus homines obligari ad legem seruandam, & etiam obligari ad pœnam subeundam, si eam non seruent. Soluere autem dicitur, qui remittit peccata, qui liberat à pœna, qui dispensat in lege, in votis, iuramentis, & similibus obligationibus. Cùm ergo dicitur Petro generaliter: *Quidquid solueris, &c.* datur ei potestas præcipiendi, puniendi, dispensandi, remittendi. proinde sit iudex & princeps omnium qui sunt in Ecclesia.

TERTIO probatur ex Patribus; nam CHRYSOSTOMVS homil. 55. in Matth. hanc promissionem exponens, dicit, Petro commissum vniuersum orbem terrarum, & ipsum factum pastorem & caput totius Ecclesiæ. Et GREGORIVS lib. 4. epist. 32. cùm dixisset: *Cunctis Euangelium scientibus, liquet, quod voce Dominica sancto & omnium Apostolorum principi Petro totius Ecclesiæ cura commissa est.* Continuò rationem

reddens, ait: *Ipsi quippe dicitur; Tibi dabo claues regni cœlorum, &c.*

Neque CALVINI argumentum aliquid concludit. nam inprimis non est verum, claues promissas Petro, Matth. 16. datas illi, Ioan. 20. cùm amplius sit ligare & soluere, quàm remittere & retinere peccata, vt suprà docuimus. Et sanè frustrà singulariter Petro sunt promissæ claues, & hoc in præmium singularis eius confessionis, si nihil ei postea singulariter est datum.

Deinde falsum quoque est, nihil esse aliud remittere peccata, quàm Euãgelium prædicare. Et mirum est, tam obuiam expositionem nulli veterum obuiasse, sed vni Caluino tandem occurrisse. Certè Chrysostomus & Cyrillus in hunc locum Ioannis, & Hieronymus in epist. ad Hedibiam, quæst. intelligunt per auctoritatem remittendi peccata, potestatem conferendi Sacramenta Baptismi & Pœnitentiæ, non potestatem concionandi. Non esse autem idem concionari & baptizare, docet Paulus 1. Corinth. 1. vbi dicit se missum à Domino, *non baptizare, sed euangelizare.*

Ad illud autem 2. Corinth. 5. de verbo reconciliationis Respondeo, eo loco per verbum *reconciliationis*, intelligi quidem concionem, sed non velle B. Paulum dicere, sufficere concionem ad reconciliandum: sed per concionem moueri homines ad hoc, vt velint recõciliari Deo; quod postea fit per Baptismum & Pœnitentiam, vt dicitur Actor. 2. Nam post concionem Petrus ait: *Pœnitentiam agite, & baptizetur vnusquisq; vestrûm.* Non autem dixit, satis est audiuisse concionem.

Ad argumentum MAGDEBVRGENSIVM respondeo Apostolos non intellexisse apertè promissionem Domini Petro factam, nisi post Christi resurrectionem: & tamen suspicatos esse Petrum fortè constituendum omnium principem, & ideò inter se contendisse. Neque mirum est eos non intellexisse, nam metaphoricè Dominus loquutus erat. Illi autem adeò rudes erant, vt multa etiam propriè dicta non intelligerent. Scribit enim Marc. cap. 9. *Descendentibus illis de monte, præcepit illis ne cuiquam quæ vidissent, narrarent: nisi cùm Filius hominis à mortuis resurrexerit. Et verbum continuerunt*

runt apud se, conquirentes quid esset, Cùm à mortuis resurrexerit.

Quod autem ex illa suspicione, quam habebant de Petri primatu, inter se contenderint, testantur Origenes, Chrysostomus, & Hieronymus in cap. 18. Matth. Neque verum est quod Magdeburgenses dicunt, Dominum non respondisse, iam esse designatum principem. Quid enim sibi volunt illa Christi verba Lucæ 22. *Qui maior est in vobis, fiat sicut iunior, & qui præcessor ὁ ἡγούμενος, fiat sicut ministrator?* Nónne, vnum maiorem & ducem luculenter appellauit?

CAPVT XIV.

Soli Petro esse à Christo dictum: Pasce oues meas, Ioan. 21.

HACTENVS de verbis illis Domini disseruimus: quibus Apostolo Petro summa potestas Ecclesiastica promittebatur. Nunc de verbis illis disputãdum erit, quibus eadem illa potestas eidem Petro data fuit. Sunt autem hæc verba: *Simon Ioannis, pasce oues meas.* In quorum verborum explicationem tria demonstranda sunt. PRIMVM soli Petro dictum esse: *Pasce oues meas.* DEINDE verbo illo: *Pasce*, traditam esse summam Ecclesiasticam potestatem. POSTREMO illis vocibus: *Oues meas*, vniuersam Christi Ecclesiam esse designatam. Siquidem hæc omnia aduersarij negant.

AC PRIMVM quidem soli Petro dici: *Pasce oues meas*, probatur. PRIMO ex illo nomine, *Simon Ioannis.* nam eo nomine solus Petrus vocabatur. nec sine mysterio, vt suprà monuimus, eodem modo Christus Petrum appellat, & cùm promittit ei claues, Matth. 16 & cùm oues pascendas cõmittit, Ioan. vlt. vt nimirum intelligeremus, illud ipsum reipsa dari, Ioan. vlt. quod fuerat promissum, Matth. 16. & eidem illi Simoni dari, cui fuerat antè promissum.

SECVNDO probatur ex verbis illis: *Diligis me plus his?* Illi enim dicitur: *Pasce oues meas.* cui dicitur: *Diligis me plus his?* Hoc autem soli Petro dici manifestum est, cùm disertis verbis excludantur ceteri, illa comparatione plus his.

Porrò qui excluduntur, non quicunque homines, sed præcipui Apostoli sunt. Erant enim tunc præsentes cum Petro Nathanael, quem multi Bartholomæum esse putant, Iacobus, Ioannes, Thomas, & duo alij discipuli, quorum alterum credibile est, fuisse Andream: non igitur omnibus Apostolis, sed soli Petro dicitur: *Pasce oues meas.*

TERTIO probatur ex trina interrogatione, nam ex Cyrillo & Augustino & aliis in hunc locum, discimus Petrum ter interrogatum; an diligeret plus ceteris, quia ter negauerat. At solus ipse ter negauit, igitur solus ipse interrogatur. Proinde soli ipsi dicit: *Pasce oues meas.*

QVARTO probatur ex illis verbis: *Contristatus est Petrus, &c.* Propterea enim contristatus est Petrus, si Chrysostomo credimus, quia metuebat, ne fortè falleretur, cùm diceret; *Tu scis Domine quia amo te*: quemadmodum fallus fuerat, quando dixerat: *Et si oportuerit me mori tecum, non te negabo.* Sed ista causa tristitiæ soli Petro, qui Dominum negauerat, conuenit; igitur solus Petrus tristabatur, & solum Petrum alloquitur Christus, cùm ait: *Pasce oues meas.*

QVINTO ex illis verbis: *Cùm senueris extendes manus tuas, &c.* Illi enim dicitur: *Pasce*, cui prædicitur crucifixio soli autem Petro & in propria persona mors prædicitur.

SEXTO ex illis: *Hic autem quid?* & ex responsione Domini: *Quid ad te? tu me sequere.* Nunquam enim Petrus interrogasset, quid Ioannes acturus esset, si intellexisset dictum omnibus: *Pasce oues meas.* neque Dominus dixisset: *Quid ad te? tu me sequere* sed dixisset, idem faciet quod tu.

SEPTIMO ex Patribus; nam præter Chrysostomum, Cyrillum, Augustinum in hunc locum qui dicunt ei dictum *Pasce*, qui ter negauerat, qui sine dubio solus erat Petrus. Idem habet AMBROSIVS in caput vltimum Lucæ; exponens enim hæc ipsa verba: *Ideo*, inquit, *quia solus profitetur ex omnibus, omnibus antefertur.* Item MAXIMVS sermone de sanctis Petro & Paulo: *Iam necessarium*, inquit, *reor, ut proprias eorum, speciales q; virtutes prosequamur. Hic est Petrus, cui Christus ascensurus ad Patrem pascendas oviculas suas, oves q; commendat.* ergo proprium & speciale hoc fuit Petro. Item LEO epistola 89. ad Episcopos Viennensis prouinciæ:

ciæ: *Cui cùm præ ceteris soluendi & ligandi potestas tradita sit, pascendarum tamen ouium cura specialius mandata est.*

Sed contrà in hunc modum ratiocinatur lib. 4. cap. 6. §. 3. Ioannes CALVINVS: Petrus hortatur Conpresbyteros suos, ut pascant gregem Dei, 1. Petr. 5. igitur vel illa verba; *Pasce oues*, dicta sunt omnibus, vel certè Petrus ius suum in alios transtulit.

RESPONDEO, Petrum hortari Conpresbyteros, vt pascant gregem non vniuersalem, sed particularem. Ait enim: *Pascite gregem qui in vobis est.* Quemadmodum & Paulus cùm Actor. 20. hortatur Asianos Episcopos, vt *attendant sibi & vniuerso gregi*; statim adiungit: *In quo vos spiritus sanctus posuit Episcopos*, id est, non vniuerso simpliciter, sed tantùm vniuerso illi gregi, qui vobis commendatus est. Itaq; ista verba Petri non prohibent, quin soli Petro sit commissa potestas generalis, totum gregem Christi pascendi, & quin ipse ius suum plenarium in neminem transtulerit.

Deinde obiici possunt Augustinus & Chrysostomus. nam AVGVSTINVS libro de agone Christiano, cap. 30. ita scripsit: *Cùm ei* (Petro) *dicitur, omnibus dicitur, Amas me, Pasce oues meas.* CHRYSOSTOMVS lib. 2. de sacerdotio, persuasurus Basilio vt Episcopatum, ad quem vocabatur, susciperet, hunc locum allegat, atque ait: *Tum ostensurum Basilium eximiam suam dilectionem in Christum, si pascat eius gregem, cùm scriptum sit; Si diligis me, pasce oues meas.* Itaque vult Chrysostomus non ad solum Petrum, sed ad omes Episcopos verba ista Domini pertinere.

RESPONDEO, Etsi hæc verba propriè & principaliter ad solum Petrũ pertineant, omnibus tamen Episcopis suo quodam modo conuenire: quia videlicet, omnes qui in partem solicitudinis à Petro vocantur, Petri formam in pascẽdo grege imitari debent. Itaque quod summo Pastori dicitur, id etiam suo modo, seruata proportione, aliis minoribus pastoribus dicitur. Atque idcirco Dominus facturus Petrum pastorem Ecclesiæ, interrogauit eum, an diligeret plus ceteris; vt admonerentur ij, ad quos pertinet eligere & constituere pastores, vt eos eligerent ad Episcopatus, qui caritate ceteris excellunt. Atque huc pertinet illud LEONIS serm. 3. de anni-

uersario suæ assumptionis: *Ideo Petro hoc singulariter creditur, quia cunctis Ecclesiæ Rectoribus Petri forma præponitur.*

CAPVT XV.

Quid significet, PASCE, *Ioan. 21.*

IAM VERO cùm constet, Petrum esse cui dicitur: *Pasce oues meas*; sequitur, vt quid significet hoc ipsũ, pascere, videamus. Martinus enim LVTHERVS in libro de potestate Papæ, contendit, per illam vocem, *Pasce*, nullam dari nouam potestatem, sed tantùm iniungi officium diligendi, prædicandi, & docendi Petro, qui iam antea constitutus erat Apostolus, & Pastor, non quidem Ecclesiæ vniuersæ, sed cuiusdam portionis, quemadmodum & ceteri Apostoli & Pastores. Id verò his rationibus probat.

» PRIMVM, pascere, non est præesse, sed cibum præbere, ministrare; quod etiam ab inferiore fieri potest: non igitur continuò instituitur Præsul, cui dicitur, *Pasce*. DEINDE, non imperat Dominus Christianis, vt obediant Petro, sed imperat Petro, vt præbeat alimenta Christianis: igitur minister, non princeps, per hoc verbũ, *Pasce*, constituitur. POSTREMO, si per hæc verba institueretur pontificatus, sequeretur non esse Pontifices eos, qui non diligunt, aut non pascunt: proinde sæpe nullum Pontificem haberemus. Maior enim Pontificum pars, neque diligit gregem, neque eum verbo & exemplo pascit. quare non Pontificis institutio, sed simplex præceptum diligendi & docendi hoc verbo, *Pasce*, continetur.

AT NOBIS difficile non erit ex hac ipsa voce, *Pasce*, demonstrare summam potestatem illi attribui, cui dicitur: *Pasce oues meas.*

PRIMVM enim, non propriè dicitur pascere alium, qui cibum quacunque ratione ministrat: sed qui procurat ac prouidet alteri cibum: quod certè præpositi & gubernatoris est: *Quis putas*, inquit Dominus Luc. 12. *est fidelis dispensator & prudens, quem constituit Dominus super familiam suam, vt det*

det illis in tempore tritici mensuram? Itaque illius est pascere, qui est super familiam constitutus.

Deinde per verbum, *Pasce*, intelligitur ex communi vsu loquentium omnis actus pastoralis. Idem enim est pascere, quod agere pastorem, siue esse pastorem. Porrò actus pastoralis non est tantùm præbere cibum, sed etiam ducere, reducere, tueri, præesse, regere, castigare. Quid? Pastores ouium num solum pabulum illis præbent? nónne etiam regunt, & baculo cogunt vt pareant? Hinc videlicet in Scripturis passim, pascere, accipitur pro eo, quod est regere, vt Psalm. 2. vbi legimus: *Reges eos in virga ferrea.* In Hebræo תִּרְעֵם id est, pasces eos. Et sanè qui pascuntur in virga ferrea, verissimam potestatẽ in pastore suo esse negare nõ possunt. & Isaiæ 44. qui dico Cyro רֹעִי id est, pastor meus es tu. Quo loco tamen non ministerium præbẽdi cibũ, sed amplissimum regnũ Cyro prædicitur.

Deinde hoc idem efficacius demonstrari potest, ex eo verbo, quod Ioannes in Euangelio suo posuit. Scripsit enim ποίμαινε, id est, pasce regendo & præsidendo. Nam & Homerus lib. 2. Iliad. frequenter vocat Regem Agamemnonem ποιμένα λαῶν, id est, pastorem populorũ; & in Scriptura, vbi legimus Matth. 2. *Exte mihi exiet Dux, qui regat populum meum Israël.* In Græco est, ἐκ σοῦ μοι ἐξελεύσεται ἡγούμενος, ὅστις ποιμανεῖ τὸν λαόν τοῦ Ισραὴλ.

Et notandum, in Hebræo apud Michæam cap. 5. vnde Matthæus accepit, non esse verbum רָעָה, quod pascere significat, sed verbum מָשַׁל quod est dominari. מִמְּךָ לִי יֵצֵא לִהְיוֹת מוֹשֵׁל בְּיִשְׂרָאֵל. Denique Apocalyp. 19. vbi dicitur; *Et ipse reget eos in virga ferrea*, Græcè est, καὶ αὐτὸς ποιμανεῖ αὐτοὺς ἐν ῥάβδῳ σιδηρᾷ. Igitur cùm ποιμαίνω non significet pascere quocunque modo, sed regere ac præesse; & Petro dictum sit à Domino, ποίμαινε τὰ πρόβατα. manifestè sequitur, esse Petrum Rectorem ac Præsidem Ecclesiæ constitutum.

Accedant Postremo testimonia veterum Patrum. Chrysotomvs lib. 2. de sacerdotio, non semel vocat præfecturam, officium Petro commissum per illam vocem, *Pa-*

sce, idque explicat per illam aliam Scripturam Matth. 24. *Fidelis seruus & prudens, quem constituit Dominus super familiam suam.* S. AVGVSTINVS in hunc locum: *Oues ipsas*, inquit, *pascendas*, id est, docendas, regendasque committit. Denique GREGORIVS in libro de cura pastorali, passim pastores vocat rectores, & curam pastoralem regimen, immò & culmen regiminis; & ipsum pascere, regere, ac præesse interpretatur.

Neque LVTHERI ratiunculæ aliquid efficiunt. Ad PRIMAM enim iam responsum est, pascere non esse dapiferi officium, sed rectoris. Nec enim domini pascũtur à seruis, quamuis illi cibos ad mensas dominorum adferant, sed contrà potius à dominis pasci dicuntur serui, quippe qui sumptibus dominorum viuunt.

Ad SECVNDAM respondeo, præesse ac subesse, regere ac regi, pascere & pasci, relationem quandam inter se habere, ita vt vnum sine altero esse non possit. Proinde quo verbo dicitur Petro, vt præsit, regat, pascat; eodem nos iubemur Petro subesse, atque ab eo nos regi & pasci sinere.

Ad TERTIAM respondeo, *Pasce*, esse præceptum quidem sed eo præcepto institui Ecclesiasticum principatum. significatur enim per actum ipsa potestas, vnde actus ille procedit. Quemadmodum cùm Deus ait: *Germinet terra herbam virentem*, & animalibus: *Crescite & multiplicamini*, fœcunditatem attribuit rebus, & naturas aptas ad generandum instituit. Nec solùm Deus, sed etiam homines per verbum modi imperandi instituere solent præfectos. Si enim Rex dicat alicui; Vade, rege talem prouinciam, omnes intelligunt, eum præfectum esse constitutum eius prouinciæ.

» At, inquit LVTHERVS, si per illud præceptum institutus
» pontificatus, ergo desinit esse Pontifex, qui desinit implere
» præceptum. RESPONDEO, per illa præcepti verba sic institui principatum, vt tamen potestas collata non pendeat ab obseruatione præcepti. Id quod etiam in rebus humanis videmus. nec enim Prorex desinit esse Prorex, donec à Rege nó reuocatur, etiamsi non rectè prouinciam regat.

Deinde nec est verum, quod assumit LVTHERVS, Romanos Pontifices à longo iam tempore non pauisse gregem. Nam tametsi plerique eorum non concionantur, tamen alios

multos

multos exercent actus pastorales, dum ligant, soluunt, dispensant, controuersias iudicant, Episcopos creant, & quod per se concionando non faciunt, per alios faciunt. Quemadmodum & Episcopus Hipponensis Valerius, & alij nonnulli vel senio, vel linguæ vitio impediti, per suos Presbyteros concionandi munus implebant.

CAPVT XVI.

Quòd illis verbis Ioan. 21. Oues meas, vniuersa Ecclesia significata sit.

TERTIA restat Quæstio, num per *Oues meas*, intelligatur Ecclesia vniuersa. Negant id Lutherani omnes, & præcipuè LVTHERVS, libro de potestate Papæ; Illyricus in libro contra primatum Papæ; Magdeburgenses Cent. 1. lib. 2. cap. 7. colum. 525. Liber SMALCHALDICVS de primatu Papę, & CALVINVS lib. 4. Instit. cap. 6. §. 7.

Nobis autem exploratum certumque est, omnes omnino Christianos, etiam Apostolos ipsos Petro tanquam ouiculas commendari, cùm ei dicitur: *Pasce oues meas.*

Est autem obseruandum, Christum bis dixisse: *Pasce agnos meos*, & semel; *Pasce oues meas.* Tametsi enim in Græco textu semel est, pasce agnos, & bis, pasce oues: tamen corruptus videtur locus vitio librariorum, qui in secundo loco scripserunt προβατα, cùm scribere debuissent ἀρνία, id est, ouiculas seu agnos. Facilè autem fuit excidere vnum Iota.

Ita esse, colligo primùm ex Ambrosio & Maximo. AMBROSIVS enim in cap. vlt. Luc. dicit, Christum primò commendasse Petro agnos, Græcè ἀρνία. Secundò ouiculas, quæ dicuntur Græcè προβάτια. Tertiò oues, Græcè πρόβατα. MAXIMVS serm. de sanctis Petro & Paulo, dicit, Petro ouiculas & oues commendatas. qui certè hoc non diceret, nisi legisset προβάτια & πρόβατα. Deinde idem colligo ex nostra versione, nam si fuisset in Græco bis πρόβατα, ne indoctissimus quidem puer secundo loco vertisset agnos. Quis enim ignorat, agnos dici ἀρνία, non πρόβατα.

Cùm ergo omnes Latini codices legant *agnos*, nec vnquam fuerit hæc lectio à Hieronymo, vel vllo alio improbata, necesse est dicere, interpretem legisse προβάτια, id est, ouiculas, & vertisse *agnos*, quia ouiculæ & agni sæpe pro eisdem accipiuntur.

His notatis, ex hac variatione, quæ mysterio non videtur carere, probamus, Petro omnes Christianos esse subiectos. Nam si per ouiculas intelligamus agnos, dicemus agnos bis repetitos esse, ad significandum duos populos, Iudaicum & Gentilem: oues autem semel nominatas significare Episcopos, qui sunt veluti matres agnorum. Itaq; commisit Dominus Petro curam agnorum, id est, populi Iudaici, & agnorum, id est, populi Gentilis, & ouium, id est, eorum qui agnos istos pepererunt in Christo, qui sunt Apostoli & Episcopi.

Si verò per ouiculas intelligimus oues paruas maiores agnis, minores perfectis ouibus, dicēdum erit cum S. Ambrosio, loco notato, Petro committi agnos, ouiculas, & oues, id est, incipientes, proficientes, & perfectos, ita vt nulli sint in Ecclesia, quantumuis spirituales, eruditi & sancti, qui Petri non subsint. Vel per agnos intelligemus populos, qui nullas habent curam pastoralem, quique solùm filij sunt, non parentes: per ouiculas accipiemus sacerdotes maiores, id est, presbyteros & parochos, qui sic parentes sunt populorum, vt sint filij Episcoporum: per oues denique interpretabimur sacerdotes minores, id est, Episcopos, qui & agnis & ouiculis præsunt, & tamen etiam ipsi Petro subiiciuntur. Atque huc videtur respexisse S. Leo, cùm in 3. serm. de anniuersario assumptionis suæ, dicit, Petrum esse à Christo præpositum omnibus Gentibus, omnibus Patribus, & omnibus Apostolis. Gentes enim agni sunt, Patres ouiculæ, Apostoli oues magnæ atque perfectæ.

Deinde aliam rationem eamque insignem nobis suppeditat pronomen illud, Meas. Nam cùm absque vlla restrictione addatur ad nomen *Oues*, pronomen, *Meas*; manifestè significatur, eas omnes oues Petro commendari, ad quas extenditur pronomen *Meas*; certum autem est illud, *Meas*, extendi ad omnes simpliciter. Nec enim vllus est in Ecclesia, qui se Christi ouem esse non glorietur. igitur omnes omnino Christianos, nullo excepto, Petro Dominus commendauit.

Et

Et similes loquutiones vulgo passim vsurpari videmus. Nam qui dicit; Relinquo mea bona filiis meis; sine dubio nihil ex suis bonis, nec vllum ex suis filiis excludit. Et Dominus cùm ait Ioan. 10. *Cognosco oues meas, & oues meæ vocē meam audiunt, & ego pono animam meam pro ouibus meis*; tametsi non dicat, omnes oues, & omnibus ouibus, tamen nemo negare potest, quin de omnibus sit loquutus.

PRAETEREA, quid aliud est, *Pasce oues meas*, quàm habe curam mei ouilis? Est autem vnum tantùm Christi ouile, Ioan. 10. *Erit vnum ouile & vnus pastor*. igitur vniuersum gregem suum Petro Christus commisit.

AD HAEC, cùm Dominus ait: *Pasce oues meas*, vel commendauit Petro oues suas omnes; vel nullas; vel aliquas certas ac definitas; vel aliquas indefinitas. At nemo dixerit, nullas, aut aliquas certas esse commendatas. Id enim est manifestè falsum: nec etiam aliquas indefinitas, quia non est sapientis prouisoris relinquere indefinitam curam cùm possit eam definire, præsertim cùm certa confusio & perturbatio ex illa indeterminatione oriatur.

Præterea commendare aliquas, & non indicare quas, idem esse videtur, ac si commendarentur nullæ. Quas enim, quæso, pascet, qui gregem suum non cognoscit? Restat igitur, vt omnes omnino suas oues Petro Christus pascendas assignauerit.

ATQVE hæc est sententia omnium veterum Patrum. EPIPHANIVS in Ancorat. *Hic est*, inquit, *qui audiuit, Pasce oues meas, cui creditum est ouile*. Vnum autem solum esse Christi ouile, paulò antè ex Euangelio demonstrauimus. Ioannes CHRYSOSTOMVS in hunc locum: *Aliis*, inquit, *omissis, Petrum duntaxat affatur: fratrum ei curam committit*. Et infrà: *Nam*, inquit, *cùm magna Dominus Petro communicasset, orbis terrarum curam demandasset, &c.*

AMBROSIVS in cap. vlt. Lucæ, dicit, Dominum per hæc verba: *Pasce oues meas*, reliquisse nobis Petrum, tanquam vicarium amoris sui: *Quem*, inquit, *eleuandus in cœlum amoris sui vicarium relinquebat*. vt nimirum haberemus Petrum, qui nos amore paterno & pastorali foueret. quemadmodum Christus ipse fecerat; & ibidem: *Quia*, inquit, *solus profitetur ex omnibus, omnibus antefertur*.

LEO

LEO serm. 3. de assumptione sua ad Pontificatum: *De toto mundo*, inquit, *vnus Petrus eligitur, qui & vniuersarũ Gentium vocationi, & omnibus Apostolis, cunctisq; Ecclesiæ Patribus præponatur, vt quamuis in populo Dei multi sacerdotes sint, multiq; pastores, omnes tamen propriè regat Petrus, quos principaliter regit & Christus.* GREGORIVS lib. 4. epist. 32 cùm dixisset, Petro totius Ecclesiæ curam esse commissam rationem reddidit, dicens: *Ipsi quippe dicitur; Pasce oues meas.*

THEOPHYLACTVS in cap. vlt. Ioan. *Finito*, inquit, *prandio, præfecturam ouium totius mundi Petro commendabat non autem alij, sed huic tradidit.* Et in cap. 22. Luc. *Tu*, inquit, *Petre conuersus, bonum exemplum pœnitentiæ omnibus erui qui cùm Apostolus fueris, & negaueris, iterum receperis primatum omnium, & præfecturam orbis.* BERNARDVS lib. de considerat. *Cui*, inquit, *non dico Episcoporum, sed etiam Apostolorum, sic absolutè & indiscretè totæ commissæ sunt oues? Si me amas, Petre, pasce oues meas. Quas? illius, vel illius populos ciuitatis, aut regionis, aut certè regni? Oues meas*, inquit. Cui non planum non designasse aliquas, sed assignasse omnes? nihil excipitur, vbi distinguitur nihil.

Sed iam aduersariorum argumenta refellamus. PRIMA LVTHERI obiectio est. Non ait Christus; Pasce omnes oues meas. Quemadmodum dixerat alio loco: *Docete omnes Gentes*: igitur non omnes oues suas Petro pascendas tradidit. RESPONDEO, pronomen illud, *Meas*, æquipollere signo vniuersali, vt supra demonstrauimus.

SECVNDA obiectio eiusdem Lutheri, atque etiam Illyrici est. Si Petro omnium ouium pascendarum cura commissa est, debuit igitur Petrus omnes pascere: atqui hoc ipse non fecit; pauerunt enim & Apostoli ceteri partem suam gregis Dominj; & non à Petro, sed à Christo missi sunt. RESPONDEO S. Petrum partim per se, partim per alios vniuersum Dominicum gregem, vt sibi imperatum fuerat, pauisse. Nam etsi Apostolos omnes Dominus ad prædicandum & ad pascendum gregem suum miserit, tamen hoc ipso, quòd eorum curam (vt Chrysostomus ait) Petro commisit, quod illi agebant, Petrus per illos agebat: à quo illi, tanquam à capite & imperatore suo, pendebant.

TERTIA

TERTIA obiectio communis est Luthero cum ceteris, quorum loca initio capitis annotauimus. Apostolus Paulus cap. 2. epistolæ ad Gal. nullam agnoscit subiectionem, ad Petrum, aut Iacobum, aut Ioannem: *Quibus*, inquit, *neque ad horam cessimus subiectionis.* Item: *Mea nihil refert, quales fuerint, qui aliquid esse videntur.* Item: *Qui videbantur esse aliquid, nulla mihi mandata dederunt.* Item: *Nihil mihi contulerunt.* Item: *Dexteram dederunt societatis.*

RESPONDEO, propositum Pauli in epistola ad Galatas, non fuisse, ostendere se non esse Petro subiectum, quod attinet ad gubernationem; nullam enim huius rei mentionem facit, sed Euangelium suum æquè verum & diuinum esse, & à Christo ipso immediatè acceptum, atque Euangelium Petri, & Iacobi & Ioannis. Id enim est, quod Pseudoapostoli iactauerant, nimirum Petrum, Iacobum & Ioannem à Christo doctos, Paulum hominum esse discipulum, proinde verius existimandum illorum, quam Pauli Euangelium.

Itaque aduersus hasce Pseudoapostolorum calumnias, ita Paulus orditur epistolam suam: *Paulus Apostolus, non ab hominibus, neq; per hominem, sed per Iesum Christum & Deum Patrem.* Et infrà: *Notum facio vobis Euangelium, quod euangelizatum est à me, quia non est secundum hominem. Neque enim ego ab homine accepi illud, neque didici, sed per reuelationem Iesu Christi.*

Atque huc pertinet illud: *Qui videbantur esse aliquid, nihil mihi contulerunt.* Significat enim his verbis Paulus, nihil se doctrinæ ab Apostolis ceteris accepisse, sed de omnibus à Christo diligenter instructum. Quod autem addit: *Dexteram mihi dederunt societatis.* Cogit quidem, vt credamus, Petrum & Paulum socios fuisse in officio prædicandi; sed non prohibet, vt intelligamus Petrum Paulo fuisse maiorem in officio gubernandi. Nam etiam lib. 1. Reg. cap. 23. Scriptura dicit: *Iuit Saul & socij eius.* Et tamen eadem Scriptura Saulem Regem, ceteros autem seruos eius facit.

Illud verò: *Quibus nec ad horam cessimus subiectionis;* non ad Petrum & Iacobum, sed ad Pseudoapostolos, ab ipso Paulo refertur. Sic enim legimus: *Sed propter subintroductos falsos fratres, qui subintrouerunt explorare libertatem nostram,*

quam

quam habemus in Christo Iesu, vt nos in seruitutem redigerent. Quibus nec ad horam cessimus subiectionis.

Illud autem: *Mea nihil refert quales fuerint qui aliqui esse videntur.* Non ad contemptionem Petri & Ioannis dicitur, vt liber Smalchaldicus existimari voluit, sed ad laudem & honorem. Causam enim Paulus reddit, cur cum illis Apostolis, qui erant Hierosolymis, conferre voluerit Euangelium suum, tametsi illi aliquando imperiti homines, vilissimique piscatores fuerint; ac dicit, parum sua interesse, quales illi fuerint aliquando; Deus enim personas non accipit, sed se ad eos profectum, qui iam Dei gratia magni Apostoli & columnæ quædam Ecclesiæ videbantur.

Illud denique: *Qui videbantur esse aliquid, nulla mihi mandata dederunt.* Viderit Smalchaldica Synodus Lutheranorum, vbi legerit, & vnde in suum libellũ de primatu Papæ illa verba transtulerit; nam certum est, in Paulo non inueniri. Sed nimirum ista est familiaritas, quam aduersarij habent cum Deo, vt ad verbum eius audacter addant, nec metuant plagas, quas Deus ad verbum suum addentibus comminatur.

QVARTA obiectio eorundem, Apostolus in epist. ad Gal. cap. 2. docet. Iure diuino & humano diuisam fuisse iurisdictionem inter Petrum & Paulum; ac Petro quidem attributum populum Iudæorum, Paulo autem Gentium; non igitur Petro omnes Christi oues commendatæ fuerunt. Apostoli verba hæc sunt: *Cùm vidissent*, inquit, *quòd creditum est mihi Euangelium præputij, sicut & Petro circumcisionis, qui enim operatus est Petro in Apostolatu circumcisionis, operatus est & mihi inter Gentes, dexteras dederunt mihi & Barnabæ societatis, vt nos in Gentes, ipsi autem in circumcisionem.* Itaque Petri Apostolatus nihil ad nos pertinet, quippe qui Gentes sumus.

RESPONDEO, diuisionem, de qua Paulus loquitur in epistola ad Galatas, non esse iurisdictionis, sed prouinciarum, ut commodius prędicandum Christi Euangelium. Quanquam enim poterant Apostoli omnes, & etiam singuli in vniuersum orbe terrarum Euangelium prædicare, tamen vt celerius & facilius id fieret, duplex distributio prouinciarum inter Apostolos facta est. VNA inter Apostolos duodecim, qui, vt ex Origene refert EVSEBIVS lib. 3. hist. cap. 1. ita inter se prouin-

cias

cias diuiserunt, vt Andreas Scythiam, Thomas Parthiam, Indiam Bartholomęus, Matthęus Æthiopiam, Ioannes Asiam, atque alias alij Christi Euangelio susciperent imbuendas.

Altera distributio inter Petrum & Paulum facta est, nimirum vt Petrus præcipuam operam in conuersione Iudæorum poneret, nec tamen à Gentilium conuersione prohiberetur; Paulus è contrario Gentilium conuersioni potissimùm studeret, nec tamen ab Hebræorum conuersione penitus vacaret. Quæ omnia ex diuinis literis paruo negotio confirmabimus.

Ac Primvm, quod Petro licuerit Gentibus prædicare, tametsi Iudæorum Apostolus esset, constat ex multis locis. Ipse enim prædicauit Cornelio & toti domui eius, Actor. 10. de qua re sic ipse loquitur Act. 15. *Vos*, inquit, *scitis, quoniam ab antiquis diebus Deus elegit per os meum Gentes audire verbum Euangelij, & credere*. Deinde Matth. vlt. Dominus omnibus Apostolis dixit: *Euntes ergo, docete omnes Gentes*. Et Marci vlt. *Prædicate Euangelium omni creaturæ*. Poterant igitur iure diuino prædicare omnes Apostoli omnibus Gentibus. Et certè non excluditur princeps Apostolorum ab eo iure, quod omnibus Apostolis datur.

Præterea Innocentivs I. in epistol. 1. ad Decentium, cap. 1. docet, in tota Italia, Gallia, Hispania, Africa, Sicilia Ecclesias constitutas à Petro, vel ab iis, quos partim ipse, partim successores eius miserunt. Has autem Ecclesias Gentilium præcipuè fuisse, negari non potest.

Denique, si Petrus tantùm Iudæorum, & non Gentium Apostolus erat, cur sedem Episcopatus sui non posuit Hierosolymis, quæ Metropolis erat Iudææ, sed primùm Antiochię in Syria, deinde Romæ, quæ vrbes Gentium erant? Et cur Gentiles, qui erant Antiochiæ, quæstionem de legibus non detulerunt ad Paulum, qui erat Gentium Apostolus, sed ad Petrum & Iacobum, qui erant Apostoli Iudæorum?

Iam verò potuisse etiam Paulum Iudæis euangelizare, licet principale mandatum de salute Gentium accepisset, ex eius rebus gestis perspicuum esse potest. Nam quocunq; ibat, in Synagogis Iudæorum euangelizabat. Actor. 13. prædicabat in Synagoga Iudæorum apud Salaminam, & Antiochiam Pisidiæ; item, cap. 14. apud Iconium; cap. 17. apud Thessalonicam;

cam;cap.18.apud Corinthum & Ephesum;& Actor.28.Roma primum omnium Iudeis annunciat Euangelium. Et 1.ad Corinth.9.dicit: *Iudæus factus sum tanquam Iudæus, vt Iudæos lucrarer.* Denique scribit ad Hebræos, curam illorum agens; & 2.Cor.11. fatetur, se solicitudinem gerere omnium Ecclesiarum; & si omnium, certè Hebraicarum.

Poterant ergo iure diuino tam Petrus, quàm Paulus omnibus prædicare, tam Iudæis, quàm Gentibus. quia tamen Paulus Gentium præcipuè Apostolus erat; idcirco Actor.9. Dominus ipse de Paulo dicit: *Vas electionis mihi est iste, vt portet nomen meum coram Gentibus, & Regibus, & filiis Israël.* Vbi filij Israël ponuntur vltimo loco, Gentes autem primo. Petrus autem cum aliis Apostolis dicitur, Act.1. *Eritis mihi testes in Hierusalem, & in omni Iudæa, & Samaria, & vsque ad vltimum terræ.* Vbi Iudæi ponuntur primo loco, & Gentes vltimo.

Hoc ergo est, quod Paulus dicit Gal.2. Petrum fuisse Apostolum circumcisionis, se autem præputij. Et sic exponit HIERONYMVS in hunc locum, vbi proposita quæstione; An non licuerit Petro Gentilem trahere ad fidem, & Paulo Iudæum? Respondet, licuisse omnino. Immò hoc fuisse vtrique propositum, vt ex toto mundo Ecclesiam congregarent. sed tamen Petrum habuisse principale mandatum de Iudæis, Paulum de Gentibus.

Est autem præterea obseruandum, honorificentius fuisse munus Petri, quàm Pauli, cùm Dominus ipse per se Iudæos prædicare voluerit, Gentibus autem per discipulos, Matth.15. *Non sum missus,* ait Dominus, *nisi ad oues, quæ perierunt domus Israël.* Et Apostolus Rom.15.dicit: *Christum Iesum ministrum fuisse circumcisionis.* Et idem Paulus Rom.11. comparat Iudæos oleæ, Gentes oleastris inserendis in bonam oliuam, vt fiant participes pinguedinis illius.

» Obiectio QVINTA: Apostolus Paulus in eadem ad Galat.
» epistol.cap.2.dicit, se Petro in faciem restitisse, non igitur ille
» subiectus, sed aut maior, aut certè æqualis erat. proinde non
» omnes Christi oues Petro subiiciuntur.

RESPONDEO: Scio Clementem Alexandrinum apud EVSEBIVM lib.1.hist.cap.14.non Petrum Apostolum, sed quendam alium à Paulo reprehensum dicere. Scio etiam Hieronymum,

mum, & alios multos velle non verè, sed simulatoriè Petrum reprehensum: sed quia probabilior est Augustini sententia, quòd seriò fuerit Petrus reprehensus: dico, licere minori reprehendere maiorem, modò res id postulet, & debita reuerentia conseruetur.

Itaque CYPRIANVS in epistola ad Quintum, Petri humilitatem laudat; quòd à Paulo reprehensus non dixerit, se primatum tenere, & sibi potius obtemperari à nouellis & posteris, oportere. Vbi indicat, Petrum à minore reprehensum fuisse. Et AVGVSTINVS in epist. 19. ad Hieronymum, sic ait: *Rarius & sanctius exemplum Petrus posteris præbuit, quo non dedignarentur à posterioribus corrigi: quàm Paulus, quo confidenter auderent minores maioribus pro defendenda veritate, salua caritate resistere.*

GREGORIVS quoque hom. 18. in Ezechielem: *Se*, inquit, *etiam minori fratri ad consensum dedit, atque in eadem re factus est sequens minoris sui, vt in hoc etiam præiret, quatenus qui primus erat in Apostolatus culmine, esset primus etiam in humilitate.* Et infrà: *Ecce à minore suo reprehenditur, & reprehendi non dedignatur.*

Obiectio SEXTA; Apostoli sine vllo Petri mandato Diaconos constituunt, Act. 6. Acrursum, Petrum ipsum mittunt in Samariam, Actor. 8. non igitur Petrus caput & pastor Apostolorum erat, sed ipse potius illorum imperio subiiciebatur. PRAETEREA ambigit Petrus, Actor. 10. Liceátne sibi Gentibus euangelizare; & quia id fecit, à discipulis ceteris reprehenditur, Actor. 11. quis igitur facilè credat, ad eius ouile pertinuisse Gentiles?

RESPONDEO, inprimis nihil præiudicare primatui Petri, quod Apostoli omnes communicato inter se consilio, Diaconos constituerint. Credendum enim est, id factum esse Petro auctore, vel certè consentiente. Tunc autem derogaret eius primatui, si probaretur factum eo nolente & inuito.

Ad illud autem de missione Petri & Ioannis, de qua Act. 8. Respondeo, nomen Missionis, non necessariò significare subiectionem in eo qui mittitur. Dicitur enim mittere, quicunque est auctor alicui vt eat, siue id faciat præcepto; quomodo Dominus mittit seruos, de quo dicitur Ioan. 13. *Non est seruus maior Domino*; siue consilio & suasione: quomodo & par

parem, & minor maiorem aliquando mittit. Nam Matth.2. Herodes misit Magos in Bethlehem, in quos tamen nullum habebat imperium; & populus Iudęorum, Iosue 22. misit Phinees sacerdotem ad filios Ruben & Gad: cùm tamen iure diuino toti populo præesset summus Sacerdos, vt Magdeburgenses fatentur. igitur miserunt Apostoli consulendo & subdendo Petrum ad Samaritanos, quia res maxima erat, nouam illam Gentem in fide confirmare.

Ad ea verò quæ adferuntur cap. 10. & 11. Actor. dico, multos decipi in eo, quod putant, Petrum non sciuisse prædicandum esse Gentibus, nisi quando reuelationem illam habuit Act. 11. Id enim absurdissimum est; nam Mar. vlt. & Matth. vl. iubentur Apostoli docere omnes Gentes; & ne quis dicere Apstolos non intellexisse, Lucas ait: *Aperuit illis sensum, vt intelligerent Scripturas.* Et mox subiungit explicans quas Scripturas: *Quoniam*, inquit, *oportebat Christum pati, & resurgere à mortuis, & prædicare in nomine eius pœnitentiam in omnes Gentes.* Et Petrus Actor. 1. 2. & 3. passim ostendit intellexisse Scripturas, citans Psalmos, Ioëlem, Deuteronomium, & nominatim illud Gen. 22. *In semine tuo benedicentur omnes familiæ terræ.*

Vidit ergo Petrus illam visionem, partim propter se, partim propter alios: propter se quidem, non vt disceret, sibi licere Gentibus prædicare, sed vt intelligeret, tunc esse tempus eis prædicandi. Nam quia Dominus dixerat, Actor. 1. *Eritis mihi testes in Hierusalem, & in omni Iudæa, & Samaria, & vsque ad vltimum terræ.* Quibus verbis illum ordinem Apostolis præscripserat, vt primùm prædicarent in Hierusalem, deinde in reliqua Iudæa, tum in Samaria, vltimò in regionibus Gentium: ideo Petrus subdubitabat, quando nam tempus esset prædicandi Gentibus, & an liceret eis oblata occasione prædicare, antequam per totam Iudæam & Samariam prædicatum esset. Hoc dubium sustulit Spiritus sanctus extensa illa visione.

Quare Cyrillvs lib. 9. in Iulianum, explicans hanc visionem: *Statim*, inquit, *intellexit Petrus, quòd instaret tempus transformandi in veritatem vmbras.* Propter alios autem vidit Petrus visionem, quia multi erant ex Pharisæis conuersis ad fidem, qui existimabant, non oportere Gentibus prædi-

care,

care, & qui etiam reprehensuri erant factum Petri, si Cornelio prædicasset, quemadmodum postea fecerunt, Actor. 11.

Vt ergo haberet Petrus optimam rationem satisfaciendi eiusmodi reprehensionibus, Deus ei hanc visionem ostendit, vt rectè explicat CHRYSOSTOMVS homil. 42. in Matth. *Aliorum*, inquit, *gratia hoc dicebat, & vt satisfactionem ad accusantes præpararet.* Et in commentario huius cap. 10. Act. *Nunquid Petrus*, inquit, *timuerat comedere? Absit, sed dicit diuina dispensatione totum hoc factum esse propter eos, qui ipsum erant reprehensuri.*

CAPVT XVII.

Explicatur prima prærogatiua S. Petri ex mutatione nominis.

HACTENVS attulimus quæ ad promissionem, & institutionem primatus Petri pertinebant: nunc ad eiusdem primatus confirmationem singulares varias que prærogatiuas Petri in medium adferemus. Id verò eo libentius facimus, quod MAGDEBVRGENSES Centur. 1. lib. 2. cap. 10. col. 558. & sequent. diligenter enumerare studuerint quindecim peccata, atque horrendos lapsus (vt ipsi loquuntur) S. Petri, quæ diuino consilio in diuinis literis exstare dicunt, ne nimis multum Petro tribuamus.

Et quanquam excepta Christi negatione, quam grauissimum peccatum fuisse, negari non potest, cetera quatuordecim non B. Petri horrenda peccata, sed Magdeburgensium horrenda mendacia, & blasphemiæ sunt, vt postea demonstrabimus; interim tamen pro XIV. falsis criminibus adferamus nos XXVIII. veras prærogatiuas.

PRIMA igitur prærogatiua est mutatio nominis: nam Ioannis 1. ait Dominus Petro: *Tu es Simon filius Iona: tu vocaberis Cephas.* Vbi obseruandum cum CHRYSOSTOMO in hunc locum, Deum nunquam imponere noua nomina, nisi maximis de caussis, & ad significanda priuilegia concessa eis, quibus nomina mutantur. Ita Abraamum, cùm diceretur אַבְרָם Abrã, id est, pater excelsus, dici voluit אַבְרָהָם Abraam,

id est, patrem multitudinis Gen.17. vt eo nomine significare hominem illum, qui iam senex erat, & vxorem anum, & sterilem habebat, tamen ex dono Dei sic immutandum, vt fieret pater plurimorum filiorū, vel potius gentium, & populorū.

Est autem duplex prærogatiua in hac mutatione nominis Simonis in nomen Petri. Vna, quod soli Petro ex omnibus Apostolis nomen mutauerit. Nam etsi Marc.3. imposuit nomen filiis Zebedęi, Boanerges, tamen fuit illud potius quoddam cognomen, quàm proprium nomen. Itaque nusquam postea ab Euangelistis vocantur Boanerges, sed tantùm, Iacobus & Ioannes, vt antea vocabantur. At Petrus deinceps ferè semper vocatur Petrus. & Paulus Galat.2. Petrum sæpe nominat, & nunquam aliter quàm Petrum aut Cepham, quod est idem; Ioannem autem sæpe quidem nominat, sed Ioannem perpetuò, nunquam Boanerges.

ALTERA est, quod tale nomen ei dederit. Nam Syriacè Cephas significat petram, vt nos suprà docuimus, & Hieronymus testatur in cap.2. epist. ad Galat. Græcè autem significat caput, vt lib.2. contra Parmenianum annotauit Optat. Ac demum vnum est ex celeberrimis Christi nominibus. Nihil enim frequētius in Scripturis Christus appellatur, quàm petra. vide Isaiæ 8. & 28. Daniel.2. Psal.117. Matth.21. Rom. 1. Cor.10. Ephes.2. 1. Pet.2. & alibi. Christus ergo cum solo Petro suum ipsius nomen cōmunicans, & nomen illud quo ipse significatur, vt fundamētum & caput Ecclesiæ vniuersæ, quid aliud indicare voluit, quàm se facere Petrum fundamentum & caput Ecclesiæ loco suo?

Itaque rectè B. LEO epist.89. ad Episcopos Viennensis prouincię: *Hunc*, inquit, *in consortium indiuiduæ vnitatis assumptum, id quod ipse erat, voluit nominari, dicendo; Tu es Petrus, &c.* Et serm.3. de anniuersario die assumptionis suæ ad pontificatum, ita Christum loquentem ad Petrum introducit: *Sicut meus Pater tibi manifestauit diuinitatem meam, ita & ego tibi notam facio excellentiam tuam, quia tu es Petrus, id est, cùm ego sim inuiolabilis petra, ego lapis angularis, qui facio vtraque vnum, ego fundamentum præter quod nemo potest aliud ponere: tamen tu quoque petra es, quia mea virtute solidaris, vt quæ mihi potestate sunt propria, sint tibi mecum participatione communia.*

CAPVT

CAPVT XVIII.

Explicatur secunda prærogatiua ex modo quo ab Euangelistis Apostoli numerantur.

ALTERA Petri prærogatiua est, quod cùm ab Euangelistis nominantur Apostoli, vel omnes, vel aliqui, semper primo loco ponitur Petrus. Matt. 10. *Duodecim autem Apostolorum nomina sunt hæc, primus Simon, qui dicitur Petrus, &c.* Similiter legimus Marc. 3. Luc. 6. Actor. 1. quod autem hoc non sit factum, quia Petrus fuerit primus à Christo vocatus, certum est. Nam Andream Dominus primùm vocauit, vt Ioannes testatur, cap. 1.

Sed occurrunt MAGDEBVRGENSES qui Cent. 1. lib. 2. cap. 7. col. 524. dicunt, Petrum vocari primum vel propter insignia sua dona, vel propter ætatem, quia nimirum erat omnibus senior, non quia esset caput aliorum. Capite autem 10. col. 561. scribunt, casu factum esse vt Petrus primus in Catalogo poneretur. Debuit enim aliquis primo loco numerari, casu autem Petrus occurrit.

Sed nulla harum rationum aliquid valet. Non prima, nam vel loquuntur de insignibus donis, quæ Petrus habuit in ordine ad Ecclesiam, vt quod accepit singulariter claues, quod factus est fundamentum Ecclesiæ, quod constitutus est pastor omnium ouium Christi, &c. & tunc pro nobis loquuntur. Vel loquuntur de donis personalibus & propriis, id est, de virtutibus eius; & tunc falsum est quod dicunt. Nam Euangelista non facilè scire potuit, nec iudicare ausus fuisset, quis esset inter Apostolos optimus. præsertim cùm sciret Ioannem fuisse virginem, Petrum coniugatum; & Ioannem eundem ita diligi videret à Domino, vt vocaretur *discipulus, quem diligebat Iesus.* Nec ignoraret Iacobum minorem tanta sanctitate præditum, vt iustus & frater Domini ab omnibus diceretur.

Quod verò de ætate dicunt, pugnat cum veterum traditione. Nam EPIPHANIVS hæres. 51. quæ est Alogorum: *Occursus*, inquit, *Andreæ primus contigit, cùm esset Petrus minor tempore ætatis.* HIERONYMVS quidem lib. 1. in Iouinianum dicit, Ioannem non fuisse electum in caput aliorum, quia erat penè puer: at Petrum fuisse omnibus seniorem non

dicit. Adde quod MAGDEBVRGENSES Cent.1.lib.1.cap.10 in vita Andreæ, probabile esse dicunt Andream seniorem Petro fuisse.

Quod etiam non sit factum casu, quia nimirum debuit vnus primus in Catalogo poni, & casu occurrit Petrus: sed quod sit positus Petrus primus ratione dignitatis, patet ex duobus. PRIMVM ex modo enumerandi; nam Petrum nominatim Matthæus vocat primum, deinde ceteros non vocat vnum secundum, alium tertium, &c. sed sine vlla obseruatione ordinis nominat.

Itaq; inter Petrum & ceteros ordinem esse, Matthæus docet; quia Petrus superior est, ceteri inferiores: at inter alios nullum statuit ordinem, quia sunt omnes æquales; vt recte annotauit Albertus Magnus in commentario huius loci. Ex hoc nomine, *primus*, deducunt Patres primatum, quam vocem tantoperè oderunt hæretici. Nam vt à principe principatus, à consule consulatus; sic à primo fit primatus. Hinc AMBROSIVS 2. Corinth. 12. *Prior Andreas secutus est saluatorem: sed primatum non accepit Andreas, sed Petrus.* AVGVSTINVS tractat. vlt. in Ioan. *Petrus*, inquit, *propter Apostolatus sui primatum, &c.* Certè autem primatus non dicitur de eo, qui casu scriptus est primus in Catalogo, sed qui iure & merito scribitur primus, propter gradum & auctoritatem suam.

SECVNDO idem colligitur ex eo, quod ordo aliorum plurimum que mutatur: Petrus autem semper ponitur primo loco. Nam Matt. 10. post Petrum ponitur Andreas; Marc. 3. post Petrum est Iacobus; Luc. 6. post Petrum numeratur quidem Andreas, sed mutatur ordo ceterorum: nam Matthæus antepositit sibi Thomam, & Simonem Zelotem antepositit Thaddæo. Lucas autem anteponit Matthæum Thomæ, & Thaddæum Simoni. Act. 1. post Petrum ponitur Ioannes, & in ceteris etiam magna mutatio inuenitur.

Pari ratione vbi nominantur duo vel plures, semper ponitur primus Petrus. Mar. 5. & Luc. 8. *Non admisit quemquam sequi, nisi Petrum, & Iacobum, & Ioannem.* Luc. 22. *Misit Petrum, & Ioannem.* Matth. 17. *Assumpsit Petrum, Iacobum, & Ioannem.* Marc. 13. *Interrogabant eum Petrus, Iacobus, Ioannes, & Andreas.* Ioan. vlt. *Erant simul Simon Petrus, & Thomas,*

mas, & Nathanaël, & filij Zebedæi, & alij ex discipulis eius duo. Vides vbique Petrum esse primum, quod sine dubio casu factum esse non potest.

Vnus tantùm est locus vbi Petrus non nominatur primo loco, nimirum Galat. 2. vbi dicitur Iacobus, Cephas, & Ioannes. Sed non est certum, an Paulus sic dixerit. Nam Ambrosius, Augustinus, & Hieronymus in hunc locum, & in textu, & in cõmentario legunt Petrus, Iacobus, & Ioannes: & Chrysostomus in commentario huius loci: *Petrus*, inquit, *Iacobus, & Ioannes;* indicans se ita legisse; & sic credibile est Paulum esse loquutum.

Si verò admittamus debere legi, Iacobus, Petrus, & Ioannes, dicendum erit, vel cum D. Anselmo & D. Thoma in hunc locum, hoc factum esse, quia Iacobus erat Episcopus Hierosolymorum, vbi tunc erant Apostoli de quibus Paulus loquitur; vel Paulum hoc loco nullum ordinem seruasse.

Nam quod alioqui intelligeret Paulus, maiorem esse Petrum Iacobo, patet ex illa ipsa epistola ad Galatas, cap. 1. vbi dicit: *Deinde post annos tres veni Hierosolymam videre Petrum.* Non dicit veni videre Iacobum, etiamsi ipse quoque esset Hierosolymis. & 1. Corinth. 1. *Vnusquisque*, inquit, *dicit, ego sum Pauli, ego Apollo, ego Cephæ, ego Christi.* Vbi apertè progreditur ascendendo, & Petrum proximum sub Christo constituit.

Neque verò Petrus solùm primo loco ponitur, & primus vocatur, sed etiam passim in Scripturis describitur, vt paterfamilias, vt dux & princeps reliquorum. Nam quemadmodum Apocal. 12. dicitur Diabolus, & Angeli eius. *Michaël, & Angeli eius*, id est, dux & milites eius: Ita dicitur Marc. 1. *Et prosequutus est eum Simon, & qui cum eo erant.* Luc. 8. *Dixit Petrus, & qui cum illo erant.* Luc. 9. *Petrus verò, & qui cum illo erant.* Mar. 16. *Dicite discipulis eius, & Petro.* Act. 2. *Stans Petrus cum vndecim.* Ibidē: *Dixerunt ad Petrum & ad reliquos Apostolos.* Actor. 5. *Petrus & Apostoli dixerunt.* 1. Cor. 9. *Nunquid non habemus potestatem sororem mulierem circumducendi, sicut ceteri Apostoli, & fratres Domini, & Cephas?* An, quęso, Cephas non erat discipulus? nõ erat Apostolus? cur ergo dicitur Petrus, & Apostoli? discipulis, & Petro? Apostoli, Cephas? nisi quia Petrus princeps, & caput aliorum erat.

Quocirca B. IGNATIVS in epistola ad Smyrnenses dicit, Christum post resurrectionem venisse ad eos, qui circa Petrum erant. Ad eandem prærogatiuam pertinet quod Petrus ferè semper loquitur nomine omnium, vt Matth. 19. *Ecce nos reliquimus omnia, &c.* Luc. 12. *Ad nos dicis hanc parabolam, an ad omnes?* Ioan. 6. *Domine ad quem ibimus?* In quem locum CYRILLVS ita scribit: *Per vnum, qui præerat, omnes respondent.* Hinc etiam CHRYSOSTOMVS homil. 55. in Matth. Petrum vocat os Apostolorum.

CAPVT XIX.

Explicantur quatuor aliæ prærogatiuæ ex Euangelio S. Matthæi.

TERTIA prærogatiua est Matt. 14. vbi solus Petrus vnà cum Domino ambulat super aquas. De qua prærogatiua sic loquitur S. BERNARDVS lib. de considerat. *Instar Domini*, inquit, *gradiens per aquas, & nicum se Christi vicarium designauit, qui non in populo, sed cunctis præesse deberet. siquidem aquæ multæ, populi multi.* Simile est quod narratur Ioan. 21. vbi ceteris discipulis in nauicula venientibus ad Dominum, qui in littore exspectabat, Petrus se misit in mare & natando venit. De quo B. Bernardus ibidem: *Quid istud? nempe signum singularis Pontificij Petri, per quod non nauem vnam, vt ceteri quisque suam, sed seculum ipsum susceperit gubernandum. mare enim seculum est, naues Ecclesiæ.*

QVARTA prærogatiua est, illa peculiaris reuelatio facta soli Petro, Matth. 16. insigne enim priuilegium est, quod Petrus primus omnium Apostolorum à Deo edoctus, cognouerit summa mysteria nostræ fidei, distinctionem videlicet personarum in Deo, & incarnationem. Nam etsi antea non tarò Christus vocatus fuerat Filius Dei, vt Matth. 14. cùm dixerunt discipuli: *Verè Filius Dei es.* Et Ioan. 1. cùm dixit Nathanaël: *Tu es Filius Dei*, tamen isti vocabant Filium Dei Christum, eo modo quo omnes Sancti dicuntur Filij Dei. At Petrus intellexit, Christum esse Filium Dei verum, ac naturalē. Quod patet cùm ex textu Græco, vbi omnia exprimuntur cum articulis

culis emphasim habentibus. οὐ εἶ ὁ χειστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος. tum ex magnifica Christi approbatione, cùm ait: *Beatus es Simon Bar-Iona, quia caro & sanguis non reuelauit tibi, sed Pater meus, qui in cœlis est.* tum etiam ex veterum Patrum testimoniis.

Nam HILARIVS in Psal.131. vocat Petrum primum Filij Dei confessorem, & lib.6. de Trinitate dicit eum loquutum esse, quod vox humana nondum protulerat. Et in cap.16. Matth. dicit Petrum dignum factum, qui quod in Christo Dei est, primus cognosceret. ATHANASIVS serm.4.contra Arianos dicit, Petrum omnium primum cognouisse Christi diuinitatem, deinde autem alios omnes discipulos. Similia habent Chrysostomus in cap.16.Matth. Cyrillus lib.12.in Ioannem, cap.64. Augustinus serm.124. de tempore, & Leo sermon.2.de natali Petri & Pauli.

QVINTA prærogatiua est Matth.16.vbi dicitur: *Et portæ inferi non præualebunt aduersus eam.* Quo verbo non solùm promittitur perpetua stabilitas Ecclesiæ vniuersæ, sed etiam petræ, supra quam fundatur Ecclesia, vt notat Origenes hoc loco. Itaque speciali priuilegio promissum est Petro, sedem eius nunquam esse ruituram. quam promissionem si habuissent Apostoli ceteri, adhuc staret sedes Iacobi, Hierosolymis; Ioannis, Ephesi; Matthæi, in Æthiopia; Andreæ, in Scythia: ceterùm illæ omnes paulatim manus dederunt portis inferorum. Hinc AVGVSTINVS in Psalmum contra partem Donati: *Numerate*, inquit, *sacerdotes vel ab ipsa sede Petri, ipsa est petra, quam non vincunt superbæ inferorum portæ.*

SEXTA est Matth. 17. vbi Dominus iubet solui tributum pro se & Petro: *Da*, inquit, *illis pro me & te*. Ex quibus verbis collegisse Apostolos, Petrum omnibus aliis esse prælatũ, scribunt Origenes, Chrysostomus, & Hieronymus in cap.16. Matth. & præterea CHRYSOSTOMVS disertè asserit hoc loco, Petrum omnibus aliis antepositum, tantoque honore affectũ, vt noluerit ipse hoc de se scribi à discipulo suo Marco. Marcus enim in Euangelio suo diligentissimè scribit Petri negationem, quæ autem ad Petri gloriam maximè faciebant, aut omisit, aut breuissimè perstrinxit. cuius rei non alia potest reddi caussa, nisi quia sic Petrus voluit.

Auctor denique quæstionum veteris & noui Testamenti, quę habentur in 4. tomo operum Augustini, q. 75. dicit, Christum soluisse duo didrachma, vnum pro se, & alterum pro Petro; quia sicut in Christo, ita & in Petro omnes continebantur: *Ipsum enim constituit*, inquit, *esse caput eorum, vt pastor esset gregis Dominici.*

At HIERONYMVS in cap. 18. Matth. posteaquam dixerat Apostolos ex solutione didrachmi collegisse, Petrum principem omnium futurum, subiungit continuò: *Dominus causam erroris intelligens, gloriæ desiderium humilitatis contentione sanauit.* Errabant igitur Apostoli, existimantes Petrum fore caput.

RESPONDEO, errasse quidem Apostolos, non tamen in eo, quod Petrum principem futurum suspicabantur, sed quia temporalem principatum somniabant. Nec enim aliud eo tempore sibi promitti censebant, cùm tamen multa de Christi regno audirent. Hunc errorem Dominus sæpe corrigit monens præfectos Ecclesiæ non fore similes Regibus Gentium, & vt se ad persequutiones, & mortem in hoc mundo non ad honorem, & gloriam præpararent.

CAPVT. XX.

Explicantur tres aliæ prærogatiuæ ex Euangelio S. Lucæ.

SEPTIMA prærogatiua sumitur ex cap. 5. Luc. & Ioan. 21. in quibus locis explicantur duo miracula Christi, edita in piscatione Petri. Quorum primum manifestè designat, vt monet S. Augustinus tra. 122. in Ioan. Ecclesiam militantem; secundum, Ecclesiam triumphantem; nam idcirco primum factum est ante resurrectionem Christi; secundum, post resurrectionem.

Item in primo, retia non iaciuntur in dexteram partem tantùm, nec in sinistram tantùm, ne solos bonos aut solos malos ad Ecclesiam venire credamus, sed indifferenter dicitur: *Laxate retia in capturam.* at in secundo, tantùm in dexteram partem nauigij iaciuntur retia, quia soli boni colligétur ad vitam æternam.

Præte-

Præterea in primo rumpebatur rete, & nauis penè mergebatur, quod significat schismata, & hæreses, & scandala, quæ Ecclesiam fluctuare cogunt: at in secundo non est ruptum rete, vt ipse Euangelista admonuit, quasi respiciens ad illam piscationem priorem, in qua retia rumpebantur, nec nauis fluctuauit, quia in alia vita nulla erunt schismata, nec scandala.

Ad hæc, in primo, sine vllo numero comprehenduntur pisces, vt impleretur quod scriptum est Psalm. 39. *Annunciaui, & loquutus sum, & multiplicati sunt super numerum:* at in secundo, nulli fuerunt super numerum, sed certus numerus C.LIII. nulli enim præter numerum electorum colligentur ad regnum.

Denique, in primo pisces introducuntur in nauem adhuc fluctuantem; in secundo trahuntur ad littus, quod propter stabilitatem vitam immortalem & beatam designat.

Iam ergo insignis prærogatiua Petri est, quòd in vtraque naui, & piscatione, quæ apertissimè totius Ecclesiæ statum significant, semper Petrus princeps inuenitur. Nam Luc. 5. cùm vidisset Dominus plures nauiculas, *intrauit in vnam, quæ erat Simonis*, & ex ea docebat; vt intelligeremus, in ea tantùm Ecclesia esse & docere Christum, cuius gubernator est Petrus.

Ambrosivs serm. 11 *Hanc*, inquit, *solùm Ecclesiæ nauem ascendit Dominus, in qua Petrus magister est constitutus.* Ibidem soli Petro dicitur: *Duc in altum & laxate retia in capturam.* Vbi Petrus iubetur tanquam summus nauclerus, & piscator ducere alios ad piscandum. Ibidem Dominus exponens figuram, soli Petro dicit: *Noli timere, ex hoc enim homines eris capiens.* Sic etiam Ioan. 21. Petrus dicit: *Vado piscari, dicuntq; ei alij, venimus & nos tecum.* Ibidem: *Ascendit Simon Petrus, & traxit rete in terram.* Quid verò significatur aliud his figuris, quàm Petrum esse, qui homines de mundo ad fidem, & Ecclesiam militantem adducit, & qui eos regens & gubernans ad Ecclesiam triumphantem perducit.

Octava est Luc. 22. vbi Dominus ait: *Simon, Simon, ecce Satanas expetiuit vos, vt cribraret sicut triticum: ego autem rogaui pro te, vt non deficiat fides tua. Et tu aliquando cõuersus confirma fratres tuos.* Quibus verbis clarissimè Dominus ostendit

ostendit, Petrum fore principem, & caput fratrum suorum. Sic enim exponunt Græci, & Latini: THEOPHYLACTVS in hunc locum: *Quia te habeo*, inquit, *vt principem discipulorum, postquam negato me fleueris, confirma ceteros. hoc enim te decet, qui post me Ecclesiæ petra es, & fundamentum.* LEO serm. 3. de anniuersario assumptionis suæ ad Pontific. *Profide Petri*, inquit, *propriè supplicatur tanquam aliorum statu certior sit futurus, si mens principis victa non fuerit.*

NONA est, quod Christus resurgens primum omnium e Apostolis Petro se videndum præbuerit. colligitur id ex illi verbis Luc. 24. *Surrexit Dominus verè & apparuit Simoni* Vbi notat Ambrosius, Simoni omnium primò Christum ap paruisse ex viris. Nam antè Mariæ Magdalenæ apparuerat, v scribit Marc. cap. vlt. colligitur hoc idem & quidem aperti simè ex verbis S. Pauli, 1. Cor. 15. *Tradidi*, inquit, *vobis inpri mis quod & accepi, quoniam Christus mortuus est, & qui sepultus est, & quia resurrexit tertia die secundum Scriptu ras, & quia visus est Cephæ, & post hoc vndecim: deinde vi est plusquam quingentis fratribus: deinde visus est Iaco deinde Apostolis omnibus, nouissimò autem omnium tãqua abortiuo visus est & mihi.* In quem locum CHRYSOSTO MVS: *Itaque*, inquit, *non omnibus initio visus est, nec plu bus simul, sed vni tantùm, & ei principi, & fide maximè di gno.* Et infrà: *Itaque*, inquit, *Petro primùm apparet. nam q Christum primus confessus erat, non ab re primus etiam re surgentem videt.* Similia habet Theophylactus in hunc lo cum.

CAPVT. XXI.

Explicantur aliæ duæ ex Euangelio sancti Ioannis.

DECIMA est, quod Petrus primus fuit, cui Dominus pedes lauit, vt exponit Augustinus in cap. 13 Ioannis. Et quanquam Chrysostomus, & Theophylactus in eundem locum putant primum fuisse Iudam, secundum Petrum, tamen etiam ipsi ex hoc loco colligunt primatum Petri. Dicunt enim nullum alium præter Iudam passurum fuisse, vt sibi ante principem Apostolorum

rum pedes lauarẽtur: Iudam autem impudenter ante Petrum se constituisse. At nihilominus probabilior Augustini sententia esse videtur.

VNDECIMA est Ioan.21. vbi Petro soli mortem Christus prædixit, & mortem crucis, vt sicut ei nomen suum donauerat, & officium suum imposuerat, ita & in morte socium illum haberet: *Cùm senueris*, inquit Dominus, *extendens manus tuas & alius cinget te, & ducet quò tu non vis. Hoc autem dixit*, addit Euangelista: *significans qua morte clarificaturus esset Deum.* Deinde ibidem subiungit Dominus loquens ad Petrum, *Sequere me.* quæ verba quidam accipiunt de officio pastorali; vt Theophylactus qui exponit, sequere me, qui educo te ad prædicandum, & totum orbem in manus tuas trado. Alij accipiunt de similitudine mortis, vt Euthymius, qui exponit, sequere me, id est, crucem patiendo me imitare.

Sed plenus commentarius erit, si vtramque sententiam coniungamus. Cùm enim Dominus oues Petro commendasset, & mortis genus prædixisset, quasi concludens omnia vno verbo ait: *Sequere me*, id est, esto id quod fui & viuens & moriens, age pastorem animarum dum viuis, & postea per crucis mortem transi de hoc mundo ad Patrem. Et ne suspicaremur hæc dici omnibus, disertè Dominus excludit Ioannem, qui tunc corporaliter sequebatur: *Sic eum*, inquit, *volo manere, quid ad te? tu sequere me.*

CAPVT XXII.

Explicantur aliæ nouem prærogatiuæ ex Actis Apostolorum, & epistola ad Galatas.

DVODECIMA prærogatiua est Actor. 1. vbi Petrus tanquam paterfamilias colligit in vnum cœtum discipulorum, & vnum eligendum esse docet in locum Iudæ. In quem locum CHRYSOSTOMVS: *Quàm*, inquit, *agnoscit Petrus commissum sibi gregem? quàm in hoc choro princeps est?* OECVMENIVS, *Surgit*, inquit, *Petrus, non Iacobus, vt is cui præsidentia discipulorum commissa erat. Neq; vllus orationi Petri contradixit, sed mox ad*

eius

eius præceptum constituerunt duos, quos dignissimos eo gradu existimabant, & vnum eorum Deus ipse designaret.

DECIMA TERTIA est Actor. 2. vbi post acceptum Spiritum sanctum Petrus omnium primus promulgat Euangelium, & prima illa concione tria millia hominum conuertit. Vbi Chrysostomus: *Petrus*, inquit, *omnium erat os, sed astabant illi vndecim, testimonio suo comprobantes ea, quæ ab illo dicebantur.*

DECIMA QVARTA est Actor. 3. vbi primum miraculum in testimonium fidei à Petro fit. Etsi enim Petrus, & Ioannes simul erant, tamen solus Petrus dixit claudo: *Aurum & argentum non est mihi, quod autem habeo, hoc tibi do, &c.* Notat pulchrè Ambrosius serm. 69. meritò Petrum primum miraculum edidisse in pedum confirmatione, vt ostenderetur fundamentum esse totius Ecclesiæ.

DECIMA QVINTA est Actor. 5. vbi Petrus tanquam summus & diuinus Iudex agnouit & damnauit hypocrisim, fraudem Ananiæ & Saphiræ, & eos verbo suo occidit.

DECIMA SEXTA est Act. 9. vbi sic legimus: *Factum est cùm Petrus transiret per omnes.* In quem locum CHRYSOSTOMVS: *Quemadmodum*, inquit, *dux in exercitu obambulans, cõsiderabat quæ pars sit coadunata, quæ ornata, quæ ad aduentu egeat, vide & vbique illum circumcursare & primum inueniri.*

DECIMA SEPTIMA est Actor. 10. vbi Petrus omnium primus incipit prædicare Gentilibus, sicut ipse omnium primus prædicauerat Iudæis. Et soli ipsi visio illa ostensa est, qui monebatur tempus esse prædicandi Gentilibus. vbi etiam pulchrè dicitur ei: *Macta & manduca.* Nam capitis est manducare, & per manducationẽ traiicere cibum in stomachum & illum sibi incorporare. Significatur enim hac metaphora Petro conuenire, vt ipse tanquam caput Ecclesiæ, infideles conuertat, & efficiat membra Ecclesiæ.

Sed obiicies: Nónne Act. 8. & Philippus conuerterat Ethnicum hominem, Eunuchum videlicet Reginæ Æthiopum & nónne Paulus Actor. 9. loquebatur Gentilibus, & disputabat cum Græcis? quomodo ergo Petrus dicitur primus prædicasse Gentilibus.

RESPON-

RESPONDEO, Eunuchum illum fuisse Proselytum, id est, iam conuersum ad Iudaismum, non autem planè Gentilem, vt erat Cornelius. Nam Petrus non mentitur Actor. 15. cùm indicat se primũ prædicasse Gentibus. DEINDE Act. 11. scribit Lucas, eos qui dispersi fuerant à tribulatione quæ facta est sub Stephano, perambulasse varias regiones euangelizando, *nemini loquentes verbum, nisi solis Iudæis*. vnum autem ex his fuisse Philippum, patet ex Actor. 8. PRAETEREA, si Philippus iam prædicauerat homini Gentili, & nemo eum reprehenderat, cur postea Petrus dubitat, an sit tempus prædicandi Gentilibus? cur cœlesti visione ad hoc animatur? cur hoc audito aliqui ex Iudæis obstupuerunt, alij Petrum accusauerunt vt rem insolitam ausum? ADDE, quod iste Eunuchus ibat in Hierusalem ad templum, & Isaiam in curru legebat, quæ sunt aperta signa Iudaismi.

Denique HIERONYMVS in epist. ad Saluinam, de Cornelio loquens: *Primus*, inquit, *ab Apostolo baptizatus, salutem Gentium dedicauit:* Et CHRYSOSTOMVS homil. 22. in Acta, de Cornelio loquens: *Vides*, inquit, *vnde initium sit Gentium? à viro pio qui operibus dignus est habitus.* Quod si aliquando Patres dicunt, Eunuchum illum, quem baptizauit Philippus, fuisse Gentilem, intelligunt natione, non religione.

De Paulo autem secundum Græcos codices nulla est difficultas. Non enim est in Græco illud: *Loquebatur Gentibus*, sed tantùm est, *loquebatur, & disputabat aduersus Græcos.* Græcos autem hîc vocat Iudæos in Græcia natos & Græcè loquentes, vt indicant Chrysostomus & OEcumenius. nec est verisimile Paulum prædicasse Gentilibus in ipsa Hierusalem, & nullum rumorem excitatum ab Hebræis, qui postea tam vehementer in Petrum insurgebant, quia prædicauerat Cornelio.

Quia tamẽ Latini codices habent, loquebatur Gentibus, & disputabat cum Græcis, dici potest eum loquutum esse ac disputasse cum Gentilibus, non eos ad fidem pertrahẽdo, sed fidem ab eorum calumniis defendendo. Itaque ibidem Lucas subiungit, non aliquos esse conuersos, sed odium adeò graue in Paulum excitatum, vt quæsierint eum interficere. Primus ergo Pater tam Iudæorum, quàm Gentilium, Petrus fuit.

DECIMA

DECIMA OCTAVA est Actor.12.vbi pro Petro in carcere constituto *oratio fiebat sine intermissione ab Ecclesia*. Vnde etiam insigni miraculo liberatus est. Scimus ante illud tempus Stephanum in periculo fuisse, & postea etiam lapidatum;item Iacobum in eodem carcere constitutum, & postea interfectum;nec tamen legimus ita sine intermissione ab Ecclesia pro illis oratum, vt nunc pro Petri periculo fieri videmus. Quæ potest alia ratio assignari,nisi quia multum interest,vtrum membrum vnum,an caput ipsum periclitetur?Itaque CHRYSOSTOMVS in hunc locum: *Magni*, inquit, *amoris indicium, oratio, Patrem omnes quærebant, &c.*

DECIMA NONA est Actor.15.vbi Petrus in Concilio primus loquitur, & sententiam eius Iacobus, omnesque alij sequuntur, vt Hieronymus docet in epistola ad Augustinum, quæ est 11. inter epistolas Augustini, & THEODORETVS in epistola ad Leonem de eadem re,sic loquitur:*Paulus*,inquit, *præco veritatis,tuba sanctissimi spiritus, ad magnum Petrum cucurrit, vt iis qui Antiochiæ de legalibus institutis contendebant,ab ipso adferret solutionem.*

VIGESIMA est ad Galat. 1. vbi Paulus dicit: *Post annos tres ascendi Hierosolymam videre Petrum.* In quem locum OECVMENIVS dicit, ascendisse Paulum in Hierusalem ut videret Petrum,tanquam se maiorem. CHRYSOSTOMVS homil.87. in Ioan. *Os*, inquit, *erat Apostolorum, & princeps propterea & Paulus eum prater alios visurus ascendit.* AMBROSIVS in cap.1.ad Galat. *Dignum fuit*, inquit, *vt cuperet videre Petrum, quia primus erat inter Apostolos, cui dilexerat saluator curam Ecclesiarum.* HIERONYMVS in epistola ad Augustinum 89. suprà citata: *Tanta Petrus auctoritatis fuit, vt Paulus in epistola sua scripserit;deinde post annos tres veni Hierosolymam videre Petrum.*

CAPVT

CAPVT XXIII.

Proponuntur aliæ prærogatiuæ ex variis auctoribus.

HACTENVS eas prærogatiuas recensuimus, quæ ex diuinis literis colliguntur: addemus nunc alias octo, quas ex variis auctoribus decerpsimus.

Igitur VIGESIMA PRIMA prærogatiua est; quòd Christus suis manibus solum Petrũ baptizauerit. Scribit enim EVODIVS, Petri successor in Episcopatu Antiocheno, in epistola, quæ inscribitur τὸ φῶς; à Christo, ex mulieribus solam virginem matrem suam; ex viris baptizatum solum Petrum: à Petro Andream, Iacobum, & Ioannem: ab iis, ceteros. Id quod referunt Euthymius in cap. 3. Ioannis, & Nicephorus lib. 2. hist. cap. 3.

VIGESIMA SECVNDA est, quòd solus Petrus à Christo Episcopus ordinatus fuerit: ceteri autem à Petro episcopalem consecrationem acceperint. Id quod probat Ioannes de Turrecremata lib. 2. summæ de Ecclesia, cap. 32. multis rationibus: sed præcipuæ sunt duæ. PRIMA est, quoniam vel Dominus nullum ordinauit Episcopum, vel omnes, vel aliquos, vel vnum.

Quod nullum; non potest dici. Nam si ita esset, nullum haberemus iam Episcopum. Nemo enim potest dare alteri quod ipse non habet: non ergo potest non Episcopus Episcopum ordinare. si ergo Dominus neminem, ac ne Petrum quidem reliquit ordinatum Episcopum, quis postea ordinauit Petrum & alios?

Quod autem non omnes Apostoli immediatè à Domino sint ordinati, patet. Nam saltem Paulum, quem ipse de cœlo vocauit, & Apostolum fecit, non Episcopum ordinauit, sed iussit ordinari per manuum impositionem ministrorum Ecclesiæ, vt patet Actor. 13. & ex Leone in epist. ad Dioscorum, quæ est 81. in operibus eius, sed in tomis Conciliorum 79. vbi loquens Leo de ordinatione Episcoporum, exemplum hoc Pauli adducit: & ex Chrysostomo, qui in hunc locum Actorum dicit, adeò veram fuisse Pauli ordinationem, vt in ipsa

nomen mutauerit. Statim enim subiungitur, Saulus, qui Paulus.

Præterea, quòd Iacobus minor, vnus ex duodecim, fuer ordinatus Episcopus Hierosolymæ ab Apostolis, & non Christo immediatè, docet ANACLETVS in epist. 2. vbi scrib Episcopum debere ordinari à tribus Episcopis, sicut Iaco minorem ordinauerunt Episcopum, Petrus, Iacobus mai & Ioannes. Item Clemens Alexandrinus apud Eusebium li 2. hist. cap. 1. idem tradit; Iacobum scilicet à Petro, Iacobo, Ioanne ordinatum Episcopum. Idem habet HIERONYM de viris illustribus in Iacobo: *Iacobus*, inquit, *statim post p sionem Domini ab Apostolis Hierosolymorum Episcopus or natur.* Neque dici potest, hunc Iacobum non fuisse Apos lum ex duodecim. repugnat enim Hieronymus in lib. co tra Heluidium, & nos alibi idem ostēdimus ea ratione, q sequeretur, vnius Apostoli ex duodecim nullam fieri me riam in Ecclesia.

Quod autem non aliquos Dominus ordinauerit, non ordinauerit, inde satis probatur, quòd Apostoli, ex Petro, essent inter se æquales, & nullus in alium ius hab & omnis potestas eis tradita, communiter omnibus sit tr ta, quantum ex Euangeliis colligi potest. Ergo si neque lum, neque omnes, neque aliquos plures Dominus ordi uit; sequitur, solum Petrum ab eo ordinatum.

SECVNDA ratio est, quia passim docent veteres, Ro nam Ecclesiam esse matrem omnium Ecclesiarum, & a omnes Episcopos habuisse consecrationem, & dignita suam. Quod non videtur esse verum, nisi in eo sensu, quia trus qui Episcopus fuit Romanus, oēs Apōstolos, omnes alios Episcopos, vel per se, vel per alios ordinauit. Alioqu nim, cùm omnes Apostoli plurimos Episcopos in varii cis constituerint; si Apostoli ipsi non sunt facti Episcopi à tro: certè maxima pars Episcoporum non deducet origine suam à Petro.

Quid est ergo quod ANACLETVS epistola prima dici *In nouo Testamento post Christum à Petro sacerdotalis or ordo?* Non enim loqui potest de ordine minorum Sacerdo tum, id est, Presbyterorum. Nam constat Apostolos in vl ma cœna simul omnes ordinatos Sacerdotes. loquitur ergo

de ordine maiorum Sacerdotum, id est, Episcoporum, qui à Petro non rectè dicitur incœpisse, si omnes Apostoli immediatè à Christo ordinati fuerunt Episcopi.

Quid est etiam quod CYPRIANVS dicit lib. 4. epist. 8. Romanam Ecclesiam esse matricem & radicem totius Catholicæ Ecclesiæ? Quid est quod ait INNOCENTIVS I. in epistola ad Cõcilium Carthaginense, quæ est 91. inter epistolas Augustini: *A quo*, Petro, *ipse Episcopatus, & tota auctoritas nominis huius emersit?* Item quod in epistola ad Concilium MILEVITANVM scribit, quæ est 93. inter epistolas Augustini: *Quoties fidei ratio ventilatur, arbitror omnes fratres, & Coëpiscopos nostros non nisi ad Petrum, id est, sui nominis & honoris auctorem deferre debere?* Quid est quod ait IVLIVS I. in epistola prima ad Orientales: *Quam culpam incurrere non potuissetis, si unde consecrationis honores accipitis, inde legem totius observantiæ sumeretis, & B. Apostoli Petri sedes, quæ nobis sacerdotalis mater est dignitatis, esset Ecclesiastica magistra rationis?*

Quid est denique, quod ait S. LEO serm. 3. de assumptione sua ad Pontif. cùm dicit: *Si quid cum eo*, Petro, *commune ceteris voluit esse principibus, nunquam nisi per ipsum dedit, quidquid aliis non negauit.* Et epist. 89. *Huius muneris Sacramentum ita Dominus ad omnium Apostolorum officium pertinere voluit, ut in beatissimo Petro, Apostolorum omnium summo, principaliter collocaret, ut ab ipso quasi quodam capite dona sua velut in corpus omne diffunderet?*

Sed OBIICIVNT quidam hoc argumentum: In Apostolatu Episcopatus includitur, alioqui verum non esset, quod Anacletus scribit in epist. 2. Episcopos Apostolis succedere: At Apostolos omnes Christus fecit, non Petrus: igitur & Episcopos Christus eos ordinauit, non Petrus. Quid? quod de Iuda proditore intelligitur illud Psal. 108. *Episcopatum eius accipiat alter.* vt explicat Petrus Actor. 1. at Iudam non ordinauit Petrus, igitur non omnes ordinauit Petrus.

RESPONDEO, in Apostolatu contineri Episcopatum, & Episcopos succedere Apostolis, non quia eo ipso quod aliquis est Apostolus sit Episcopus: (nam Dominus Luc. 6. elegit duodecim discipulos, & Apostolos nominauit, etiam antequam Sacerdotes eos faceret, nedum Episcopos: ad

Apostolatum enim propriè pertinet ius prædicandi, cui a
nexa fuit amplissima iurisdictio quædam delegata, qualis
tiam in non Episcopis esse potest:) sed quia omnes Apost
fuerunt Episcopi, immò etiam primi Episcopi Ecclesiæ, t
metsi non sint ordinati à Christo, sed à Petro.

Ad illud de Iuda, respondeo, in Psalmo 108. vocari Episc
patum non id quod nunc propriè vocamus Episcopatu
sed præfecturam quamcunque. est enim in Hebræo פְּקֻדָּה
quod visitationem seu præfecturam significat. & credibile
Petrum Hebraicè allegasse hunc Psalmum, & nomen ill
præfecturæ ad Apostolatum Iudæ accommodasse.

Lucas autem hæc referens Græcè, sequutus est LXX.
terpretes, qui verterunt τὴν ἐπισκοπὴν, qua voce LXX.
terpretes non potuerunt intelligere nisi præfecturam in
nere, cùm non esset ipsorum tempore Episcopatus pro
dictus adhuc institutus. Adde, quod etiam Cicero lib. 7.
ad Atticum hoc nomine vtitur, cùm dicit se à Pompei
tius Campaniæ Episcopum constitutum. POTEST
responderi, Psalmum istum loqui de Episcopatu propri
cto, non quem Iudas habuit, sed quem erat habiturus; si
minum non prodidisset.

VIGESIMA TERTIA est, quod Petrus primum Hæ
archam, & Principem, ac Patrem omnium hæreticorum
postea fuerunt, Simonem videlicet Magum, primus dem
vt patet Actor. 8. & postea damnauit, & planè extinxit. De
enim omnino, vt princeps & pater Ecclesiæ, principem &
trem omnium hæreticorum superaret. Simonem autem,
trem fuisse omnium hæreticorum, scribit Irenæus lib. 1.
20. & initio lib. 3.

Quia verò CALVINVS in Institut. lib. 4. cap. 6. §. 15. hab
pro absurda fabula contentionem B. Petri cum Simone,
feramus veterum de hac re testimonia. Id enim tradit E
SIPPVS lib. 3. de excidio Hierosolymæ, cap. 2. & CLEME
lib. 6. constitut. Apost. cap. 7. 8. & 9. qui totam historiam
explicant. Item ARNOBIVS lib. 2. contra Gentes: *Ipsa*
inquit, *apud dominam Romam, in qua cùm homines sint N*
ma regis artibus atq; antiquis superstitionibus occupati,
distulerunt tamen res patrias linquere, & veritati coalesce
Christu

Christianæ. Viderant enim cursum Simonis Magi, & quadrigas igneas, Petri ore diffl atas nominato Christo euanuisse. Viderant, inquam, fidentem Diis falsis, & ab eisdem metuentibus proditum, põdere præcipitatum suo, cruribus tacuisse prafractis.

Idem narrant DAMASVS in vita Petri. Cyrillus catech. 6. Epiphanius hæresi 21. Theodoretus lib. 1. hæret. fabularum. Ambrosius oratione in Auxentium. Hieron. in lib. de viris illustribus, in Simone Petro. Sulpitius li. 2. sacræ historiæ. Gregorius Turonen. lib. 1. hist. cap. 25. Eusebius lib. 2. hist. cap. 13. Maximus in serm. vlt. de SS. Petro & Paulo; denique Augustinus, cuius hæc verba sunt lib. de hæres. cap. 1. *In Vrbe Roma B. Apostolus Petrus Simonem Magum Vera omnipotentis Dei Virtute extinxit.*

Ex quibus intelligimus, eundem Augustinum in epist. 86. ad Casulanum, cùm ait: *Est quidem & hæc opinio plurimorum, quamuis eam falsam esse perhibẽt plerique Romani, quod Apostolus Petrus cum Simone Mago die Dominico pugnaturus, propter ipsum magnæ tentationis periculum, pridie cum eiusdem Vrbis Ecclesia ieiunauerit, & consequuto tam prospero glorioso q; successu, eundem morem tenuerit, eumq; imitatæ sint nonnullæ Occidentis Ecclesiæ, &c.* non velle dicere; esse opinionem incertam de contentione Petri cũ Simone, vt Caluinus putauit: sed de caussa ieiunij Sabbathi. Etsi enim auctores citati concorditer tradunt, Petrum Romæ cum Simone contendisse, eumque superasse; tamen nulli tradunt hoc factum esse die Dominico; neque pridie esse ieiunatum; neque propterea institutum Sabbathi ieiunium: de quo in illa epistola disputat Augustinus.

VIGESIMA QVARTA est, quòd Romæ potissimùm Petrus sedem suam diuino iussu collocauerit. Signum enim apertum principatus Petri esse videtur, quod cùm Apostoli ab eo in totum orbem mitterentur, Petrus ad ipsum orbis terrarum caput & vrbium reginam missus sit. Id quod etiam docet LEO serm. 1. de natali sanctorum Petri & Pauli: *Nam*, inquit, *cum duodecim Apostoli, accepta per Spiritum sanctum omnium loquutione linguarum, imbuendum Euangelio mundum distributis sibi terrarum partibus, susc epissent: Beatissimus Petrus princeps Apostolici ordinis, ad arcem Romani destinatur*

ſtinatur Imperij, & lex veritatis, quæ in omnium Gentium uelabatur ſalutem, efficacius ſe ab ipſo capite per totum mundi corpus effunderet. Et MAXIMVS ſerm. 1. de natali ſancti Petri & Pauli: *Vbi mundus*, inquit, *caput habebat imperij, regni ſui Principes collocauit.* Sed de hoc plura in ſequenti quæſtione.

VIGESIMA QVINTA eſt, quòd ſub finẽ vitæ Petri, Chriſtus ipſe Petro apparere, & roganti: *Domine quò vadis?* reſpondere dignatus ſit: *Venio Romam iterum crucifigi.* Id Egeſippus lib. 3. de excidio Hieroſol. cap. 2. & Ambroſius in oratione contra Auxentium teſtãtur: *Nocte*, inquit AMBROSIVS, *muro egredi cœpit, & videns ſibi in porta Chriſtum occurrere, Vrbemq; ingredi, ait; Domine quò vadis? reſpondit Chriſtus, Venio Romã iterum crucifigi. Intellexit Petrus ad ſuam paſſionem diuinum pertinere reſponſum.* Indicat etiam hoc ATHANASIVS, licet obſcurius, cũ in apologia pro fuga ſua, de Petro ait: *Cùm audiſſet oportere ſe Romæ martyrium ſubire, abiecit eam profectionem, ſed cum gaudio Romam veni.*

Denique idem refert S. GREGORIVS in explicatione Pſalmi pœnitentialis: *Petro*, inquit, *ait, Venio Romam iterum crucifigi. qui enim in ſeipſo iam pridem crucifixus fuerat, Petro iterum ſe crucifigendum dicebat.* Quid autem ſignificare voluit Dominus; cùm ait, in Petri crucifixione ſe iterum crucifigi, niſi Petrum ſuum eſſe vicarium, & quod Petro ſibi ipſi fieri? ſic enim antea Samueli dixerat. 1. Reg. 8. *Non te abiecerunt, ſed me, ne regnem ſuper eos.*

CAPVT XXIV.

Tres vltimæ prærogatiuæ in medium adferuntur.

VIGESIMA SEXTA prærogatiua eſt, quòd illæ Eccleſiæ ſemper ſint habitæ Patriarchales & primæ, quas Petrus fundauerat. Siquidem apud veteres tres Eccleſias tantùm fuiſſe proprie Patriarchales, & primas, Romanam, Alexandrinam, & Antiochenam, patet ex Concilio Nicæno, can. 6. ex Chalcedonen. Act. 16. ex epiſt. 3. Anacleti; ex epiſt. 53. Leonis ad Anatholium; ex epiſt. Gregorij ad Eulogium, quæ eſt 37. lib. 6. quæ id negat Lutherus aut Caluinus.

Po-

Porrò Hierosolymitana per annos ferè quingentos habita quidem est quarta Patriarchalis, sed nomine, non re; seu honore, non potestate. Nam Patriarcha Alexandrinus non solùm secundo loco sedebat in Conciliis, sed etiam verè præerat omnibus Archiepiscopis & Episcopis Ægypti & Lybiæ: & Antiochenus nõ solùm sedebat tertio loco, sed etiam præerat omnibus Archiepiscopis & Episcopis Orientis: at Hierosolymitanus sedebat quarto loco, sed nulli Archiepiscopo, vel Episcopo præerat, immò subiectus erat Archiepiscopo Cæsariensi, qui erat Metropolitanus Palæstinæ, & præterea Patriarchæ Antiocheno, qui, vt diximus, toti Orienti præsidebat. Id ita esse, patet ex Concilio Nicæno can. 7. vbi decernitur, vt Episcopus Hierosolymæ habeat honorem post Romanum, Alexandrinum, & Antiochenum, sed tamen nihil propterea detrahatur de auctoritate Metropolitani, qui erat Cæsariensis.

Quare B. HIERONYMVS in epist. ad Pammachium contra Ioannem Episcopum Hierosolymæ, sic alloquitur eundem Ioannem *Tu*, inquit, *qui regulas quaris Ecclesiasticas & Nicæni Concilij canonibus steris, responde mihi; ad Alexandrinum Episcopum Palæstina quid pertinet? ni fallor hoc ibi decernitur, vt Palæstinæ Metropolis Cæsarea sit, & totius Orientis Antiochia. Aut igitur ad Cæsariensem Archiepiscopum referre debueras, cui spreta communione tua, communicare nos noueus, aut si procul expetẽdum iudicium erat, Antiochiam potius literæ dirigendæ. Sed noui cur Cæsaream, cur Antiochiam nlueris mittere. Maluisti occupatis auribus molestiam facere, quàm debitum Metropolitano tuo honorem reddere.*

Hinc etiam LEO in epist. 62. ad Maximum Antiochenum: *Iuuenalis*, inquit, *Episcopus ad obtinendum Palæstinæ prouinciæ principatu, credidit se posse sufficere, & insolentes ausus per commentitia scripta firmare, &c.* Denique neque Anacletus, neque Leo, neque Gregorius suprà citati, vbi Patriarchales sedes enumerant, vllam Hierosolymitanæ faciunt mentionem.

His accessit postea Patriarchatus Constantinopolitanus. Nam tempore Nicæni Concilij nondum erat Constantinopolis, nedum Patriarchatus Constantinopolitanus. Nam

anno XXV. Imperij Constantini, id est, quinto anno post Nicænum Concilium Constantinopolis dedicata est, vt scribit B. Hieronymus in Chronico. postea tamen in Concilio Constantinopolitano, ac deinde in Chalceconensi conatus est Episcopus Constantinopolitanus non solùm Patriarchatum adipisci, sed etiam secundum locum inter Patriarchas obtinere. Sed nõ ante Iustiniani tempora id à Romanis Pontificibus impetrauit. Tempore autem Iustiniani, id est, post annum Domini CCCCC. tum Imperatoris opera, tum Pontificum Romanorum permissione cœpêre Constantinopolitanus & Hierosolymitanus Episcopi in numero Patriarcharum haberi, nullo amplius reclamante.

His ita constitutis, miratur CALVINVS Instit. lib. 4. cap. §. 13. nec immeritò, cur tam paucæ, & cur isto ordine collocatæ fuerint sedes Patriarchales. Nam si antiquiatem spectes Hierosolymitana sedes deberet poni primo loco, & tamen ponitur quarto vel potius nullo. Si dignitatem primi Episcopi consideres, certè post Romanam sedem deberet esse sedes Ephesina, quam Paulus fundauit, & Ioannes vsque ad mortem rexit. Hierosolymitana quoque, in qua primus sedit Iacobus Apostolus, & frater Domini, & post eum Simeon eius frater Domini, deberet præcedere Alexandrinam, in qua sedit Marcus Apostolorum discipulus. Præterea cur Alexandrina præcedit Antiochenam, cùm Antiochena sit antiquior quàm Alexandrina, & in Antiochena Petrus ipse, in Alexandrina discipulus Petri sederit?

Quod si dicas, vt CALVINVS suspicatur Instit. lib. 4. cap. 7. §. 14. in constituendis Patriarcharum sedibus Concilium Nicænum solum habuisse rationem nobilissimarum & regiarum vrbium; repugnabit B. LEO, qui in epist. 54. ad Marcianum Augustum, respondens ad argumentum Græcorum, qui asserebãt, Constantinopolitanam sedem debere esse Patriarchalem post Romanam, quia erat etiam sedes imperatoria, sic ait: *Habeat*, inquit, *Constantinopolitana ciuitas gloriam suam, ac protegente dextera Dei, diuturno clementiæ vestræ fruatur imperio, alia tamen ratio est rerum secularium, alia diuinarum. Nec præter illam petram, quam Dominus in fundamento posuit, stabilis erit vlla constructio.* Et GELASIVS in epist. ad Episcopos Dardaniæ: *Nam quod dicitur*

dicitur, inquit, *de regia ciuitate, alia potestas est regni secularis, alia Ecclesiasticarum distributio dignitatum. Sicut enim quauis parua ciuitas prærogatiuã præsentis regis non minuit: sic imperialis præsentia mensuram dispensationis religiosa non mutat.*

Deinde petemus, cur tantùm tres fuerint sedes Patriarchales constitutæ, cùm multò plures sint vrbes nobiles & regiæ? deinde nobilissimæ & regiæ vrbes semper sunt habitæ, vt erat sedes Imperatoris; at circa tempora Nicæni Concilij, sedes imperatoria in Oriente, erat Nicomediæ, quæ est vrbs Bithyniæ longè clarissima. In Occidente erat Treuiris, & Mediolani, quarum Treuiri in Gallia Transalpina, & Mediolanum in Cisalpina celeberrimæ vrbes habebantur. Siquidem eodem tempore Diocletianus Nicomediæ sedens, inde totum Orientem regebat. Maximianus ex Mediolano Italiam, Africam & Illyricum gubernabat; Constantius pater Constantini ex Treuiris Gallias & Britannias moderabatur.

Hinc GELASIVS in epist. ad Episcopos Dardaniæ: *Risimus*, inquit, *quod prærogatiuam volunt Acacio comparari, quod Episcopus fuerit regiæ ciuitatis. nunquid apud Mediolanum, apud Rauennam, apud Sirmium, apud Treuiros multis temporibus non constitit Imperator? nunquid harum vrbium sacerdotes vltra mensuram sibimet antiquitus deputatam, quidpiam suis dignitatibus vsurparunt?* Cur ergo non fiebant Patriarchales sedes Nicomedienſis, Treuirensis, Mediolanensis?

Adde, quod Concilium NICAENVM non instituit, vt falsò docet Caluinus, sedes Patriarchales; sed confirmauit tantùm. Sic enim habent verba Concilij Nicæni can. 6. *Mos antiquus perduret in Aegypto, vel Lybia, & Pentapoli; vt Alexandrinus Episcopus horum omnium habeat potestatem.* Et infrà: *Similiter autem & apud Antiochiam, ceteraſq; prouincias, honor suus vnicuique seruetur Ecclesiæ.* Et infrà can. 7. *Quoniam mos antiquus obtinuit, & vetusta traditio; vt Heliæ, id est, Hierosolymorum Episcopo, honor deferatur; habeat consequenter honorem.*

Vera igitur & sola causſa illius numeri Patriarchalium sedium, est dignitas Petri. Solæ enim illæ Ecclesiæ habitæ sunt Patriarchales propriè, in quibus Petrus tanquam Episcopus

sedit. Petrus autem Antiochiæ & Romæ per seipsum sedit; A-
lexandriæ autem sedit vel per se, vt Nicephorus testatur lib
14. cap.3. vel per discipulum suum Marcum, quem eò misit, v
nomine suo fundaret Ecclesiam; vt docet D. GREGORIVS
lib.6. epist.37. ad Eulogium Alexandrinum; vbi sic ait: *Cum
multi sint Apostoli, pro ipso tamen principatu sola Apostolo-
rum principis sedes in auctoritate conualuit, quæ in tribus lo-
cis, vnius est. Ipse enim sublimauit sedem, in qua etiam quie-
scere & præsentem vitam finire dignatus est: ipse decoraui
sedem, in qua Euangelistam discipulum misit: ipse firmau
sedem, in qua septem annis, quamuis discessurus, sedit. cui
ergo vnius atque vna sit sedes, cui ex auctoritate diuina tri
nunc Episcopi præsident, quidquid ego de vobis boni audio, h
mihi imputo.* Ibidem ait: *Ille mihi de Petri cathedra loquu
est, qui super Petri cathedram sedet, &c.* Vbi affirmat Epi
scopum Alexandrinum super cathedram Petri sedere; cu
nimirum nomine Petri, Alexandriæ, Marcus primus Epi
pus sedit. Idem omninò docet Gelasius Papa in decreto d
bris canonicis & apocryphis, quod edidit in Concilio L
Episcoporum.

Eandem rationem reddit LEO in epist.53.ad Anatholi
Nihil, inquit, *Alexandrinæ sedi eius, quam per S. Marc
Euangelistam B.Petri discipulum meruit, pereat dignita
Antiochena quoque Ecclesia, in qua primum prædicante A
stolo Petro Christianum nomen exortum est, in paterna con
tutionis ordine perseueret; & in gradu tertio collocata, nu
quam fiat inferior.* Item ANACLETVS epist.3. *Secunda, i
quit, sedes apud Alexandriam B.Petri nomine à Marco eu
discipulo consecrata est. Tertia autem sedes apud Antiochia
eiusdem B. Petri Apostoli nomine habetur honorabilis.* H
ergo est ratio numeri harum sedium. Ratio autem ordinis e
quia cùm omnes tres sint sedes Petri, tamen Romanam per
vsque ad mortem administrauit: Alexandrinam, per Marcu
Euangelistam: Antiochenam, per Euodium.

Sicut ergo maior est Petrus Apostolus Marco Euangelist
& Marcus Euangelista Euodio, qui neque Apostolus, neq
Euangelista fuit; ita quoq; Romana Ecclesia Alexandrinam
& Alexandrina Antiochenam auctoritate & dignitate supe
rat. Et quanquam non est negandum, quin Petrus in his sed
bus

bus eligendis habuerit etiam rationem magnitudinis, & nobilitatis vrbium; vt D. LEO docet in epist. 84. ad Anastasium circa finem: tamen (vt dictum est) propria & immediata caussa honoris & potestatis harum sedium, fuit primatus & dignitas Petri.

VIGESIMA SEPTIMA est festum cathedræ Petri. Nam quod publicè in Ecclesia celebretur dies festus in honorem institutionis Episcopatus Petri, & nihil tale fiat pro sedibus aliorum Apostolorum, argumentum est, sedem Petri singulariter præstare omnibus aliis, immò ipsam esse solam & singularem cathedram, ex qua totus mundus doceri debeat, vt OPTATVS ait lib. 2. contra Parmenianum. esse autem vetustissimum festum cathedræ B. Petri, facilè potest tum ex martyrologio Bedæ, tum ex eo sermone cognosci, quem habuit S. Augustinus ad populum, qui est serm. 15. de Sanctis.

VIGESIMA OCTAVA prærogatiua est, quod in literis formatis antiqui post nomen Patris, & Filij, & Spiritus sancti, nomen Apostolorum principis adiungebant. Scribit ATTICVS Episcopus, vt ad finem Concilij Calcedonensis legitur in hunc modum: *Ne in faciendis epistolis Canonicis, quas mos Latinus formatas appellat, aliqua fraus falsitatis temerè præsumeretur, hoc à Patribus trecentis decem & octo congregatis saluberrimè inuentum est, & constitutum, vt formatæ epistolæ hanc calculationis, seu supputationis habeant rationem, id est, vt assumantur in supputationem prima Græca elementa Patris, & Filij, & Spiritus sancti, hoc est, ϖ, υ, α, quæ elementa octogenarium, quadringentesimum & primum significant numerum. Petri quoq; Apostoli prima litera, id est, ϖ, quæ numerum LXXX. significat. Eius quoque qui scripsit epistolam, prima litera: cui scribitur, secunda litera: accipientis, tertia litera: ciuitatis quoque, de qua scribitur, quarta: & indictionis, quæcunque est, temporis idem qui fuit numerus assumatur. Atque ita his omnibus Græcis literis, quæ, vt diximus, numeros exprimunt, in vnum ductis, vnam quæcunque fuerit collecta summam, epistola teneat.* Hæc ille.

Meminit formatarum epistolarum OPTATVS Mileuitanus lib. 2. contra Parmenianum his verbis: *Cum quo* (Siricio) *nobis totus orbis commercio formatarum in vna communionis societate communicat.* Et Concilium MILEVITANVM

can. 20.

can.20. vetat Clericis, ne sine formatis literis ad comitatum eant. Vide Burchardum lib.2.cap.227. Iuonem lib.8.cap.433 & 434. & Sidonium Apollinarem lib.7.epist.2.

CAPVT XXV.

Testimoniis Patrum Græcorum & Latinorum confirmatur primatus Petri.

SVPEREST, vt adferamus veterum Patrum testimonia pro primatu S.Petri. Est autem antea observandum, quòd si Patres dixerint, Petrum fuisse caput Ecclesiæ, aut primatum in Apostolos, vel Ecclesiam habuisse, id satis esse debebit ad ostendendum eam Patrum sententia id quod volumus. Fatentur enim aduersarij per hæc duo nomina, *caput* & *primatus*, significari summam in Ecclesia potestatem. Itaque MAGDEBVRGENSES Cent.1.lib.2.cap.7.col.527. dicunt, propriam esse notam Antichristi, habere primatum in Ecclesiam. Et CALVINVS Institut.lib.4.cap.7.§.3. *Certè*, inquit, *quamdiu durauit Ecclesiæ vera & pura facies, ista omnia superbiæ nomina, quibus postea insolescere cæpit Romana sedes, prorsus erant inaudita.* Loquitur autem de nomine capitis & primatus. Et ibidem indicat, tempore Hieronymi adhuc durasse veram Ecclesiæ faciem.

PRIMVS ergo prodeat ex Græcis ORIGENES (nam Dionysium, Clementem Romanum, Anacletum, & similes omitto, quia ab aduersariis non recipiuntur) qui in cap.6. ad Rom. sic ait: *Petro*, inquit, *cum summa rerum de pascendis ouibus traderetur, & super ipsum velut super terram fundaretur Ecclesia, nullius confessio virtutis alterius ab eo, nisi caritatis exigitur.* EVSEBIVS in Chronico anni XLIV. à Christo nato: *Petrus*, inquit, *Apostolus natione Galilæus, & Christianorum Pontifex primus.*

Vbi est obseruandum discrimen, quod Eusebius ponit inter Petrum, & aliorum ciuitatum Episcopos. Nam de Petro non dicit, Romanorum Episcopus primus, sicut ibidem dicit de Iacobo: *Ecclesiæ Hierosolymorum primus Episcopus ab Apostolis ordinatur Iacobus frater Domini.* Et de Euodio:

Primus

Primus Antiochiæ Episcopus ordinatur Euodius: non ita de Petro loquitur, sed; *Christianorum Pontifex primus*; nimirum vt intelligeremus, Iacobum vnius ciuitatis, Petrum totius orbis Christiani Pontificem fuisse; Idem lib. 2. hist. ca. 14. vocat Petrum omnium Apostolorum probatissimum & maximum, primorum principem & ducem, ac magistrum militiæ Dei. Quid autem aliud est esse ducem militiæ Dei, quàm esse caput militantis Ecclesiæ?

S. Basilivs serm. de iudicio Dei, de Petro loquens: *Ille*, inquit, *beatus qui ceteris prælatus discipulis fuit, cui claues regni cælestis commissæ, &c.* S. Gregorius Nazianzenvs orat. de moderatione in disputationibus seruanda, ostendere volens in omnibus rebus esse debere ordinem; argumentum sumit ab Apostolis; qui etsi omnes magni essent, tamē vnum præpositum habuerunt: *Vides*, inquit, *quemadmodum ex Christi discipulis, magnis vtique omnibus & excelsis, atque electione dignis, hic petra vocetur, atque Ecclesiæ fundamenta fidei suæ credita habeat, ac reliqui discipuli posthaberi se tranquillo animo ferant.*

S. Epiphanivs hæres. 51. *Petrum*, inquit, *elegit, vt dux esset discipulorum.* Et in Ancorato: *Hic est*, inquit, *qui audiuit, Pasce agnos meos, cui creditum est ouile.* Cyrillvs Hierosolymitanus catech. 2. Petrum principem Apostolorum excellentissimum vocat. Cyrillvs Alexandrinus lib. 12. in Ioan. cap. 64. *Vt princeps*, inquit, *caput que ceterorum primus exclamat; Tu es Christus Filius Dei viui.* Et in thesauro (si B. Thomæ credimus in opusculo contra Græcos) *Sicut Christus*, inquit, *accepit à Patre sceptrum Ecclesiæ Gentium, dux ex Israël egrediens, super omnem principatum, & potestatem, super omne quodcunq; est, vt ei cuncta curuentur: sic & Petro & eius successoribus plenissimè commisit, & nulli alij, quàm Petro Christus quod suum est plenum, sed ipsi soli dedit.*

S. Ioannes Chrysostomus homil. 55. in Matth. *Petrum*, inquit, *Ecclesiæ futuræ pastorem constituit.* Et infrà: *Deus concedere solus potest, vt futura Ecclesia tot tantisque fluctibus impetu irrumpentibus immobilis maneat, cuius pastor & caput* (ecce nomen Capitis Caluino inauditum) *homo piscator, atq; ignobilis.* Et infrà: *Hieremiam vni Genti Pater, hunc autem vniuerso terrarum orbi Christus præposuit.* Et hom. vlt.

in

in Ioan. aliquoties repetit, Petro fratrum, id est, Apostolorum curam demandatam, & orbem totum commissum.

EVTHYMIVS in cap. vlt. Ioan. bis repetit, Petrum accepisse præsidentiam super discipulos. Ibidem: *Si dicas*, inquit, *quomodo Iacobus fidem Hierosolymis accepit? respondeo, hunc* (Petrum) *totius orbis magistrum esse constitutum.* Vbi docet Euthymius, sicut Iacobus fuit Episcopus Hierosolymorum, ita Petrum fuisse Episcopum totius orbis.

THEOPHYLACTVS in cap. 22. Luc. in illud; Confirma fratres tuos: *Planus*, inquit, *huius intellectus is est. Quia te habeo vt principem discipulorum, postquam negato me fleueris, & ad pœnitentiam veneris, confirma ceteros. hoc enim decet te, qui post me Ecclesiæ petra es, & fundamentum.* Et infrà: *Tu Petre conuersus, bonum exemplum pœnitentiæ eris omnibus, qui cùm Apostolus fueris, & negaueris, iterum recepris primatum omnium, & præfecturam orbis.* Hîc etiam audi nomen PRIMATVS Caluino inauditum. OECVMENIVS cap. 1. Act. *Surgit*, inquit, *Petrus, non Iacobus, & velut fervetior, & velut is cui discipulorum præsidentia commissa er*

HVGO ETHERIANVS siue Heretrianus circa ann. Domini M. C. LX. tempore Emanuelis Imperatoris, scri libros de processione Spiritus sancti aduersus Græcos, in opere lib. 3. cap. 17. sic ait: *Ex ipsa*, inquit, *rei euidentia liquido apparet, quod Petrum eiusque successorem Christus primpem & caput non modò Latinorum & Græcorum, Occiden & Septendrionis vniuersi; verùm etiam Armenorum, Arbum, Iudæorum, Medianitarum totius Orientis, & meridini climatis in perpetuum constituit.* Hunc adiunximus Græcis, non quòd fuerit Græcus natione, sed quòd Græcè vt plrimum, & in aula Græci Imperatoris scripserit.

Ex Latinis S. CYPRIANVS in epist. ad Quintum dicit, Petrum noluisse dicere, cùm à Paulo reprehenderetur, se habere primatum, & sibi obediendum esse. Quibus verbis indicat eum habuisse primatum, & potuisse aliis omnibus iubere. Ne fortè dicant aduersarij Petrum ex sententia Cypriani idcò non dixisse se habere primatum, quia falsum dixisset; audiamus AVGVSTINVM exponentem hunc locũ Cypriani lib. 2 de Baptis. cap. 1. *Idem Cyprianus*, inquit, *in epist. ad Quintum, ita loquitur; Nam nec Petrus, quem primum Dominus elegit,*

&

& super quem ædificauit Ecclesiam suam, cùm secum Paulus de circumcisione disceptaret, postmodum vindicauit sibi aliquid insolenter, aut arroganter assumpsit; vt diceret, se primatum tenere, & obtemperari à nouellis & posteris sibi potius debere, &c. Et paulò pòst: *Ecce*, inquit, *vbi commemorat Cyprianus, quod etiam nos in Scripturis sanctis didicimus, Apostolum Petrum, in quo primatus Apostolorum, tam excellenti gratia præeminet, &c.*

Idem S. CYPRIANVS in libro de vnitate Ecclesiæ, siue de simplicitate prælatorum (vt suprà deduximus) facit Petrum caput, fontem, radicem totius Ecclesiæ. Et de eodem dicit in epistola ad Iubaianum: *Nos vnius Ecclesiæ caput, & radicem tenemus.* Itaque illa duo nomina Cyprianus libenter vsurpat, quæ Caluinus inaudita fuisse dixerat in antiqua Ecclesia. S. MAXIMVS in 3. sermone de Apostolis: *Quanti ergo*, inquit, *meriti apud Dominum suum Petrus erat, vt ei post nauicula parua remigium, totius Ecclesiæ gubernacula traderentur.*

OPTATVS lib. 2. contra Parmenianum: *Cathedra*, inquit, *vna est, & negare non audes, scire te Petro primùm in vrbe Roma cathedram esse collatam, vbi sederit omnium Apostolorum caput Petrus, inde Cephas appellatus, in quo vno cathedra vnitas ab omnibus seruaretur, nec ceteri Apostoli singulas, sibi quisque defenderent, vt iam schismaticus & peccator esset qui contra singularem cathedram, alteram collocaret. Ergo cathedra vna est, qua est prima de dotibus. In ea sedit primus Petrus, succedit Linus, Lino Clemens, etc.* Vides nomẽ CAPITIS & Petri CATHEDRAM, ac successorum, vnicam totius Ecclesiæ cathedram nominari. quæ Caluino erant prorsus inaudita.

S. AMBROSIVS in cap. vlt. Lucæ vocat Petrum VICARIVM amoris Christi erga nos, & eum dicit omnibus prælatum. Et in c. 12. ep. 2. ad Cor. PRIMATVM, inquit, *non accepit Andreas, sed Petrus.* Ecce iterum nomen Caluino inauditum. Idem in cap. 1. ad Galat. dicit, Petro curam Ecclesiarum à Domino demandadam. Deniq; serm. 11. *Hanc*, inquit, *solam Ecclesiæ nauem ascendit Dominus, in qua Petrus magister est constitutus, dicente Domino; Super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam. Qua nauis in altum seculi istius ita natat, vt pereunte*

mundo

mundo omnes quos suscepit seruet illæsos. cuius figuram iam & veteri vidimus Testamento. Sicut enim Noë arca, naufragante mundo, cunctos quos susceperat, incolumes reseruauit, sta Petri Ecclesia conflagrante seculo, omnes quos amplectur repræsentabit illæsos: & sicut tunc transacto diluuio ad cam Noë columba signum pacis detulit, ita & transacto in cio ad Ecclesiam Petri Christus gaudium pacis referet.

B. HIERONYMVS lib. 1. in Iouinianum: *Inter duodec vnus eligitur, vt* CAPITE *constituto schismatis tolleretur casio. Sed cur non Ioannes electus est virgo? ætati delatum quia Petrus senior erat, ne adhuc adolescens ac penè puer gressæ ætatis hominibus præferretur.* Hîc etiam audis nom capitis Caluino inauditum.

B. AVGVSTINVS passim dicit Petrum habuisse prim tum, ac præsertim lib. 2. cap. 1. de Baptismo, vt iam antè m uimus, vbi etiam addit: *Puto*, inquit, *quod sine vlla sui co melia Cyprianus Episcopus Petro Apostolo comparatur, qu tum attinet ad martyrij gloriam. Cæterùm magis vere beo, ne in Petrum contumelioſus existam. Quis enim nes lum Apostolatus principatum cuilibet Episcopatui præfe dum? sed etsi distat cathedrarum gratia, vna est tamen tyrum gloria.*

Obseruandum hoc loco est, multum omnino, ex senten Augustini, Petri cathedram præstare particularium Epi porum cathedris: cùm veritus sit, ne contumeliam Petro deretur facere, si cum eo compararet Cyprianum, qui tam non solùm Episcopus, sed etiam primus erat totius Africæ.

Notandum quoque, putasse Augustinum posse compa ri martyrium Cypriani cum martyrio Petri, licet Petri el multò nobilius, quia in eodem genere sunt martyrum o nium palmæ: at Cypriani sedem non posse conferri cum s Petri, quia non solùm sedes Petri est nobilior sede Cypri sed est quodammodo in alio genere; nam differunt, vt tot & pars. Non solùm enim Petrus erat Episcopus Romæ, Cyprianus Carthaginis; sed etiam erat Petrus Pontifex ori terræ totius, cùm tantùm partis vnius esset Pontifex Cypri nus.

Idem AVGVSTINVS de pœnitentia Petri loquens, serm 124. de temp. *Totius*, inquit, *corporis morbum in ipso capite curi-*

curat Ecclesiæ, in ipso vertice componit membrorum omnium sanitatem, etc. AVCTOR quæstionum veteris & noui Testamenti, quæ sunt in IV. tomo operum Augustini, q. 75. *Sicut*, inquit, *in saluatore erant omnes caussæ magisterij, ita & post saluatorem in Petro omnes continentur. Ipsum enim constituit caput eorum, vt pastor esset gregis Dominici.* Et infrà: *Manifestum est*, inquit, *in Petro omnes contineri; rogans enim pro Petro, pro omnibus rogasse dignoscitur. Semper enim in præposito populus aut corripitur, aut laudatur.*

S. LEO passim hęc docet, præsertim serm. 3. de assumptione sua ad pontificatum: *De toto mundo*, inquit, *vnus eligitur Petrus, qui & vniuersarum Gentium vocationi, & omnibus Apostolis, cunctisq; Ecclesiæ Patribus præponatur: vt quamuis in populo Dei multi sacerdotes sint, multiq; pastores; omnes tamen propriè regat Petrus, quos principaliter regit & Christus.* Et in epist. 84. ad Anastasium in fine: *Magna*, inquit, *dispositione prouisum est, ne omnes sibi omnia vendicarent, sed essent in singulis prouinciis singuli, quorum inter fratres haberetur prima sententia: Et rursus quidam in maioribus vrbibus constituti sollicitudinem susciperent ampliorem, per quos ad vnam Petri sedem vniuersalis Ecclesiæ cura confluaret, & nihil vnquam à suo capite dissideret.* Ecce habes hîc quoq; nomen capitis, & curam vniuersalis Ecclesiæ.

S. PROSPER lib. de ingratis:

Sedes Roma Petri, quæ pastoralis honoris
Facta caput mundo, quidquid non possidet armis,
Relligione tenet, &c.

ARATOR in cap. 1. Actor. de Petro sic ait:

-cui tradidit agnus-
Quas passus saluauit oues, totumq; per orbem
Hoc auget pastore gregem, quo munere summus
Surgit-&c.

S. GREGORIVS lib. 4. epist. 32. ad Mauritium: *Cunctis*, inquit, *Euangelium scientibus liquet quod beatissimo, & omnium Apostolorum principi Petro, Dominica voce totius Ecclesiæ cura commissa est.* Et infrà: *Ecce*, inquit, *claues regni cœlestis accepit, potestas ei ligandi atque soluendi tribuitur, cura ei totius Ecclesiæ & principatus tribuitur.*

Beda hom. in vigilia S. Andreæ, in illud: Intuitus eum, &
Ioan. 1. *Vidit*, inquit, *cordis eius simplicitatem, vidit anim*
sublimitatem, cuius merito cuncta esset præferendus Eccles
Et homilia in festo Petri & Pauli: *Ideo*, inquit, *B. Petrus, qu*
Christum vera fide confessus, vero est amore secutus, spec
liter claues regni cœlorum, & principatum iudiciaria po
statis accepit: vt omnes per orbem credentes intelligant, qu
quicunque ab vnitate fidei, vel societatis illius quolibet mo
semetipsos segregant; tales nec vinculis peccatorum absol
nec ianuam possint regni cœlestis ingredi.

S. Bernardvs in epist. 237. ad Eugenium: *Locus, in q*
stas, terra sancta est, locus Petri est, locus principis Apost
rum, vbi steterunt pedes eius; locus illius est, quem const
Dominus dominum domus suæ, & principem omnis poss
nis suæ. Et lib. 2. de consider. ait de Petro: *Instar Domini*
diens supra mare, vnicum se Christi Vicarium designau
non vni populo, sed cunctis præesse deberet, siquidem aqu
tæ, populi multi.

His XXIV. Patrum testimoniis quasi vocibus XXI
niorum de Apocalypsi, apertè ostenditur consensus v
Ecclesiæ, tam Græcæ, quàm Latinæ: ad quæ nihil omni
sponderi potest; nisi quod Lutherus & Caluinus de Leon
cunt, eos humana passos, ac deceptos esse.

Sed si ita est, cur nemo vnquam eos reprehendit? Cert
piphanius, Theodoretus, Augustinus, Damascenus, indic
hæresum & hæreticorum texuerunt, & in eo etiam Origen
posuerunt. At cur, quæso, in erroribus Origenis illum non
notarunt, quod dixerit; Petro summam rerum de pasce
ouibus à Christo traditam? Cur Cyprianum, Ambrosi
Chrysostomum, Optatum, Leonem, & alios, inter hæreti
non numeratunt, cùm tam clarè docuerint; habuisse Petr
primatum, & fuisse caput Ecclesiæ, & totum orbem terra
illi commissum? Certè tantum errorem, qui Antichristo
ipsi dicunt, tam apertè fauet, omnium scriptorum calam
confodi oportebat.

Quare cùm vno ore veteres clament, Apostolo Petro p
matum Ecclesiasticum à Christo esse delatum; cùm idem
insignes Petri prærogatiuæ testentur; cùm in sacris diuinis
literis hunc ipsum primatum tam liberaliter promissu
qua

quàm fideliter datum esse videamus: nimis profectò pertinaces erimus, si aduersus tam claram veritatis lucem oculos clauserimus.

CAPVT XXVI.

Diluitur argumentum ex comparatione Petri cum Iacobo.

ARGVMENTA, quæ aduersus primatum Petri fieri solent, maxima ex parte soluta sunt in explicatione duorum locorum Scripturæ, Matth. 16. & Ioannis vlt. vbi de petra, de clauibus, & de ouibus disseruimus. Tria tamen supersunt. Vnum ex comparatione Petri cum Iacobo: alterum ex collatione eiusdem cum Paulo: postremò ex horrendis fœdisque lapsibus Petri, quos diuino consilio Spiritus sanctus literis mandari voluit, ne nimis multum Petro Apostolo tribueremus.

Ac PRIMVM quidem argumentum LVTHERI est, in lib. de potestate Papæ, vbi Iacobum maiorem Petro fuisse, his rationibus probat. PRIMVM, Christus fuit Episcopus Hierosolymæ, non Romæ, & Apostoli eius Presbyteri fuerunt: Igitur Iacobus, qui post Christi passionem Episcopatum Hierosolymæ sortitus est, Christo succedit, vel certè Vicarius eius est, non Petrus. DEINDE, Hierusalem est mater omnium Ecclesiarum; nam *de Sion exibit lex, & verbum Domini de Hierusalem*, Isaiæ 2. Igitur Iacobus omnium Ecclesiarum pater est, non Petrus. PRAETEREA, Nicænum Concilium, can. 7. Episcopo Hierosolymæ primatum tribuit: idque ex antiqua consuetudine & traditione confirmat. "

Possumus addere duo grauissima testimonia. Vnum CLEMENTIS, qui lib. 6. dispositionum, apud Eusebium lib. 2. hist. cap. 1. sic ait: *Petrus, Iacobus, & Ioannes post assumptionem Saluatoris, quamuis ab ipso fuerint omnibus penè prælati, tamen non sibi vendicabant primatus gloriam, sed Iacobum, qui dicebatur Iustus, Apostolorum Episcopum statuunt.* Huc respexit LVTHERVS libro de potestate Papę, cùm ait; Petrum, Iacobum, & Ioannem, primatus suos reiecisse, & in Iacobum minorem eos contulisse.

Alterum est CHRYSOSTOMI, qui hom. 3. in Acta: *Vide*, inquit, *Iacobi modestiam. Is acceperat Hierosolymis Episcopi mu-*

nus, & tamen hic nihil loquitur. Considera autem & aliorum discipulorum singularem modestiam, quo pacto concedunt solium, nec amplius ambigunt disceptantes inter se.

Respondeo ad PRIMVM argumentum, Christum non fuisse Episcopum vllius particularis vrbis; sed fuisse & esse Pontificem non solius Hierosolymæ, sed totius Ecclesiæ: nequeq lum ei succedere, cùm semper viuat. Porrò Vicarium suum generalem magis decuisse, vt alibi, quàm Hierosolymis constituere: quoniam sicut mutabatur per Christi aduentum & sacerdotium; ita etiam decuit, vt locus mutaretur summ Sacerdotis, & fierent verè omnia noua. Atq; ita fortasse templum & Hierusalem breui euersa & incensa post ascensionem Domini fuerunt.

Ad ALTERAM rationem dico; Hierosolymorum Ecclesiam esse matrem omnium Ecclesiarum antiquitate, & multis priuilegiis insignem, ob Domini & Apostolorum præsentiam, quam longo tempore habuit, & præcipuè ob mysterium redemptionis nostrę eo loco perfecta & consummata; sed hil hoc tamē præiudicare Petri primatui. Nam quemadmodum Ecclesiæ Hierosolymorum Iacobus fuit Pastor & Episcopus, ita Petrus fuit Pastor & Episcopus totius Ecclesiæ. proinde etiam Hierosolymæ, quę vniuersalis Ecclesiæ portio quædam est. Ita soluunt hoc argumentum Chrysostomus, Euthymius in comment. vlt. cap. Ioan. quibus accedit BERNARDVS lib. 2. de consider. vbi ait: *Iacobus vna Hierosolymis contentus, vniuersitatem Petro cedit.*

Ad TERTIAM rationem respondeo; Lutherum non bene legisse Nicænum Concilium. Nam vt suprà demonstrauimus, in Nicæno Cōcilio datur Episcopo Hierosolymæ quartus locus inter Patriarchas, quantum ad honorariam quandam sessionem; nullus autem locus quantum ad veram iurisdictionem. Subiicitur enim, vt simplex Episcopus, Episcopo Cæsariensi, totius Palæstinæ Metropolitano.

Ad testimonium EVSEBII respondeo, locum Eusebij sine dubio esse corruptum. Nam etsi in Basileensi codice, versione Ruffini, habeantur verba, quæ suprà citauimus, tamen in codice Colonienſi, ab homine Catholico verso & edito, non habetur nomen primatus, & pro illis verbis: *Apostolorum Episcopum*, habetur, *Hierosolymorum Episcopum.*

Qua

Quæ lectio cohæret inprimis cum Nicephoro, ita hunc locum allegante, lib. 2. cap. 3. necnon cum eiusdem Eusebij sententia, qui in eodem lib. 2. cap. 14. hist. dicit, Petrum fuisse Apostolorum maximum, & primorum principem. Cohæret deinde cum Græco codice, tam Vaticanæ Bibliothecæ, quàm etiam Parisiensi nuper edito. Sic enim habetur in vtroque: Πέτρον γάρ φησι καὶ Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην μετὰ τὴν ἀνάληψιν τοῦ σωτῆρος ὡς ἂν καὶ ὑπὸ τοῦ κυρίου προτετιμημένους, μὴ ὀφθικάζεσθαι δόξης, ἀλλὰ Ἰάκωβον τὸν δίκαιον ἐπίσκοπον Ἱεροσολύμων ἑλέσθαι.

Clemens ergo Alexandrinus apud Eusebium non ait, Petrum, Iacobum, & Ioannem detulisse primatum Ecclesię vniuersæ Iacobo minori, & eum Episcopum Apostolorum constituisse, quod absurdissimum est; sed tantùm ait, eos Apostolos præcipuos non quæsiuisse gloriam propriam, & ideo non sibi assumpsisse Episcopatum omnium eo tempore nobilissimum, sed eum Iacobo minori detulisse. Etsi enim Episcopatus vnius vrbis non derogat primatui; tamen non parua gloria erat, fieri Episcopum Hierosolymæ eo tempore, quo nullus erat ex particularibus Episcopatibus illo nobilior.

Ad locum CHRYSOSTOMI dico, loqui Chrysostomum de solio particularis Episcopatus, cùm ait: *Apostolos concessisse Iacobo solium.* Nam quod absolutè Chrysostomus Petrũ Iacobo anteposuerit, ex plurimis eius locis manifestum est. Nam Ioan. homil. vlt. in illud; Sequere me. *Quibus verbis*, inquit, *iterum curam, & familiarem in eum affectum ostendit. Quod si quis percontaretur, quomodo Iacobus sedem Hierosolymis acceperit? Responderem; hunc Petrum totius orbis Magistrum constituisse.*

Idem Chrysostomus homil. 3. in Acta, post ea verba, quæ nobis obiiciuntur, subiungit de Petro: *Meritò*, inquit, *primus omnium auctoritatem usurpat in negotio, vt qui omnes habeat in manu. Ad hunc enim dixit Christus: Et tu aliquando conuersus, confirma fratres tuos.*

CAPVT XXVII.

De comparatione Petri cum Paulo.

» ALTERVM argumentum sumitur ab eo, quod
» Paulus per Antonomasiam vocatur Apostolus:
» inde enim sequi videtur, vt ipse potius, quàm Pe-
» trus princeps Apostolorum sit. Accedit quod in
» antiquis sigillis, quibus diplomata summi Pontificis obsi-
» gnantur, inueniuntur imagines Petri & Pauli; sed huius
» dextris, illius à sinistris. Quod etiam obseruauit S. Thomas
» epist. ad Galatas, lect. 1. & Petrus Damianus in tractatu de
» ipsa re.

RESPONDEO, Paulum vocari Apostolum per Antono-
masiam, non quia fuerit maior Petro potestate vel aucto-
tate; sed duabus aliis de caussis, quæ nihil detrahunt de
matu Petri. VNA fuit, quia plura scripsit, & doctior ac sapi-
tior fuit ceteris. Tunc enim ferè vocamus eum Apostol
per Antonomasiam, quando scripta eius citamus. ALTE
fuit, quia ad Apostolum propriè, vt Apostolum, per-
plantare fidem: Paulus autem pluribus in locis plantau-
dem, quàm vllus alius. Nam ceteri Apostoli missi sunt ad
tas prouincias; Paulus ad omnes Gentes, sine certæ prou-
ciæ determinatione. Et ipse de se ait: *Plus omnibus labora-*
1. Cor. 15.

Testatur quoq; HIERONYMVS in cap. 5. Amos, illa ver-
ba: *Qui vocat aquas maris, & effundit eas super faciem terræ*
Paulum non solùm plantasse fidem Christi, per totum eu
longissimum tractum, qui est ab Hierusalem vsque ad Illy-
cum, vt etiam ipse Paulus ait Rom. 15. sed etiam à mari rub
vsque ad Oceanum per totum ferè orbem; vt prius eum ter
defecerit, quàm studium prædicandi. Itaque in eo, quod
proprium Apostoli, Paulus excelluit. & sicut Petrus dicit
princeps Apostolorum, quia institutus est caput & pastor o
nium: Ita etiam Paulus dici potest princeps Apostolorum
quia munus Apostolicum excellentissimè adimpleuit. Quo-
modo Virgilius dicitur princeps Poëtarum, & Cicero prin-
ceps Oratorum.

Vtramque rationem S. AVGVSTINVS paucissimis verbis
complexus est, lib. 3. ad Bonifacium, cap. 3. *Apostolus*, inquit,
cum

cùm dicitur, si non exprimatur quis Apostolus, non intelligitur nisi Paulus, quia pluribus est epistolis notior, & plus omnibus illis laborauit.

Quod autem obiicitur de imaginibus Petri & Pauli, quæ ita disponi solent, vt Paulus ad dexteram Petri conspiciatur, multis modis solui potest. PRIMVM enim, tametsi satis constat, Petrum Paulo auctoritate maiorem fuisse; vt suprà docuimus testimonio Cypriani in epist. ad Quintum; Augustini epist. 19. ad Hieronymum; Hieronymi epist. 89. ad Augustinum; Gregorij hom. 18. in Ezech. Theodoreti in epist. ad Leonem; & Oecumenij in 1. cap. ad Gal. tamen etiamsi constaret, Paulum Petro omnibus nominibus anteponẽdum esse, nihil id Romanis Pontificibus officeret, aut ipsi etiam Petri summo pontificatui. Non quidem Pontificibus Romanis; quoniam ipsi tam Petrum, quàm Paulum prædecessorem & parentem agnoscunt: Siquidem vterque Apostolus Romanam Ecclesiam fundauit & gubernauit; vt præter alios testatur Irenæus lib. 3. cap. 3. & in vrbe Roma vterque per martyrium vitam finiuit. Itaque omnis Pauli gloria ad Romanos Pontifices pertinet. Nihil etiam Petri pontificatui officeret summa dignitas & auctoritas Pauli: quoniam extraordinaria erat, quanta quanta tandem esset.

Quare, quemadmodum in populo Iudæorum maior erat Moses Aarone, & nihilominus tamen Aaron verè & propriè summus Pontifex fuit; & non Mosis, sed Aaronis posteriori in summa illa dignitate patri successerunt; quoniam potestas Mosis extraordinaria, Aaronis ordinaria erat: ita quoq; si admitteremus, extraordinario priuilegio Paulum Petro maiorem fuisse, non propterea negaremus Petrum ordinarium, ac summum Ecclesiæ Pontificem fuisse.

DEINDE potest etiam responderi, nõ esse hoc perpetuum, vt in antiquis imaginibus Paulus dexteram partem occupet. Siquidem in iis, quæ Romæ nunc exstant, vt in quibusdam Paulus cernitur ad dexteram, ita in aliis nõ paucioribus cernitur ad sinistram: & sicut in diplomatibus Paulus obtinet dexteram, ita in numismatibus obtinet sinistram.

Et fortasse consultò id veteres obseruarunt: vt ex duobus summis Apostolis modò vnum, modò alterũ anteponerent. Nimirum vt eo modo significarent, hos Apostolos vel pares

esse inter se, vel certè ignorari, vter alteri præstet. Nam etsi P
trus maior est potestate, Paulus maior est sapientia: vte
ganter monet S. Maximus serm. vlt. de sanctis Petro & Paul
vbi Petro clauem potentiæ, Paulo clauem sapientiæ dat
esse dicit.

Hinc S. Leo serm. 1. de natali Apostolorum: *Hos*, inqu
*gratia Dei in tantum apicem inter omnia Ecclesiæ mem
prouexit, vt eos in corpore, cui caput est Christus, quasi ge
num constitueret lumen oculorum: de quorum meritis atqu
virtutibus nihil diuersum, nihil debemus sentire discretu
quia illos & electio pares, & labor similes, & finis fecit aqu
les.* Et S. Maximvs loco notato: *Ergo*, inquit, *beati Petr
& Paulus eminent inter vniuersos, & peculiari quadam p
rogatiua præcellũt: verùm inter ipsos quis cui præponatur, c
certum est. Puto enim illos æquales esse meritis, quia æqua
sunt passione.* Et S. Gregorivs lib. 1. Dialog. cap. vlt. P
lus, inquit, *Apostolus, Petro Apostolorum primo in princi
Apostolico frater est.*

Tertia quoque responsio adhiberi potest. Nam v
notauit Antonius Nebrissensis in annotatione ad quin
ginta Scripturæ loca, cùm duo simul incedebant, olim id
seruabatur, vt senior & honoratior ad læuam esset; iunior
tem latus ei dexterum clauderet; & nonnihil præcederet in
gnum obsequij. Inde enim dicti sunt laterones, &, per co
tractionem, latrones, qui dextrum latus nobiliorum ho
num defensionis caussa tegebant. Id ille probat multis arg
mentis, sed præcipuè testimonio duorum illustrium Poë
rum. Nam Ouidius lib. 5. Fastorum, de sene ait:

Et medius iuuenum, non indignantibus illis,
Ibat, & interior si comes vnus erat.

Porrò interiorem dici eum, qui ad partem læuam est,
Virgilio discimus, qui lib. 5. Æneidos ait de Cloantho, qui
sinistram partem Gyæ nauigabat:

Ille inter nauemque Gyæ, scopulosque sonantes
Radit iter læuum interior, subitusque priorem
Præterit.

Addere possumus Evsebii testimonium, qui lib. 1. de v
ta Constantini scribit; se vidisse in Palæstina Constantinu
adolescentem obeuntem prouinciam cum seniore Augusto
semper

semperque ad dexteram eius incedentem. Neque dubium esse potest, quin Constantinus adolescens, ac penè priuatus in loco minus honorato esset, quàm senior Augustus.

Neque his repugnat quod Ambrosius in serm. de Pentecoste, qui est 61. & Hieronymus in comment. 1. cap. ad Ephesios, dicunt, sedere ad partem dexteram esse maioris honoris signum. Nam absolutè dextera honoratior est, & præsertim in sedibus recto ordine collocatis. Vt si ad parietem ponantur duæ sedes, & vna alteram non tegat, dubium esse non potest, quin dextera debeatur præstantiori: tamen alia ratio est de incessu, & quando vnus alterius latus corpore suo tegit.

Iam igitur credibile est initiò cœpisse depingi Paulum ad dexteram Petri, vt iuniorem & minorem; nam idcirco in diplomatibus pontificiis ita Paulus ad Petri dexteram collocatur, vt eum præcedat, & fermè totum tegat, quod est argumentum obsequij in Paulo, & dignitatis in Petro. Quod autem postea cœperit pingi ad dexteram, etiam cùm Petrum non tegit; vel cùm Christus, aut beata Virgo medium locum tenent: ex imperitia factum videtur; nimirum viderant alicubi Paulum depictum ad dexteram, nec aduerterant, sic eum esse ad dexteram, vt Petrum tegeret; existimarunt ob honorem Pauli id fieri, ac propterea, in sedibus quoque, vel cùm inter se multum distarent, dexteram partem Paulo tribuerũt.

Ceterùm non ob Pauli honorem id à veteribus factum esse; vel inde probari potest, quod in omnibus aliis rebus semper Petrus Paulo anteponitur. Si nominãdi sunt, Petrus præcedit; si in precibus inuocandi, præcedit Petrus; si festi dies in eorum honorem celebrandi, prior est Petrus. Cur igitur in imaginibus ordo iste alioqui perpetuus mutaretur?

Denique, si hæc aliquibus non probantur, admitti potest honoris gratia Paulum à dexteris Petri in signis & imaginibus collocari. cuius honoris caussæ tres potissimùm esse videntur. PRIMA, quoniam plus ipse videtur Ecclesiæ profuisse, quàm Petrus; plures enim ex Gentibus ad Christi fidem adduxit; plures prouincias summo cum labore peragrauit; plura scripta, eaque vtilissima nobis reliquit.

Ecclesia verò in colenda Sanctorum memoria, non tam respicit gradum honoris, quem habuerunt in terris; quàm vtilitatis, quam posteris attulerunt. Cùm enim gratitudinis

cauſſa eos honoret, illis maiorem cultum defert, quibus pl
debet. Certè Stephanus & Laurentius Diaconi tantùm eran
quorum ille S. Iacobo Epiſcopo & Apoſtolo, iſte S. Sixto ſum
mo Pontifici miniſtrauit, & tamen Eccleſia magis honor
Stephanum, quàm Iacobum; & Laurentium, quàm Sixtu
quia clariſſima horum Diaconorum martyria tot Eccle
mirabiliter præluxerunt. magis autem Stephanum & La
rentium ab Eccleſia honorari, quàm Iacobum & Sixtum,
ex eo perſpicitur, quòd illorum dies natales octauas habe
iſtorum non habent.

Parì ratione S. Hieronymus & S. Thomas Aquinas ſi
plices Presbyteri fuerunt; Antonius, Benedictus, Franciſc
ne Presbyteri quidem: & tamen ab Eccleſia, quod ad cult
attinet, multis ſanctis Epiſcopis & Martyribus, & ſumm
tiam Pontificibus præponuntur: quoniam illi ſcriptis lu
iſti ordinum religioſorum inſtitutione plurimum Ecc
profuerunt.

ALTERA ratio eſt, quia Paulus, Doctor Gentium
puè fuit, Petrus Iudæorum: vt igitur ſignificaret Ecc
Gentiles Iudæis tandem antepoſitos eſſe, ab eo qui e
Maior ſeruiet minori; Paulum antepoſuit Petro.

TERTIA ratio eſſe poteſt: quoniam Petrus à Chriſto
catus fuit, adhuc mortali & quodammodo in ſiniſtris co
tuto: Paulus autem de cœlo vocatus eſt à Chriſto immor
& regnante ac ſedente à dextris Patris. Atque hanc ration
attingunt etiam Petrus Damiani in epiſtola ad Deſideriu
quam de hac ipſa quæſtione ſcripſit; Innocentius III. in
mone de Euangeliſtis; & ſanctus Thomas lectione prima
epiſtolam ad Galatas.

Addit PETRVS Damiani & QVARTAM rationem; q
videlicet Paulus de tribu Beniamin erat, & in ipſo Benia
demonſtratus, ac typicè expreſſus in Scripturis: porrò Be
iamin etſi poſtremus erat inter fratres ſuos, tamen & a
patre filius dexteræ eſt appellatus, & à Ioſeph
omnibus fratribus antepoſitus.
Vide in Geneſ. cap.
25. & 42.

CAP

CAPVT XXVIII.

Refellitur obiectio ex quindecim peccatis sancti Petri, à Magdeburgensibus concinnata.

ARGVMENTVM postremum sumitur ab horrendis lapsibus sancti Petri, quos Magdeburgenses enumerant Centur. 1. lib. 2. cap. 10. colum. 558. 559. 560. atque eos dicunt non sine consilio Spiritus sancti memoriæ traditos, ne Petro nimium tribueretur: id quod posterioribus seculis futurum esse Deus præuidit.

PRIMVM lapsum esse volunt, quod Matthæi 14. Petrus ex curiositate, vt ipsi dicunt, petierit à Domino, vt euocaretur in mare. ideoque postea punitus sit, & in maiora inciderit peccata, nempe in dubitationem.

RESPONDEO, nullum in hac re Petri esse peccatum, sed contrà potius singularem fidem. Nam si peccasset Petrus petendo, vt euocaretur in mare, non obtinuisset quod petiit. Non enim miracula Dei cooperantur peccatis nostris. Quare MAXIMVS serm. 1. de natali Apost. *Hic est*, inquit, *Petrus, quem Christi esse confidentissimum, subiecta vestigiis eius maria probauerunt. Nam à Domino suo nouos sibi dari in fluctibus gressus, vt fidelis poposcit, & vt dilectus emeruit. Qui ob id solum trepidasse visus est, vt fragilitas humana cognosceret, quanta esset inter dominum seruumq; distantia.* Et infrà: *Verè beata Petri, & dum trepidat, mirabilis fides, quem nec perurgentis periculi potuit turbare formido. clamando enim dum mergitur, Domine libera me, de se diffisus est, non de Domino dubitauit. ne quis ergo timorem hunc glorioßissimi Petri ducat in vitium, &c.*

SECVNDO ponũt, quod Matthæi 16. Petrus dixerit Christo: *Absit à te Domine, non erit tibi hoc.* Quibus verbis fœdum, inquiunt Magdeburgenses, & horrẽdum lapsum commisit. Et infrà: *Hisce verbis horrendus lapsus describitur, quo quidem æternam meruisset damnationem, nisi ex ingenti misericordia esset retractus. Nec dubium est, quin serio tantùm peccatum fuerit deprecatus.*

RESPONDEO, longè aliter hoc factum diuus HIERONYMVS æstimauit. Nam in cap. 14. Matth. *In omnibus locis,* inquit,

inquit, *ardentissimæ fidei inuenitur Petrus. Interrogatu discipulis, quem homines dicerent Iesum, Dei filium confite volentem ad passionem pergere prohibet, & licet erret in su, tamen non errat in affectu.* Et in cap. 16. *Mihi*, inquit, *error Apostolicus, & de pietatis affectu veniens, nunquam centinuum Diaboli videbitur.*

TERTIO ponunt, quod ait Petrus Matth. 17. *Domin num est nos hic esse, si vis faciamus hic tria tabernacula, Peccabat*, inquiunt, *Petrus, quòd extra verbum Dei me riam istius rei, cultumq; cogitaret instituere. immò & Patris cœlestis ista superstitio Petri castigatur.*

RESPONDEO, quòd Petrus nullo modo peccauerit, tet ex Marc. cap. 9. qui ait: *Nesciebat quid diceret, erant timore exterriti.* Itaque Petrus raptus erat quodammod tra se, cùm ea dixit; & licet in tali excessu mentis errare erit, certè peccare nullo modo potuit. Immò docet C SOSTOMVS in hunc locum, ex maximo feruore Pet verba procedere: *Vides*, inquit, *quanto Christi feruore debatur; non enim quærere debes, quàm prudenter ho tur, sed quàm feruens caritate Christi, quamq; inflam esset.*

Mirum est præterea, vnde nouum cultum in memo transfigurationis, & superstitionem olfecerint Magde genses, cùm Petrus clarè dicat: *Bonum est nos hic esse*, & inde tabernacula non in memoriam rei præteritæ, se præsentem habitationem cum Christo glorioso erigen luerit. Vnde LEO in serm. de transfiguratione, dicit; bo fuisse, quod Petrus petebat; sed minus ordinatum: quia dum tempus erat adipiscendæ gloriæ illius. Nec tamen cauit in petenda gloria ante tempus, quia nesciebat qu ceret.

QVARTVM lapsum in eo ponunt, quòd Petrus vnus rit, & fortè non postremus ex numero illorum, qui agit quæstionem, quis eorum futurus esset maximus; quam tiam & ambitionem Christus graui oratione retunder gitur, Matth. 18.

At Scriptura nusquam dicit, in eo numero fuisse Pet Patres autem in cap. 18. Matthæi, Origenes, Chrysosto Hieronymus, & alij disertè docent, non Petrum; sed alios

scipulos eam quæstionem mouisse: quia suspicabantur Petrũ omnibus anteponendum; & hoc ipsum ex Euangelio colligitur. Nam cùm dixisset Matthæus, cap. 17. extremo Petrum esse missum ad mare; subiungit initio cap. 18. *In illa hora accesserunt discipuli ad Iesum, dicentes; Quis putas maior est?* Quibus verbis indicat, absente Petro, quæstionem illam fuisse motam. Siquidem in illa hora qua Petrus ad mare amandatus fuerat, discipuli ceteri Dominum adierunt.

QVINTVM lapsum esse volunt, quod Matth. 18. Petrus restringere voluerit remissionem peccatorum ad numerum septenarium, dicens: *Quoties peccabit in me frater meus, & dimittam ei? vsq; septies?* Nugæ sunt pueriles. nec enim Petrus restringere voluit, sed interrogat præceptorem suum.

SEXTVM lapsum in eo constituunt, quod Matth. 19. Petrus eruperit in illa verba: *Ecce nos reliquimus omnia, quid ergo erit nobis?* Vbi videtur somniasse carnalia quædam præmia, & arrogãter etiam loquutus. SED audi CHRYSOSTOMI comment. *Non ambitione*, inquit, *aut inani gloria, verùm vt pauperum plebem introducat, hæc dicit.* Ipse quoque Dominus non Petrum arguit tanquam peccantem, sed ei maxima præmia pollicetur.

SEPTIMVM lapsum numerant, quod Petrus Ioan. 13. dixerit: *Non lauabis mihi pedes in æternum. Petrus*, inquiunt, *insciția quadam & praua deuotione negat se admissurum, vt Christus sibi pedes lauet.*

RESPONDEO, longè aliter sancti Patres de actis Petri iudicant. AVGVSTINVS in hunc locum dicit, Petrum id fecisse recusando, quod quilibet alius Apostolorum fecisset. CHRYSOSTOMVS in hunc locum: *Non parui*, inquit, *amoris & reuerentiæ argumentum fuit.* Et infrà: *Ob nimiam*, inquit, *dilectionem ita loquutus est.* Item: *In recusando vehemens Petrus, & in permittendo vehementior; vtrumq; ex amore.* BASILIVS in serm. de iudicio Dei, qui moralibus præponitur, de hac re loquens: *Nullius*, inquit, *peccati, nullius contemptus significationem dedit, verùm potius excellenti erga Dominum honore vsus est, & conuenientem seruo, ac discipulo reuerentiam ostẽdit.* CYRILLVS lib. 9. cap. 4. in Ioan. *Iure*, inquit, *tentæ rei pondus fidelis discipulus pertimuit, & solitæ sibi vsus reuerentiæ fructu, recusauit.*

OCTAVVM

OCTAVVM lapsum esse volunt, quod Petrus dixe *Etiamsi oportuerit me mori tecum, non te negabo,* Matth videtur enim mendacij arguere voluisse Dominum; qui negaturum esse prædixerat.

Sed audi HIERONYMVM, in hunc locum: *Non est* quit, *temeritas, neq; mendacium; sed fides est Apostoli & ardens affectus erga Saluatorem.* Audi CHRYSOS MVM: *Vnde,* inquit, *id tibi accidit? ex multo certè amo multa voluntate.* Itaque aut nullus hic lapsus fuit, aut am & pietatis excessus fuit.

NONVM in eo ponunt, quod in horto iussus vigila dormierit. SED excusat eum & Apostolos ceteros Eua sta, dicens: *Erant enim oculi eorum grauati.* Et sanè c multam noctem vigilassent, non video, cur tam graue tum fuerit à sumno superari.

DECIMVM lapsum numerant, quod Matthæi 26. Malcho auriculam absciderit: *Contra Christi inter* inquiunt, *gladio vtitur temerario, & impio conatu tam Malcho Pontificis ministro amputans.* Et infrà: *V vi Dei consilium in Scriptura prædictum, quantum in ipso est, conatur impedire.*

At inprimis mendacium est, quod contra Christi i ctum Petrus gladio sit vsus. Nihil enim Dominus p rat de gladij vsu; præter id quod habetur Lucæ 22. *habet, vendat tunicam, & emat gladium.* Et cùm dicerent: *Ecce duo gladij hic,* respondit Christus: *Sa* id est, sufficiunt gladij duo. Quibus verbis etsi reue præcipiebat, vt gladio vterentur; tamen multò minùs bebat.

Et quanquam Petri factum Dominus postea impro quia non egebat illa defensione: tamen animũ Petri n minus reprehendit, & sancti Patres etiam laudant. C SOSTOMVS homil. 85. in Matthæum: *Tu,* inquit, *d amorem ipsum & humilitatem considera. Alterum e est, ferire Malchum, ex diligendi feruore: alterum; id ponere gladium in vaginam, ex obedientia fecerat.* C LVS lib. 9. cap. 35. in Ioan. *Intentio,* inquit, *Petri, qui gl aduersus hostes accepit, à mandato legis non fuit alien* BROSIVS in cap. 22. Lucæ: *Petrus,* inquit, *eruditus in*

promptus affectu, qui sciret Phinees reputatum ad iustitiam, quod sacrilegos peremisset, percussit Principis seruum.

Blasphemum ergo est, quod dicunt Magdeburgenses, Petrum impio conatu id fecisse, & violenter impedire voluisse Dei consilium. Non enim ex odio contra consilium Dei, sed ex amore in magistrum suum, defensionem illam parabat.

VNDECIMO, ponunt negationem Petri, quam magnum peccatum fuisse non negamus; sed tantum abest, vt hoc peccatum obsit primatui, vt potius eum confirmet. Sic enim ait GREGORIVS homil. 21. in Euangel. *Considerandum*, inquit, *nobis est, cur omnipotens Deus eum, quem cuncta Ecclesia præferre disposuerat, ancillæ vocem pertimescere, & seipsum negare permisit. Quod nimirum magna actum esse pietatis dispensatione cognoscimus, vt is qui futurus erat pastor Ecclesiæ, in sua culpa disceret, qualiter aliis misereri debuisset.*

DVODECIMVM lapsum faciunt, quod comprehenso Domino à Iudæis, præclarus & animosus ille heros Petrus fugam arripuerit. At PRIMVM non id solus Petrus fecit, sed, vt ait Matthæus cap. 26. *Discipuli omnes relicto eo fugerunt.* DEINDE Petrus etsi initiò fugit, tamen mox rediit; *Et sequebatur eum à longè*, vt ibidem legimus. Adde VLTIMO, quòd nullum in hac fuga peccatum inesse videtur. Nam si Dominum sequi debuissent, vel vt eum defenderent, vel vt se morti obiicerent, sequi debuissent. At iam intellexerant, Dominū nolle defensionem vllam pro se fieri: nec tenebantur se morti obiicere; quin potius mandatum acceperant fugiendi: *Cùm vos*, inquit Dominus Matth. 10. *persequentur in ciuitate vna, fugite in aliam.*

TERTIVM DECIMVM lapsum esse volunt, quòd post resurrectionem Domini, cùm Petrus magno ardore ad sepulcrum cucurrisset, nondum tamen articulum resurrectionis rectè percepit, vt Ioannes significat, cap. 20. SED ibidem Ioannes se ipse ac Petrum simul defendit ab ista criminatione, cùm ait: *Nondum sciebant Scripturas, quia oportebat eum resurgere à mortuis.* Itaque ignoratione quadam laborabat Petrus eo tempore, sed absque culpa sua. Nec enim ex illis erat, qui nolunt intelligere, vt bene agāt; sed simpliciter ignorabat.

DECI-

DECIMVM QVARTVM lapsum in eo ponunt,quòd an.21.curiosè de Ioanne quæsierit; *Hic autem quid?* Nam Domino reprehensus audiuit; *Quid ad te? tu me sequere.* CETERVM,ista si curiositas dicenda est,venia dignissima Nam,vt in hunc locum scribit Chrysostomus, ex nimia tate Petri erga Ioannem profecta est. Existimabat enim trus Ioannem cupere, sed non audere de se interrogare; pterea vt illi gratificaretur,Dominum interrogauit.

POSTREMVM lapsum in eo constituunt, quòd Anti chiæ non ambulauerit ad veritatem Euangelij,& idcirco ritò à Paulo fuerit reprehensus. IN quo peccato referēdo apertè maiores suos imitantur, Marcionem videlicet har archam, & apostatam Iulianū, qui grauissimi peccati lo notatum, & reprehensum Petrum fuisse dicebant. rum calumnias iam olim refutarunt Tertullianus lib.4 uersus Marcionem, & Cyrillus lib.9.in Iulianum. Res ita se habet.

Apostolus Petrus cùm Antiochiæ degeret, Christ bertate cum Gentibus cibum capiebat: superuenerun rim Iudæi quidam à Iacobo Apostolo ad Petrum missi Petrus cogitare cœpit,vix posse se offensionem,aut Gen aut Iudæorum euadere. Nam si pergeret cum Gentibus capere,sine dubio Iudæos offenderet,qui ad huc infirmi de cùm essent, nondum sibi persuadere potuerant, licer dæis cibis Gentium vti:sin autem segregaret se à Gentib seorsim cum Iudæis cibum sumeret; in offensionem Gen incurreret, quippe qui aut Petri leuitatem arguerent, au emplo tanti viri ipsi quoque iudaizare inciperent. Itaq hac fluctatione animi B. Apostolus id elegit, quod mi malum putauit; vt videlicet quia Iudæorum præcipuè A stolus erat,Gentiles potius, quàm Iudæos offenderet. Pa autem electionem illam improbauit, & Petrum satis ac reprehendit.

Iam hoc Petri factum Græci Patres omni peccato va volunt,vt patet ex comment.eorum in cap.2. ad Gal.& G cis subscripsit S. Hieronymus, tum in comment. eiusde pist.tum in epist.89.ad Augustinum. plerique autem Lat rum,peccatum aliquod in hoc Petri facto agnoscunt;vt T tull.lib.4.in Marcionem,Cyprian.in epist.ad Quintum,

brosi. in cap. 2. ad Gal. Augustinus in epist. ad Hieron. 8. 9. & 19. Greg. lib. 28. moral. cap. 12. & alij nonnulli.

Ceterùm, sine dubio peccatum illud aut veniale, ac leuissimum fuit; aut etiam solùm materialiter peccatum fuit; id est, erratum quoddam, sed absque vlla Petri culpa. Siquidem certum est, cum optimo animo fecisse quod fecit.

Quod autem errauerit in eligendo, caussa fuit aut aliqua inconsideratio; & tum peccatum fuit veniale: aut defectus luminis, & ignoratio quædam inuoluntaria; & tunc nulla culpa sua id fecit. Credibile autem est diuinam prouidentiam id egisse, vt in eo negotio magis illustraretur Pauli, quàm Petri mens, vt exemplum vtilissimum haberemus tam libertatis in Paulo, quàm patientiæ & humilitatis in Petro.

LIBER SECVNDVS, DE SVMMO PONTIFICE.

CAPVT PRIMVM.

Proponitur quæstio; An B. Petrus Romæ fuerit, ibidemq́; Episcopus existens mortuus sit.

CONSTITVTIS IIS, QVAE AD Romæ primatum explicãdum & defendendum pertinebant: ad ea veniendum nobis est, quæ ad primatum successorum eius pertinent. Quoniam autem ius successionis Pontificum Romanorum in eo fundatur, quod Petrus Romæ sedem suam iubente Domino, collocauerit, atque ibidem vsque ad mortem sederit; prima nascitur quæstio: *An Petrus Romæ Episcopus fuerit, nec inde vnquam sedem suam aliò transtulerit.*

Hæretici huius temporis plurimi in dubium reuocant, quod iam supra M. D. annos constantissimè à toto orbe rarum creditum est, nimirum B. Petrum Episcopum Romanum fuisse; ac Romæ per crucis martyrium spiritum Domino reddidisse: sed alij modestius, alij impudentius hoc argumentum tractant.

PRIMVS quod sciam, qui docuit B. Petrum neque Episcopum fuisse Romæ, neque Romam ipsam vnquam vidisse fuit GVLIELMVS quidam, Ioannis Wiclephi præceptor, Thomas Waldensis refert lib. 2. doctr. fidei, artic. 1. cap. Hunc sequutus est Vdalricus VELENVS Lutheranus, qui librum integrum de hac re edidit, in quo XVIII. persuasionibus (sic ipse eas vocat) demonstrasse se putat, Petrum nunquam

Vlricus Velenus Minhouiensis, cuius liber duas habet partes. Prior continet XIIX persuasiones: posterior VII Romanæ curiæ cauillos, quibus VII opponuntur responsiones. Bidembachius. Contra Velenum scripsit Ioh. Roffensis.

quam fuisse Romæ; & tam Petrum, quàm Paulum non Romæ, sed Hierosolymis esse occisos. Pro quo opere, ad finem libri affirmat, se sine vllo dubio immarcessibilis coronæ præmia à Deo percepturum. Et sanè si mendacia coronantur à Deo, splendidissimam coronam sine vlla dubitatione Velenus accipiet.

Illyricvs in libro contra primatum Papæ

ILLYRICVS quoque in libro contra primatum Papæ: *Demonstratio*, inquit, *certa est, Petrum Romæ non fuisse*. IOANNES CALVINVS lib. 4. Instit. cap. 6. §. 15. postquam rem totam esse dubiam ostendit, ita concludit: *Tamen*, inquit, *propter scriptorũ consensum, non pugno, quin illic mortuus fuerit; sed Episcopum fuisse, præsertim longo tempore, persuaderi nequeo.* Similia habẽt Magdeburgenses, Cent. 1. lib. 2. cap. 10. col. 561.

Est autem obseruandum, quatuor esse quæ in dubium reuocantur. PRIMO, an Petrus fuerit Romæ? SECVNDO, an sit mortuus Romæ? TERTIO, an fuerit Episcopus Romæ? QVARTO, an Romanum Episcopatum semel susceptũ nunquam mutauerit?

Ex his quatuor, solum postremum & requiritur necessariò, & sufficit ad Romani Pontif. primatum constituendum. Quæ caussa fuit, cur Caluinus, solum hoc quartum nullo modo admiserit; cùm de ceteris tribus parum sollicitus esset: nam illud primum neq; requiri, neque sufficere, planum est; cùm multi veniant Romam, qui tamen Romani Pont. nunquam euadunt; & multi Romani Pontifices nũquam fuerint Romæ: vt Clemens V. Ioannes XXII. Benedictus XII. Clemens VI. Innocentius VI. qui in Galliis ordinati, ibidem semper manserunt.

ALTERVM item neque requiri, neque sufficere, testantur multi Romani Pontifices, qui extra Romã mortui sunt; nam Clemens I. obiit in Ponto, Pontianus in Sardinia, Ioannes I. Rauennæ, Agapetus Constantinopoli, Innocentius III. Perusiæ, Innocentius IV. Neapoli, Ioannes XX. Viterbij, & alij in aliis locis. Idem testantur multò plures, qui quotidie moriuntur Romæ, nec tamen Romani Pontifices sunt.

TERTIVM aũt requiri, sed non sufficere, ex eo colligitur, quòd Petrus Episcopus Antiochiæ fuit, & tamẽ quoniam sedem aliò transtulit, nunquam deinceps locum primum Episcopi Antiocheni habuerunt. Igitur quartum solum & requi-

ritur, & sufficit. Quia tamen omnia sunt vera, suis ac propr
argumentis singula demonstrabimus.

CAPVT II.

Quòd Petrus Romæ fuerit.

AC vt à primo incipiamus, S. Petrum Romæ
quando fuisse, ostendimus primùm ex testim
nio ipsius Petri, qui sic ait ad finem prioris e
stolę: *Salutat vos Ecclesia in Babylone collecta,
Marcus filius meus.* Hanc enim epistolam ex Roma scripta
esse, quæ dicitur Babylon à Petro, testis est Papias Apostol
rum discipulus apud Eusebium lib. 2. hist. cap. 15. *Papias*
quit Eusebius, *& hoc dicit, quod Petrus in prima epistola
quam de Vrbe Roma scripsit, meminerit Marci, in qua tro
Romam Babylona nominauit, cùm dicit; Salutat vos qu
in Babylone est electa Ecclesia, & Marcus filius meus.*

Testis est etiam HIERONYMVS in lib. de viris
Marco, cuius hæc sunt verba: *Petrus in epistola prima
mine Babylonis figuraliter Romam significans; Salutat
quit, Vos Ecclesia, quæ est in Babylone collecta.* Eodem m
exponunt OEcumenius, Beda, & quotquot in hāc epistol
commentaria ediderunt.

Præterea Ioannes in Apocalypsi passim Romam v
Babylonem; vt TERTVLLIANVS annotauit lib. 3. co
Marcionem, & lib. contra Iudæos; & apertè colligitur ex
17. Apocalypsis, vbi dicitur Babylon magna sedere supr
ptem montes, & habere imperium super Reges terræ. Ne
nim alia ciuitas est, quæ Ioannis tempore imperium ha
rit super Reges terræ, quàm Roma; & notissimum est
septem colles Romam ædificatam esse.

Denique aduersarij passim clamant, Romam esse Bab
nem de Apocalypsi. Ideo enim LVTHERVS librum inscri
de Babylonica ciuitate; & MAGDEBVRGENSES, non
de caussa recipiunt Apocalypsin in numerum diuinorum
brorum, quàm quòd in eo libro multa aduersus Romam,
nomine Babilonis, dicantur. vide Cent. 1. lib. 2. cap. 4. col.
Quare si Roma in Scripturis est Babylon, vt ipsi volunt, &
trus ex Babylone scribit, certè ex Roma scribit.

Respo

Respondet VELENVS: *Ac vera Babylon*, inquit, *duplex tantùm fuit; vna apud Assyrios, altera apud AEgyptum, quæ nunc dicitur Chayrum: ex quo sequitur Petrum ex Assyria, vel ex AEgypto, non ex Italia scripsisse, cùm ex Babylone scripsit.*

Sed nihil dicit Velenus: nam Petrus non de Babylone propriè dicta, sed de ea, quæ figuratè Babylon dicitur in Apocalypsi, loquitur, vt ex pluribus ostendimus. Quibus certè magis credendum est, quàm vni Veleno, qui nullum pro sua expositione auctorem proferre potuit. Alioqui respondeat nobis Velenus, si nulla fuit Babylon extra Assyriam, & Ægyptũ, quænam est illa Babylon, quæ in Apocalypsi habere dicitur imperium super Reges terræ? Constat enim id neq; Assyriæ, neque Ægypto conuenire.

Sed instat VELENVS: *Si apud Petrum*, inquit, *nomine Babylonis intelligunt Romam, vt etiam apud Ioannem: igitur rectè faciunt omnes, qui recedunt à Romana Ecclesia. Nam Apocal. 18. sic legimus: Cecidit, cecidit Babylon magna, & facta est habitatio Dæmoniorum, & custodia omnis spiritus immundi, &c.* Et rursum: *Exite de illa populus meus, vt ne participes sitis delictorum eius, & de plagis eius non accipiatis.*

RESPONDEO, Babylonem vocari non Romanam Ecclesiam, sed Romanã vrbem, qualis erat Ioannis tempore. Nam, vt exponit TERTVLLIANVS lib. 3. contra Marcionẽ, quemadmodum vera Babylon fuerat caput imperij, & Regem habuerat Nabuchodonosor, qui populum Dei persequebatur, & in captiuitatem adducebat: ita quoque & Roma tempore Apostolorũ erat caput imperij, & Imperatorem habebat Neronem, qui populum Dei crudelissimè persequebatur.

Prædicit autem Ioannes, hanc Babylonem ruituram, quia Romanum imperium delendum erat. Id quod iam ferè factum esse cernimus. An non enim Gothi, Wandali, Hunni, Longobardi, Romanæ vrbis imperium ferè ad nihilum redegerunt?

Eandem Babylonem vocat habitationem Dæmoniorum, & custodiam omnis spiritus immundi, quia (vt ait S. LEO serm. 1. de natali Apostolorum) cum omnibus dominaretur Gentibus; omnium Gentium seruiebat erroribus. De hac dicit; *Exite de ea populo meus*. quod intelligitur corde, non cor-

pore, vt S. Augustinus exponit in breuiculo collationis, c
latione 3. Iubet enim Ioannes, vt Sancti non coniungan
cum Ethnicis, & idololatris morum & vitæ similitudine,
metsi in eadem vrbe simul cum eis esse possint. Vnde eti
constat propter hæc verba Ioannis, nunquam Christianos
vrbe exiuisse.

Quocirca B. HIERONYMVS in epist. ad Marcellam, q
nomine Paulæ & Eustochij eam hortatur, vt ex Roma
Bethlehem migret; posteaquam hæc verba de Apocal
contra Romam protulit, subiungit continuò: *Est quidem
S. Ecclesia, sunt trophæa Apostolorum & Martyrũ, est Chr
vera confessio, est ab Apostolo prædicata fides, & Gentilita
calcata in sublime quotidie se erigens nomen Christianũ,* &
Quibus verbis docet, non contra Ecclesiam Romanam,
contra Gentilitatem Romanam Ioannem esse loquutum
lib. 2. in Iouinianum prope finem sic alloquitur Roman
re, inquit, *loquar, quæ scriptam in fronte blasphemiam,
confessione delesti.*

SECVNDO, probatur hoc idem ex Actor. vlt. & ex
Rom. Constat enim ex his locis, Romæ multos fuisse
stianos, immò Ecclesiam amplam & florentem, antequ
Paulus eò veniret. Peto igitur quis hos Christianos fecer
Petrus non fuit Romæ? Nam quòd Petrum primus omn
prædicauerit Romanis, & Ecclesiam fundauerit antequ
Paulus eò veniret, multi veterum scribunt. quod autem
quis alius id fecerit, non potest vllo firmo argumento de
strari.

Certè IRENAEVS lib. 3. cap. 3. dicit Romanam Eccles
à Petro & Paulo fundatam; id est, primùm à Petro, deinc
Petro & Paulo simul. EVSEBIVS lib. 2. hist. cap. 14. de Pe
loquens: *Salutaris,* inquit, *prædicationis verbo PRIMV
vrbe Roma Euangelij sui clauibus ianuam regni cælestis
ruit.* ARNOBIVS lib. 2. contra Gentes, dicit Romã ideo co
uersam ad Christum, quia viderat Simonis Magi igneas q
drigas Petri ore difflatas, Christi nomine inuocato conti
euanuisse. EPIPHANIVS hæres. 27. quæ est Carpocratis: P
mi, inquit, *in Roma fuerunt Petrus & Paulus.* CHRYS
STOMVS in Psal. 48. *Piscator Petrus quoniam ciuitatem m
ximè regiam occupauit, etiam post mortẽ resplendet sole
rius.*

PAV

PAVLVS OROSIVS lib. 7. hist. cap. 6. *Exordio*, inquit, *regni Claudij, Petrus Apostolus Domini nostri Iesu Christi Romam venit, & salutarem cunctis fidem fideli verbo docuit, potentissimisq; virtutibus approbauit, atq; exinde* (nota) *Christiani Romæ esse cœperunt.*

LEO serm. 1. de natali Apostolorum: *Cùm Apostoli imbuendum Euangelio mundum distributis sibi terrarum partibus suscepissent, beatissimus Petrus princeps Apostolici ordinis ad arcem Romani destinatur imperij.* THEODORETVS in cap. 1. ad Rom. *Primus*, inquit, *eis* (Romanis) *magnus Petrus doctrinam Euangelicam præbuit.* Gregorius TYRONICVS lib. 1. hist. cap. 25. vbi dixerat Petrum sub Claudio Romam venisse, subiungit: *Ab illis diebus Christiani apud ciuitatem Romanam esse cœperunt.*

THEODOSIVS Imperator, C. de summa Trinitate, & fide Catholica, L. cũctos populos: *Cunctos*, inquit, *populos quos clementiæ nostræ regit imperium, in tali volumus religione versari, quam B. Petrum Apostolum tradidisse Romanis, religio usque adhuc insinuata declarat.* Adde SYBILLAE Erythrææ vaticinium, quæ inter cetera prædixit, Christum non in gladio, & bello Æneadem vrbem sibi subiecturum, sed in hamo piscantis. Refert hoc vaticinium Nicolaus Sanderus lib. 7. de visib. monarchia, pag. 250. part. 1. tit. 3. cap. 9. §. 14.

Respondet VELENVS, statim post passionem Christi, adhuc Tiberij tempore, cœpisse Romæ esse Christianos, vt tradunt, inquit Orosius lib. 7. hist. Tertullianus in Apologetico, Platina in vita Christi, & Tranquillus in vita Tiberij. Ex quo sequitur, non fuisse à Petro eam Ecclesiam fundatam, quippe qui dicitur tempore Claudij primùm Romam venisse.

Addamus in gratiam Veleni testimonium Clementis, lib. 1. recognitionum, vbi legimus, Barnabam tempore Tiberij Romæ prædicasse. Quem sequutus Dorotheus Tyrensis in Synopsi, dicit Barnabam esse primum qui Romæ prædicauit. RESPONDEO, falsum esse, quod vlli fuerint Christiani Romæ tempore Tiberij: verissimumque esse quod Patres dicunt, primum Petrum prædicasse Romanis, idque tempore Claudij. Nam ex quatuor auctoribus, à Veleno citatis, duo antiquissimi Tranquillus & Tertullianus non hoc dicunt,

mentiturque apertè Velenus; tametsi in præfatione sanè iurat per conscientiam suam, se nullum mendacium, nullaque fraudem obtrudere velle. TRANQVILLVS enim in vita Tiberij, non meminit Christianorum; sed in vita Claudij vbi dicit, Iudæos Christo impulsore tumultuantes, à Claudio fuisse Roma expulsos. Id quod nostræ sententiæ favet. Id enim contendimus, tempore Claudij cœpisse Romæ Christianos.

TERTVLLIANVS verò in Apologetico potius contrarium indicat. Nam dicit Pilatum ex Palæstina scripsisse Tiberio de resurrectione Christi, & quod à multis Deus crederetur, Tiberium autem retulisse ad senatū, an videretur Christus in Deum recipiendus: porrò senatum recusasse, propterea quod antea cœpisset à populis Deus haberi, vt Pilatus sperat, quàm à senatu consecratus esset. Ex qua narratione non potest colligi, tunc Romæ fuisse Christianos, sed potius non fuisse. Si enim fuissent, ex illis prius Tiberius cognosset famam Christi, quàm ex literis Pilati.

Porrò OROSIVS, quem sequutus est PLATINA, addita Tertulliani addidit, senatum decreuisse, exterminandos vrbe esse Christianos: quod non ita intelligendum est, quasi tunc in vrbe Christiani essent. Idem enim Orosius in eodem lib. 7. disertè docet, non fuisse Christianos Romæ, nisi post Petri aduentum; Petrum autem imperante Claudio venisse. Itaque sensus edicti senatus hic erat; vt non reciperetur vllo modo Christiana religio, & ex vrbe exterminarentur si quos vnquam Christiani aduenirent. Quod tamē edictum nullam vim habuit. Nam, vt ibidem Orosius refert, Tiberius pœnas statuit accusatoribus Christianorum.

Ad illud de Barnaba respondeo, non esse verisimile, Barnabam prædicasse Romanis tempore Tiberij. Constat enim nullum fuisse ausum prædicare Gentilibus antequam Petrus cœlesti visione admoneretur, Actor. 10. & 11. Ab illo autem tempore semper fuit Barnabas cum Paulo coniunctus vsque ad peractum Concilium Hierosolym. vt patet Actor. 11. 12. 13. 14. & 15. & cùm Paulus toto illo tempore non iuerit Romam, constat nec Barnabam iuisse. Celebratum autem est Concilium Hierosolymitanum anno XVIII. post passionem Domini, vt colligitur ex Paulo ad Galat. 1. & 2. qui erat

anno

annus XIII. à morte Tiberij; non igitur Tiberij temporibus Barnabas Romam venit.

Adde huc, libros recognitionum Apocryphos censeri. Porrò Synopsim quæ Dorotheo Tyrensi falsò adscribitur, plenam esse narrationibus confictis atque mendacibus. Nam (vt alia prætermittã) qua ratione auctor ille defendi potest, cùm inter discipulos LXXII. numeret Eunuchum Reginæ Æthiopum, quem à Philippo conuersum constat, post ascensionem Domini; & Iuniam Episcopum faciat, quam tamen certum est fœminam quandam fuisse? & Cæsarem, cuius meminit Paulus ad Philippenses, discipulum Christi, & Episcopum fuisse dicat; cùm perspicuum sit de Nerone Cæsare Paulum esse loquutum?

Adde vltimò, quod si reciperemus recognitionum libros & Dorothei Synopsim: adhuc parum, aut nihil Velenus lucraretur. Idem enim Clemens, quem Dorotheus sequutus est, ibidem refert Barnabam nihil profeciisse Romę, & statim post primam concionem sine fructu habitam, in Iudæam rediisse.

TERTIO, probatur ex historia de Euangelio Marci. Scribunt enim constanter grauissimi auctores, Marcum Romæ scripsisse Euangelium, prout ibidem Petrum prædicantem audierat; id enim scribit EVSEBIVS lib. 2. hist. cap. 15. ex Papia, & Clemente Alexandrino. Idem asserit Irenæus lib. 2. cap. 1. Hieronymus de viris illustrib. in Marco, & Damasus in Pontificali in vita Petri; Idem Isidorus in vita Marci; & ADO in Chronico anni XLV. Denique TERTVLLIANVS lib. 4. contra Marcionem, dicit Marci Euangelium Petro adscribi, eo quod Marcus Petri interpres, & discipulus fuerit: sicut Lucæ Euangelium tribuitur Paulo: *Cæpit enim*, inquit, *magistrorum videri, quæ discipuli promulgarint.*

Respondet VELENVS, istos omnes esse deceptos, quod non aduerterint duos fuisse Marcos; vnum, qui dicebatur Ioannes Marcus, de quo fit mentio in Actis Apost. cap. 12. & 15. alterum, qui dicebatur Marcus Aristarchus, de quo in epist. ad Philemonem. Ex his enim duobus priorem scripsisse Euangelium, & fuisse Episcopum Alexandrinum, & Petri discipulum ac sectatorem; sed Romam nunquam vidisse: posteriorem Romæ fuisse cum Paulo, sed Euangelium non scripsisse. Porrò veteres Patres, quę duobus Marcis conueniunt, vni at-

tribuisse, proinde in eum errorem lapsos esse, vt existimaret Marcum Romæ scripsisse Euangelium.

At noster VELENVS tria peccata committit. VNVM, quod existimet in epistola ad Philemonem Marcum Aristarchum vnum hominem esse, cùm apertissimè sint duo. Sic enim Paulus loquitur: *Salutat te Epaphras concaptiuus meus in Christo* IESV, *Marcus, Aristarchus, Demas, & Lucas adiutores mei.* Et clarius Colos. vlt. *Salutat vos*, inquit, *Aristarchus concaptiuus meus, & Marcus consobrinus Barnabæ.*

ALTERVM, quod velit Marcum Euangelistam non fuisse vnquam Romæ, quia fuit Episcopus Alexandrinus; quasi non potuerit ex Roma Alexandriam à S. Petro mitti: vel etiam Alexandria venire Romam, & rursum ex Roma reuerti Alexandriam.

TERTIVM, quod asserat à Ioanne Marco scriptum Euangelium esse. Nam Ioannes Marcus Barnabæ consobrinus erat, & Pauli discipulus, vt colligitur ex cap. 12. & 15. Actor. & epist. ad Colos. cap. vlt. & superuixit vsque ad XIV. annum Neronis. Siquidem Paulus in epistola posteriore ad Timotheum, quam scripsit XIV. Neronis anno, martyrio suo imminente, iussit Marcum ad se venire. Marcus autem Euangelista & Episcopus Alexandriæ anno VIII. Neronis occisus est, vt Eusebius in Chronico, Hieronymus in lib. de viris illustribus in Marco scribunt.

QVARTO probari potest hoc idem, ex historia de Simone Mago à S. Petro Romæ glorioſissimè superato, quam esse verissimam multis veterum testimoniis suprà demõstrauimus. Accedant postremò argumenta omnia, quibus in sequenti capite planum faciemus, S. Petrum pro Christo Romæ martyrium subiisse: nec enim Romę mori potuit, qui Romę nunquam fuit.

CAPVT III.

S. Petrum Romæ mortuum esse.

IAM verò S. Petrum non solùm Romam aliquando venisse; sed etiam Romæ vnà cum Paulo pro Christi gloria vitam posuisse, testantur inprimis eorum sepulcra. Nam si Romæ Petrus & Paulus

morrui

mortui non sunt, quis eorum corpora Romam detulit? Vnde, & quando, & quibus testibus detulit? Si fortè respondeant, Apostolorum corpora Romæ non esse; vbinam, quæso, sunt? certè nusquam alibi esse dicuntur. Nec est verisimile summorum Apostolorum corpora neglecta fuisse, cùm tot Sanctorum aliorum corpora videamus diligentissimè conseruata.

Hoc argumentum tanti fecit EVSEBIVS, vt superfluum putauerit alia quærere. Sic enim ait, lib. 2. hist. cap. 25. *Igitur Nero, vt apertum se hostem diuinitatis pietatisque professus est, ipsorum prius Apostolorum, quippe qui duces, & signiferi erant in populo Dei, expetit neces. & Paulum quidem capite in ipsa vrbe Roma, Petrum verò crucis patibulo condemnat. Horum testimonium quærere extrinsecus superfluum puto, cùm rem gestam insignia vsque in hodiernum & splendidissima eorum monumenta testentur.*

DEINDE testatur hoc idem consensus totius orbis terrarum, qui præcipuè ex peregrinationibus ad limina Apostolorum colligitur. Scribit enim Nicolaus I. in epist. ad Michaëlem, tot millia hominnm ex omni orbe terrarum religionis causa ad sepulcra Apostolorum quotidie confluere; vt ipsa sola Romana ciuitas satis ostendat, Ecclesiam Christi esse Catholicam siue vniuersalem, cùm ex omni hominum genere semper multi ad sepulcra Petri & Pauli conspiciantur.

Sed neque negant aduersarij, persuasum fuisse omnibus Christianis vsque ad tempora Ioannis Wicleff, id est, vsq; ad annum ferè M. CCCC. B. Petrum Romæ fuisse, & mortuum esse: non est autem vllo modo credibile in tam longo tempore nunquam fuisse aliquem, qui errorem istum, si error esset, detegeret; præsertim cùm id, quod totus mundus tam diu credidit, non sit res aliqua gesta in angulo, & in momento, & sine testibus, vt facilè fingi & difficulter refelli potuerit. Dicimus enim S. Petrum in vrbe Roma multos annos pontificatum gessisse; & tandem post deuictum publicè Simonem Magum, iussu Imperatoris potentissimi, & fama crudelitatis notissimi, in crucem actum, capite deorsum verso vitam finiuisse. Quomodo credibile est rem istam, quam tam celebrem fuisse dicimus, esse falsam, & neminem fuisse per annos M. CCCC. qui eam refelleret?

POSTRE-

POSTREMO testantur hoc idem testimonia veterum Patrum Græcorum & Latinorum. IGNATIVS, qui tempore Apostolorum vixit, in epist. ad Rom. cuius magnam partem recitat B. Hieronymus in libro de viris illustribus in Ignatio rogans Romanos, ne impedirent passionem eius, ait: *Non sicut Petrus & Paulus præcipio vobis, &c.* quibus verbis videtur alludere ad passionem Petri & Pauli, quæ paulò antè Romæ contigerat. Romani enim Christiani conati sunt impedire eorum passiones. Nam lacrymis suis Petrum coëgerunt ex vrbe discedere, cùm ad supplicium à Nerone quæreretur. Dicit ergo Ignatius, etsi ergo non possim vobis præcipere, ut poterant Petrus & Paulus: tamen rogo, ne me impediatis, sicut illos impedire conati estis.

DIONYSIVS Corinthius, qui centum annis ab obitu Apostolorum floruit, cùm Romæ esset, vt Eusebius refert lib. 2. hist. cap. 25. inter cetera sic ait: *Ambo*, inquit, *in hac vrbe simul docentes, etiam martyrio pariter, vno eodemq; tempore coronati sunt.* CAIVS, qui circiter L. annos, fuit Dionysio posterior apud eundem Eusebium, ibidem sic ait: *Ego*, inquit, *habeo trophæa Apostolorum, quæ ostendam. Si enim proceda vrbe regali, quæ ad Vaticanum ducit, aut via ostiensi, inuenies trophæa defixa, quibus ex vtraq; parte constitutis Romana communitur Ecclesia.*

EGESIPPVS & ipse vicinus Apostolorum temporibus libro 3. de excidio Hierosolymæ cap. 2. totam historiam prolixè recitat, addens ad ea quæ priores dixerunt, Petrum capite deorsum verso crucifixum, vt ipse postulauerat. EVSEBIVS in Chronico anni LXXI. à Christo nato: *Primus*, inquit, *Nero super omnia scelera sua etiam persequutionem in Christianos facit, in qua Petrus & Paulus gloriosè Romæ occubuerunt.*

THEODORETVS in epist. ad Leonem Papam, de Roma loquens: *Habet*, inquit, *communium Patrum & veritatis doctorum Petri & Pauli sepulcra, quæ fidelium animas illuminant.* ORIGENES lib. 3. in Genesin, vt refert Eusebius lib. 3. hist. cap. 2. *Et Petrus*, inquit, *ad vltimum in vrbe Roma commoratus, ibi & crucifixus est, deorsum capite demerso, quod ipse ita fieri precatus est, ne exequari Domino videretur.* ATHANASIVS Apologia pro fuga sua: *Petrus*, inquit, *& Paulus*

lus cùm audissent, oportere se Romæ martyrium subire, non abiecerunt eam profectionem, sed cum gaudio abierunt.

CHRYSOSTOMVS hom.32. in epistol. ad Rom. *Non ita cælum splendescit, quãdo radios suos sol ex se demittit, quemadmodum Romanorum vrbs duas illas lampadas vbiq; terrarum effundens. Hinc rapietur Paulus, hinc Petrus. Considerate, & horrete quale spectaculum visura sit Roma, Paulum videlicet repentè ex theca illa cum Petro resurgentem, in occursum Domini sursum ferri.*

Ex Latinis TERTVLLIANVS de præscript. *Si Italia*, inquit, *adiaces, habes Romam, vnde nobis quoq; auctoritas præsto est. Felix Ecclesia, cui totam doctrinam Apostoli cum sanguine suo profuderũt; vbi Petrus passioni Dominicæ adæquatur; vbi Paulus Ioannis exitu coronatur.* LACTANTIVS lib. 4. diuin. Instit. cap. 21. *Christus*, inquit, *decedens aperuit discipulis suis futura omnia, quæ Petrus & Paulus Romæ prædicauerunt.* Et infrà: *Cùm eos Nero interemisset, Iudæorum nomen, & Gentem Vespasianus extinxit, fecitque omnia quæ illi futura prædixerant.*

AMBROSIVS in oratione contra Auxentium, quæ habetur lib. 5. epist. *Nocte*, Petrus, *muro egredi cœpit, & videns sibi in porta Christum occurrere, vrbemq; ingredi, ait; Domine, quò vadis? Respondit Christus; Venio Romam iterum crucifigi. intellexit Petrus ad suam crucem diuinum pertinere responsum, &c.* Et infrà: *Statimque correptus per crucem suam honorificauit Dominum Iesum.*

HIERONYMVS de viris illustribus in Petro: *Simon Petrus*, inquit, *ad expugnandum Simonem Magum Romam pergit, ibiq; XXV. annis Cathedram sacerdotalem tenuit vsque ad vltimum; id est, XIV. Neronis annum, à quo & affixus cruci, martyrio coronatus est, capite ad terram verso.* AVGVSTINVS lib. 1. cap. 10. de consensu Euangel. *Merita Petri & Pauli propter eundem passionis diem celebrius & solennius Roma commendat.* MAXIMVS serm. 5. de natali Apostolorum: *Petrus*, inquit, *& Paulus martyrium pertulerunt in vrbe Roma, quæ principatum & caput obtinet nationum; scilicet vt vbi caput superstitionis erat, illic caput quiesceret sanctitatis.*

SVL-

SVLPITIVS lib.2.sac.hist. *Diuina apud Urbem religio in*
ualuerat, Petro ibi Episcopatum gerente, & Paulo postea R
mam deducto. Et infrà: *Paulus ac Petrus capitis damnati, qu*
rum uni ceruix gladio desecta, Petrus in crucem sublatus e
PAVLVS OROSIVS lib.7.hist. *Nam primus (Nero) Roma*
Christianos suppliciis, & mortibus affecit, ipsumq; nomen e
stirpare conatus, beatissimos Christi Apostolos Petrum cru
Paulum gladio occidit. EVTROPIVS lib.7.in vita Neronis
Deniq;, inquit, *omnibus flagitiis suis etiam hoc addidit, qu*
sanctos Dei Apostolos Petrum Paulumque trucidaut. PA
LINVS natali 3. *Ipsaque cælestium sacris procerum monume*
tis Roma Petro Pauloq; potens. ISIDORVS in vita Petri: *Se*
ptimo, inquit, *& tricesimo anno post passionem Domini à N*
rone Cæsare in Urbe Roma, deorsum uerso capite, ut ipse uolu
crucifixus est.

LEO serm.1. de natali Apostolorum: *Hodierna*, inquit, *s*
stituitas præter illam reuerentiam, quam toto terrarum or
promeruit, speciali & propria nostræ Urbis exultatione l
randa est; ut ubi præcipuorum Apostolorum glorificat
exitus, ibi in die martyrij eorum sit latitiæ principatus. GR
GORIVS Turonicus lib.1.cap.25. *Nero*, inquit, *Petrum c*
ce, Paulum gladio iubet interfici. GREGORIVS Papa lib
epist.37. de Romana Ecclesia loquens: *Petrus*, inquit, *sed*
mauit sedem, in qua etiam quiescere, & præsentem uitam
nire dignatus est.

PRVDENTIVS in hymno de S.Laurentio sic ait:

Discede adulter Iuppiter stupro sororis oblite,
Relinque Romam liberam, Plebemq; iam Christi fuge.
Te Paulus hinc exterminat, te sanguis exturbat Petri,
Tibi id, quod ipse armaueras, factum Neronis officit.

ARATOR in fine Actorum Apostolorum sic ait:

Dignaq; materies Petri, Pauliq; corona,
Cæsareas superare minas, & in arce tyranni
Pandere iura poli, summumq; in agone tribunal
Vincere, ne titulos paruus contingeret hostis.

ELPIS vxor Boëtij in hymno de Apostolis:

O felix Roma, quæ tantorum Principum
Es purpurata precioso sanguine,

Non laude tua, sed ipsorum meritis,
Excellis omnem mundi pulchritudinem.

Omitto innumerabiles alios, vt Bedam, Adonem, Freculphum, Bernardum, & ceteros. Siquidem hi sufficere possunt, cùm omnes floruerint primis quingentis annis, & cùm aduersarij ne vnum quidem hactenus proferre potuerint, qui contrarium senserit. ADDE vltimò, quod Ethnici auctores, etsi non meminerunt nominatim Petri & Pauli, qui apud eos contemptibiles videbantur, tamen conueniunt cum citatis Patribus in eo, quod Romæ primus Nero Christianos occidi mandauerit, vt patet ex Cornelio Tacito lib. 15. annalium, & Suetonio in Nerone.

Ad hæc testimonia nihil respondet VELENVS, nisi id quod dictum est ab aliquibus ex Patribus, Christum videlicet apparuisse Petro ad portam Romanam, & dixisse: *Venio Romam iterum crucifigi*; esse horrendum mendacium, & blasphemiam contra ipsum Petrum, & Spiritum sanctum. Nam Christum nunquam descensurum de cœlo, nisi in die iudicij, testatur Spiritus sanctus per os Petri Actor. 3. *Quem*, inquit, *oportet cœlum suscipere vsque in tempora restitutionis omnium.*

At profectò Velenus potius mentitur, & blasphemat, qui conatur Christo compedes iniicere, ne se commouere possit vsque ad diem iudicij. Nam, vt omittam alias apparitiones Christi, quæ in probatis auctoribus leguntur, certè Actor. 9. Christus in aëre terræ proximo constitutus, Paulo apparuit. Nam quod tunc Paulus verè corporalibus oculis Christum sibi præsentem & vicinum viderit, patet tum ex luce, quæ illum circumfulsit, & ex cæcitate, quam post visum Christum glorioſum incurrit, vt ibidem dicitur: tum præcipuè ex verbis Scripturæ. Nam Actor. 9. dicit Ananias ad Paulum: *Dominus Iesus misit me, qui apparuit tibi in via.* Et ibidem: *Barnabas apprehensum Paulum duxit ad Apostolos, & narrauit illis, quomodo vidisset Dominum.* Et Paulus ipse 1. Corinth. 9. ait: *Nunquid non sum Apostolus? Nónne Iesum Christum Dominum nostrum vidi?* Et 1. ad Corinth. 15. *Nouissimè autem tanquam abortiuo visus est & mihi.* Vbi enumerat testes resurrectionis, qui Dominum oculis corporeis viderant, & se inter eos ponit.

Ad

Ad illud igitur ex Act. 3. respondeo, Petrum significare
fuisse, Christum non venturum publicè, & coram omnib
nisi in die iudicij: sed hinc non efficitur, quin possit priuat
& cui voluerit, apparere. Posset etiam dici, & fortasse prob
bilius, Christum sine descensione è cœlo apparere potu
B. Petro. Non enim difficile est Deo id efficere, vt vnum c
pus in pluribus locis sit.

CAPVT IV.

Petrum Romæ vsque ad mortem Episcopum fuisse.

RESTANT postrema duo capita, quæ simul demo
strari poterunt. Igitur Petrum Episcopum Rom
num fuisse, & eum Episcopatum ad mortem
retinuisse. PRIMVM suadere videtur ipsa sum
dignitas Romanæ Ecclesiæ. semper enim omnium con
habita est prima, & præcipua omnium aliarum, vt etiam
uinus fatetur. Non potest autem vlla ratio reddi huius
lentiæ, nisi quia princeps Apostolorum illius Eccles
prius pastor, & Episcopus fuit; vt suprà ostendimus, cu
XXVI. prærogatiua S. Petri disputaremus.

DEINDE, si non fuit Petrus Episcopus Romæ vsq
mortem; exponant aduersarij, vbi Petrus sederit ab eo
pore, quo reliquit Antiochiam. Nam non mansisse Petr
perpetuò apud Antiochiam, Antiocheni ipsi confitentur
satis id probat Ecclesiæ consuetudo, quæ nunquam attri
primum locum Episcopo Antiocheno. Et nulla Eccles
aut fuit, quæ assereret Episcopum suum fuisse Petrum, c
pta Antiochena & Romana. num ergo dicemus, Petrum n
fuisse illius loci Episcopum?

Sed aduersarij hoc dicere non possunt, quippe qui Petr
volunt fuisse non Episcopum vniuersalis Ecclesiæ, sed alic
ius tantùm particularis; sicut fuit Ioannes Ephesinæ, Iacob
Hierosolymitanæ. Dicant igitur vbi fuerit Episcopus Petr
vel, si fuit Romæ Episcopus & postea mutauit sedem; dican
possunt, quò eam transtulerit?

Accedat testimonium, & consensus omnium veterum, qu
bus Caluinus tenetur credere, nisi secum pugnare velit: ip
enim

enim ait, se propter consensum scriptorum nolle pugnare, quin Petrus Romæ sit mortuus: cùm ergo iidem scriptores summo consensu dicant, Petrum Romæ fuisse Episcopum, & nemo veterum vnquam id negauerit, cur nequit persuaderi, Petrum Romæ Episcopatum gessisse?

S. IRENAEVS lib. 3. cap. 3. texit Catalogum Romanorum Episcoporum, & primo loco ponit Petrum & Paulum, secundo Linum, tertio Anacletum, quarto Clementem, & ceteros vsque ad Eleutherium, qui tunc sedebat. & nominatim de Clemente, Sixto, & Eleutherio repetit, quod Apostolis succedant; Clementē dicens tertium ab Apostolis, Sixtum VI. Eleutherium XII. at profectò non potest verè dici, Romanos Episcopos Petro succedere, si Romæ Petrus Episcopus non fuit.

TERTVLLIANVS lib. de præscript. *Euoluant*, inquit, *ordinem Episcoporum suorum, ita per successiones decurrentem, vt primus ille Episcopus aliquis ex Apostolis, vel Apostolicis viris fuerit.* Et infra: *Sicut*, inquit, *Romanorum Ecclesia Clementem à Petro ordinatum profert.* Quod autem non intelligat Clementem à Petro quidem ordinatum fuisse, sed Petrum postea aliò sedem transtulisse; patet ex eodem libro, vbi Tertullianus scribit Petrum Romæ crucifixum: ex quo intelligimus, Clementem à Petro ordinatum imminente passione ipsius Petri, & proinde Clementem Petro iam mortuo successisse.

S. CYPRIANVS frequentissimè Romanam sedem, Petri Cathedram vocat: quod sanè non diceret, si crederet Petrum alibi sedem suam statuisse, quàm Romæ. Lib. 1. epist. 3. ad Cornelium: *Nauigare audent*, inquit, *ad Petri Cathedram, atq; ad Ecclesiam principalem, vnde vnitas sacerdotalis exorta est: à schismaticis & prophanis literas ferre, nec cogitare eos esse Romanos, ad quos perfidia habere non possit accessum.* Et lib. 4. epist. 2. ad Antonianum: *Factus est*, inquit, *Cornelius Episcopus, cùm Fabiani locus; id est, cùm locus Petri & gradus Cathedræ sacerdotalis vacaret.*

EVSEBIVS in Chronico anni XLIV. *Petrus natione Galilæus, Christianorum Pontifex primus, cùm primùm Antiochenam Ecclesiam fundasset, Romam proficiscitur, vbi Euangelium prædicans, XXV. annis eiusdem vrbis Episcopus perseuerat.*

ſeuerat. EPIPHANIVS hæreſ. 27. quæ eſt Carpocratis: *ſcoporum*, inquit, *in Roma ſucceſsio hanc conſequentiam buit, Petrus, & Paulus, Linus, Cletus, Clemens, Euari Alexander, &c.*

ATHANASIVS in epiſtola ad ſolitariam vitam age *Primum*, inquit, *ne Liberio quidem Romano Epiſcopo pe cerunt, nulla reuerentia moti, quod ſedes illa Apoſtolica* Et infrà inducit Liberium ſic loquentem: *Nunquam tal Patribus traditionem accepimus, qui à beato & magno P acceperunt, etc.* Vbi Liberius inter prędeceſſores ſuos Pet numerat.

DOROTHEVS in Synopſi: *Linus*, inquit, *poſt Coryph Petrum, Romæ Epiſcopus fuit.* SOZOMENVS lib. 4. ca *Non ſine diuina*, inquit, *prouidentia factum eſt, vt mor Felice, ſolus Liberius Romanæ Eccleſiæ præeſſet, ne Petri ſ Vlla infamiæ macula aſpergeretur.* EVLOGIVS Alexa nus apud Gregorium li. 6. epiſt. 37. dicit, Petrum Roma vſq; in ſuis ſucceſſoribus ſedere. OPTATVS lib. 2. con menianum: *Igitur*, inquit, *negare non potes, ſcire te, Roma Petro primùm Cathedram Epiſcopalem eſſe coll* Et infrà enumerat Romanos Epiſcopos à Petro vſque a ricium, qui ſuo tempore ſedebat.

AMBROSIVS lib. 3. de Sacramentis, cap. 1. *Vtique, ip ipſe auctor eſt nobis huius aſſertionis Petrus Apoſtolus, ſacerdos fuit Eccleſiæ Romanæ.* HIERONYMVS de viri ſtribus in Petro, dicit eum XXV. annis Romæ ſacerdo Cathedram tenuiſſe. Idem in prima epiſtola ad Damaſu nomine hypoſtaſis: *Cum ſucceſſore*, inquit, *piſcatoris, & diſcipulo crucis loquor. ego beatitudini tuæ; id eſt, Cathedr tri communione conſocior.* AVGVSTINVS lib. 2. cap. 51. tra literas Petiliani: *Cathedra tibi quid fecit Eccleſiæ Ro næ, in qua Petrus ſedit, & in qua nunc Anaſtaſius ſedet?* in epiſt. 165. enumerat Romanos Epiſcopos à Petro vſqu Anaſtaſium.

PRVDENTIVS in hymno de S. Laurentio:

Romæ iam regnant duo
Apoſtolorum Principes:
Alter Vocator Gentium,
Alter Cathedram poſſidens

Primus

Primam, recludit creditas
Aeternitatis ianuas.

PROSPER libro de ingratis:

Sedes Roma Petri, quæ pastoralis honoris
Facta caput mundo, &c.

SVLPITIVS lib. 2. sacræ historiæ: *Inualuerat apud Vrbem diuina religio, Petro Episcopatum gerente.* PETRVS Episcopus Rauennæ in epist. ad Eutychem, quæ habetur inter præambulares ad Concilium Chalcedonense: *Hortamur*, inquit, *te frater honorabilis, vt his, quæ à beatissimo Papa Romanæ ciuitatis scripta sunt, obedienter attendas. Quoniam B. Petrus, qui in propria sede, & viuit, & præsidet, præstat quærentibus fidei veritatem.*

THEODORETVS in epist. ad Leonem, postquam dixerat Petrum & Paulum Romę esse mortuos, subiungit: *Is vestram sedem effecêre magis illustrem, ea est vestrorum bonorũ summa. Illorum autem Deus nunc quoq; sedem claram insignemque reddidit, cùm vestram sanctitatem in ea collocauerit, quæ radios fidei Orthodoxæ emittit.* ISIDORVS in vita Petri: *Hic*, inquit, *postquã Antiochenam Ecclesiam fundauit, sub Claudio Cæsare contra Simonem Magum Romam pergit, ibique prædicans Euangelium, viginti quinq; annis eiusdem tenuit pontificatum.* Idem habent BEDA de sex ætatibus. FRECVLPHVS tom. 2. Chronicorum, lib. 1. cap. 13. ADO Viennensis in Chronico, anno Christi XLV. & recentiores omnes.

Accedant etiam prẹter tot Patrum auctoritatem, testimonia veterum Romanorum Pontificum martyrum, vel confessorum. CLEMENS I. lib. 7. constitut Apost. cap. 46. docet, Petrum imminente morte sibi reliquisse Romanum Episcopatum. ANACLETVS epist. 3. docet, propter Petri sedem, Romanam Ecclesiam esse omnium aliarum caput. MARCELLVS I. in epist. ad Antiochenos: *Petri*, inquit, *sedes primitus apud vos fuit: quæ iubente Domino Romam translata est, etc.* Damasus in pontificali in Petro, dicit Petrũ XXV. annis Romæ fuisse Episcopum; id est, vsq; ad mortem. Innocentius I. in epist. ad Concilium Mileuitanum, quæ est 93. inter epistolas Augustini. Leo serm. 1. de natali Apostolorum. Gelasius in epistol. ad Episcopos Lucaniæ & Siciliæ. Ioannes III. in epist. ad Episcopos Germaniæ & Galliæ. Gregorius lib. 2. epist. 33.

Agatho in epist. ad Constantinum Imperatorem. Adrianus epist. ad Tharasium. Nicolaus I. in epist. ad Michaëlem: & omnes, qui aliquid scripserunt, affirmant sedem suam sed esse Petri: quorum testimonia non recipiuntur quidem ab uersariis; quia dicunt eos causam propriam agere. sed immeritò non recipiuntur, cùm & sanctissimi fuerint, & mo veterum vnquam eos hac in parte reprehenderit.

Accedant testimonia veterum Conciliorum, quæ abl reticis nostri temporis recipiuntur. Ac primùm in Conc SARDICENSI Episcoporum C C C. can. 3. *S. Petri Apo memoriam honoremus, vt scribatur ab his, qui causam e minarunt, Iulio Romano Episcopo; & si iudicauerit renou dum esse iudicium, renouetur & det iudices.* Item in Co lio EPHESINO I. tomo 2. cap. 16. vocatur Celestinus Ro nus Pontifex, *ordinarius successor & vicarius B. Petri A stolorum principis.*

In Concilio CHALCEDONENSI act. 2. cùm lect epistola Leonis, omnes clamauerunt: *Petrus per Leo quutus est.* Act. 3. cùm sententia fertur in Dioscorum Leo Petri Apostoli præditus dignitate Dioscorum depo Et in epist. ad Leonem totum Concilium dicit, Leonem cis Petri interpretem fuisse; id est, Petrum per Leonem lo tum. Quæ omnia apertè indicant, fuisse persuasissimum DC. XXX. Patribus, Leonem Episcopum Romanum, esse successorem.

In Concilio V. act. 1. Menas Patriarcha Concilij prefes tentiam ferens in Anthimum, & alios hæreticos: *Contem runt*, inquit, *Romanam Ecclesiam, in qua successio est A stolorum, quæ sententiam contra ipsos protulit.* In Conc VI. act. 8. subscribunt Episcopi epistolę Agathonis variis dis. Inter alios quidam sic loquitur: *Suggestiones*, inquit, tas à Patre nostro Agathone sanctissimo Archiepiscopo A stolicæ, & principalis sedis antiquæ Romæ, tanquam à Spir sancto dictatas, per os sancti ac beatissimi principis Apost rum Petri, & digito ter beatissimi Papæ Agathonis scrip suscipio, & amplector. Ex his quinque probatissimis Concil habemus plusquam M. C C. antiquos Episcopos maiori parte Græcos, qui testantur Romanum Pontificem Pet succedere.

CAPV

CAPVT V.

Soluitur argumentum primum hæreticorum.

NVNC obiectiones VELENI, quibus Caluini quoque & Illyrici argumenta continentur, diluamus. PRIMA persuasio eius talis est; Auctores qui dicunt Petrum Romam venisse, non consentiunt inter se de tempore quo venerit; nam Orosius dicit venisse in exordio regni Claudij, Hieronymus dicit anno II. Claudij, Fasciculus temporum dicit anno IV. eiusdem Claudij, passionale de vitis Sanctorum dicit anno XIII. Claudij.

Præterea mira varietas inuenitur in Petri successoribus numerandis. Nam quidam post Petrum immediatè ponũt Clementem, vt Tertullianus de præscript. Hieronymus in cap. 52. Isaiæ: alij post Petrum ponunt Linum, & postea Clementem tertio loco, vt Optatus li. 2. contra Parmenianum, & Augustinus in epist. 165. alij post Petrum ponunt Linum & Cletum, siue Anacletum, & tandem Clementem quarto loco, vt Irenæus lib. 3. cap. 3. Eusebius in Chronico, Epiphanius hæres. 27. & Hieronymus de viris illustribus in Clemente.

Adde quod isti omnes ex Cleto & Anacleto vnum faciunt: igitur nihil certi statui potest. discordia enim auctorum argumentum est falsitatis.

Respondeo ad PRIMVM, discordiam de tempore, si qua esset, quo Petrus Romam venit, non infirmare sententiam nostram, quòd Petrus Romam venerit. Nam sæpissimè accidit, vt constet de re, & non constet de modo, vel alia circumstantia. Nam constat apud Christianos, Christum esse mortuum in cruce pro nobis: tamẽ maxima discordia est de tempore, quo mortuus est. TERTVLLIANVS lib. contra Iudæos; Clemens Alexandrinus lib. 1. Stromatum, & Lactantius lib. 4. diuinar. Instit. cap. 10. docent, Christum mortuum anno XV. Tiberij, ætatis autem suæ anno XXX. IGNATIVS ad Trallianos, & Eusebius in Chronico, & alij dicunt eum anno ætatis XXXIII. & Tiberij XVIII crucifixum. Onuphrius, Mercator, & aliquot alij recentiores, anno ætatis suæ XXXIV. Christum passum esse volunt. IRENAEVS lib. 2. cap. 39. contendit, Christum ferè ad annum quinquagesimum peruenisse, proinde non sub Tiberio, sed sub Claudio passum esse.

De die ac mense, quo Christus mortuus est, tanta est discordia veterum, & recentiorum, vt adhuc sub iudice lis Vide Clementem libro 1. Stromatum, vbi multas opinio refert; at numquid propterea negabimus Christum esse passum?

Pari ratione cùm constet impletas esse in Christi passione hebdomadas Danielis; tamen plurimæ sunt opiniones tempore, quo incipiant, & quo desinant. Item de annis gum Persarum, de annis Samuelis, Saulis, aliorumque nullorum Principum Iudæorum, de annis Imperatorum Pontificum Romanorum. Denique de annis mundi, qui ctenus fluxerunt, tot sunt ferè sententiæ, quod Chrono Num igitur propterea dicemus, Reges Persarum non fu Samuelem, & Saulem non præfuisse; Imperatores & Pon ces nunquam exstitisse; & mundum ipsum non in cœp vel non durâsse vspue ad hanc diem?

Discordia ergo Scriptorum, argumentum est falsi quantum ad id, in quo discordant; quia necessariò a discordantibus falluntur: sed sicut discordia est signu sitatis; ita concordia summa, quæ est inter omnes Pa quod Petrus Romæ sederit, mortuusque sit, signum ver tatis.

DEINDE respondeo; nullam esse inter bonos auctores discordiam. Nam EVSEBIVS in Chronico, Hieronymus bro de Scriptoribus Ecclesiasticis in Petro, & ADO Tr rensis in martyrologio, dicunt, Petrum Romam venisse no II. Claudij, à quibus non dissentit Orosius lib.7. qui veniſſe eum in exordio regni Claudij. Nam si regnum Cl dij tres in partes diuidas; id est, in exordium, medium & nem; annum secundum ad exordium pertinere videbis. Cu his consentiunt omnes illi auctores, qui Petrum asserunt mæ sedisse annis XXV. & anno XIV. Neronis obiisse, ut licet Damasus, Isidorus, Beda, Freculphus, Ado Viennensis ceteri quos suprà citauimus. Nec enim sunt anni XXV. vsq ad annum XIV. Neronis, nisi à secundo Claudij numer incipiamus.

Quocirca Fasciculum temporum, & Passionale meru contenimus, præsertim cùm Fasciculus ille Marianum Sco tum sequutus sit, qui secum ipse, & cum veritate apertissi

pugn

pugnat; Ait enim MARIANVS Scotus in suo Chronico, Petrum anno IV. Claudij Romam venisse, postremo anno Neronis obiisse; & tamen sedisse in Romano Episcopatu annis XXV. & mensibus duobus; quæ nullo modo inter se cohærent. Nam regnauit Claudius in vniuersum annis XIII. mensibus VIII. diebus XX. Nero autem regnauit annis XIII. mensibus VII. diebus XXVIII. testibus Dione Cassio, Suetonio Tranquillo, Eusebio, & ipso etiam Mariano Scoto. Nam quod in Chronico Eusebij tribuuntur Neroni anni 14. M.7.D.28. planum est errore Librariorum factum esse: siquidem postea cùm anni singuli numerantur, non inueniuntur nisi 13. & aliquid amplius.

Iam verò hæc tempora Claudij & Neronis simul iuncta, non efficiunt maiorem summam, quàm annorum XXVII. mensium IV. dierum XVIII. ex quibus si tollas annos III. menses V. dies XVIII. quos vult Marianus Scotus effluxisse de Imperio Claudij, antequam Petrus Romam veniret; soli supererunt anni XXIII. menses XI. Igitur aut Petrus obiit post Neronem, aut non sedit annis XXV.

Quod verò attinet ad ALTERAM argumenti partem, de successione quatuor primorum Pontificum. PRIMVM illud respondeo, etiamsi planè ignoraremus, quis Petro proximè successerit; non tamen propterea in dubium reuocari debere, an aliquis successerit. Quemadmodum maxima quæstio inter Scriptores versatur, quis fuerit maritus Esther, cùm aliqui Assuerum Medum, alij Cambysem Persam, alij Darium Histaspis, alij Artaxersem Longimanum, alij denique Mnemonem fuisse scripserint; nec tamen vllus vnquam dubitandum censuerit, maritum ne habuerit Esther, an non.

DEINDE respondeo, posse rem totam ita componi & explicari. Apostolus Petrus passione sua imminente B. Clementi sedem Episcopalem reliquit. Id testantur grauissimi auctores, Tertullianus de præscriptionibus, Hieronymus lib.1. in Iouinianum, & in cap.52. Isaiæ, Ruffinus præfatione recognitionum, & inuectiua in Hieron. Ioannes III. Papa in epist. ad Episcopos Germaniæ, & præterea Clemens ipse lib.7. constit. Apost. cap.37. Anacletus epist.1. Alexander epist.1. & Damasus in vita Petri.

Ceterùm, Petro mortuo, Clemens in ſede Apoſtolica ſed re noluit, donec vixerunt Linus & Cletus, qui ipſius B.Pe adiutores in Epiſcopali officio fuerant. Quocirca primu Petro Pontifex non Clemens, ſed Linus fuit. Id ita eſſe col gimus Primùm ex EPIPHANIO hæreſ. 27. qui ex ſenten veterum tradit, à Clemente ſedem recuſatam, dum viuere Linus & Cletus. Deinde ex hac ipſa ambiguitate. Si enim ab que vlla contentione ſucceſſiſſet Petro Clemens, aut Lin aut quicunque alius; nulla certè quæſtio de primo ſucceſſo Petri exſtitiſſet: quemadmodum de primo ſucceſſore Iaco Hieroſolymis, & Marci Alexandriæ, & ipſius Petri Antioch nulla vnquam fuit quæſtio.

Quia verò in Romana Eccleſia poſt Petri obitum ſand contentio ex humilitate nata eſt, & vnus fuit, & alter eſſe buit primus ſucceſſor Petri, inde nonnulla obſcuritas in ha ſucceſſionem inuecta eſt. Atq; ex his conciliari poſſunt au res, qui aut Clementem Lino, aut Linum Clementi an nunt; ſiquidem Irenæus, Euſebius, Epiphanius, Optatu guſtinus, Hieronymus, dùm aſſerunt Petro Linum pro ſucceſſiſſe, verum aſſerunt; ſed nõ negant id factum eſſe, Clemens Epiſcopatum illũ recuſauerat: porrò Tertullia Hieronymus, Ruffinus, & ceteri, qui Clementem à Petro ceſſorem relictum eſſe ſcribunt, rem veram narrant; ſed ipſi negaut, Clementem eo tempore ſedem accipere nolu

Neque multum me mouet, quod Pontificalis Damaſi, S phronius, & Simeon Metaphraſtes in vita Lini dicũt, Lin ante Petrum obiiſſe. Nam Sophronius, & Simeon recent res ſunt; Pontificalis verò liber, qui Damaſo tribuitur, dub in hac re auctoritatis eſt. Auctores autem, qui Linum Pe ſucceſſiſſe ſcribunt, cùm antiquiſſimi, tum etiam plurimi probatiſſimi ſunt.

Iam verò poſt Linum Cletus, ſiue Anacletus, poſt que Clemens quarto loco collocãdus eſt. Auctores ſunt Irenæ Euſebius, Epiphanius, Hieronymus, item Canon Miſſæ v tuſtiſſimus, vbi legimus Lini, Cleti, Clementis; deniq; Ign tius in epiſtol. ad Mariam Zarbenſem, vbi ſignificat Clemen tem Anacleto ſucceſſiſſe. Poſt Clementem Anacletus alius ſ ne dubio ſubiiciendus eſt; vt Optatus, Auguſtinus, Damaſus & alij ſubiiciunt.

Duo

Duos enim fuisse Anacletos, quorum alter etiam Cletus dicebatur; tametsi propter nominis similitudinem multi veteres vnum ex duobus fecerint. PRIMVM nobis persuadet Ecclesiæ Catholiæ auctoritas, quæ duos festos dies in eorum memoriam celebrat; Cleti videlicet mense Aprili, & Anacleti mense Iulio; & Cletum Romanum, atque Emiliani filium; Anacletum Athenienſem, & filium Antiochi esse dicit. Nec enim credibile est in re tanta Ecclesiam vniuersam falli.

DEINDE idem colligimus ex eo, quod aliqui veterum Anacletum Clementi anteponunt; vt Ignatius, Irenæus, Eusebius: alij subiiciunt, vt Optatus, Damasus, Augustinus: id enim argumento est, duos fuisse, non vnum. Priorem porrò Anacletum, etiam Cletum appellari solitum, inde constat, quod eundem omnino Pontificem, quem Ignatius, Irenæus, & Eusebius Anacletum vocant; Epiphanius, Hieronymus, Damasus, Ioannes III. & ipse sacrosanctus Missæ Canon Cletum nominat.

Neque verò mirum videri debet propter nominis similitudinem, à veteribus quibusdam ex duobus Anacletis vnum esse factum; cùm constet apud Græcos passim confundi Nouatum, cum Nouatiano; cùm tamen certissimum sit, Nouatum Carthaginensem, Nouatianum Romanũ Presbyterum fuisse: & Eusebius, ac Nicephorus Constantinopolitanus in Chronicis, ex Marcello, & Marcellino vnum fecerint; cùm duos fuisse, certum omnino & exploratum sit.

CAPVT VI.

Soluitur argumentum secundum.

SECVNDA persuasio Veleni, quæ & est Caluini, & Magdeburgensium. Petrus non potuit Romam venire ante XVIII. annos à passione Domini; nam cùm fieret Concilium Hierosolymitanum, Actor. 15. adhuc erat Petrus in Iudæa; factum est autem illud Concilium anno XVIII. à passione Domini, vt colligit beatus Hieronymus in cap. 2. ad Galat. Nam Paulus post annos tres à conuersione sua venit in Hierusalem videre Petrum, Galat. 1. Deinde post annos XIV. rediit in Hierusalem ad

„ Concilium, Galat. 2. quibus si addas vnum annum, qui fluxit
„ à passione Domini, vsque ad conuersionem Pauli, fient ann
„ XVIII.

„ Adde, quod Petrus dicitur fuisse quinque annis in Iudæa
„ deinde septē annis Antiochiæ; tum multis annis aliis in Pon
„ to, Galatia, Cappadocia, Asia, & Bythinia. nec enim vno di
„ poterat in tot locis prædicare. itaque vt minimum XVIII
„ anni fluxerunt, antequam Romam Petrus venire posset.

„ Præterea si ante annum XVIII. Petrus Romam venisset
„ venisset certè anno secundo Claudij, vt nos suprà diximus, a
„ id fieri non potest; tum quia illo anno nondum S. Petrus e
„ vinculis liberatus fuerat, in quæ illum coniecerat Herodes
„ contigit enim ea liberatio anno tertio Claudij, vt ex Luc
„ Actor. 12. vt ex Iosepho lib. 19. antiquit. cap. 7. colligitur; tu
„ etiam quia mandauerat Christus Apostolis, vt ex Hieru
„ lem ante annos duodecim non recederent; vt ex Thom
„ martyre refert Eusebius lib. 5. hist. cap. 18. incidit autem
„ nus duodecimus à Christi resurrectione in annum te
„ Claudij. non igitur anno secundo Claudij Petrus Ro
„ venit; sed post annum nonum, qui erat XVIII. à pass
„ Domini.

„ Dicitur autem Petrus sedisse Romæ annis XXV. à Dam
„ so, Eusebio, Hieronymo, & aliis; superuixit ergo vsque ad a
„ num XLIII. à passione Domini: sed tunc iam obierat Ner
„ immò etiam Galba, Otho, & Vitellus; & imperabat Vespa
„ nus. igitur tempore Vespasiani obiit Petrus. sed Vespasian
„ fuit mitissimus Imperator, nec vllos Christianos Romæ o
„ cidit, vt omnes testantur. Vide Tertullianum, cap. 5. Apol
„ getici, & Augustinum libro de ciuit. Dei 3. cap. 31. Eusebium
„ Sulpitium, Orosium, & ceteros omnes historicos. Petrus ig
„ tur alibi obiit, quàm Romæ.

Respondeo primùm; etiamsi errassent Patres, qui dix
runt Romæ sedisse XXV. annis Apostolum Petrum, non ta
men propterea sequeretur Petrum nunquam sedisse Romæ
vt suprà multis allatis similibus demonstrauimus. Sed non
est opus ad ista confugere. verè enim sedit Romæ annis XXV
& septem Antiochiæ, & omnia cohærent. Hæc enim est ve
rissima & breuissia historia vitæ sancti Petri.

Manif

Mansit B. Petrus quinque ferè annis in Iudæa: quocirca facilè potuit S. Paulus post annos tres à sua conuersione Petrum Hierosolymis conuenire. Et rectè Eusebius anno quinto à passione Domini ponit ingressum Petrum in vrbem Antiochiam. Neque his repugnat illa Thraseæ martyris traditio: non enim Dominus imperauit, vt omnes Apostoli ad annos duodecim Hierosolymis morarentur; id enim constat esse falsum ex Actis Apostolorum, cap. 8. 9. & 10. vbi legimus Petrum profectum in Samariam, Lyddam, Ioppem, & Cæsaræam, antequam in vincula coniiceretur; atque adeò ante annum XII. à Christi passione: sed vt non omnes inde recederẽt, verùm aliquis semper, aut etiam aliqui ex Apostolis Hierosolymis manerent, ad testimonium Hebræorum. Igitur ex Iudæa anno quinto à passione Domini Petrus profectus in Syriam, Antiochiæ fixit sedem, & mansit annos ferè septem Episcopus eius vrbis.

Non tamen hoc ita accipiendum est, quasi nunquam ex Antiochia toto illo tempore egressus sit; immò verò eodem tempore peragrauit vicinas prouincias, Pontum, Asiam, Galatiam, Cappadociam, & Bythiniam. inde autem profectus anno septimo Episcopatus Antiochensis, qui erat XI. à passione Domini, rediit in Hierusalem; ibique comprehensus ab Herode in vincula coniectus est in diebus azimorum, Actor. 12. sed paulò pòst ab Angelo liberatus, eodem anno, qui erat secundus Claudij, Romam venit, ibique sedem fixit, ac tenuit annis XXV.

Nec tamen toto eo tempore, quo fuit Episcopus Romanus, mãsit Romæ; sed posteaquam septem annis Romæ prædicauerat, rediit in Hierusalem, expulsus à Claudio ex vrbe vnà cum ceteris Iudæis. Scribit enim Lucas, Actor. 18. Claudium expulisse ex vrbe omnes Iudæos. idem scribit Suetonius in Claudio, idem Iosephus, vt Orosius citat, & ipse Paulus Orosius lib. 7. hist. qui addunt, hoc factũ esse anno nono Claudij; id est, XVIII. à passione Domini. Itaque cùm audissent ij, qui erant Antiochiæ, Petrum venisse in Hierusalem, miserunt ad eum Paulum & Barnabam, & tunc factum est Concilium Hierosolymitanum. mortuo autem Claudio, rediit Petrus Romam, & ibidem vitam finiuit.

Neque

Neque his repugnat, quòd Petrus in vinculis fuerit Hi
rosolymis paulò ante mortem Herodis, vt colligitur ex
ctis Apostolorum, cap. 12. cùm ex Iosepho lib. 19. antiqu
cap. 7. constet, Herodem obiisse anno III. Claudij. Nam
Lucas Actor. 12. non ait Petrum in vinculis fuisse paulò an
mortem Herodis, sed contrarium potius indicat; cùm nam
post Petri liberationem à vniculis, Herodem profectum e
Cæsaræam, ibique commoratum. Illa enim mora, tempus
cũque longum significat, quod vt minimum vnius anni fu
Refert autẽ S. Lucas post necem Iacobi, & vincula Petri, co
tinuò ferè mortem Herodis, vt indicaret horribilem illu
Herodis interitum, pœnam peccati fuisse in Apostolos D
mini ab eo commissi. Addatur hoc loco disputatio cont
Onuphrium de sede Antiochena S. Petri, quæ incipit, Ad
sus eam sentent.

CAPVT. VII.

Soluuntur alia quinque argumenta.

» PERSVASIO TERTIA talis est. Petrus non pot
» venire Romam vsque ad annum IX. Claudij
» suprà probatum est; sed neque postea venire po
» tuit. nam Claudius, qui iussit Iudæos ex vrbe pe
» sine dubio iussit etiam in vrbem non recipi; igitur nunqua
» venit.

Sed iam ostendimus Petrum anno IX. Claudij non vene
se Romam, sed discessisse ex Roma; & postea tempore Ner
nis rediisse. quod enim tempore Neronis potuerint Roma
esse Iudæi, patet ex Actor. vlt. vbi Paulus Romæ Iudæis pa
dicat.

» Persuasio QVARTA. Quando Paulus reprehendit Petrum
» Antiochiæ, Galat. 2. erat peractum Concilium Hierosolymi
» tanum, & tamen adhuc Petrus non iuerat Romam. Respon
» deo: Iuerat & redierat.

» Persuasio QVINTA. Paulus scribens ad Romanos, mul
» tos iubet salutari, cap. vlt. Petri autem ne meminit quidem
» atque hæc non solùm Veleno persuasio, sed etiam Illyrico de
» monstratio est, Petrum Romæ nunquam fuisse.

RESPON-

RESPONDEO, inprimis argumentum hoc nihil concludere; nam alioqui sequeretur, Ioannem nõ fuisse Episcopum Ephesi, neque Iacobum Hierosolymis, quia Paulus scribens ad Ephesios & ad Hebræos, non meminit Ioannis & Iacobi. DEINDE dico, Paulum non iussisse Petrum salutari, quia scripsit epistolam eo tempore, quo Petrus redierat ex Roma, & versabatur in Syria. Nam Paulus scripsit epistolam ex itinere, quo proficiscebatur Hierusalem, vbi & comprehensus fuit. Sic enim scribit ipse Rom. 15. *Et nunc*, inquit, *proficiscor in Hierusalem, ministrare Sanctis. probauerunt enim, Achaia & Macedonia collationem aliquam facere in pauperes sanctos, qui sunt in Hierusalem.* Et Actor. 24. idem Paulus, cùm causam diceret ad tribunal Felicis Syriæ præsidis, ait: *Eleemosynas facturus in Gentem meam veni, & oblationes, & vota.*

Porrò hæc Pauli captiuitas contigit medio tempore inter Concilium Hierosolymitanum, & obitum Claudij. Siquidem post Concilium illud, Paulus adiit Macedoniam & Achaiam, vbi antea nunquam fuerat; vt patet ex Actis cap. 16. peruenit autem in Hierusalem Felice præside, qui præfuit Syriæ vsque ad mortem Claudij, & initium Neronis, vt Iosephus testatur lib. 20. antiquit. cap. 9. & 13. Ex quo sequitur, epistolam ad Romanos scriptam esse circiter X Laut XI Lannum Claudij; quo tempore S. Petrus ex Roma redierat, & Syriæ regiones iterum peragrabat, & vsitabat. Quid igitur mirum, si Paulus ad Romanos scribens, non salutat Petrum, quem eo tempore constat, Romæ non fuisse.

Persuasio SEXTA. Ambrosius in cap. 16. ad Romanos dicit, Narcissum, quem Paulus iubet salutari, fuisse Romanum Presbyterum: at Presbyter & Episcopus idem sunt apud Paulum: igitur iste Narcissus erat Episcopus Romanus. proinde non fuit Petrus Romanorum Episcopus primus.

RESPONDEO, Narcissum Presbyterum fortasse Romanum fuisse, Episcopum sine dubio non fuisse. Siquidem Irenæus, Eusebius, Optatus, Epiphanius, Hieronymus, Augustinus, & ceteri, qui Catalogum Romanorum Pontificum scripserunt, nullam huius Narcissi mentionem fecerunt. Nec his repugnat Ambrosij auctoritas: nam Ambrosius idem in cap. 3. 1. ad Timotheum: *Omnis Episcopus*, inquit, *Presbyter est, non*

non tamen omnis Presbyter Episcopus. Et Cornelius apud Eusebium lib. 6. hist. cap. 33. dicit, Romæ vnum fuisse Episcopum quadraginta autem & sex Presbyteros.

» Persuasio SEPTIMA. Paulus cum Petro fœdus percussit
» vt ille Iudæorũ, ipse Gentium esset Apostolus, Galat. 2. Cur
» modo ergo verisimile est, Petrum tam citò pacti immemo-
» rem, alienam prouinciam inuasisse; id est, Romam iuisse, quæ
» mater Gentilitatis erat?

» Si dicas Petrum Romæ prædicauisse Iudæis qui ibi erant
» contrà, nam illi, veniente Paulo, & prædicare incipiente, ad-
» rantur doctrinæ nouitatem, vt cognosci potest ex illis verbis
» Iudæorum, Actor. vlt. *Notum*, inquit, *est nobis de secta hac*
» *quia vbiq; ei contradicitur, rogamus autem audire quæ sen-*
» *tis.* Et infrà: *Quidam*, inquit, *credebant his quæ dicebantur*
» *quidam verò non credebant, cumq; inuicem nõ essent consen-*
» *tientes, discedebant.*

RESPONDEO, fœdus inter Petrum & Paulum non fuisse vt Petrus tantùm Iudæis, aut in Iudæa tantùm, Paulus tantùm Gentibus, aut extra Iudæam tantùm prædicaret, vt Petrus prædicaret omnibus, & vbicunque vellet, sed principaliter Iudæis; Paulus omnibus, & vbicunq; vellet, sed principaliter Gentilibus, alioqui Paulus diceretur inuasisse alienam prouinciam, quando Romam veniens, mox Iudæis prædicare cœpit, vt patet Actor. vlt. & Petrus non solùm Romam venire non debuisset; sed nec Antiochiam, aut in Asiam, Galatiam, Pontum, Cappadociam, Bythiniam, ad quę loca tùm eum iuisse Velenus fatetur.

Falsum autem est quod Velenus dicit, Iudæos Romanos ratos doctrinæ nouitatem, quando Paulus prædicauit Christum, quasi nemo antea tale aliquid prædicasset. Nam Romæ nullus prædicauerat Iudæis, antequam Paulus eò veniret, quis eos Iudæos Romanos conuerterat, ad quos ipse epistolam scripsit? constat enim epistolam illam partim scriptam ad Gentiles, & partim ad Iudæos ad fidem Christi conuersos. nam ideo primis quatuor capitibus disputat de iustificatione ex fide sine operibus legis, contra superbiam Iudæorum, qui suis meritis tribuebãt aduentum Messiæ. Et cap. 11. agit de illis, qui adhuc Iudaizabant abstinentes à quibusdam cibis

cibis secundum legem immundis. Et cap. 16. salutat multos, quos constat Christianos ex Iudæis fuisse.

DICET aliquis fortasse, si epistola ad Romanos, viuente Claudio, qui Iudæos expulerat ex vrbe, scripta est; qui sunt isti Iudæi, quos Romæ Paulus salutari iubet? Non enim credibile est Claudio viuente Iudæos ad vrbem redire potuisse.

RESPONDEO, non modò credibile esse, paulò post eam expulsionem Iudæos redire potuisse, sed sine vllo dubio rediisse. nam Paulus Actor. 18. inuenit Corinthi Aquilam & Priscillam Iudæos, qui nuper ex vrbe venerant, pulsi à Claudio: deinde cùm hæsisset in Achaia annum vnum & sex menses, & in Asia annos duos, Actor. 18. & 19. iter cœpit versus Hierusalem; atque in eo itinere scripsit ad Romanos, & salutari iussit Aquilam & Priscillam, qui iam Romam reuersi fuerant.

Ad illa ergo verba Iudæorum: *Rogamus à te audire quæ sentis, &c.* dico ea verba nõ esse omnium Iudæorum qui Romæ erãt; sed tantùm eorum, qui ad fidem Christi adhuc conuersi non fuerant, præter quos multi alij Romæ viuebant, quos Petrus conuerterat. Neque verbis illis significatur, eos nunquam audiuisse prædicationem Christi, sed non fuisse adhuc persuasos; & ideò voluisse adhuc Paulum audire: & cùm ab eo efficacissimè conuincerentur, partem eorum fuisse persuasos, vt crederent; partem in sua obstinatione mansisse.

CAPVT. VIII.

Soluuntur alia octo argumenta.

PERSVASIO 8. 9 10. 11. 12. 13. 14. 15. sumuntur ex Actor. vlt. & epistolis quas Paulus è Roma scripsit; nimirum ad Galat. ad Ephes. ad Colossen. ad Philip. ad Hebr. ad Timoth. 2. & ad Philemon. & ex epistolis Pauli ad Senecam, & Senecæ ad Paulum. nam in his omnibus Scripturis occasio fuit loquendi de Petro, si is Romæ fuisset: mirum autem silentium vbique reperitur.

Accedit quod non solùm in his locis non dicitur Petrus fuisse Romæ; sed etiam apertè indicatur non fuisse. Nam Philip. 2. dicit de iis qui Romæ erant: *Omnes quærunt quæ sua sunt.*

sunt. Et Col. vlt. *Salutat*, inquit, *vos Aristarchus concaptiuus meus, & Marcus consobrinus Barnabæ, & Iesus qui dicitur Iustus; hi soli sunt adiutores mei in regno Dei*. Et 2. Timoth. *In prima mea defensione nemo mihi astitit, sed omnes me reliquerunt*. Aut igitur Petrus Romæ non fuit, aut maximam iniuriam illi Paulus facit, cùm eum numerat inter eos, qui quærunt quæ sua sunt, & qui non erant adiutores sui in regno Dei; & qui se in angustiis positum deseruerunt. quod argumentum non solùm Veleni, sed etiam Caluini est.

Respondeo, PRIMO nihil concludi ex argumentis ab auctoritate negatiuè. Non enim sequitur Lucas, Paulus, & Seneca, non dicunt Petrum fuisse Romæ: igitur non fuit Petrus Romæ. non enim isti tres omnia dicere debuerũt, & plus creditur, tribus testibus affirmantibus, quàm mille nihil dicentibus, modò isti non negent, quod alij affirmãt. Alioquin Matthæus non scribit in Euangelio, Christum circumcisum. Marcus non meminit præsentationis; Lucas non meminit stellæ nouæ; Ioannes non dicit Christum natum de Virgine; ista omnia erunt falsa. quod absurdissimum est.

Ad illa autem tria loca dico, non negari in illis Petrum fuisse Romæ; nam cùm Colos. vlt. dicit: *Hi soli sunt adiutores mei in regno Dei*, loquitur tantùm de suis domesticis, qui ministrare soliti erant. Quomodo etiam 2. Timoth. 4. dicit: *Lucas est mecum solus*, de domesticis & ministrantibus sibi loquitur. Certum enim est ex vlt. cap. epist. ad Rom. multos alios, tam Iudæos, quàm Gentiles, conuersos ad fidem fuisse Romæ, qui regnum Dei promouebant. Et in epist. Philip. cap. 2. cùm dicit: *Omnes quærunt quæ sua sunt*, per figuram intellectionis, loquitur tantùm de quibusdam, non de omnibus absolutè. Nam ibidem dixerat paulò antè, apud se fuisse Timotheum, qui certè non quærebat quæ sua sunt. Et cap. 1. dixerat, quosdam prædicare Euangelium *ex caritate*, & proinde non quærere quæ sua sunt, sed quæ Iesu Christi.

Denique in 2. ad Timoth. cap. 4. vbi dicit: *Nemo mihi adstitit, sed omnes me dereliquerunt*, quem locum Caluinus præ ceteris vrget; non loquitur, nisi de iis, qui eum iuuare apud Cæsarem potuissent. Nam ibidem dicit, tunc apud se fuisse Lucam, & tamen generaliter ait: *Nemo mihi astitit, sed omnes me dereliquerunt*. Certum autem est, Petrum non potuisse eum

eum iuuare, cùm ipse non minus Cæsari inuisus esset, quàm Paulus. Itaq; loquitur tantùm de quibusdam nobilibus Romanis, qui potuissent pro se adire Cæsarem, sed metu tyranni id non fecerunt.

SECVNDO responderi posset, eo tempore, quo Paulus Romam peruenit, & quo scripsit eas epistolas, Petrum non fuisse Romæ. Nam etsi Romæ sedem suam fixerat, tamen sæpissimè aberat, cùm oporteret eum in variis locis Ecclesias constituere, vt Epiphanius annotauit hæres 27. Nam propterea Petrus assumpsit sibi in coadiutores Linum & Cletum, qui in absentia sua Romæ Episcopalia munera obirent.

CAPVT IX.

Soluitur argumentum decimum sextum.

PERSVASIO 16. Ambrosius serm. 67. dicit de Petro & Paulo: *Vna die, & no in loco, & nius tyranni toleranêre sententiam.* At Linus in passionibus Petri & Pauli dicit, eos nec eodem tempore passos, nec eodem loco, nec eodem tyranno iubente.

Præterea Iosephus, qui tempore Neronis vixit, scripsit Romæ historiam de bello Iudaico, & in ea meminit interfectorum à Nerone, & tamen non meminit Petri; quem certè non omisisset, si verè à Nerone occisus fuisset. Fuit enim Iosephus Christianorum amicus, & libenter data occasione ipsorum meminit. Scribit enim de morte Christi, lib. 18. antiquitatis, & Ioannis Baptistæ, ibidem, & Iacobi, lib. 20.

Adde quod Petrus erat senex, quando Paulus erat adolescens; nam post passionem Domini, Paulus vocatur adolescens, Actor. 7. quo tempore Petrus iam vxorem habuerat, & tanquam annosissimus omnium Apostolorum primus inter eos habebatur: & tamen Paulus ad senectutem etiam peruenit, vt ipse scribit in epistola ad Philemonem: igitur non est verisimile eos vno tempore obiisse.

Sed hoc argumentum facilè refutari potest. Nam in prima parte argumenti bis labitur Velenus. PRIMVM, quòd fatetur Lini historiam esse confictam, vt verè est, & tamen ex ea dicit refutari sententiam Ambrosij. Si enim Lini historia

confi&ta eſt, non eſt vllius au&toritatis: Si nullius eſt auc
tatis, quomodo poteſt inde refelli Ambroſij probatiſſimi
ctoris ſententia? DEINDE peccat, quòd per eundem loc
apud Ambroſium intelligit eandem partem vrbis, & inde
Ambroſium diſſentire ab aliis, qui in diuerſis partibus ei
dem vrbis dicunt Apoſtolos interfectos. At Ambroſius pe
undem locum intelligit eandem vrbem, non eandem par
vrbis. Sic enim ſubiungit: *In eodem loco*, inquit, *ne alteri
ma deeſſet.*

At illud de Ioſepho; dico PRIMVM, Ioſephum ipſum
2. de bello Iudaico, cap. 11. reſpõdere; ibi enim dicit, ſe ſile
præterire velle ſcelera Neronis: vt quòd matrem & vxo
occiderit, & ſimilia; quoniam ſciret narrationem illam
moleſtam. & meritò hæc dicit, nam dedicabat libros
Romanis Imperatoribus, qui non libenter audiunt vi
rari prædeceſſores ſuos. DEINDE poteſt argumentum
queri in auctorem; nam ibidem Velenus dicit, Petru
occiſum Hieroſolymis, iuſſu Anani Pontificis Iud
Peto ergo, quare Ioſephus, qui lib. 20. antiquitatis ſc
ſta illius Anani, & quos homines occiderit, non me
loco Petri? Suo igitur gladio ſe ipſe iugulat Velenus.

Ad illud de ætate, dico, Petrum non fuiſſe ſenem, qu
Paulus erat adoleſcens, ſed virũ maturæ ætatis. Quod
habuerit vxorem, & fuerit primus Apoſtolorum, non ar
niſi virilem ætatẽ. Nec eſt vllo modo credibile, ſenes à
ſto fuiſſe electos ad ſummos obeundos labores, & orbe
rarum ferè totum peragrãdum, quemadmodum neque
dibile eſt, adoleſcentulum Paulum ad Apoſtolicam digni
tem, ad quam ſolicitudo omnium Eccleſiarum pertine
fuiſſe aſſumptum.

Demus ergo Petrum fuiſſe annorum circiter quinqua
ta, quando erat Paulus circiter XXV. hoc eſt, duplo ſenio
tamen adhuc potuerunt ambo eſſe ſenes, & ſimul mor
fuiſſet enim anno vltimo Neronis Petrum an-
norum LXXXVI. & Paulus vnius
& ſexaginta.

CAPVT

CAPVT X.

Soluitur decimum septimum argumentum.

PERSVASIO 17. Scriptura & Patres apertè docēt, Petrum & Paulum Hierosolymis, non Romæ; à Scribis & Pharisæis, non ab Imperatoribus Romanis occisos. Nam Matth. 23. Dominus ait: *Ecce ego mitto ad vos Prophetas, & Sapientes, & Scribas, & ex illis occidetis, & crucifigetis, & ex illis flagellabitis in Synagogis vestris.* In quem locum CHRYSOSTOMVS: *Intelligit*, inquit, *Apostolos, & qui cum Apostolis fuerunt.* Et HIERONYMVS in hunc eundem locum: *Obserua*, inquit, *iuxta Apostolum, varia esse dona discipulorum Christi; alios Prophetas, qui ventura prædicabant, alios Sapientes, qui nouerunt, quando debeant proferre sermonem, alios Scribas in lege doctissimos, ex quibus lapidatus est Stephanus, Paulus occisus, crucifixus Petrus, flagellati in Actibus Apostolorum discipuli.* Item Nicolaus LYRANVS in hunc locum: *Ex eis*, inquit, *occidetis, sicut Iacobum fratrem Ioannis*, Actor. 12. *& Stephanū*, Actor. 7. *& multos alios: & crucifigetis, vt Petrum, & Andream fratrem eius, &c.*

RESPONDEO, ex verbis Domini Matth. 23. & Chrysostomi expositione, nihil colligi aduersus sententiam nostram. Dominus enim & Chrysostomus non dicunt omnes Apostolos occidendos fuisse à Iudæis, in Hierusalem, sed tantùm aliquos. Id enim significat illa sententia: *Ex illis occidetis, & crucifigetis, &c.* Idque impletum est in Stephano, quem lapidauerunt, Actor. 7. & in Iacobo maiore, quem Herodes in Iudæorum gratiam occidit, Actor. 12. & in Iacobo minore, quē Iudæi ipsi in Hierusalem necauerunt, teste Iosepho, lib. 20. antiquit. cap. 16. & in Simeone Iacobi successore, qui in Hierusalem crucifixus est, vt docet Eusebius in Chronico, Mathiam quoque in Iudæa crucifixum, multi probabiliter existimant.

Quod si de omnibus Apostolis Dominum loqui Velenus contendat, negandæ erunt omnes historiæ, quæ Andream in Achaia, Philippum & Ioannem in Asia, Thomam in India, Bartholomæum in Armenia, Matthæum in Æthiopia, Simonem & Iudam in Perside, obiisse testantur.

Sanctus verò HIERONYMVS non voluit significare Petrum & Paulum Hierosolymis occisos, cùm disertè docet libro de viris illustribus, eos Romæ à Nerone interfectos; ex verbis Domini deducit varia fuisse dona & mortes diuersas discipulorũ Christi. Quia enim Dominus dixerat, se missurum Prophetas, Sapientes, & Scribas, obseruat Hieronymus varia esse dona discipulorum; quia rursum Dominus dixit: *Quosdam occidetis, quosdam crucifigetis*, obseruat idem Hieronymus diuerso mortis genere discipulos de hac vita migraturos fuisse, & exempla ponit Stephani lapidati, Pauli decæsi, Petri crucifixi. Itaque exempla hæc non eò tendunt, vt intelligamus, quosnam ex discipulis Iudæi occisuri erant, sed tantùm eo, vt discamus, varia futura fuisse martyriorum genera.

Porrò Nicolaus LYRANVS, non tantæ auctoritatis est, vt opponi debeat omnibus antiquis Patribus & Historicis, qui Petrum Romæ à Nerone, Andream in Achaia ab Egeate crucifixos tradunt. Accedit, quod sine dubio Lyranus Hieronymum sequitur, & solùm dicere voluit, Petrum, & Andream propter Christum crucifixos fuisse, quanquam minus rectè loquutus est.

CAPVT XI.

Soluitur argumentum vltimum.

» POSTREMA VELENI Persuasio eiusmodi est: » de rebus nuper gestis, sæpe confingantur errores, » quid, inquit Velenus, de tam remotis ac perantiquissimis temporibus, Romanæ curiæ palpones » circa Petri Romam aduentum, passionem, & pontificatum » confingere non poterant?

At si Irenæus, Tertullianus, Eusebius, aliique XXX. vel XL. Patres citati, Romanæ curiæ palpones fuerunt, refellitur Velenus. Sin autem pars eorum sunt antiquissimi, vt Irenæus, & Tertullianus, quorum tempore Romana Ecclesia non erat opulenta, vt palpatores habere potuerit; pars alia Græci, vt Eusebius, Theodoretus, Sozomenus, & alij, quorum natio inuidere potius, quàm adulari Romanæ Ecclesiæ consueuit; pars autem, vel potius penè omnes sunt viri sanc-

vt Ambrosius, Hieronymus, Augustinus, Chrysostomus, & alij, à quorum moribus procul aberat adulationis vitium; certè sequitur, Velenum, qui hos Romanæ curiæ palpones vocat, impudentissimè mentiri.

Præterea argumentum eius nihil valet. Nam tam de rebus nuper gestis, quàm de antiquis finguntur errores, quando res sunt clam gestæ, & sine testibus, aut quantum ad numerum annorum, vel similes circumstantias, quæ facilè mandantur obliuioni: non autem quantum ad ipsam summam, & substantiam rerum celeberrimarum; præsertim quando præter testimonia scriptorum, exstant etiam earum rerum monimenta lapidea, aut ærea permulta; qualis est res, de qua agimus. Atque hæc de tota hac disputatione sufficere posse existimaui. de qua librum insignem iam pridem à Ioanne Rossensi, beatæ memoriæ viro, editum accepi, sed librum ipsum videre nunquam potui.

CAPVT XII.

Romanum Pontificem Petro succedere in Ecclesiastica Monarchia, probatur ex diuino iure & ratione successionis.

DEMONSTRAVIMVS hactenus Romanum Pontificem Petro succedere in Episcopatu Romano: nunc id ipsum demonstrare aggredimur de successione in vniuersæ Ecclesiæ primatu. Negant hoc hæretici omnes huius temporis, sed præcipuè pugnant contra primatum Romani Pontificis. LVTHERVS lib. de potestate Papæ; Illyricus in lib. contra primatum Papæ; Synodus Smalchaldica in libro eiusdem argumenti; Ioan. Caluinus lib. 4 Instit. cap. 6. & 7. & Magdeburgenses in singulis centuriis ad finem, cap. 7. Et ante hos omnes NILVS Thessalon. Episcopus in lib. aduersus primatum Papæ.

Hic enim auctor non negat, Petrum totius Ecclesiæ pastorem fuisse, & Romæ Episcopatum gessisse vsque ad mortem; sed hoc solum contendit, non succedere Petro Romanum Pontificem, in præfectura totius Catholicæ Ecclesiæ, sed solùm in Romano Episcopatu. Addit verò, habuisse po-

ſtea Romanum Pontificem ex Conciliorum decretis prim
tum quẽdam, vt videlicet primus Epiſcoporum eſſet, prim
ſederet, primus ſententiam diceret; non tamen ceteris om
bus imperaret.

Quoniam autem tam noſtra, quàm aduerſariorum a
menta, ex iiſdem fontibus & capitibus ſumuntur: reduce
omnem diſputationem ad aliquot capita, ſiue genera a
mentorũ, & ſimul probauimus veritatem, & refellemus a
rum obiectiones. PRIMVM ergo probatur, Romanum P
tificem Petro ſuccedere in pontificatu Eccleſiæ vniuerſa
diuino iure, & ratione ſucceſſionis. Debet Petro iure div
aliquis ſuccedere: ille non poteſt eſſe alius, quàm Pon
Romanus: igitur ille ſuccedit.

Negat vtramque partem argumenti Ioãnes CALVIN
ſic enim loquitur lib. 4. Inſtit. cap. 6. §. 8. *Verum*, inquit, ſi
Petro illis concedam quod petunt: non eſt tamen cau
ex ſingulari exemplo Vniuerſalem faciant regulam, &
ſemel factum fuit, ad perpetuitatem trahant. Ruf
Iam, inquit, *& alterum illis largiar, quod nunquam*
nos homines obtinebunt, ſic conſtitutum in Petro prim
& vt perpetua ſucceſſione ſemper maneret: & inde tamẽ eam
ſedem Romæ ita collocatam, & vt quicunq; ſit Vrbis illius E
pus, orbi Vniuerſo præſideat?

Nos ergo vtrumque ſeorſim oſtendamus. Ac PRIMVM
portere Petro aliquem ſuccedere in pontificatu Eccleſiæ V
uerſæ, colligitur ex fine pontificatus. Nam certum eſt, P
tificem eſſe propter Eccleſiam, non Eccleſiam propter P
tificem. Sic enim AVGVSTINVS libro de paſtoribus, ca
Quod Chriſtiani ſumus, inquit, *propter nos eſt, quod præ*
ſumus, propter Vos eſt. Atqui Eccleſia non minus eget
vno paſtore, quàm tempore Apoſtolorum; immò verò ea
magis, cùm nunc ſint Chriſtiani, & plures, & peiores. No
gitur moriẽnte Petro, interire debuit pontificatus, qui n
in Petri commodum, ſed in Eccleſiæ vtilitatem inſtitutus
rat; ſed manere ac perſeuerare, donec ipſa Eccleſia maner
certè donec in terris peregrinatur & vnius ſummi Paſto
cura & vigilantia opus habet.

SECVNDO, ex vnitate Eccleſiæ. Nam Eccleſia eſt vna
eadem omni tempore; non debet igitur mutari forma reg
min

minis, quæ est forma etiam Reipub. & ciuitatis. Quare si Apostolorum tempore vnus erat supremus rector & caput Ecclesiæ, hoc etiam tempore esse debet.

TERTIO, ex verbis Domini Ioannis vltimo: *Pasce oues meas.* Nam officium pastoris, est officium ordinarium & perpetuum; siquidem ex natura rei tam diu durare debet officium pastoris, quàm diu manet ouile. Ouile autem manet, & manebit vsque ad mundi consummationem: igitur eo vsque successores Petri in summo isto pastorali officio manere necesse est.

QVARTO, ex eodem loco; nam cùm Dominus ait Petro: *Pasce oues meas*, omnes oues suas ei commisit, vt suprà ostendimus, neque solùm omnes ratione loci, sed etiam ratione temporis, cùm non minus nobis, quàm antiquis Christus prospicere debuerit: sed Petrus non semper victurus erat in carne: igitur cùm ei Dominus ait: *Pasce oues meas*, in illo omnes successores eius alloquutus est. Itaque CHRYSOSTOMVS lib. 2. de sacerdotio, circa principium: *Quanam*, inquit, *de caussa ille sanguinem effudit suum? certè vt pecudes eas acquireret, quarum curam tum Petro, tum Petri successoribus committebat.* Et S. LEO serm. 2. de anniuersario assumptionis suæ ad pontificatum: *Manet*, inquit, *dispositio veritatis, & beatus Petrus in accepta fortitudine petra perseuerans, suscepta Ecclesiæ gubernacula non reliquit. perseuerat videlicet Petrus, & viuit in successoribus suis.* Et B. PETRVS Episcodus Rauēnæ, in epistola ad Eutychen: *Beatus*, inquit, *Petrus, qui in propria sede viuit & præsidet, præstat quærentibus fidei veritatem.*

QVINTO, Ecclesia est vnum corpus, & suum quoddam caput hîc in terris habet præter Christum, vt patet ex 1. Corinth. 12. vbi posteaquam dixit Paulus, Ecclesiam esse vnum corpus, subiecit: *Non potest caput dicere pedibus, non estis mihi necessarij*; quod certè non conuenit Christo. Ipse enim potest dicere nobis omnibus, non estis mihi necessarij. nullum autem aliud caput assignari potest præter Petrum; nec debet moriente Petro corpus Ecclesiæ manere sine capite: oportet igitur aliquem Petro succedere.

SEXTO, in veteri Testamento successio erat summorum Pontificum. Nam Aaroni successit Eleazarus, Num. 20. &

Eleazaro Phinees, Iudic 20. & sic de ceteris: At sacerdotium Testamenti veteris, figura fuit sacerdotij Testamenti noui igitur & nunc successio in sede Petri, primi ac summi Christianorum Pontificis, conseruari debet. Denique omnia argumenta, quibus in secunda quæstione probatum est, regimen Ecclesiæ debere esse Monarchicum, etiam hoc probāt, quod nunc agimus.

Iam verò quòd iste Petri successor sit Romanus Pontifex facilè probari potest. Nullus enim est, nec fuit vnquam, qui se Petri successorem vllo modo asseruerit, vel pro tali sit habitus, præter Romanum & Antiochenum Episcopum: atque Antiochenus non successit Petro in pontificatu Ecclesiæ totius. nam non succeditur nisi cedenti locum, vel per mortem naturalem, vel per mortem legitimam; id est, depositionem, vel renunciationem: Petrus autem adhuc viuens, & pontificatum gerens, Antiochenam Ecclesiam reliquit, & Romæ sedem suam fixit, vt quæstione superiore demonstrauimus. Restat igitur, vt Romanus Episcopus, qui Petro in vrbe Roma morienti successit, eidem in tota ipsius dignitate & potestate successerit.

Præterea, si Antiochenus Episcopus Petro in summo pontificatu successisset, primus Episcoporum fuisset. At Nicænū Concilium, can. 6. Antiochenum Episcopum tertium Patriarcham, non primum, nec secundum esse declarauit, sicut fuerat semper: nec vnquam Antiocheni Episcopi altiorem locum quæsierunt.

Vt autem res hæc tota melius intelligatur, obseruāda sunt quædam. PRIMO, aliud esse successionem, aliud rationem successionis. nam successio Romani Pontificis in pontificatum Petri, ex instituto Christi est: ratio autē successionis, qua Romanus Pontifex potius quàm Antiochenus, vel aliquis alius succedat, ex facto Petri initium habuit. Successio, inquā, ipsa ex Christi instituto, & iure diuino est: quia Christus ipse instituit in Petro pontificatum duraturum vsque ad finem mundi; & proinde quicunque Petro succedit, à Christo accipit pontificatum.

At verò, quod Episcopus Romanus, quia Episcopus Romanus est, sit Petri successor, ex facto Petri ortum habuit, non ex prima Christi institutione. Nam potuisset Petrus

nullam

nullam sedem particularem sibi vnquam eligere, sicut fecit primis quinque annis; & tunc moriente Petro, non Episcopus Romanus, neq; Antiochenus successisset, sed is, quem Ecclesia sibi elegisset. potuisset quoque semper manere Antiochiæ, & tunc Antiochenus sine dubio successisset. quia verò Romæ sedem fixit, & tenuit vsque ad mortem, inde factum est, vt Romanus Pontifex ei succedat.

Et quoniam S. Marcellus Papa in epistola ad Antiochenos scribit, Petrum Domino iubente venisse Romam; & S. Ambrosius in oratione contra Auxentium, & Athanasius in Apologia pro fuga sua, dicunt, Petrum Christi iussu Romæ martyrium pertulisse: non est improbabile Dominum etiam aperte iussisse, vt sedem suam Petrus ita figeret Romæ, vt Romanus Episcopus absolutè ei succederet, sed quidquid de hoc sit, saltem ista ratio successionis non est ex prima institutione pontificatus, quæ in Euangelio legitur.

Obseruandum est SECVNDO, tametsi fortè non sit de iure diuino, Romanum Pontificem, quia Romanus Pontifex est, Petro succedere in præfecturam totius Ecclesiæ; tamen si quis absolutè petat, an iure diuino Romanus Pontifex pastor sit & caput totius Ecclesiæ: omnino esse id asserendum. Nam ad hoc nihil aliud requiritur, quàm vt ipsa successio sit de iure diuino; hoc est, vt ordinarium officium Ecclesiam vniuersam cum summa potestate gubernandi, non sit ab hominibus, sed à Deo immediatè institutum: id autem ita esse, suprà demonstrauimus.

Obseruandum est TERTIO, licet fortè non sit de iure diuino, Romanum Pontificem, vt Romanum Pontificem, Petro succedere; tamen id ad fidem Catholicam pertinere. Non enim est idem, aliquid esse de fide, & esse de iure diuino. nec enim de iure diuino fuit, vt Paulus haberet penulam; est tamen hoc ipsum de fide, Paulum habuisse penulam. Etsi autem Romanum Pontificem succedere Petro, non habeatur expressè in Scripturis; tamen succedere aliquem Petro, deducitur euidenter ex Scripturis: illum autem esse Romanum Pontificem, habetur ex traditione Apostolica Petri; quam traditionem Concilia generalia, Pontificum decreta, & Patrum consensus declarauit, vt postea demonstrabitur.

Obseruandum est POSTREMO, Romanum Episcopatu & Ecclesię vniuersę prę fecturam, non esse duos Episcopa neque duas sedes, nisi in potentia. Nam Petrus Pontifex tius Ecclesiæ à Christo institutus, non adiunxit sibi Epis patum vrbis Romæ, quo modo Episcopus alicuius loci iungit sibi alium Episcopatum, vel Canonicatum, aut Ab tiam; sed Romanę vrbis Episcopatum euexit ad summum bis terræ pontificatum: quemadmodum cùm Episcopu simplex erigitur in Archiepiscopatum, vel Patriarchat Non enim Archiepiscopus, vel Patriarcha est bis aut ter E scopus, sed semel tantùm. & in huius rei signum non da Pontifici summo, nisi vnum pallium, etiamsi Episcopus, chiepiscopus, Patriarcha, & summus Pontifex sit. Hæc omnia sunt vnum actu, & tantùm in potentia multa.

Ex quo sequitur, vt qui eligitur Romanus Episcopus, ipso sit Pontifex summus Ecclesiæ totius, etiam si forte exprimant electores. Sed iam Nili & Caluini obiectio respondeamus.

» PRIMA NILI obiectio. Romanus Pontifex primar
» buit à Patribus, eò quòd ea ciuitas toti orbi terræ imp
» vt legimus in Concilio Chalcedonensi act. 16. Non igi
» habuit ex Patri successione. RESPONDEO, decretum i illegitimum fuisse, quod reclamãtibus iis, qui Concilio p sidebant, factum sit. Sed de hoc plura in capite XXVII.

» SECVNDA obiectio. Romanus Papa non est Apostol
» sed Episcopus tantùm; Non enim Apostoli Apostolos co
» narunt, sed pastores & doctores: igitur Papa Romanus
» succedit Petro in Apostolica potestate, quæ in omnem E
» clesiam erat; sed solùm in Romano particulari Episcopatu

RESPONDEO, in Apostolatu tria contineri. PRIMO, qui Apostolus est, sit immediatus Verbi minister, ita vt ab ipso Deo doctus sit, & sacros libros scribere possit; & hoc temur non conuenire in Romanum Pontificem. Non enim necesse est, vt quotidie nouæ reuelationes habeantur, & nu ui libri sacri scribantur. SECVNDO, vt qui Apostolus est, Ec clesias constituat, & fidem propaget in iis locis, vbi nun quam fuit. & hoc ad Romanum Pontificem pertinere, & ra tio, & experientia ipsa nos docet. Nam ab Apostolicis tem poribus, qui Ecclesias fundauerunt, in variis partibus orbis terra

terræ, & adhuc hodie fundant, Romani Pontifices fuerunt. TERTIO, vt qui Apostolus est, summam habeat in omnem Ecclesiam potestatem: atque id quoque ad Romanum Pontificem pertinere contendimus ea ratione, quia Petro succedit, in quo hæc potestas ordinaria est, non delegata, vt in Apostolis ceteris.

Neq; argumentum Nili concludit, cùm ait; Apostoli non Apostolos, sed pastores constituerunt. Nec enim Rom. Pontificem totius Ecclesiæ Pontificem, siue Apostolicum Pontificem Apostoli creare debuerunt, cùm id ipse Christus fecerit. Quare ab omnibus Patribus semper Romani Pōtificis sedes, Apostolica sedes appellata est; & in ipso Concilio Chalcedonensi, quod Nilus citat, act. 1. vocatur Apostolatus, dignitas Papæ Romani, & act. 16. vocatur sedes eius Apostolica.

TERTIA obiectio. Petrus pastor & doctor fuit totius orbis terrarum: at Papa, & est, & vocatur solùm Romanæ vrbis Episcopus. RESPONDEO, id falsum esse, vt ex ipso Concilio Chalcedonensi, omissis ceteris, cognosci potest. Nam act. 3. leguntur tres epistolæ Orientalium ad Leonem, & in omnibus vocatur LEO vniuersalis Ecclesiæ Papa, quod idem nomen habetur etiam act. 16.

QVARTA obiectio. Petrus Antiochiæ & Alexandriæ Episcopos ordinauit: at id Papę Romano non permittitur. RESPONDEO, etsi hoc tempore Græcorum pertinacia id non permittit; tamen olim id Romano Pontifici licuisse. Nam in Concilio Chalcedonensi act. 7. legimus Maximum Episcopum Antiochenum ideò receptum à Concilio, qui à S. Leone in Episcopatu confirmatus fuerat. & Liberatus in Breuiario cap. 21. ac Ioannes Zonaras in Iustiniano, scribunt ab Agapito Romano Pontifice Anthimum depositum fuisse ab Episcopatu Constantinopolitano, & in eius locum ab eodē Pontifice Menam ordinatum. Sed de his plura infrà suo loco.

QVINTA obiectio. Quidquid Petrus dixit, aut scripsit, oraculum est Spiritus sancti. At id Papæ non conuenit: non igitur Papa habet omnes prærogatiuas Petri. RESPONDEO, neque id nos contendimus.

SEXTA obiectio. Petro sine conditione dictum est: *Quidquid ligaueris, erit ligatum, &c.* At Papæ Romano Petrus præscripsit, vt id solum liget aut soluat, quod meritò ligandū aut

aut ſoluendum eſt. RESPONDEO, nihil hoc argumẽto alia probari, quàm Nilum iſtum verè fuiſſe Græcum; id eſt, l uem & garrulum. Quis enim vnquam audiuit, licuiſſe Petr id ligare, quod meritò ligandum non eſſet? & vbi habetur ill præſcriptio Petri ad Papam, quam Nilus profert?

» Obiicit PRIMO CALVINVS lib.4.cap.6.Inſtit.§.8. No
» ſequitur, ſi Petrus duodecim Apoſtolis initiò præfuit, nun
» toti orbi debere aliquem præeſſe: nam pauci facilè & vtiliu
» ab vno rẽguntur: multa verò millia non niſi à multis gube
» nari poſſunt.

RESPONDEO, inprimis Petrum non XII. Apoſtolis tu tùm præfuiſſe, ſed etiam multis millibus Chriſtianorũ; nam Ioan. vlt. non tantùm XII. Apoſtolos, ſed omnes oues ſu Chriſtus Petro commiſit. Legimus autem Actor.2. credid oues Petri ad tria millia, & Actor.4. ad quinque millia in ſo Hieroſolyma. Deinde, quò ſunt homines plures, eò mag indigent vno rectore, à quo in vnitate contineantur. Sed hoc in prima quæſtione dictum eſt.

» SECVNDO obiicit ibid. §.11. Si ideo Romæ eſt ſed
» mi pontificatus, quia Petrus Apoſtolus Romæ pontifi
» gerens defunctus eſt: ergo pontificatus Iudaici ſedes, d
» ſemper eſſe in deſerto, quia ibi Moſes, & Aaron pontifica
» gerentes, mortui ſunt: & ſedes pontificalis Chriſtianor
» Hieroſolymis eſſe deberet, quia ibi Chriſtus ſummus Pon
» fex obiit.

RESPONDEO, ex dictis: non ideo Romæ eſſe ſedem pon tificalem, quia Petrus Romæ obiit; ſed quia Romanus Epi ſcopus fuit, nec ſedem ex Roma vnquam aliò tranſtulit. Mo ſes autem, & Aaron non fixerunt in deſerto ſedem, ſed ibi itinere cùm eſſent, mortui ſunt: ſicut etiam Chriſtus non fix ſedem Hieroſolymis, nec in vllo particulari loco, vt ſuprà di ximus.

» TERTIO obiicit ibidem §.12. Priuilegium hoc de pri
» tu totius Eccleſiæ, vel eſt locale, vel perſonale, vel mixtum. S
» primum, ergo cùm ſemel fuerit conceſſum Antiochiæ, non
» poteſt ab ea tolli, etiamſi inde Petrus receſſerit, & alibi mo
» tuus ſit. Si ſecundum, ergo nihil ad locum: igitur nihil inte
» habet Roma in pontificatu magis, quàm alia ciuitas. Si te
» tium, ergo non ſufficit eſſe Romanum Epiſcopum ad hoc, ſ

aliqu

aliquis habeat primatum. nam si est priuilegium partim locale, partim personale, non datur loco nisi pro tempore, quo in eo est talis persona; id est, Petrus.

RESPONDEO, ex prima Christi institutione dignitatem pontificalem fuisse personalem, tamen ex facto Petri, factam esse postea localem, seu potius mixtam; neque id sine diuino nutu. DICO fuisse initio personalem, quia à Christo non fuit alligata vlli certo loco, sed in personam Petri absolutè collata: sic autem personalem fuisse affirmo, vt tamen publica, non priuata fuerit.

Priuilegia personalia priuata dicuntur, quæ dantur alicui personę pro se tantùm; publica verò, quę dantur pro se & successoribus. Quia tamen postea Petrus Romæ sedem fixit, factum est hoc priuilegium etiam locale, & proinde mixtum. Nam est alligatum Romanę vrbi, donec Petri successores Romæ sedem retinent. Nam si diuino iussu sedes aliò transferretur, non essent amplius Romani Episcopi, totius Ecclesiæ Episcopi: si transferretur, inquam, ipsa sedes, ita vt qui nunc sunt Romani Pontifices, alicuius alterius loci Episcopi dicerentur. Non enim sola absentia Pontificum ab vrbe, sedem transferre dicitur. Atq; hæc ex hypothesi dicta sunt: non enim credimus vnquam futurum, vt Petri sedes aliò transferatur.

QVARTO obiicit ibidem §. 13. Si Romanus Pontifex, quia succedit Petro, est primus Episcopus; debet igitur esse Ephesinus, II. Hierosolymitanus, III. & sic de ceteris: at videmus secundum fuisse Alexandrinum, qui nulli Apostolo successit: Ephesinum autem ne extremo quidem angulo hærere potuisse.

RESPONDEO, ordinem & numerum Patriarchalium sedium non pendere ex dignitate priorum Episcoporum. alioqui non tres, sed duodecim fuissent pro numero Apostolorū; sed ex sola Petri dignitate & voluntate, vt ex Anacleto, Leone, Gelasio, & Gregorio ostendimus in quæst. 3. in prærogatiuis Petri.

QVINTO obiicit eodem lib. 4. cap. 7. §. 28. si quæ dicuntur Petro, intelliguntur dicta etiam successoribus: ergo fateri debent Romani Pontifices, se omnes esse Satanas. Nam hoc est dictum Petro, Matth. 16. in eodem loco, vbi dictum est ei: *Tibi dabo claues regni cælorum.*

RESPON-

RESPONDEO, ea quæ dicuntur Petro, in triplici esse di-
ferentia; quædam enim dicuntur ei pro se tantùm; quæd
pro se & omnibus Christianis; quædam pro se & succes
bus. Id quod euidenter colligitur ex ratione diuersa, qu
dicuntur. Nam quæ dicuntur ei, vt vni ex fidelibus, certè
nibus fidelibus dicta intelliguntur. Vt Matth. 18. *Si pecca
rit in te frater tuus, &c.* Quæ dicuntur ei ratione aliqua
pria personæ ipsius, ei soli dicuntur, vt: *Vade post me Sata
Et: Ter me negabis;* ista enim dicuntur ei ratione proprię
becillitatis & ignorantiæ. Quædam denique dicuntur ra
tione officij pastoralis, quæ proinde dicta intelliguntur
nibus successoribus, vt: *Pasce oues meas.* Et: *Confirma fra
tuos.* Et: *Quodcunque ligaueris, &c.*

Argumenta LVTHERI leuissima sunt, & ex dictis fac
mè à quouis solui possunt: & præterea diligenter solu
ab Eckio, Fabro, Roffensi, & Caietano, quorum libri
omnium manibus; ideo ea prætermitto.

CAPVT XIII.

Idem probatur ex Conciliis.

SECVNDO loco probandus est Romani Pon
primatus ex Conciliis. Et quidem LVTHE
lib. de potestate Papæ, & ILLYRICVS in lib.
trà primatum, & CALVINVS lib. 4. cap. 7. §.
cunt, contra nos apertè pugnare VI. canonem Nicæni C
cilij; in quo assignatur Romano Pontifici certa regio gub
nanda eaq; perexigua, declaraturq; vnus ex Patriarchis, o
autem caput aliorum; pro nobis autem nullius Concilij
stimonium inuenire potuerunt. AT sunt nihilominus il
strissima conciliorum generalium testimonia pro Roma
Pontificis primatu: ex quibus nouem ita generalia fuerun
in eis Græci & Latini interfuerint. Quod est notandum co
tra Græcorum leuitatem & pertinaciam.

PRIMVM ergo habemus Nicænum Concilium, & illu
ipsum VI. canonem, quem aduersarij obiiciunt. sed explic
tione aliqua indiget iste canon, vt argumentum inde sum
possit. Igitur VI. canon Nicæni Concilij sic habet in tom
Conciliorum, quæ hodie exstant: *Mos antiquus perduret
Aegypt*

Aegypto, vel Lybia, & Pentapoli, vt Alexandrinus Episcopus horum omnium habeat potestatem, quoniam quidem & Episcopo Romano parilis mos est.

Sunt autem circa hunc canonem aliqua notanda. PRIMO ex Nicolao I. in epistola ad Michaëlem, Concilium NICAENVM nihil statuisse circa Romanam Ecclesiam; quoniam potestas eius, non ab hominibus, sed à Deo est: sed tantùm ex forma Romanæ Ecclesiæ constituisse statum aliarum Ecclesiarum. Non enim dicit Concilium; Habeat Romanus Episcopus huius vel illius regionis administrationem, sed ait: *Habeat Episcopus Alexandrinus curam Aegypti, & Lybiæ, quoniam Romanus Episcopus ita consuevit.* Vbi apertè Romana Ecclesia fit regula aliarum, & nihil circa eam propriè statuitur. Itaque errant Caluinus, Illyricus, Nilus, & ceteri, qui dicunt, à Concilio Nicæno certos fines assignatos Romano Episcopo, vt nimirum solùm curam gerat suburbanarum Ecclesiarum.

SECVNDO est obseruandum, in libris vulgatis deesse initium huius canonis, quod tale est: *Ecclesia Romana semper habuit primatum, mos autem perduret, &c.* Sic enim iste canon citatur in Concilio Chalcedonensi, act. 16. à Paschasino Episcopo. Sic etiam vertit ex Græco ante annos circiter mille Dionysius quidam Abbas, vt Alanus Copus annotauit in primo Dialogo. Quocirca in eodem Concilio Chalcedonensi, act. 16. post lectum hunc canonem VI. Nicæni Concilij, iudices dixerunt: *Perpendimus omnem primatum & honorem præcipuum, secundum canones, antiquæ Romæ Deo amantissimo Archiepiscopo conseruari.*

Obseruandum est TERTIO, illa verba: *Quoniam talis est Episcopo Romano consuetudo*, quatuor modis exponi solere. PRIMO, exponit Ruffinus lib. 10. hist. Eccles. cap. 6. decretum esse à Concilio, vt Alexandrinus Episcopus habeat curam Ægypti, sicut habet Episcopus Romanus curam suburbanarm Ecclesiarum.

At falsa expositio est; nam si Episcopus Romanus est primus & præcipuus Patriarcha, quomodo credibile est illi assignatam angustissimam regionem, aliis autem Patriarchis minoribus latissimam? Nam Antiochenus habuit totum Orientem; Alexandrinus tres amplissimas prouincias, Ægyptum,

ptum, Lybiam, & Pentapolim; Romanus autem habeat tantùm suburbanas Ecclesias; id est, sex Episcopatus Roc vicinissimos. DEINDE, illa particula, *quoniam*, ratio particula est; non est autem bona ratio, vt Episcopus Alex drinus trium prouinciarum curam gerat, quia Romanus piscopus curam gerit suburbanarum Ecclesiarum. Igitur ratio Concilij nihil valet, aut non rectè Concilij senten Ruffinus exposuit. DENIQVE, Concilium Nicænum, nec citatur in Concilio VI. Carthaginensi, nec vt legitur in C cilio Chalcedonensi, act. 16. nec vt habetur in proprio loc tomis Conciliorum, nec vt est apud Abbatem Dionys meminit suburbanarum Ecclesiarum, sed tantùm ait: *Hab Alexandrinus Episcopus potestatem in tota Aegypto, Ly & Pentapoli, quoniam & Episcopo Romano talis consue est.* Itaq; mera diuinatio fuit illa Ruffini, quem sequitur inus, de suburbanis Ecclesiis.

SECVNDA expositio est Theodori Balsamonis in en tione horum canonum, & Nili in suo lib. contra prim Concilium decreuisse, vt Episcopus Alexandrinus hab ram totius Ægypti, sicut Romanus Episcopus habet totius Occidentis.

Hæc quidem sententia liberalior est, sed tamen falsa Concilium cùm ait: *Quoniam talis est Episcopo Roman suetudo*, reddit caussam, vt diximus, cur debeat perm antiquus mos in Ægypto, & Lybia, & Pentapoli, vt ea locorum habeat curam Episcopus Alexandrinus. Non e tem caussa huius rei, quia Romanus Episcopus habet cu Occidentis. Quomodo enim sequitur, Episcopus Rom habet curam Occidentis: igitur Alexandrinus debet cu gerere Ægypti, Lybiæ, & Pentapolis? cur non totius Al potius? aut cur non Ægypti tantùm? aut cur Alexandrin non Carthaginensis, aut aliquis alius istam curam habe Adde, quod Concilium non meminit Occidentis, neq rientis, sed tantùm ait: *Quoniam talis Episcopo Romano consuetudo.*

TERTIA expositio est auctoris summæ Conciliorum, ex quodam vetusto codice putat restituendum (Quoniam Metropolitano talis consuetudo est) pro eo, quod habem (Quoniam Episcopo Romano talis consuetudo est)

At neque hæc est solida expositio. Exemplaria enim Nicæni Concilij nusquam exstabant pleniora, & emendatiora, quàm in scriniis Romanorum antiquorum Pontificum, vt infrà ostendemus, cùm agemus de appellationibus: nam quę in Græcia erant, concremata fuerunt ab Arianis, teste Athanasio, in epistola ad omnes Orthodoxos; & ideo non mirum, si quæ citantur à Græcis, & à Ruffino, mutila, & corrupta sunt. PORRO ex Romanæ Ecclesiæ scriniis tulit hunc canonem Paschasinus B. Leonis legatus ad Concilium Chalcedonense, & in eo legimus: *Quoniam talis Episcopo Romano consuetudo est.* Ade, quod non est bona ratio, cur debeat Alexandrinus Episcopus tantam ditionem habere, quia ita consueuerunt Metropolitani. Nam Metropolitani non regunt nisi vnam prouinciam: Alexandrino autem multæ prouinciæ; & multi Metropolitani subiiciuntur.

QVARTA igitur, & vera expositio est: Alexandrinum debere gubernare illas prouincias, quia Romanus Episcopus ita consueuit; id est, quia Romanus Episcopus ante omnem Conciliorum diffinitionem consueuit permittere Episcopo Alexandrino regimen Ægypti, Lybię, & Pentapolis: siue consueuit per Alexandrinum Episcopum illas prouincias gubernare. Sic intellexit hunc canonem Nicolaus I. in epistola ad Michaëlem, nec apparet vlla alia probabilis expositio.

SECVNDVM Concilium generale in epist. ad Damasum, quæ exstat apud Theodoretum lib. 5. hist. cap. 9. dicit se conueniisse apud vrbem Constantinopolim, ex mandato literarum Pontificis, per Imperatorem ad se missarum. Et ibidem fatentur; Romanam Ecclesiam caput esse, se autem membra.

TERTIVM Concilium, vt est apud Euagrium lib. 1. histor. cap. 4. dicit se deponere Nestorium ex mandato literarum Celestini Papæ Romani. Et in epistola ad eundem Celestinum, idem Concilium scribit, se causam Ioannis Patriarchæ Antiocheni, quæ magis dubia erat, quàm causa Nestorij, non fuisse ausum iudicare, sed reseruasse iudicio ipsius Celestini. Quæ omnia perspicuè indicant supremam Romani Pontificis auctoritatem. Concilium Chalcedonense, act. 1. 2. & 3. passim vocat Leonem *Vniuersalis Ecclesiæ Pontificem.* Et in epistol. ad Leonem: *Et post hæc*, inquiunt, *omnia insuper, & contra ipsum, cui vinea custodia à Saluatore commissa est, ex-*

tendit insaniam; id est, contra tuam quoq; Apostolicam s
ctitatem. Hîc vides maximum Concilium confiteri, Ro
no Pontifici à Deo ipso, vineæ; id est, Ecclesię vniuersæ cu
diam esse commissam.

Synodus CONSTANTINOPOLITANA, quę ante q
tam Synodum in caussa Antimi congregata est, act.4. per
nam Patriarcham Concilij præsidem ita loquitur: *Nos,*
quit, *Apostolicam sedem sequimur, & obedimus, & ip*
communicatores, communicatores habemus, & condemn
ab ipsa, & nos condemnamus. Iam si totum Concilium A
stolicæ sedi obedire se profitetur; certè Apostolica sedes
Ecclesiæ cum auctoritate præest.

SEPTIMA Synodus, act.2. recipit, & probat epistolam
driani ad Tharasium, in qua hæc habentur: *Cuius,* inquit,
des per totum terrarum orbem primatum obtinens lucet,
niumq; Ecclesiarum Dei caput existit; Vnde & ipse B.Pe
Apostolus Dei iussu Ecclesiam pascens nihil omnino pr
misit; sed vbique principatum obtinuit, & obtinet, &c. V
TA, in præsenti dici: *Primatum obtinens lucet;* Et, *cap*
stit, &c.

LATERANENSE Concilium sub Innocentio III
Græci & Latini interfuerunt, cap.5. *Romana,* inquit, *Ecc*
disponente Domino, super omnes alias ordinariæ potestat
tinet principatũ, vtpote mater vniuersorum Christi fideli
& magistra. Concilium LVGDVNENSE generale sub G
gorio X. vt habetur in Sexto, tit. de Electione, cap. vbi per
lum, vocat Romanum Episcopum, vicarium Christi, suc
sorem Petri, rectorem vniuersalis Ecclesiæ. & in hoc et
Concilio Græci & Latini interfuerunt.

Denique Concilium FLORENTINVM Græcis & Lat
consentientibus ita statuit: *Definimus sanctam Apostoli*
sedem, & Romanum Pontificem in vniuersum orbem te
primatum; & ipsum Pontificem Romanum successorem es
B.Petri principis Apostolorum, & verum Christi vicari
totiusq; Ecclesiæ caput, & omnium Christianorum patrem
doctorem existere, & ipsi in B.Petro pascendi, regendi, & g
bernandi, vniuersalem Ecclesiam à Domino nostro Iesu Ch
sto plenam potestatem traditam esse. Omitto quinque a
Concilia generalia; quia nec à Græcis recipiuntur, cùm ip

non interfuerint, nec à Lutheranis, cùm sint post annum DC. celebrata. Nimirum Lugdunense sub Innocentio IV. vt habetur cap. 1. de Homicidio in Sexto. Viennense sub Clemente V. vt habetur Clementina vnica, de summa Trinitate, & fide Catholica. Constantiense sess. 8. & 15. Lateranense sub Leone X. sess. 11. & Tridentinum sess. 14. cap. 7. & alibi.

CAPVT XIV.

Idem probatur ex testimoniis summorum Pontificum.

TERTIVM argumentum sumitur à summorum Pontificum sententiis. Est autem obseruandum epistolas Pontificum in tres quasi classes distribui posse.

PRIMA classis continet epistolas Pontificum, qui sederunt vsque ad annum CCC. in quibus Magdeburgenses & Caluinus fatentur, verè asseri primatum, & eos Pontifices sanctos, & veros Pontifices fuisse; sed eas epistolas dicunt esse confictas, & recentes, ac falsò Pontificibus illis adscriptas.

SECVNDA classis complectitur epistolas eorum Pontificum, qui sederunt ab anno D C. vsque ad nostra tempora: in quibus fatentur aduersarij, verè asseri primatum, & esse eorum auctorum, quibus inscribuntur, sed eos Pontifices non esse dignos fide, & Pseudopontifices non Pontifices fuisse.

TERTIA classis comprehendit illas epistolas, in quibus & apertè asseritur primatus, & quas constat esse scriptas à sanctis & veris Pontificibus, qui floruerunt ab anno C C C. ad D C. videlicet Iulio, Damaso, Syricio, Innocentio, Zozimo, Leone, Gelasio, Anastasio II. Ioanne II. Felice IV. Pelagio II. Gregorio Magno. Ergo in testimoniis primæ & secundæ classis, non erit opus immorari in citandis verbis, sed satis erit notare loca, & respondere ad obiectiones hæreticorum: quandoquidem fatentur in illis epistolis apertè asseri sententiam nostram. Verba autem adferenda tantùm erunt in testimoniis tertiæ classis.

PRIMVM igitur disertè asserunt primatum hi sancti Pontifices, Clemens epist. 1. Anacletus epistol. 3. Euaristus epist. 1.

Alexander epist. 1. Pius epist. 1. & 2. Anicetus epist. 1. Victor epistol. 1. Zephyrinus epist. 1. Calixtus epist. 2. Lucius epist. 1. M cellus in epist. 1. Eusebius epist. 3. Melchiades epist. 1. Mar lus epist. 1.

Ad hæc testimonia nihil respondent, nisi esse recentia supposititia. At quamuis aliquos errores in eas irrepsisse negauerim, nec indubitatas esse affirmare audeam; cert men antiquissimas esse nihil dubito: mentiuntur enim M deburgenses Cent. 2. cap. 7. ad finem, cùm dicunt, nullum dignum auctorem citasse has epistolas ante tempora Ca Magni. Nam Isidorus, qui CC. annis antiquior est Carol proœmio sui collectanei sacrorum Canonum, dicit se ex silio 80. Episcoporum collegisse Canones ex epistolis Cle tis, Anacleti, Euaristi, & ceterorum Rom. Pontificum. I Concilium Vasense, Can. 6. citat epistolas Clementis, vna exstant. Et celebratum est hoc Concilium tempore Leo id est, C C C. L. annis ante imperium Caroli. Denique Ad nus, qui annis C C C C. præcessit Carolum, Præfation cognitiones Clementis à se conuersas ex Græco, me pistolę Clementis ad Iacobum, & eam se vertisse dicit co. Esse autem verè hanc versionem Ruffini, testatur Ge dius lib. de viris illustrib. in Ruffino.

In Secunda classe est Adrianus I. in epist. ad Thara Nicolaus I. in epist. ad Michaëlem Imperatorem, Leo I epist. ad Michaëlem Episcopum Constantinopolitanum, schalis in epist. ad Episcopum Panormitanum, quæ habe cap. Significasti, extrà, de Electione, Innocentius III. in ep ad Imperatorem Constantinopolitanum, quæ habetur Solitæ, extrà, de Maioritate, & obedientia. Qui omnes ser & ex professo docent, Romanum Pontificem toti Eccles præesse.

Adhæc aduersarij respondent, hos Pontifices omnes An tichristos fuisse. Id quod in sequenti quæstione refellemus Interim hoc solum dicimus: si isti Pontifices Antichristi fue runt, totam Ecclesiam ab annis ferè 1000. periisse; constat nim ex historiis, Ecclesiam vniuersam his Pontificibus ad hæsisse, eorumque sententiam esse sequutam. Si verò Eccles periit, mentitum esse Christum, qui ait, Matth. 16. aduersus Ecclesiam portas inferi non præualituras. Sed de hac re mu

ta di-

ta dicemus in quæstionibus de Ecclesia. Veniamus ad tertiam classem, & duodecim optimos & sanctissimos Pōtifices proferamus.

PRIMVS sit S. IVLIVS I. qui in epist. ad Orientales, quæ exstat in Apolog. 2. S. Athanasij, ita loquitur: *An ignari estis, hanc esse consuetudinem, vt primùm nobis scribatur, vt hinc quod iustum est, definiri possit? quapropter si isthic eiusmodi suspicio in Episcopum concepta fuerat, id huc ad nostram Ecclesiam referri oportuit.* Et infrà: *Quæ*, inquit, *accepimus à B. Petro Apostolo, ea vobis significo, non scripturus alioqui, quæ nota apud vos esse arbitror, nisi facta ipsa nos conturbassent.* His verbis S. Iulius affirmat, ad se pertinere officium diiudicandi causas Episcoporum, etiam Orientalium, tametsi Patriarchæ primarij essent (nam de causa S. Athanasij Alexandrini Patriarchæ agebatur) & hoc ius à B. Petro se accepisse, atq; id omnibus notum esse. Quid, quæso, responderi potest? auctor est sanctus, & vetustissimus; epistola certa, & à sancto Athanasio tota descripta; verba denique ipsius perspicua, & diserta.

SECVNDVS sit S. DAMASVS, qui in epistola ad omnes Episcopos Orientales, quam Theodoretus recitat lib. 5. hist. cap. 10. *Quoniam*, inquit, *Apostolicæ sedi reuerentiam debitam caritas vestra distribuit, vobis quàm plurimum, carissimi filij, præstitistis.* Vbi agnoscit debitam reuerentiam, & filios vocat omnes Episcopos. Item in epistol. 4. ad Episcopos Numidiæ: *Cuncta quæ possunt aliquam recipere dubitationem, ad nos tanquam ad caput, vt semper fuit consuetudo, deferre non desinatis.*

TERTIVS S. SYRICIVS in epistola ad Himericum Episcopum Tarraconensem, quam etiam Caluinus verè Syricij esse fatetur: *Pro officij*, inquit, *nostri consideratione, non est nobis dissimulare, non est tacere libertas, quibus maior cunctis Christianæ religionis zelus incumbit. Portamus onera omnium qui grauantur. Quinimo hæc portat in nobis B. Apostolus Petrus, qui nos in omnibus, vt confidimus, administrationis suæ protegit, & tuetur hæredes.* Et infrà cap. 15. *Explicauimus, vt arbitror, frater carissime, vniuersa quæ digesta sunt in querelam, & ad singulas causas, de quibus per filium nostrum Bassianum Presbyterum ad Romanā Ecclesiam, vt potè*

ad caput tui corporis retuliſti, &c. Denique præcipit Epiſcopo, vt hæc ſua decreta dirigat ad alios Epiſcopos omnes.

QVARTVS S. ZOZIMVS in epiſt. ad Heſichium Salonitanum Epiſcopum: *Ad te,* inquit, *potiſſimùm ſcripta direximus, quæ in omnium fratrum & Epiſcoporum noſtrorum ſpecies tre notitiam.* Et infrà: *Sciet quiſquis hoc, poſtpoſita reverentiâ, & Apoſtolicæ ſedis auctoritate, neglexerit, à nobis diſciplinæ ſtrictius vindicandum; vt loci ſui minimè dubitet ſibi non conuenire rationem, ſi hoc putat poſt tot prohibitiones poſſe tentari.*

QVINTVS S. INNOCENTIVS in epiſt. 22. ad Epiſcopos Macedoniæ: *Aduerti,* inquit, *ſedi Apoſtolicæ, ad quam relatio, quaſi ad caput Eccleſiarum miſſa currebat, fieri iniuriam, &c.* Item, in epiſt. ad Concilium Mileuitanum, quæ inter epiſtolas S. Auguſtini 93. *Diligenter,* inquit, *& congruo Apoſtolico conſulitis honori. Honori,* inquam, *illius quem præter illa, quæ extrinſecus ſunt, ſolicitudo manet omnium Eccleſiarum: antiquæ ſcilicet regulæ formam ſequuti, quam ſemper ab orbe mecum noſtis eſſe ſeruatam.* Idem in epiſt. ad Concilium Carthaginenſe quæ eſt 91. Romanam ſedem eſſe *fontem & caput omnium Eccleſiarum.*

Ad hoc teſtimonium Magdeburgenſes nihil reſpondent, niſi Innocẽtium nimis multum ſibi arrogare. Quocirca eum per contumeliam Nocentium vocant. AT ſi ita eſt, cur veteres Patres hunc Innocentij errorem non reprehenderunt? Cur Auguſtinus in ep. 106. ad Paulin. de his duabus epiſtolis Innocentij loquens ait: *Ad omnia ille nobis reſcripſit eodem modo quo fas erat, atq; oportebat Apoſtolicæ ſedis Antiſtitem?* Cur ibidẽ Auguſtinus Innocentium B. memoriæ Papam appellat?

SEXTVS eſt S. LEO. Sed quoniam Lutherus & Caluinus dicunt, veteres Pontifices nihil auctoritatis habuiſſe extra Occidentem, adferamus teſtimonia Leonis, quibus ſimul probatus aſſeratur, & oſtendatur eo tempore Pontifex in Græciam, Aſiam, Ægyptum, & Africam iuriſdictionem exercuiſſe. Igitur in epiſt. 84. ad Anaſtaſium Epiſcopum Theſſalonicenſem: *Sicut,* inquit, *præceſſores mei præceſſoribus tuis, ita & ego dilectioni tuæ priorum ſequutus exemplum, fratri mei moderaminis delegaui, vt curam, quam vniuerſis Eccleſiis principaliter ex diuina inſtitutione debemus, imitatore noſtræ manſuetudinis effectus, adiuuares, & longinquis ab Apoſtolica*

stolica sede prouinciis præsentiam quodammodo nostræ visitationis impenderes. Et infrà: *Vices,* inquit, *nostras tuas credidimus caritati, vt in partem sis vocatus solicitudinis, non in plenitudinem potestatis.* Et in fine, vbi dixerat magna prouidentia constitutos Episcopos, Archiepiscopos, & Primates, subdit: *Per quos ad vnam Petri sedem vniuersalis Ecclesiæ cura conflueret, & nihil vnquam à suo capite dissideret.* Ex his apparet non solùm primatus, sed etiam auctoritas Leonis in Ecclesias Græciæ.

Idem LEO epist. 46. ad Anatholium Episcopum Constantinopolitanum: *Residentibus,* inquit, *vobis, quibus executionem nostræ dispositionis iniunximus, &c.* Vides, vt præcipiat Patriarchæ Constantinopolitano. Idē epist. 62. ad Maximum Antiochenum, monet eum, vt frequenter ad se scribat, quid agatur circa Ecclesias. Et ibidem: *Iuuenalis,* inquit, *Episcopus ad obtinendum Palæstinæ prouinciæ principatum credidit se posse sufficere. Quod sanctæ memoriæ Cyrillus meritò perhorrescens, scriptis suis mihi rem indicauit, & sollicita prece multum popposcit, vt nulla illicitis conatibus præberetur assensio, &c.* Vides quomodo Patriarcha Alexandrinus supplicat Leonì, ne permittat Iuuenali subiici Palæstinam? Et cùm ea prouincia ad Antiochenum Patriarchatum spectaret, cur nō petiit hoc potiùs Cyrillus ab Antiocheno Patriarcha?

Idem epist. 81. ad Dioscorum Patriarcham Alexandrinum: *Quod,* inquit, *à Patribus nostris propensiore cura nouimus esse seruatum, à vobis quoq; volumus custodiri, &c.* Vides LEONEM imperare Patriarchæ totius Ægypti, & Lybiæ? Idem epist. 87. ad Episcopos Africæ: *Quod,* inquit, *vtcunque patimur esse veniale, inultum postmodum esse non poterit, si quisquam, quod omnino interdicimus vsurpare præsumpserit.* Et infrà: *Caussam,* inquit, *Lupicini Episcopi illic iubemus audiri, &c.* LEO igitur imperabat Episcopis Græciæ, Asiæ, Ægypti, Africę. Exstant etiam epistolæ eius ad Episcopos Germaniæ, Galliæ, Hispaniæ, Italiæ, in quibus apertè se eorum iudicem & caput agnoscit.

Denique serm. 1. de natali Apostolorum, his verbis Romanam vrbem alloquitur: *Per sacram B. Petri sedem caput orbis effecta latius præsides religione diuina, quàm dominatione terrena. Quamuis enim multis aucta victoriis, ius imperij*

tui terra, mariq́ue protuleris: minus tamen est, quod tibi licus labor subdidit, quàm quod pax Christiana subiecit. Q clarius?

Ad hæc loca respondet Caluinus dupliciter lib. 4. Instit cap. 7. §. 11. PRIMO dicit Leonem supra modum auidum riæ, & denominationis fuisse, & ambitioni eius multos tisse. In cuius rei probationem citat in margine epist. eius

At in ea epistola nihil tale exstat, nec in aliis epistolis inuenimus vllos restitisse sancti Leoni, excepto vno Epi po Gallo, qui Hilarius dicebatur. Is tantùm legitur in ep Leonis, se subtrahere voluisse ab Apostolicæ sedis obed tia. Qui tamen, vt ibidem legimus, Romam venit ad dic dam causam, & conuictus in Concilio punitus est. Ext autem inter epistolas Leonis epistolæ variorum Conc rum, Episcoporum, Imperatorum ad ipsum Leonem, & minatim epistolæ Episcoporum Gallię, in quibus pietas & auctoritas mirificè prædicatur. Nec puto ante Luther & Caluinum vllum fuisse, qui B. Leonem superbiæ, & tionis reprehenderit.

SECVNDO respondet, Leonem non vsurpasse sib ctionem in alios Episcopos, sed tantùm se in dissid ponendis interposuisse, quantum lex & natura Eccles communionis patiebatur. Et probat, quia idem Leo epi vbi videtur maximè iubere Episcopis, tamen dicit se vel uari in omnibus priuilegia Metropolitanorum; quasi di se ex pietate monere, auctoritatem autem relinquere iis, q rum est.

At si ita est: ergo non gloriæ, & dominationis auidior nec ambitionis accusandus erat. Deinde verba ipsa Leo suprà citata satis apertè docent, eum verè & ex auctori Episcopis imperasse. Quod autem vult seruari iura Me politanorum, nihil officit nostræ causæ. Nam ita vult ser ri, vt simul illi subiiciantur sedi Apostolicæ, & eius vica Sic enim loquitur in epist. 84. *Igitur*, inquit, *secundum s ctorum Patrum canones spiritu Dei conditos, & totius mun reuerentia consecratos, Metropolitanos singularum prou ciarum Episcopos, quibus ex delegatione nostra fraternit tuæ cura prætenditur, ius tradita sibi antiquitus dignit integrum habere decernimus; ita vt à regulis præfitu*

nulla aut negligentia, aut præsumptione discedant. Et infrà: *Si fortè*, inquit, *inter ipsos, qui præsunt de maioribus, quod absit, peccatis, causſa nascatur, quæ prouinciali nequeat examine definiri; fraternitatem tuam de totius negotij qualitate Metropolitanus curabit instruere: & si coram positis partibus, nec tuo fuerit res sopita iudicio, ad nostram cognitionem, quidquid illud est, transferatur.*

Septimvs S. Gelasivs, sic ait in epist. ad Episcopos Dardaniæ: *Cuncta per mundum nouit Ecclesia, quoniam quorumlibet sententiis ligata Pontificum, sedes B. Petri Apostoli ius habeat resoluendi. Vtpote quæ de omni Ecclesia fas habeat iudicandi, neq; cuiquam de eius liceat iudicare iudicio.* Similia habet in epistola ad Anastasium Imperatorem; & in tomo de vinculo anathematis. Neque ad hæc vlla responsio dari potest. Constat enim hæc verè esse verba Gelasij, & Gelasium virum sanctum fuisse, & ante mille annos Ecclesiæ præfuisse.

Octavvs Ioannes II. qui etiam ante mille annos sedit, in epistola ad Iustinianum seniorem Augustum, quæ habetur in ipso codice Iustiniani, in 1. titulo: *Inter claras*, inquit, *sapientiæ ac mansuetudinis Vestræ laudes, Christianissime Principum, puriore luce tanquam aliquod sydus irradiat, quod amore fidei, quod caritatis studio edocti, Ecclesiasticis disciplinis Romana sedis reuerētiam conseruatis, & ei cuncta subiicitis, & ad eius deducitis Vnitatem, ad cuius auctorem; hoc est, Apostolorum primum, Domino loquente, præceptum est; Pasce oues meas. quam esse omnium Verè Ecclesiarum caput, & Patrum regulæ, & Principum statuta declarant, &c.*

Nonvs Anastasivs II. in epist. ad Anastasium Imperatorem: *Per ministerium*, inquit, *humilitatis meæ, sicut semper est sedes B. Petri in Vniuersali Ecclesia, assignatum sibi à Domino teneat principatum.*

Decimvs sit Felix IV. qui in epistola prima ad varios Episcopos, inquit: *Sanctitatis Vestræ scripta, quæ ad sedem Apostolicam misistis tanquam ad caput, Vt inde acciperetis responsa, Vnde omnis Ecclesia totius religionis sumpsit exordium, gratanter suscepi, &c.*

VNDECIMVS sit PELAGIVS II. qui in epistola primu Episcopos Orientis: *Romana sedes*, inquit, *instituente Do mino, caput est omnium Ecclesiarum.*

DVODECIMVS S. GREGORIVS Magnus, non min quàm Leo se totius Ecclesiæ caput agnouit, lib. 1. epist. 7 Gennadium: *Ex Concilio*, inquit, *Numidiæ si qui desider rint ad Apostolicam sedem venire, permittite, & si quis eorum via contradicere voluerit, obuiate.* Hinc igitur ap ret auctoritas Gregorij in Episcopos Africæ. Item, lib. piſt. 37. ad Natalem: *Postquam*, inquit, *ad beatitudinem stram, & decessoris mei, & mea in caussa Honorati Ar diaconi scripta directa sunt, tunc contempta vtriusq; sen tia præfatus Honoratus proprio gradu priuatus est. Qu quilibet ex quatuor Patriarchis fecisset, sine grauissimo sa dalo tanta contumacia transire nullo modo potuisset.* C his verbis S. Gregorius omnibus Patriarchis se præpo fuisse, apertissimè demonstrat.

Item lib. 4. epist. 56. ad Episcopos prouinciæ Hellad *lium*, inquit, *Ioanni fratri nostro Corinthiorum Epis transmisisse cognoscite, cui vos magnoperè conuenit ob* Vides Gregorij auctoritatem in Græcos Episcopos, Corinthiorum Episcopum, Archiepiscopum ordinat pe lij transmissionem? Idem lib. 7. epist. 63. ad Ioannem Ep pum Siracusanum: *Nam*, inquit, *de Constantinopolitana cleſia, quis eam dubitet Apostolicæ sedi esse subiectam? & Dominus piissimus Imperator, & frater noster Eus eiusdem ciuitatis Episcopus assiduè profitetur.* Et epist. 6 eundem: *Nam*, inquit, *quod se dicit sedi Apostolicæ subi qua culpa in Episcopis inuenitur, nescio quis ei Episcopus iectus non sit, &c.* Quid clarius? Omitto epistolas ad Epi pos Italiæ, Galliæ, Hispanię. Nam de subiectione eorum la dubitatio est.

Respondet CALVINVS lib. 4. cap. 7. §. 12. ac primùm Gregorium tribuisse sibi ius corrigendi alios, non autem ruisse ei, nisi illos, qui volebant. AT hoc dici non potest, Gregorius sanctissimus, & humillimus fuit. Quocirca et Græci eius diem festum colunt; & Caluinus in hoc lib. 4. ca 7. §. 22. Gregorium virum sanctum fuisse fatetur. Non aute potest cum sanctitate consistere vsurpatio iuris alieni. Neg

est nævus, aut macula venialis, subiicere sibi omnes Episcopos; sed intolerabilis superbia, & ipsissima nota Antichristi, vt ipsimet frequenter docent. Quomodo ergo Gregorius sanctus erat, si omnes Episcopos sibi iniustè subiiciebat?

SECVNDO respondet, Gregorium ex mandato Imperatoris iudicasse Episcopum Constantinopolitanum, vt ex lib. 7. epist. 64. ipsius Gregorij, cognosci potest. AT in ea epistola Gregorius dicit, Imperatorem voluisse à se iudicari Patriarcham illum, quia canones hoc iubent. Quod idem est, ac si diceret, Imperatorem noluisse impedire, quin iuxta canones Episcopus, licet regiæ vrbis, à Gregorio puniretur. Quare in epistola superiore Gregorius dicit, Imperatorem assiduè profiteri, Ecclesiam Constantinopolitanam Romanæ esse subiectam.

TERTIO respondet; Gregorium, sicut alios puniebat, ita paratum fuisse ab aliis emendari, vt ipse dicit lib. 2. epist. 37. ad Natalem Salonitanum; ac proinde non magis præfuisse, quàm subiectum fuisse. AT Gregorius in illa epistola de correptione fraterna loquitur, non de censura iudiciali: *Ecce*, inquit, *fraternitas tua agrè se tulit de conuiuiis à me esse reprehensam, cùm ego, qui etsi hanc non vita, tamen loco transgredior, ab omnibus corripi, ab omnibus emẽdari paratus sim. & hunc solum mihi amicum æstimo, per cuius linguam ante apparitionem districti iudicis meæ maculas mentis tergo.* Adde quod inuoluit contradictionem; eundem omnibus prælatum esse, & tamen aliquibus subiici.

QVARTO respõdet, hunc statum pontificium valde Gregorio displicuisse. Subinde enim conqueritur, inquit, se sub colore Episcopatus ad seculum rediisse, vt lib. 1. epist. 5. & 7. AT Gregorius deflebat quidem, quòd ex quiete monasterij ad onera Episcopalia translatus esset; non autem displicebat ei, quòd Apostolica sedes omnium Ecclesiarum curam gereret. Nam ipse idem acerrimè pugnauit pro honore sedis suæ, contra Ioannem Episcopum Constantinopolitanum. Et lib. 4. epist. 36. ad Eulogium: *Humilitatem*, inquit, *teneamus in mente, & tamen ordinis nostri dignitatem seruemus in honore*. Et lib. 11. epist. 42. ad Ioannem Panormitanum Episcopum: *Illud*, inquit, *admonemus, vt Apostolicæ sedis reuerentia nullius præsumptione turbetur. Tunc enim*

status

ſtatus membrorum integer manet, ſi caput fidei nullam iniuria. Et in explicatione quarti Pſalmi pœnitentialis *tantum,* inquit, *ſuæ temeritatem extendit Vaſanus, vt omnium Eccleſiarum Romanam Eccleſiam ſibi vendicet, in Domina Gentium terrenæ ius poteſtatis vſurpet.*

CAPVT XV.

Idem probatur ex Patribus Græcis.

VENIAMVS ad teſtimonia veterum Patrum, ſummi Pontifices non fuerunt. Caluinus & Vricus tres tantùm nobis obiiciunt, Cyprianum Hieronymum, & Bernardum, de quibus dicemus ſuo loco. Nos autem pro tribus, ferè triginta illis obiicimus.

PRIMVS igitur ſit B. IGNATIVS, qui epiſtolam ad Romanos inſcribit: *Ignatius Eccleſiæ ſanctificatæ, quæ præſidet regione Romanorum.* Cur dicitur Eccleſia præſidens, nisi caput eſt omnium aliarum?

SECVNDVS B. IRENAEVS lib. 3. cap. 3. *Maximæ, imò antiquiſſimæ, & omnibus cognitæ, à gloriosiſſimis duobus poſtolis Petro & Paulo Romæ fundatæ & conſtitutæ Eccleſiæ eam quam habet ab Apoſtolis traditionem, & annunciatam omnibus fidem, per ſucceſsiones Epiſcoporum peruenientem vſq; ad nos, indicantes, confundimus eos, qui quoquo modo per ſui placentiam malam, vel vanam gloriam, vel per cæcitatem, & malam ſcientiam, præter quam oportet, colligunt. Ad hanc enim Eccleſiam propter potentiorem principalitatem neceſſe eſt omnem conuenire Eccleſiam; hoc eſt, eos, qui ſunt vndiq; fideles, in qua ſemper ab his, qui ſunt vndique, conſeruata eſt ea, quæ ab Apoſtolis eſt, traditio.*

NOTA illud: *Neceſſe eſt.* Et illud: *Omnem conuenire Eccleſiam.* Et illud: *Propter potentiorem principalitatem.* Et illud: *In qua ſemper ab omnibus conſeruata eſt Apoſtolica traditio.* Nam Irenæus probat, poſſe nos confundere omnes hæreticos ex doctrina Romæ Eccleſiæ; quia neceſſe eſt ad hanc Eccleſiam omnes conuenire, & ab ipſa tanquam à capite fonte pendere: & proinde neceſſe eſt, eius doctrinam eſſe Apoſtolicam & veram. Quod autem neceſſarium ſit omnia Chri-

Christianis pendere à Romana Ecclesia, probat. PRIMO à priori, quia datus est huic Ecclesiæ principatus. SECVNDO à posteriori, quia hactenus semper omnes conseruarunt fidem in hac Ecclesia; id est, in vnione & adhæsione ad hanc Ecclesiam, vt ad caput & matrem.

TERTIVS EPIPHANIVS hæres. 68. quæ est Meletianorum: *Vrsacius*, inquit, *& Valens pœnitentiam agentes, & nà cum libellis profecti sunt ad beatum Iulium Romanum Episcopum pro ratione reddenda de suo errore ac delicto.* Certè isti Episcopi erant, cur igitur à Romano Pontifice veniam petebant, si non est Romanus Pontifex etiam Episcoporum iudex & caput?

QVARTVS ATHANASIVS in secũda Apologia, eosdem Episcopos à beato Iulio veniam delicti petiuisse testatur. Et in epistola ad Felicem Papam: *Ob id Vos, prædecessoresq; vestros, Apostolicos videlicet Præsules, in summitatis arce constituit, omniumq; Ecclesiarum curam habere præcepit, vt nobis succurratis, &c.* Denique in libro de sententia Dionysij Alexandrini Episcopi: *Quidam*, inquit, *ex Ecclesia rectè quidem sentientes, sed ignari eius caussæ, cur ita ab eo scriptum esset, Romam ascenderunt, ibiq; eum apud Dionysium Romanum Præsulem accusauerunt.* Cur, quæso, Dionysius Alexandrinus Patriarcha à bonis viris accusatur apud Romanum Pontificem; nisi quia sciebant, Romanum Pontificem communem esse omnium iudicem?

QVINTVS BASILIVS in epist. 52. ad Athanasium: *Visum est*, inquit, *consentaneum scribere ad Episcopum Romanum, vt videat res nostras, & iudicij sui decretum interponat. Vt quia difficile est, aliquos inde de Concilij sententia mitti, ipse auctoritatem rei tribuat delectis viris, qui laborem quidem itineris perferre possint, lenitate verò ac facilitate morũ, tum commoda & prudenti oratione eos, quia à recta via deflexerunt, monere, quiq; acta Ariminensis Concilij secum ferant, ad ea rescindenda, quæ illic violentè acta sunt, &c.* Hîc Basilius tribuit Romano Episcopo auctoritatem visitandi Ecclesias Orientis, & ex auctoritate decreta faciendi, ac rescindendi Concilia generalia, quale erat Ariminense.

SEXTVS S. GREGORIVS Nazianzenus in carmine de vita sua, dicit, Romanam Ecclesiam semper conseruasse veram

ram de Deo sententiam, vt decet vrbem, quæ toti orbi præ
det. Nec loquitur de imperio temporali; nam eo tempore
perij Romani sedes Constantinopoli erat, non Romæ.

Septimvs S. Ioannes Chrysotomvs in epist.
Innocentium Papam: *Obsecro*, inquit, *vt scribas, quòd hæc iniquè facta non habeant robur, illi autem, qui iniquè fecerunt, pœnas Ecclesiasticarum legum subiaceant*, &c. De
fuerat Chrysostomum ab Episcopatu Constantinopoli
Theophilus Episcopus Alexandrinus in Concilio multo
Episcoporum. Chrysostomus ad Romanum Pontificem
bit, vt ipse sua auctoritate decernat, irritam esse senten
Theophili, & Theophilũ ipsum puniat. Agnoscit ergo C
sostomus Innocentium Papam, vt summum iudicem
Græcorum. Item in epist. 2. ad eundem: *Perpetuus*, inqu
*bis gratias agimus, quod paternam erga nos benevolen
declarastis*, &c. Agnoscit Chrysostomus Innocentium
trem, cùm tamen ipse senior Innocentio esset, & Epi
regiæ vrbis. Denique, in eadem epistola petit ab Inno
ne inimicos suos excommunicet, tametsi illi hoc me
Vestram, inquit, *oro vigilantiam, vt licet omnia tua
impleuerint, si tamen curari morbo voluerint, ne affli
neq; è cœtu eiiciantur.*

Octavvs S. Cyrillvs epist. 10. ad Nestorium
pist. 11. ad clerum & populum Constantinopolitanum
bit; Nestorium, nisi intra terminum à Celestino Papa R
no præscriptum, hæreses suas reuocet, ab omnibus vt ex
municatum & depositum debere vitari. Et in epist. 18. a
lestinum, quem in inscriptione sanctissimum Patrem a
lat, petit ab eo, num velit cum Nestorio ad tempus
communicari, an verò deinceps ab omnibus vitari. Q
mnia satis declarant, quo loco Romanum Pontificem
rillus habuerit, cùm in damnatione ac depositione Ne
nihil se aliud, quàm exequutorem & administrum Ro
Pontificis exhibuerit. Et in libro Thesauri: *Petro*, inqu
*mnes iure diuino caput inclinant, & primates mundi tan
ipsi Domino Iesu obediunt.* Item: *Debemus nos, vt qui m
bra sumus, capiti nostro Romano Pontifici, & Apostolæ
adhærere*, &c.

Q

Quæ verba non habentur in libris Thesauri, qui nunc exstant, sed citantur à beato Thoma in opusculo contra Græcos, & à Gennadio Scholario Græco auctore in libro de primatu Romani Pontificis. Constat autem multos libros Thesauri periisse. nã citatur in VI. Synodo act. 10. liber 32. Thesauri Cyrilli, cùm non exstent hoc tempore libri, nisi quatuordecim. Præterea Andreas Colossensis Episcopus, in Concilio Florentino, sess. 7. affirmauit in Thesauris Cyrilli mirificè prædicari Romani Pontificis auctoritatem, nec vllus Græcorum contradixit.

NONVS. THEODORETVS in epistola ad Leonem Papam: *Ego*, inquit, *Apostolicæ vestræ sedis exspecto sententiam, & supplico & obsecro vestram sanctitatem, vt mihi opem ferat iustum vestrum & rectum appellanti iudicium, & iubeat ad vos accurrere, & ostendere meam doctrinam vestigia Apostolica sequentem.* Hic Episcopus Asianus erat, & DCCC. Ecclesiis præerat, vt ipse ibidem dicit, & tamen Romanum Pontificem supremum iudicem suum agnoscit. Idem in epistola ad Renatum Presbyterum Romanum: *Spoliarunt*, inquit, *me sacerdotio, eiecerunt q; ex ciuitatibus, neq; ætatem in religione exactam, neq; canitiem reueriti. Quamobrem te precor, vt sanctissimo Archiepiscopo Leoni persuadeas, vt Apostolica vtatur auctoritate, iubeatq; ad vestrum Concilium adire. Tenet enim sancta ista sedes gubernacula regendarum cunctis orbis Ecclesiarum.*

DECIMVS SOZOMENVS lib. 3. cap. 7. *Cùm propter sedis propriæ dignitatem cura omnium ad ipsum spectaret, singulis Ecclesiam suam restituit.* Loquitur de Iulio I. qui reddidit Episcopatum Athanasio Alexandrino, & Paulo Constantinopolitano.

VNDECIMVS ACATIVS in epistola ad Simplicium Papam, quæ habetur tomo secundo Conciliorum: *Solicitudinem*, inquit, *omnium Ecclesiarum, secundum Apostolum circumferentes, nos indesinenter hortamini, quamuis sponte vigilantes, ac præcurrentes.*

DVODECIMVS Episcopus Patarensis, de quo sic scribit LIBERATVS in Breuiario, cap. 22. *Syluerio*, inquit, *veniente Pataram venerabilis Episcopus ciuitatis ipsius venit ad Imperatorem, & iudicium Dei contestatus est de tanta sedis*

Episcopi

Episcopi expulsione; multos esse dicens in hoc mundo Reges non esse vnum, sicut ille Papa est super Ecclesiam mundi tius, à sua sede expulsus.

DECIMVS TERTIVS IVSTINIANVS senior Augu in epistola ad Ioannem II. quæ habetur in Codice, in pri titulo: *Nec enim*, inquit, *patimur quidquam, quod ad Ec siarum statum pertinet, quod nō etiam Vestræ innotescat s ctitati, quæ caput est omnium sanctarum Ecclesiarum.*

CAPVT XVI.

Idem probatur ex Patribus Latinis.

IAM EX Latinis B. CYPRIANVS sæpe hoc doc Sed antequam loca propria adferamus, explic dum est breuiter argumentum libri eius de vni te Ecclesiæ; inde enim alia eius testimonia liùs intelligentur. Igitur libri de vnitate Ecclesiæ propo est, ostendere in quo consistat Ecclesię vnitas, ac prim monstrat, vnde oriatur diuisio & hæresis. *Hoc eo fit, dum ad Veritatis originem non reditur, neq; caput qu nec Magistri cœlestis doctrina seruatur.* Vbi tria prop PRIMO, originem veritatis de Ecclesia; id est, vnde ec doctrina de Ecclesia. SECVNDO, caput Ecclesiæ, & q à Christo diuersum. Nam paulò antè dixerat, omnes h cos Christum quærere, & tamen hîc ait, inde nasci omn reses, quòd hæretici non quærunt caput Ecclesiæ. TER doctrinam cœlestis Magistri; id est, quæ sit doctrina Chr de Ecclesia & eius capite.

His propositis, mox declarat ista tria, dicens: *Loqu* inquit, *Dominus ad Petrum; Ego dico tibi, quia tu es Petr & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & porta ferorum non vincent eam: & eidem post resurrectionem su dicit; Pasce oues meas, &c.* Vbi Cyprianus docet originem ritatis de Ecclesia, quam dixerat quærendam, esse in his v bis Domini. Hîc enim cœpit doctrina de Ecclesia: & simi ter caput Ecclesiæ, quod quærendum dixerat, esse Petrum doctrinam cœlestis Magistri, esse hæc eadem verba. Qu paulò pòst subiūgit, ac docet, Ecclesiam esse vnam in radi

&c

& capite, licet propagatione multiplicetur; & ponit tria exempla, lucis, fontis, & arboris. Quæ omnia sunt vnum in radice, & propagatione multiplicantur. Habemus ergo ex hoc loco, Petrum esse caput totius Ecclesiæ.

Quod autem hoc idem Romano Episcopo conueniat, declarat idem Cyprianus lib. 1. epist. 3. ad Cornelium, vbi loquens de schismate Nouatianorum, qui non agnoscebant Cornelium Pontificem, sic ait: *Neque enim aliunde hæreses obortæ sunt, aut natæ sunt schismata; quàm inde, quòd Sacerdoti Dei non obtemperatur, nec vnus in Ecclesia ad tempus sacerdos, & ad tempus iudex vice Christi cogitatur. Cui si secundum magisteria diuina obtemperaret fraternitas vniuersa; nemo aduersus Sacerdotum collegium quidquam moueret, &c.*

Aduersarij quidem respondent. hîc loqui Cyprianum de singulis Episcopis, & particularibus Ecclesiis, & velle dicere, in qualibet Ecclesia vnum debere esse ad tempus Iudicem & Sacerdotem. At si conferatur hic locus cum superiore, apparebit manifestè, loqui Cyprianum de Ecclesia vniuersa: Nam sicut ibi dixerat, inde nasci hæreses, quòd non quæritur caput; & explicuit caput totius Ecclesiæ esse Petrum: ita hîc dicit inde nasci hæreses, quòd non cogitatur vnus in Ecclesia iudex vice Christi, nimirum Cornelius; nam de eo loquitur. Quocirca paulò infrà in eadem epistola, vocat Romanam Ecclesiam, Petri sedem, & Eccclesiam principalem, vnde vnitas sacerdotalis exorta est.

Idem lib. 2. epist. 10. ad eundem Cornelium: *Miseramus*, inquit, *nuper collegas nostros, vt ad Catholicæ Ecclesiæ vnitatem scisti corporis membra componerent; sed diuersæ partis obstinata, & inflexibilis pertinacia non tantùm radicis, & matricis sinum, atq; complexum recusauit, sed etiam adulterum & contrarium caput extra Ecclesiam fecit, &c.* Hîc apertè de Ecclesia Catholica sermo est, extra quam sunt Nouatiani. Ac dicit Cyprianus, non tantùm noluisse Nouatianos redire ad Ecclesiam, & agnoscere radicem, & matricem, seu caput huius Ecclesiæ; sed etiam adulterum, & contrarium caput sibi constituisse. Sicut ergo Nouatianus fuit caput omnium Nouatianorum; ita Cornelius fuit caput omnium Catholicorum.

Idem lib. 1. epist. 8. ad plebem vniuersam: *Deus vnus est, Christus vnus, & vna Ecclesia, & Cathedra vna super Petrum Domini voce fundata. Aliud altare cõstitui, aut sacerdotium nouum fieri, præter vnum altare, & vnum sacerdotium non potest. quisquis alibi collegerit, spargit.* Hîc sanè sicut Deus vnus est, & Christus vnus, & Ecclesia vna numero, non species ita & Cathedra vna est numero, id est, cathedra quædam singularis, quæ totam Ecclesiam docet, & illa est Petri: extra quicunque colligit, spargit. Denique, lib. 4. epist. 8. iterum dicat Romanam Ecclesiam radicem, & matricem Catholicæ Ecclesiæ.

At obiiciunt aduersarij. PRIMO, librum Cypriani de vnitate Ecclesiæ, vbi sic ait: *Episcopatus vnus est, cuius a singulis in solidum pars tenetur.* Ergo non est vnus Episcopus sed Ecclesię. SECVNDO, obiiciunt epistolam Cypriani ad Quintum, vbi Cyprianus in Concilio residens, ait: *Neq; enim quisquam nostrum Episcopum se esse Episcoporum constituit, aut tyrannico terrore ad obsequendi necessitatem collegam adigit, quando habeat omnis Episcopus pro licentiæ & potestatis suæ arbitrium proprium, tanquam iudicari ab alio non possit, cùm nec ipse possit alterum iudicare. Sed spectemus vniuersi iudicium Domini nostri Iesu Christi vnus & solus habet potestatem, & præponendi nos in ecclesiæ suæ gubernatione, & de actu nostro iudicandi.*

Respondeo ad PRIMVM, Episcopatus vnus est eo modo, quo Ecclesia vna est: Ecclesia autem est vna eo modo, quo multi arboris rami sunt vna arbor, multi riui vna aqua, multi radij vna lux, vt ibidem Cyprianus dicit: Sicut enim ramis, riuis, & radiis vnitas est ratione vnius capitis; id est, dicis, fontis, solis, licet rami ipsi, riui, & radij multiplicentur, ita etiam Ecclesia est vna, & Episcopatus vnus in radice & capite, quamuis multæ sint particulares Ecclesiæ, multi particulares Episcopatus. Vnius igitur magni Episcopatus a singulis in solidum pars tenetur, sed non æqualiter neque eodem modo. Nam Petrus & eius successores tenent eam partem, quæ est veluti caput, & radix, & fons; cæteri tenent alias partes, quæ sunt veluti rami, & riui.

Est enim iste vnus Episcopatus (vt diximus) similis corpori hetrogeneo, non homogeneo. ex quo sequitur, vt non eodem

eodem modo teneant Episcopi singuli partem huius Episcopatus. Nam sicut radix, licet sit pars, vt etiam est ramus, tamẽ sustentat, & regit ramos; & omnia quæ sunt in ramis, sunt etiam virtualiter in radice, non è contrario: ita etiam licet Ecclesia Romana, & Episcopatus Romanus sit pars Ecclesiæ vniuersæ, & Episcopatus vniuersalis, sicut est Ecclesia Tusculana & eius Episcopatus; tamen Ecclesia Romana regit Tusculanam, non contrà.

Itaque ex sententia Cypriani rectè colligitur, non esse Papam Romanum, solum Episcopum omnium Ecclesiarum: sunt enim & alij veri Episcopi, qui partem suam regendam susceperunt Ecclesiæ vniuersalis. Non tamen rectè colligitur, non esse Romanum Pontificem caput & pastorem Episcoporũ omnium, & proinde etiam Ecclesiæ vniuersæ; quandoquidem pars, quæ ipsi regenda commissa est, eum locum habet in Ecclesia, quem habet radix in arbore, caput in corpore, & fons in aquarum riuulis.

Ad SECVNDVM dico, Cyprianum, cùm ait: *Neminem se facere Episcopum Episcoporum*, loqui de iis, qui in Concilio illo Carthaginensi erant, nec includi ea sententia Romanum Pontificem, qui verè est Episcopus Episcoporum, & Pater Patrum, vt infrà ostendemus, cùm de titulis agemus.

Ad illud, quod ait, Episcopum non posse iudicari, nisi à Deo, sicut à solo Deo constituitur, dico intelligi debere in rebus dubiis, & occultis. Sic enim exponit B. AVGVSTINVS lib. 3. de Baptismo, cap. 3. nam his verbis Cypriani recitatis: *Opinor*, inquit, *in his quæstionibus, quæ nondum eliquatissima perspectione discussæ sunt, &c.* vbi docet, Cyprianũ significare voluisse, singulos Episcopos in Concilio, dum res discutitur, posse liberè sententiam suam dicere, nec debere à præside tyrannicè cogi ad suam sententiam, antequam quæstio definita sit. Nam quod alioqui possit Pontifex iudicare & deponere Episcopos hæreticos, vel schismaticos manifestos, patet ex lib. 3. epist. 13. ad Stephanum Papam, vbi Cyprianus eum hortatur, vt iubeat deponi Episcopum Arelatẽsem, & alium constitui eius loco.

SECVNDVS OPTATVS Cypriani sententiam sequitur, de vnica cathedra totius Ecclesiæ, libro contra Parmen. 2. vbi dicit, quinque esse Ecclesiæ Catholicæ dotes, ac primam

esse vnicam & singularem Petri cathedram, in qua ab om
bus seruari debet vnitas. Eam verò singularem cathedram
solùm Petri, sed etiam successorum esse ostendit, enume
Romanos Pontifices vsque ad Syricium. Et tandem con
dit: *Igitur de dotibus supradictis cathedra est prima,* q
probauimus per Petrum nostram esse.

TERTIVS B. AMBROSIVS in cap. 3. primæ ad Ti
theum: *Cùm totus mundus,* inquit, *Dei sit, tamen domu
Ecclesia dicitur, cuius hodie rector est Damasus.* Item om
ne in Satyrum: *Percontatus,* inquit, *Episcopum est, si cu
piscopis Catholicis; hoc est, si cum Romana Ecclesia cõsen
cur, quæso, Episcopi Catholici non sunt, nisi qui cum Ro
na Ecclesia conueniunt; nisi quia Romana Ecclesia cap
Catholicæ Ecclesiæ? Item lib 3. de Sacramentis, cap. 1
ignoramus, inquit, *quod Ecclesia Romana hanc consue
nem non habeat, cuius typum in omnibus sequimur, &
mam.* Et infrà: *In omnibus,* inquit, *sequi cupio Eccles
manam, sed tamẽ & nos homines sensum habemus; u
alibi rectius seruatur, & nos rectè custodimus.* Vbi o
dum est, cùm Ambrosius dicat, in omnibus se velle
manam Ecclesiam, & tamen eam sequi nolit in co
ne non lauandi pedes recens baptizatis: illud, *in omn
telligendum esse de omnibus necessariis, & ad salute
nentibus, alioqui secum pugnaret.

QVARTVS B. HIERONYMVS in epist. ad Age
de Monogomia: *Ante annos,* inquit, *plurimos, cùm in
Ecclesiasticis iuuarem Damasum, Romanæ vrbis Epis
& Orientis atq; Occidentis synodicis consultationibus r
derem, &c.* Vides, quomodo ex vniuersa Ecclesia, & to
rarum orbe responsa tunc petebãtur à sede Apostolica
in epistola ad Damasum de nomine hypostasis: *Quanq
inquit, tui me terreat magnitudo, inuitat tamen humi
à pastore præsidium ouis peto. Cum successore piscatoris
scipulo crucis loquor. Ego nullum primum, nisi Christu
quens, beatitudini tuæ; id est, cathedræ Petri commun
consocior. Super illam petram ædificatam Ecclesiam sci
cunque extra hanc domum agnum comederit, profanus e
quis in arca Noë non fuerit, peribit regnante diluuio.* Et in
Non noui Vitalem, Meletium respuo, ignoro Paulinum.
cu

cunque tecum non colligit, spargit: hoc est, qui Christi non est, Antichristi est.

Obserua PRIMO Hieronymum, qui Presbyter Antiochenus erat, tamen ouem se agnoscere Episcopi Romani. SECVNDO, confiteri Hieronymum, Damasum esse Petri successorem. TERTIO, cùm dicit: *Ego nullum primum, nisi Christũ sequens, beatitudini tuæ communione consocior*, velle dicere, se primùm Christo, deinde Christi Vicario adhærere. Idem enim est, ac si dixisset; Ego neminem tibi, Damase Pontifex, nisi Christum præpono. QVARTO, à Hieronymo Romani Pontificis sedem fieri fundamẽtum eius domus & nauis, quæ est Ecclesia vniuersalis: ac proinde Romanũ Pontificem fieri caput totius Ecclesiæ. POSTREMO, maluisse Hieronymum Romanæ sedis Pontifici adhærere, quàm Episcopo suo proprio Paulino; qui tamen non vnus de turba, sed Patriarcha Antiochenus erat. Sic enim ait: *Non noui Vitalem, Meletium respuo, ignoro Paulinum.*

Quare ipse etiam ERASMVS, qui alioqui iniquior esse solet Romanæ Ecclesiæ, in annotatione ad hunc locum, dicit, videri sibi Hieronymum his verbis asserere, omnes Ecclesias subiectas esse Apostolicæ sedi. Quod est notandum aduersus nouos hæreticos, qui Erasmum habent pro oraculo.

At Caluinus obiicit PRIMO epistolam Hieronymi ad Nepotianũ, vbi vnitatis exempla recensens Hieronymus, dicit: *Singuli Ecclesiarum Episcopi, singuli Archipresbyteri, singuli Archidiaconi, & omnis ordo Ecclesiasticus suis Rectoribus nititur. Nec addit*, inquit Caluinus, *vno capite tanquam vinculo omnes Ecclesias inter se esse colligatas.*

SECVNDO, obiicit non solùm Caluinus, sed etiam Illyricus, Melanchthon & alij, epistolam ad Euagrium, vbi Hieronymus dicit: *Si auctoritas quæritur, orbis maior est vrbe. Quid mihi profers vnius vrbis consuetudinem? Quid paucitatem, de qua ortum est supercilium, in leges Ecclesiæ vindicas? Vbicunque fuerit Episcopus, siue Romæ, siue Eugubij, siue Constantinopoli, siue Rhegij, siue Alexandriæ, siue Tanis, eiusdẽ meriti est, & eiusdem sacerdotij; potentia diuitiarum, & paupertatis humilitas sublimiorem vel inferiorem Episcopum nõ facit.*

Ad PRIMVM dico, Hieronymum non omisisse vnum caput; nam cùm ait: *Et omnis ordo Ecclesiasticus suis Rectoribus*

nititur, indicat præter vnum Episcopum, vnum Archi-
byterum, & vnum Archidiaconum, esse adhuc alias vnita
nimirum in singulis prouinciis vnum Metropolitanum,
singulis regionibus maioribus vnum Primatem, in tota
clesia vnum Pontificem. Alioqui non erit verùm, in om-
dine Ecclesiastico vnum Rectorem.

Ad Secvndvm dico, Hieronymum eo loco repreh
dere malam quandam consuetudinem, quæ Romæ erat,
in tota Ecclesia Romana, vel in summo Pontifice; sed in
conis tantùm Romanis. Quoniam enim Diaconi pau
rant, & curam habebant Thesauri Ecclesiastici, paulatim
cipiebant se præponere Presbyteris, & inter eos sedere;
antiqua consuetudo sit, vt Presbyteris cum Episcopo sed
tibus, Diaconi stent, non sedeant. De his ergo dicit: *Quid
hi profers vnius vrbis consuetudinem? Quid paucitatem,
qua ortum est supercilium?*

Quòd autem Romanus Pontifex non probaret eam
suetudinem, ibidem Hieronymus indicat; dicit enim
absente Episcopo ausum fuisse Diaconum inter Pres
sedere. Illud autem, quod Hieronymus dicit; Episco
eiusdem meriti & sacerdotij, verum est; sed intelligi
Episcopatu ratione ordinis, non iurisdictionis. Nec en
gare voluit Hieronymus, maiorem esse ditionem Ep
Alexandrini, quàm Tanenzis; cùm constet, illum tribu
gnis prouinciis; istum vni tantùm ciuitatulæ præfuisse.

Qvintvs D. Avgvstinvs in epist. 162. *In Roman*
quit, *Ecclesia semper Apostolicæ cathedræ viguit princip*
Item epist. 92. ad Innocentium: *Quia te Dominus grat*
præcipuo munere in sede Apostolica collocauit, talemq
temporibus præstitit, vt nobis potius ad culpam negligen
valeat, si apud tuam venerationem, quæ pro Ecclesia sa
renda sunt, tacuerimus, quàm ea tu possis vel fastidiose,
negligenter accipere, magnis periculis infirmorum men
rum Christi pastoralem diligentiam, quæsumus, adhibere
gneris. Quibus verbis petit Avgvstinvs cum toto Co
lio Mileuitano, vt Innocentius pastoralem curam adhib
Ecclesiæ, coërcendo Pelagianos, qui Palæstinam & Africa
præcipuè inficiebant. Quod certè non peteret, nisi Innoc
tium etiam Palæstinæ & Africæ Pastorem esse crederet. Deu

de, cur non scribit Augustinus Patriarchæ Hierosolymitano, vel Metropolitano Palæstinæ, & primati Africæ Carthaginensi Episcopo potius, quàm Romano Pontifici; nisi quia sciebat, maiorem esse Romani Pontificis in Palæstina & Africa auctoritatem, quàm propriorum Episcoporum.

Item in epist. 157. ad Optatum: *Me apud Cæsaream præsente venerunt, quo nos iniuncta nobis à venerabili Papa Zozimo, Apostolicæ sedis Episcopo, Ecclesiastica necessitas traxerat, &c.* Iusserat nimirum Zozimus, vt Episcopi Africæ apud Cæsaream Concilium celebrarent; & sanctus Augustinus parendum esse, & necessariò parendum Zozimo Papæ existimauit. Item lib. 1. ad Bonifacium, cap. 1. *Non dedignaris*, inquit, *qui non alta sapis, quamuis altiùs præsideas, esse amicus humilium.* Et infrà: *Communis*, inquit, *est omnibus nobis, qui fungimur Episcopatus officio, quamuis ipse in eo præmineas celsiore fastigio, specula pastoralis.* Vides hîc ab Augustino omnes Episcopos subiici fastigio celsiori Romani Pontificis.

Sextvs S. Prosper libro de ingratis: *Sedes Romæ Petri, quæ pastoralis honoris facta caput mundo, quidquid non possidet armis, religione tenet, &c.* Et lib. 2. de vocatione Gentium, cap. 6. *Roma*, inquit, *per sacerdotij principatum amplior facta est arce reglionis, quàm solio potestatis.*

Septimvs B. Victor Vticensis lib. 2. de persecutione Wandalica, Ecclesiam Romanam caput appellat omnium Ecclesiarum.

Octavvs Vincentivs Lyrinensis in suo commentatio: *Lectæ*, inquit, *sunt ibi quædam ad quosdam epistolæ sancti Felicis martyris, & sancti Iulij, vrbis Romæ Episcoporum. Et vt non solùm* caput *orbis, verùm etiam latera illi iudicio testimonium perhiberent, adhibitus est à meridie beatissimus Cyprianus, à septentrione sanctus Ambrosius, &c.* Vides Romanum Pontificem vocari caput orbis terrarum.

Nonvs Cassiodorvs lib. 11. epist. 2. ad Ioannem Papam: *Vos*, inquit, *speculatores Christiano populo præsidetis, vos Patris nomine vniuersa diligitis.* Et infrà: *Quapropter nos decet custodire aliqua* (erat enim Cassiodoro demandata cura vrbis Romæ à Rege Theodorico) *sed vos omnia.* Et infrà: *Sedes illa toto orbe mirabilis proprios tegat affectione cultores;*

quæ licet generalis mundo sit præstita, vobis etiam cognos
localiter attributa.

DECIMVS BEDA lib. 2. hist. Gentis Anglorum, cap. 1. *primùm* (Gregorius) inquit, *in toto orbe gereret pontificat*
& conuersis iam dudum ad fidem veritatis esset Prælatus
clesiis, nostram Gentem eatenus idolis mancipatam, Chr
fecit Ecclesiam.

VNDECIMVS B. ANSELMVS lib. de incarnatione Ver
cap. 1. dedicat librum Vrbano Papæ his verbis: *Domino*
Patri vniuersæ Ecclesiæ in terra peregrinantis, summo Pon
fici Vrbano frater Anselmus vita peccator, habitu Monach
siue iubente, siue permittente Deo, Cantuariæ Metropolita
catus Episcopus, debitam subiectionem cum humili serui
& deuotis orationibus. Quoniam diuina prouidentia Vest
elegit sanctitatem, cui vitam, & fidem Christianam cust
dam, & Ecclesiam suam regendam committeret, admo
alium rectius refertur, si quid contra Catholicam fidem
tur in Ecclesia, vt eius auctoritate corrigatur, nec vllius
tius, si quid contra errorem respondetur, ostenditur
prudentia examinetur.

DVODECIMVS HVGO de S. Victore, lib. 2. de Sacr
parte 3. cap. 15. *Apostolica sedes*, inquit, *cunctis in orbe ter*
præfertur Ecclesiis.

DECIMVSTERTIVS B. BERNARDVS, (quem ex
Caluinus pro se affert, & sanctum vocat, lib. 4. Institut. c
§. 22.) lib. 2. de consideral. *Age indagemus adhuc diligen*
quis sis, quam geras, videlicet pro tempore, personam in Ec
sia Dei. Quis es? Sacerdos magnus, summus Pontifex, tu Pr
ceps Episcoporum, tu hæres Apostolorum, tu primatu Abel
bernatu Noë, patriarchatus Abraham, ordine Melchisedec
dignitate Aaron, auctoritate Moyses, iudicatu Samuel, po
state Petrus, vnctione Christus. Tu es, cui claues traditæ,
oues creditæ sunt. Sunt quidē & alij cœli ianitores, gregum
pastores, sed tu tantò glorioſius, quantò & differētius vtr
que præ ceteris nomen hæreditasti. Habent illi sibi assigna
greges, singuli singulos; tibi vniuersi crediti, vni vnus. N
modò ouium, sed & pastorum tu vnus omnium pastor. Et
frà: Ergo iuxta canones tuos; alij in partem solicitudinis; tu
plenitudinem potestatis vocatus es. Aliorū potestas certis
tam

datur limitibus; tua extenditur & in ipsos, qui potestatem super alios acceperunt. Nonne si caussa exstiterit, tu Episcopo cœlum claudere, tu ipsum ab Episcopatu deponere, etiam & tradere Satanæ potes? stat ergo incōcussum priuilegium tuum tibi, tam in datis clauibus, quàm ouibus commendatis. Hæc ille, vir sanctus, teste Caluino, & sine Caluino testibus innumerabilibus miraculis. at sanctitas vera sine vera fide esse non potest. Vera igitur fide S. Bernardus credebat Rom. Pontificem esse pastorem Ecclesiæ vniuersæ.

Sed obiicit CALVINVS multa, quę idem Bernardus contra abusus, & vitia Romanæ curiæ scripsit in libris de consideratione: quod videlicet ex toto orbe terrarum Romam occurrant ambitiosi, auari, simoniaci, qui Apostolica auctoritate ad honores Ecclesiasticos velint assumi. Sed hæc solutione non egent. Nam, vt idem S. Bernardus serm. 66. in Cantica, expressè docet: mali mores prælatorum non impediunt, quò minus illi prælati sint, & nos obedire teneamur: cùm Dominus dicat Matth. 23. *Quæ dicunt facite, secundum opera eorum nolite facere.*

Accedat VLTIMO Imperatoris Latini testimonium, sicut suprà retulimus testimonium Imperatoris Græci. VALENTINIANVS in epist. ad Theodosium, quæ exstat inter præambulas ad Concilium Chalcedonense: *Debemus*, inquit, *dignitatem propriæ Venerationis B. Apostolo Petro in nostris temporibus conseruare; quatenus beatissimus Romanæ ciuitatis Episcopus, cui principatum sacerdotij super omnes, antiquitas contulit, locum habeat & facultatem de fide, & sacerdotibus iudicandi.* Similia habētur in epistolis Gallæ Placidiæ & Liciniæ Eudoxiæ Augustarum ad eundem Theodosium ibidem.

CAPVT XVII.

Idem probatur ex origine, & antiquitate primatus.

ATQVE hactenus quidem ex diuino iure, ex generalibus Conciliis, ex Pontificum sanctorum testimonio, ex consensu Patrum Græcorum & Latinorum, ostendimus; Romani Pontificis Ecclesiasticum

sticum principatum ab ipsa Christi resurrectione, eodem
ctore Christo, principium accepisse: quod genus argume
ostensiuum dici solet: nunc altero genere argumenti, qu
ad impossibile ducens appellatur, id ipsum demonstrare
grediemur. Nam si non est, vt dicimus, igitur alio tempor
alio auctore cœpit Romani Pontificis Ecclesiasticus prim
patus. At nullum tempus assignari, nullus auctor notari
test, quin eo antiquiorem hunc primatum fuisse demonst
mus; nisi ad Christum auctorem, & Christi tempora ven
tur: eò igitur veniamus necesse est.

RESPONDENT aduersarij, se tempus, & auctorem a
gnare posse. Et quidem Ioannes de Turrecremata lib.2. ca
summæ de Ecclesia, quatuor opiniones hæreticorum po
PRIMAM eorum, qui dicunt Rom. Pontificis auctorita
esse ab Apostolis. SECVNDAM eorum, qui asserunt
generali Concilio; quam sententiam Nilus sequitur. TE
TIAM eorum, qui existimant ab electoribus Cardina
tribui; quam, vel certè similem, docet etiam libellus
chaldicus, de primatu. Inde enim probat, Papam no
pra Ecclesiam iure diuino, quia Ecclesia eligit Papa
TAM eorum, qui docent esse ab Imperatoribus introd
quam vltimam multi hæretici amplectuntur. Discuta
ergo breuiter singulas.

PRIMA opinio tria pro se habet testimonia. Vnum A
CLETI in epist.2. vbi dicit: *Ceteri Apostoli cum eo* (Petro)
*consortio honorem, & potestatem acceperunt, ipsumq; prin
pem suum esse voluerunt.* Alterum est Iulij I. in epist.1. vbi
Apostolis loquens: *Sanctum*, inquit, *Romanam Eccles
primatum omnium Ecclesiarum habere voluerunt.* Tertiu
est ex can. *Ego Ludouicus*, dist.63. vbi Romanus Pontifex
carius dicitur B. Petri. Ex quo sequi videtur, vt non Chris
sed Petrus Rom. Pontifici auctoritatem tribuerit.

Sed hæc sententia nullo negotio refutatur. Nam idem
nacletus in epist.3. sic ait: *Sacrosancta Romana Ecclesia
ab Apostolis, sed ab ipso Domino & Saluatore nostro prim
tum obtinuit, sicut B. Petro ait; Tu es Petrus, &c.* Quare c
idem auctor scribit, Apostolos Petrum principem suum
voluisse, non loquitur de voluntate instituente, sed de appr
bante, & agnoscente quod Dominus instituerat; quem
mod

modum etiam loquutus videtur Iulius Papa. Quamquam potest quoque aliter ad testimonium illud Iulij respondéri. Nimirum Petrum, à solo Christo primatum habuisse: tamen Romanam Ecclesiam, de qua ibi Iulius loquitur, aliquo modo habuisse ab Apostolis. Nam (vt supra docuimus) Romanus Pontifex, vt est successor Petri, à Christo primatum habet, tamen ratio successionis ex facto Petri orta est. Quocirca B. Gregorius lib. 6. epist. 37. ad Eulogium: *Ipse*, inquit, *sublimauit sedem, in qua etiam quiescere & præsentem vitam finire dignatus est.*

Quod verò de nomine *Vicarij* additur, non habet difficultatem. Nam si vno in loco Romanus Pontifex Petri vicarius dicitur, in sexcentis locis dicitur successor; vt ex testimoniis suprà citatis perspicuũ est. Porrò vicarius Petri dicitur summus Pontifex, quoniam S. Petrus adhuc viuit, & gubernacula Ecclesiæ non reliquit, vt ait LEO serm. 2. de anniuers. assumptionis suæ: quia tamen S. Petrus non propriè fungitur munere pastorali, sed meritis ac precibus suis Ecclesiam regit & protegit: impropriè sunt illæ loquutiones, & solùm ob reuerentiam B. Petri aliquando vsurpantur. Quare S. Leo loco notato, se etiam hæredem B. Petri esse dicit.

ALTERA sententia, quę à Conciliis primatum institutum esse docet, probatur à Nilo duobus argumentis. PRIMVM est in Concilio Chalcedonensi, can. 28. (vt ipse citat) vel act. 16. in nostro Codice. Ibi enim Concilium dicit, Romanam Ecclesiam à Patribus habuisse primatum, eo quod illa ciuitas imperio orbis terræ eo tempore potiretur.

SECVNDVM est in constitutione Nouella 100. Iustiniani, quæ tamen 131. est apud nos, vbi sic legimus: *Decernimus secundum sacrarum Synodorum decreta sanctissimum veteris Romæ Episcopum, primum esse omnium sacerdotum.* Quę Nili rationes confirmari possunt ex Concilio VI. sub Symmacho, vbi sic legimus: *Apostolicæ sedi primò meritum B. Petri, deinde Conciliorum venerandorum auctoritas singularem in Ecclesiis tradidit potestatem.* Hanc eandem sententiam ILLYRICVS in libro contra primatum, & in historia de primatu, quatuor in locis probat testimonio epistolæ 130. (vt ipse citat, est tamen 288.) Æneæ Syluij, qui Pius II. Papa postea dictus est. siquidem in ea epistola ita Æneas loquitur: *Ante Nicænum*

Nicænum Concilium sibi quisque vindebat, & ad Romanæ Ecclesiam paruus habebatur respectus.

Sed hæc argumenta facilè solui possunt. Et Romanum Pontificem non à Conciliis, sed à Christo primatum habere præter tot argumenta iam adducta, testatur GELASIVS Concilio LXX. Episcoporum his verbis: *Sancta Romana Ecclesia nullis synodicis constitutis ceteris Ecclesiis prælata sed Euangelica voce Domini & Saluatoris nostri primatum obtinuit.*

Quare ad PRIMVM Nili argumentum respondeo, decretum illud magni quidem esse Concilij, sed non legitimè factum; proinde nullius esse roboris, vel auctoritatis. Nam ipsa act.16. eiusdem Concilij constat, decretum illud ab tribus legatis Apostolicæ sedis, qui Concilio præsidebant, factum: constat item, eosdem legatos postea apertissimè clamasse.

Non esse autem legitimum decretum generalis Concilij quod sine Romano Pontifice aut eius legato fit, testatur ipsa Synodus (quam Nilus ibidem recipit) act.6. vt alia testimonia interim omittamus. Nec solùm legati S.Leonis in hoc restiterunt, quantum ad illud decretum attinebat: sed etiam S.Leo, qui reliqua decreta Concilij confirmauit, hoc vnum damnauit, ac reprobauit in epist.51. ad Anatolium, sequentibus ad Martianum, ad Pulcheriam, ad Marianum, ad Iuuenalem.

Quid? quod in eo decreto duo sunt manifestè falsa. Alterum est, Romano Pontifici à Patribus Nicænis primatum esse attributum. Nam Concilium Nicænum non attribuit Romano Pontifici primatum, quasi antea non habuerit, sed agnouit eum habere, ac semper habuisse. Sic enim incipit primus canon Nicæni Concilij (vt in eodem Concilio Chalcedonensi, act.16. recitatur) *Ecclesia Romana semper habuit primatum.* DEINDE, si ante Nicænum Concilium Papa non habuit primatum, quo iure Alexandrinus Patriarcha Dionysius, annis circiter LX. ante Nicænam Synodum accusatus apud Romanum Pontificem Dionysium? & nec Romanus Pontifex iudicem se esse negauit, nec Alexandrinus iudicium illud recusauit; cùm tamen vterque sanctus esset? hæc aute ita esse, scribit Athanasius in libro de sententia Dionysij Alexandri

xandrini. Denique nullum est verbum in tota Nicæna Synodo, quo noua aliqua potestas Romano Pontifici tribuatur, vt suprà satis ostendimus.

ALTERVM, quod in eo decreto asseritur, non minus est falsum: causſam, videlicet cur Patres Romanę vrbi primatum concesserint, esse, quia ea ciuitas sedes esset imperij. Nam id refellunt disertis verbis S. Leo in epistol. 52. ad Martianum, & S. Gelasius in epist. ad Episcopos Dardaniæ: & ratio in promptu est. Nam, vt rectè Gelasius annotauit, & Mediolanum quoq; & Rauenna, & Sirmium, & Treueri, & Nicomedia sedes imperij multis temporibus fuerunt; nec tamen Patres illis Episcopis primatum vllum dederunt. Maneat igitur; quod Patres omnes communi consensu docent, Romanam sedem idcirco primam sedium esse, quod principis Apostolorum sedes sit. Quod certè nec Imperatoris præsentia conferre, nec absentia potuit auferre.

Ad ALTERVM argumentum respondeo, Canones Conciliorum quodammodo tribuisse Romanæ Ecclesiæ auctoritatem, quia eam declararunt & asseruerunt: quemadmodum etiam dicitur Nicænum Concilium definiuisse, Filium Dei esse Patri consubstantialem. Vnde Ioannes II. in epist. ad Iustinianum, postquam dixerat, Romanam Ecclesiam esse caput Ecclesiarum, subiungit: *Sicut Patrum regulæ & statutæ declarant.* Et Nicolaus I. in epistola ad Michaëlem Imperat. *Ista*, inquit, *priuilegia huic S. Ecclesiæ à Christo sunt donata; à Synodis non donata, sed celebrata, & honorata, &c.* Et in IV. Synodo sub Symmacho tres causſæ numerantur, si quis prudenter aduertat, primatus Romanæ Ecclesiæ. Sic enim legimus: *Eius*, id est Symmachi, *sedi primum Petri Apostoli meritum, deinde sequuta iussione Domini Conciliorum Venerandorum auctoritas, singularem in Ecclesiis tradidit potestatem.* Vbi PRIMO ponitur Petri meritum, quia ob meritum confessionis obtinuit Petrus primatum, Matt. 16. SECVNDO ponitur Domini iussio, qua institutus est primatus & Petro collatus, cùm ei dictum est: *Pasce oues meas*, Ioan. vlt. TERTIO ponitur Conciliorum auctoritas, quæ hanc Domini iussionem declarauit.

Ad primum ILLYRICI facile est respondere. Nam Æneas Syluius in ea epistola nihil aliud demonstrare nititur, quàm Romani

mani Pontificis primatum à Christo fuisse institutum. Si nim incipit epistola ad Martinum Mayer: *Sunt nonnulli tionis tuæ homines parum pensi habētes, quibus Romani P tificis auctoritas neque necessaria esse videtur, neq; à Con instituta. Contra quos hanc epistolam scribere, & tibi tra mittere decreuimus, vt si quando tales homines te adiu habeas ex nobis, quo gladio eorum temeritatem confodias*

Cùm igitur postea dicit, ante Nicænū Concilium quo que sibi vixisse, & ad Romanam Ecclesiam paruum re ctum fuisse: nihil aliud significat, quàm propter perse tiones continuas non potuisse Romanos Pontifices lib exercere eam, quam à Christo acceperant auctoritatem propterea coactos fuisse Episcopos ceteros sibi viuere; & n multum respicere ad Romanam Ecclesiam. Quæ sentent Æneæ Syluij, partim est vera, partim non est vera. Verum nim est, impeditam fuisse eo tempore non parum Pontif auctoritatem, vt patet ex pluribus hæresibus, quæ eo tem re exortæ sunt. Non tamen est verum, adeò paruum re ctum ad Romanam Ecclesiam habitum fuisse, vt ea quæ nos infrà adferemus, declarabunt.

TERTIA opinio nullum ferè fundamentum habet. constat prius fuisse Pontifices, quàm Cardinales; & li aliquos veros Pontifices, non à Cardinalibus creatos. C Petrum non Cardinales, sed Christus creauit Pontifice Clementē non Cardinales, sed Petrus elegit. Præterea, si C dinales conferrent Pontifici potestatē, iidem possent aufe Hoc autem est falsum omnium cōsensu; nam etiam dubi Pontificem nō Cardinales, sed Concilium generale depo

Sed DICES, quicquid de Cardinalibus sit, constat Rom num Pontificem ab hominibus eligi, & creari. ab illis ig accipit potestatem. verè autem, & propriè summum Pont cem ab hominibus fieri, testatur decretum de electione G gorij VII. quod habetur in vita eius apud Platinam his verb *Nos sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales, Clerici, Acolyt Subdiaconi, Presbyteri, præsentibus Episcopis, Abbatib multisque, tum Ecclesiastici, tum Laici ordinis, eligimus h die, X. Kal. Maij, in Basilica S. Petri ad Vincula, anno salut M. LXXIII. in verum Christi vicarium Hildebrandum A chidiaconum, virum multæ doctrinæ, magnæ pietatis, prude*

pu

tia, iustitia, constantia, religionis, modestum, sobrium, continentem, domum suam gubernantem, pauperibus hospitalem, in gremio sanctæ matris Ecclesiæ liberè à teneris annis &c. ad hanc ætatem educatum, doctum; quem quidem cum ea potestate Ecclesiæ Dei præesse volumus, qua Petrus Dei mandato quondam præfuit.

Ex quo duo quædam deduci posse videntur. VNVM, non esse Pontificem supra Ecclesiam, sed Ecclesiæ esse subiectum; quandoquidem Ecclesia facit Papam, non Papa facit Ecclesiam, quæ est consequentia Synodi Smalchaldicæ in lib. contra primatum. ALTERVM, Pontificem iure humano, non diuino habere eam omnem, quam habet, potestatem. Ac prima quidem consequentia nulla est. Nam etiam electores imperij creant Imperatorem, & populus creat Regem, & tamen Imperator est supra electores, & Rex est supra populum. Sed nec secunda aliquid valet.

Obseruandum est enim in Pontifice esse tria; *Pontificatum ipsum*, qui est quasi forma quædam; *personam*, quæ est subiectum pontificatus; & *coniunctionem* vnius cum altero. Ex quibus rebus, prima; hoc est, ipse pontificatus à solo Christo est; persona autem est quidem à suis caussis naturalibus absolutè, tamen vt est talis persona; id est, electa, & designata ad pontificatum, est ab electoribus: illorum est enim designare personam. Ipsa verò coniunctio est à Christo, mediante actu humano electorum: dum enim eligunt, & designant certam personam, concurrunt ad coniunctionem pontificatus cum illa persona.

Itaque electores verè dicuntur creare Pontificem, & esse caussa, vt talis sit Pontifex, & vt habeat eam potestatem; non tamen dant ipsi eam potestatem, neq; sunt caussa eius potestatis. Sicut in generatione hominis, quia anima infunditur à solo Deo, & tamen pater generans, disponendo materiam, est caussa coniunctionis animæ cum corpore; dicitur homo generare hominem, & tamē non dicitur producere animam hominis. Porrò illa verba electorum: *Quem quidem cum ea potestate præesse volumus, &c.* solùm declarant, & exprimunt perfectam electionem hominis in successorem Petri.

QVARTA sententia est hæreticorum multorum, qui tamen nō conueniunt inter se. Nam Marsilius de Padua, & posteā

ſtea Ioannes Wiclef, & Ioannes Huſs, qui dixerunt Pont
cem à Cæſare accepiſſe auctoritatem, videntur intell
nomine Cęſaris Conſtantinum Magnum, propter canon
qui incipit, Conſtantinus, diſt. 96. vbi Conſtantinus dec
Rom. Pontificem eſſe habendum eo loco ab omnibus fi
dotibus, quo habetur Rex ab inferioribus iudicibus totiu
gni. Vide de horum opinione Ioannem de Turrecrema
bro 2. cap. 42. & lib. 4. cap. vlt. & penultimo.

Ioannes CALVINVS lib. 4. ca. 7. §. 17. dicit primatum h
tifici in Græcos donatum à Phoca Imperatore fuiſſe, in
los autem, & Germanos primùm à Pipino, deinde à Ca
Regibus Francorum.

LVTHERVS lib. de poteſtate Papæ dicit, Conſtanti
IV. fuiſſe, qui Pontifici primatum detulit; & in huiu
rei teſtimonium Platinam citat in vita Benedicti III. I
men Lutherus in libro de ſupputatione temporum, à Bo
primatum Papę introductum fuiſſe docet; quod idem
Centuriatores Cent. 6. cap. 1. Illyricus in hiſtoria de
liber Smalchaldicus de primatu Papæ; Theodorus
der in Chronico, tabula 11. & alij permulti.

Hæc omnia facilè poſſunt refutari. ac primùm
prima nihil nobis obeſt. Nam Conſtantinus Magnus
uit quidem palatium ſuum Lateranenſe, & multa alia
ralia ſummo Pontifici, ditionem tamen ſpiritualem
dedit vllam, neque dare potuit. Nam in eodem canon
tur Conſtantinus B. Petrum vicarium Chriſti fuiſſe, &
eo ſucceſſores eius, principes, & capita totius Eccleſiæ
debere. Itaq; ſolùm declarauit ius antiquum, & ornaui
tificem additis multis temporalibus donis. Adde, quo
therani, & Caluiniſtę iſtum canonem ſuppoſititium eſſe
tendunt. Proinde hoc tempore nulla eſt nobis de edicto
ſtantini cum hæreticis contentio, quantum ad ſpiritu
iuriſdictionem. fatentur enim illi non cœpiſſe à Conſtan

de edicto Conſtantini nulla contentio.

Porrò, opinio LVTHERI nititur falsò fundamento
tina enim non dicit, Conſtantinum IV. dediſſe Pontifici
matum; ſed remiſiſſe ius ſuum, quod habebat, vel habe
exiſtimabat in confirmatione Pontificis. Conſueuerant e
prædeceſſores Conſtantini IV. à temporibus Iuſtiniani,
vrbem à Gothis liberauerat, non permittere noui Pont
elec

electionem, nisi à se confirmatam; & Pontifices hoc tolerabant propter bonum Ecclesię, quia videbant se non posse inuito Imperatore munus suum exequi. Id quod ex vno S. Gregorio intelligi poterit.

Nam in explicatione 4. Psalmi pœnitentialis vehementer detestatur temeritatem Imperatorum, qui ius sibi in Romana Ecclesia vsurpabant. Et tamen idem ipse S. Gregorius, vt scribit Ioannes Diaconus lib.1. cap.40. vitæ S. Gregorij, cùm à clero, & populo in Pontificem esset electus, clam ad Imperatorem scripsit, supplicans, vt nullo modo consentiret: sed præfectus vrbis re cognita misit aliquos, qui nuncium Gregorij in itinere comprehenderent, & literas eius lacerarent, quod & fecerunt: direxitque ipse alios nuncios, qui cleri, & populi electionem Imperatori indicarent, & confirmationem peterent.

Scribit ergo Platina, Constantinum IV. permotum sanctitate Benedicti II. misisse ad eum sanctionem, qua iubebat, vt is quem clerus, & populus elegisset, mox verus Christi vicarius haberetur, non exspectata vlla Imperatoris sententia. Itaq; sanctio Constantini IV. non fuit circa potestatem Papę, vt Lutherus putauit, sed circa electionem tantùm.

Ad illud de PHOCA respondeo; Phocam edidisse quidem sanctionem, qua declarauit Romanam Ecclesiam caput esse omnium Ecclesiarum, vt Beda in lib. de sex ætatibus, in Phoca, & Ado in Chronico, ac Paulus Diaconus lib.18. de rebus Romanis, testantur: sed non propterea à Phoca introductum esse hunc primatum. Nam Phocas id sanxit declarando & asserendo, non instituendo aliquid noui. id quod certissima ratione demonstrari potest. Nam Gregorius lib.7. epist.63. ad Ioannem Siracusanum: *De sede*, inquit, *Constantinopolitana, quis dubitet eam Apostolicæ sedi esse subiectam? quod & Dominus piissimus Imperator, & frater meus Eusebius eiusdem ciuitatis Episcopus assiduè profitentur.* Scripta autem epistola est ante Phocæ imperium annis circiter quinque, vt ex indictionis numero apertè colligitur.

Deinde IVSTINIANVS senior, qui ante Phocam LXX. annis fuit, in epist. ad Ioannem II. affirmat Romanam Ecclesiam esse caput omnium Ecclesiarum: & Valentinianus, qui Phocam C.XL. annis præcessit, in epist. ad Theodosium asse-

rit Romanum Pontificem principatum sacerdotij supere
nes semper habuisse. Id ipsum ex testimoniis Irenæi, Athan
sij, Cyrilli, Theodoreti, Sozomeni, & aliorum Græcor
quos suprà citauimus, comprobatur.

Causa autem cur Phocas rem tam certam iterum leg
sanciendam putauerit, fuit superbia Episcoporum Con
tinopolis, vt Beda, Ado, & Paulus Diaconus loco citat
notarunt. Quoniam enim illi se Patriarchas vniuersale
primos omnium Episcoporum scribebant, contra omn
& fas; & excommunicationes, quas in eos tulerant Pela
& Gregorius Romani Pontifices, non potuerant obstina
nem eorum frangere; visum est Imperatori bonum, vt
quem Græci magis timebant, se interponeret. Itaque de
rauit Romanam Ecclesiam caput esse omnium Ecclesiar
proinde Constantinopolitanum Episcopum non esse E
scopum vniuersalem, sed particularem, & subiectum Apo
licæ sedi.

Ad illud de PIPINO respondeo, Caluinum mitos
veram quandam historiam duobus mendaciis inu
patrocinium suæ hæresis aduocasse. Nam quod ai
cum suffragio Pipinum ad regnum Francorum, & C
Magnum ad imperium Romanorum peruenisse, verum
& à multis historicis literis mandatum. Quod autem
iniustè ac sceleratè à Zacharia Pontifice & Pipino, verum
gem Francorum regno spoliatum, falsum est, & contum
sum non solùm in Pontificem, sed etiam in Reges Gall
Imperatores Germaniæ. vtrique enim ab isto Pipino del
dunt. Quod verò addit, propterea à Pipino & Carolo co
sum Pontifici in Gallias & Germaniam primatum, &
latronum eos diuisisse prædam, ita vt Pipino & Carolo
ret temporale dominium; Pontificibus autē sacerdotij
cipatus, non modò falsum est, sed etiam contrarium supe
ri mendacio; mendacia enim illa secum pugnant, & vn
alterum destruit.

de Childerici depositione.

Ac primùm quod Zacharias iustè & legitimè depos
Childericum Regē, & creari iusserit Pipinum, affirmant o
nes, quotquot hanc historiam scribunt, tam Græci, qua
Latini; exceptis Magdeburgensibus Centur. 8. cap. 10. In v
Zachariæ, & Caluino loco citato. Refert enim Eginhardus

vita Caroli Magni, Cedrenus in vita Leonis Isauri, Paulus Diaconus lib. 6. cap. 5. de gestis Longobardorum, Blondus lib. 10. decadis primæ, Rhegino lib. 2. Chronicorum, Marianus Scotus lib. 3. Chronologię, Otho Frisingensis lib. 5. historiarum, Ado Viennensis in Chronico, ætate sexta, Abbas Vrspergensis in Chronico, Sigebertus item in Chronico, & Paulus Æmilius lib. 1. & 2. de gestis Francorum, paulò ante Pipini tempora ita Reges Francorum degenerasse à suis maioribus, vt omni prorsus regni cura translata in magistros equitum, seu præfectos aulæ, tantùm semel in anno Kalendis Maij se populo ostentarent: toto verò reliquo tempore deliciis, & voluptati operam darent; & propterea omnium procerum consensu à Pontifice maximo postulatum, vt eis permitteret regium titulum in eos transferre, qui verè, ac re ipsa Reges erant, & regni negotia iam dudum feliciter administrauerant. Quod sanè iustissimum postulatum erat. Laborabat enim Gallia propter illa monstra apud omnes nationes grauissima infamia, & similiter regnum innumeris dissensionibus replebatur.

Neque solùm (vt isti auctores dicunt) nulla regni negotia Reges illi curabant, sed etiam propter eorum inertiam religio in Galliis ita laborauit, vt penè extincta sit; vt patet ex epist. S. Bonifacij Episcopi Moguntini ad Zachariam Romanum Pontificem, vbi dicit per LXXX. circiter annos in Francia illis Sardanapalis regnantibus nullam Synodum fuisse celebratam; Ecclesias Episcopales à laicis, & publicanis possessas; clericos quatuor, aut quinq; simul concubinas habuisse; religionem denique omnem conculcatam, & dissipatam.

Cùm ergo Zacharias intelligeret, iam per multos annos Reges Francorum solo titulo fuisse Reges; & Childericum, qui tunc regnabat, non solùm, more maiorum, nihil curare, sed etiam omni prorsus ingenio carere, ac verè stupidum & dici, & esse: & simul videret regnum, & religionem in Galliis ruere, & omnes proceres regni Pipinum Regem optare; tandem, vt is, ad quem spectabat prouidere omnium suorum saluti, iudicauit licere Francis regnum Childerici in Pipinum transferre, atque ipse eos iuramento, quo se Childerico obstrinxerant, soluit. Quod sanè iustum fuisse nemo sanæ mentis negabit. Præsertim cùm euentus docuerit mutationem

illam feliciſſimam fuiſſe. Nunquam enim regnum Fran
rum potẽtius aut religio in Gallia florentior fuit, quàm u
pore Pipini & Caroli.

Adde poſtremò, quod, vt citati auctores ferè omnes
bunt, qui iubente Pontifice Pipinum Regem inunxit, &
ronauit, vir ſanctiſſimus fuit, beatus videlicet Bonifacius
piſcopus & Martyr; qui certè auctor iniuſtitiæ, & ſceleris
blici nunquam fuiſſet.

Iam verò, quod non propterea Pipinus, aut Carolus
tifici primatum in Gallias & Germaniam detulerint, fa
mè oſtendi poteſt. PRIMVM, quia nullus hoc ſcribit, pr
Caluinum. Auctores citati, ac præcipuè Paulus Æmilius
cunt quidem, Reges Francorum ſuſcepiſſe ſedis Apoſto
protectionem contra Longobardos, aliosque hoſtes, & P
tifici donauiſſe exarchatum Rauennæ, & quædam alia
poralia: at de ſpirituali ditione nulla vſquam mentio.

DEINDE, ſi proceres regni per legatos à Pontifice
runt abſolui à iuramento, & vt liceret ſibi regnum tran
à Childerico in Pipinum, vt ſcribunt Paulus Æmilius
alij; certè exiſtimabant Pontificem toti Eccleſiæ, atq
tim Francis præeſſe. Alioqui enim cur non à ſuis Epi
hoc petebant, vel cur ſine Papæ licentia non faciebant
volebant? Immò cur exſpectarunt, vt Pontifex id iube
Rhegino, & alij ſcribũt? Si ergo Pontifex primatum in
cos exercebat antequam Pipinus Rex crearetur, quom
primatum iſtum à Rege Pipino accepit? nónne iſta in
pugnant?

DENIQVE, ante Pipini tempora conſtat, Francos &
manos Romano Pontifici ſubiectos in ſpiritualibus fu
Nam S. Bonifacius Epiſcopus Moguntinus epiſt. ad Za
riam Papam ſcripſit, principe Carolomanno, vt ipſe ibid
indicat; proinde antequam Pipinus fieret Rex. nam co
Carolomãnum depoſito principatu Monachum eſſe fact
ante Pipini exaltationem in regnum. In ea verò epiſtola
pertè profitetur, Eccleſias Germaniæ ſubiectas Pontifici
fuiſſe; atque inter alia à Pontifice petit, vt tres Epiſcopatus
Germania erigeret, & ſibi auctoritatem daret Concilium
piſcoporum in Francia congregandi, & alia multa eiuſde
generis. Item BEDA, qui annis circiter centum Pipini tem

ra præcessit, lib.2.histor.Anglorum,cap.1. *Cùm*, inquit, *Gregorius in toto orbe gereret pontificatum.* Credo non excipiet Caluinus Galliam,& Germaniam ab orbe terrarum vniuerso.

S. GREGORIVS, qui ferè CC. annis Pipinum præcessit, lib.4.epist.52. vniuersis Episcopis Galliarum committit vices suas Virgilio Episcopo Arelatensi, ac præcipit, vt grauiores causas ad sedis Apostolicæ iudicium referat: *Quatenus*, inquit, *à nobis valeat congrua sine dubio sententia terminari.*

S.LEO,qui CCC.L.annis Pipinum præcessit,in epist.89.ad Episcopos Galliæ: *Nobiscum*, inquit, *vestra fraternitas recognoscat, Apostolicam sedem à vestra etiam prouinciæ sacerdotibus innumeris relationibus esse consultam, & pro diuersarum appellatione causarum, aut retractata, aut confirmata fuisse iudicia.*

S.CYPRIANVS,qui annis amplius quingentis ante Pipinum floruit,epist.13.lib.3.scribit ad Stephanum Papam,vt Episcopum Arelatensem deponat,& alium ei substituat.Denique IRENAEVS, qui DC. annis eadem Pipini tempora antecessit,lib.3.cap.3.cùm ait: *Ad Romanam Ecclesiam, propter potentiorem principalitatem, necesse est omnem conuenire Ecclesiam; hoc est, omnes, qui sunt vndique fideles;* non excipit Gallos,cùm ipse Gallus Episcopus esset.vt illud omittam, quod cùm Dominus Petro,& in Petro successoribus ait: *Pasce oues meas;* Germanos, & Gallos in ouibus suis sine dubio numerauit.

CAPVT XVIII.

Idem probatur ex auctoritate quam exercuit Romanus Pontifex in alios Episcopos.

ARGVMENTVM VI.sumitur ex auctoritate,quam semper exercuerunt veteres Pontifices in Episcopos ceteros. Siquidem legimus à Pontificibus Romanis Episcopos in toto orbe institutos vel depositos, vel restitutos. quorum singula per se sufficerent ad hunc primatum ostendendum.

Ac primùm de institutione multa exempla afferri possent. In Concilio CHALCEDONENSI,action.7.legimus,Maxi-

mum Antiochenum à S.Leone confirmatum in Episcop
Item de confirmatione Anatolij Episcopi Constantinop
tani ita scribit idem LEO epist.54.ad Martianum: *Satis sit*
quit, *quod vestræ pietatis auxilio, & mei fauoris assensu*
scopatum tantæ vrbis obtinuit. Et epistola 84. ad Anasta
Thessalonicēsem Episcopum: *De persona*, inquit, *consec*
di Episcopi, & de cleri, plebisq; consensu Metropolitanus
scopus ad tuam fraternitatem referat; quodque in prou
bene placuit, scire te faciat, vt ordinationem ritè celebrā
tua quoque firmet auctoritas. Et infrà: *Sicut enim iusta*
ctiones nullis dilationibus volumus fatigari, ita nihil pe
timus, te ignorante, præsumi. Et in epist.87. ad Episcop
fricę: *Donatum*, inquit, *Salicinensem ex Nouatiano cum*
vt comperimus, plebe conuersum, ita Dominico volumus
præsidere, vt libellum fidei suæ ad nos meminerit dirigen

S. GREGORIVS lib.4.epistol.34. ad Constantiam A
stam: *Salonitanæ ciuitatis Episcopus me, ac responsali me*
sciente, ordinatus est. & facta res est, quæ sub nullis
ribus principibus euenit. Et passim in epistolis suis
mittere pallium, quod est Archiepiscopatus insign
Archiepiscopos Græcię, Gallię, Hispanię, &c. NOTA
tamen est, quod etsi ex confirmatione Episcoporum
tur primatus Romani Pontificis; tamen non est nece
omnes Episcopos semper confirmauerit. Potuit enim
mittere Patriarchis & primatibus, vt in multis locis
videtur.

De depositione multa etiam exstant exempla, ac in
CYPRIANVS lib.3.epist.13.ad Stephanum: *Dirigantur*
quit, *in prouinciam, & ad plebem Arelatæ consistentem*
literæ, quibus abstento Marciano alius in locum eius
tuatur. Et infrà: *Significabis planè nobis, quis in locum*
ciani Arelatæ fuerit constitutus, vt sciamus ad quem
nostros dirigere, & cui scribere debeamus.

CALVINVS lib.4. Instit.cap.7.§.7. ex hoc ipso loco
mentum sumit: *Quæso*, inquit, *si Galliæ tunc præfuisset*
phanus, an non dicturus erat Cyprianus, coërceas istos,
tui sunt? sed longè aliter loquitur; Hoc fraterna inquit
tas, qua inter nos deuincti sumus, requirit, vt mutuo mo
mus. RESPONDEO; Verba ista, quę Caluinus citat, nusq

in Cypriano inueniri. Deinde si Cyprianus putasset Stephanum non præesse Galliis, sed tantùm ex amicitia potuisse monere, cur non ipse per se Gallos monuisset?

de depositione

NICOLAVS I. in epist. ad Michaëlem enumerat octo Patriarchas Constantinopolitanos, quos Romani Pontifices deposuerunt; inter quos vnus fuit Anthimus, quem Agapetus Papa deposuit, non obstantibus minis Augusti, & Augustæ; & loco eius ipse suis manibus Constantinopoli Menam ordinauit, vt Liberatus scribit in Breuiario, cap. 21. & Zonaras in vita Iustiniani. Item GELASIVS in epist. ad Episcopos Dardaniæ: *Dioscorum*, inquit, *secundæ sedis præsulem sua auctoritate sedes Apostolica damnauit*. Et ibidem: *S. Petri sedes Alexandrinum Petrum, quem se tantummodo damnasse, non etiam soluisse nouerat, non recepit*.

Præterea Flauianum Patriarcham Antiochenum deposuit Damasus, vt scribit Theodoretus lib. 5. histor. cap. 23. Et licet Imperator Theodosius niteretur Flauianum in Episcopatu stabilire, tamen iussit eum Romam pergere ad caussam dicendam. Et Theophilus Alexandrinus per legatos apud Romanum Pontificem pro Flauiano intercessit, vt refert Socrates lib. 5. histor. cap. 15. & similem operam nauasse Chrysostomum testatur Sozomenus lib. 8. cap. 3. Denique non antè potuit eum Episcopatum Flauianus tenere, quàm Romanus Pontifex placatus consensit, & legatos eius se admissurum promisit. qui mox multos Episcopos, & præcipuos Antiochenæ Ecclesiæ Presbyteros ad Papam misit, vt scribit idem Theodoretus ibidem.

Episcopum etiam Hierosolymitanum Polychronium deposuit SIXTVS III. misso ad hoc in Hierusalem S. Leone Archidiacono, qui postea fuit Papa; vt patet ex tomo 1. Conciliorum, in actis Sixti III. Si ergo Romanus Pontifex omnes Patriarchas; id est, Constantinopolitanum, Alexandrinum, Antiochenum, Hierosolymitanum aliquando deposuit, certè summus est Iudex in Ecclesia.

Deniq; de restitutione Episcoporum ab aliis depositorum, sunt etiam multa exempla. Nam Cyprianus lib. 1. epistola 4. *Nec rescindere*, inquit, *ordinationem iure perfectam potest, quod Basilides post crimina sua detecta Romam pergens, Stephanum collegam nostrum longè positum, & gesta rei ac veri-*

tatis ignarum fefellit, vt exambiret reponi se iniustè in [illegible] *scopatum, de quo fuerat iustè depositus, &c.*

Deinde Athanasium Alexandrinum, Paulum Constantinopolitanum, & Marcellum Ancyranum Episcopos a [illegible] do Orientali depositos Iulius I. restituit, vt scribit Gelas[illegible] epistola ad Episcopos Dardaniæ; & Sozomenus lib. 3. c. *Cùm*, inquit, *propter sedis dignitatem cura omnium ad* [illegible] *spectaret, singulis suam Ecclesiam restituit.* Et infrà: *Athanasius, & Paulus ad suas sedes reuertuntur, literaq; Iulij* [illegible] *scopis Orientis mittunt.* Item de Theodoreto deposito nodo II. Ephesina ita legimus in Concilio Chalcedon. act. 1. *Ingrediatur & reuerendissimus Episcopus Theodore* [illegible] *vt sit particeps Synodi, quia restituit ei Episcopatum sanctissimus Archiepiscopus Leo.* Multa similia afferri possent quæ nihil omnino respondere possunt, nec respondent uersarij.

» Sed contrà NILVS quinque argumenta proponit ad
» MVM argumẽtum: Romanus Episcopus dicitur primus
» secundus ab ipso est Constantinopolitanus, tertius
» drinus, quartus Antiochenus, quintus Hierosolymitanus
» non dicitur primus, & secundus de superiore, & inferiore
» de iis tantùm, qui sunt eiusdem ordinis, & dignitatis. Sic
» nim Romanus Episcopus dicitur primus ratione Tusculi
» aut Tyburtini, qui ei subiecti sunt.

RESPONDEO; Romanum Pontificem simul Episcopum Archiepiscopum, Patriarcham, & Papam esse. Et qui sit Episcopum, primum esse in hac prouincia ratione Ostiensis qui est secundus; & Portuensis, qui est tertius; & ceteros qui suo ordine numerari possunt. At verò vt Archiepiscopus non esse primum ratione Ostiensis, qui non est Archiepiscopus, sed simplex Episcopus, Archiepiscopo Romano subiectus esse tamen primum ratione Archiepiscopi Rauennatis, Mediolanensis, & ceterorum Archiepiscoporum Occidentis.

Porrò, vt Patriarcham proprium Occidentis, non esse primum ratione Rauennatis, & ceterorum, qui Patriarchæ [illegible] sunt, sed ratione Constantinopolitani, Alexandrini, Antiocheni, & Hierosolymitani Patriarcharum. Et hoc modo numerari quinque primarias sedes, quarum quælibet multis magnis prouinciis præsidet.

Pos[illegible]

Postremò, vt Papam & caput Ecclesiæ vniuersæ, non esse primum ratione Constantinopolitani, aut vllius alterius; sed solum principem, ac pastorem omnium esse, nec vllum in ea potestate secundum, aut collegam habere. Nam quemadmodū esse debuit inter Episcopos eiusdem prouinciæ vnus, qui ceteris præesset, & Archiepiscopus diceretur; & inter Archiepiscopos multarum prouinciarum vnus, qui præesset ceteris, & diceretur Patriarcha: pari ratione inter Patriarchas eiusdem Catholicę Ecclesiæ esse debuit vnus, qui ceteris præsideret, & Papa, seu Christi vicarius nominaretur: atque hunc Romanum Pontificem esse, multis iam argumentis demonstrauimus.

Argumentum SECVNDVM: Sexta Synodus, can. 36. renouat constitutionem II. & IV. Synodi, quæ Episcopo Constantinopolitano paria priuilegia tribuerunt cum iis, quæ habet Episcopus Romanus: non igitur Romanus Episcopus maior est auctoritate, ac dignitate Constantinopolitano. proinde non potest omnibus Episcopis imperare.

RESPONDEO; In Concilio II. generali non fuit Episcopus Constantinopolitanus æquatus Romano, sed solùm antepositus Alexandrino, atque Antiocheno, vt patet ex can. 5. eiusdem Concilij, cuius hæc sunt verba: *Constantinopolitanæ ciuitatis Episcopum, habere oportet primatus honorem post Romanum Episcopum, propterea quod sit noua Roma.*

In Concilio verò Chalcedonensi, act. 16. ad istum canonem addiderunt, oportere eum paria priuilegia habere cum Romano Pontifice; sed cùm à legatis Pontificis reclamatum esset, idem Concilium epistolam ad Leonem scripsit, qua petiit confirmari Concilij decreta: verùm ausi non sunt Patres in ea epistola mentionem facere parium priuilegiorum, sed solùm scripserunt, se renouasse Canonem II. Synodi, quo secundus honor Episcopo Constantinopolitano tribuebatur. Habetur hæc epistola in actis Concilij Chalcedonensis, act. 3.

Sanctus quoque LEO in epist. 59. qua Concilio respondet, & in aliis omnibus, quas de hac caussa scripsit, nusquam meminit parium priuilegiorum; sed solùm acriter damnat Episcopi Constantinopolitani ambitiosam cupiditatem, quod se Alexandrino, atque Antiocheno anteponere voluerit.

Scribit quoque Nicephorus lib. 17. cap. 9. cùm Ioanne Papa Constantinopolim veniſſet, à Iuſtino Imperatore in tatum fuiſſe Pontificem, vt aſſideret Ephiphanio, Patriar Constantinopolitano, vt quaſi pares viderentur; ſed Pon cem non antè ſedere voluiſſe, quàm pro prærogatiua ſtolicæ ſedis thronus ſibi ſupra Epiphanium collocatus ſet. Ex quo apparet, Canonem illum de paribus priui non fuiſſe admiſſum, etiam longo tempore poſt Concil Chalcedonenſe: nec ex ipſo Concilio vim vllam habuiſſe lioqui Epiphanius ille canonem Cõcilij protuliſſet, nec ſus fuiſſet in ſua Eccleſia Romano Põtifici ſupra ſe thron collocari. Itaque ſolus eſt canon 36. ſextæ Synodi, qui Epi pum Conſtantinopolitanum Romano æquauit.

Ceterùm nullius roboris ſunt illi canones. Non enim nones ſunt VI. Synodi veræ, legitimæ atque œcumenicæ alterius cuiuſdam conuenticuli, quod ſe falsò ſextam Sy dum nominauit. Conſtat enim ſextam Synodum, quæ ſub gathone Papa, & Conſtantino IV. Imperatore celebra nullos canones edidiſſe: ſed poſt annos quinque abe do diſſoluta, iterum conueniſſe neſcio quot Epiſco cos, auctore Iuſtiniano iuniore, ac multos canones ſub nomine ſextæ Synodi. Id quod manifeſtè colligi ex principio horum ipſorum canonum, tum ex confe Tharaſij Epiſcopi Conſtantinopolitani in VII. Synodo 4. quos eoſdem canones erraticam Synodum Beda appe & à Sergio Papa, qui tunc ſedebat, reprobatos fuiſſe ſcri libro de ſex ætatibus, in Iuſtiniano iuniore. Ex quo ſequ iſtam falſam Synodum ſextam aut non fuiſſe generalem, non fuiſſe legitimam. Nam generalis legitima eſſe non teſt, vbi deeſt auctoritas primæ ſedis, vt ipſimet Græci fate tur in VII. Synodo, actione 6.

Ac deinde, qua ratione generalis legitima dici poteſt quam ne vnus quidem Latinorum eſt vocatus? Si autem gitima non fuit, planum eſt nullam auctoritatem habere tuiſſe. Si verò legitima fuit, ſed particularis, non genera non potuit leges ferre niſi in homines ſibi ſubiectos; non p tuit igitur ſedem Romanam deprimere, ac priuilegiis ſpol re, quod tamen facere conata eſt cùm ei ſedem Conſtantin politanam, alioqui inferiorem atque ſubiectam, æquare ta

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

tauit. Nam non fuisse vnquam Romanam sedem Græcorum Concilio subiectam, vel ex eo probatur, quod nec vlla lege imperatoria, neque canone Ecclesiastico, neque ratione, neque consuetudine id Græci probare possunt. Leges enim & canones nulli sunt, qui primam sedem secundæ subiiciant. id ipsum rationi maximè aduersatur. Denique nulla potest historia in medium adferri, qua constet aliquid actum ex auctoritate à Græcis Episcopis in Romana Ecclesia, aut ceteris Ecclesiis Occidentis.

Deinde primatum Romanæ Ecclesiæ, aut Christus dedit, vt nos credimus; aut certè Nicænum generale Cõcilium, vt Nilus ipse docet: quo iure igitur Trullanum particulare Concilium potuit auferre, quod Christus ipse, aut generale Concilium dederat? tolli autem primatum Romanæ Ecclesiæ per illam communicationem priuilegiorum, quam Trullanum Concilium decreto suo sanciuit, manifestum est. Non enim eminet supra omnes, qui aliquem parem habet.

Adde præterea, quod tametsi II. & IV. Synodus non æquarint Romano Pontifici Constantinopolitanum, sed solùm secundum ab eo fecerint; idipsum tamen non fuit ratum, donec Apostolica sedes contradixit. Nam idcirco in IV. Synodo, cùm Græci vellent sedi Constantinopolitanæ secundum locum dare, & ad hoc probandum allegarent decretum secundæ Synodi ante annos propè LXXX. celebratæ, legati Romani dixerũt: *Si annis LXXX. hoc beneficio & si sunt, quid nunc requirunt? si nunquam & si sunt, quare requirunt?* Quibus verbis significabant frustra allegari decretum illud, quod tanquam irritum nunquam in vsu fuerat.

Argumentum Tertium: Si Romanus Pontifex, quia primus Patriarcharum est, imperium habet in secundum; id est, in Constantinopolitanum: igitur pari ratione Constantinopolitanus, quia est secundus, imperium habebit in Alexandrinum, qui est tertius; & Alexandrinus, quia est tertius, in Antiochenum, qui est quartus; & iste in Hierosolymitanum, qui est postremus. At nulla ratio, nulla lex, nulla consuetudo hoc admittit.

Respondeo; Romanum Pontificem, non quia est primus Patriarcha, imperium habere in Constantinopolitanum, & ceteros Patriarchas; sed quoniam solus est Papa Ecclesiæ

cleſiæ vniuerſæ, ſucceſſor Petri, & Chriſti vicarius generi
Quemadmodum quilibet Archiepiſcopus non ideo præ
Episcopis ceteris eiuſdem prouinciæ, quod ſit primus E
ſcopus; ſed quod ſolus ſit Archiepiſcopus eius prouinciæ
quilibet Patriarcha non propterea eminet poteſtate ſupe
mnes Archiepiſcopos ſibi ſubiectos, quod ſit ipſe primus
chiepiſcopus; ſed quod ſit in tota ea regione ſummus ac
lus Patriarcha.

» Argumentum QVARTVM: Romanus Episcopus non
» dinat Patriarchas, quemadmodum Patriarchæ ſuos ordi
» Metropolitanos, & Metropolitani ſuos Episcopos. non
» tur ita præeſt ipſe Patriarchis, vt illi Metropolitanis, &
» tropolitani Episcopis.

RESPONDEO; Romanus quidem Pontifex non con
uerat ordinare Patriarchas, quia non poterat commodè fi
vt vel ipſi Romam venirent, vel ad eos Pontifex ipſe pro
ſceretur: tamen confirmabat per literas, vt ſuprà oſten
exemplo Anatholij Conſtantinopolitani, & Maximi
cheni. Et non fuiſſe inanem iſtam confirmationem,
ſtè declarat cauſſa Flauiani, qui nunquam obtine
Antiochenam Eccleſiam, donec Episcopus Roma
conſenſit. AD HAEC, non minus certè eſt deponere,
tuere, quàm ordinare Episcopum: Romanus autem Pon
non ſemel, ſed quoties opus fuit, vel depoſuit, vel re
Patriarchas, vt ſuprà demonſtrauimus. Denique Mena
triarcham Conſtantinopolitanum ab Agapeto Papa Ro
no ordinatum, ignorare Nilus non poteſt, cùm id Zon
literis mandauerit in vita Iuſtiniani.

» Argumentum QVINTVM: Nicæna Synodus, can.
» terminauit Patriarchis omnibus ſuas regiones; ac Roma
» quidem tradidit Occidentem; Alexandrino Ægyptum,
» biam, & Pentapolim, Antiocheno Syriam, & Meſopota
» am. Non igitur vnus Pontifex Romanus omnia regere
» bet, & Patriarchis ceteris imperare.

RESPONDEO; Nicænum Concilium nullam regio
Romano Pontifici aſſignauit. Quod enim de Occidente N
lus dicit, ex Balſamonis interpretatione didicit, non ex ip
canone Concilij. Nam in ipſo canone nihil eſt de Roma
Pontifice, niſi hæc ſententiola, quam ita citat ipſemet Ni

Ἐπεὶ καὶ τῷ ἐν τῇ Ρώμῃ Ἐπισκόπῳ τοῦτο συνηθές ἐστιν; hoc est, quoniam & Romano Episcopo id est consuetum. Quæ verba cùm rationem reddant, cur debeat iuxta antiquum morem Episcopo Alexandrino subiecta esse Ægyptus, Lybia, & Pentapolis; non possunt alium sensum facere, quàm istum, quoniam Romanus Pontifex consueuit Alexandrino Episcopo trèsillas prouincias committere gubernandas.

Deinde, si Nicænum Concilium Romano Pontifici ditionem determinare volebat, quare non ab ipso incipiebat? Cur cœpit ab Alexandrino, qui secundus erat? & quare non nominauit regionem, quam Romano Pontifici tribuebat? ADDE postremò, quod etiamsi Nicænum Concilium disertis verbis dixisset, ad Romanum Pontificem propriè Occidentem pertinere, adhuc nihil omnino Nilus obtineret; nam id sine dubio esset intelligendum de Patriarchali Romani Pontificis ditione, præter quam idem ipse summam habet in omnem Ecclesiam potestatem. Vbi etiam obiter est obseruandum quod ait Nilus, Romano Pontifici Occidentem debere esse subiectum, ab Illyrico interprete fidelissimo prætermissum esse, ne videlicet ipse Illyricus, Nili sui testimonio, Romano Pontifici subiectus esse cogeretur.

CAPVT XIX.

Idem probatur ex legibus, dispensationibus, & censuris.

ARGVMENTVM septimum duci potest ex auctoritate leges ferendi, dispensandi & puniendi; quam Romanus Episcopus in Ecclesiæ filios, quamuis maximos, & nobilissimos exercuit. De legibus plurima exempla proferri possent. rari enim fuêre Pōtifices, qui non aliquid decreuerint.

Sāctus LEO epistolam primam scribit ad Episcopos Campaniæ, Piceni, Thusciæ, & per vniuersas prouincias constitutos; atque in extrema epistola ita loquitur: *Hoc admonitio nostra denunciat, quod si quis fratrum contra hac constituta venerit, vel venire tentauerit, & prohibita fuerit ausus admittere, à suo se nouerit officio submouēdum.* Et infrà: *Omnia decre-*

decretalia constituta tã beatæ recordationis Innocentij, q omnium prædecessorum nostrorum, quæ de Ecclesiasticis nibus, & canonum ordinata sunt disciplinis, ita vestra lectionem custodire debere mandamus, vt si quis illa con pserit, veniam sibi deinceps nouerit denegari. Item epist. Dioscorum Episcopum Alexandrinum, duas leges præ bit, & in vtraque his vtitur verbis: *Id quoque à vobis vel custodiri.*

HILARIVS Papa in Concilio Romano præsidens: N inquit, *fas sit sine status sui periculo vel diuinas constitu nes, vel Apostolicæ sedis decreta temerare.* ANASTA iunior Papa in epistola ad Anastasium Augustum: *Præc* inquit, *Apostolicis non dura superbia resistatur, sed per dientiam, quæ à S. Romana Ecclesia, & Apostolica auctori te iussa sunt, salubriter impleantur: si eiusdem sanctæ Ecclesiæ, quæ est apud vestrum, communionem habere de ratis.* S. GREGORIVS in priuilegio, quod dedit mon S. Medardi, & habetur ad finem epistolarum: *Si quis regum, antistitum, iudicum, vel quarumcunque se personarum, huius Apostolicæ auctoritatis, & nostræ ptionis decreta violauerit, honore suo priuetur.*

De dispensationibus exemplum habemus in epist. LASII: (nam recentiora infinita de industria præter mus) *Necessaria*, inquit, *rerum dispositione coniungim Apostolicæ sedis moderamine conuenimur, sic canonum norum decreta librare, & retro præsulum decessorum strorum præcepta metiri; vt quæ præsentium necessitas rum restaurandis Ecclesiis relaxanda deposcit, adhibita sideratione diligenti, quantum potest fieri, temperemus.* bidem in multis dispensat. ITEM Gregorius lib. 12. ep Felici Episcopo Siciliæ dicit, se dispensasse cum Anglis m atrimonia in gradibus prohibitis: & rursum cum Si vt semel tantùm in anno Concilium celebrent, cùm alio regulæ præcipiant bis in anno Concilia celebrari. Porrò gula ista, in qua Gregorius dispensabat, est canon 5. Con I. generalis.

De censuris plurima essent exempla, & quidem antiq sima. Nam INNOCENTIVS I. cùm audiuisset mortuum Chrysostomum, excommunicauit Imperatorem Arcadi

&

& Eudoxiam vxorem eius, qui nō permiserant restitui Chrysostomum in suam sedem, vt ipse Innocentius iusserat. Extat de hac re epistola Innocentij apud Nicephorum lib. 13. cap. 34.

Neque obiici potest, quod etiam Ambrosius, qui summus Pontifex non erat, Imperatorem excommunicauerit. Nam Ambrosius id fecit in Ecclesia sua, cùm Imperator Mediolani sedem haberet: at excommunicare aliquem extra Mediolanensem diœcesim, Ambrosius ausus nunquam fuisset: Innocentius autem etiam Imperatores Constantinopolitanos, & Constantinopoli exsistentes excommunicauit. Deinde GREGORIVS III. Leonem Imperatorem Græcum similiter excommunicauit, teste Zonara in vita Leonis Isauri.

NICOLAVS I. excommunicationem comminatus est Lothario Regi, & re ipsa excommunicauit concubinam eius Valdradam, necnon Archiepiscopos Colonienſem, & Treuerensem. Circa quam historiam impudentissimè mentiuntur Magdeburgenses centur. 9. cap. 10. vbi dicunt, à Nicolao Papa iniustè vexatum Lotharium Regem, & Archiepiscopos illos. Nam, vt Rhegino lib. 2. Otho Frisingensis lib. 6. cap. 3. & Sigebertus in Chronico anni DCCC.LXII. scribunt, Lotharius ex odio erga Thietbergam vxorem, & amore erga concubinam, subornatis falsis testibus conuinci fecit vxorem incestus, & deinde auctoritate Archiepiscopi Colonienſis, & Treuerensis eam repudiauit, & concubinam vxorem duxit, quæ omnia Achiepiscopi illi Romæ in Concilio confessi sunt.

Si ergo Magdeburgenses, vt faciunt, Lotharium, & Archiepiscopos iustos esse volunt, necesse est vt Paulum accusent, qui 1. Corinth. 7. docet, etiam propter causſam fornicationis non posse aliam vxorem duci, viuente priore vxore. Quid, quod vxor Lotharij non peccauerat, sed tantùm ad falsorum testium verba damnata fuerat; num etiam falsa testimonia iustificabunt Magdeburgenses, vt Papam aliquo modo reprehendant?

Sed habemus exemplum illustrius & antiquius. Nam cùm PIVS I. decreuisset, vt Pascha non celebraretur cum Iudæis decima quarta die primi mensis, sed Dominica sequente, & Asiani nollent acquiescere, eos omnes Victor I. Papa excommu-

communicauit circa annum Domini C. XC. vt scribit Eusebius lib. 5. hist. cap. 24.

At obiicit Caluinus lib. 4. Institut. cap. 7. §. 7. obiurgatos propterea fuisse Victorem ab Irenæo, & paruisse recte obiurganti, non reclamauisse. RESPONDEO, quod Irenæus & multi alij Victorem obiurgauerint, quod tantas Ecclesias ob ui de causa, vt ipsis videbatur à corporis Ecclesiastici vnitate præcidisset, testatur Eusebius ibidem: at quod Victor sententiam suam mutauerit, nusquam legimus. Et etiamsi sententiam mutasset Victor, nihil inde haberet Caluinus. Diximus enim Victorem, qua potestate Asianos ligauerat, eadem illos absoluisse.

Porrò obiurgatio Irenæi, & aliorum non minuit, sed auget potius vim argumenti nostri. Nam quò plures erant qui bus displicebat sententia Victoris, eò potuissent facilius eam contemnere, ac Victorem potius excommunicare, si putassent Victorem vnum esse de numero Episcoporum, non potius caput & iudicem omnium. At nulli fuerunt, qui sententiam irritam esse docuerint, vel Victorem communicandum, aut excommunicandum censuerint: vel eum monuerint, ne excederet limites suos, & ne iudicaret non subditos, quod inprimis monere debuissent, si verè Victor iudex omnium non fuisset. Existimarũt ergo illi Victorem fecisse quod potuit, sed, non quod debuit. Sic enim sonant verba ipsa. *Exstant*, inquit Eusebius, *etiam ipsorum litera, quibus rius obiurgant Victorem, velut inutiliter Ecclesiæ communionem consulentem.*

Est autem hîc obseruandum, quòd licet Irenæus, & alij tunc putauerint imprudenter egisse Victorem, tamen ille prudentissimè egit, vt postea tota Ecclesia iudicauit. Nam nus ex præcipuis auctoribus illius sententiæ, de Paschate Iudæis celebrando, fuit BLASTVS, qui eo modo paschatis Iudaismum introducere volebat, vt scribit Tertull. de præscr in fine: *Blastus*, inquit, *latenter Iudaismum vult introducere. Pascha enim dicit non aliter custodiendum esse, nisi secundum legem Mosis, decimaquarta die mensis.* Hic autem Blastus Romæ hæresim suam seminare cœpit tempore Victoris papæ, vt Eusebius testatur lib. 5. hist. cap. 15.

Quoniam ergo Victor Papa videbat, illam diuersitatem de Paschate, non esse diuersitatem solius obseruationis, sed adferre secum hæresim, immò ipsum Iudaismum, maturè occurrendum putauit. Probauerunt autem sententiam Victoris Patres Nicęni Concilij, vt patet ex Eusebio lib. 3. de vita Constantini; & deinceps hæretici habiti sunt, & Quartodecimani appellati, qui contrarium senserunt, vt patet ex Epiphanio hæresi 50. & Augustino hæresi 29.

CAPVT XX.

Idem probatur ex Vicariis Papæ.

ARGVMENTVM octauum ex eo sumitur, quod summus Pontifex vicarios suos in variis regionibus aut ordinariè aut ad tempus habebat, cum reseruatione tamen maiorum caussarum.

Nam quemadmodum ex eo quod Rex mittit Proreges ad prouincias, intelligimus Regi eas prouincias subiectas; & similiter ex eo quod Rex iniungit iudicia præsidibus prouinciarum cum reseruatione certarum caussarum, intelligimus Regem esse summum Iudicem: ita quoque ex eo quod Apostolica sedes vicarios habebat in omnibus ferè longinquis regionibus vel vices suas ad tempus alicui committebat, & tamen ad se grauiora negotia referri volebat; rectè colligimus ad Apostolicam sedem summum iudicium totius Ecclesiæ pertinere. Exempla sunt plurima.

LEO epist. 84 facit Anastasium Episcopum Thessalonicensem vicarium suum per Orientem, sicut eius prædecessores vicarij fuerant prædecessorum sancti Leonis, vt ipse ibidem indicat. Quæ caussa videtur fuisse, cur in Sardicensi Concilio, canon. 20. statueretur, ne clerici extranei diu morarentur Thessalonicæ. Quoniam enim ibi sedebat vicarius Papæ, eo confluebant ex tota Græcia clerici, & sæpe diutius hærebant quàm oportebat. Idem epist. 87. committit vices suas Potentio Episcopo in regionibus Africæ.

CELESTINVS Papa Cyrillo Alexandrino vices suas commisit in caussa Nestorij Episcopi Constantinopolitani, & Ecclesia illa Constantinopolitana regenda, Episcopo deposito.

Vide epistolam Celestini ad Cyrillum in tomo 4. ope Cyrilli; & ibidem epistolam Cyrilli ad clerum, & popu Constantinopolitanum.

GELASIVS in epistola ad Episcopos Dardaniæ: Cu quit, *non ad sedem Apostolicam, à qua sibi curam illarum gionum nouerat delegatam, referre curauit Acacius?* Lo tur de Episcopo Constantinopolitano Acacio, cui comm rat Romanus Pontifex curam Ægypti, ac mandauerat, ut poneret Episcopum Alexandrinum.

HORMISDA in epist. ad Salustium Episcopum Hispa sem, facit eum suum vicarium per Bœticam & Lusitan IVSTINIANVS in authenticis collat. 9. tit. 6. siue nouella stitutione 131. scribit, Episcopum primæ Iustinianæ locis busdam præesse debere tanquam vicarium Romani Pon cis, quoniam ita Vigilius Papa constituisset.

GREGORIVS lib. 4. epist. 52. vicarium suum per Ga constituit Virgilium Episcopum Arelatensem, & simi reseruat sibi caussas grauiores.

CAPVT XXI.

Idem probatur ex iure appellationum.

ARGVMENTVM nonum ex eo peti potest, ex quauis parte orbis Christiani ad Roma Pontificem legitimè prouocatur; ab eius sententia nulla conceditur appellatio. Id est argumentum certissimum principatus, vt ipse quoque uersarius confitetur. CALVINVS enim lib. 4. Inst. cap. 7. *Summum*, inquit, *imperium penes eum esse constat, ad tribunal prouocatur.* Sed mox subiungit: *Multi sæpe Roma Pontificem appellarunt, ipse quoq; caussarum cognitione se trahere conatus est, sed semper fuit derisus, quoties su nes excessit.* Itaque vult Caluinus, multos quidem prouoc se ad Pontificem, vt effugerent legitima iudicia, sed de fuisse eiusmodi appellationes: quomodo nunc verè rideret aliquis, qui damnatus ab Episcopo Florentino, appellaret Episcopum Mediolanensem; vel damnatus à Rege Hispa appellaret ad Regem Galliæ.

Proba

Probandum igitur est, iure ad Pontificem appellari potuisse, & appellationes non derisas, sed exceptas cum honore, & efficaces fuisse. Probatur PRIMO ex Concilio Sardicensi, quod generale fuit, & semper in Ecclesia receptũ. Nam Sulpitius lib. 2. sacræ historiæ, ex toto orbe conuocatum scribit, & Socrates lib. 2. cap. 16. histor. Ecclesiasticæ generale Concilium appellat.

Prętерea, vt scribunt Athanasius in secundę Apologiæ initio, & Hilarius in libro de Synodis, fuerunt in eo Concilio plusquam CCC. Episcopi Catholici ex triginta sex prouinciis totius orbis Christiani, quas omnes Athanasius nominat, vt Italiam, Galliam, Hispaniam, Britanniam, Africam, Ægyptum, Syriam, Thraciam, Pannoniam, & ceteras. Adfuerunt etiam legati Papæ Iulij, vt Atanhasius ibidem refert. Item quòd omnem Ecclesiam hæc Synodus obliget, patet ex illis verbis, quæ habentur in fine Concilij: *Vniuersa, quæ constituta sunt, Catholica Ecclesia in vniuerso orbe diffusa custodiat.*

Denique totam hanc Synodum descripserunt etiam Magdeburgenses vt legitimam, Centur. 4 cap. 9. In hac ergo Synodo duo canones de hac re habentur, quartus & septimus. Quartus canon sic habet: *Cùm aliquis Episcopus depositus fuerit eorum Episcoporum iudicio, qui in vicinis locis commorantur, & proclamauerit agendum sibi negotium in vrbe Roma, alter Episcopus in eius cathedra, post appellationem eius, qui videtur esse depositus, omnino non ordinetur, nisi caussa fuerit in iudicio Episcopi Romani determinata.*

Canon septimus: *Placuit, vt si Episcopus accusatus fuerit, & iudicauerint Episcopi regionis ipsius, & de gradu suo eum deiecerint, si appellauerit, qui deiectus est, & confugerit ad Episcopum Romanæ Ecclesiæ, & voluerit se audiri, si iustum putauerit, vt renouetur iudiciũ, scribere his Episcopis dignetur, qui in finitima, & propinqua prouincia sunt, vt ipsi diligenter omnino requirant, & iuxta fidem veritatis definiant. Quod si is, qui rogat caussam suã iterum audiri, deprecatione sua mouerit Episcopum Romanũ, vt è latere suo Presbyterum mittat: erit in potestate Episcopi quid velit, & quid æstimet. Etsi decreuerit mittendos esse, qui præsentes cum Episcopis iudicent, habentes eius auctoritatẽ, à quo destinati sunt, erit in*

suo arbitrio: si verò crediderit Episcopos sufficere, vt nec terminum imponant, faciet, quod sapientissimo consilio iudicauerit.

Probatur SECVNDO ex GELASIO, qui in epistola Faustum: *Ipsi*, inquit, *sunt canones, qui appellationes ... Ecclesiæ ad huius sedis examen voluêre deferri: ab ipsa nusquam prorsus appellari debere sanxerunt.* Et in epist. ad Episcopos Dardaniæ: *Ad illam*, inquit, *de qualibet ... parte canones appellari voluerunt, ab illa autem nemo ... pellare permissus.*

Probatur TERTIO exemplis eorum, qui appellar... Nam etiam ante Concilium Sardicense erat mos in Eccl... ad Pontificem appellandi, vt meritò LEO epistola 89. ad E... scopos Galliæ dicat, hanc esse antiquissimam consuetu... nem.

Anno C. XLII. Christi, Pio I. Pontifice Marcion excom... municatus ab Episcopo suo in Ponto, venit Roman... Romana Ecclesia absolueretur, vt Epiphanius refer... res. 42.

Anno CC. LII. Pontifice Cornelio, Fortunatus, Felix... Africa à Cypriano depositi Romam nauigauerunt, atq... Cornelium appellauerunt. Testis Cyprianus lib. 1 ep... Non diu pòst, Stephano Pontifice, Basilides in Hispa... positus, ad Stephanum appellauit. Cyprianus lib. 1 epist...

Anno CCC. L. Iulio I. Pontifice, Athanasius ab Orie... libus depositus, ad Pontificem appellauit, & ab eo restitu... est, vt suprà ostendimus ex Sozomeno lib. 3. cap. 7. & fact... est hoc iudicium ante Concilium Sardicense, vt Athanas... testatur initio secundæ Apologiæ.

Post annum CCCC. Innocentio I. Pontifice, Chrysost... mus à Theophilo depositus, ad Pontificem appellauit, ... tet ex epistolis eius duabus ad Innocentium. ITEM eod... seculo ad Leonem appellauit Flauianus Episcopus Con... tinopolis, vt scribit Liberatus in Breuiario, cap. 12. ad ea... dem appellauit Theodoretus, vt ex epistola eius ad Leon... apparet.

Post annum CCCCC. Gregorius lib. 2. epist. 6. priuat sa... communione Ioannem Episcopũ Græcum primæ Iustini... næ, quòd iudicasset Episcopum Thebanum, qui ad Apo... lucu...

licam sedem appellauerat. Omitto posteriorum temporum testimonia, quòd ea ab hæreticis contemnantur. Sed iam argumenta soluenda sunt, Nili, Illyrici, & Caluini.

CAPVT XXII.

Soluuntur argumenta Nili de iure appellationum.

NILVS in libro de primatu duobus argumẽtis contendit, posse ad Episcopum Constantinopolitanum appellari eo modo, quo ad Romanum Pontificem; ac proinde eos esse æquales, & non vnum Romanum Pontificem toti Ecclesiæ præsidere.

Argumentum PRIMVM est: Quoniam VI. Synodus concessit Episcopo Constantinopolitano paria priuilegia cum iis, quæ habet Episcopus Romanus. Sed hoc argumentum supra est confutatum. ALTERVM argumentum sumit Nilus ex Concilio Chalcedonensi, can. 9. & 17. vbi statuitur: Vt si clericus causam habeat aduersus alium clericum, ab Episcopo suo iudicetur; si aduersus Episcopum, ab Archiepiscopo; si aduersus Archiepiscopum, à Primate diœceseos, vel ab Episcopo Constantinopolitano. Itaque vltimum iudicium defertur vrbis regiæ œcumenico Patriarchæ.

RESPONDEO, quis in eo canone dicatur Primas diœceseos, non omnino constat. & quidem Archidiaconus & Ioannes de Turrecremata super canon. si clericus, 11. q. 1. docent Primatem diœceseos vocari Episcopum digniorem, & maiorem Archiepiscopo, minorem Patriarcha. At Nicolaus I. Papa in epistola ad Michaëlem Imperatorem scribit, per Primatem diœceseos nullum alium significari posse, quàm Episcopum Romanum. Quæ sententia verior esse videtur, tum quia auctorem habet grauiorem, antiquiorem, doctiorem: tum quia non facilè probari poterit, tempore Concilij Chalcedonensis fuisse in Ecclesia, ac præsertim in Oriente, vllos Primates ab Archiepiscopis & Patriarchis distinctos: tum quia vox Græca huius canonis ἔξαρχος, non propriè primatem, sed principem significat, quæ vos multò aptiùs in summum

Pontificem, quàm in primates alios quadrat. Ipse enim so verè princeps est cuiuslibet Christianæ diœceseos.

His notatis, respondeo PRIMO, eum canonem rec Nicolao Pontifice exponi loco citato: vt Concilium de uerit, vt is, qui caussam habet cum Metropolitano, a Principem diœceseos; id est, Romanum Pontificem: vel vicinus vrbi Constantinopolitanæ, & vult esse content piscopi illius iudicio, illum adeat. Ita vt primùm lex gen lis constituatur de adeundo Papa Romano, deinde perm quædam addatur pro iis tantùm, qui prope Constantino lim commorantur.

SECVNDO, responderi potest, hos omnes canones habere robur apud nos, nisi quatenus sunt renouati à Ro nis Pontificibus. Nam LEO in epist. 59. ad Concilium Cha donense scribit; se Concilium illud approbasse, solùm quo tum ad explicationem fidei. Et Liberatus in Breuiario, ca testatur, istos omnes canones constitutos fuisse absen legatis Papæ, qui tamen alioqui Concilio præsidebant rò consuetudo, quæ est Legum interpres, apertissime nunquam licuisse ad Patriarcham Constantinop appellare, nisi ex locis subiectis eidem Patriarchæ. nim proferri potest exemplum, quo intelligamus el dente, aut Meridie, aut etiam Septentrione ad Orie Ecclesiam esse appellatum.

TERTIO, etiamsi concederemus, ex toto orbe terra posse recurri ad iudicium Episcopi Constãtinopolitani ta hos canones, non tamen sequeretur, parem esse eum scopum Pontifici Romano. Nam ex vi canonis istius Cha donensis, solùm iudicare potest Episcopus Constantino litanus eos, qui læsos se arbitrantur à Metropolitano su Papa Romanus iudicare potest etiam eos, qui læsi sunt triarchis ipsis, vel à Concilio Episcoporum, quamuis ma mo & frequentissimo; vt Athanasij, Pauli, Chrysostomi, uiani; & Theodoreti exempla declarant.

Adde VLTIMO, quòd iste canon Chalcedonensis non de appellatione, sed de primo iudicio; quod Nilus non a maduertit. Itaque licet ex toto orbe terrarum quasliber ca sas iudicare posset Episcopus Constantinopolitanus, ab tamen appellari posset ad Episcopum Romanum, iuxta

nones Sardicenſes. Nec enim Chalcedonenſes canones Sardicenſibus canonibus vllo modo repugnant. Ita ſemper remanet vltimum iudicium penes Epiſcopum Romanum.

CAPVT XXIII.

Soluitur argumentum primum Lutheranorum.

VENIAMVS nunc ad argumenta Latinorum. Obiiciunt aduerſarij primò CYPRIANVM, qui lib. 1. epiſt. 3. ait: *Nam cùm ſtatutum ſit ab omnibus nobis, & æquum ſit pariter ac iuſtum, vt vnuſcuiuſq; cauſſa illic audiatur, vbi eſt crimen admiſſum, &c. oportet vtiq; eos, quibus præſumus, non circumcurſare, &c.* Et infrà: *Niſi ſi paucis deſperatis ac perditis, minor videtur eſſe auctoritas Epiſcoporum in Africa conſtitutorum, &c.* Vbi reprehendit eos, qui appellauerant ad Romanum Pontificem, & probat, non debere appellari: tum quia id ſit ſtatutũ in Concilio Epiſcoporum; tum quia non eſt minor auctoritas Pontificum Africanorum, quàm Romanorum.

RESPONDEO, Cyprianum ægrè tuliſſe appellationes eorum, qui de manifeſtiſſimis criminibus conuicti, & iudicati fuerant; non autem omnino appellationes ſuſtuliſſe. Id colligitur ex lib. 1. epiſt. 4. vbi loquens de Baſilide, qui damnatus in Hiſpania, ad Stephanum Papam appellauerat, ait: *Nec enim tam culpandus eſt ille* (Stephanus) *cui negligenter obreptum eſt, quàm hic* (Baſilides) *execrandus, qui fraudulenter obrepſit.* At certè ſi non licuiſſet Stephano appellationes vllo modo admittere, valde certè eſſet culpandus, quòd appellationem non reieciſſet, etiamſi iuſtam cauſſam Baſilides habuiſſet.

Ad illud ergo, quod ait Cyprianus ab omnibus conſtitutum, vt *illic cauſſa audiatur, vbi eſt crimen admiſſum*; dico hoc decreto conſtitui, vt cauſſa primùm iudicetur, vbi eſt crimen admiſſum; non tamen prohiberi, quo minus etiam ſecundò alibi iudicetur.

Sed DICES: At Cyprianus ex hoc decreto probat, non debuiſſe appellari: igitur prohibitæ ſunt appellationes. RE-

SPONDEO, Cyprianum non ex hoc solo decreto argumentari, sed ex hoc decreto, adiunctis manifestissimis criminibus reorum. Sic enim Cyprianus ratiocinatur; Debet vniuscuique caussa ex decreto Concilij illic audiri, vbi est crimen admissum: horum caussa iam audita est, & manifestè crimina eorum detecta sunt: Cur igitur Romam appellant, nisi vt ibi imponant Pontifici, vel saltem Episcopos vexent, qui eis iudicauerunt?

Adde, quod si hoc decreto prohiberentur appellationes non solùm prohiberentur ad Romanum Pontificem, sed etiam ad quemlibet alium iudicem, vt Magdeburgenses contentur, Cent. 3. cap. 7. col. 176. & verba ipsa indicant, quæ generalia sunt: at absurdissima & ridicula lex esset, quæ omnem appellationem prohiberet. In qua enim, quamuis inepta forma Republica, eiusmodi lex tolerata fuit, quæ à nullo omnino appellari permitteret? Hanc ergo legem cùm tribuunt Centuriatores Ecclesiæ Dei, quæ est Respublica sapientissimè ordinata, absurdos prorsus & ridiculos se exhibent.

Ad illud verò, quod Cyprianus addit, non esse minoris auctoritatis Episcopos Africæ, respondeo; illud (Minoris) referre comparationem ad Romanos Pontifices, sed ad caussam, de qua tunc agebatur. Est enim sensus, Episcopos Africæ non fuisse minoris auctoritatis, quàm sufficeret ad hanc caussam iudicandam.

CAPVT XXIV.

Soluuntur alia tria argumenta.

SECVNDO, obiiciunt DAMASVM, qui in epist. ad Theophilum & Anysium, quæ est 79. inter epistolas Ambrosij: *Cùm*, inquit, *huiusmodi fuerit Concilij Capuensis iudicium, vt finitimi Episcopi atque eius accusatoribus iudices tribuerentur, aduertimus quod nobis iudicandi forma competere non potest.*

Respondeo PRIMO, epistolam illam non esse Damasi. In operibus Ambrosij tribuitur Ambrosio, sed nec eius esse potest, cùm in illa fiat mentio Ambrosij, tanquam cuiusdam alterius. Itaque incertum est cuius sit. SECVNDO dico, si D. [illegible]

masi sit, vt multi volunt, Damasum non dicere, se non posse iudicare, sed non conuenire vt iudicet. quod rectissimè dictum est. Etsi enim Pontifex est summus Iudex, tamen non conuenit, vt quando Concilium prouinciale aliquid statuit, ipse sine causa aliter iudicet.

TERTIO, obiicit Caluinus lib. 4. Instit. cap. 7. § 9. Concilium MILEVITANVM, in cuius can. 22. sic statuitur: *Quod si ab eis*, id est, Episcopis vicinis, *prouocandum putauerint, non prouocent, nisi ad Africana Concilia, vel ad primates prouinciarum suarum. Ad transmarina autem, qui putauerit appellandum, à nullo intra Africam in communionem suscipiatur.*

Respondent aliqui cum Gratiano, qui 2. quæst. 6. can. placuit, addidit ad hunc canonem exceptionem, nisi fortè ad Apostolicam sedem appelletur. Sed hæc exceptio non videtur quadrare; nam præcipuè propter Romanam Ecclesiam Africani statuerunt, vt non liceret appellare vltra mare. Non enim appellari vnquam consueuit vltra mare ab Africanis, nisi ad Romanam sedem. Neque est opus confugere ad has angustias exceptionis, cùm solutio vera sit in promptu.

Igitur responsio est, canonem istum non esse ad propositum. Nam quæstio de appellationibus ad Romanum Pontificem, non est de appellationibus Presbyterorum, & minorum Clericorum, sed de appellationibus Episcoporum. Siquidem Concilium SARDICENSE, quod Episcopos voluit posse appellare ad Pontificem, can. 4. & 7. idem voluit causas Presbyterorum, & minorum Clericorum, terminari apud vicinos Episcopos; ita vt liceat minoribus Clericis appellare à suo Episcopo ad alios Episcopos eiusdem prouinciæ, vt habet canon 17. Quos duos canones renouari voluit Papa Zozimus, & exequutioni mandari in Africa, vt patet ex Concilio VI. Carthaginensi, & ex epistola Concilij eiusdem ad Bonifacium Papam.

Porrò canon iste 22. Mileuitani Concilij, de Presbyteris & minoribus Clericis loquitur, non de Episcopis; vt patet tum ex Augustino, qui huic Concilio interfuit, & tamen scribit in epist. 162. licere Episcopis Africanis appellare vltra mare, Clericis minoribus non licere: tum ex verbis ipsius Concilij. sic enim incipit: *Placuit, vt Presbyteri, Diaconi, vel ceteri inferiores*

riores Clerici in cauſsis, quas habuerint, &c. Quare tor
Concilium Mileuitanum probauit Innocentius l.in epi
ad ipſum Concilium, quæ eſt 93.inter epiſtolas B.Augu
Quod certè Innocentius non feciſſet,ſi in eo Apoſtolica
derogatum aliquid fuiſſet. Hinc apparet inſcitia & oſcit
Caluini, qui loco notato dicit, Zozimum conatum eſſe
cere, vt iſte canon Concilij Mileuitani, in Concilio VI.
thaginenſi,corrigeretur. Cùm è contrario conſtet,Zozi
iuſſiſſe,vt iſte canon confirmaretur,& ad praxim rediger

„ Sed DICES; Si ita eſt, quo iure Romani Pontifices
„ rium Preſbyterum ex Africa appellantem ſuſceperunt,
„ dum ſuum reſtitui fecerunt; vt referunt Africani Patru
„ piſtola ad Bonifacium,& in alia ad Celeſtinum?

RESPONDEO; Licet prohibitum fuerit Clericis inferi
ordinis, appellare ab Epiſcopis ſuæ prouinciæ; non ta
prohibitum fuit,nec prohiberi potuit ſummo Pontifici
vellet, eos admitteret. Præterea Romani Pontifices non
admiſerunt appellationem Apiarij,quàm audierunt
rimonias,& mandarunt Africanis,vt eius cauſſam
cognoſcerent, & fideliter iudicarent. Apparet ex
duabus epiſtolis,bis Apiarium veniſſe Romam,& re
remiſſum in Africam, & ibi in Concilio iudicatum
tum eius ab vrbe.

QVARTO,obiicit Caluinus lib.4.Inſtit.cap.7.§.10.
lam 162. AVGVSTINI,vbi legimus cauſſam Cæciliani
catam à Pontifice, & quibuſdam aliis, iuſſu Imperato
deinde rurſum iudicatam ſecundò ab Epiſcopo Ar
eodem Imperatore iubente,& tertiò iudicatam ab Imp
„ re. At ſi Pontifex iure diuino eſt ſummus Iudex, quo
„ non ex ſe, ſed ſolùm iubente Imperatore iudicat? Item,
„ eo appellari non poteſt, quomodo appellatum eſt in
„ Cæciliani, & iudicatum poſt Pontificis ſententiam ab
„ ſcopo Arelatenſi, & rurſum ab Imperatore? Denique,
„ ſocios ab Imperatore adiungi paſſus eſt in primo iudi

Reſpondeo ad PRIMVM, Pontificem non iudicaſſe,
quando Imperator iniunxit; quia Donatiſtæ cauſſam
non detulerunt primò ad Pontificem,vt debebant,ſed ad
peratorem.In quo eos malè feciſſe,docet Auguſtinus ibi
vbi etiam dicit, Conſtantinum Imperatorem longè ori

tiùs egisse, qui caussam ad se delatam non ausus fuit iudicare, sed eam ad Pontificem misit. Ad SECVNDVM dico, Pontificem permisisse secum sedere alios ab Imperatore assignatos, vt satisfieret Donatistis, quibus Romanus Pontifex suspectus erat. Ad TERTIVM dico, post Pontificem iudicasse Episcopum Arelatensem, & postea Imperatorem, non quia oportebat, vt ibidem ait Augustinus; sed vt omnino obstrueretur os Donatistarum. Itaq; Imperator, vt ibidem ait Augustinus, veniam petiturus ab Episcopis, caussam illam inuitus cognouit.

CAPVT XXV.

Soluitur argumentum vltimum.

POSTREMO. Caluinus loco notato, & Magdeburgenses Cent. 5. cap. 9. & etiam Græci in Concilio Florentino, sess. 20. sed præcipuè Illyricus in libro de historia Concilij VI. Carthaginensis, argumentum, vt ipsi credunt, fortissimum, petunt ex historia Concilij VI. Carthaginensis, cuius hæc est summa.

ZOZIMVS Papa ab Africanis per legatos petiit, vt tres canones Nicæni Concilij exequutioni mandarent. Vnum, de appellationibus Episcoporum ad Romanum Pontificem; Alterum, de appellationibus Presbyterorum & minorum Clericorum ad Episcopos vicinos; Tertium, de non eundo ad comitatum; id est, ne irent Episcopi Afri ad aulam Imperatoris.

Africani his mandatis acceptis, Concilium nationale CC. XVII. Episcoporum coëgerunt, & Pontifici Bonifacio, qui, Zozimo interim mortuo, successerat, responderunt; se non inuenire eos canones in Nicæno Concilio, propterea se scripturos ad Patriarchas Orientis, Constantinopolitanum & Alexandrinum, vt ad se mittant authentica exemplaria Nicæni Concilij: interim tamen se eos canones seruaturos, salua diligentiore inspectione authenticorum exemplarium. Interim venerunt à Cyrillo Alexandrino & Attico Constantinopolitano exemplaria Nicæni Concilij, & in iis non sunt inuenti isti tres canones, sed tantùm viginti illi, qui habentur in historia Ruffini lib. 10. cap. 6. quam etiam historiam Cyrillus in epist. ad Africanos citat.

Cùm

Cùm igitur Africani non inueniſſent in exemplaribus ſe miſſis illos canones, ſcripſerunt Celeſtino Papæ, qui Bonifacio ſucceſſerat; vt quandoquidem in Nicæno Concilio canones non inueniebantur, deinceps non facilè admitterentur appellantes ex Africa. Hæc habentur in VI. Concilio Carthaginenſi, & in illis duabus epiſtolis. Quid autem Pontifex reſponderit, ibi non habetur.

Super hanc hiſtoriam ſtruunt Illyricus & Magdeburgenſes immenſam congeriem conuiciorum, & mendaciorum: præterea duo argumenta. Quod ad conuicia attinet, ILLYRICVS in illo ſuo libro de hac hiſtoria, omnium ferè Pontificum illius temporis nomina petulanter inuertit. Sanctum enim Innocentium, paſſim Nocentium vocat; S. Bonifacium, Malefacium; S. Celeſtinum, Infernalem; S. Leonem, modò infernalem lupum, modò leonem rugientem appellat.

Ad quam petulantiam retundendam ſufficere poſſunt ipſa acta Concilij Carthaginenſis, & epiſtolæ eiuſdem Concilij ad Bonifacium & Celeſtinum, quæ omnia integrè ſunt illo adiecit Illyricus. Quantò enim petulantiùs & ſcurriliter Illyricus loquitur de ſanctis illis Pontificibus, tantò eidem Africani Patres honorificentiùs & grauiùs loquuntur. Vide præterea de laudibus horum Pontificum Augustinum in epiſt. 157. ad Optatum; & lib. 1. ad Bonifacium; & Prosperum ad finem libri contra Collatorem.

Iam verò mendacia tot ferè ſunt in lib. Illyrici, quot ſententiæ. Pauca de multis proferam. In ipſo libri principio ait in ſexta Carthaginenſi Synodo, interfuiſſe cum Augustino Proſperum, Oroſium, & alios inſignes viros. At Proſperus Oroſius nec nominantur in eo Concilio, nec interfuerunt, cùm nec Epiſcopi eſſent, nec Africani, & Concilium ex ſolis Africæ Epiſcopis conſtaret.

Paulò pòſt affirmat Illyricus, cum Bonifacio Papa ſimoniacho ſchiſmate electum fuiſſe Eulabium; ſed Eulabium à maiori parte cleri & populi electum tantæ fuiſſe modeſtiæ, vt ſponte cederet, tametſi alioqui ad eum Pontificatus iure pertineret. AT ſine teſte hoc dicit Illyricus; & nos contrà producere poſſumus Anaſtaſium Bibliothecarium, qui in vita eiuſdem Bonifacij ſcribit, à Concilio Epiſcoporum CC. LII. electum Eulabium, vt iniuſtè ordinatum, Bonifacium verò ab omnibus confirmatum.

Ad haec Illyricus dicit, & sæpe repetit, Romanos Pontifices ab Africanis Patribus postulasse, iurisdictionem sibi concedi in Africam, & in omnes alias regiones; & cùm toto quinquennio de hac re deliberatum esset, tandem à Concilio definitum, vt nullum ius Pontifici concederetur. Id verò non solùm est mendacium, quia nec tale postulatum, nec talis definitio in eo Concilio reperitur; sed etiam est mendacium impudens, quia sine vlla probabilitate asseritur. Quis enim credat, Romanos Pontifices ab Afris iurisdictionem postulasse in Asiaticos & Europæos? Quis item credat, Africanos Patres toto quinquennio in ista caussa laborasse, cùm vno verbo respondere possent, se nullum ius in exteras nationes habere, proinde nec aliis posse concedere? An non rideretur, qui à Rege Gallorum iurisdictionem peteret in Hispanos? & Rex ipse nónne ridiculus esset, si quinquennium in eius rei deliberatione poneret?

Aliud mendacium, idque potissimum & millies repetitum in libro Illyrici, & Centuriis est, Zozimum Papam falsasse de industria, & contra conscientiam suam Nicænũ Concilium, vt ea fraude iugum imponeret Africanis. De quo mendacio in solutione argumentorum dicemus. His igitur prætermissis, ad argumenta veniamus.

Primvm; Si iure diuino Papa est summus Iudex Ecclesiæ totius, quare Pontifices non ex iure diuino, sed ex Concilio Niceno ius suum de appellationibus ad Apostolicam sedem, confirmare nituntur? Et cur tot Catholici, sanctique Patres Carthaginensis Concilij, ius illud admittere nolunt, nisi in Concilio Nicæno reperiatur?

Ad hoc eorum argumentum breuiter respondemus, iure quidem diuino ad summum Pontificem appellari semper potuisse: tamen an expediret ea potestate vti, & omnibus in locis, non sine caussa dubitatum esse. Nam vtrinque rationes adferri possunt. Si enim passim omnibus appellatio concedatur, facilè fiet, vt multi effugiant legitima iudicia; vt immeritò vexentur Episcopi, qui primò iudicarunt; vt caussæ, alioqui faciles, & perspicuæ, in longum tempus protrahantur. Atque hinc S. Cyprianvs lib.1.epist.3.& 4. non semel conqueritur de iis, qui semel legitimè iudicati, & damnati, Romam ad Pontificem prouocabant. Et S. Bernardvs

lib.3.

lib. 3. de consideratione, multa enumerat incommoda, ex nimia frequentia appellationum oriuntur.

Contrà verò, si nulli concedatur appellatio, dabitur sio particularibus Episcopis, vt facilè & temerè iudice tyrannicè populos opprimant; necnon, vt existimen lum se habere superiorem, nulli rationem esse redde quod nihil esset aliud, quàm vnum corpus Ecclesiæ partes scindere, quot sunt Episcopatus.

Itaque cùm res dubia esset, Concilium SARDICENS nerale, ipso etiam consentiente Pontifice, declarauit, re, vt ordinariè Presbyteris, & aliis minoribus Clericis latio concedatur ab Episcopis ad Concilium prouinc piscopis autem ad sedem Apostolicam. Esse autem h claronem, non nouam concessionem, testantur exe eorum, qui ante Concilij Sardicensis & Nicæni tempo nibus ætatibus ad Romanum Pontificem appellarun

Cur igitur in Concilio Carthaginensi Romani Pont non ius diuinum, sed Nicænum Concilium, ad ius a tionum stabiliendũ proferrent; caussa erat, quoniam strare volebant, non solùm posse ad se ab omnibus sed etiam Ecclesiæ expedire, vt ita fieret, quandoq nerale Concilium idem sensserat.

Pari ratione Africani Patres impedire cupiebant di appellationes. quoniam existimabant eas Eccles expedire; tametsi neque ignorarent, neque negarent solutè impediri non posse. Quocirca in vtraque quam ad Pontifices Romanos de hac caussa miserunt, ctionem suam ad Apostolicam sedem testantur, dum referunt acta Concilij, & eius mandata accepisse se dic non iubent, sed rogant, vt non facilè aures appella præbeat. Sed hæc omnia clariora erunt in solutione argumenti.

ALTERVM igitur argumentum Magdeburgensium & uini, eiusmodi est; Zozimus, Bonifacius, & Celestinus R ni Pontifices ius appellationum ad Apostolicam sede Nicæno Concilio probare voluerunt: atqui discussa ca falsatores & corruptores Nicænorum canonum depre sunt; igitur ne humano quidem iure, nedum diuino ad eo iudicium prouocari potest.

RESP

RESPONDEMVS primùm, Africanos Patres ex ignorãtia deceptos; Magdeburgenses, & Caluinum ex malitia peccare. Nam Africani in epistola ad Cœlestinum bis repetunt, in nulla Patrum definitione, & in nulla Synodo se inuenisse illos canones; ex quo apparet, eos non habuisse canones Sardicensis Concilij, in quibus tres illi canones disertis verbis continentur; & si eos habuissent, sine dubio acquieuissent. Non enim minor est Sardicensis, quàm Nicæni Concilij auctoritas. Neque maior est error citare Nicænum Concilium pro Sardicensi, quàm Matthæum pro Ioanne, vel Hieremiam pro Zacharia, vt citauit S. Matthæus, cap. 27. Sicut ergo non possumus vocare Matthæum falsarium, quia idem Spiritus sanctus in Hieremia & Zacharia loquutus est, ita nec debuissent Summi Pontifices appellari falsarij, etiamsi Nicænum Concilium pro Sardicensi citassent, cùm eadem sit authoritas vtriusque Concilij. At Magdeburgenses nouerunt Sardicense Concilium, & tanquam legitimum in suam quartam centuriam transtulerunt; ergo necesse est fateantur Africanos deceptos, & caussa excidisse: ergo cùm illis nihilominus obstinatè victoriam tribuunt, secum pugnant, & ex malitia peccant.

Sed DICES, in isto Concilio VI. Carthaginensi, cap. 6. citatur nominatim Sardicense Concilium: ergo non ignorabant illud Africani.

RESPONDEO, illa verba, quibus citatur Sardicense Concilium, non esse Africanorum, sed legatorum Pontificis. Ipsi enim ex commonitorio sibi dato à Pontifice Zozimo, illa verba citabant. Et præterea existimo, omnino esse corruptum eum locum, & vel positum à Librariis, Sardicensi, pro Nicæno; vel quod magis suspicor, ex margine irrepsisse in textum, illud: *Ex Sardicensi Concilio.* Ponitur enim in margine, Sardicense Concilium, quia reuera verba, quæ ibi citantur, non inueniuntur nunc, nisi in Sardicensi Concilio. AT nihilominus non debet esse in textu nomẽ, Sardicensis Concilij. Siquidem verba illa citantur ex commonitorio Papæ Zozimi, quod ex Roma legati attulerant: legati autem illi ex Nicæno Concilio se canones citare dicebant. Vnde mox verbis illis recitatis, Augustinus dixit: *Et hæc nos seruaturos profitemur salua diligentiori inquisitione Nicani Concilij.*

Quibus

Quibus verbis indicat, se accepisse canonem citatum a quam ex Nicæno Concilio.

Adde quod Augustinus lib. 3. contra Cresconium, ca non agnoscit aliud Sardicense Concilium, quàm quod hæreticum Concilium Orientalium Episcoporum co Athanasium. Duplex enim fuit Sardicense, vt patet ex So meno lib. 3. hist. cap. 10. & 11. vnum Catholicum generale pra C C C. Episcoporum, quod Augustinus nunquam v alterum hæreticum L X X V I. Episcoporum, quod Aug nus vidit.

Secvndo dico, canones Nicæni Concilij, qui sunt a Ruffinum lib. 10. histor. cap. 6. & qui missi sunt ex Orien Africanos, sine dubio non esse omnes canones, quos Ni num Concilium edidit, & proinde probabile esse, hos canones, quos Zozimus citauit ex Nicæno Concilio, re in eo Concilio fuisse. Quod illi canones non sint omn probant nonnulli ex epistola Athanasij ad Marcum Papa in qua petit exemplum Nicæni Concilij ex Romani Pont cis scrinio, asserens exempla quę erant Alexandriæ, falsata mata ab Arianis.

Sed hoc argumentum ridetur à Magdeburgensibus, ve rè non est solidum. Nam illa incensio librorum accidit pore Constantij Imperatoris, quando Athanasio ex Georgius quidam Arianus in locum eius ordinatus est; Athanasius testatur in epistola ad omnes Orthodoxos; stat autem ex Chronico Hieronymi, Marcum Papam tempore iam fuisse defunctum. Deinde, si Marcus Papa emplum misisset ad Alexandrinos ex Romano scrinio, et conuenissent deinceps inter se exemplaria Romanum & A xandrinum. Quomodo ergo in exemplari à S. Cyrillo ex lexandria ad Africanos misso, deerant isti canones tres, inueniebantur in Romano?

Omissa ergo ista Athanasij epistola, probatur canones los non esse integros. Primo, quia vnus ex præcipuis ca nibus Nicęni Concilij erat, vt Pascha die Dominico celebr retur, vt patet ex epistola Constantini apud Eusebium lib de vita Constantini, ex Epiphanio hæres. 69. & ex Athanas in epistola de Synodis Arimini & Seleuci. At iste canon non exstat inter illos X X. Ruffini.

Secvn

SECVNDO, Ambrosius in epist. 82. docet, in Concilio Nicæno statutum, ne bigamus in clerum ascisca tur. At neq; hoc in illis XX. canonibus inuenitur.

TERTIO, Hieronymus præfatione in Iudith, asserit, à Concilio Nicæno librum Iudith inter canonicos receptum. At non reperitur hoc inter canones Ruffini.

QVARTO, Augustinus epist. 110. de designando successore, asserit, in Concilio Nicæno prohibitum, ne duo Episcopi simul sedeant in eadem Ecclesia, contra quem canonem se imprudenter fecisse, dolenter refert. At iste canon nusquam apparet inter illos XX.

QVINTO, in Concilio Africano, can. 14. asserunt Patres ex canone Nicæni Concilij, non licere, nisi ieiunis offerre Eucharistiam. At vbi est iste canon inter illos XX?

SEXTO, in fine Concilij Chalcedonensis, Atticus refert in Concilio Nicæno determinatam fuisse rationem scribendarum formatarum epistolarum, de quibus loquitur Optatus lib. 2. contra Parmenianum, vbi ait: *Cum quo* (Syricio Romano Pontifice) *nobis totus orbis, commercio formatarũ, in communionis societatem communicat;* & Concilium Mileuitanum can. 20. dum prohibet, ne sine formatis literis Clerici ad comitatum eant. At hoc nusquam apparet in illis viginti canonibus Ruffini.

Denique SEPTIMO, Lutherus, Caluinus, Centuriatores, & ceteri hæretici passim obiiciunt ex Socrate, lib. 1. hist. cap. 8. canonem Nicæni Concilij, in quo dicunt, permissas coniuges Sacerdotibus. At iste canon non inuenitur in illis XX. Ergo si Zozimus corruptor & falsator canonum Nicænorum dicitur, quia citauit nomine Concilij Nicæni vnum canonem, qui non inuenitur in illis XX. canonibus; eadem ratione corruptores & falsatores dicendi sunt Constantinus, Athanasius, Epiphanius, Ambrosius, Hieronymus, Augustinus, Atticus, Socrates, Africani Patres, & ipsi Centuriatores, atq; etiam Lutherus & Caluinus. Omnes enim isti citant canones Nicæni Concilij, qui in illis XX. non reperiuntur.

Adde VLTIMO, quod in Concilio Florentino, sess. 20. Ioannes quidam vir doctissimus asserit, se multis Sanctorum veterum testimoniis posse ostendere, Concilij VI. Carthaginensis Patres tandem agnouisse, corruptos & falsos canones

Nicæni Concilij ad se ex Alexandria & Constantinopoli sos fuisse.

Dico TERTIO, mihi videri probabile admodum, in cilio Nicæno non fuisse expresè hos tres canones, de bus agimus; sed à Zozimo, & à Bonifacio vocari hos nes Nicænos, quia Concilium Nicænum & Sardicens vno & eodem habebantur, & vtriusque Concilij canon mul coniuncti erant in Bibliotheca Romana, tanquá dem Concilij essent. Cuius rei ignoratio Africanos P perturbauit.

Rationes, quæ me mouent, hæ sunt. PRIMA, quoniam dem verbis habentur hi canones in Concilio Sardicens bus eos allegant legati Zozimi: nec est verisimile, eos sus canones fuisse in Nicæno Concilio, & tamen non re vllo modo Patres Sardicenses, se canones non condi renouare. Itaque existimo, in Nicæno Concilio impli obscurè decretum, vt ad Pontificem appellaretur, qua rum can. 6. iubet Concilium seruari antiquas consue & vna est hæc de appellationibus, vt patet ex Leone & ex exemplis suprà adductis: & etiam quia iubet cilium, causam semel iudicatam iterum in alio lo posse, vt patet ex epist. Iulij apud Athanasium, in sec pologia: sed expresè, & disertè Concilium Sardicens totam explicuit.

SECVNDA, quoniam in Concilio Nicæno à Dion te mille annos conuerso ex Græco, quod exstat in mon rio S. Vedasti Atrebati, habentur simul, tanquam eius Concilij, canones omnes Concilij Sardicensis.

TERTIA, quoniam alioqui non potest reddi ratio Sardicense Concilium, quod constat vniuersale, & proba fuisse, non numeretur inter Concilia generalia. Deberet o dici secundum Concilium, sed ideo non addit ad numer Conciliorum, quia pro vno & eodem habetur cum Nic Cur autem simul cum Nicæno Sardicense Concilium c iunctum fuerit, ratio est, quia iidem Patres magna ex par vtroque Concilio interfuerunt, & nihil noui, quoad fidei in Sardicensi definitum est, sed solùm Nicæna fides robo cùm in aliis Conciliis semper nouę hęreses damnatæ fuer Itaq; Zozimus non fraude aliqua citauit Nicænum pro Sa di co

dicensi, sed quia pro eodem habentur. quod idem dicendum puto de Iulio in epistola ad Orientales, Innocentio in epistola ad Victricium, & Leone in epistol. 25. ad Theodosium: qui hunc canonem citant nomine Nicæni Concilij. Quemadmodum enim Symbolum Constantinopolitanum passim vocatur Nicænum, quia est explicatio Nicæni; ita quoq; canones Sardicenses, Nicænos appellare solebant veteres, quod nihil sint aliud, quàm explicatio, & confirmatio canonum Nicænorum.

Addo QVARTO, Carthaginenses Patres nunquam statuisse, vt nullum ius Romano Pontifici in Africam tribueretur: vel, vt non liceret vllo modo Episcopis Afris ad Romanam Ecclesiam prouocare: neque tantum fuisse dissidium inter Pontifices Romanos, & Episcopos Africanos, quantum Illyricus & Caluinus dicunt. Nam inprimis eiusmodi decretum nusquam exstat; deinde ipsi Africani Patres in epist. ad Bonifacium, & in altera ad Celestinum, concordiam & subiectionem suam ad Apostolicam sedem apertissimè testantur; sic enim ad Bonifacium scribunt:

Quoniam Domino placuit, vt de his, quæ nobiscum egerunt sancti fratres nostri, Coëpiscopus Faustinus, & Compresbyteri Philippus & Asellus, non beatæ memoriæ Episcopo Zozimo, à quo ad nos mandata & literas attulerunt, sed tuæ venerationi, qui in eius locum es diuinitus constitutus, humilitas nostra scriberet; ea breuiter insinuare debemus, quæ vtrorumque concordia terminata sunt, in quibus, salua quidem caritate, sed non sine paruo altercationis labore demorati sumus. Hæc illi. Vbi cùm omnia ad Papam referunt, quæ acta sunt; & à Zozimo Pontifice mandata se accepisse testantur, an non apertè indicant, se illum, vt Superiorem, agnoscere? In epistola verò ad Celestinum: *Præfato*, inquiunt, *debitæ salutationis officio, impendiò deprecamur; vt deinceps ad vestras aures hinc venientes, non facilius admittatis.* Quibus verbis, nec absolutè recusant legem illam de appellationibus; nec dicunt, non posse Pontificem, si velit, appellantes admittere: sed tantùm obsecrant, vt non facilè deinceps aures appellantibus præbeat.

S. AVGVSTINVS in epistola 157. apertè prædicat Romani Pontificis primatum in Africam, cùm ait; Ex mandato

Zozimi, se & alios Episcopos Cæsaræam venisse: & in
Christianum vniuersum; cùm hæresim Pelagianam scri
Innocentio & Zozimo toto orbe esse damnatam. Ide
gustinus Bonifacio Papæ subiectus & coniunctissimo
vt patet ex initio libri primi aduersus duas epistolas Pe
norum, ad eundem Bonifacium. Idem quoque in epis
ad Celestinum Papam, ad ipsum Pontificem refert ca
Episcopi cuiusdam Afri, & inter alia sic loquitur: *Col
nobiscum pietate venerabilis Domine beatissime, &
caritate suscipiende sancte Papa, & iube tibi, qua
sunt, omnia recitari.* Et infrà: *Exsistat exemplo ipsa sed
stolica iudicante, vel aliorum iudicata firmante*, etc. E
trà, Celestinus Papa in epistola ad Gallos, miris laudib
fert Augustinum, atque eum dicit in communione Ro
Ecclesiæ semper mansisse; & à se, & prædecessoribus su
ctorem optimum habitum semper fuisse.

Quæ coniunctio Augustini cum Romana Eccles
festi mendacij conuincit Illyricum, qui scribit; ab A
eiusque collegis, Romanos Pontifices, tanquam
corruptores sceleratissimos refutatos, & ab om
ditione exclusos.

Non diu post illud Carthaginense Concilium, S
epist. 87. scribit ad Episcopos prouinciæ Mauritaniæ
ca, atque ait; se Lupicino Episcopo communionem re
se, quoniam ad se ex Africa appellasset: item se misisse
tium Episcopum legatum, qui vice sua res Africas cog
ret. Aut igitur Concilium Carthaginense id non prob
aut certè Patres illi, sententiam mutauerunt.

Rursum, post annos circiter XL. S. Evgenivs Car
nensis Episcopus cùm à Rege Honorico Ariano ad co
nem de fide compelleretur, respondit; se scripturum ad
gas suos transmarinos. Nec enim sine consensu aliorum
scoporum, & præcipuè Romanæ Ecclesiæ, quæ caput e
nium Ecclesiarum, de fide aliquid statui posse. Refert
ctor Vticensis li. 2. de persecutione Vandalica. Igitur
scebat Episcopus Carthaginensis, etiam post Concilium
Carthaginense, Romanam Ecclesiam caput esse omnium
clesiarum; & si omnium, certè Africanarum quoque:
Romano Pontifice dissidebat, cui se scripturum profiteru

Non diu pòst, cùm Thrasimundus Honorici successor, omnes penè Africanos Episcopos, hoc est, CC. XX. in Sardiniam relegasset, Symmachus Papa Romanus omnes illos Episcopos, vt sua membra, suis sumptibus pauit, ac fouit liberalissimè; vt Paulus Diaconus scribit lib. 17. rerum Romanarum. quod certè non dissidij, sed communionis & coniunctionis est argumentum.

Eodem tempore S. FVLGENTIVS Africanorum Episcoporum facilè princeps, cum Romana Ecclesia coniunctissimus fuit; vt ex cap. 12. vitæ ipsius constat. Nam cùm in Ægyptum proficisci vellet ad solitudines Monachorum, admonitus est ab Episcopo Siracusano, ne id faceret; propterea quòd illi omnes Monachi à sede B. Petri disiuncti essent, cum qua ipse communicaret. Itaque relicta Ægypto Romam venit, ad inuisenda Sanctorum loca. Idem verò Fulgentius, vt ex capite 29. vitæ ipsius, ab eius discipulo fideliter scriptæ, colligitur, cum Ecclesia Carthaginensi, & eius Episcopo coniunctus erat; ex quo efficitur, vt etiam Episcopus Carthaginensis cum Romano coniunctus esset. nec enim S. Fulgentius duobus inter se non communicantibus, iure communicare potuisset.

Post ea tempora, B. GREGORIVS coniunctionem suam cum Episcopo Carthaginensi, & ius appellationis, & iurisdictionem in eas omnes prouincias manifestè declarat, lib. 1. epist. 72. & 75. & lib. 7. epist. 32.

Sed contrà obiicit Illyricus epistolam Bonifacij II. ad Eulabium Alexandrinum Episcopum, & epistolam Eulabij Episcopi Carthaginensis ad eundem Bonifacium. Ex quibus epistolis colligitur, post Concilium Carthaginense VI. per annos centum, separatos fuisse Carthaginenses Episcopos à communione Romanæ Ecclesiæ; & tum demum reconciliatos, subiiciente se Eulabio Apostolicæ sedi, & anathematizante antecessores suos.

RESPONDEO primùm; valde mihi eas epistolas esse suspectas. Nam inprimis pugnare videntur cum iis, quæ diximus de coniunctione Augustini, Eugenij, Fulgentij, & aliorum Africanorum cum Romana Ecclesia. Deinde Eulabius Alexandrinus, ad quem Bonifacius scribere videtur, nullus fuit; aut certè eo tempore non fuit, vt patet ex chronologia

Nicephori Constantinopolitani. PRAETEREA Boni
significat in epistola sua, Iustino imperante se scribere,
stinus obierat, antequam Bonifacius sedere inciperet,
historiis omnibus constat. AD HAEC, epistola, quæ Bo
cio adscribitur, tota ferè constat ex duobus fragmentis
rum alterum sumptum est ex epistola Hormisdæ Pon
ad Ioannem; alterum ex epist. S. Gregorij ad Episcopo
liæ, quæ est quinquagesima secunda libri quarti. At S. Gr
gorius eo tempore nondum erat natus; neque credibi
Gregorium à Bonifacio illa verba sumpsisse, siquidem
omnino Gregorianus est.

In epistola etiam, quæ Eulabio Carthaginensi trib
quædam sententia Gregoriana inseritur, ex lib. 4. epist.
Eulogium. Et reliquum eius epistolæ nihil est, nisi fragm
tum epistolæ Ioannis Episcopi Constantinopolitani a
pam Hormisdam.

Sed si fortè epistolæ istæ veræ sunt (nihil enim affirm
ne dubio non in eum sensum accipiendæ sunt, quas
Eulabij prædecessores vsq; ab Aurelio Carthagine
cilij præside, à Romanæ Ecclesię communione di
rint; id enim repugnat certissimis & verissimis hist
solum significant, Aurelium primùm contra Roma
clesiam superbire cœpisse, deinde eius exemplo ipsum
bium, & fortè aliquos alios; ceterùm Eulabium, cog
ritate, iterum se Romanæ Ecclesiæ obedientiæ subie
enim solum ex epistolis illis colligitur.

CAPVT XXVI.

Idem probatur ex eo, quòd summus Pontifex nemine iudicatur.

ARGVMENTVM DECIMVM sumitur
quòd Romanus Pontifex à nemine in terris
cari potest. Non enim potest euidentiùs
principatus eius, quàm si ostendatur ita om
Prælatus, vt nemini sit subiectus. Sunt autem tria obser
antequam ad probationem veniamus.

PRIMO, nos hoc loco non disputare de Pontifice,
Princeps temporalis. hoc enim modo, ne aduersarij q
ob

negant, eum non posse iudicari in caussis temporalibus. Est enim commune omnibus absolutè Principibus, vt nullum agnoscant superiorem in negotiis temporalibus. Loquimur ergo de Pontifice ratione solius Pōtificatus; ac dicimus eum, etiamsi ditionem temporalem nullam haberet, non posse vllo modo iudicari in terris ab vllo Principe Christiano, siue seculari, siue Ecclesiastico; neque ab omnibus simul in Concilio congregatis.

Obseruandum est SECVNDO, duos fuisse errores de hac re. Vnum eorum, qui docuerunt, Pontificem posse ab Imperatore iudicari, puniri, deponi; si non fungatur rectè suo munere. Ita quondam Marsilius de Padua apud Ioannem de Turrecremata, lib.4.summæ de Ecclesia, part.2.cap.37.quem errorem prolixè refellit idem auctor lib.2.cap.93.& seq. Alter est error NILI, in suo libro de primatu, qui Pontificem non quidem à Principe seculari; sed tamen à Concilio Episcoporum iudicari & puniri posse, contendit. Porrò Caluinus lib.4. Instit.cap.7.§.19.& ceteri huius temporis hæretici, vtrumque errorem simul coniungunt; & tam Principum, quàm Episcoporum iudicio, Pontificem Romanum subiiciunt.

Obseruandum est TERTIO, rationem præcipuam, cur Papa iudicari non possit, esse, quia Princeps est Ecclesiæ totius; & proinde superiorem in terris non habet: nam quia summus Princeps est Ecclesiæ, non potest iudicari ab vllo Ecclesiastico Antistite: & rursum, quia Respublica Ecclesiastica spiritualis est; ac proinde maior ac sublimior, quauis Republica temporali: propterea summus Princeps Ecclesię dirigere & iudicare potest summum Principem Reipublicæ temporalis; non autem ab eo dirigi, aut iudicari debet, nisi rectus ordo, & ipsa rerum natura peruertatur. Hęc, inquam, est ratio primaria; &, vt Scholæ loquuntur, à priori: tamen, quia hæc ratio assumit id, quod in tota hac disputatione probare nitimur; videlicet Romanum Pontificem Principem esse totius Ecclesiæ: idcirco hac, & similibus rationibus prætermissis, ex testimoniis Conciliorum, Pontificum, Imperatorum, ac Doctorum Ecclesiæ demonstrabimus; Romanum Præsulem iudicari non posse: vt inde confirmemus primariam nostram thesim; quæ est, Romanum Pontificem Caput & Principem esse Ecclesiæ vniuersæ.

Probatur ergo PRIMO ex Conciliis; In Concilio SIN-
SANO dicunt Patres: *Prima sedes à nemine iudicabitur*
fert hæc verba ex isto Concilio Nicolaus in epist. ad Mi-
lem. Item in Concilio ROMANO sub Syluestro CC. LX
Episcoporum, can. vlt. *Neque ab Augusto, neque à Reg*
neque ab omni Clero, neque à populo iudicabitur prima
Huius decreti meminit idem Nicolaus in epist. ad Mi-
lem. Item in Synodo ROMANA sub Sixto III. cap. 9.
mus dictum: *Non licet in Pontificem sententiam dicere*
Sixtum, qui accusabatur, respondisse: *Etsi in meo arbitr*
iudicer, an non iudicer; tamen non abscondatur veritas.

Cùm DIOSCORVS Episcopus Alexandrinus in Sy-
II. Ephesina Leonem I. iudicare, & damnare ausus esse
hoc factũ exhorruit Catholica Ecclesia; vt Concilium C
cedonense, in epist. ad Martianum & Valentinianum I
ratores; & in altera ad ipsum Leonem, quę habetur act.
dem Concilij, scripserit; se damnasse Dioscorum m
caussas: sed præcipuè, quod in primam sedem sententi
re præsumpsisset. In Concilio V. sub Symmacho, re
ber Ennodij Diaconi, in quo inter alia scriptum e
rum hominum caussas Deus voluit per homines ter
sedis istius Præsulem, suo sine quæstione reseruauit ar

Concilium ROMANVM sub Adriano Papa II. cu
ba referuntur in VIII. Synodo, act. 7. sic ait: *Roman*
tificem de omnium Ecclesiarum Præsulibus iudicasse le
de eo verò quenquam iudicasse, non legimus. Quod sanè
gitimo iudicio intelligendum est. Et Concilium ipsum
act. 10. can. 21. asserit, non licere vlli terreno Principi
Patriarchas, & inprimis Romanum. Deniq; in Concilio
LEVITANO, canone 19. puniuntur grauissimè Clerici
Imperatore iudicari volunt. Si ergo Imperator Clericos
care non poterat; quantò minus Pontificem?

SECVNDO, probatur ex testimoniis Pontificum. G
SIVS in epist. ad Anastasium Imperatorem: *Duo sunt, in*
Imperator Auguste, quibus principaliter mundus hic re
auctoritas sacra Pontificum; & regalis potestas. In quibus
tò grauius est pondus Sacerdotum; quantò etiam pro ipsis
gibus in diuino sunt reddituri examine rationem. Nosti
ex illorum te pendere iudicio; non illos ad tuam posse re

Voluntatem. GREGORIVS lib. 9. epist. 39. ad Theodistam: *Si B. Petrus*, inquit, *cùm à fidelibus culparetur, auctoritatem, quam in sanctam Ecclesiam acceperat, attendisset; respondere poterat, & pastorem suum oues reprehendere non auderent.* NICOLAVS I. in epistola ad Michaëlem: *Satis*, inquit, *euidenter ostenditur; à seculari potestate nec ligari prorsus, nec solui posse Pontificem; id est, nec damnari, nec absolui.* INNOCENTIVS III. in epistola ad Imperatorem, quæ habetur cap. Solitæ, tit. de maioritate, docet hoc idem ex professo. Et in serm. 2. de consecrat. Pontif. Similiter BONIFACIVS VIII. in extrauaganti, Vnam sanctam. Et IOANNES XXII. in extrauaganti, Licet iuxta doctrinam Apostoli.

TERTIO, probatur ex confessione Imperatorum. Nam de Constantino scribit Ruffinus lib. 10. histor. cap. 2. eum noluisse Episcopos iudicare; sed dixisse, se potius ab Episcopis iudicari debere. Similis est confessio Basilij Imperatoris in oratione, quam habuit ipse in fine VIII. Synodi. Et inter cetera monet omnes laicos, in quorum ordine se antè posuerat; ne velint iudicare iudices, aut pascere suos pastores. Denique, Nicolaus in epistola ad Michaëlem, multis allatis testimoniis, probat, pios Imperatores nunquam Pontificibus imperasse; sed obsecrasse solùm vt Patres, si quid ab eis fieri voluissent.

Accedant POSTREMO sanctorum Doctorum pauca testimonia. AMBROSIVS in oratione de tradendis Basilicis: *Bonus*, inquit, *Imperator intra Ecclesiam est, non supra Ecclesiam.* Certè si non est supra Ecclesiam; multò minùs supra Ecclesiæ Patrem & Pastorem.

GREGORIVS NAZIANZENVS in oratione, qua se excusat; quòd tam diu ab Ecclesiastica functione se abstinuerit: *Vos*, inquit, *oues, nolite pascere pastores, neque super terminos eorum eleuemini. Satis enim est vobis, si rectè pascimini; nolite iudicare iudices; nec leges feratis legislatoribus.* Ac ne putes, à Gregorio excipi Imperatores; audi quid idem Doctor dicat in oratione ad ciues timore perculsos, & Principem irascentem: sic enim alloquitur Imperatorem: *Num vocem suscipitis liberam? & quod lex Christi vos meæ potestati, meoque subiecit tribunali? Imperamus enim & ipsi, addo, & im-*

perio maiori & perfectiori. Suscipe igitur vocem libere scio te ouem esse gregis mei, &c.

S. BERNARDVS in epistola ad Conradum Imperat *Legi*, inquit, *omnis anima potestatibus sublimioribus su sit. Quam sententiam cupio vos custodire in exhibenda rentia Petri Vicario, sicut ipsam vobis vultis ab omnip uari imperio.* BONIFACIVS Martyr apud Gratianu stinct. 40. canon. Si Papa, de Romano Pontifice loquen *Cunctos iudicaturus à nemine est iudicandus.* Denique GO de sancto Victore, parte 2. de Sacramentis: *Spiritua testas*, inquit, *iudicat terrenam; ipsa verò à Deo primu stituta est, & cùm deuiat, à solo Deo iudicari potest.*

CAPVT XXVII.

Soluuntur argumenta Nili.

SVPEREST, vt argumenta soluamus. Primùm deinde Caluini; postremò, quæ ex veteribus ticis, Ioannes de Turrecremata, & alij attu Sed antequam argumenta Nili propo ctorem monendũ censuimus, ne Illyrici interpreta tùm fidat. nam cùm alibi; tum in hoc præcipuè capi semel deprauat verba Nili. Sit exemplo initium hu Nilus sic habet: ὅτι δὲ πάντας ἀναχρίνων αὐτὸς ὑπ' ἀναχρίνεται, τῦτο καὶ ψεῦδος, καὶ τοῖς τῶν ἀποστόλω σιν ὐ συμβαίνει. hoc est; *Quod autem omnes iudicans, nullo iudicetur; id & falsum est, & moribus Apostu non conuenit.* ILLYRICVS autem sic reddidit: *Quod blat aduersarij; Papam omnes iudicare, ipsum verò à nemine cari debere; nomine ac vanitate & mendacio plenissimu & ab Apostolorum æquabilibus, modestisq; canonibus mùm dissonat.* At certè, *Blaterant*, non est in Græco. Et Nilus simpliciter falsum dicit, Illyricus, pro sua facũdia mine, vanitate & mendacio plenissimum esse, ait. Deni *Mores Apostolorum*, fidelis interpres, *AEquabiles & mo stos canones Apostolorum*, reddidit. Nec aduertit id cau quentibus verbis pugnare. Nam probaturus Nilus quod xerat, non canones, sed facta Apostolorum recenset.

Sed his omissis, NILI rationes videamus. PRIMO, si Paulus, inquit, confert suam doctrinam cum Apostolis, & Petrus se acriter obiurgari à Paulo patienter tulit; quo iure Papa Romanus nulli mortalium de factis, vitaque sua rationem reddere vult?

RESPONDEO; Pauli exemplum pro nobis facit; ideo siquidem ad Petrum accurrit, & cum eo contulit Euangelium, quia Petrum maiorem se agnoscebat; & exemplum posteris dare volebat, vt ad Petri sedem in eiusmodi rebus accurrerẽt. Notarunt hoc Hieronymus ex nostris in epistola ad Augustinum, quæ est 11. inter epistolas Augustini, & Theodoretus ex Græcis in epistola ad Leonem. Porrò, Petrus obiurgari se à Paulo passus est, quod esset illa non iudicialis censura, sed fraterna correptio. Nam, vt Augustinus docet in epist. 19. ad Hieronymum, & Gregorius homil. 18. in Ezechielem, non reprehendit Paulus Petrum, quomodo maiores de minoribus ex auctoritate iudicant; sed quomodo minores interdum maiores suos ex caritate corripiunt.

Obiectio SECVNDA; Honorius Papa Romanus à sexta Synodo non solùm iudicatus; sed & damnatus est.

RESPONDEO; De Honorio alio loco fusiùs disseremus, cùm ad eam quæstionem peruenerimus; an Papa hæreticus esse possit. Interim respondemus; Honorium in caussa fidei iudicatum atque damnatum esse; (si vera tamen sunt quæ de eo feruntur) neq; nos negamus, quin Pontificem hæreticum Ecclesia iudicare possit. Quemadmodum autem id cohæreat cum eo, quod dicimus; Papam à nullo iudicari posse; in postremi argumenti solutione patebit.

TERTIA; Multæ sunt leges latæ de Episcopis, cùm ab Apostolis, tum à Conciliis; quæ certè omnes Episcopos ligant: atqui Papa nihil est aliud, quàm Episcopus; igitur tenetur legibus proinde superiorem habet, à quo iudicetur.

RESPONDEO; Papa tenetur quidem Ecclesiasticis legibus, sed quoad directionem, non quoad coactionem; vt Iurisconsulti de Principe loqui solent. Quamuis autem Concilia tam generalia, quàm particularia interdum de Episcopis vniuersè loquantur, cùm leges ferunt; tamen de iis Episcopis solùm intelligi debent, qui subiecti sunt Legislatori. id quod ex Conciliis particularibus planum fieri potest. Ea

siqui-

siquidem Concilia sæpe dicunt; Si quis Clericus, si quis E
scopus id fecerit, &c. & tamen constat; legibus illis non
ri, nisi Clericos, aut Episcopos eius prouinciæ.

» QVARTA; Sexta Synodus generalis nominatim Rom
» Ecclesiæ legem præscribit. Nam canone 13. reprehendit
» clesiam Romanam; quòd Presbyteris, & Diaconis, ac Sub
» conis vsum vxorum non permittat; atque imperat, vt d
» ceps permittat. Et canone 55. reprehendit eandem Eccle
» Romanam, quòd in Quadragesima etiam Sabbatho ieiu
» ac præcipit, ne id amplius fiat.

RESPONDEO; Iam antè monuimus, canones istos
adscribi sextæ Synodo; cùm editi fuerint postea à nona
dam Synodo, quam Romani Pontifices non modò no
probarunt, sed etiam reprobarunt. De qua re vide Francis
Turrianum in libro de sexta Synodo, & Melchiorem
num lib. 5. de locis, capite postremo, in solutione argum
sexti.

Et sanè isti ipsi duo canones satis apertè indicant,
fuerit ea Synodus. Nam canone 13. dicunt; Apostolo
vetustatis doctrinam se proponere, cùm vxorum
nium Clericis permittit. quod certè falsissimum
Concilium Carthaginense II. longè antiquius &
ista falsa Synodo sexta, can. 2. sic ait: *Omnibus placuit, vt*
scopi, Presbyteri, & Diaconi, vel qui Sacramenta contr
pudicitiæ custodes, etiam ab vxoribus se abstineant; *sic*
Apostoli docuerunt, & ipsa seruauit antiquitas, nos quo
stodiamus.

Item EPIPHANIVS Græcus, atque antiquissimus &
batissimus auctor, hæres. 19. quæ est Catharorum: *Sed, in*
adhuc viuentem & liberos gignentem vnius vxoris virum
suscipit (Ecclesia) *sed eum, qui se ab vna continuit, aut*
duitate vixit, Diaconum, Presbyterum, Episcopum, & Hy
diaconum, maximè vbi sinceri sunt canones Ecclesiastici.
dices mihi, in quibusdam locis adhuc liberos gignere Presby
ros, & Diaconos, & Hypodiaconos; at hoc non est iuxta can
nem, sed iuxta hominum mentem, quæ per tempus elanguit.

At, inquit NILVS, sexta Synodus citat canonem sextu
Apostolorum, qui præcipit, ne Clerici vxores abiiciant, p
textu religionis.

RESPO

RESPONDEO; præcipi eo canone, vt Clerici, qui vxores habent, eis prouideant, quæ ad victum necessaria sunt; non autem vt eis cohabitent commercio maritali. Quam explicationem recusare non potest Nilus; tum quòd ita eundem canonem exponat Synodus ipsa Trullana, canone 48 tum etiam, quia alioqui iste idem Apostolicus canon pugnabit cũ canonibus illis Trullanis, quorum auctoritas nobis obiicitur. Nam canon Apostolorum non solùm Clericis minoribus; sed etiam Episcopis præcipit, ne vxores abiiciant. Et tamen canones Trullani, Clericis minoribus vxoris commercium permittunt; Episcopis non permittunt. Sed de hac re alibi plura.

Quod verò attinet ad canonem de ieiunio Sabbathi, cùm res sit indifferens, & quæuis regio morem suum seruare possit; vt Hieronymus docet in epistola ad Lucinium Bœticum; & Augustinus in epist. 86. ad Casulanum; non debuit, nec potuit Concilium Græcorum, legem ponere Latinis de hac re. Adde, quod à nobis facit INNOCENTIVS I. in epistol. 1. qui Sabbatho ieiunãdum esse docet; necnon Ephiphanius Græcus, qui in compendiaria doctrina solùm excipit Dominicas à ieiunio Quadragesimæ.

At canon 65. Apostolorum, vetat Sabbathis ieiunare. RESPONDEO, canonem istum suppositititium videri; solum enim quinquaginta canones Apostolorum Ecclesia recipit, vt Humbertus Cardinalis testatur in libro aduersus Nicetam, & habetur apud Gratianum distinctione decima sexta. DEINDE, si verè Apostoli id iusserunt; iusserunt certè in odium hæreticorum, qui Sabbatho ieiunabant, ne Creatorem honorare viderentur, qui die septima requieuit. Illa igitur hæresi iam extincta, ieiunare licet etiam die Sabbathi; nec solùm licet, sed etiam pium est, ob memoriam Dominicæ sepulturæ, & vt longiùs recedamus à Iudaismo.

QVINTO; obiicit contra solutionem dupliciter. PRIMO, « quia etiamsi canones isti nõ essent legitimi; tamen ratio ipsa « manifestè docet, Papam iudicari posse. Omnes enim Episcopi, vt Episcopi, æquales sunt, vt ex Dionysio patet, qui dicit; « omnes esse eiusdem ordinis & dignitatis: atqui Papa nihil est « amplius, quàm Episcopus; vt constat tum ex eo, quòd ab Epi- « scopis ordinatur; tum ex eo, quòd Dionysius nullam agno- «

scit

» scit in Ecclesiastica Hierarchia dignitatem Episcopali mi
» rem: Papa igitur non minus tenetur legibus Conciliorum
» iudicari potest; quàm Episcopi ceteri.

» SECVNDO; quoniam canones illos esse legitimos, &
» niuersalis Synodi, multis modis demonstratur. PRIMO
» quoniam Synodus quæ hos canones condidit, est ipsa
» Synodus instaurata. Iidem enim Patres, qui ad fidem
» candam initiò conuenerant; iidem conuenerunt postea
» dum ad canones condendos. SECVNDO; quoniam non
fuit in hac Synodo legatio Papæ Romani. Siquidem Gor
næ in Creta Episcopus locum Romani Pontificis tenuit
ex historia Basilij perspici potest. TERTIO; quoniam Sy
dus, quæ hos canones condidit, vniuersalem Synodum
ipsa appellat: nec est credibile, tot Patres mentiri voluis
QVARTO; quoniam septima Synodus, can. 1. recipit can
nes sex vniuersalium Synodorum: at sexta Synodus non h
bet alios canones, quàm istos. QVINTO; quoniam Adrianus
Papa in epistola ad Tharasium, cum admiratione Tha
sium laudat, quòd constanter vnà cum suis hæc decreta
seruaret; & nominatim citat canonem 82. Ex quo
ab ipso etiam Romano Pontifice hos canones esse confir
tos.

RESPONDEO; primam illam rationem de Episcop
æqualitate nihil omnino concludere. Nam Episcopi
sunt ratione ordinis, vt Dionysius dicit; non tamen ra
iurisdictionis. Siquidem ipse etiam Nilus in hoc eod
bro affirmat; Episcopum Constantinopolitanum longe
iorem esse Cæsarienſi, aliisque, qui sedi Constantinop
næ subiecti sunt. Porrò, summus Pontifex non ideo ru
non potest, quia dignitatem, vel ordinationem habeat
scopali maiorem; sed quia Episcopalem iurisdictionem
plissimam habet, ita vt omnibus præsit, nulli subiect
Neque canones Trullanos legitimos esse, illa argum
rectè probant.

Ad PRIMVM respondeo; non posse dici hanc Synod
sextam instauratam. Nam non fuerunt iidem Concilij p
sides; non idem Imperator; non idem numerus Episcop
rum. Nam in sexta verè vniuersali adfuit Imperator Co
stantinus; item legati Papæ Agathonis; & Episcopi C
LXXX

LXXXIX. vt habemus in VII. Synodo, actione tertia. at tempore istius pseudosextæ, iam obierant Agatho Papa, & Imperator Constantinus; & Episcopi fuerunt solùm CC. XXVII.

Præterea, initio pseudosextæ ipsimet dicunt, se V. & VI. Synodum quodammodo instaurare. Et ideo Theodorus Balsamon non tam sextum, quàm quinisextum Concilium hoc appellat. At quomodo poterit hæc Synodus dici, vel credi quinta instaurata, cùm nullus omnino ex quinta Synodo hîc interfuerit? Siquidem inter quintam & quinisextam interceſſerunt anni plus quàm C. XXX. Denique quorsum instaurandæ erant quinta & sexta Synodus, & non potius noua Synodus conuocanda? Quoniam, inquiunt, illæ canones non fecerunt. At nec facere voluerunt. non enim ad canones condendos; sed ad fidem explicandam conuocatæ fuerant.

Ad Secvndvm respondeo; quis ille Episcopus Gortynensis fuerit, & quis ei dederit in Synodo locum Papæ Romani, Nilus viderit. quod enim nomen eius non exprimat; quodque historiam adducat omnino incognitam, nescio cuius Basilij; non caret suspicione falsitatis. Sed quidquid de hoc sit, nobis constat, à Sergio Papa, qui tunc sedebat, hanc Synodum tanquam errantem fuisse reprobatam, vt testantur Beda, de sex ætatibus in Iustiniano iuniore; Paulus Diaconus lib. 6. de gestis Longobardorum, cap. 4. Ottho Frisingensis lib. 5. cap. 13. Ado Viennensis, Marianus Scotus, & Rhegino in Chronico; vbi de Iustiniano iuniore loquuntur.

Esse autem hanc Synodum, quam Sergius reprobauit, illam ipsam quæ istos canones cõdidit, patet ex Tharasio & Epiphanio, qui in VII. Synodo, act. 4. & 6. dicunt; quinque annis post sextam Synodum iterum Patres conuenisse, & hos canones condidisse: porrò illo tempore constat, Sergium Romæ sedisse. Nec exstat memoria vllius alterius Synodi eo tempore celebratæ; de qua re fusiùs agemus in libro de Conciliis.

Præterea Anastasius Bibliothecarius præfatione in VIII. Synodum scribit; hos canones non haberi, nec apud Romanos Pontifices; nec apud vllos Patriarchas, excepto Constantinopolitano. Ex quo ipse rectè colligit, nec summi Pontificis,

tificis, nec aliorum Patriarcharum auctoritate, Synodū
coactam fuisse. Denique, Vmbertus Cardinalis Leon
legatus in libro contra Græcos; Istos eosdem canones
solùm non recipi dicit ab Apostolica sede; sed etiam
deliramenta appellat.

Ad TERTIVM respondeo; non esse adeò mirandum
mentitum titulum isti Patres sibi adscribant, cùm se vn
salem Synodum appellant. Sciebant, non se posse vllo
Romanæ Ecclesiæ leges præscribere, nisi se Synodum vn
salem facere mentirentur. Deinde, cùm in canone 2. re
Synodum sub Cypriano habitam, quæ palàm erronea
niuersa Ecclesia iudicata est: & canone 19. tam apertè
tiantur, vsum vxorum ex Apostolica consuetudine Sac
tibus permitti; & alia permulta habeant manifestè fals
mirum, si etiam in titulo mentiantur?

Ad QVARTVM respondeo; cùm in VII. Synodo rec
tur canones sex vniuersalium Synodorum; nomine
non intelligi solùm canones de moribus; sed vniuer
nes, siue de moribus, siue de fide conditi fuerint. N
Synodi hac ratione canones condiderūt. De mor
seu de disciplina Ecclesiastica, sola Nicæna Synod
propriè condidit. Nam II. & IV. canones quidem q
ediderunt; sed non fuerunt ab Apostolica sede appro
constat ex Concilio Chalcedonensi, act. 16. Proinde
illi propriè canones dicendi generalium Synodorum.
verò Synodus, quinta & sexta, nullos omnino can
moribus condiderunt.

Ad QVINTVM respondeo, ab Adriano commēdari
rasium, quòd vidisset eum rectam fidem custodire, iu
creta sex generalium Synodorum; quod verò de his c
bus Synodi quinisextæ in epistola Adriani habetur, ex
la Tharasij recitatur: & quanquam eo loco id ab Adri
refellitur, quia non erat opportunum tempus id facie
men non continuò approbatur. Sed quod Adrianus n
cit, fecit postea Nicolaus in epistola ad Michaëlem; vb
quendam ex his canonibus citare vellet, ait se ab Apo
didicisse, etiam Ethnicorum testimoniis vti, quando
est.

Se

SEXTO ac postremò Nilus obiicit; intolerabile esse, quòd Romanus Papa sanctorum Patrum canonibus subiici nolit: cùm ipse à Patribus dignitatem suam habuerit; & ipse etiam multos ediderit canones; & tandem indignus sit, qui tanquã Pater honoretur, cùm tam multos sanctos Patres contemnat.

RESPONDEO; istas ipsas rationes probare, non posse Papam subiici canonibus; nam nõ habuit à Patribus, sed à Christo dignitatem suam; vt suprà demonstratũ est: proinde Christo, non Patribus subiici debet. Deinde cùm ipse canones cõdat, signum est, eum Principem & Legislatorem esse: non potest autem Princeps suis legibus obligari; cùm non sit ipse seipso superior, & solùm à superiore inferioribus leges ferãtur. Denique, si ipse tanquam Pater ab omnibus honoratur, non habet ipse vllos in Ecclesia Patres; sed omnes filios. Quid verò mirum est, si non pater filiis, sed filij patri suo subiiciantur? Adde, quòd Papa, nec Patres, nec eorum canones contemnit; quamuis iis cogi non possit: sed & ipse vtitur iis, quoad directionem; & ab aliis seruari iubet.

CAPVT. XXVIII.

Soluuntur obiectiones Caluini.

IAM verò Caluinus, vbi reprehendit quod dicimus; Pontificem à nemine iudicari; nimirum lib. 4. Instit. cap. 7. §. 19. 20. & 21. nullum argumentum proponit, quòd sit proprium huius loci; sed tantùm dicit, posse colligi ex Cõciliis, ex historiis, & ex veterum scriptis multa, quibus Romani Pontifices in ordinem cogantur. Interim tamen nihil ei ex tanta copia testimoniorum decerpere placuit.

Quod verò adfert de nomine summi Sacerdotis, & Episcopi vniuersalis, ad sequens caput pertinet. Alio tamen loco, videlicet lib. 4. cap. 11. §. 12. producit in medium aliquot loca sancti Gregorij, qui cùm Romanus Episcopus esset, tamen Imperatorem Dominum suum agnoscit. Nam lib. 3. epist. 61. serenissimum Dominum suum Imperatorem; se verò indignum eius seruum appellat. Et ibidem obedientiam se ei

debere ingenuè confitetur. Item lib. 4. epist. 31. *Sacerdo*
inquit, *non ex terrena potestate Dominus noster citius*
gnetur; sed excellenti consideratione propter eum, cuius
sunt, eis ita dominetur, vt etiam debitam reuerentiam
dat. Quo loco de seipso Gregorius loquitur, & inter
numerat; quibus affirmat Imperatorem dominari. In
pist. 34. *In omnipotente Deo confido, quod longat piis di*
vitam tribuet, & nos sub manu vestra secundum suam
ricordiam disponet.

Respondeo; quod S. Gregorius seruum se Imper
nominet, mirum videri non debet. Nam, vt scribit Io
Diaconus lib. 4. vitæ ipsius, cap. 58. omnes sacerdotes fi
omnes clericos filios, omnes laicos dominos suos vo
nec tamen inde colligere licet, ab omnibus laicis Greg
iudicari potuisse. Quod verò attinet ad obedientiam,
iectionem; qua humilitate se seruum Imperatoris dic
eadem petitiones eius tanquam mandata, & imperia
bat. Neque id abhorret à communi vsu loquendi,
nos dicamus, cùm id facimus quod alter cupit;
nec iusserit, nec fortè iubere potuerit.

Adde, quod non sine caussa Gregorius ita hu
Imperatore loquebatur. siquidem eo tempore Imp
minium temporale in vrbem Romanam obtinebat,
gorius eius ope & amicitia vehementer indigebat; vt
se, quàm bona temporalia Ecclesiæ suæ, & populus Ro
à Longobardorum gladiis, & furore defenderetur. M
etiam in administranda Republica ipsa temporali, Imp
qui procul aberat Gregorij opera vtebatur, vt ex
allegatis perspici potest; & certè de iis rebus, quas Imp
ris nomine Gregorius faciebat, eidem Imperatori ra
reddere tenebatur.

Absolutè tamen si personam cum persona comp
Imperator ouis erat; Pontifex pastor: proinde Imper
Pontifex iudicare, non Pontifex ab Imperatore iudic
bebat. vt ex eo clarissimè colligi potest, quod pios Imp
res pij Pontifices sæpe iudicarunt: vt Philippum Fab
Theodosium Ambrosius, Arcadium Innocentius. nun
autem Imperatores pij, pios Pontifices iudicasse, aut e
imperasse leguntur; vt Nicolaus in epistola ad Mich

multis testimoniis probat. Neque id Gregorius aut ignorauit, aut tacuit; nam in illa ipsa epist. 31. lib. 4. quã CALVINVS citat, etsi seruum se Imperatoris dicat; tamen addit, debere Imperatorem sacerdotibus reuerentiam exhibere: quod certè inferioris est, non superioris. Ibidem profert Constantini exemplum, qui Episcopos etiam volentes, & petentes iudicare, ausus nõ est. Quod exemplum profectò nunquam Gregorius protulisset, si ab Imperatore Pontificem iudicari debere credidisset.

Denique ibidem, cùm ab Imperatore Gregorius, simplex, appellatus esset; non tacuit, grauem eo verbo sibi iniuriam esse factam: cùm idem, simplex & fatuus, significare videantur. At quanta, quæso, esset iniuria, si Dominus seruum, & Iudex reum simplicem appellaret? Intelligebat igitur S. Gregorius quam personam in Ecclesia gereret, & quæ sibi ab Imperatore reuerentia deberetur; etsi interim partim ex humilitate, partim ex necessitate se illi subiiceret.

CAPVT XXIX.

Soluuntur alia nouem argumenta.

SEQVVNTVR nunc argumenta, quæ ex veteribus hæreticis, Ioannes de Turrecremata, & alij quidam proponunt. PRIMVM argumentum. Dominus ipse Iesus Christus Imperatoriam potestatem supra se agnouit, cùm ait Pilato Ioan. 19. *Non haberes potestatem aduersus me vllam, nisi tibi datum esset desuper.* Multò igitur magis Papa Romanus, qui se Christi vicarium nominat, Imperatoriæ potestati subiici deberet. Confirmatur ex Augustino in hunc locum; vbi apertè docet, potestatem Pilati in Christum fuisse à Deo, iuxta illud Apostoli: *Non est potestas nisi à Deo*, Rom. 13. Item, ex Bernardo qui in epist. 42. ad Henricum Episcopum Senonensem: *Dicite*, inquit, *si audetis, sui præsulis Deum ordinationẽ nescire, cùm Romani præsidis potestatem Christus super se quoque fateatur fuisse cœlitus ordinatam.*

RESPONDEO; Christum sine dubio non fuisse subiectum de iure vlli homini, cùm esset Deus ac Dei Filius: sed tamen

ſponte ſe ſubieciſſe propter nos Pilati iudicio; non con-
tendo ei ſuper ſe aliquam auctoritatem, ſed tolerándo
liter eam, quam habuit de facto, non de iure. Id quod
dit Matth. 17. cùm rogatus tributum, docuit primùm
teneri; & deinde iuſſit dari propter ſcandalum tollend

Ad locum illum Ioan. 19. dupliciter reſpondetur. Pr
cum Cyrillo, & Chryſoſtomo in hunc locum, loqui
num non de poteſtate iuriſdictionis, ſed de permiſſio
na, ſine qua ne peccata quidem fieri poſſunt; vt ſit ſen
poſſes quidquam in me facere, niſi Deus permittere
uiſſet. de qua poteſtate intelligitur etiam illud Luc.
eſt hora veſtra, & poteſtas tenebrarum.

Sed DICES. Si de permiſſione Dominus loquitur, quo
do ſtatim ſubiungit: *Propterea qui me tradidit tibi, m
peccatum habet.* Num Pilatum permiſit Deus ſenten
cere in Chriſtum, & Iudæos non permiſit, vt illum Pila
derent; & tamen inuito Deo tradiderunt, & propter
peccauerunt? RESPONDEO, optimè ſequi poſteriorem
tentiam ex priore; ſiquidem Dominus cùm ait: *Propter*
reddidit rationem ſolùm, cur Iudæi magis peccarent
Pilatus; ſed etiam cur Pilatus ipſe peccaret, etſi leni
Iudæi. Itaque hic eſt ſenſus eorum verborum: Quia non
tia exigente, ſed Deo ſolùm permittente me crucifig
pterea tu quidem peccas; ſed magis tamen ille pecca
non ſolùm iuſtitia non exigente, ſed etiam odio imp
me tradidit tibi, teque clamoribus ſuis impulit, vt me
figeres.

ALTERA expoſitio eſt Auguſtini & Bernardi, qui do
Chriſtum loqui de vera poteſtate iuriſdictionis; iuxta
ſententiam optimè etiam cohærent cum ſuperioribus
verba: *Propterea qui me tradidit tibi, maius peccatum*
Eſt enim ſenſus; Tu me crucifigis, quia metuis offe
Cæſarem, à quo habes tuam poteſtatem; & peccas qu
quia magis Deo obedire deberes, quàm hominibus;
magis peccat Iudæus, qui me tradidit tibi; quoniam ill
metu ſuperioris poteſtatis, ſed ex odio, & inuidentia m
cifigit.

Et quamquam prior expoſitio videtur magis literal
men etiam hæc poſterior nihil habet aduerſum nos. Na

latus dicitur habuisse in Christum potestatem; & reuera habuit, non per se, sed per accidens. Habuit enim ille per se potestatem in omnes Iudæos, qui Romano imperio subiecti erant: porrò Dominus oblatus ei fuerat, vt vnus aliquis de numero priuatorum Iudæorum: propterea etiam in ipsum, vt sic oblatum, potestatem habuit. Etsi enim suspicabatur Pilatus, Christum Dei Filium esse; non tamen vt Dei Filium, sed vt priuatum Iudæum iudicauit. Quemadmodum si hoc tempore clericus quispiam mutato habitu prætori offerretur iudicandus, posset prætor ex auctoritate in eum animaduertere; & à culpa excusaretur, si ignorantia verè esset probabilis.

Argumentum SECVNDVM. Paulus Act. 25. Cæsarem appellauit: *Ad tribunal*, inquit, *Cæsaris sto, ibi me oportet iudicari.* Et infrà: *Cæsarem appello.* Si Paulus Cæsarem agnouit iudicem, certè etiam Petrus; pares enim Petrus & Paulus fuerunt.

Respondeo, PRIMO dici posset, Paulum appellasse ad Cæsarem, quia de facto erat iudex ipsius, etsi non de iure: Ita enim respondet Ioannes de Turrecremata lib. 2. cap. 96. summæ de Ecclesia. SECVNDO dici potest, & melius cum Alberto Pighio lib. 5. Hierarchiæ Ecclesiasticæ cap. 7. discrimen esse inter principes Ethnicos, & Christianos. Nam quo tempore principes erant Ethnici, non erat Pontifex iudex illorum; sed è contrario illis subiectus erat in ciuilibus omnibus causis, non minus quàm ceteri homines.

Quod enim non esset Pontifex iudex illorum, patet; quia non est iudex nisi fidelium, iuxta illud 1. Cor. 6. *Quid ad me de his, qui foris sunt, iudicare?* Quod verò è contrario esset ipse illis subiectus ciuiliter de iure, & de facto, patet etiam. Nam lex Christiana neminem priuat suo iure, & dominio: Sicut ergo ante Christianam legem homines subiecti erant imperatoribus, & regibus; ita etiam postea. Quare Petrus, & Paulus passim hortantur fideles, vt subditi sint principibus, vt patet ad Romanos 13. ad Titum 3. & 1. Pet. 2. Meritò itaque Paulus Cæsarem appellauit, eumque iudicem agnouit, cùm accusaretur seditionis & tumultus in populo excitati. At verò cùm principes Christiani facti sunt, & spontè leges Euangelij susceperunt; continuò se tanquam oues pastori, & membra

capiti, ſubiecerunt præſidi Eccleſiaſticæ Hierarchiæ, &
inde ab illo iudicari, non illum iudicare deinceps debe
» Argumentum TERTIVM. Paulus Rom.13.ait: *Omn*
» *ma poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit.* Et Petrus
» *Subiecti eſtote omni humanæ creaturæ propter Deum, ſ*
» *gi tanquam præcellenti, &c.* In quibus locis ſermo
» cularibus poteſtatibus, & nullus excipitur à ſubiectio
» Clericus, non Epiſcopus, non Papa, cùm dicatur: *Omn*
» *ma ſubdita ſit.* Neque reſponderi poteſt, loqui Apoſto
» lùm de principibus ſui temporis, qui Ethnici erant. Na
cleſia, quæ eaſdem lectiones ſemper repetit, ſatis aperte
cat, Paulum & Petrum loqui de principibus omnibus
rant, & qui futuri erant.

RESPONDEO; tam Petrum, quàm Paulum loqui
liter, & hortari omnes ſubditos, vt ſuis ſuperioribus
tam ſpiritualibus, quàm temporalibus. Ex qua ſenten
poteſt deduci, Papam ſubiectũ eſſe Regi; ſed ſolum
eſt ſubiectus, debere ſuo ſuperiori obedientiam.

Quòd ſententiæ illæ generales ſint, probatur,
lus ait: *Omnis anima poteſtatibus ſublimioribus*
Vbi non reſtringit ſermonem ad poteſtatem ſecu
de omni poteſtate loquitur. Neque obſtat exemp
gibus, qui gladium portant. Nam diligentius &
voluit Paulus de rege loqui; quia eo tempore acc
Chriſtiani ſeditionis, & rebellionis, à calumniatoribus
circa in fine generaliter concludit: *Reddite ergo omn*
bita; cui tributum, tributum; cui honorem, honorem;
rem, timorem, &c. Pari ratione Petrus generaliter loc
Subiecti, inquit, *eſtote omni humanæ creaturæ*; id eſt
creaturæ poteſtatem habenti. Quamuis mox exemp
nat de Rege, & Ducibus, propter eandem rationem
Paulus. Itaque B. BERNARDVS (vt ſuprà citauimus
piſt.183. ad Conradum Imperatorem: *Legi*, inquit, *omn*
ma poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit; quam ſenten
cupio vos cuſtodire in exhibenda reuerentia Petri vicar
cut ipſam vobis vultis ab vniuerſo ſeruari imperio.
» Argumentum QVARTVM. In veteri lege Rex iudic
» & deponebat Pontificem; nam Salomon 3. Reg. 2. dep
» Abiathar, & conſtituit in eius locum Sadoch: pari

tione in nouo Testamento Imperatoris Christiani erit, Christianum Pontificem iudicare.

Respondeo; PRIMVM negari potest similitudo: nam cùm in veteri Testamento promissiones tantùm temporales fuerint; & in nouo spirituales & æternæ; vt docent Hieronymus lib. 1. contra Pelagianos, & in epistola ad Dardanum de terra promissionis; & Augustinus q. 33. in librum Numeri, & lib. 19. contra Faustum, cap. 31. non mirum esset, si in Testamento veteri summa potestas fuisset temporalis, in nouo, spiritualis.

SECVNDO dico: etiam in Testamento veteri fuisse Pontificem Rege maiorem; vt docent Philo libro de victimis, Theodoretus quæst. 1. in Leuiticum, & Procopius in 4. caput Leuitici. & deducitur hoc tum ex cap. 27. Numeri, vbi dicitur, quòd ad verbũ Pontificis Eleazari tam Princeps Iosue, quàm omnis populus ingredi, & egredi deberet; tum ex Leuitici 4. vbi quatuor sacrificia instituuntur, ex quorum ordine, & magnitudine colligitur ordo, & dignitas personarum, pro quibus fiebant. Primum erat vituli pro Pontifice. Secundum etiam vituli pro toto populo. Tertium hirci; id est vilius, pro Rege. Quartum capræ pro quolibet priuato.

Ad illud de Salomne; dico, eum non vt Regem, sed vt Prophetam, & exequutorẽ diuinæ iustitiæ deposuisse Abiathar, substituto Sadoch. Nam ibidem 3. Reg. 2. dicitur Salomon amouisse Abiathar; *vt impleretur sermo Domini, &c.*

Argumentum QVINTVM. Christiani Imperatores sæpe iudicauerunt, ac deposuerunt Pontifices. Nam Constantius in exilium misit Liberium Papam: Iustinianus, Syluerium: Theodoricus Rex, Ioannem I. in carcerem coniecit. Otho I. Ioannem XII. deposuit, & in eius locum Leonem VIII. substituit. Henricus III. Gregorium VI. deposuit, & Clementem II. ordinari iussit. de quibus omnibus plenæ sunt historiæ illorum temporum.

RESPONDEO, hæc quidem facta sunt; sed quo iure, ipsi viderint. Certè Liberium iniustè pulsum in exilium, testatur Athanasius in epistola ad solitariam vitam agentes. Idem de Siluerio Liberatus in Breuiario, cap. 22. De Ioanne I. beatus Gregorius lib. 4. Dialogorum, cap. 30. & certum est Constantium, ac Theodoricum Arianos, Iustinianum Eutychianistam fuisse. Itaque non magis mirum est, quod hæretici Prin-

cipes Christianos Pontifices deposuerint Tyrannico i
quàm quòd Ethnici Imperatores eosdem passim occide

Ab Othone I. satis constat bono zelo, sed non secun
scientiam depositum esse Ioannem XII. fuit enim iste l
nes omnium Pontificum ferè deterrimus. Atque ideo n
rum, si pius Imperator, qualis fuit Otho I. sed minus pe
rerum Ecclesiasticarum, iudicauerit, eum potuisse de
præsertim cùm multi doctores idē senserint. Quocirca O
Frisingensis lib. 6. cap. 23. vbi historiam hanc exposuit, m
stè taxat Imperatorem: *Vtrum*, inquit, *licitè fecerit an*
non est huius temporis dicere.

De Henrico III. minor est difficultas; nam vt const
eodem Othone Frisingensi lib. 6. cap. 32. Imperator Hen
non deposuit Gregorium, sed persuasit illi, vt cederet;
videbatur simoniacè ingressus. illo verò spontè cedente
ctus fuit Clemens. Addit præterea Leo Hostiensis, q
tempore floruit, lib. 2. Chronici Cassinensis, cap. 80. C
lium Episcoporum fuisse coactum, & ab Imperato
tum fuisse Pontificem, vt Synodo præsideret; vt qu
sius Pontificis caussa ageretur, ipse tamen summ
set: ipsum autem grauiter compunctum errator
postulasse, & se spontè pontificatu abdicasse.

„ Argumentum Sextvm. Pontifices ipsi se Imper
„ subiectos fatentur. Nam Gregorivs apud Gra
„ can. Si quis 2. quæst. 7. *Si quis*, inquit, *nos super his red*
„ *voluerit, veniat ad sedem Apostolicam, vt ibi ante co*
„ *nem B. Petri mecum iustè decertet, quatenus ibi vnus e*
„ *sententiam suscipiat suam.* Item Hadrianvs Papa
„ rolo Magno concessit ius eligendi Romanum Pontifice
„ ordinandi Apostolicam sedem; vt habetur dist. 63. canon
„ drianus. quod idem diu postea iterum concessit Leo
„ Othoni I. vt habetur eadem dist. 63. canon. In Synodo
„ Leo IV. petit iudices à Ludouico Imperatore, & eorum
„ tentiæ se pariturum promittit; vt habetur can. Nos si in
„ petenter 2. q. 7.

Respondeo, illud Gregorij non inuenitur in eius o
ribus. Deinde non prouocat Gregorius ad iudicium ho
num, sed Dei. Videtur enim loqui de disceptatione per i
mentum & de exspectatione diuinæ sententiæ, quæ s
sta

statim contra periuros fertur. Hadrianus & Leo non concesserunt Imperatori nisi vt confirmaret vel infirmaret electionem noui Pontificis,& ordinaret Romanam Ecclesiam quoad temporalem principatum. Ex quo non sequitur,eum habuisse potestatem super Pontificem.Et duo illa priuilegia Imperatori concessa ob frequentia schismata quæ tunc erant; & propter frequentes hostes Longobardos & Græcos, qui Ecclesiam Romanam assiduè vexabant; causis illis cessantibus reuocata fuerunt. Leo IV. subiecit se iudicio discretiuo non coactiuo Imperatoris; vt ex illo ipso capite apertè colligitur.

Argumentum Septimvm. Licet vnicuique Pontificem occidere,si ab illo iniustè inuadatur:multò igitur magis licebit Regibus vel Concilio deponere Pontificem,si is Rempub. perturbet,vel animas malo suo exemplo nitatur occidere.

Respondeo, negando consequentiam;quoniam ad resistendum inuasori, & se defendendum non requiritur vlla auctoritas.neq; est opus vt qui inuaditur sit iudex & superior eo,à quo inuaditur; at ad iudicandum & puniendum, requiritur auctoritas. Itaq; sicut licet resistere Pontifici inuadenti corpus;ita licet resistere inuadenti animas vel turbanti Rempublicam, & multò magis si Ecclesiam destruere niteretur: Licet, inquam, ei resistere, non faciendo quod iubet, & impediendo ne exequatur voluntatem suam; non tamen licet eum iudicare, vel punire,vel deponere; quod non est, nisi superioris. Vide de hac re Caietanum tract. de auctoritate Papæ & Concilij, cap.27. Et Ioannem de Turrecremata lib.2. cap.106.

Argumentum Octavvm. Pontifex subiectus est verè in foro conscientiæ suo confessario tanquam Dei ministro: cur ergo non poterit esse subiectus in foro exteriori, alicui Principi qui etiam est Dei minister?

Respondeo;ratio diuersitatis est,quia in foro conscientiæ confessarius est merum instrumentum Dei, ita vt potius Deus per hominem iudicet, quàm ipse homo; id quod appareret, tum ex eo quod confessarius non potest pœnitentem omnino inuitum cogere ad pœnam subeundam; tum ex eo quod in confessione iudicatur etiam de occultissimis criminibus, quæ ad solius Dei cognitionem pertinent: at in foro exteriore homo est verus iudex,etiam vt homo,licet à Deo sit

constitutus; & idcirco solùm iudicat de manifestis; & p
» inuitum prorsus cogere ad pœnam.
» Argumentum NONVM. Pontifex potest dare libellu
» pudij sponsæ suæ Ecclesiæ per Renunciationem; vt pa
» Sexto, de Renunciatione, cap.1. Ergo potest etiam Ec
» dare libellum sponso suo Pontifici, & alium sibi eligere.

Respondeo PRIMO, negando consequentiam. Nam
tifex est supra Ecclesiam, non è conuerso. Vnde etiam De
ron.24. poterat vir dare libellum repudij vxori; At quod
posset dare libellum viro, nusquam legitur. SECVNDO
Pontificem non posse renunciare pontificatui sine cons
Ecclesiæ. & proinde si Ecclesia posset dare libellum rep
Pontifici, non posset sine illius consensu: quando autem
consentiret, sponte abdicaret se, non cogeretur inuitus.

CAPVT XXX.

Soluitur argumentum vltimum, & tractatur quæstio, an Papa hæreticus deponi possit.

» ARGVMENTVM DECIMVM. Pontifex
» hæresis potest ab Ecclesia iudicari & depon
» tet dist.40.can. Si Papa: Igitur subiectus est
» tifex humano iudicio, saltem in aliquo casu

RESPONDEO; sunt de hac re quinq; opiniones. Pri
est ALBERTI PIGHII lib.4.cap.8. Hierar.Eccles. vbi
tendit Papam non posse esse hæreticum, & proinde n
poni in vllo casu: quæ sententia probabilis est, & defend
test facilè, vt postea suo loco ostendemus. Quia tamen
certa, & communis opinio est in contrarium; operæ pret
erit videre, quid sit respondendũ, si Papa hæreticus esse p

Est ergo SECVNDA opinio, Papam eo ipso quo in
sum incidit, etiam interiorem tantùm; esse extra Eccles
depositum à Deo. quocirca ab Ecclesia posse iudicari;
declarari depositum iure diuino, & deponi de facto, si
recusset cedere. Hæc est Ioannis de TVRRECREMATA
part.2.cap.20. sed mihi non probatur. Nam iurisdictio
quidem Pontifici à Deo, sed hominum opera concurren
patet; quia ab hominibus habet iste homo, quia antea
erat Papa, vt incipiat esse Papa: igitur non auferetur à Deo

per hominem. at hæreticus occultus non potest ab homine iudicari; nec ipse sponte eam potestatem vult relinquere. Adde, quod fundamentum huius opinionis est, quod hæretici occulti sint extra Ecclesiam: quod esse falsum nos prolixè ostendimus in libro primo de Ecclesia.

TERTIA opinio est in altero extremo; nimirum Papam neque per hæresim occultam, neque per manifestam, esse depositum aut deponi posse. Hanc refert & refellit TVRRECREMATA loco notato; & sanè est opinio valde improbabilis. Primò, quoniam hæreticum Papam posse iudicari, expressè habetur canon. Si Papa, dist. 40. & apud Innocentium serm. 2. de consecratione Pontificis. Et quod maius est, in VIII. Synodo act. 7. recitantur acta Concilij Romani sub Hadriano: & in iis continebatur, Honorium Papam iure videri anathematizatum; quia de hæresi fuerat conuictus: ob quam solam causam, licet minoribus iudicare maiores. VBI notandum est, quod etsi probabile sit Honorium non fuisse hæreticum, & Hadrianum II. Papam, deceptum ex corruptis exemplaribus VI. Synodi, falsò putasse Honorium fuisse hæreticum: Tamen non possumus negare, quin Hadrianus cum Romano Concilio, immò & tota Synodus VIII. generalis senserit; in causa hæresis posse Romanum Pontificem iudicari. ADDE, quod esset miserrima conditio Ecclesiæ, si lupum manifestè grassantem, pro pastore agnoscere cogeretur.

QVARTA opinio est CAIETANI in tract. de auctoritate Papæ & Concilij cap. 20. & 21. vbi docet; Papam hæreticum manifestum, non esse ipso facto depositum; sed posse, ac debere deponi ab Ecclesia. quæ sententia meo iudicio defendi non potest. Nam inprimis, quod hæreticus manifestus ipso facto sit depositus, probatur auctoritate & ratione. AVCTORITAS est B. Pauli, qui in epistola ad Tit. 3. iubet hæreticum post duas correptiones; id est, postquam manifestè apparet pertinax, vitari: & intelligit ante omnem excommunicationem, & sententiam Iudicis; vt ibidem scribit Hieronymus: vbi dicit, alios peccatores per sententiam excommunicationis excludi ab Ecclesia; hæreticos autem per se discedere & præcidi à corpore Christi. at non potest vitari Papa manens Papa. quomodo enim vitabimus Caput nostrum? quomodo recedemus à membro nobis coniuncto?

RATIO

RATIO verò & quidem certissima hæc est. Non Chri-
nus, non potest vllo modo esse Papa, vt Caietanus fatetur
eodem libro cap.26. & ratio est, quia non potest esse capu
quod non est membrum; & non est membrum Ecclesiæ q
non est Christianus. At hæreticus manifestus, non est C
stianus; vt apertè docet Cyprianus lib.4. epist.2. Athan
serm.2. contra Arianos. Augustinus libro de gratia Chr
cap.20. Hieronymus contra Luciferianos, & alij: hæret
igitur manifestus, Papa esse non potest.

RESPONDET Caietanus in Apologia pro tractatu p
dicto cap.25. & in ipso tractatu, cap.22. hæreticum non
Christianum simpliciter; sed esse secundum quid. Nam
duo faciant Christianum, fides & character: hæreticus am
fide, adhuc retinet characterem; & ratione illius adhuc ad
ret aliquo modo Ecclesiæ, & capax est iurisdictionis; pro
adhuc est Papa, sed deponendus, quia per hæresim est dep
tus, dispositione vltima, ad non esse Papam: qualis est mo
non quidem mortuus, sed in extremis constitutus.

AT CONTRA; nam inprimis si ratione charact
ticus maneret actu coniunctus cum Ecclesia, nunquam
set præcidi & separari actu ab ea; quia character ind
lis: at omnes fatentur, quosdam posse præcidi de facto
clesia: igitur character non facit hominem hæreticum
actu in Ecclesia; sed solum esse signum quod fuerit in
sia, & quod debeat esse in Ecclesia. Quomodo charac
impressus, quando illa errat in montibus, non facit ea
in ouili; sed indicat ex quo ouili fugerit, & quo iterum
pelli possit. Et confirmatur ex B. Thoma, qui 3.par. qu
ar.3. dicit, eos qui fide carent non esse vnitos Christo ni
in potentia tantùm. vbi loquitur de vnione interna, no
terna, quæ fit per confessionem fidei, & visibilia Sacram
Cùm ergo character ad interna pertineat non ad exter
cundum B. Thomam, solus character non vnit actu
nem cum Christo.

Deinde, vel fides est dispositio necessaria simpliciter ad
vt aliquis sit Papa, vel tantùm ad bene esse. Si PRIMVM, q
ista dispositione sublata per contrariam, quæ est hæresis, p
Papa desinit esse: neq; enim potest forma conseruari sine
cessariis dispositionibus. Si SECVNDVM, ergo non po
dep

deponi Papa propter hęresim. Nam alioquin deberet deponi etiam propter ignorantiam & improbitatem, & similia quæ tollunt scientiam & probitatem, & alias dispositiones necessarias ad bene esse Papæ. & præterea fatetur Caietan. in tract. prædicto, cap. 26. ex defectu dispositionum non necessariarum simpliciter, sed tantùm ad bene esse, Papam non posse deponi.

Respondet Caietanus, fidem esse dispositionem necessariam simpliciter; sed partialem, non totalem; & proinde fide remota adhuc Papam manere Papam, propter aliam partem dispositionis quæ dicitur character, & adhuc remanet.

At contra; Vel totalis dispositio, quæ est character & fides, est necessaria simpliciter; vel non, sed sufficit partialis. Si Primvm, ergo remota fide, non amplius remanet dispositio necessaria simpliciter; quia totalis erat necessaria simpliciter, & iam non est amplius totalis. Si Secvndvm, ergo fides non requiritur nisi ad bene esse; & proinde propter eius defectum Papa deponi non potest. Deinde quæ habent vltimam dispositionem ad interitum, paulò pòst desinunt esse, sine alia vi externa, vt patet; igitur & Papa hæreticus sine alia depositione per se desinit esse Papa.

Deniq; sancti Patres concorditer docent, non solùm hæreticos esse extra Ecclesiam; sed etiam ipso facto carere omni iurisdictione & dignitate Ecclesiastica. Cyprianvs lib. 1. epist. 6. *Dicimus*, inquit, *omnes omnino hæreticos atque schismaticos nihil habere potestatis ac iuris*. & lib. 2. epist. 1. docet, hæreticos ad Ecclesiam redeuntes suscipiendos vt laicos; etsi antea in Ecclesia Presbyteri, vel Episcopi fuerint. Optatvs lib. 1. contra Parmenianum docet; hæreticos & schismaticos claues regni cœlorum habere non posse, nec soluere aut ligare. Ambrosius lib. 1. de pœnitentia, cap. 2. & Augustinus in Enchiridio, cap. 65. Idem docet Hieronymvs lib. contra Luciferianos: *Non quod Episcopi*, inquit, *esse possint qui hæretici fuerant; sed quod constaret, eos, qui reciperentur, hæreticos non fuisse*.

Celestinvs Papa I. in epistola ad Ioannem Antiochenum, quæ habetur in Concilio Ephesino tomo 1. cap. 19. *Si quis*, inquit, *ab Episcopo Nestorio, aut ab aliis qui eum sequuntur, ex quo talia prædicare cœperunt, vel excommunicatus vel*

exutus

exutus est, seu antistitis seu cleri dignitate; hunc in [illegible] *communione & durasse & durare manifestum est, nec* [illegible] *camus eum remotum: quia non poterat quenquam eum* [illegible] *uere sententia, qui se iam præbuerat ipse remouendum.* I epistola ad Clerum Constantinopolitanum: *Sedis, in* [illegible] *nostræ sanxit auctoritas, nullum siue Episcopum siue* [illegible] *cum seu professione aliqua Christianum, qui a Nestor* [illegible] *eius similibus, ex quo talia prædicare cœperunt, vel hoc* [illegible] *vel communione deiecti sunt, vel deiectum, vel excommu* [illegible] *tum videri: quia neminem deiicere vel remouere potera* [illegible] *prædicans talia titubauit.* Idem repetit & confirmat N [illegible] laus I. in epist. ad Michaëlem. Denique etiam D. Thom 2.2. quæst. 39. art. 3. docet schismaticos mox perdere om iurisdictionem; & irrita esse, si quæ ex iurisdictione age nentur.

Neque valet quod quidam respondent, istos Patres [illegible] secundum antiqua iura, nunc autem ex decreto Co Constantiensis non amittere iurisdictionem, nisi nomina excommunicatos & percussores clericorum. hoc nihil valet. Nam Patres illi cùm dicunt, hæretic iurisdictionem, non allegant vlla iura humana, quæ fortè tunc nulla exstabant de hac re; sed argumen natura hæresis. Concilium autem Constantiense, quitur nisi de excommunicatis; id est, de his, qui per tiam Ecclesiæ amiserunt iurisdictionem. Hæretici a tiam ante excommunicationem sunt extra Ecclesiam, uati omni iurisdictione, sunt enim proprio iudicio co nati; vt docet Apostolus ad Titum 3. hoc est præcis pore Ecclesiæ sine excommunicatione, vt Hieron ponit.

Deinde quod secundo Caietanus dicit, posse Pap reticum ab Ecclesia deponi verè, & ex auctoritate; nus videtur falsum, quàm primum. Nam si Ecclesia Papam deponit, certè est supra Papam. Cuius oppos illo ipso tractatu idem Caietanus defendit. Sed respo ipse; Ecclesiam ex eo quod Papam deponit, non habere ctoritatem in Papam; sed solùm in illam coniunctio personæ cum pontificatu. Vt enim Ecclesia potest contin re pontificatum cum tali persona, & tamen non dicitur p

pos

pterea esse supra Pontificem; ita potest separare pontificatum à tali persona in casu hæresis, & tamen non dicetur esse supra Pontificem.

At contrà. Nam PRIMO, ex eo quod Papa deponit Episcopos, deducunt, Papam esse supra Episcopos omnes, & tamen Papa deponens Episcopum non destruit Episcopatum; sed solùm separat ab illa persona. SECVNDO, deponi inuitum à pontificatu, sine dubio est pœna; igitur Ecclesia inuitum Papam deponens, sine dubio ipsum punit; at punire est superioris & iudicis. TERTIO, quia secundum Caietanum & ceteros Thomistas, re idem sunt, totum; & patres simul sumptæ. Igitur qui habet auctoritatem in partes simul sumptas, ita vt eas separare possit, habet etiam in ipsum totum, quod ex partibus illis consurgit.

Neque valet Caietani exemplum de electoribus, qui habent potestatem applicandi pontificatum certæ personæ, & tamen non habent potestatem in Papam. Nam dum res fit, actio exercetur circa materiam rei futuræ, non circa compositum, quod nõdum est: at dum res destruitur, exercetur circa compositum; vt patet in rebus naturalibus. Itaque Cardinales dum Pontificem creant, exercent suam auctoritatem non supra Pontificem, quia nondum est; sed circa materiam; id est, circa personam quam per electionem quodammodo disponunt, vt à Deo pontificatus formam recipiat; at si Pontificem deponerent, necessariò exercerent auctoritatem supra compositum; id est, supra personam pontificia dignitate prædita; id est, supra Pontificem.

Est ergo QVINTA opinio vera; Papam hæreticum manifestum, per se desinere esse Papam & caput; sicut per se desinit esse Christianus & membrum corporis Ecclesiæ: quare ab Ecclesia posse eum iudicari & puniri. Hæc est sententia omnium veterum Patrum, qui docent hæreticos manifestos mox amittere omnem iurisdictionem, & nominatim CYPRIANI lib. 4. epist. 2. vbi sic loquitur de Nouatiano, qui fuit Papa in schismate cum Cornelio: *Episcopatum*, inquit, *tenere non posset, etsi Episcopus primus factus, à Coëpiscoporum suorum corpore & ab Ecclesiæ vnitate discederet.* Vbi dicit Nouatianum, etsi verus ac legitimus Papa fuisset; tamen eo ipso casurum fuisse à pontificatu, si se ab Ecclesia separaret.

Eadem

Eadem est sententia doctissimorum recentiorum; vi
NIS DRIEDONIS, qui lib. 4. de Script. de dogmat. Ec
cap. 2. par. 2. sent. 2. docet, eos tantùm ab Ecclesia separa
vel eiiciuntur, vt excommunicati; vel per se discedunt
pugnant Ecclesiam, vt hæretici & schismatici. Et senten
dicit; in iis, qui ab Ecclesia discesserunt, nullam prof
manere spiritualem potestatem super eos, qui sunt de
sia. Idem MELCHIOR CANVS, qui lib. 4. de locis, cap.
cet, hæreticos non esse partes Ecclesiæ, nec membra;
vlt. ad argumentum 12. dicit; non posse vel cogitatione
mari, vt aliquis sit caput & Papa, qui non est membrum
pars. & ibidem disertis verbis docet, hæreticos occulte
huc esse de Ecclesia & partes ac membra; atque adeò P
hæreticum occultum adhuc esse Papam. Eadem est
etiam, quos citauimus lib. 1. de Ecclesia.

Fundamentum huius sententiæ est; quoniam hæ
manifestus, nullo modo est membrum Ecclesiæ; id est
animo, neque corpore: siue, neque vnione interna,
terna. Nam Catholici etiam mali sunt vniti & sum
animo, per fidem; corpore, per confessionem fid
lium Sacramentorum participationem: hæretici oc
vniti & sunt membra, solùm externa vnione: sicut
rio, boni Catechumeni sunt de Ecclesia, interna vni
tùm; non autem externa: hæretici manifesti, nullo
iam probatum est.

CAPVT XXXI.

Idem probatur ex nominibus quæ Roman tifici tribui solent.

ARGVMENTVM POSTREMVM sumitur
minibus Episcopi Romani, quæ sunt quin
Papa, Pater Patrum, Christianorum P
summus Sacerdos, Princeps sacerdotum,
rius Christi, Caput corporis Ecclesię, Fundamentum
Ecclesiæ, Pastor ouilis Domini, Pater & Doctor omn
delium, Rector domus Dei, Custos vineæ Dei, Sponsus
siæ, Apostolicæ sedis Præsul, Episcopus vniuersalis. Ex
omnibus & singulis apertè colligitur eius primatus.

PRI

PRIMVM ergo & communissimum, atq; antiquissimum Episcopi Romani nomen est PAPA. Nam B. IGNATIVS in epist. ad Mariam Zarbensem scribens: *Cùm esses*, inquit, *Romæ apud Papam Linum, etc.* Est autem Papa seu Pappas, apud Græcos vox, qua blandientes vel balbutientes pueruli parentes suos appellare solebant; vt apparet ex Philemone Comico apud Athenæum lib. 8. vbi legimus; χαῖρε πάππα φίλτατε, & Homer. Odiss. lib. 6. vbi filia dicit patri; πάππα φίλε: apud Latinos veteres similiter patrem vel auum, id est, patrem patris significabat. Iuuenalis Satyra 6.

Mordeat antè aliquis quidquid porrexerit illa
Quæ peperit, timidus præguſtet pocula Pappas.

Item Ausonius ad Nepotem suum:

-Pappos, auiasque trementes
Anteferunt patribus seri noua cura nepotes.

Hinc ergo Ecclesiastici patrem spiritualem blando illo vocabulo Papam appellare cœperunt.

Quamuis autem nomen hoc tribuatur à veteribus interdum cuilibet Episcopo; nam Hieronymus in omnibus epistolis ad Augustinum, eum Papam appellat; sicut etiam nunc quilibet Sacerdos dicitur pater. Nihilominus tamen; tribus modis, ex hoc nomine, colligitur Episcopi Romani primatus. PRIMO, quia per Antonomasiam, cùm absolutè pronunciatur Papa, ipse solus intelligitur; vt patet ex Concilio Chalcedonensi, act. 16. vbi legimus: *Beatissimus & Apostolicus Vir Papa hoc nobis præcipit.* Nec additur Leo, aut Romanus, aut vrbis Romæ, aut aliquid aliud. SECVNDO, quia solus ipse totius Ecclesiæ dicitur Papa; vt patet ex eodem Concilio Chalcedonensi, act. 16. vbi Leo, vocatur vniuersalis Ecclesiæ Papa; & ex Liberati Breuiario, cap. 22. vbi legimus, nullum esse Papam super Ecclesiam mundi totius, nisi Romanum Pontificem. TERTIO, ex eo quod Episcopus Romanus à toto mundo & à generalib⁹ Conciliis vocatur pater siue Papa; ipse verò neminem vocat Papam vel patrem, sed omnes filios vel fratres, vt patet ex epist. ad Concilium secundum apud Theodoretum lib. 5. cap. 10. & ex epistola Concilij Chalcedonensis ad Leonem.

SECVNDVM nomen est, PATER PATRVM; quod tribuitur Damaso Pontifici, à Stephano Archiepiscopo Carthagi-

nensi, in epistol. ad ipsum Damasum, quam scripsit no-
trium Conciliorum Africæ: *Beatissimo Domino & Apo-
culmine sublimato.* S. PATRI PATRVM, *Damaso Pap-*
Nec vlli alteri vnquam hoc nomẽ communicatum leg-

TERTIVM est, PONTIFEX CHRISTIANORVM
Eusebium in Chronico anni XLIV.

QVARTVM est, SVMMVS PONTIFEX; quod in
epist. Stephani legimus. sic enim sequitur: *Et summo om-
Præsulum Pontifici.* Quo etiam titulo vtitur Gregori-
c. 4. Dialogorum. B. Anselmus in prefatione libri de In-
tione Verbi ad Vrbanum Papam. & B. Bernardus in om-
epistolis ad Romanos Pontifices. Hieronymus in præf-
Euangeliorum ad Damasum: *Tu*, inquit, *qui summus sa-
es.* Et in VI. Synodo, act. 18. in sermone acclamatorio
Concilium vocat Agathonem, sanctissimũ Patrem no-
& summum Papam.

QVINTVM est, PRINCEPS SACERDOTVM;
legimus in epist. Valentiniani ad Theodosium, quæ
ante Concilium Chalcedonense in tomo 1. Con-
*Beatissimus Rom. Vrbis Episcopus, cui principatu-
super omnes antiquitas contulit, etc.* Et apud Pros-
de vocatione Gentium, cap. 6. *Roma propter sacer-
cipatum, amplior facta est arce religionis; quàm
statis.*

At obiicit CALVINVS lib. 4. Instit. cap. 7. §. 3. Con-
Carthaginense III. can. 26. vbi vetatur, ne quis Prin-
cerdotum, aut summus Sacerdos dicatur; sed solùm
sedis Episcopus. RESPONDEO, Concilium statuisse
de Episcopis Africæ; inter quos multi erant primates
les, ne vllus eorum summus Sacerdos, aut Princeps al-
diceretur. Nec enim Concilium hoc prouinciale, Rom-
Pontificem, aut aliarum prouinciarum Episcopos o-
poterat. Itaque Gregorius, Anselmus, Bernardus, &
Synodus, non obstante isto Canone, Romanum Epis-
summum Pontificem vocauerunt.

SEXTVM est, VICARIVS CHRISTI; quo titulo vt-
S. Bernardus lib. 2. de consideratione, & Concilium Lug-
nense sub Gregorio X. vt habetur in Sexto titulo de Elec-
ne, cap. Vbi periculum.

SEPT-

SEPTIMVM est, CAPVT ECCLESIAE; quo vtitur Concilium Chalcedonense in epist. ad Leonem: *Quibus tu velut membris Caput præeras.* & act. 1. eiusdem Concilij, dicitur Ecclesia Romana Caput omnium Ecclesiarum.

At obiicit CALVINVS lib. 4. Institut. cap. 7. §. 21. S. Gregorium, qui lib. 4. cap. 28. ad Ioannem Episcopum Constantinopolitanum: *Petrus*, inquit, *primum membrum sanctæ & vniuersalis Ecclesiæ est. Paulus, Andreas, Iacobus, quid aliud quàm singularium plebium sunt capita? omnes tamen sub vno Capite membra Ecclesiæ sunt.* Vbi Gregorius reprehendit Ioannem, qui se caput totius Ecclesiæ facere volebat; & vtitur hoc argumento: Quia nec Petrus, nec vllus alius Apostolus caput fuit totius Ecclesiæ; sed solùm capita fuerunt singularium Ecclesiarum, & membra Ecclesiæ vniuersalis.

RESPONDEO, aliquem esse caput totius Ecclesiæ, dupliciter intelligi potest. VNO modo, vt ita sit caput, vt ipse solus sit caput, & princeps; & ceteri omnes inferiores non sint capita, nec principes, sed solùm eius vicarij. ALTERO modo, vt ipse quidem sit caput, sed generale; ita vt non tollat inferiora particularia, & vera capita: quomodo causæ vniuersales, non tollunt particulares; & quomodo in exercitu Imperator, non tollit particulares duces legionum & cohortium.

Et quidem PRIMO modo, solus Christus est Caput omnium Ecclesiarum. siquidem comparati ad Christum, omnes sunt vicarij & administri; nec vllus dici potest collega eius, vel Coëpiscopus: & Petrus, hoc modo non est caput, nisi Romanæ Ecclesiæ particularis. Solum enim huius Ecclesiæ, est particularis & solus Episcopus, & caput: ceterarum autem particularia capita, sunt ipsarum Episcopi; qui sunt veri Principes; & Petri, non Vicarij, sed collegæ & Coëpiscopi: & de hac significatione agit hoc loco B. Gregorius. ALTERO modo Petrus fuit, & nunc est Romanus Pontifex, verè caput omnium Ecclesiarum. vt ipse idem Gregorius his verbis docet li. 11. epist. 42. *Apostolicæ sedis reuerentia nullius præsumptione turbetur; tunc enim membrorum status integer perseuerat, si caput fidei nulla pulset iniuria.* Et epist. 54. *Sedes Apostolica omnium Ecclesiarum caput est.* Idem quoque habet in explicatione 4. Psalmi pœnitentialis.

OCTAVVM est, FVNDAMENTVM; Hieronymus in ad Damasum de nomine hypostasis: *Super hanc petram catam Ecclesiam scio.* Vbi Damasum petram Ecclesiæ vo

NONVM est, PASTOR OVILIS Dominici; Ambr epist. 81. ad Siricium Papam: *Recognouimus literas sanct tua, boni pastoris excubias; quàm fideliter tibi commiss nuam serues, & pia solicitudine Christi ouile custodias.*

DECIMVM est, RECTOR DOMVS DEI; Ambros 1. Tim. 3. *Domus Dei est Ecclesia, cuius hodie Rector est masus.*

VNDECIMVM est, CVSTOS VINEAE; Concilium C cedonense in epist. ad Leonem: *Insuper contra ipsum, n nea custodia à Saluatore commissa est; id est, contra tua postolicam sanctitatem, extendit insaniam.*

DVODECIMVM est, PATER & DOCTOR omnium C stianorum. ita habemus in Concilio Florentino sess. ratione etiam Romana Ecclesia vocatur mater & m omnium Ecclesiarum; vt habemus in Concilio Lat sub Innocentio III. cap. 5.

DECIMVMTERTIVM est, SPONSVS Ecc appellatur Papa in Concilio Lugdunensi generali, capite, Vbi periculum, de Electione, in Sexto.

Sed OBIICIVNT aliqui B. Bernardum, qui in epi monet Eugenium Papam, ne se Ecclesiæ sponsum e sed sponsi amicum; & quod absurdum videtur, vt Vica gis, reginæ sponsus dicatur.

RESPONDEO; sicut Papa dicitur Caput, Rector, Pa Ecclesiæ, loco Christi; ita etiam dicitur Sponsus, loco C sti, siue vt Christi Vicarius & Minister. Nam verus & p palis Sponsus Christus est; vt dicitur Ioan. 3. ipse enim E siam spiritu suo fœcundat; & eius solius semine (quod e bum Dei) nascuntur filij: Pontifices autem dicuntur s quia cooperantur extrinsecus in generatione filiorum, quam ministri Verbi & Sacramentorum; & filios non s Christo generant. Bernardus ergo solum admonere in Pontificem, ne se principalem sponsum arbitretur. & q quam absurdum est in carnali generatione, Regem iou Vicario; & vnam dici multorum sponsam: tamen in spiri li, non est absurdum.

DECIMVMQVARTVM est, APOSTOLICAE sedis PRAESVL. Est autem obseruandum, interdum ab antiquis vocari sedes Apostolicas, non solùm Romanam, sed etiam Antiochenam, Hierosolymitanam, Ephesinam, & alias; quas Apostoli fundauerunt, & in quibus tanquam Episcopi sederunt: vt patet ex Tertulliano lib. de præscript. ex Augustino epist. 162. & aliis.

Sed in tribus excellit Romanus Pontifex, quantum ad hoc nomen. PRIMO, quia cùm dicitur absolutè sedes Apostolica, & non additur Antiochena, vel Ephesina, vel Romana, &c. semper intelligitur Romana, quæ per Antonomasiam dicitur Apostolica; vt patet ex Augustino epist. 106. *Missæ sunt*, inquit Augustinus, *de hac re ex duobus Conciliis Carthaginensi & Mileuitano relationes ad Apostolicam sedem.* Non addit Romanam, & tamen eam vult intelligi; siquidem relationes illas ad Innocentium Papam missas fuisse, constat ex epist. 90. & 92. eiusdem Augustini, similia exempla passim occurrunt.

SECVNDO; quia Romanus Pontifex, non solùm dicitur sedem Apostolicam tenere, vt Antiochenus, & Ephesinus; sed etiam principatum Apostolicæ sedis; vt patet ex Augustino epist. 162.

TERTIO; quia Romanus Pontifex, non tantùm dicitur Præsul Apostolicæ sedis, vt Antiochenus & quidam alij, sed etiam munus eius dicitur Apostolatus; vt patet ex Concilio Chalcedonensi act. 1. vbi legimus, vicarios Leonis dixisse: *Præcipere dignatus est eius Apostolatus, vt Dioscorus non sedeat in Concilio.* Item Honorius Imperator, in epist. ad Bonifacium: *Primum petimus*, inquit, *vt quotidianis orationibus Apostolatus tuus studium, ac votum suum circa salutem, atque imperium nostrum dignetur intendere.* Item epist. Episcoporum Galliæ, quæ est inter epistolas Leonis 51. *Det*, inquit, *Apostolatus vester nostræ veniam tarditati.* Denique in epist. Bernardi 190. ad Innocentium, legimus: *Oportet ad vestrum referri Apostolatum pericula quaq; & scandala, emergentia in regno Dei, &c.* Quod nomen de nullo alio legimus, quàm de Romano Pontifice.

Ex quo deducitur, Antiochenum & Ephesinum, & similes, fuisse quidem Episcopos Apostolicarum sedium; id est, earum

in quibus Apostoli sederant; sed non successisse Apostoli Apostolatu vllo modo, alioquin etiam ipsorum dignitas ceretur Apostolatus: at Romanum Pontificem esse Epi pum Apostolicæ sedis, & succedere aliquo modo in Apo latu; id est, in cura totius orbis terræ, quæ erat pars quæ Apostolatus, & propterea Apostolatum vocari ipsius grad Ex quo soluta manet obiectio quædam Nili, qui in suo li primatu Papæ ex eo probare nititur, Romanum Pontifi non habere primatum in alios Episcopos: quòd Antiochi etiam, & Ephesinus, & Hierosolymitanus Episcopi, tam Apostolicos habere legantur.

DECIMVMQVINTVM est, EPISCOPVS VNIVER LIS; in Concilio Chalcedonensi, act. 3. leguntur tres epist diuersorum Græcorum ad Leonem Papam, quæ omnes incipiunt: *Sanctissimo & beatissimo Vniuersali Archiepi & Patriarchæ magnæ Romæ Leoni.* Ex quibus verbis mani dacia hæreticorum refelluntur. VNVM est LVTHERI potestate Papæ, vbi cùm dixisset, Gregorium recusasse men Vniuersalis, subiungit: *Quid*, inquit, *de nomine & sanctissimi dixisset?* itaque significat Lutherus Gregorij nondum fuisse auditum nomen sanctissimi mi. In quo incredibilis imperitia, aut malitia Lutheri tur; nam, sanctissimum, Papam Romanum omnes vocu pellant; & locus iam citatus, apertè obstruit os Luther

non hunc solum, sed complures quoq; alios.

Quid, quod in actione secunda eiusdem Concilij Ch cedonensis, Aëtius Episcopus Nicopolis, S. Leonem, Do num nostrum, & sanctissimum Papam, vocat? Quo nu nullus alius hæreticis nostri temporis magis displicet; a tamen is non displicuerit olim vniuerso Concilio, & tui, ac iudicibus, quibus audientibus Aëtius dixit: *Quæ nunc Domini nostri, & sanctissimi Papæ lecta est epistola* Nomine *summi*, vtitur Gregorius ipse, vt suprà notatum in lib. 2. Dialogorum, cap. 4. & vniuersum Concilium Chal donense in epistola ad Leonem *(summitas tua)* Leoni Pon tifici dicit.

ALTERVM est Magdeburgensium, qui Cent. 6. cap. 7. c lum. 439. dicunt Romanum Pontificem creatum fuisse Pa triarcham à Iustino Imperatore anno DXX. At si ita est, qu modo in Concilio Chalcedonensi, quod celebratum est a

no CCCC. LIV. frequentissimè vocatur Leo vniuersalis Patriarcha?

TERTIVM est Caluini, qui lib. 4. Institut. cap. 7. §. 4. refert verba B. Gregorij, qui lib. 4. epist. 32. & alibi asserit; oblatum prædecessoribus suis in Concilio Chalcedonensi, nomen Vniuersalis. & mox subiungit: *Hoc nullam habet veri speciem. nec enim tale quidpiam in actis eius Concilij legitur.* At sanè impudens est hoc mendacium: etsi enim Concilium nihil de hac re decreuit; tamen satis constat, nomen hoc tribui Romano Pontifici, non displicuisse Concilio; cùm act. 3. sæpissimè hoc nomine appelletur Leo Pontifex, & nemo in Concilio talem appellationem reprehenderit.

Sed obiicit idem CALVINVS contra hoc nomen verba Gregorij, qui lib. 4. epist. 32. & aliis in locis multis, sæpissimè repetit; nomen Episcopi vniuersalis, esse profanum, sacrilegum, Antichristi prænuncium; & ideo neminem ex suis prædecessoribus illo vnquam vti voluisse. Obiiciunt etiam Illyricus in lib. de historia Concilij VI. Carthaginensis, & Lutherus lib. de potestate Papæ, Canonem Concilij Africani citatum à Gratiano dist. 99. canon. Primæ sedis, vbi legimus; *Vniuersalis autem, nec Romanus Pontifex appelletur.*

RESPONDEO, duobus modis posse intelligi nomen vniuersalis Episcopi. VNO modo, vt ille qui dicitur Vniuersalis, intelligatur esse solus Episcopus omnium vrbium Christianarum; ita vt ceteri non sint Episcopi, sed vicarij tantùm illius, qui dicitur Episcopus vniuersalis: & hoc modo nomen hoc, est verè profanum, sacrilegum, & Antichristianum. & de hac significatione loquitur Gregorius, vt patet ex ratione, quam reddit. Sic enim ait lib. 4. epist. 34. ad Constantiam: *Triste valde est, vt patienter feratur, quatenus despectis omnibus, prædictus frater, & Coëpiscopus meus solus conetur appellari Episcopus.* Et lib. 4. epistola 36. ad Eulogium: *Si vnus Patriarchæ vniuersalis dicitur, Patriarcharum nomen ceteris derogatur.* Et lib. 6. epist. 69. ad Eusebium: *Si vnus Vniuersalis est, restat vt vos Episcopi non sitis.* ALTERO modo, dici potest Episcopus vniuersalis, qui habet curam totius Ecclesiæ, sed generalem; ita, vt non excludat particulares Episcopos. Et hoc modo, nomē hoc posse tribui Romano Pontifici ex mente Gregorij, probatur.

PRIMO, quia fatetur Gregorius lib. 4. epist. 32. & alibi quentibus, tributum nomen vniuersalis Episcopi Roma Pontifici à Concilio Chalcedonensi. quod sanctum & Ca licum fuisse idem Gregorius passim docet. existimauit ig D. Gregorius in aliquo sensu hoc nomen Romano Pont conuenire. SECVNDO, quia idem Gregorius lib. 4. epi asserit Petro totius Ecclesiæ curam esse commissam à Do no; quod est idem, ac si diceret; Petrum Episcopum vniu lem esse à Christo constitutum. TERTIO, quia etsi Roma Pontifices, vt Gregorius rectè dicit, non se vocauerunt quam vniuersales Episcopos; tamen sæpe se vocauerunt E scopos Ecclesiæ vniuersalis: vt patet ex epist. 2. Sixti. e ma Victoris I. ex secunda Pontiani, ex secunda Stephani 54. 62. & 65. Leonis I. Quæ testimonia sine dubio Grego legerat; nec ignorabat idem esse quoad sensum, Episcop Ecclesiæ vniuersalis, & Episcopum vniuersalem.

Sed DICES; Si hoc nomen, bonum sensum habere quare Gregorius absolutè pronunciat esse superbum, i legum, profanum, & absolutè vetat vsum illius?

RESPONDEO, duabus de causis. PRIMO, ad cam sicut etiam nomen, Christotocos, bonum sensum h tamen Patres vetuerunt vsum illius nominis, ne videlicet illo nomine lateret hæresis Nestorij; qui MARIAM, C STI matrem, sed non Dei matrem, appellabat. SECVN quia quæstio tunc erat; an Ioanni Constantinopolitano scopo hoc nomen concedi posset, non autem an concedi set Romano Pontifici: quoniam igitur Ioanni illi in nullo su conueniebat nomen Vniuersalis, & tamen illud sibi vs pabat; ideo simpliciter & absolutè Gregorius pronunciat nomen esse profanum, & sacrilegum; nimirum quatenus buitur Episcopo Constantinopolitano. & nihilominus ips ipse illud recusauit, quamuis sibi in aliquo sensu conueni ad melius & facilius comprimendam superbiam Episc Constantinopolitani: Ex his, manet solutum argumentum Caluini.

quoniam caui in nullo sensu pe esse hæres, simpliciter & absolute profanum nomen ac profanum, & Bell non posse dici ho minem.

Ad alterum Lutheri & Illyrici dico, eos non aduertisse verba illa non esse Concilij Africani, sed Gratiani. qui post quam retulerat Canonem Concilij Africani, quo prohibetur Episcopus primæ sedis dici Princeps sacerdotum, addit de

suo: *Vniuersalis autem nec Romanus Pontifex dicitur.* Quæ verba quia Gratiani sunt, non habent auctoritatem; & præterea intelligi possunt eo modo, quo verba B. Gregorij.

Est autem hoc loco obseruatione dignum, quanta fuerit & sit etiam hoc tempore Græcorum pertinacia & superbia, & quàm seuerè à Deo punita fuerit. Nam cùm sedem Episcopi Constantinopolitani, quæ per annos amplius CCC. inter sedes primarias nullum locum habuerat, non solùm ad Patriarchatum euehere, & sedi Alexandrinæ atque Antiochenæ præferre, sed etiam Romanæ æquare, & vniuersalem facere voluerint: nec potuerint ad sanitatem reduci censuris Pelagij II. & aliorum Pontificum; (sæpius enim pro hac caussa excommunicati fuerunt, vt scribit Leo IX. in epistola ad Michaëlem) nec etiam humilitate B. Gregorij, qui, vt scribit Ioannes Diaconus in eius vita lib. 2. cap. 1. hac de caussa se non Archiëpiscopum, nec Patriarcham, sed Episcopum ac seruum seruorum Dei scribere cœpit; nec edicto Phocæ Imperatoris, de quo suprà diximus. tandem, iudicante Deo de cœlo, traditi sunt Græci cum suo vniuersali Patriarcha in manus Turcarum; quod eis euenturum prædixerat sancta Brigitta lib. 7. cap. 9. Reuelationum; necnon Nicolaus Papa V. vt refert Gennadius Scholarius in libro pro Concilio Florentino, cap. 5. §. 14.

LIBER TERTIVS DE SVMMO PONTIFICE.

CAPVT PRIMVM.

Proponitur disputatio de Antichristo.

DEMONSTRAVIMVS HACTENVS, Romanum Pontificem Petro succedere in summo totius Ecclesiæ principatu. Restat vt videmus, num aliquo tempore Romanus Pontifex ab isto gradu exciderit; id enim adversarij contendunt, non esse hoc tempore Romæ verum Episcopum quidquid antea fuerit. Et quidem NILVS ad finem libri contra primatum Romani Pontificis ita loquitur: *Sed summa caputq; mei sermonis illa sit, vt donec Papa in Ecclesia conuenientem, olimq; institutum ordinem seruat; donec veritatem cœlestem tenet, ac tuetur, & donec Christo summo vero Ecclesiæ Domino & capiti adhæret, facilè patiar eum & caput Ecclesiæ esse & summum Sacerdotem, & Petri, vel etiam si libet omnium Apostolorum successorem esse, omnes ei obedire, ac nihilo id quod ad eius honorem pertinet diminui: sed à veritate discessit, nec ad eam redire vult, meritò pro damnato reiectoq; haberi debet.* Hæc ille.

Sed debuisset ostendere, in quos errores inciderint Romani Pontifices; & quando, & à quibus damnati fuerint. Nimus enim in Concilio generali Lateranensi sub Innocentio III. & Lugdunensi sub Gregorio X. & Florentino sub Eugenio IV. Græcos erroris conuictos ad fidem Latinorum rediisse, ac deinde ad vomitum suum semper esse reuersos, ac propterea à Deo grauissimè punitos: Latinos autem ad fidem Græcorum venisse nusquam legimus. Nec vllum profecti

pond

potest Ecclesiasticum iudicium contra Latinos, vt nos protulimus multa contra Græcos.

Iam verò CALVINVS lib. 4. Instit. cap. 7. §. 23. *Sint*, inquit, *vera illa omnia, quæ tamen illis iam extorsimus; Petrum voce Christi constitutum fuisse vniuersæ Ecclesiæ Caput, ipsumq; honorem sibi collatum in Romana sede deposuisse, id veteris Ecclesiæ auctoritate fuisse sancitum, longo vsu confirmatum, Romano Pontifici summam potestatem fuisse semper ab omnibus debitam, ipsumq; fuisse omnium & caussarum & hominum iudicem, nullius iudicio subiectum fuisse; habeant etiam plura si velint. Respondeo tamen vno verbo, nihil istorum valere, nisi Roma sit Ecclesia & Episcopus.* Et infrà §. 24. *Hunc nodum mihi soluant Romanenses, nego ipsorum Pontificem esse Episcoporum Principem, cùm non sit Episcopus.* Et infrà: *Fuerit sanè olim Roma omnium Ecclesiarum mater: verùm ex quo Antichristi sedes fieri cœpit, desiit esse id quod erat.* Et infrà §. 25. *Videmur nonnullis nimis maledici ac petulantes cùm Romanum Pontificem vocamus Antichristum: sed qui hoc sentiunt, non intelligunt se Paulum immodestia insimulare, post quem nos loquimur, immò ex cuius ore sic loquimur. Ac ne quis obiiciat nos Pauli verba, quæ aliò pertineant, perperam torquere in Romanum Pontificem, breuiter ostendam non aliter, quàm de Papatu intelligi posse.* Hæc ille.

Similia docent omnes hæretici huius temporis; ac præcipuè LVTHERVS in supputatione temporum, & in assertione artic. 28. & 36. & alibi passim. Item Magdeburgenses Centur. 1. lib. 2. cap. 4. colum. 434. & sequentibus, & in omnibus sequentibus Centuriis, cap. 4. 7. & 10. Illyricus in libro de Primatu. Dauid Chytræus in caput 9. & 13. Apocalypsis. Item Wolfgangus Musculus in locis communibus, titulo de Ecclesia. Theodorus Beza in commentario 2. Thessal. 2. Theodorus Bibliander in Chronico tab. 10. 11. 12. 13. & 14. Henricus Pantaleon in Chronologia. Henricus Bullingerus, præfatione in suas homilias ad Apocalypsim, & ante hos omnes Ioannes Wiclef artic. 30. inter eos qui damnantur in Concilio Constantiensi, sess. 8. Pontificem esse Antichristum, pronunciauit.

Vt igitur quæstio hæc diligenter explicetur, nouem capita tractanda erunt. Primum de ipso nomine Antichristi.

II. An Antichristus sit vnus homo, an genus hominum. III. D
tempore aduentus & mortis eius. IV. De nomine eius pro
prio. V. Ex qua gente nasciturus sit, & à quibus præcipuè
scipiendus. VI. Vbi sedem suam fixurus. VII. De doctrina
moribus eius. VIII. De miraculis eius. IX. De regno & pa
liis eius. Ex his enim omnibus clarissimè apparebit, quam
impudentia hæretici Pontificem Romanum Antichristu
faciant; quibus addemus caput, quo probabimus, Romanu
Pontificem non solùm non esse Antichristum; sed nec vl
modo desiisse esse Episcopum & pastorem totius Ecclesiæ
nihil remaneat non dilutum ex obiectionibus Caluini.

Quod ad PRIMVM attinet, aliqui ex aduersariis docen
nomen Antichristi propriè significare Christi Vicarium: a
proinde Papam, qui se Christi Vicarium asserit, ipsum es
Antichristum. Ita docet Wolfgangus MVSCVLVS in loci
capite de potestate ministrorum: & probat, quia illa vox ἀντὶ
significat Vice, vnde ἀντίχειρ est vice Christi, sicut ἀντί-
χριστος significat eum, qui pro Duce se obtrudit; id est, qui
Vicarius Ducis vult haberi. MAGDEBVRGENSES enim
Cent.1.lib.2.cap.4.colum.435. docent, Papam ideo verum es
Antichristum, quia se Christi Vicarium facit.

At sine dubio falluntur, vel fallere conantur. Nomen enim
Antichristi, non potest vllo modo significare Vicarium Chri
sti; sed solùm aliquem Christo contrarium: & contrarium ali
quomodocunque; sed ita, vt cum eo de sede & dignitate Chri
sti certet; id est, qui sit æmulus Christi, & velit haberi Chri
stus, deiecto eo qui verè est Christus.

Hanc esse huius nominis significationem, probatur tripli
citer. PRIMO, quia apud Græcos illa vox ἀντὶ, propriè signi
ficat oppositionem. & quoniam opponi dicuntur non solùm
ea, quæ pugnant inter se; sed etiam ea, quæ æquipollent: inde
factum est, vt ἀντὶ in compositione interdum significet con
trarietatem, interdum æquiualentiam; nunquam autem sub-
ordinationem: vt patet in exemplis omnium talium nomi
num; ἀντίπαλος, significat æmulum in lucta; ἀντίδοτον,
contrarium remedium; ἀντίφασις, contrariam loquutionē;
ἀντίροφος, æquiualētem; ἀντίθεος, æqualem Deo; ἀντίχρι-
ςτος

est pollex, quia è regione opponitur, & æquiualet toti reliquę manui; & sic de ceteris. Vicarius autem non significat oppositionem, sed subordinationem ad aliud; & ideo non potest exprimi per vocem ἀντὶ.

Porrò illud ἀντιστράτηγος, non significat Vicarium Ducis, sed ordinariè contrarium Ducem; sicut ἀντιστρατεύομαι, est bellum infero, & interdum eum qui est loco Ducis, non vt illi subiectus, sed vt æqualis; quomodo apud Latinos Proprętor, vel Proconsul, nō significat Vicarium Prætoris, vel Consulis, sed eum qui est in aliqua prouincia, id quod est Prætor, vel Consul in vrbe. & in hoc deceptus est Musculus; quia enim legit apud Budæum ἀντιστράτηγος significare Proprætorem, putauit ipse significare Vicarium Prætoris; quod est falsum.

Secvndo, idem probatur ex Scriptura. Nam etiamsi hoc nomen esset ex se ambiguum; tamē vt in Scriptura accipitur, non est ambiguum: & nostra quæstio non debet esse de voce ἀντίχειστος absolutè, sed vt in Scripturis accipitur. Porrò in Scripturis Antichristus dicitur is, *qui extollitur super omne, quod dicitur Deus*, 2. Thessal. 2. quod certè non est, esse Vicarium, sed hostem Christi veri Dei. Et 1. Ioan. 2. Antichristus dicitur esse is, *qui negat Iesum esse Christum*, id est, qui negat Iesum esse Christum, vt seipsum pro Christo venditet. Et Matth. 24. Antichristus dicitur affirmaturus se ipsum esse Christum; quod sanè non est Vicarij, sed æmuli.

Denique Tertio, ex omnibus auctoribus, qui de Antichristo scripserunt; & ex communi sensu omnium Christianorum, qui per Antichristum intelligunt eximium quendam Pseudochristum. Quomodo etiam exponit hanc vocem ex veteribus Græcis, Damascenus lib. 4. de fide, cap. 28. & eodem modo exponit Hieronymus ex Latinis, qui tamē etiam Græcæ linguæ peritissimus fuit, quæst. 11. ad Algasiam.

Denique, similiter exponit in suo Thesauro linguæ Græcæ Henricvs Stephanvs, qui tamen vnus est de numero hæreticorum Geneuensium. Hinc habemus argumentum primum contra aduersarios. Nam cùm Antichristi nomen significet hostem & æmulum Christi: & Romanus Pontifex se Christi famulum, & Christo subiectum in omnibus fateatur; non autem Christum se vllo modo esse dicat, neque illi

illi se parem faciat: manifestum est, eum non esse Antichristum.

CAPVT II.

Antichristum certum quendam hominem futurum.

IAM QVOD ad secundum attinet, nos cum aduersariis in vno conuenimus; in altero discrepamus. Conuenimus in eo, quod sicut nomen Christi accipitur dupliciter: interdum propriè pro quodam eximio & singulari Christo, qui est IESVS NAZARENVS: interdum communiter pro his omnibus, qui habent cum Christo similitudinem, quantum ad vnctionem; quomodo Prophetæ, & Reges, & Sacerdotes omnes dicuntur Christi, Psal. 104. *Nolite tangere Christos meos:* Ita etiam nomen Antichristi interdū accipitur propriè pro quodam eximio Christi hoste, de quo agitur 2. Thessal. 2. Ioan. 5. & alibi: interdum verò communiter pro omnibus, qui quoquo modo Christū oppugnant. Nam 1. Ioan. 2. legimus: *Audistis, quia Antichristus venit; & nunc Antichristi multi facti sunt;* id est, audistis venturum Antichristum; & nunc licet ille singularis Antichristus nondum venerit, tamen multi seductores iam venerunt, qui etiam Antichristi dici possunt.

At dissentimus de Antichristo propriè dicto; an ille futurus homo singularis. Catholici enim omnes ita sentiunt, fore Antichristum vnum quendam hominem: at hæretici omnes suprà citati docent, Antichristum propriè dictum, non esse singularem personam, sed singularem thronum, siue regnum tyrannicum, ac sedem apostaticam eorum, qui Ecclesiæ præsident.

MAGDEBVRGENSES Centur. 1. lib. 2. cap. 4. colum. 45. *Docent Apostoli,* inquiunt, *Antichristum non fore vnam tantùm personam, sed integrum regnum, per falsos Doctores in templo Dei; id est, in Ecclesia Dei præsidentes: in vrbe magna; id est, in Romana ciuitate, opera Diaboli, & fraude, ac deceptione comparatum.* Hæc illi. Similia sunt apud alios suprà citatos.

Ratio-

Rationes eorum hæ sunt. PRIMA Paulus 2. Thess. 2. dicit, iam suo tempore cœpisse in mundo versari Antichristum: *Mysterium*, inquit, *iam operatur iniquitatis*; & tamē ibidem dicit, Antichristum in fine mundi à Christo occidendū. Hinc ita concludit BEZA in 2. Thess. 2. *Manifestè sunt hallucinati, quicunque de vno quopiam homine putarunt hoc intelligi; nisi dent mihi quempiam, qui à Pauli seculo ad diem vsq; iudicij superstes maneat*. Similiter argumentatur Caluinus loco citato. Confirmatur hæc ratio ex Ioanne, qui in epist. 1. cap. 4. dicit: *Omnis spiritus qui soluit Iesum, ex Deo non est, & hic est Antichristus; de quo audistis, quoniā venit, & nunc iam in mundo est*.

SECVNDA ratio BEZAE est. Quoniam Daniel cap. 7. singularibus nominibus bestiarum, Vrsi, Leonis, Pardi, non intelligit singulares Reges; sed singula Regna, quorum vnumquodque multos Reges continet. Igitur eodem modo Paulus 2. Thessal. 2. qui mirè cum Daniele consentit, per hominem peccati & filium perditionis non intelligit vnam singularem personam; sed quoddam quasi corpus multorū tyrannorum.

TERTIA ratio CALVINI est, in cap. 2. primæ Ioannis, vbi ait, delirare & sponte errare eos, qui vnum certum hominem futurum credunt Antichristum, cùm Paulus 2. Thess. 2. scripserit, Apostasiam venturam, & eius caput Antichristum futurum. siquidem Apostasia est generalis quædam defectio à fide, quæ quidem vnum corpus & vnum regnū facit; & non est res paucorum annorum, vt sub vno Rege compleri possit.

HIS non obstantibus, veritas est; Antichristum fore vnum singularem hominem: Id quod probatur ex omnibus Scripturis & Patribus, qui de Antichristo agunt. Scripturæ loca sunt quinque. PRIMVS est in Euangelio Ioannis 5. *Ego veni in nomine Patris mei, & non recepistis me; si alius venerit in nomine suo, illum recipietis*. Hæc verba de falsis Prophetis, in generali, nō de vno aliquo intelligi volunt Musculus & Caluinus apud Marloratum in commentario huius loci; sed eorum explicatio cum antiquis Patribus & cum ipso textu pugnat. Nam hæc verba dicta esse de vno Antichristo, testantur Chrysostomus & Cyrillus in hunc locum; Item Ambrosius in 2. Thessal. 2. Hieronymus in epistola ad Algasiam, quæst. 11. Augustinus tract. 29. in Ioan. Irenæus lib. 5. contra hæreses Valen-

Valentini; Theodoretus in Epitome diuinorum decretorū capite de Antichristo, & alij.

Præterea hîc Dominus opponit sibi alium hominem; hoc est, personæ personam; non regnum regno, neque sectam sectæ: vt patet ex illis vocibus: *Ego*, alius, *in nomine meo*, in nomine suo; *me*, illum: Sicut ergo Christus, vnus & singularis homo fuit; ita & Antichristus, vnus & singularis homo erit.

Deinde, Christus hîc dicit, Antichristum à Iudæis pro Messia recipiendum. Constat autem, Iudæos vnum certum & singularem hominem exspectare. Item, omnes falsi Prophetæ venerunt in nomine alterius, non in nomine suo. Hieremias: *Falsò Prophetæ vaticinantur in nomine meo, non misi eos, &c.* At hîc Dominus loquitur de vno quodam, qui veniet in nomine suo; id est, qui non agnoscet Deum aliquem, sed *extollet se*, vt Paulus ait, *supra omne quod dicitur Deus.*

Denique, falsi Prophetæ permulti venerant ante Christi aduentum, permulti etiam postea venturi erant; non igitur Dominus dixisset: *Si alius venerit*, sed multi veniunt; si de falsis Prophetis loqui voluisset.

Secvndvs locus est Pauli 2. Thess. 2. *Nisi venerit discessio primùm, & reuelatus fuerit homo peccati, filius perditionis, &c.* Et infrà: *Et tunc reuelabitur ille iniquus, quem Dominus Iesus interficiet spiritu oris sui.* Hæc verba etiam aduersarij intelligūt de vero Antichristo; sed Apostolus loquitur de certa quadam & particulari persona, vt patet ex articulis Græcis ἀποκαλυφθῇ ὁ ἄνθρωπος τῆς ἁμαρτίας ὁ υἱὸς τῆς ἀπωλείας. Et infrà: καὶ τότε ἀποκαλυφθήσεται ὁ ἄνομος; vt enim docet Epiphanivs hæresi 9. quæ est Samaritanorum, articuli Græci contrahunt significationem ad vnam rem certā, ita vt ἄνθρωπος significet hominem in communi; at ὁ ἄνθρωπος hominem singularem. Et sanè mirum est, nullum aduersariorum, qui tamen iactant linguarum peritiam, hoc animaduertisse.

Tertivs est 1. Ioan. 2. vbi sic legimus: ἠκούσατε ὅτι ὁ ἀντίχριστος ἔρχεται, καὶ νῦν ἀντίχριστοι πολλοὶ γεγόνασιν. vbi articulum præponit Antichristo propriè dicto; sine articulo verò effert nomen Antichristi communiter accepti: apertissimè indicans, Antichristum propriè dictum esse vnam personam certam;

certam; Antichristum communiter acceptum, nō esse certam personam, sed in genere omnes hæreticos.

QVARTVS est, Daniel. 7. 11. & 12. capite, vbi loquitur de Antichristo, vt docet Hieronymus & Theodoretus in eum locum. Irenæus lib. 5. & Augustinus lib. 20. de ciuitate Dei, cap. 23. & Caluinus, Magdeburgenses, & Beza, vbi suprà. Ibi autem Antichristus nō vocatur vnum Regnum, sed vnus quidam Rex: qui ex decem Regibus, quos in mundo inueniet, tres omnino tollet è medio, & alios septem sibi subiiciet. Adde, quod Caluinus dicit; ad literam, Danielem loqui de Antiocho illustri; & allegoricè, de Antichristo, cuius figuram gerebat Antiochus. quod etiam docet Cyprianus libro de exhortatione martyrij, cap. 11. & Hieronymus in Danielis 11. & 12. cap. Sed Antiochus illustris certa quædam & singularis persona fuit: igitur & Antichristus certa quædam persona esse debet.

QVINTVS & vltimus locus est Apocal. 13. & 17. quæ loca intelligi de Antichristo, docet Irenæus lib. 5. & perspicuum est ex similitudine verborum Danielis & Ioannis. Vterque enim mentionem facit decem Regum, qui erunt in terra, quādo veniet Antichristus; & vterque Antichristi regnum tribus annis cum medio duraturum prædicit, &c. Sicut ergo Daniel de vno certo Rege loquitur; ita & Ioannes in Apocalypsi.

Idem probatur ex Patribus, qui communi consensu de Antichristo docent. PRIMO, eum fore instrumentum Diaboli electissimum, ita vt in eo inhabitet omnis plenitudo diabolicæ malitiæ corporaliter; sicut in homine Christo, habitat omnis plenitudo Diuinitatis corporaliter. SECVNDO, Antichristum nō regnaturum, nisi tres annos cum medio. ac proinde docent, Antichristum vnum hominem tātùm futurum. Vide Irenæum lib. 5. circa finem; Cyrillum Hierosolymitanum catechesi 15. Chrysostomum in 2. Thessal. 2. Theodoretum in caput 7. Danielis; Lactantium in Epitome diuinæ institit. cap. 11. Ambrosium in cap. 21. Lucæ; Hieronymum in caput 7. Danielis, & quæst. 11. ad Algasiam; Augustinum lib. 20. de ciuitate Dei, per multa capita, & in Psalm. 9. Gregorium lib. 32. moral. cap. 12. Damascenum lib. 4. cap. 28. & Hippolytum Martyrem in oratione de consummatione mundi.

Ad PRIMVM argumentum BEZAE respondeo; tempore Apostolorum occultè grassari cœpisse Antichristum, non in sua persona, sed in suis præcursoribus. Sicut enim Christus venire cœpit ab origine mundi in Patriarchis & Prophetis qui eum præcurrebant, & significabant; ita vt dici possit, principio mundi cœpisse operari mysterium pietatis; & tamen in sua propria persona non venit, nisi quando carnem de B. MARIA suscepit: ita Antichristus mox post Christum in cœlum assumptum cœpit venire in suis præcursoribus, mysterium operari iniquitatis; nimirum in hæreticis & tyrannis Ecclesiam persequentibus, ac præcipuè in Simone Mago qui se Christum dicebat, & in Nerone, qui primus Ecclesiam oppugnare cœpit; & nihilominus in propria persona non venit, nisi in fine mundi. Itaque persecutio spiritualis Simonis Magi, & temporalis Neronis dicitur mysterium iniquitatis, quia signa erant & figuræ persecutionis Antichristi.

Hanc esse veram loci Paulini explicationem, duplicitèr probari potest. PRIMO, ex omnibus interpretibus eius loci. Omnes enim per mysterium iniquitatis apud Paulum intelligunt vel Neronis persecutionem; vt Ambrosius & Chrysostomus in hūc locum, & Hieronymus quæst. 11 ad Algasiam: vel hæreticos, qui clàm decipiunt; vt Theodoretus & Sedulius in hunc locum, & Augustinus lib. 20. de ciuitate Dei, cap. 19. SECVNDO, ratione desumpta ex confessione aduersariorum. Illi enim dicunt, Antichristum esse propriè sedem Romani Pontificis.

Si ergo Antichristus propriè dictus, natus est tempore Apostolorum; sequitur Petrum & Paulum fuisse propriè dictos Antichristos, licet occultos; & Neronem, vel Simonem Magum, fuisse verum Christum. Constat enim tempore Apostolorum non fuisse Romæ alios Episcopos, quàm Petrum & Paulum. Disertè enim affirmat Irenæus lib. 3. cap. 3. à Petro & Paulo sedem Romanam fundatam, & primos in ea Episcopos sedisse. Quod idem omnes veteres docent, quos suprà citauimus. Constat etiam, tam Simonem Magum, quàm Neronem cum Apostolis Petro & Paulo dimicasse.

Quod si aduersariis non placet, Petrum & Paulum, fuisse Antichristos; & Simonem & Neronem, verum Christum: cogantur fateri, tempore Apostolorum non exstitisse Antichristum

stum in se, sed solùm in suo quodam typo. Ex quo consequentia BEZAE; qua efficiebat, non posse Antichristum esse vnum hominem, nisi daremus vnum hominem, qui viueret à temporibus Apostolorum vsque ad finem mundi; ridicula esse ostenditur.

Ad confirmationem dico, Ioannem loqui eo modo, quo loquitur Dominus de Helia, Matth. 17. *Helias quidem venturus est, & restituet omnia; dico autẽ vobis, quia Helias iam venit, & non cognouerunt eum.* id est, Helias in sua persona venturus est: sed iam Helias venit in suo simili; id est, in Ioanne Baptista.

Ad SECVNDVM argumentum, negatur in primis, quòd semper Daniel per singulares bestias intelligit singula regna. Nam per vnam bestiam interdum significat vnum regnum; vt cap. 7. vbi per Leonem intelligit regnum Assyriorum; per Vrsum, regnum Persarum; per Pardum, regnum Græcorum; per aliam bestiam innominatam, regnum Romanorum: interdum vnum Regem, vt cap. 8. vbi per Arietem intelligit Darium Regem Persarum vltimum; per Hircum, Alexandrum Magnum. Deinde, negatur consequentia argumenti. Nam Paulus per *Hominem peccati*, non intelligit aliquam ex quatuor bestiis, à Daniele descriptis: sed intelligit illud cornu paruulum, quod apud Danielem præualuit decem cornibus quartę bestiæ; id est, vnum illum Regem, qui ex modico adeò creuit, vt omnes alios Reges sibi subiugauerit.

Ad POSTREMVM argumentum respondeo multis modis, vt intelligatur quàm impudenter scripserit Caluinus, eos sponte errare, qui ex illo suo argumento non colligunt, Romanum Pontificem esse Antichristum. PRIMO; per Apostasiam rectissimè apud Paulum ipse Antichristus intelligi potest. Sic enim docent communi consensu Græci interpretes, Chrysostomus, Theodoretus, Theophylactus, & OEcumenius, & præterea S. Augustinus lib. 20. de ciuitate Dei, cap. 19. Dicitur autẽ Antichristus Apostasia, tum per Metonymiam; quia multis caussa erit recedendi à Deo: tum etiam per excellentiam quandam; erit enim tam insignis Apostata, vt Apostasia ipsa dici posset.

SECVNDO; per Apostasiam, potest accipi defectio à Romano imperio; vt exponunt multi Latinorum: vt Ambrosius,

Sedulius, & Primasius. Nam, vt in sequenti capite demo-
strabimus, non antea veniet Antichristus, quàm omnino in-
tereat Romanum imperium.

TERTIO; si admittamus, per Apostasiam intelligi defe-
ctionem à vera Christi fide & religione (vt Caluinus osten-
dit) non tamen propterea vllis angustiis constringimur. Non
non est necesse, vt Paulus loquatur de Apostasia multorum
seculorum; potuit enim loqui de Apostasia quadam maxima
& singulari, quæ solùm erit in illo breuissimo tempore, quo
Antichristus regnabit. Atque ita hunc locum intellectum fu-
isse à multis veteribus, scribit Augustinus loco notato; hoc
est, 20. de ciuitate Dei, cap. 19. qui probabiliter docebant, An-
tichristo apparente, omnes omnino hæreticos occultos, ac si-
ctos Christianos ad eum accessuros, & ex eo Apostasiam
maximam, qualis antea non fuerat, tunc futuram.

QVARTO; si concedamus Caluino, loqui D. Paulum de
Apostasia multorum seculorum; adhuc nihil ipse obtinebit:
siquidem dicere poterimus, eam Apostasiam non necessariò
ad vnum corpus, & regnum Antichristi pertinere, nec postu-
lare vnum caput, sed esse dispositionem ad regnum Antichri-
sti, & in variis locis, sub variis regibus, variis occasionibus
fieri; vt nunc cernimus, defecisse Africam ad Mahumetum,
Asiæ magnam partem ad Nestorium & Eutychetem, aliasq;
prouincias ad alias sectas.

QVINTO ac postremò; si daremus Caluino, generalem
Apostasiam à fide, & multis iam annis durãtem, esse regnum
Antichristi; non continuò sequeretur, Papam esse Antichri-
stum: nam adhuc quæstio tractanda esset, quinam defecerint
à fide & religione Christi; nósne, an illi; id est, Catholici, an
Lutherani. Nam etsi dicunt ipsi, nos esse qui defecimus; tamen
nondum probarunt, nec ab vllo communi iudice id declara-
tum est.

Et sanè multò faciliùs nos probare possumus, Lutheranos
esse, qui defecerunt; quàm ipsi, Catholicos defecisse, probant.
Siquidem eos defecisse ab Ecclesia, in qua prius erant, ne ipsi
quidem negant. Nam, vt cetera prætermittam, ERASMVS
SARCERIVS in illud 2. Thessal. 2. *Tunc reuelabitur ille iniquus*, ingenuè confitetur; omnes ferè prædecessores Luthe-
ranorum, & se etiam aliquando Romano Pontifici paruisse.

Itaque

Itaque defecerunt ipsi à prædecessorum suorum Ecclesia & religione: Nos verò ab aliqua Ecclesia defecisse, nec hactenus demonstrarunt; nec vnquam demonstrare poterunt. Cùm igitur apud Paulum legunt: *Nisi venerit discessio seu apostasia, & reuelatus fuerit ille iniquus, &c.* & se cogitant discessisse ab Ecclesia, in qua erant, nos autem in iisdem semper institutis perseuerare: Mirum est, si non saltem metuunt, ne de seipsis Paulus sit loquutus.

Ex hoc secundo capite habemus secundum argumentum; ad probandum, Pontificem non esse Antichristum: si enim Antichristus vna tantùm persona est; Pontifices autem multi fuerunt & erunt, eadem dignitate & potestate præditi: certè alibi quærendus est Antichristus, quàm in Romana sede.

CAPVT III.

Ostenditur, Antichristum nondum venisse.

QVANTVM ad TERTIVM, de tempore aduentus Antichristi, multæ falsæ suspiciones, multique errores exstiterunt, tàm Catholicorum, quàm hæreticorum. Sed cum hoc discrimine, quòd Catholici scientes, Antichristum non venturum, nisi in fine mundi, quæ est veritas; errauerunt tamen in eo, quod putauerunt, mundi finem propinquiorem esse, quàm reuera esset; hæretici autem in eo errant, quod existimant, Antichristum venturum diu ante mundi finem, & iam re ipsa venisse. Dicamus igitur de vtroque errore.

Inprimis, omnes veteres adnimaduertentes suorum temporum malitiam, suspicati sunt, tempora Antichristi imminere. Ita Thessalonicenses, tempore Apostolorum, putabant instare diem Domini, quos Apostolus corrigit, 2. Thessal. 2. Item CYPRIANVS lib. 3. epist. 1. *Imminente*, inquit, *Antichristo, paret ad prælium milites, &c.* Et lib. 4. epist. 6. *Scire debetis*, inquit, *& pro certo credere ac tenere, pressuram diem super caput esse cœpisse, & occasum seculi atque Antichristi tempus appropinquasse.* HIERONYMVS epistola ad Ageruchiam de Monogamia: *Qui tenebat, de medio fit, & non intelligimus Antichristum appropinquare?* GREGORIVS

lib. 4. epist. 38. *Omnia quæ prædicta sunt, fiunt, Rex superbiæ prope est.* Et homil. 1. in Euangelia, audacter pronunciat mundi finem instare; sed istæ suspiciones erant, non errores. Non enim sancti isti Patres certum tempus definire ausi sunt.

Porrò alij audacius certum tempus constituerunt. Ivo quidam, vt Hieronymus refert in libro de viris illustribus, anno Christi CC. putauit Antichristum venturum, & mundum finiendum, qui, vt patet, deceptus est. Rursum LACTANTIVS lib. 7. cap. 25. diuin. instit. *Omnis*, inquit, *exspectatio non amplius quàm ducentorum videtur annorum, &c.* Vbi docet Antichristum fuisse venturum, & mundum finiendum anno annum CC. à sua ætate. Ipse autem vixit temporibus Constantini, anno Christi CCC. itaque anno CCCCC. à Christo putauit fore mundi finem, sed ipse quoque, experientia teste, deceptus est.

Refert B. Augustinus lib. 18. de ciuitate Dei, cap. 53 aliorum errorem, qui dixerunt, mundum finiendum anno CCCC. ab Ascensione Domini; & rursum aliorum, qui annum millesimum statuerunt. qui omnes decepti sunt; sicut etiam annales Paganis, qui, teste eodem Augustino ibidem, ex nescio quo responso diuino collegerant; Christianam religionem tantum duraturam annis CCC. LXV. Fuit etiam Episcopus quidam Florentinus circa annum Domini M. C. V. qui asseruit, Antichristum tunc natum fuisse, proinde mundi finem instare. Qua de caussa coactum est Concilium Florentiæ Episcoporum CCC. XL. à Paschali II. Vide Chronica Matthæi Paturij, & Platinam in vita Paschalis II.

Denique, fuit semper celebris opinio multorum asserentium, mundum duraturum sex millibus annorum; cùm sex diebus Deus mundum creauerit, & mille anni apud Deum sint quasi dies vna. Ita IVSTINVS q. 71. ad Gentes. Irenæus lib. 5. Lactantius lib. 7. cap. 14. Hilarius in caput 17. Matth. Hieronymus in Psalm. 89. ad Cyprianum. Cui sententiæ concordat etiam Thalmudistarum opinio, qui ex Helia Prophera dicit, se vaticinium habere, quo asseratur, mundus sex millibus annorum duraturus.

Hæc sententia nondum potest per experientiam redargui. Nam secundum veram Chronologiam sunt elapsi à mundo condito anni plus minus quinquies mille sexcenti. Vnde Ambrosius

brosius qui lib. 7. in Lucam, cap. 2. hanc opinionem reiicit, asserens, tempore suo iam fuisse elapsos annos sex mille, apertè decipitur. Optima est moderatio D. AVGVSTINI, qui hanc sententiam probabilem putauit, & eam, vt probabilem, sequutus est lib. 20. de ciuitate Dei, cap. 7. Neque hinc sequitur, nos scire tempus vltimæ diei. Dicimus enim, probabile esse, mundum non duraturum vltra sex millia annorum. Nō autem dicimus id esse certum. Quocirca idem Augustinus acriter reprehendit eos, qui asserunt, certo aliquo tempore mundum finiendum, cùm Dominus dixerit Actor. 1. *Non esse nostrum scire tempora & momenta, quæ Pater posuit in sua potestate.* Vide Augustinum in epist. 80. ad Hesych. in Psal. 89. & lib. 18. de ciuitate Dei, cap. 53. Sed his omissis, ad hæreticos veniamus.

HAERETICI huius temporis cùm omnes doceant, Antichristum esse Romanum Pontificem, iamque apparuisse, & in mundo versari; tamen inter se non consentiunt de tempore, quo apparuit: Sunt enim sex eorum opiniones.

PRIMA SAMOSATENORVM, qui in Hungaria & Transyluania degunt, qui in quodam libello, quem inscribunt: *Præmonitiones Christi & Apostolorū de abolendo vero Christo per Antichristum*; docent, Antichristum paulò post tempora Apostolorum apparuisse; nimirum quando cœptum est prædicari, Christum esse Filium Dei æternum. Ipsi enim existimāt, Christum esse purum hominem, & in Deo vnam tantùm esse personam, & hanc fidem à Christo & Apostolis prædicatam: sed paulò post mortem Apostolorum, venisse Romanum Antichristum; & vero Christo puro homine abolito, introduxisse alium Christum æternum, & fecisse Deum trinum, & Christum binum.

Hæc opinio, præter argumenta, quæ infrà afferemus, contra omnes hæreticos, facillimè refutatur dupliciter. PRIMO, quia Antichristus, cùm venerit; *seipsum faciet Deum*, non aliquem alium, vt Apostolus ait 2. Thessal. 2. Romanus autem Pontifex, vt ipsimet dicunt, non seipsum fecit Deum; sed Christum prædicauit, & ex puro homine Deum fecit. SECVNDO, quia ipsi dicunt, mox post Christi & Apostolorum dormitionem, extinctam fuisse penitus per Antichristum veram Christi fidem; & in toto mūdo deinceps adoratum fuisse

Christum Deum. At Christus prædixit, cõtra Ecclesiam suam non prævalituras portas inferi, Matth. 16. Et Angelus prædixit æternum fore Christi regnum, Lucæ 1. Et Dauid prædixit omnes Reges seruituros Christo, Psalm. 71. Quomodo ergo verum est, in ipso initio nascentem Ecclesiam ab Antichristo esse deletam?

SECVNDA opinio est ILLYRICI, qui in Catal. testium docet, Antichristum venisse, quando cœpit Romanum imperium inclinare ad ruinam. Constat autem, Romanum imperium inclinare cœpisse post annum decimum Honorij, quando Roma primùm capta est; id est, anno Domini CCCCXII. vt Blondus ostendit lib. 1. decadis primæ historiarum, de inclinatione Romani imperij; sed hoc intelligere videtur Illyricus de conceptione, non de natiuitate Antichristi. Siquidem ipse idem Cent. 6. cap. 1. in principio docet, Antichristum conceptum quodam modo initio anni CCCC. deinde animatum, & formatum, atque nutritum in vtero matris, circa annum quingentesimum; & postremò, anno DC. VI. natum, quando videlicet Phocas concessit Pontifici Romano, caput diceretur totius Ecclesiæ. Idem Centur. 1. lib. 2. cap. 4. col. 438. docet, Antichristum regnaturum & sæuiturũ gladio spirituali annis M. CC. LX. gladio autem temporali annis DC. LXVI. & tunc finem mundi adfuturum.

Priorem numerum colligit ex Apocalypsis 11. capite, vbi dicitur, duraturum tempus Antichristi diebus M. CC. LX. Vult enim Illyricus accipi diem pro anno. Posteriorem numerum colligit ex Apocalypsis 13. vbi dicitur numerus bestiæ esse DC. LXVI.

Potest refelli duobus modis hæc opinio. Sequitur enim primò, iam Antichristum non solùm esse natum, sed etiam mortuum; & proinde mundi finem iam aduenisse. Nam Pontifex Romanus cœpit gladium temporalem; id est, temporale dominium habere saltem ab anno DC. XCIX. Tunc enim Aripertus donauit Pontifici Romano alpes Coctias, vbi nunc Genua est; & postea anno DCC. XIV. eam donationem confirmauit Luitprandus, vt scribit Ado Viennensis in Chronico horum annorum; Blondus lib. 10. decadis primæ; & idem fatentur Magdeburgenses, Centur. 8. cap. 10. col.

col. 685. & Theodorus Bibliander, qui hoc anno DCC. XIV. annotat, factam esse primam prouinciam Papisticam.

Non diu pòst; id est, anno DCC. LV. donauit Pipinus Romanis Pontificibus Exarchatum Rauennæ cum magna parte Italiæ; vt testantur Rhegino, Ado, Sigebertus, Blondus lib. 1. secundæ decadis, P. Æmilius, & ipsi etiam Centuriatores. Cent. 8. cap. 10. col. 724. ac Theodorus Bibliander in Chronico. Si igitur hoc anno D C C. LV. cœpit regnum Antichristi, & durauit annis D C. L X V I. Igitur finem accepit anno Christi M. C C C C. X X I. Igitur sunt iam anni plusquàm C. L. ex quo obiit Antichristus. Quod si initium regni eius ponitur altius; id est, anno Domini D C. X C I X. tunc finis ponendus erit anno M. C C C. L X V. & erunt nunc plusquam C C. anni transacti post mortem Antichristi.

RESPONDEBVNT fortasse; post annum D C. L X V I. regni sui temporalis Antichristum non moriturum, sed tantùm amissurum temporale dominium. Cùm enim ipsi dicant, regnum spirituale Antichristi duraturum M. C C. L X. annis, qui adhuc finiti non essent, & si cœpissent ab anno Christi D C. V I. consequenter dicere debent, duraturum regnum Antichristi spirituale aliquanto tempore post deletum regnum eius temporale: sed certè est absurdum, & contra omnes auctores; & præterea saltem sequitur, iam ante annos C C. debuisse Pontifices amittere temporale dominium, quod est contra experientiam.

SECVNDO, idem error potest refelli, quia sequitur ex hoc errore, nosse Centuriatores exactè, quando finietur mundus, quod tamen est contra verba Domini, Actor. 1. & Matth. 24. quod sequatur, patet; nam ipsi sciunt, Antichristum cœpisse regnare gladio spirituali anno D C. V I. sciunt etiam regnaturum tantum annis M. C C. L X. & tunc statim venturum Dominum ad iudicium, vt ipsimet ex Paulo 2. Thess. 2. colligunt: Sciunt igitur iudicium extremum futurum anno Christi M. D C C C. L X V I. vel si hoc nesciunt, coguntur etiam nescire, an Antichristus venerit.

TERTIA opinio est Dauidis CHYTRAEI, qui in commentario, cap. 9. Apocalypsis cum Illyrico docet, Antichristum apparuisse circa annum Domini D C. & satis apertè significat, S. Gregorium fuisse I. Pontificem Antichristianum.

Idem verò Chytræus in comment.cap.11.& 13. non assentitur Illyrico, quantum ad tempus durationis Antichristi; sed prudenter monet, non esse id temerè definiendum. Probat verò tribus rationibus, Antichristum apparuisse anno DC.

PRIMO, quia eo tempore Gregorius stabiliuit inuocationem Sanctorum, & Missas pro defunctis. SECVNDO, quia anno DC. VI. Papa Romanus Bonifacius III. impetrauit a Phoca titulum Episcopi vniuersalis. Addit TERTIAM rationem in comment.cap.13. quia hoc tempus planè & perspicuè congruit cum numero nominis Antichristi, quod continet 666. vt in Apocal.cap.13. habetur.

Addit ibidem Chytræus, ex hoc eodem numero nominis Antichristi colligi tempus, quo confirmatum fuit à Pipino Antichristi regnum. Nam tot ferè anni sunt ab anno XCVII. quo Ioannes scripsit Apocalypsim vsque ad Pipinum, nimirum DC.LXVI. Item colligi tempus, quo primùm à Ioanne Hvss fuit Papa Romanus delectus & declaratus Antichristus. Sunt enim ferè anni DC.LXVI. à Pipino ad Ioannem Hvss.

Hæc sententia facilè refelli potest; nititur enim solis mendaciis. Nam inprimis non fuit Gregorius primus, qui Sanctos inuocare, & Missas pro defunctis offerre docuit. Docuerunt idipsum omnes veteres, vt nos alibi demonstrauimus. Nunc vnus Ambrosius sufficit, qui CC. annis Gregorium præcessit, in libro de viduis: *Obsecrandi*, inquit Ambrosius, *sunt Angeli, Martyres obsecrandi.* Et lib.2.epist.8.ad Faustinum de obitu sororis: *Itaq;*, inquit, *non tam deplorandam, quàm prosequendam orationibus reor; nec mœstificãdam lacrymis tuis, sed oblationibus animam eius Deo commendandam.* Deniq; Phocas non titulum, vniuersalis, Papæ tribuit; sed eum caput Ecclesiarum appellauit. Sed hoc idem multò antea fecerat Iustinianus in epist.ad Ioannem II.& antea etiam Concilium Chalcedonense in epist. ad Leonem. Sine caussa igitur, tempore Phocæ ponitur aduentus Antichristi.

Quod verò addit Chytræus de numero DC.LXVI. omnino ineptum est; quia non congruit præcisè numerus ille cum temporibus, quibus vult Chytræus Antichristum apparuisse, vel confirmatum, vel declaratum esse. Nam à Christo ad Phocæ sanctionem, sunt anni DC.VII. non DC.LXVI. Ab Apocalypsi

calypsi reuelata sunt ad Pipinum anni DC. LVIII. à Pipino ad Ioannem Hvss, sunt, vt ipse dicit, anni DC. XL. At certè Ioannes in Apocalypsi præcisum numerum notauit, cùm etiam minutias addiderit. ADDE quod Ioannes Hvss non declarauit primus Papam esse Antichristum; id enim antea fecerat Wiclef. Immò nec vnquam dixit Ioannes Hvss, Papam esse Antichristum. Nam in art. 19. Constantiæ damnato dicit, Clericos per auaritiam suam parare viam Antichristo. Denique Lutherani omnes gloriantur, à Luthero Antichristum esse detectum.

QVARTA opinio est LVTHERI in suppurationè temporum, qui duos aduentus Antichristi ponit. VNVM, cum gladio spirituali, post annum Domini DC. quando videlicet Phocas Pontificem Romanum caput omnium Ecclesiarum vocauit. Vbi etiam dicit, Gregorium fuisse vltimum Pontificem Romanum. ALTERVM, cum gladio temporali, post annum Domini millesimum. Idem prorsus docet Bibliander in Chronico tab. II. & 13. Itaque in primo aduentu conueniunt Lutherus & Bibliander cum Centuriatoribus & Chytræo; eo excepto, quod Lutherus & Bibliander dicunt, Gregorium fuisse sanctum & bonum Pontificem; Centuriatores autem Cent. 6. cap. 1. col. 2. & Chytræus dicunt, Gregorium præ omnibus nauasse operam introducēdo Antichristo; & proinde pessimum fuisse, quæ est blasphemia horrendissima: In secundo aduentu dissident apertè Lutherus & Centuriatores.

Hæc opinio præter argumenta communia, quæ postea fient, facilè refellitur. Nam omnino sine ratione Lutherus ponit aduentum Antichristi anno DC. & anno millesimo. ac de anno quidem DC. iam diximus in refutatione Chytræi: de anno millesimo facilè probari potest. Nam ideo Lutherus ponit eo tempore initium regni temporalis Antichristi, quia tunc Papa Gregorius VII. deposuit Imperatorem Henricum IV. & temporaliter dominabatur, & bella gerebat. Atqui hæc omnia etiam antea fiebant; nam Gregorius II. excommunicauit Leonem Imperatorem, eumque priuauit regno Italiæ, anno DCCXV. testibus Cedreno & Zonara in vita eiusdem Leonis. Dominium autem temporale iam ostendimus ab anno DCC. id est, trecentis annis ante annum millesimum habuisse Romanos Pontifices.

Denique

Denique testantur Magdeburgenses Cent.8. cap.10. Sophanum III. bella gessisse circa annum Domini DCC.L. idem dici potest fecisse Adrianum I. & alios eorum successores. Item circa annum DCCC.L. Leonem IV. virum sanctum, & miraculis illustrem bellum gessisse contra Saracenos & insignem victoriam reportasse, & vrbem Romanam turribus & propugnaculis muniuisse; necnon montem Vaticanum muro cinxisse, qui inde ab eius nomine ciuitas Leonina appellatus est, scribunt omnes ferè Historici eius temporis, & ipsi etiam Magdeburgenses Cent.9. cap.10.

QVINTA opinio est Henrici BVLLINGERI, qui praefatione in homilias suas ad Apocalypsim scribit; Antichristus apparuisse anno Domini DCC.LXIII. quæ opinio difficilis ab omnibus superioribus; & inde facilè refelli potest, quod nititur debilissimo fundamento. Docet enim Bullingerus in Apocalypsi, cap.13. vbi ponitur numerus nominis Bestiæ 666. significari eo numero tempus aduētus Antichristi; id est, quot annis post Apocalypsim scriptam, Antichristus venturus esset. Et quoniam constat ex Irenæo lib.5. Apocalypsim scriptam circa finem imperij Domitiani; id est, circa annum Domini XCVII. colligit ipse Antichristum venturū fuisse anno DCC. LXIII. Tot enim fiunt si addantur 666. ad 97.

Huc referri potest opinio quorundam Catholicorum, qui, vt refert Iodocus CLICTHOVAEVS in commētariis ad cap. 28. lib.4. de fide Ioannis Damasceni, existimant Antichristum propriè dictum, fuisse Mahumetum; quia venit circa annum DC.LXVI. prout Ioannes prædixerat. At hæc ratio nihil valet. Nam inprimis Magdeburgenses reclamant, & contendunt; numerum illum ex Apocalypsi non significare tempus natiuitatis Antichristi, sed tempus mortis. Ioannes autem Euangelista, cap.13. Apocalypsis, tam Illyrici quàm Bullingeri commentum reiicit. seipsum enim explicans dicit, illum numerum non esse numerum temporis, sed numerum nominis Antichristi; id est, Antichristum habiturum nomen, cuius literæ Græcæ efficient numerum 666. vt Irenæus lib.5. & omnes alij exponunt.

Præterea isto anno DCC.LXIII. nulla mutatio facta legitur in Romanis Pontificibus. Mahumetus etiam non venit nam natus est anno Domini D.XCVII. Cœpit se Propheram dicere

dicere anno Domini D C. X X III. Deinde obiit anno Domini D C. X X X V II. teste Palmerio in Chronico. Itaque non peruenit ad annum D C. L X V I.

Sexta opinio est Wolfgangi Mvscvli, qui in locis tit. de Ecclesia, cap. 12. affirmat, Antichristum venisse paulò post tempora B. Bernardi; id est, circa annum M. C C. & probat, quia D. Bernardus serm. 6. in Psal. 90. enumeratis multis vitiis hominum, & præcipuè Ecclesiasticorum, & grauissimis Ecclesiæ persequutionibus, subiungit: *Superest, vt reueletur homo peccati.* At hæc etiam opinio nullo negotio refellitur, nam B. Bernardus suspicabatur ex malis quæ videbat, Antichristum propè esse; sicut etiam diximus suspicatos suis temporibus Cyprianum, Hieronymum, Gregorium: & sicut illorum, ita & Bernardi suspicio falsa fuit. Præterea fuerunt Pontifices sine comparatione vlla peiores ab anno D C C C C. ad millesimum, quàm à M. C. ad M. C C. Si ergo illi non fuerunt Antichristi, quare isti erunt?

CAPVT IV.

Explicatur prima demonstratio, quòd nondum venerit Antichristus.

Est igitur vera sententia, nondum regnare cœpisse, neque venisse: sed venturum & regnaturum circa mundi finem; qui quantum adhuc absit, nullo modo sciri potest. Hæc sententia, quæ destruit omnes superiores, & clarè ostendit, Romanos Pontifices non esse Antichristos, demonstratur sex rationibus.

Sciendum est enim, Spiritum sanctum in diuinis literis sex signa certa aduentus Antichristi nobis dedisse: Duo præcedentia ipsum Antichristum; nempè prædicationem Euangelij in toto mundo, & Imperij Romani desolationem: Duo comitantia; videlicet prædicationem Henoch & Heliæ, & persequutionem maximam & notissimam, ita vt publica sacra omnino cessent: Duo sequentia; nimirum interitum Antichristi post tres annos cum medio, & finem mundi, quorum nullum adhuc videmus existere.

Prima

1 signum prædicatio Euangelij in toto mundo.

PRIMA ergo demonstratio sumitur ex primo signo ac cedente Antichristum. Scripturæ testantur; in toto mun prædicandum Euangelium, antequam veniet vltima pe quutio, quæ excitabitur ab Antichristo, Matth. 24. *Prædi bitur hoc Euangelium regni in vniuerso orbe, in testimoni omnibus Gentibus.* Quod autem hoc sit futurum ante adi tum Antichristi, probari posset ea ratione; quia tempore A tichristi, crudelitas persequutionis illius nouissimę, impe omnia publica exercitia veræ religionis.

Sed quia hanc rationem aduersarij non admittunt; nec tempus nunc eam deducendi ex suis principiis; probemus ipsum ex testimoniis Patrum. HILARIVS igitur cap. 2 Matth. exponens illa verba: *Prædicabitur hoc Euangeliu gni in vniuerso orbe, & tunc veniet consummatio:* aperte d cet, non venturum Antichristum, quem abominationem d solationis appellat, nisi præcedat Euangelij prædicatio in to orbe.

Idem docent disertis verbis Cyrillus Catechesi 15. The dor in 2. Thess. 2. Damascenus lib. 4. cap. 28. & alij, & nec idem colligitur ex textu: Nam dicitur prædicandum Euange lium, antequam veniat illa maxima & nouissima tribulatio, qualis nec antea fuit, neque postea erit. Qua tribulatione significari Antichristi persequutionem, docent Patres, & p cipuè Augustinus lib. 20. de ciuit. Dei, cap. 8. & 19. Quod a tem Euangelium non fuerit prædicatum in toto orbe ter rum, eo tempore, quo dicunt noui Samosateni venisse An christum, id est, circa annum Domini C C. vel C C C. patet Origene, qui tract. 28. in Matthæum asserit, tempore suo n fuisse adhuc vbique prædicatum Euangelium. Item ex Ruffi no, qui lib. 10. histor. cap. 9. testatur tempore Constantini Im peratoris; id est, post annum Domini C C C. Indis vlterior bus prædicatum fuisse Euangelium, cùm antea nunquam a li de Christo quidquam audiuissent. Denique ex Augustino, qui in epist. 80. dicit experientia certissima se compertu eo tempore adhuc fuisse multas Gentes, quæ nihil de Christ audierant.

Quod autem neque completa fuit prædicatio Euangeli circa annum D C. vel D C C. quibus temporibus ponunt ad uentum Antichristi Centuriatores, Chytræus, Lutherus, & Bullin-

Bullingerus; patet ex conuersione Wandalorum, Polonorum, Morauorum, & similium; quos constat non audiuisse prædicationem Euangelij, nisi post annum Christi D C C C. vt etiam Centuriatores fatentur, Cent. 9. cap. 2. col. 15. & 18. & Centur. 10. cap. 2. col. 18. & 19. Item, quòd non fuerit completa prædicatio tempore D. Bernardi, quo tempore ponit aduentum Antichristi Wolfgangus Musculus, patet ex ipso Bernardo, lib. 3. de consideratione; vbi asserit, adhuc suo tempore fuisse Gentes, quæ non audierant Euangelium.

Denique, quòd etiam nostro tempore non sit prædicatum Euangelium in toto mundo, experientia docet. Inuentæ sunt enim in Oriente & Occidente regiones vastissimæ, in quibus nulla exstat memoria Euangelij. Neque dici potest fuisse ibi fidem, sed postea esse extinctam. Nam saltem aliqua vestigia remanerent, vel ibi, vel in Scripturis veterum. Præterea scimus, vbi prædicauerunt omnes Apostoli, fuisse loca multis nota, ne dicam omnibus: at nouus orbis terræ nunc inuentus, non fuit cognitus ab Apostolorum temporibus, nisi paulò ante nostram ætatem.

CONTRA hanc demonstrationem vna tantùm obiectio fieri potest: quia nimirũ fortasse Scripturæ, quæ dicunt Euangelium in toto orbe prædicandum, non loquuntur de toto orbe simpliciter; sed per figuram intellectionis accipiunt totum pro parte; sicut Luc. 2. cùm dicitur: *Exiit edictum à Cæsare Augusto, vt describeretur vniuersus orbis.* Alioquin falsum erit, quod Paulus dicit Rom. 10. iam tunc tempore suo: *In omnem terram exiuisse sonum Apostolorum.* Et quod ait Col. 1. *A spe Euangelij quod peruenit vsque ad vos, sicut & in toto mundo est, fructificans & crescens.* Et infrà: *Quod prædicatum est*, inquit, *in vniuersa creatura quæ sub cælo est.*

RESPONDEO, sine dubio, non per figuram, sed propriè & simpliciter in toto mundo; id est, in omni Gente prædicari debere Euangelium, & Ecclesias constitui. Nam inprimis id expressè docet Augustinus epistol. 80. ad Hesychium, & idem sentiunt alij Patres citati, & præterea Origenes, & Hieronymus, & alij in cap. 24. Matth.

Deinde, tribus rationibus id probari potest. PRIMO, Christus ait, prædicationem in vniuerso mundo esse signum consummationis seculi. Sic enim subiungit: *Et tunc veniet consum-*

consummatio. At si non propriè, sed per synecdochen debet prædicari Euangelium in toto mundo; nihil valeret illud gnum. Nam eo modo primis XX. annis fuit prædicatu Euangelium ab Apostolis in toto mundo. SECVNDO, vt A gustinus ratiocinatur, propriè omnes Gentes sunt Chri promissæ, Psal. 71. *Omnes Gentes seruient ei.* Et Christus neraliter pro omnibus mortuus est; & ideo in Apoc. cap. 7 scribuntur electi ex omnibus Gentibus, & populis, & tri bus, & linguis: igitur etiam prædicatio propriè debet esse neralis. DENIQVE, Matth. 24. dicitur prædicandum Eu gelium in toto mundo, *in testimonium omnibus Gentib* est, ne vlla Gens in die iudicij possit excusare infidelitat suam prætextu ignorantiæ: igitur ante generale iudicium neralis prædicatio debet præcedere.

Ad loca illa Pauli respondet Augustinus in epist. 80. ad D Paulum, cùm ait Rom. 10. *In omnem terram exiuit sonus e rum,* accepisse præteritū pro futuro, sicut fecerat Dauid, cu illa verba sunt. Cùm autem ait Col. 1. *Euangelium esse in o mundo*, non voluisse dicere esse actu, sed virtute. quia ma rum iactum fuerat per Apostolos semen verbi diuini in mun dum, quod paulatim fructificando & crescendo, totum mun dum repleturum erat: quomodo aliquis, qui ignem inco suisset diuersis partibus ciuitatis, verè diceretur totam v vrbem incendisse; quia ignem applicuerat, qui paulatim cr scendo, totam vrbem absumpturus erat; & hoc idem Apos lus indicat, cùm ait: *In toto mundo est fructificans & cresc* Non enim mundum totum planè occupauerat, cùm a propagaretur, & tamen suo quodam modo occupauerat; est, virtute, non actu.

Posset etiam responderi cum Hieronymo in cap. 10. Matt & B. Thomas in cap. 10. ad Roman. duobus modis peruen Euangelium ad omnes Gentes: vno modo per famam; alio modo per proprios prædicatores, & Ecclesiarum fundatio nem. & quidem primo modo peruenisse Euangelium ad om nes Gentes totius mundi tunc noti, tempore Apostolorum de hoc loqui Paulum: quomodo etiam debet intelligi Chry sostomus in cap. 24. Matth. Secundo modo non peruenis tunc, sed peruenturum suo tempore; & de hoc loqui Dom num Matth. 24. Luc. vlt. & Act. 1.

Addo

Adde vltimò: non esse absurdum, si concedamus Dominum propriè; Apostolum figuratè esse loquutum. Rationes enim, quibus cogimur Domini verba in propria significatione accipere, non eandem vim habent, si accommodentur ad verba B. Pauli; præsertim cùm Dominus de re futura, Paulus de præterita sit loquutus.

CAPVT V.

Explicatur secunda demonstratio.

SECVNDA demonstratio sumitur ex altero signo antecedente tempora Antichristi, quod erit DESOLATIO omnimoda Romani Imperij. Sciendum est enim, Romanum Imperium tandem diuidendum in decem Reges, quorum nullus erit vel dicetur Rex Romanorum, etsi omnes occupabunt prouincias aliquas Romani Imperij: sicut modò Rex Galliæ, Rex Hispaniæ, Regina Angliæ, & fortè aliqui alij tenent partes Romani Imperij; & tamen non sunt Romani Reges, vel Imperatores: donec autem hoc non fit, non potest Antichristus venire.

Probat hoc IRENAEVS lib.5. ex Daniele, cap.2. & 7. & ex Apocal.cap.17. Nam cap.2. Danielis describitur successio præcipuorum regnorum vsq; ad finem mundi, per statuam quandam: cuius caput aureum, significat primum regnum; id est, Assyriorum: Pectus argenteum, est regnum secundum; id est, Persarum: Venter æneus, regnum tertium; id est, Græcorum: Tibiæ ferreæ, regnum quartum; id est, Romanorum: quod longissimo tempore fuit bipertitum; sicut tibiæ duæ sunt, & longissimæ. Porrò ex duabus tibiis, oriebantur decem digiti, & in eis tota illa statua desinebat; quia videlicet Romanum Imperium tandem in decem Reges diuidendum erat, quorum nullus erit Rex Romanorum, sicut nullus digitus est tibia. Iam verò capite 7. clarissimè Daniel per quatuor bestias eadem quatuor regna designat; & addit, ex vltima bestia proditura decem cornua, quæ decem vltimos Reges significant, qui orientur quidem ex Romano Imperio, sed non erunt Romani Imperatores; sicut cornua ipsa oriuntur ex bestia, sed bestia ipsa non sunt.

Denique Ioannes cap.15. Apocal. describit bestiam cum s
ptem capitibus, & decem cornibus, super quam mulier qu
dam sedebat, & explicat mulierem esse vrbem magnam, qu
sedet super septem colles, id est, Romam. Septem capita
septem illos montes, & etiam septem Reges, quo numero
telliguntur omnes Romani Imperatores. Decem cornua
cit esse decem Reges, qui vno tempore simul regnabunt; &
putemus hos fore Romanos Reges, addit; quòd hi Reges
dio habebunt fornicariam, & desolatam facient; quia
inter se diuident Romanum Imperium, vt illud penitus
struant.

Deinde idem probatur ex Paulo 2. Thessal. 2. vbi dicit:
*nunc quid detineat scitis, vt reueletur in suo tempore, tantu
& qui nunc tenet, teneat, donec de medio fiat, & tunc reue
bitur ille iniquus, &c.* Vbi Paulus non ausus apertè scribe
de euersione Romani Imperij, quod tamen apertè illis cora
explicuerat, sic loquitur, & sensus est; Scitis, quid impedi
aduentum Antichristi. Dixi enim vobis Romanum Imperium
impedire, quia non sunt adhuc impleta eius peccata; & non
antè veniet Antichristus, qui hoc imperium propter sua pec-
cata tollat è medio. Ideò qui nunc tenet Romanum Impe-
rium, teneat; id est, regnet, donec de medio fiat, id est, aboleb
tur, & tunc reuelabitur ille iniquus. Ita exponunt Grae
tres & Latini. CYRILLVS Catechesi 15. de hoc loco di-
tans: *Veniet*, inquit, *praedictus Antichristus, cùm impleti
rint tempora Romani Imperij.* CHRYSOSTOMVS in hun
locum: *Quando*, inquit, *è medio sublatum fuerit Imperium
Romanum, tunc veniet Antichristus.* Similia habent Theo-
phylactus & Oecumenius.

Ex Latinis. TERTVLLIANVS in Apolog. cap.32. dicit
Christianos orare pro diuturnitate Romani Imperij, quod
sciant illo Imperio euerso, imminere orbi summam calami-
tatem. & LACTANTIVS lib.7. cap.15. explicans ea quæ pra-
cedent Antichristum & mundi finem: *Romanum*, inquit, *no-
men, quo nunc regitur orbis (horret animus dicere; sed dicam
quia futurum est) tolletur de terra, & Imperium in Asiam re-
uertetur, ac rursum Oriens dominabitur; atque Occidens se-
quiet.* Ambrosius in 2. Thess. 2. post defectum & abolitionem
Romani regni venturum dicit Antichristum.

HIERO-

HIERONYMVS quæst.11. ad Algasiam, eundem locum Pauli enarrans: *Nisi venerit, inquit, discessio primùm, & omnes Gentes, quæ Romano Imperio subiacent, recedant ab eis; & nisi fuerit Romanum Imperium antea desolatum, & Antichristus præcesserit, Christus non veniet: tantum vt Romanum Imperium, quod nunc vniuersas Gentes tenet, recedat, & è medio fiat, & tunc Antichristus veniet.* Denique AVGVSTINVS lib.20. de ciuit. Dei, cap.19. sic eundem locum exponit: *Tantum qui modò imperat, imperet, donec de medio fiat; id est, de medio tollatur, & tunc reuelabitur ille iniquus, quem significari Antichristum nullus ambigit.*

Quod autem hoc signum non sit impletum illis temporibus, quibus Transyluani Antitrinitarij dicunt venisse Antichristum; id est, circa annum C C. patet: quia tunc maximè florebat Romanum Imperium, & diu postea floruit.

Quod etiam non sit impletum vnquam hactenus, patet; quia adhuc manet successio, & nomen Imperatorum Romanorum; & mirabili prouidentia Dei, quando defecit Imperium in Occidente, quod erat altera tibiarum statuæ Danielis, mansit incolume Imperium in Oriente, quod erat altera tibia. Quia verò Imperium Orientis destruendũ erat per Turcas, vt nunc factum videmus; iterum Deus erexit in Occidente priorem tibiam; id est, Imperium Occidentale, per Carolum Magnum, quod Imperium adhuc durat.

Neque obstat, quod Roma ipsa iuxta Ioannis vaticinium quodammodo ceciderit, & Imperium amiserit. Nam Imperium Romanum sine vrbe Roma benè consistere potest; & dici Romanus Imperator, qui Roma caret: modò succedat alteri Romano Imperatori in eadem dignitate & potestate, siue plures, siue pauciores prouincias sub Imperio suo habeat. Alioqui nec Valens, nec Arcadius, nec Theodosius iunior, nec alij eorum successores, vsq; ad Iustinianum, qui omnes Roma caruerunt, Romani Imperatores dici potuissent. Nec etiam Carolus Magnus, & successores, qui etiam vrbe Romana potiti non sunt, vnquam fuissent Imperatores; quod falsum esse, ex duobus patet.

PRIMVM, quia hac sola de caussa Imperator, qui nunc est, præcedit omnes Christianos Reges, etiam se alioqui maiores, & potentiores. DEINDE, quia constat, consentientibus

Romanis, Carolum Imperatorem creatum, teste Paulo Diacono, lib.23. rerum Romanarum; & ab ipso Græco Imperatore, per legatos Imperatorem salutatũ, teste Adone in Chronico anni D C C C. X. à Persis atque Arabibus, vt Imperatorem muneribus ornatum, teste Othone Frisingensi, lib.5.cap. DENIQVE, Lutherani gloriantur se tres Principes habere electores Romani Imperatoris. Proinde negare non possunt quin adhuc Romanum Imperium duret.

Rectè igitur Orosius lib.2.cap.4. comparans Babylonicum Imperium cum Romano, dicit; Deum longè mitius egisse cum Romanis, quàm cum Babyloniis. Nam post annos M.C. LXIV. ex quo Babylon condita erat, vno die capta est Babylon caput Imperij, necatus est Imperator, & Imperium delatum destructumque est. At post annos totidem; id est, M.C. LXIV. ex quo cœpit esse Roma, capta est Roma à Gothis, sed incolumi Imperatore Honorio, qui tunc rebus præerat, & saluo Imperio Romano.

Hinc apparet deceptio aduersariorum. Illi enim putabant sufficere inclinationem Romani Imperij ad Antichristi aduentum: sed Paulus, Ioannes, & Daniel; & Patres, Irenæus, Cyrillus, Chrysostomus, Theophylactus, Oecumenius, Tertullianus, Lactãtius, Ambrosius, Hieronymus, Augustinus, non inclinationem, sed desolationem dicunt necessariam.

Sed OBIICIVNT Lutherus, Illyricus, & Chytræus, hanc demonstrationem pro se maximè facere; nam prædictum erat à Ioanne in Apocalyp.13. Bestiam, quæ Romanum Imperium significabat, vulnerandam ad mortem, & ab Antichristo iterum sanandam; quod sanè tunc factum est, cùm Papa Imperium Occidentale, quod iam ferè perierat, iterum instaurauit, collato in Carolum Magnum titulo ac dignitate Imperatoris. igitur ex hac ipsa translatione seu instauratione Imperij manifestè colligitur, Papam Romanum verè esse Antichristum. Vide Illyricum in libro contra primatum Papæ & Cent.8. cap.10. col.751. & Chytræum in cap.13 Apocal. Confirmat hoc argumentum Illyricus ex Ambrosio, qui explicans verba B.Pauli 2. Thess.2. dicit Antichristum redditurum Romanis libertatem; sed sub suo nomine: quod Papa, videtur fecisse, cùm Imperatorem Romanis creauit, qui tamen à se penderet.

RESPON-

RESPONDEO; apud Ioannem nusquam legimus ab Antichristo sanandam bestiam, quæ Romanum Imperium significabat; sed hoc legimus, vnum ex capitibus bestiæ morituru̇m, & paulò pòst iterum resurrecturum, opera Draconis; id est, Diaboli. id quod omnes ferè veteres exponunt de ipso Antichristo, qui finget se mortuum, & arte diabolica iterum se ipse excitabit, vt imitetur veram Christi mortem & resurrectionem, & eo modo plurimos seducet.

Ita exponit B. GREGORIVS lib. 11. epist. 3. necnon Primasius, Beda, Haymo, Anselmus, Richardus, & Rupertus in cap. 13. Apocal. Et textus ipse cogit planè, vt per illud caput Bestiæ, quod mortuum erat & reuixit, non intelligamus Carolum Magnum, sed Antichristum. siquidem illud caput, vt Ioannes scribit, potestatem habuit solùm mensibus quadraginta duobus; & blasphemabat Deum, & eos qui in cœlo habitant; & imperauit in omnem tribũ, & populum, & linguam, & Gentem; & adorauerunt illud omnes, qui habitant in terra. quarum rerum nullam vidimus, nec legimus in Carolo Magno, aut in aliquo successorum eius. Regnauit enim Carolus diutius quàm mensibus quadraginta duobus; nec Deum & Sanctos blasphemabat, sed eos potius mirificè coluit, & pietatem eius multi successorum eius imitati sunt.

Denique, nec ipse Carolus, nec vllus successorum eius, in omnem tribum, populum, linguam, & Gentem Imperium habuit; vt omnibus notum est. Porrò S. Ambrosius non ait nouum Romanum Imperatorem ab Antichristo creandum fuisse, quod Papa fecit; sed euerso Romano Imperio libertatem Romanis restituendam, quod Papa fecisse non legitur.

CAPVT VI.

Explicatur tertia demonstratio.

TERTIA demonstratio sumitur ex aduentu Henoch & Heliæ, qui adhuc viuũt; & ad hoc viuunt, vt venienti Antichristo se opponant, & conseruent electos in fide Christi, & tandem Iudæos conuertant: quod tamen certum est nondum esse impletum. Quatuor Scripturæ exstant de hac re. PRIMA, Malachiæ 4. *Ecce ego mittam vobis Heliam Prophetam, antequam veniat*

dies Domini magnus, & conuertet corda patrum ad filios, & corda filiorum ad patres eorum. SECVNDA, Eccles. 48. vbi de Helia legimus: *Qui receptus es in turbine ignis, in turbine equorum igneorum. Qui inscriptus es in iudiciis temporum lenire iracundiam Domini, conciliare cor patris ad filium, & restituere tribus Iacob.* Et cap. 44. *Henoch placuit Deo, & translatus est in paradisum, vt det Gentibus pœnitentiam.* TERTIA, Matth. 17. *Helias quidem venturus est, & restituet omnia.* QVARTA, Apocal. 11. *Dabo duobus testibus meis, & prophetabunt diebus M. CC. LX.*

Theodorus Bibliander.

Hæc omnia loca profert etiam Theodorus Bibliander in suo Chronico tabul. 14. sed ait, per Henoch & Heliam intelligi omnes ministros fideles, quos Deus excitat tempore Antichristi, qualis nimirum fuit Lutherus, Zuinglius, & ceteri: & tandem concludit: *Quare,* inquit, *puerilis imaginatio est, vel Iudaicum somnium, exspectare vel Heliam, vel Henoch, vt personas suis proprietatibus singularibus definitas.* Et idem docet Chytræus in comment. ad hunc locum Apocalypsis. Et probant; quia quæ dicuntur de Helia à Malachia, Dominus docuit intelligi de Ioanne, Matt. 11. *Ipse est Helias qui venturus est.* Et Hieronymus in cap. 4. Malachiæ, exponit de omni choro Prophetarũ; id est, de doctrina omnium Prophetarum.

Nobis verò non puerilis imaginatio, sed verissima sententia videtur, Henoch & Heliam in suis personis venturos; contrariam, vel esse hæresim, vel errorem hæresi proximum probatur, PRIMO ex illis Scripturis quatuor. Nam quod verba Malachię non possunt intelligi de quibuscunque doctoribus, vt de Luthero, Zuinglio, & similibus, patet: nam Malachias dicit ab Helia conuertendos esse Iudæos, & propter Iudæos præcipuè mittendum, vt patet ex illo: *Mittam vobis,* & Ecclesiastico: *Restituere tribus Iacob.* at Lutherus & Zuinglius nullum Iudæorum conuerterunt.

Quod etiam non possint intelligi de Ioanne Baptista ad literam, sed solùm de Helia, patet: quia Malachias loquitur de secundo aduentu Domini, qui erit ad iudicandũ. Sic enim ait: *Antequam veniat dies Domini magnus & horribilis.* Primus enim aduentus, non vocatur dies magnus & horribilis; sed tempus acceptabile, & dies salutis. Vnde etiam subditur: *Ne fortè veniens feriam terram anathemate;* id est, ne veniens ad iudi-

iudicium, & inueniens omnes iniquos, omnem terram condemnem; ideò mittam Heliam, vt habeam aliquos, quos saldemnem: At in primo aduentu Dominus non venit iudicare, sed iudicari; nec perdere, sed saluare.

Ad verba Domini Matth. 11. paulò pòst respondebitur. Ad Hieronymum dico, eum, etsi in commentario Malachię non putauit Malachiam loqui de vero Helia; tamen in commentario Matth. 11. & 17. contrarium sentire & docere. Denique, hanc esse communem fidelium interpretationem, testatur Augustinus lib. 20. de ciuit. Dei, cap. 29.

Quod etiam Ecclesiasticus loquatur de personis ipsis Henoch & Helia, non de aliquibus aliis, probatur; Nam Ecclesiasticus dicit illum Henoch venturum, *vt det Gentibus pœnitentiam, qui translatus est in paradisum*, & illum Heliam venturum ad restituendas tribus Israël, qui in curru equorum igneorum raptus fuerat. Quę certè non conueniunt, nisi illis particularibus personis.

Quo loco non possum satis mirari, quid Episcopo Iansenio in mentem venit, vt exponens hunc locum scriberet; etiamsi opinio sit omnium veterum, Heliam venturum; tamen non conuinci ex hoc loco; Dici enim posse, Ecclesiasticum id scripsisse secundum receptam suo tempore opinionem; qua creditum fuit ex verbis Malachiæ, Heliam verè in sua persona venturum ante Messiam, cùm id non esset implendum in propria eius persona, sed in eo qui venturus erat in spiritu, & virtute Heliæ. Si enim ita est, vt Iansenius dicit, sequitur Ecclesiasticum errasse, & falsa scripsisse. Sed, ni fallor, Iansenius mutauit opinionem; nam scribens in caput 17. Matth. docet, locum Malachiæ non posse intelligi ad literam, nisi de vero Helia, quod idem cogitur dicere de loco Ecclesiastici, qui sine dubio Malachiam exponit.

Iam quod verba Domini Matth. 17. intelligantur de vero Helia, non de Ioanne, planum est; quia Ioannes iam venerat, & absoluerat cursum suum, & tamen Dominus ait: *Helias venturus est*. Quod verò non intelligantur de omnibus Doctoribus, sed de vno vero Helia, probari potest. PRIMO, quia Apostoli, qui mouerunt quæstionem de Helia, fuerunt Petrus, Iacobus & Ioannes, & occasionem acceperunt, ex transfiguratione Domini, vbi Mosen & Heliam viderunt. Itaque

cùm interrogant: *Quid ergo scribæ dicũt, quia Heliam oportet venire primum*, loquuntur de illo Helia, quem viderant in monte cum Christo. Igitur Christus respondens: *Helias quidem venturus est, & restituet omnia*, loquitur etiam de illo Helia particulari, qui apparuerat in trãsfiguratione. SECUNDO, idem patet ex illis verbis: *Et restituet omnia*. Id enim non fecit Ioannes Baptista, nec vllus alius. Nam restituere omnia est omnes Iudæos, & hæreticos, & fortè multos Catholicos ab Antichristo deceptos reuocare ad veram fidem.

Sed instat Bibliander, quia Dominus Matth. 11. de Ioanne Baptista dicit: *Ipse est Helias qui venturus est*, quasi dicat Ipse est Helias à Malachia promissus. RESPONDEO, Dominum velle dicere, Ioannem fuisse Heliam promissum, non ad literam, sed allegoricè. Ideo enim præmisit, etsi vultis recipere; quasi dicat, Helias quidem in sua persona promissus, venturus est in vltimo aduentu: tamen si vultis etiam aliquem Heliam in primo aduẽtu, Ioannem recipite. Ideo etiam subiunxit: *Qui habet aures audiendi, audiat*. Indicans mysterium fuisse, quod dixerat Ioannem fuisse Heliam.

Quod denique verba Ioannis Apocalyps. 11. intelligantur de singularibus personis Henoch, & Helia, non de omnibus Doctoribus; patet ex eo quod ibidem Ioannes dicit, eos interficiendos ab Antichristo, & corpora eorum per tres dies mansura insepulta in platea Hierusalem, & post tres dies surrecturos, & in cœlum ascensuros; quæ nulli hactenus contigerunt.

chytræus.

Respondere tamen conatur Dauid Chytræus in commentario ad hunc locum, ac PRIMO ait; Ioannem significare voluisse multos Lutheranos Ministros à Papistis interficiendos, quibus tamen Deus vitam restituit, cùm eos ad cœlum euehit, in æternum victuros. SECUNDO, addit paulò infrà, interfectis illis Ministris vitam corporis restituendam in die vltima resurrectionis. Denique TERTIO, ibidem addit, posse etiam significari per hanc vitæ restitutionem, quod videamus multos à Deo excitari alios ministros in locum interfectorum cum eodem zelo virtute.

At nimis leues sunt hæ responsiones. PRIMA enim defendi non potest, quia beatitudo animæ non est restitutio vitæ amissæ, sed nouæ vitæ acquisitio. Deinde duo illi testes in Apocalypsi

calypsi coram omnibus resurgent, & corpore sursum versus eleuabuntur, quod certè in beatitudine animæ non impletur. SECVNDA solutio nihil etiam valet. Nam Ioannes dicit; Duos illos testes resurrecturos ante vltimum diem, durante nimirum adhuc statu huius mundi. Addit enim Ioannes, timorem magnum incutiendum inimicis eorum ex illa resurrectione: & paulò pòst terræ motum futurum, & septem millia hominum peritura. TERTIA denique solutio non est ad rem. Nam Scriptura dicit, illos eosdem qui mortui fuerant excitandos, & in cœlum assumendos. Nos autem non vidimus adhuc vllum Ministrum Lutheranum resurgere, vel in cœlum assumi. Quid, quod Ioannes dicit, Henoch & Heliam saccis indutos prædicaturos; & Lutherani saccos ita oderũt, vt si fortè eos habent, dum Lutherani fiunt, continuò eos abiiciant.

Probatur SECVNDO; verè in suis personis Heliam & Henoch venturos tempore Antichristi, ex consensu Patrũ. Nam de Helia id asserunt Hilarius, Hieronymus, Origenes, Chrysostomus, & alij omnes Matthæi interpretes, in cap. 17. Item Lactantius lib. 7. cap. 17. & Theodoretus in caput vltimum Malachiæ, & Augustinus tract. 4. in Ioannem; & Primasius in cap. 11. Apocal.

De Henoch & Helia simul, id asserunt multi qui scribunt in Apocalypsim; vt Beda, Richardus & Aretas. ex quibus Aretas etiam addit, inuariabiliter à tota Ecclesia credi; Henoch & Heliam venturos, vt se Antichristo opponant. Item Damascenus lib. 4. cap. 28. Hippolytus Martyr in oratione de mundi consummatione. Necnon B. Gregorius lib. 14. cap. 11. vel 12. & lib. 9. cap. 4. moralium, & B. Augustinus lib. 9. cap. 6. de Gen. ad literam.

Probatur TERTIO; quia alioquin non potest reddi ratio, cur isti duo sint rapti ante mortem, & adhuc viuant in carne mortali, aliquando morituri. Nam etsi Iudæi, vt Rab. Salomon in cap. 5. Gen. dicunt Henoch à Deo occisum ante tempus, quia leuis & mutabilis erat; & Heliam asserunt, cùm in curru igneo sursum ferretur, ab illo igne toto corpore exustum. & fortè idem sentiunt Lutherani qui eos redituros negant: tamen Catholici omnes certa fide tenent vtrumque in suis corporibus viuere. Quod enim mortuus nõ sit Henoch,

Apostolus docet Hebr. 11. Henoch translatus est, ne videret mortem. & quod tam ipse quàm Helias mortui non sint, tamen morituri sint; clarè docent præter supra citatos, Irenæus, Tertullianus, Hieronymus, Augustinus, & Epiphanius.

IRENAEVS lib. 5. loquens de Henoch & Helia: *Dicunt*, inquit, *Presbyteri, qui sunt Apostolorũ discipuli; eos, qui translati sunt, illuc* (in Paradisum terrestrem) *translatos esse, & manere vsq; ad consummationẽ, conspicantes incorruptum.* TERTVLLIANVS libro contra Iudæos, cap. 2. de Henoch sic ait: *Qui necdum mortem gustauit, vt æternitatis candidatus.* EPIPHANIVS in Ancorato de Henoch & Helia sic ait: *Hi duo permanent in corpore & anima propter spem.* HIERONYMVS in epistola ad Pammachium contra Ioannem Hierosolymitanum: *Henoch*, inquit, *translatus est in carne. Helias carneus raptus est in cœlum, necdum mortui, & Paradisi iam coloni, &c.* AVGVSTINVS libro de peccato originis cap. 23. *Henoch*, inquit, *& Heliam non dubitamus, in quibus nati sunt corporibus viuere.*

CAPVT VII.

Explicatur quarta demonstratio.

QVARTA demonstratio sumitur ex eo, quod certum est Antichristi persecutionem fore grauissimam & notissimam; ita vt cessent omnes publicæ religionis cerimoniæ, & sacrificia, quorum nihil adhuc videmus. Quod illa vltima persequutio sit futura grauissima; patet ex illo Matth. 24. *Erit tunc tribulatio magna, qualis non fuit ab initio mundi, neq; erit.* Et ex Apocal. 20. vbi legimus: *Tunc Satanam soluendum*, qui vsque ad illud tempus fuerat ligatus.

De quo loco disputans AVGVSTINVS lib. 20. de ciuitate Dei, cap. 8. & 9. dicit, Antichristi tempore Diabolum soluendum, & proinde tantò grauiorem fore illam persequutionem omnibus præcedentibus, quantò crudelius potest Diabolus sæuire solutus, quàm ligatus. Itaque, ait, tunc Diabolum omnibus suis & suorum viribus Ecclesiam vexaturum. Et Hippolytus Martyr in oratione de mundi consummatione, ac

ne, ac Cyrillus Catechesi 15. dicunt; Martyres, quos Antichristus occidet, futuros illustriores omnibus præteritis: quia præteriti, contra homines ministros Diaboli; at futuri, contra ipsum Diabolum personaliter grassantem pugnabunt. At certè nihil tale experti sumus ab anno DC. vel etiam millesimo.

Dicunt quidem hæretici, se magnam persequutionem ab Antichristo pati; quia interdum comburuntur aliqui de ipsorum numero: at quæ comparatio est talis persequutionis cũ persequutione Neronis, Domitiani, Decij, Diocletiani, & aliorum? Siquidem pro vno hæretico qui comburitur, mille Christiani olim interficiebantur: idque in toto orbe Romano exercebatur, non in vna solùm prouincia. & cùm modo summa pœna sit, comburi hominem; tunc incredibilia, & diuersissima tormentorũ genera exercebantur. De quibus vide Cornelium Tacitum in Nerone, & ex nostris Eusebium in historia Ecclesiastica.

Scribit DAMASVS in vita Marcellini, supra XVII. millia Christianorum intra vnũ mensem à Diocletiano interfecta; & Eusebius, qui tunc viuebat, scribit lib. 8. cap. 6. hist. adeò fuisse omnes carceres plenos martyribus, vt nullus relinqueretur locus facinorosis. in toto verò eo libro, tot martyrio coronatos refert infra biennium, vt impossibile sit, numerũ eorum inire. ADDE, quod multò plures Catholicorum hæretici nostri occiderũt, his decem vel quindecim annis, in Gallia & Flandria; quàm inquisitores combusserint hæreticorũ, fortè in centum annis. Itaque non possunt appellare hãc persecutionem, sed potius bellum ciuile. Nam, vt Augustinus docet epist. 80. ad Hesychium, quando erit vera persecutio Antichristi, solis Ecclesiæ filiis erit tribulatio, non autem eorum persecutoribus; sicut tempore Diocletiani, & superiorũ Principum, Christiani solùm cædebantur, non autem etiam cædebant.

Si verò persecutio dicenda est, Catholici potius eam patiuntur, quàm Lutherani & Caluinistæ. Catholici enim sunt, qui ex multis prouinciis electi, Ecclesias, patrimonia, & ipsam etiam patriam amiserunt; inuadentibus nimirum res alienas nouis istius Euangelij Ministris: & vt diximus, & ex commẽtario Laurentij Surij, aliisque huius temporis historicis cognosci

gnoſci poteſt; multò plures Catholicorum, furor Caluinia-
rum intra paucos annos abſumpſit, quàm hæretici iudæ
Principum Catholicorum, abnegatæ fidei pœnas dederint.

Quod autem illa perſecutio ſit futura notiſſima & ma-
feſtiſſima, probat Auguſtinus lib. 20. de ciuitate Dei, cap.
ex illis verbis Apocalypſis 20. *Et cinxerũt caſtra Sanctorũ
& dilectam ciuitatem.* His enim verbis ſignificatur, om-
prorſus impios ſimul futuros in exercitu Antichriſti, & ar-
to marte oppugnaturos omnem Sanctorũ Eccleſiam. Nã
enim ſunt multi ficti in Eccleſia, qui tegẽtes malitiam ſuã
corde ſunt extra Eccleſiam, corpore intus: *At tunc erumpe-
omnes*, inquit Auguſtinus, *in apertam perſequutionem ex-
tebris odiorum.* Hoc ſanè adeò non eſt impletum hoc tem-
pore, vt nunquam ferè fuerit maior numerus falſorum fra-
trum, & fictorum Chriſtianorum: & adeò non eſt nota a
manifeſta hæc perſequutio; vt nec illi, qui dicunt ſe eam pa-
nec nos qui dicimur eam inferre, poſſimus dicere, quando
cœperit.

Certè perſequutio Neronis, Domitiani, atque aliorum
Principum Romanorum, ab Euſebio, Oroſio, Sulpitio Di-
genter annotatæ fuerunt. neque eſt dubium quando cœpe-
rint, & quando deſierint: ſicut etiam de Chriſti aduentu, qui
verus & manifeſtus fuit, optimè ſcimus quando fuerit, & cui-
bus primùm manifeſtatus. Nec vllæ ſunt inter nos de eo
opiniones. At hæretici, qui dicunt Antichriſtum veniſſe, &
iam per tot annos perſecutionem exercuiſſe; tamen non po-
ſunt proferre vnum auctorem, qui annotauerit quando An-
tichriſtus venerit; vel quibus apparuerit primùm; vel quando
inchoauerit perſecutionem. & ipſi inter ſe ita diſſident, vt a-
nus dicat eum veniſſe anno C C. alius anno DC.VI. alius an-
no DCC.LXXIII. alius anno milleſimo, alius anno M.CC.
vt non tam vigilantes loqui, quàm per quietem ſomniare vi-
deantur.

Denique, quod Antichriſti tempore propter atrocitatem
perſecutionis ceſſare debeat publicum, & quotidianum Ec-
cleſiæ officium, & ſacrificium, apertè docet Daniel, cap. 12.
A tempore cùm ablatũ fuerit iuge ſacrificium dies M.CC.XC.
Vbi omnium conſenſu loquitur de tempore Antichriſti: &
vt exponunt Irenæus lib. 5. Hieronymus & Theodoretus in
hunc

hunc locum, Hippolytus Martyr in oratione de consummatione mundi, & Primasius in cap. 11. Apocal. sensus est; Antichristum interdicturum omnem diuinum cultum, qui in Ecclesiis Christianorum nunc exercetur. ac præsertim sacrosanctum Eucharistiæ sacrificium; Hoc autem signum nondum impletum, experientia testatur.

Ex quo tria colligi possunt. PRIMO, Antichristū nondum venisse: cùm adhuc viget sacrificium iuge. SECVNDO, Romanum Pontificem non esse Antichristum; sed ei maximè contrarium: cùm sacrificium, quod ille ablaturus est, hic maximè ornet & tueatur. TERTIO, huius temporis hæreticos, præ omnibus aliis Antichristi esse præcursores; cùm nihil ardentius optant, quàm sacrificium Eucharistiæ penitus abolere.

CAPVT. VIII.

Explicatur quinta demonstratio.

QVINTA demonstratio sumitur à duratione Antichristi. Antichristus non regnabit, nisi tres annos cum medio: At Papa iam regnauit spiritualiter in Ecclesia plusquam M.D. annis, nec potest assignari vllus, qui sit habitus pro Antichristo, qui præcisè regnauerit tribus annis cum medio: non igitur Papa est Antichristus. Proinde nondum venit Antichristus.

Porrò, Antichristi regnum trium annorum cum dimidio futurum, colligitur ex Daniele, cap. 7. & 12. Et ex Apocalypsi, cap. 12. vbi legimus; duraturum Antichristi regnum per tempus, & tempora, & dimidium temporis. Nam per tempus, intelligitur vnus annus; per tempora, duo anni; per dimidium temporis, medius annus: Sic enim explicat idem Ioannes. Nam Apocal. 11. & 13. dicit, Antichristum regnaturum mensibus XLII. qui rectè faciunt tres annos cum medio. Et cap. 11. dicit, Henoch & Heliam prædicaturos diebus M. C C. L X. qui idem tempus efficiunt. Nam Hebræi vtebantur annis & mensibus lunaribus, etsi eos reuocarent ad solares, addendo sexto quoque anno vnam lunationem. Tres autem anni lunares cum medio faciunt rectissimè XLII. menses, siue M. C C. LX. dies; siquidem annus lunaris plenus ac perfectus,

constat

constat ex duodecim mensibus; quorum quilibet habet XX dies, vt Augustinus docet lib. 15. de ciuitate Dei, cap. 14.

Neque obstat quod Danielis 12. dicitur Antichristus regnaturus M.CC.XC. diebus, hoc est, diebus XXX. amplius quàm dixerit Ioannes. Nam Ioannes loquitur de Henoch & Helia, qui ab Antichristo occidentur vno mense antequam Antichristus pereat.

Chytraeus.

Ad hæc aduersarij respondent tripliciter. PRIMO Chytræus in cap. 11. & 13. Apocalypsis, dicit non posse accipi tempora pro tribus annis cum medio; quia experientia repugnat: & Paulus 2. Thessal. 2. ait, Antichristum duraturum vsque ad Christi aduentum.

Bullingerus. Lutherus.

SECVNDO dicit poni tempus certum pro incerto, & proinde pro XLII. mensibus, vel M.CC.LX. diebus, intelligendos esse plus quàm mille annos. Idem dicit Bullingerus serm. 1. in Apocalypsim; cuius ratio videtur esse ea, quam insinuat Lutherus in supputatione temporum; quia nimirum constat ex Apocalypsis 20. Diabolum soluendum anno millesimo. Igitur Antichristi aduentus cum gladio temporali, fuit anno millesimo à Christo. iam igitur regnauit plus quam quingentis annis; Ergo oportet accipere illos menses pro incerto tempore.

Magdeburgenses.

TERTIO, respondent Magdeburgenses Centur. 1. lib. 2. cap. 4. col. 438. Danielem & Ioannem accipere diem pro anno; & proinde pro mille & ducentis sexaginta diebus, intelligi debere, M. CC. LX. annos. Ratio esse potest, quia enim Daniel. 9. septuaginta hebdomadæ, ab omnibus intelliguntur de septimanis annorum, non dierum. Et Ezechiel. 4. dicitur: *Diem pro anno dedi tibi.* Et Luc. 13. *Oportet me hodie, & cras, & perendie ambulare*; id est, tribus annis viuere. Quam rationem ponit Chytræus in cap. 11. Apocal. vbi eiusmodi annos, & menses, Angelicos vocari dicit, non humanos.

AT CONTRA est communis sententia veterum. Qui asserunt propter loca citata, solùm tres annos cum medio Antichristum regnaturum. HIPPOLYTVS Martyr in oratione de consummatione mundi: *Tres*, inquit, *annos cum dimidio regnabit Antichristus super terram, pòst auferetur regnum illius & gloria.* IRENAEVS lib. 5. in fine: *Regnabit*, inquit, *annis tribus, & mensibus sex, & tũc veniet Dominus de cœlis.*

Et

Et HIERONYMVS in cap. 7. Danielis: *Tempus*, inquit, *annum significat; tempora, iuxta Hebraici sermonis proprietatem, qui & ipsi dualem numerum habent, duos annos præfigurant; Dimidium autem temporis, sex menses; quibus sancti potestati Antichristi permittendi sunt.* CYRILLVS catechesi 15. *Regnabit*, inquit, *Antichristus tribus annis, & dimidio tãtùm; quod non ex libris Apocriphis dicimus, sed ex Daniele Propheta.* Et AVGVSTINVS lib. 20. de ciuitate Dei, cap. 23. *Antichristi*, inquit, *aduersus Ecclesiam sæuissimum regnum, licet exiguo spacio temporis sustinendum, qui vel dormitans hæc legit, dubitare non sinitur. Tempus quippe, & tempora, & dimidium temporis, annum vnum esse, & duos, & dimidium: Ac per hoc, tres annos & semissem, etiam numero dierum posterius posito, diluceſcit; aliquando in Scripturis & mensium numero declaratur.* Similia habent Theodor. in cap. 7. Dan. Primasius, Beda, Anselmus, Haymo, Arethas, Richardus, Rupertus in Apocalypsin.

SECVNDO. idem probatur ex eo quod Scripturæ dicunt, tempus Diaboli soluti, & Antichristi, fore breuissimum, Apoc. 12. *Væ terræ & mari, quia descendit Diabolus ad vos habens iram magnam, sciens quod modicum tempus habet.* Et Apoc. 20. *Ligauit eum per mille annos, & post hæc oportet eum solui modico tempore.* Quomodo, quæso, hoc erit verum, si Antichristus regnabit M. CC. LX. annis? Sic enim diutius solutus erit, quàm ligatus.

TERTIO. quia, vt Augustinus argumentatur, lib. 20. de ciuitate Dei, cap. 8. & Gregorius lib. 33. moral. cap. 12. nisi illa sæuissima persecutio esset breuissima, multi perirent, qui non sunt perituri. Vnde & Dominus ait: Matth. 24. *Nisi breuiati fuissent dies illi, non fieret salua omnis caro.* At quomodo erit breuissima, quæ supra mille annos durabit?

QVARTO. Christus prædicauit solùm tribus annis cum medio; ergo decet etiam, vt Antichristus nõ permittatur diutius prædicare.

QVINTO. quia summa annorum, mille ducenti sexaginta, quam aduersarij constituunt, nullo modo potest accommodari ad illa verba Danielis, & Ioan. *Tempus, & tempora, & dimidium temporis.* Nam per tempus debet intelligi sine dubio aliquis vnus numerus; vt vnus dies, vna hebdomada,

mada, vnus mensis, vnus annus, vnum lustrum, vnum iu-
læum, vnum seculum, vnum millenarium: Sed si accipiam
vnum millenarium, tunc Antichristus erit regnaturus mil
millibus annorum, & quingentis; quod aduersarij non a
mittunt. Si accipiamus vnum seculum, tempus Antichri
runt anni trecenti, quinquaginta; quod etiam non admi
& idem patet de vno iubilæo, &c.

SEXTO. quia cùm Danielis 4. aliquoties legamus sep
tempora transitura, quibus erit futurus extra regnum
Nabuchodonosor; per illa tempora omnes intelligũt sep
annos. Si enim vellemus intelligere annos annorum, n
telligunt aduersarij, cùm de Antichristo agitur, oporte
cere, Nabuchodonosor vixisse extra regnũ bis mille & q
gentos quinquaginta quinque annos.

ratiunculas.

Neque difficile est ratiunculas eorum soluere; nam c
ait Chytræus, non posse accipi tres annos cum dimidio,
quibus loquuntur Daniel & Ioannes, propriè pro annis s
stris vsitatis; quia experientia testatur, Antichristum iam m
tò longiori tempore esse grassatum: manifestè petit prin
pium, vt Dialectici loquuntur. Assumit enim quod in co
trouersia. Id enim quæritur, an Antichristus venerit. Cum v
rò addit, Antichristum ex Pauli sententia regnaturum
ad secundum Christi aduentum; & inde concludit, op
eum diutius regnare, quàm tribus annis cum medio;
det se aut iterum principium petere, aut nihil dicere. N
nim illa consecutio efficere potest, nisi assumatur, Anti
stum iam veniisse; quod tamen in controuersia est.

Chytræus. Abr. petit principium.

Ad id verò, quod tam ipse, quàm Henricus Bullinger
cunt, numerum certum pro incerto hoc loco accipi, re
deo; rum solum certum numerum pro incerto poni, quan
ponitur aliquis numerus plenus & perfectus, vt 10. 100. mill
non autem quando assignantur varij numeri, vbi sua magni
& parui admixti. Tunc ergo accipiendus est certus numerus
pro incerto, quando Scriptura dicit Apoc. 20. Diabolum per
1000. annos fuisse ligatum, vt exponit Augustinus 20. de ci
uitate Dei, cap. 8. & Gregorius 33. moral. cap. 12. non autem
quando assignat tempus, tempora, & dimidium temporis s
ue dies M. CC. LX. vel menses XLII. Quorsum enim numer
rorum varietas, si tempus incertum designatur?

Ad

Ad argumentum ILLYRICI dico; in Scriptura inueniri quidem & rectè dici hebdomadas annorum; non tamen dies pro annis, vel menses annorum. Nam hebdomadas annorũ legimus Leuitici 25. *Numerabis tibi septem hebdomadas annorum, &c.* Et rectè dici patet; quia hebdomada denominatur à numero septenario, Græcè, Latinè & Hebraicè; nam Hebræi dicunt שְׁבוּעַ septimanam à שֶׁבַע quod est septem, vt etiam Græcè dicitur ἑβδομὰς, & Latinè septimana, à numero septenario: sicut ergo septem dies dicuntur hebdomada dierum; ita septem anni hebdomada annorum. At mensem annorum, vel diem pro anno nusquam legimus, nec rectè diceretur: Nam mensis non denominatur à numero aliquo, sed à cursu Lunæ, qui XXX. diebus absoluitur; Hinc enim Hebræi vocant mensem יָרֵחַ; id est, Lunam; vel חֹדֶשׁ; id est, innouationem scilicet Lunæ. & Græcis mensis μὴν dicitur, quia Luna dicitur μήνη.

Similiter dies non significat numerum, sed tempus lucis, Gen. 1. *Vocauit Deus lucem diem, & tenebras noctem.* Neque obstat illud Ezech. 4. *Diem pro anno dedi tibi.* Nam non vult dicere, pro diebus ad literam significari annos; alioqui oporteret Ezechielem dormiuisse super latus suum sinistrum annos CCC. XC. quod est impossibile. Iusserat enim Deus, vt dormiret super latus sinistrum diebus CCC. XC. & addidit: *Diem pro anno dedi tibi;* Si ergo dies illi pro annis accipiuntur, debuit Ezechiel dormire super latus sinistrum CCC. XC. annis: at non tam diu vixit. Dicendum est igitur, dies ibi accipi verè pro diebus: sed dici pro annis datos; quia erant signũ, illi 390. dies, quibus dormiuit Ezechiel, dormitionis Dei, per quam tolerauit peccata Israëlitarum, annis CCC. XC.

Ad id quod obiicit CHYTRAEVS ex Luc. cap. 13. *Oportet me hodie, & cras, & perendie ambulare*, respondeo, non significari illis verbis (vt aduersarij errantes dicunt) Christum tribus annis adhuc prædicaturũ fuisse, cùm ea verba loquutus est: siquidem ea verba Dominus pronunciauit vltimo anno vitæ suæ. Nam, vt Hieronymus scribit in libro de scriptoribus Ecclesiasticis in Ioanne, & res ipsa loquitur; Matthæus, Marcus, & Lucas non scripserunt acta, & verba Christi priorum duorum annorum; sed solùm tertij anni: Dominus igi-

tur per tres illos dies, vel intellexit triduum, quod erat co
sumpturus in itinere Hierosolymitano, vt Albertus & Ca
tanus exponunt; vel certè eo loquendi modo significaret
luit, se adhuc modicum tempus superuicturum, & prædica
rũ, vt Iansenius rectè docet. Itaque viderint Illyricus & Ch
træus, vbi nam dies, & menses Angelicos repererint; in Sc
ptura enim nusquam reperiuntur.

CAPVT IX.

Explicatur sexta demonstratio.

SEXTA demonstratio sumitur ex vltimo signo co
sequente Antichristum, quod erit mundi consu
matio. Nam Antichristi aduentus erit paulò a
finem mundi: Ergo si Antichristus iamdudum
nisset, vt aduersarij dicunt, deberet mundus iamdudum
finitus. Daniel. cap. 7. bis loquens de Antichristo, semel
rans visionem suam, & semel exponens visionem, vtrique re
ce subiungit; post Antichristum statim sequuturum
iudicium: *Considerabam*, inquit, *cornua, & ecce cornu
paruulum ortum est, & tria de cornibus primis euulsa
facie eius. Aspiciebam donec throni positi sunt, & ant
dierum sedit, &c.* Et infrà, explicans visionem: *Bestia
ta*, inquit, *quartum regnum erit: Porrò cornua decem,
Reges erunt. & alius consurget post eos, & ipse potentio
prioribus, & tres Reges humiliabit, &c. Et tradentur
nu eius per tempus, & tempora, & dimidium tempor
dicium sedebit, &c.*

Similis est prophetia Ioannis Apocal. 20. *Post haec opor
illum solui modico tempore, & vidi sedes, & sederunt super
illas, & iudicium datum est eis, &c.* Et rursum idem Daniel
postquam dixerat, capite 12. Antichristi regnum duraturum
diebus mille, ducentis & nonaginta, subiungit: *Beatus qui
exspectat & peruenit vsq; ad dies mille, trecentos & trigin
quinque*; hoc est, vsque ad dies XLV. post mortem Antichri
sti: tunc enim Dominus veniet ad iudicium, & coronas iusti
tiæ victoribus reddet; vt exponunt Hieronymus, & Theodo
retus in comment. huius loci.

Deinde

Deinde idem colligitur ex Matth. 24. *Prædicabitur hoc Euangelium regni in vniuerso mundo in testimonium omnibus Gentibus, & tunc erit consummatio*; id est, paulò pòst erit finis mundi. Et infrà: *Statim autem post tribulationem dierum illorum Sol obscurabitur, & luna non dabit lumen suum; & tunc apparebit signum filij hominis, &c.* Idem ex 2. Thessal. 2. *Tunc reuelabitur ille iniquus, quem Dominus Iesus interficiet spiritu oris sui, & destruet illustratione aduẽtus sui, &c.* Vbi Apostolus docet, ferè immediatè post Antichristum, vẽturum Christum; quia nimirum intercedet breuissimũ tempus, & doli ac fraudes Antichristi, quæ destrui cœptæ erunt per Heliam & Henoch, destruentur penitus per ipsum Christi aduentum, & horribilia signa præcedentia.

Idem denique habetur ex 1. Ioan. 2. *Filioli nouissima hora est, & sicut audistis quia Antichristus venit, & nunc Antichristi multi facti sunt; Vnde scimus quia nouissima hora est.* Vbi Ioannes dicit, hoc tempus à Christo vsque ad finem mũdi esse nouissimam horam; id est, nouissimum tempus, siue vltimam ætatem, vt Augustinus exponit. Et probat pulcherrimè ex hoc principio, quia scimus Antichristum venturum in fine mundi. facit enim Ioannes hoc argumentum. Scimus Antichristum venturum in fine mundi: ac nunc videmus iam adesse multos eius præcursores, siue minores Antichristos: Ergo signum est certum, hanc esse nouissimam horam, siue ætatem. Quomodo posset aliquis sic argumentari de vltima hora noctis: scimus solem oriturum in ipso fine noctis: videmus autem nunc multos eius radios iam illustrare aërem: ergo scimus hanc esse vltimam horam noctis.

Denique idem habetur ex communi consensu Patrum; Irenæi lib. 5. in fine, Tertulliani libro de Resurrectione, Augustini 20. de ciuitate Dei, cap. 19. & aliorum; & confessione aduersariorum. Nam aduersarij fatentur, Antichristum regnaturum vsque ad finem mundi: Ac proinde paulò post eius interitum finem mundi futurum. EX HOC igitur signo, coniuncto cum superiori, efficitur demonstratio insolubilis, qua probetur Antichristum nondum venisse, nec esse Romanum Pontificem. Nam si continuò post mortem Antichristi mundus finietur; & Antichristus non viuet, postquam apparuerit & regnare cœperit; nisi tribus annis cum dimidio: Ergo non

apparebit, nec regnare incipiet, nisi tribus annis cum dimidio ante mundi finem. At Papa regnauit iam cum vtroque gladio, etiam ipsorum aduersariorum sententia supra annos; & tamen mundus adhuc durat.

CAPVT X.

De nomine Antichristi.

SEQVITVR quarta disputatio, quæ erit de nomine proprio & charactere Antichristi. Fatetur omnis pertinere omnino ad Antichristum verba illa Ioannis Apocalypsis 13. *Et faciet omnes pusillos et magnos, diuites & pauperes, liberos & seruos habere character em in dextra manu, aut in frontibus suis, & ne quis possit emere aut vendere, nisi habeat characterem aut nomen bestiæ aut numerum nominis eius: hic sapientia est. Qui habet intellectum, computet numerũ bestiæ. Numerus enim hominis est & numerus eius* 666.

Sunt autem de hoc numero plures opiniones. Prima est eorũ, qui dicunt hoc numero non designari nomen, sed tempus aduentus vel mortis Antichristi. Ita Bullingerus quinquagesimo homiliarum in Apocal. vult designari tempus aduentus Antichristi. Item Magdeburgenses qui Centur. 1. lib. 2. cap. volunt designari tempus mortis Antichristi; Item quidam qui, teste Clicthoneo in lib. 4. Damasceni cap. 28. volunt designari mortem Mahumeti, quem dicunt esse Antichristum, quibus consentit LYRANVS in hunc locum, qui non putat quidem Mahumetum esse Antichristum; tamẽ existimat hoc numero significari mortem Mahumeti futuram fuisse anno 666. à Christi aduentu.

Hæc opinio est absurdissima. PRIMO, quia Ioannes dicit se loqui de numero nominis bestiæ. SECVNDO, quia bestia, cuius est hic numerus, præcipiet omnibus mercatoribus, vt eo pro signo vtantur in contractibus, vt patet Apoc. 13. Non ergo numerus est mortis bestiæ, sed ad ipsam viuentem pertinet. TERTIO, quia etiam est falsum, Mahumetum mortuum esse anno Christi 666. Quidam enim dicunt eum mortuum anno Domini DC. XXXVII. vt Matthæus Palmerius; quidam anno

anno Domini D C. XXX. vt Cedrenus in compendio historiarum; quidam anno Domini D C. XXVIII. vt Ioannes Vaseus in Chronico Hispaniæ.

Secvnda opinio est Dauidis Chytræi in cap. 13. Apocal. qui docet nomen Antichristi esse λατεῖνος vel Hebraicè רומיית. Romanus. Proinde Papam qui princeps Latinus est, cùm in Latio dominetur, & Romanus est Pontifex, esse Antichristum. Idem docet Theodorus Bibliander tab. 10. & propterea tabulam vndecimam suæ Chronologiæ, quæ incipit ab anno D C. inscribit, Latinos Papa. Rationes eorum duæ sunt; Vna, quia Irenæus lib. 5. docet, verisimile esse, hoc futurum nomen Antichristi; Altera, quia reuera literæ huius nominis efficiunt illum numerum, vt patet.

ר.	200.	λ.	30.	τ.	300.
ו.	6.	α.	1.	ε.	5.
מ.	40.	τ.	300.	ι.	10.
י.	10.	ε.	5.	τ.	300.
י.	10.	ι.	10.	α.	1.
ת.	400.	ν.	50.	ν.	50.
	666.	ο.	70.		666.
		ς.	200.		
			666.		

Hæc opinio est prorsus temeraria. Nam inprimis, Irenæus dicit quidem, nomen λατεῖνος probabiliter posse accommodari Antichristo; sed addit, multò probabilius esse, nomen Antichristi, non fore λατεῖνος, sed τειτὰν; quod etiam exprimit illum numerum; & est nomen mulò illustrius, cùm solem significet.

Præterea coniectura Irenæi, quæ tunc aliqua erat, modò nulla est. Ipse enim dicit, probabile esse Antichristum vocandum Latinum, non quia dominabitur in Latio; sed quia Latini erant, qui tunc regnabant latissimè, & orbem totum tenebant. Cùm enim Antichristus debeat esse Rex potentissimus, sine dubio occupabit potentissima regna, quæ tunc inueniet. Potentissimum autem regnum est Latinorum, inquit Irenæus. Ipsi enim nunc verissimè regnant. Sanè coniectura

ista hoc tempore nihil valet; Nam Latini non amplius regnant in toto orbe terrarum: Sed Turcæ sunt qui verissime regnant. & apud nos Hispani, & Galli; non Latini.

Præterea nomen Latini, vt significat Romanum, non scribitur per, ει, sed per simplex Iota; & tunc non reddit illum numerum. Quomodo etiam refelli potest commentum de nomine רוֹמִיִּית. Nam Romanus non potest terminari in ι, cùm sit nomen Masculinum. Illa enim fœmininorum terminatio est apud Hebræos. Remota autem litera ת, desunt CCCC. ad numerum Antichristi. ITEM nomen λατεῖνος si erit Antichristi nomen, erit proprium ei, vt Aretas docet, vsitatum maximè; nam debebit ostendi in signum ab omnibus qui emunt, aut vendunt: At nomen λατεῖνος, est commune. Nec enim vllus Papa vocatus est vnquã nomine proprio Latinus, nec est hoc nomen vsitatum; nunquam enim Papæ se Latinos vocant, sed solùm Episcopos aut Papas.

Porrò Romanus, nomen fuit proprium vnius solius Pontificis; qui tamen non potuit esse Antichristus, cùm non vixerit nisi mensibus quatuor; alioqui autẽ nomen est commune.

Denique, si solum hoc nomen λατεῖνος vel Romanus efficerent numerum 666. aliquid dicerent aduersarij. At innumerabilia nomina inueniuntur, quæ hũc eundem numerum reddunt. HIPPOLYTVS Martyr, in oratione de consummatione mundi, notauit aliud nomen, quod reddit illum numerum; nimirum ἀρνοῦμαι; id est, nego. ARETAS annotauit septem. λαμπέτης, id est, illustris. τειτὰν; id est, sol. ὁ νικητὴς, id est, victor. κακὸς ὁ δηγὸς; id est, prauus dux. ἀληθὴς βλαβερὸς; id est, verè nocens. πάλαι βάσκανος; id est, olim inuidens. ἀμνὸς ἄδικος; id est, agnus nocens. PRIMASIVS addit aliud ἄντεμος; id est, contrarius. RVPERTVS, & ante eum HAYMO, excogitauerunt duo alia, nimirum γενσηρικὸς, quod est nomen Gothicum, &, DIC LVX, Latinum, quod facit 666. si Latino more accipiamus, D. pro quingentis, I. pro vno, C. pro centum, L. pro quinquaginta, V. pro quinque, X. pro decem.

Ex recentioribus GVLIELMVS Lindanus lib. 3. Dubitantij notat Martin Lauter reddere numerum 666. si literæ Latinæ ac-

næ accipiantur pro numeris more Græcarum & Hebraicarum, hoc modo; A. 1. B. 2. C. 3. D. 4. E. 5. F. 6. G. 7. H. 8. I. 9. K. 10. L. 20. M. 30. N. 40. O. 50. P. 60. Q. 70. R. 80. S. 90. T. 100. V. 200. X. 300. Y. 400. Z. 500. Gilbertus GENEBRARDVS libro vltimo Chronologiæ notauit etiam nomen Lutheri Hebraicè numerum illum efficere לוּתֵר.

ד.	4.	σ.	200.
ב.	2.	α.	1.
ר.	10.	ξ.	60.
ד.	4.	ο.	70.
ב.	20.	υ.	50.
י.	10.	ς.	5.
ת.	400.	ι.	10.
ך.	200.	ο.	70.
ך.	10.	ς.	200.
ך	6.		
	666.		666.

Addo ego in gratiã Lutheri & Chytræi duo alia, nimirum דִּיתְרִיךְ דָּבִיד, id est, Dauid Chytræus, & σαξόνιος eundem numerum reddere, quod nomen ita conuenit Luthero, sicut Papæ nomen Latini.

TERTIA opinio est multorum Catholicorũ, qui suspicantur Antichristum vocãdum ἀνιτεμος; eum quia hoc nomen propriè illi conueniat; tum etiam quia reddat exactè illum numerum. Ita Primasius, Anselmus, & Richardus.

Refutatur rectè à Ruperto hæc opinio; quoniam nomen quod hic Ioannes insinuat, non erit nomen Antichristo ab aduersariis impositum, sed nomen quod ipse sibi vsurpabit, & in quo gloriabitur; adeò vt iubeat inscribi in frontibus hominum. Non est autem credibile eum sibi assumpturum nomẽ aliquod odiosum aut vile, quale est ἀνιτεμος, & etiam omnia ferè alia suprà memorata.

QVARTA sententia est ipsius RVPERTI, qui existimat hoc numero non significari nomen Antichristi; sed significari, triplicem præuaricationem Diaboli in Antichristo complendam: Nam senarius numerus, quia non pertingit ad septenarium, in quo est requies & beatitudo, est numerus creaturæ per præuaricationem excidentis à requie; Diabolus autem triplicem præuaricationem incurrit, seu potius vnam triplicauit. Primùm enim præuaricatus est cùm in se peccauit;

uit; Deinde rursum, cùm primùm hominem peccare fecit, tunc ad simplicem senarium addidit sexagenarium; Denique tertiò prævaricabitur, cùm per Antichristum totum mundum seducet, & tunc ad sexagesimum addet sexcentesimum.

QVINTA sententia BEDAE est, qui contraria via incedit, ac docet numerum senarium esse perfectum, quia sex diebus fecit Deus cœlum & terram; sexagesimũ verò perfectionem, & sexcentesimum perfectissimum. ex quo colligit, Antichristum designari per numerum 666. quia vsurpabit sibi perfectissimum tributum, quod soli debetur Deo. In cuius rei figuram legimus 3. Reg. cap. 10. Pondus auri, quod adferebatur Salomoni per singulos annos, fuisse talentorum sexcentorum sexaginta sex millium.

Hæ duæ sententiæ, non videntur satis quadrare cum eo quod Ioannes dicit; numerum illum esse numerum nominis non dignitatis, aut prævaricationis: sed nec isti Patres voluerunt sententias illas suas alio loco haberi, quàm suspicionum, & coniecturarum.

Verissima igitur sententia est eorũ, qui ignorantiam suam confitentur, ac dicunt; adhuc ignorari nomen Antichristi. quæ sententia est Irenæi lib. 5. Arethæ in hunc locum Apocalypsis, & aliorum. Placet autem adscribere verba Irenæi, quoniam ad eum legendum Chytræus lectores suos hortatus est. *Hortor*, inquit, *studiosos, vt de hoc Apocalypsis loco postremum Irenæi paginas 333. & 334. perlegant, qui verecundè & pudè hoc numero bestiæ disputat, & inter cetera Latinum seu Romanum fore Antichristum indicat, nomine* λατεῖνος. &c.

IRENAEVS igitur sic ait: *Certius ergo & sine periculo est, sustinere adimpletionem prophetiæ; quàm suspicari & diuinare nomina qualibet: quando multa nomina inueniri possunt habentia prædictum numerum. Et nihilominus quidem erit hæc eadem quæstio. Si enim multa sunt quæ inueniuntur nomina, habẽtia numerũ hunc; quod ex ipsis portabit, qui veniet, quæritur: quoniam aũt non propter inopiam nominum habẽtium numerum nominis eius dicimus hæc, sed propter timorem erga Deum, & zelum veritatis.* Εὐάνθας enim nomen, habet numerũ, de quo quæritur. Sed nihil de eo affirmamus. Sed & λατεῖνος nomen, sexcentorũ sexaginta sex numerũ; & valde veris-

Verisimile est, quoniam verissimum regnum hoc habet vocabulum. Latini enim sunt, qui nunc regnant. Sed non in hoc nos gloriabimur. Sed & τειτὰν, prima syllaba per duas Græcas vocales ει & ι, scripta, omnium nominum, qui apud nos inueniuntur, magis fide dignum est. Et infrà: *Cùm igitur tantùm suasionum habeat hoc nomen Titan, tantam habeat verisimilitudinem, vt ex multis colligamus, ne fortè Titan vocetur, qui veniet: nos tamen non periclitabimur in eo, nec asseuerantes pronunciabimus, hoc eum nomen habiturum; scientes, quoniam si oportereret manifestè præsenti tempore præconari nomen eius, per ipsum vtique editum fuisset, qui & Apocalypsim viderat.* Hæc ille.

Audiat igitur CHYTRAEVS Irenæum verecundè, piè & eruditè disserẽtem, & non falsò illi imponat, quod nunquam dixit. Nec enim iudicauit Irenæus, Antichristum fore Latinum, seu Romanum; sed ait, & aliquoties repetiit, non posse hoc tempore sciri nomen Antichristi: Idque duplici ratione, eaque optima approbauit. PRIMA, quia multa inueniuntur nomina quæ numerum illum efficiunt: nec diuinare liceat ex tam multis similibus, quod sit illud vnum, quod prædictum est. DEINDE, quoniam si Deus vellet hoc tempore sciri, per ipsum Ioannem vtique id prodidisset. Addidit verò, non inopia nominum se ita loqui; sed ex timore Dei, & zelo veritatis. Ac propterea tria nomina in medium attulit, Εὐάνθας. Λατεῖνος & Τέιτὰν, ex quibus secundum verisimilius primo, & tertium secundo esse affirmauit; nullum verò certum.

TERTIAM quoque rationem addere possumus ex eodem Irenæo, Nam paulò antè disputans aduersus eos, qui falsa nomina Antichristi ex propria sua inuentione colligebant; ait eos propterea in multa incommoda labi. Nam exponunt se periculo errandi, & alios decipiendi; atque id efficiendi, vt tam ipsi, quàm alij permulti ab Antichristo facillimè seducantur. Nam cùm venerit, & aliud nomen habuerit, quàm ipsi sibi persuaserunt eum habiturum, nõ habebitur ab eis pro Antichristo, atq; ita non euitabitur. Quę omnia incommoda sine dubio Lutheranis euenient, & præcipuè hoc postremum. Quia enim sibi persuaserunt, Romanum Pontificem esse Antichristum: cùm ille verus Antichristus aduenerit, non facilè cognoscetur ab eis; proinde nec euitabitur.

Est autem hoc loco notandum; Antichristi nomen fo notissimum, cùm ille venerit. Nam etiam antequam Christ veniret, Iudæi non certò nouerant quo nomine appellandu esset, etiamsi multa de eius nomine Prophetæ prædixerant. Quin etiam Sybilla quædam, vt est in 1. lib. carminum Sybi linorum, notauerat numerum nominis Christi futuri, ac xerat esse 888. vt Ioannes de Antichristo scripsit, numeru nominis eius esse 666. Et tamen nondum poterant homine ante Christi aduentum dicere, vocandum esse Iesum. At po steaquam Christus venit, omnis controuersia sublata est, omnes omninò sciunt, eum Iesum appellari.

Sed (inquit Sybilla) *quæ sit numeri totius summa docebo.* ι. 10.

Namque octo monadas, totidem decadas super ista η. 8.
σ. 200.

Atque hecatontadas octo, insidis significabit ϱ. 70.
υ. 400.

Humanis nomen, tu verò mente teneto. ϛ. 200.
888.

Accedat, commune esse omnibus vaticiniis Prophetarum, vt ambiguæ & obscuræ sint, donec impleantur. vt Irenæus recte docet, & probat lib. 4. cap. 43.

Ex his argumẽtum insolubile sumi potest, ad probandum Romanum Pontificem non esse Antichristum; & ipsum Antichristum nondum venisse. Nam si Antichristus venisset, ergo esset Romanus Pontifex; certò constaret de nomine eius, ex Ioanne prædicto: sicut quia Christus noster venit, iam nulla quæstio est, ne apud Turcas quidem, & Iudæos, & Paganos, quemadmodum appelletur. At de nomine Antichristi adhuc maxima controuersia est; vt tot opinionibus recitatis & refutatis planum fecimus: Igitur Ioannis vaticinium nondum est impletum; proinde Antichristus nondum venit, nec est Romanus Pontifex.

Adde confirmationem ex Confessione Augustini Marloratı, qui in magna explicatione ex variis Lutheranis & Caluinistis collecta in testamentum nouum; de hoc loco ita scribit: *Loci huius tot ferè sunt expositiones, quot expositores: quo apparet, obscurissimum, & ænigmaticum esse.* Hæc ille. At si adhuc est obscurissimum, & ænigmaticum vaticinium, non

non igitur est impletum; non ergo Antichristus venit. Siquidem omnia vaticinia, cùm impleta sunt, clarissima efficiuntur. Cur igitur, Marlorate, præfatione in Apocalypsim iactas; ita perspicuum esse, Romanum Pontificem esse Antichristum, vt si vos tacueritis, lapides sint clamaturi?

CAPVT XI.

De charactere Antichristi.

DE charactere Antichristi sunt etiam duæ vel tres opiniones. PRIMA est hæreticorum huius temporis, qui docent characterē Antichristi esse signum aliquod obedientię, & coniunctionis cum Romano Pontifice. Non tamen eodem modo explicant, quod sit illud signum. Henricus BVLLINGERVS, serm. 61. in Apocalypsim, vult esse vnctionem Chrismatis, quo Christiani omnes Romano Pontifici obedientes in frontibus consignantur. Theodorus BIBLIANDER in Chronico, tabul. 10. dicit characterem Antichristi esse professionem Romanæ fidei; ita vt non habeatur verus Christianæ fidei cultor, qui non profitetur, se Romanæ Ecclesiæ adhærere. Dauid CHYTRAEVS præter hæc duo addit iuramentum fidelitatis, quod multi Pontifici Romano præstare coguntur; Item vnctionem sacerdotalem, quæ in vertice & manu accipitur, *& imprimit, & Papistæ*, inquit, *& vocant, characterem indelebilem:* Deniq; procumbere ad statuas, & panem consecratum; & missis funebribus interesse.

Nec dissimilia sunt quæ docent Sebastianus MEYER, & alij apud Augustinum Marloratum in hunc locum Apocalypsis. Sed facile est has nugas refutare; tum quia non conueniunt cum verbis ipsius textus; tum etiam, quia ista omnia signa fuerunt in Ecclesia Catholica, antequam Antichristus eorum opinione apparuisset.

PRIMVM igitur ex textu habemus, characterem vnum futurum, non multos. Semper enim in numero singulari Scriptura loquitur tam de charactere, quàm de nomine, & numero nominis Antichristi. Vnus igitur character erit; vnum item nomen Antichristi proprium; & vnus eius nominis numerus. Proinde cùm aduersarij tot characteres multiplicant,

cant, indicant se nescire quis ille sit, de quo Ioannes loquitur.

SECVNDO character ille omnibus hominibus communis erit, in Antichristi regno, vt planum est ex illis verbis; faciet omnes pusillos & magnos, & diuites & pauperes, & liberos & seruos accipere characterem. At iuramentum obedientiæ, & vnctio sacerdotalis paucis conueniunt.

TERTIO indicat Scriptura, characterem eiusmodi fore, vt sine discrimine in manu dextera, vel in fronte geri possit. Sic enim ait: *Faciet omnes accipere characterem in dextera manu vel in frontibus suis.* Nihil autem eorum, quæ aduersarij proferunt, tale est. Nam chrismatis vnctio in manu dextera accipi non potest. PROFESSIO Romanæ fidei, nec in manu, nec in fronte; sed ore per confessionem, in corde per fidem habetur. IVRAMENTVM fidelitatis manu, & ore præstatur; sed in fronte gestari nullo modo potest. VNCTIO sacerdotalis nec in dextera manu propriè, nec in fronte accipitur; sed supra caput, & in digitis vtriusque manus. DENIQVE interesse missis funebribus, procumbere ad statuas, & Eucharistiam, non sunt frontis aut manuum officia; sed corporis totius, ac præcipuè cernuntur ingenibus.

QVARTO eadem Scriptura dicit, in regno Antichristi neminem permittendum emere, aut vendere; nisi characterem ostenderit, aut nomen, aut numerum nominis eius. At quot emunt, & vendunt in ditione Romani Pontificis, qui necdum sunt Chrismate inuncti; nec iuramentum præstiterunt fidelitatis; nec sunt Sacerdotes? Nónne in ipsa vrbe Roma, vbi Romanus Pontifex sedem suam habet, plurimi Iudæi publicè negotiantur, emunt, & vendunt; cùm tamen nullum habeant eorum signorum?

Veniamus ad alteram rationem, ac probemus ista omnia signa Antichristo antiquiora esse. Antichristus, aduersariorum sententia, non venit ante annum Domini D C. VI. At TERTVLLIANVS floruit circa annum C C. & tamen meminit CHRISMATIS in lib. de resurrectione carnis: *Caro*, inquit, *abluitur vt anima emaculetur; caro vngitur vt anima consecretur.* CYPRIANVS floruit circa annum CC.L. & meminit Chrismatis lib. 1. epist. 12. *Vngi*, inquit, *necesse est eum, qui baptizatus sit, vt accepto Chrismate; id est, vnctione, esse*

vnctus

vnctus Dei, & habere in se gratiam Christi possit. AVGVSTINVS floruit circa annum CCCC. XX. & tamen ait tractatu in Ioan. 118. *Quid est quod omnes nouerunt signum Christi, nisi crux Christi? quod signum nisi adhibeatur siue frontibus credentium, siue ipsi aquæ qua regenerantur, siue oleo quo Chrismate inunguntur, siue sacrificio quo aluntur, nihil eorum ritè perficitur.*

Pari ratione, Romanæ Ecclesiæ ADHAERERE, ante annum Domini DC. signum fuit, & character hominis verè Catholici. Scribit AVGVSTINVS in epist. 162. de Ceciliano, qui floruit circa annum Domini CCC. *Posset non curare multitudinem conspirantium inimicorum, cùm se videret, & Romanæ Ecclesiæ, in qua semper Apostolicæ Cathedræ viguit principatus, & ceteris terris, vnde Euangelium ad ipsam Africam venit; per communicatorias literas esse coniunctum.* AMBROSIVS, qui floruit circa annum Domini CCC. XC. in oratione de obitu Satyri fratris sui: *Percontatus*, inquit, *Episcopum est, an cum Episcopis Catholicis; id est, an cùm Ecclesia Romana sentiret.*

VICTOR Vticensis, qui floruit circa annũ Domini CCCC. XC. in libro 1. de persecutione Wandalica scribit; Arianum Presbyterum, cùm Regi persuadere vellet, ne Catholicum quendam hominem interficeret, his verbis vsum: *Si peremeris eum gladio, incipient Romani eum martyrem prædicare.* Quo loco, Romanorum nomine, Afri Catholici designantur: qui certè non alia de caussa Romani dicuntur ab Arianis; nisi quia Romanæ Ecclesiæ fidem, non Arianam perfidiam sequebantur.

IVRAMENTVM obedientiæ Romano Pontifici factum, inuenitur tempore S. Gregorij lib. 10. epistolarum eius, epist. 31. ac proinde ante annum Domini DC. VI. Non enim ad eum annum S. Gregorius peruenit.

De VNCTIONE sacerdotali habemus testimonium Gregorij NAZIANZENI, qui floruit circa annũ CCC. LXXX. Is in Apologetico ad patrem suum, quando Episcopus Sasimorum creatus est: *Super me*, inquit, *rursus vnctio & spiritus: & rursus ego lugens & tristis incedo* Quo loco duplicis vnctionis meminit; vnius, qua antea vnctus fuerat, cùm Presbyter crearetur, & alterius, qua tum vngendus erat in ordinatio-

ne

ne Episcopali. Item orat. 1. de pace, de Basilio loquens, qui Episcopus creatus prouinciam recusabat: *Cùm creditum*, inquit, *sibi spiritum, talentorumque negotiationem, gregúque curam commissam habeat, oleoque sacerdotij, & perfectionis delibutus sit, adhuc tamen pro sua sapientia præfecturam suscipere cunctatur.*

Iam de SACRIFICIO pro defunctis, satis erit hoc loco Augustini testimonium, qui libro de hæresibus cap. 53. dicit, proprium dogma Aërij hæresiarchæ fuisse; oblationem pro mortuis offerrè non oportere.

De ADORATIONE imaginum vnus HIERONYMVS, qui circa annum CCCC. floruit, nobis sufficiet. Is in vita Paulæ: *Prostrata*, inquit, *ante crucem, quasi pendentem Dominum cerneret, adorabat.* Denique de adoratione Eucharistiæ S. AMBROSIVS meritò sufficere debet, qui lib. 3. de Spiritu sancto, cap. 12. explicans illud; Adorate scabellum pedum eius: *Itaque*, inquit, *per se scabellum terra intelligatur; per terram caro Christi, quam hodie quoque in mysteriis adoramus, & quam Apostoli in Domino Iesu, vt suprà diximus, adorarunt.* Quod idem ferè iisdem verbis dicit AVGVSTINVS in explicatione Psal. 98.

Cùm igitur ista omnia, quæ aduersarij characteres Antichristi esse volunt, in vsu Ecclesiæ Catholicæ fuerint multis annis antequam Antichristus nasceretur; Oportet necessariò aut Antichristum ea ab Ecclesia didicisse; & hoc dicere, est Antichristum cum Christo confundere: Aut nihil eorum ad Antichristi characteres pertinere. Atque hoc est quod nos contendimus. Atque hæc sufficiunt de temeraria ista, & absurdissima aduersariorum sententia, quam ipsi nullis testibus, nullisque rationibus probauerunt.

ALTERA opinio est Catholicorum quorundam, qui putant characterem Antichristi esse literas, quibus scribetur nomen Antichristi. Ita Primasius, Beda & Rupertus, qui videntur decepti ex eo, quod legunt: Nisi qui habuerit characterem nominis bestiæ, aut numerum nominis eius. At Ioannes non sic ait, sed hoc modo: *Nisi qui habuerit characterem, aut nomen bestiæ, aut numerum nominis eius.* Et consentit Græcus textus; εἰ μὴ ὁ ἔχων τὸ χάραγμα, ἢ τὸ ὄνομα τοῦ θηρίου, ἢ τὸν ἀριθμὸν τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ.

TERTIA

TERTIA sententia est Hippolyti martyris in oratione de consummatione mundi, & aliorum quorundam; characterem bestiæ futurum, non vti signo crucis, sed illud potius execrari & abolere. In quo egregiè Antichristum præcurrunt Caluinistæ. Crediderim ego, etiam positiuum characterem excogitandum ab Antichristo, sicut Christus habet signum Crucis omnibus notum; sed ignorari, quisnam sit iste character, donec Antichristus veniat, sicut de nomine diximus.

CAPVT XII.

De generatione Antichristi.

QVANTVM ad quintum, de generatione Antichristi, sunt quædam apertè erronea à quibusdam asserta: quædam probabilia: & quædam explorata ac certa. PRIMVM ergo, de Antichristo plures errores fuerunt olim. PRIMVS, quod Antichristus sit nasciturus de virgine opera Diaboli; quomodo Christus de Virgine natus est, opera Spiritus sancti.

Refert hunc errorem auctor opusculi de Antichristo, quod habetur sub nomine Augustini in fine tomi IX. quod opusculum probabile est esse Rabani; certè Augustini esse non potest. Error est manifestus; nam producere hominem sine semine viri, est opus solius Dei, qui potest supplere omnes efficientes causas; quia ipse est solus infinitæ virtutis; & continet virtualiter omnem perfectionem creaturarum. Diabolus autem qui creatura est, potest quidem mira opera facere, applicando celerrimè actiua passiuis: At supplere virtutes actiuas causarum non potest. Quare S. Augustinus in epist. 3. ad Volusianum, dicit; nasci de Virgine, tale miraculum fuisse in Christo, vt maius à Deo exspectari non potuerit.

Non esset tamen error, si quis diceret, Antichristum nasciturum ex Diabolo, & muliere, eo modo, quo dicuntur quidam nati ex incubis dæmonibus. Nam etsi Diabolus non possit per se sine semine viri hominem producere, tamen bene potest in corpore assumpto in forma mulieris exercere cum viro actum carnalem, & semen recipere; ac deinde ipse idem in forma viri cum muliere similem actum exercere, & semen

semen à viro acceptum in vterum mulieris iniicere, & eo m
do hominem gignere. Testatur hoc Augustinus lib. 15. de c
Dei, cap. 23. & addit, tanta experientia id comprobatum e
vt adhuc velle negare impudentiæ videatur.

SECVNDVS error fuit B. Martyris HIPPOLYTI, qui
oratione de consummatione mundi docet, Antichristum
se ipsum Diabolum, qui de falsa Virgine falsam carnem a
met. Vt enim verbum Dei, quod est ipsa veritas, de vera Vir
ne veram carnem assumpsit: Ita probabile existimauit Hi
polytus, Diabolum qui est pater mendacij, simulaturum
carnem humanam ex Virgine assumpsisse. Refellitur haec se
rentia, tum quia 2. Thess. 2. vocatur Antichristus homo, n
etiam quia Patres ceteri communi consensu scribunt, An
christum verum hominem futurum.

TERTIVS error est, Antichristum futurum quidem v
rum hominem, sed simul etiam Diabolum, per incarnati
nem Diaboli, quomodo Christus per incarnationem est De
& homo. Referunt & refellunt hunc errorem HIERONY-
MVS in cap. 7. Daniel. Beda in cap. 13. Apocal. & Damascenus
lib. 4. cap 27.

Hanc sententiam Origenes possibilem esse credit, quip
pe qui tomo 5. in Ioan. asseruit, aliquot Angelos reuera in-
carnatos. quem refellit Hieronymus in præfatione in Mal
chiam, & in cap 1. Aggæi. Ac sine dubio erronea est nec en
potest persona aliqua creata, ac proinde finita duas natu
perfectas sustentare; vt potest verbum Dei, quod infinitu
est. Neq; de hoc iam inter Theologos controuersia est. Nam
etsi alij doceant, id omnino implicare contradictionem, ali
verò doceant, non implicare: tamen in eo omnes conuenia
unt, non posse id fieri viribus solius creaturæ, qualis Diabo
lus est.

QVARTVS error est, Neronem resurrecturum, & ipsum
futurum Antichristum, vel certè illum adhuc viuere & seruari
occultè in vigore iuuenilis ætatis, & suo tempore apparitu-
rum. Insinuat hunc errorem SVLPITIVS lib. 2. sacræ histo-
riæ: tamen in 2. lib. Dialogi de virtutibus S. Martini scribit a-
pertè, non ipsum Neronem fore Antichristum, sed cum An-
tichristo venturum, & ab Antichristo tandem perimendum.
Sed, quia hæc omnia sine vlla ratione dicuntur, meritò hanc
senten-

sententiam miram præsumptionem vocat B. Augustinus lib. 20. de ciuit. Dei, cap. 19.

Præter hos errores sunt duæ sententiæ probabiles sanctorum Patrum de generatione Antichristi. PRIMA est, Antichristum de fornicaria muliere nasciturum, non ex legitimo matrimonio. Docent hoc DAMASCENVS lib. 4. cap. 27. & quidam alij; sed cùm non possit ex Scripturis ostendi, est quidem probabile, non tamen certum.

SECVNDA sententia est, Antichristum nasciturum de tribu Dan. Asserit hoc IRENAEVS lib. 5. Hippolytus martyr in oratione de mundi consummatione. Ambrosius lib. de benedictionibus Patriarcharum, cap. 7. Augustinus quæst. 22. in Iosue. Prosper de promissionibus, & prædictionibus Dei, parte 4. Theodoretus quæst. 109. in Gen. Gregorius lib. 31. moralium, cap. 10. Beda, Rupertus, Aretas, Richardus, & Anselmus in Apocal. cap. 7. Probant ex illo Genes. 49. *Fiat Dan coluber in via, cerastes in semita, &c.* Item ex illo Hierem. 8. *Ex Dan audiuimus fremitum equorum eius, &c.* Denique ex eo quod Apocal. 7. vbi signantur ab Angelo duodecim millia ex omni tribu filiorum Israël, omittitur tribus Dan: quod videtur factum in odium Antichristi.

Hæc sententia est valde probabilis propter tantorum Patrum auctoritatem, non tamen omnino certa; tum, quia plerique eorum Patrum, non dicunt hoc se scire, sed probabile esse insinuant; tum, quia nulla earum Scripturarum conuincit: Nam inprimis Gen. 49. videtur Iacob ad literam loqui de Samsone, cùm ait: *Fiat Dan coluber in via, cerastes in semita, & mordeat vngulas equi, vt cadat ascensor eius retro.* Samson enim fuit de tribu Dan, & fuit verè Philistæis tanquam coluber in via. Nam vbique eis occurrebat, eosque vexabat. Ita exponit Hieronymus in quæstionibus Hebraicis. Et videtur sanè Iacob benè precari filio suo, cùm hæc dicit, & proinde non malum, sed bonum prædicere.

Quod si ad Antichristum allegoricè id accommodetur, non poterit argumentum duci nisi probabile, quale ex mysticis sensibus ducitur. Hieremias autem cap. 8. sine dubio non loquitur de Antichristo, neq; de tribu Dan; sed de Nabuchodonosor, qui venturus erat, ad Hierusalem euertendam, per eam regionem quæ dicebatur Dan; vt ibi Hieronymus rectè

exponit. Cur autem Apocal. 7. omittatur Dan, non satis constat; præsertim cùm etiam Ephraim sit omissus, cuius tribus vna est ex maximis.

Præter hęc duo probabilia, sunt alia duo certissima: Vnum Antichristum præcipuè propter Iudæos venturum, & ab eis tanquam Messiam recipiendum: Alterum, ex Gente Iudæorum nasciturum, & circumcidendum, & Sabbathum obseruaturum, saltem ad tempus. Illud primum, habetur tum in Euangelio Ioan. 5. vbi Dominus Iudæis dicit: *Ego veni in nomine Patris mei, & non recepistis me: Si alius venerit in nomine suo, illum recipietis.* Quem locum de Antichristo accipi debere, suprà demonstrauimus in secundo capite; tum ex Apostolo 2. Thess. 2. *Eò quòd caritatem veritatis non receperunt vt salui fiant, ideò mittet illis Deus operationem erroris, vt credant mendacio, &c.* Hunc locum CALVINVS, & alij hæretici in commentariis horum verborum, de nobis exponunt, qui, quia non recepimus ipsorum Euangelium, ab Antichristo Romano seduci sinimur. At inprimis nullos proferunt testes: Nos verò habemus à nostra parte omnes interpretes, qui de Iudæis exponunt. Vide Ambrosium, Chrysostomum, Theodoretum, Theophylactum, Oecumenium.

Præter hos sic ait HIERONYMVS quæst. 11. ad Algasiam: *Faciet*, inquit, *hæc omnia Antichristus, non cum virtute, & concessione Dei propter Iudæos. Vt quia noluerunt recipere caritatem veritatis; hoc est, spiritum Dei per Christum, vt Saluatore suscepto salui fierent; Mittet illis Deus non operatorem, sed ipsam operationem; id est, fontem erroris, vt credant mendacio, etc.* Et etiam sine commentariis tot Patrum res ipsa confirmat, Apostolum loqui de Iudæis. Ipse enim dicit mittendum Antichristum ad eos, qui Christum recipere noluerunt. Qui sunt autem qui magis debuerunt, & noluerunt Christum recipere, quàm Iudæi? Vbi etiam est annotandum, Apostolum non dixisse, quia veritatem non recipient; sed quia non receperunt. Loquitur igitur de illis qui prædicãte Christo & Apostolis credere noluerunt. Constat autem Apostolorum tempore Gentiles cupidissimè Euangelium recepisse: Iudæos autem recipere noluisse.

Adhæc, præter Hieronymum & alios iam citatos, idem docent omnes alij Patres; vt Irenęus lib. 5. Hippolytus martyr in

in oratione de consummatione mundi. Theodoretus in Epitome diuinorum decretorum, cap. de Antichristo. Sulpitius ex B. Martino libro 2. Dialogi. Cyrillus catechesi 15. Hilarius can. 25. in Matth. Ambrosius lib. 10. in Luc. in cap. 21. Chrysostomus, Augustinus, & Cyrillus Alexandrinus, in cap. 5. Ioan. Gregorius lib. 31. moral. cap. 10. Damascenus lib. 4. cap. 27. Et ratio etiam id suadet.

Nam Antichristus sine dubio illis inprimis se adiunget, qui parati sunt eum recipere: At Iudæi sunt eiusmodi, qui exspectant Messiam Regem temporalem, qualis erit Antichristus; Gentiles enim neminem exspectant. Christiani autem exspectant quidem Antichristum, sed cum metu & terrore, non cum gaudio & desiderio. Sicut ergo Christus primùm ad Iudæos venit, quibus erat promissus, & à quibus exspectabatur, & deinde adiunxit sibi etiam Gentes: Ita quoque Antichristus ad Iudæos primùm accedet, à quibus exspectatur, & deinde paulatim omnes Gentes sibi subiiciet.

IAM verò quod Antichristus sit futurus Iudæus, & circumcisus, certum est, & deducitur primùm ex dictis. Nam Iudæi nunquam reciperent hominem non Iudęum, aut incircumcisum pro suo Messia. Immò etiam quia Iudæi exspectant Messiam ex familia Dauid, & tribu Iuda, sine dubio Antichristus, licet verè sit de tribu Dan, finget se esse de familia Dauid. DEINDE omnes veteres clarissimè docent, Antichristum fore Iudæum; vt illi duodecim paulò antè citati, qui dicunt eum futurum ex tribu Dan. Et præterea Ambrosius, qui in 2. Thessal. 2. asserit, eum fore circumcisum; & Hieronymus, qui in cap. 11. Daniel. dicit, eum de populo Iudæorum nasciturum; & S. Martinus apud Sulpitium lib. 2. Dialog. qui ait, Antichristum imperaturum, vt omnes secundum legem circumcidantur; & Cyrillus, qui catechesi 15. asserit, eum valde studiosum futurum templi Hierosolymitani, vt se de progenie Dauid esse ostendat. Denique & Gregorius, qui lib. 11. epist. 3. dicit, Antichristum futurum etiam Sabbathi, & aliarum cærimoniarum Iudaicarum cultorem.

Ex his habemus demonstrationem euidentissimam, quòd Papa non sit Antichristus. Nam ab anno sexcentesimo sexto, quo aduersarij dicunt Antichristum venisse, constat nullum Pontificem fuisse Iudæum, nec Gente, nec religio-

ne, nec vllo modo: Constat etiam Pontificem nunquam hactenus à Iudæis fuisse pro Messia susceptum, sed è contrario pro hoste & persecutore præcipuo haberi. Vnde ipsi in orationibus quotidianis Deum precantur, vt det Pontifici viuenti bonam mentem erga Iudæos, & vt in diebus illius mittat Messiam, qui nimirum eos liberet de potestate Pontificis; & Episcopum, qualis inprimis est summus Pontifex, ipsi vocant חֶגְמוֹן, quod Syriacè caudam significat, & opponitur capiti. Quia enim nos Episcopum vocamus caput populi; illi è contrario caudam per contumeliam vocant; tantum abest, vt parati sint Pontificem summum pro Messia recipere.

Denique R. Leui Gerson, cap. 7. & 11. Danielis, omnia quæ dicuntur de Antichristo, exponit de Pontifice Romano; quem etiam, alterum Pharaonem appellat, & Messiæ venturo opponit. Vide orationes Mahasor, fol. 26.

CAPVT XIII.

De sede Antichristi.

QVANTVM ad sextum, aduersarij audacter affirmant, sedem pręcipuam Antichristi esse Romam, siue Cathedram Apostolicam Romæ fundatam. Dicunt enim, Antichristum inuasurum sedem Petri, & eam euecturum ad summum quoddam fastigium, vt inde toti Ecclesiæ præsideat, & tyrannicè dominetur. Et quidem quod Roma sit vrbs regia Antichristi, probant ex Apocal. 17. vbi Ioannes loquens de sede Antichristi, dicit esse vrbem magnam, quæ sedet super septem colles, & quę habet regnum super Reges terræ.

Quod autem Romæ, non in Palatio Neronis; sed in ipsa Christi Ecclesia, sedem suam sit habiturus Antichristus, probant ex Paulo, qui 2. Thess. 2. dicit, Antichristum *sessurum in templo Dei*. Cùm enim absolutè dicit, *in templo Dei*, intelligit verum templum veri Dei. tale autem non est, nisi Christi Ecclesia. Nam templa Gentilium sunt vera templa, sed dæmonum, non Dei; templum autem Iudæorum erat quidem Dei, sed iam desierat esse templum, cùm desiisset sacrificium & sacerdotium Iudaicum. Hæc enim tria ita sunt coniuncta, vt vnum sine alio esse non possit. Præterea templum illud Iudæorum

dæorum paulò pòst erat desolandum, & nunquam in æternum reædificandum, dicente Daniele, cap. 9. *Et usque ad consummationem & finem perseuerabit desolatio*; ergo non potest Apostolus de eo loqui.

Et confirmatur argumentum ex Patribus. HIERONYMVS quæst. 11. ad Algasiam: *In templo Dei*, inquit, *sedebit, vel Hierosolymis, vt quidam putant; vel in Ecclesia, vt verius arbitramur.* Et OECVMENIVS: *Non dicit*, inquit, *templum Hierosolyma, sed Ecclesias Christi.*

Addit Theodorus BIBLIANDER testimonium Gregorij, qui lib. 4. epist. 38. ad Ioan. Constantinopolitanum: *Rex*, inquit, *superbia propè est, & quod dici quoque nefas est, sacerdotum ei præparatur exercitus.* Ex quibus verbis duplex argumentum sumitur. Vnum est tale: Ioannes Constantinopolitanus dicitur præcurrere Antichristum; quia vult appellari Episcopus vniuersalis: ergo Antichristus ille erit, qui reipsa se faciet Episcopum vniuersalem, & sedebit in Ecclesia tanquam omnium caput. Alterum est, exercitus Antichristi erunt sacerdotes: igitur Antichristus erit Princeps sacerdotum. Ex quibus putant hæretici se euidenter ostendere, Romanum Pontificem esse Antichristum; quandoquidem Romę dominatur, in templo Dei sedet, Episcopus dicitur vniuersalis, & Princeps est sacerdotum.

At nihilominus vera sententia est, Antichristi sedem foro Hierusalem, non Romam; & templum Salomonis, ac solium Dauidis, non templum S. Petri, aut sedem Apostolicam. Id quod dupliciter probare possumus: Primùm, argumento ad hominem: Deinde, ex Scripturis & Patribus.

PRIMVM igitur hoc argumentum instituo. Antichristus in Ecclesia Christi sedebit, eiusque Ecclesiæ Princeps & caput habebitur, & in ea magistratum & officia geret; vt docent Philippus Melanchthon in apologia art. 6. Confess. Augustanæ. Caluinus lib. 4. Institut. cap. 2. §. 12. & cap. 7. §. 25. Illyricus Centur. 1. lib. 2. cap. 4. col. 435. & omnes alij huius temporis sectarij: est autem Papa Romanus Antichristus, vt ipsi iidem in iisdem locis docent: igitur Papa Romanus in vera Christi Ecclesia sedet, & eius Ecclesiæ Princeps & caput est. Sed Ecclesia Christi vna tantùm esse potest, sicut Christus vnus est, vt etiam Caluinus docet, lib. 4. Instit. cap. 1. §. 2. Igitur Lutherani &

Caluiniſtæ, & quotquot ab Eccleſia, quæ ſub Papa eſt, alienæ ſunt, extra veram Chriſti Eccleſiam ſunt.

Vidit hoc argumentum CALVINVS, ac reſpondit, ſubuertere Papa non tam Eccleſiam, quàm ruinas Eccleſiæ Chriſti cernere. Sic enim loquitur lib. 4. Inſtitut. cap. 2. §. 11. *Vt manebant olim inter Iudæos peculiares quædam Eccleſiæ prærogatiuæ: ita nos hodie Papiſtis adimimus, quæ ſupereſſe ex diſſipatione veteris gratia Eccleſiæ inter eos Dominus voluit.* Et infra: *Sua prouidentia Deus effecit, vt aliæ quoque reliquiæ exſtarent, ne Eccleſia prorſus interiret. Ac quemadmodum ita ſæpe diruuntur ædificia, vt fundamenta & ruinæ maneant; ita non potuit Eccleſiam ſuam ab Antichriſto vel à fundamento ſubuerti, vel ſolo æquari, vel ab ipſa quoq; vaſtatione ſemirutum ædificium eſſe voluit.* Et infrà §. 12. *Hinc igitur patet, nos minimè mirari, quin ſub eius quoque tyrannide Eccleſiæ maneant.*

At hæc ſolutio duo nobis argumenta ſuppeditat. Primum. Si Eccleſiæ Chriſti ſolum ruinæ ſuperſunt: igitur ruit Chriſti Eccleſia; proinde mentita eſt veritas, quæ dixit Matthæi 16. *Et portæ inferi non præualebunt aduerſus eam.* ALTERUM. Luthe Eccleſia; & ruinas eius, ac fundamentum, quin etiam ædificium ipſum ſemiturum Papiſtæ tenent: igitur Lutherani & Caluiniſtę nullam Eccleſiam habent. Nam Chriſti Eccleſiam integram non habent; illa enim iam ruit, & ruinæ adhuc perſunt: ſed nec ſemirutam habent; illa enim apud Papiſtas ſub Antichriſto eſt. Quid igitur habent? fortè nouum ædificium; ſed hoc ipſo quod nouum eſt, Chriſti non eſt. Quis verò, niſi planè cæcus, non videat, tutius eſſe in vera Chriſti Eccleſia, quamuis ſemiruta, manere, quàm in nulla?

VENIO nunc ad Scripturas, quibus probatur, ſedem Antichriſti Hieruſalem eſſe futuram, non Romam. PRIMA eſt in cap. 11. Apocalyp. vbi Ioannes dicit, Henoch & Heliam pugnaturos cum Antichriſto in Hieruſalem, & ibi occidendos ab eodem Antichriſto: *Et corpora*, inquit, *eorum iacebunt in plateis ciuitatis magnæ, quæ vocatur ſpiritualiter Sodoma, & Aegyptus, vbi & Dominus eorum crucifixus eſt.* In quem locum ARETAS: *Corpora*, inquit, *ipſorum inſepulta proiicient in plateis Hieruſalem: in ea enim regnabit tanquam Rex Iudæorum.* Similiter exponunt omnes alij interpretes. & ſanè hæc

hæc de Hierusalem dici, nullo modo negari potest. Quę enim est ciuitas, vbi Dominus crucifixus est, nisi Hierusalem?

Quare CHYTRAEVS, qui vult hanc vrbem esse Romam, illa verba: *(Vbi & Dominus eorum crucifixus est)* prætermittit, quasi ad rem non pertinerent, vel ipse ea non legisset. Neque obstat quod Hieronymus in epist. 17. ad Marcellam, conatur ostendere, Hierusalem non posse vocari Sodomam, cùm passim in Scriptura vocetur ciuitas sancta. Nam in ea epistola suadet Marcellæ, vt relicta Roma veniat in Palæstinam; & ideò congerit omnia quæ potest in laudem Hierosolymæ, & reprehensionem Romæ, & conatur omnibus modis excusare Hierosolymam. Neque id facit nomine suo, sed nomine Paulæ & Eustochij, quibus veniam dandam esse putabat, si aliquid explicarent paulò aliter, quàm res se habeat. Nam quod terrena illa Hierusalem dici possit Sodoma propter libidinem, & flagitia Iudæorum, patet ex Isaia, qui primo capite cùm præmisisset titulum: *Visio Isaiæ, quam vidit super Iudam & Hierusalem*, mox subiungit: *Audite verbum Domini Principes Sodomorum, percipite auribus legem Dei mei populus Gomorrhæ.*

Neque valet argumentum illud, Hierusalem dicitur sancta; ergo non potest dici Sodoma. Nam sicut in eadem epistola idem Hieronymus dicit, Romam vocari à Ioanne Babylonem, & purpuratam meretricem, propter Ethnicos Imperatores; & tamen eandem esse sanctam propter Ecclesiam Christi, & sepulcra Petri & Pauli; Ita etiam Hierusalem est ciuitas sancta, propter Prophetas & Apostolos, qui ibi prædicauerunt, propter Christi crucem, & sepulcrum, & similia: & tamen etiam est Sodoma & Ægyptus, propter infidelium Iudæorum flagitia, & cæcitatem.

SECVNDVS locus est Apocal. 17. vbi Ioannes dicit, decem Reges qui sibi diuident Romanum Imperium, & quibus regnantibus veniet Antichristus, odio habituros purpuratam meretricem; id est, Romam, & eam desolatam facturos, atq; etiam igne crematuros. Quomodo ergo erit sedes Anrichristi, si illo ipso tempore debet euerti, & comburi?

Adde, quod, vt suprà demonstrauimus, Antichristus erit Iudæus & Iudæorum Messias, & Rex; ergo sine dubio sedem suam constituet in Hierusalem, & templum Salomonis re-

ſtituere aggredietur. Nihil enim aliud ſomniant Iudæi quàm Hieruſalem, & templum; neque videntur vnquam acceptur pro Meſſia vllum, qui non ſedeat in Hieruſalem, & templum aliquo modo reſtituat. Quare Lactantius lib. 7. cap. 15. dicit tempore Antichriſti ſummum regnum futurum in Aſia, Occidentem ſeruiturum, Orientem dominaturum. & cap. 17 determinat partem Aſiæ, in qua erit hoc regnum, ac dicit ſe Syriam; id eſt, Iudæam, quæ Syriæ pars eſt, & quæ à Latinis ſemper vocatur Syria. Item Hieronymus & Theodoretus in cap. 11. Daniel. ex ipſo Daniele colligunt, Antichriſtum fixurum tentoria ſua in regione Hieroſolymorum, & tandem in monte Oliueti occidendum. Et Irenæus lib. 5. clarè dixit, Antichriſtum regnaturum in terrena Hieruſalem.

TERTIVS locus eſt in verbis illis Pauli: *Ita vt in templo Dei ſedeat*, 2. Theſſal. 2. Nam etſi variæ dantur expoſitiones à Patribus, & quidam intelligunt mentes fidelium per templum Dei, in quibus Antichriſtus ſedere dicitur, quando eas ſeduxerit, vt exponit Anſelmus. Quidam verò per templum intelligunt ipſum Antichriſtum, cum toto populo ſuo. Antichriſtus enim volet ſe, & ſuos videri verum templum ſpirituale Dei; id eſt, veram Eccleſiam, vt Auguſtinus exponit lib. 20. de ciuit. Dei, cap. 19. Vbi deducit hanc expoſitionem ex modo loquendi Pauli, qui non dixit Græcè ἐν τῷ ναῷ, in templo, ſed εἰς τὸν ναὸν, in templum: quaſi diceret, Antichriſtus ſedebit in templum Dei; id eſt, quaſi ipſe cum ſuis eſſet templum Dei. Quanquam non eſt neceſſaria iſta annotatio Auguſtini. nam etſi Latinè non rectè dicitur ſedere in templum, pro in templo; tamen Græcè, non dicitur malè καθέζομαι εἰς τὴν ἐκκλησίαν, vel εἰς τὸν ναὸν, immò ſic communiter dicitur.

Quidam etiam intelligunt Eccleſias Chriſtianorum, quas ſibi ſeruire iubebit Antichriſtus, vt Chryſoſtomus interpretatur: tamen expoſitio communior, probabilior, & literalior eſt eorum, qui docent, per templum Dei intelligi templum Salomonis, in quo vtcunque reparato ſedebit Antichriſtus. Nam inprimis in Scriptura noui Teſtamenti per templum Dei nunquam intelliguntur Eccleſię Chriſtianorum, ſed perpetuò templum Hieroſolymitanum; & quod maius eſt, veteres Patres Latini & Græci per aliquot ſecula, nunquam Eccleſias

cleſias Chriſtianorũ templa vocauerũt, quæ dicuntur Græcè ναὸι, vt hoc loco Pauli, ſed vocabant εὐκτήρια; id eſt, oratoria, vel Eccleſias, vel domos orationis, vel baſilicas, vel martyria.

Certè nec Iuſtinus, nec Irenæus, nec Tertullianus, nec Cyprianus templi nomine vtuntur, cùm de Chriſtianorum Eccleſiis agunt; & Hieronymus in epiſt. ad Riparium dicit, Iulianum Apoſtatam iuſſiſſe, vt baſilicæ Sanctorum, aut deſtruerentur, aut in templa verterentur.

Ratio autem, cur Apoſtoli non vocent templa Chriſtianorum Eccleſias, duplex eſt. VNA, quia non habebant tunc vlla templa, ſed ſolùm in priuatis domibus loca quædam deſtinabant orationi, concioni, & ſacris Miſſarum celebrationibus. ALTERA ratio eſt, quia adhuc vigebat memoria templi Iudaici, ne viderentur Apoſtoli ſimile aliquid introducere; & vt diſtinguerent Eccleſiam à Synagoga, abſtinebant à voce templi: Sicut etiam propter eandem rationem Apoſtoli in Scripturis nunquam vocant ſacerdotes Chriſtianos, ſacerdotes; ſed ſolùm Epiſcopos, & Presbyteros. At poſteaquã fuit euerſa Hieroſolyma, & templum incenſum, & abolita memoria veteris templi, & ſacerdotij, paſſim cœperunt ſancti Doctores vti nomine templi & ſacerdotij.

Cùm ergo Apoſtolus ſcribens Antichriſtum ſeſſurum in templo Dei, diceret aliquid, quod vellet intelligi ab iis quibus ſcribebat; & illi tunc non intelligerent nomine templi, niſi templum Hieroſolymorum; certum videtur, Apoſtolum de illo eſſe loquutum. Quod etiam confirmatur ex communi Patrum expoſitione. IRENAEVS lib. 5. *Cùm Antichriſtus*, inquit, *ſederit in templo Hieroſolymis, tunc veniet Dominus*, &c. HIPPOLYTVS Martyr in oratione de mundi conſummatione: *Templum*, inquit, *conſtruet Hieroſolymis*. Et idem docet S. Martinus apud Sulpitium, lib. 2. Dialog. CYRILLVS Hieroſol. catecheſi 15. *Quale*, inquit, *templum dicit Apoſtolus? In templo quod reliquum eſt Iudæorum. Abſit enim vt in hoc id fiat, in quo ſumus*. Et HILARIVS canon. 25. in Matth. *Antichriſtus à Iudæis ſuſceptus, loco ſanctificationis ſubſiſtet*. Vbi apertè loquitur de templo Iudæorum. vocat enim locum ſanctificationis, id quod Chriſtus Matth. 24. vocat locũ ſanctum, cùm ait: *Cùm videritis abominationem ſtantem in loco ſancto*.

AMBROSIVS in cap. 21. Lucæ dicit, Antichristum istam historiam sessurum in templo illo, in quod iniecerant Romani caput Porci, tempore Titi Imperatoris; secundum autem mysticum sensum, sessurum in templo interiori Iudæorum; id est, in eorum perfidis mentibus.

SEDVLIVS in hunc locũ Apostoli, explicat illud, in templo Dei: *Templum*, inquit, *Hierosolymæ reficere tentabit*; & DAMASCENVS lib. 4. cap. 27. *In templo*, inquit, *non nostro, sed Veteri Iudaico*. Chrysostomus, Theodoretus, ac Theophylactus, qui dicunt sessurum Antichristũ in Ecclesiis Christianorum, dicunt etiam sessurum in templo Salomonis. Sic enim ait CHRYSOSTOMVS in hũc locum: *Iubebit seipsum pro Deo coli, & in templo collocari, nõ Hierosolymitano solum, sed etiam in Ecclesiis*. Idem dicunt Theophylactus & Theodoretus: Augustinus etiam lib. 20. de ciuitate Dei, cap. 19. & Hieronymus q. 11. ad Algasiam, non negant Antichristum in templo Salomonis sessurum.

Solus est OECVMENIVS, qui negat Antichristum sessurum in templo Iudæorũ; sed ipse omnium recentissimus est, & nullo modo omnibus Patribus anteponendus. Forsitan etiam deprauatus est textus ipsius, & deest vna particula tantùm; non enim credibile est eum à Chrysostomo, Theodoreto, & Theophylacto, quos alioqui semper sequitur, nunc recedere voluisse.

NVNC ad argumenta aduersariorum, suprà explicata, respondeamus. Ad PRIMVM respondeo tripliciter. PRIMO, dici potest cum Augustino in Psal. 26. Areta, Haymone, Beda, & Ruperto, in caput 17. Apocalypsis, per meretricem, quæ sedet super montes septem, & habet regnum super reges terræ, non intelligi Romam, sed vniuersam Diaboli ciuitatem, quæ in Scriptura vocatur sæpe Babylon, & opponitur ciuitati Dei, id est, Ecclesiæ, quæ dicitur Hierusalem. Per septem autem montes intelligi vniuersitatem superborum, & præcipuè regum terræ, &c.

SECVNDO, dici potest, & meo iudicio melius, per meretricem intelligi Romam, vt exponit Tertull. libro contra Iudæos, & lib 3. contra Marcionem, & Hieron. epist. 17. ad Marcellam, & quæst. 11. ad Algasiam; sed Romam Ethnicam regnantem, idola colentem, & Christianos persequentem; non autem

autem Romam Christianam: sic enim iidem auctores exponunt.

Et sanè mirabilis est impudentia hæreticorum, qui vt probent Romanã Ecclesiam esse meretricem purpuratam, vtuntur Tertulliani & Hieronymi testimonio. Nam cùm eo tempore Roma Ethnica cõtraria esset Romæ Christianæ; vtram, quæso, vocãt illi Patres meretricem purpuratam? Si Romam Ethnicam; cur ergo hæretici eorum testimoniis abutuntur? Si Romam Christianam; ergo iam tunc Romana Ecclesia degenerauerat, & iam tunc regnabat Antichristus, quod ne ipsi quidem concedunt. PRAETEREA, si Roma Christiana tunc erat Babylon, cur Tertullianus de præscriptione dicit: *Felix Ecclesia, cui totam doctrinam Apostoli cum sanguine suo profuderunt.* Et cur Hieronymus lib. 2. contra Iouinianum extremo, Romam alloquens ait: *Ad te loquar, quæ scriptam in fronte blasphemiam Christi confessione delesti.* DENIQVE, idem patet ex ipso Ioane, qui dicit se loqui de illa Roma, quæ tenebat Imperiũ super Reges terræ; & quæ erat ebria de sanguine Sanctorum; & de sanguine Martyrum Iesu. Quæ certè non habent locum nisi in ea Roma, quæ regnantibus Nerone & Domitiano, Martyres trucidabat.

TERTIO dico, etiamsi illa mulier esset Roma Christiana, vt hæretici volunt; adhuc nihil omnino virium eorum argumentum habiturum. Nam, vt suprà ostendimus, Antichristus odio habebit Romam, quomodocunque accipiatur; & cum ea pugnabit, eamque desolabit, & incendet. Ex quo manifestè sequitur, non fore Romam Antichristi sedem.

Ad SECVNDVM, iam diximus Paulum eo loco agere de templo Salomonis. Porrò ad rationem, quam fecimus, respõdeo; cessante sacrificio, & sacerdotio Iudaico, desiisse etiam templum illud esse templum Iudaicum; at non continuò desiisse esse templum Dei. Poterat enim idem templũ esse templum Christianorum, & reuera erat; donec mansit. Apostoli enim in eo prædicabant, & orabant post Christi ascẽsionem, & aduentum Spiritus sancti; vt patet illis verbis Lucæ vltimo: *Erant semper in templo laudantes & benedicentes Dominũ.* Item Actor. 3. *Petrus & Ioannes ascendebant in templum, ad horam orationis nonam.* Et Actor. 5. dicit Angelus Apostolis: *Loquimini in templo plebi omnia verba vitæ huius.*

Ad

Ad illud ex Daniele respondeo; vel Danielem voluisse dicere, non esse reædificandum templum, nisi in fine mundi quod verum est; Antichristus enim in fine mundi primus aderit: vel desolationem mansuram in æternum; quia etsi reædificaretur, nunquam tamen esset futurum templum non prophanatum, post euersionem factam à Tito. quando enim erigetur ab Antichristo, tunc maximè manebit in eo abominatio desolationis; id est, ipse Antichristus, vel eius imago: denique nunquam reædificandum perfectè templum, sed tamen inchoandam reædificationem, & in templo illo vtrumque inchoato Antichristum sessurum.

Ad loca Patrum iam respondimus, eos vel asserere, vel saltem non negare, sessurum Antichristum in templo Salomonis. Quòd autem multi eorum addunt, sessurum etiam Antichristum in Ecclesiis Christianorum; verum est, & nobis non contrarium. Non enim Patres dicere volunt, Antichristum sessurum in Ecclesia vt Episcopum, vt hæretici somniant; sed sessurum vt Deum. Iubebit enim Antichristus omnia templa totius mundi conuerti in cultum suum, & in eis seipsum adorari faciet: *Iubebit* (inquit Chrysostomus hoc loco) *seipsum pro Deo coli, & venerari, & in templo collocari, non Hierosolymitano solùm, sed etiam in Ecclesiis.* Eodem modo loquuntur ceteri.

Ad argumenta sumpta ex verbis B. Gregorii respondeo; ex verbis eius contrarium deduci iis, quæ hæretici colligunt. Ipsi enim sic argumentantur: Episcopus Constantinopolitanus præcurrebat Antichristum, quia se faciebat Episcopum vniuersalem; igitur Antichristus erit aliquis Episcopus vniuersalis, qui sibi omnia vsurpabit. At contrarium colligitur. nam præcursor non debet esse idem cum eo quem præcurrit, sed longè minor: etsi in aliquo illi similis, vt apparet in Ioanne Baptista & Christo. Si ergo præcursor Antichristi est ille, qui se facit Episcopum vniuersalem, ipse Antichristus verus non hoc se faciet, sed aliquid maius; nimirum se extollet super omne quod dicitur Deus. Vel si verus Antichristus solùm se Episcopum vniuersalem faciet; ergo ille Ioãnes Constantinopolitanus, qui hoc faciebat, non erat præcursor Antichristi, sed ipse verus Antichristus. quod tamen neque Gregorius dicit, neque aduersarij. Sensus ergo verborum Gregorij

tij est, quod quia Antichristus erit superbissimus, & caput omnium superborum, ita vt non patiatur consortes; ideo quicunque indebito modo sibi aliquid vsurpat, & vult excedere, & eminere super alios, eum præcurrit; & tales erant Episcopi Constantinopolitani, qui cùm initio Archiepiscopi tantùm essent, sibi primò Patriarchatum, deinde titulum vniuersalis vsurpauerunt.

Pari ratione, cùm ait Gregorius: *Sacerdotum ei præparatur exercitus;* non vult dicere sacerdotes, vt sacerdotes, ad exercitum Antichristi pertinere; sic enim seipsum etiam in illo exercitu collocasset: sed sacerdotes, vt superbos, Antichristo exercitum præparare. loquitur enim de eodem Ioanne, & ei similibus sacerdotibus, qui supra ceteros iniustè eleuabantur. Hinc autem non sequitur, Antichristum fore principem sacerdotum; sed fore principem superborum.

Ex hoc capite 6. habemus insigne argumentum, quod Papa non sit Antichristus; quandoquidem sedes eius non est in Hierusalem, nec in templo Salomonis. immò credibile est ab anno DC. nullum Pontificem Romanũ fuisse vnquam Hierosolymis.

CAPVT XIV.

De doctrina Antichristi.

DE doctrina Antichristi maxima est inter nos & hæreticos controuersia. Constat quidem ex Scripturis, etiam aduersariorũ testimonio, quatuor esse futura capita doctrinæ Antichristi. PRIMVM enim negabit Iesum esse Christum; & proinde oppugnabit omnia Saluatoris nostri instituta, vt Baptismum, Confirmationem, &c. & docebit nondũ cessasse Circumcisionem, Sabbathum, & alias legis veteris cærimonias. 1. Ioan. 2. *Quis est mendax, nisi qui negat Iesum esse Christum? & hic est Antichristus, qui negat Patrem & Filium, &c.* DEINDE vbi persuaserit nostrum Saluatorem non esse verum Christum, tunc asseret se esse verum Christum, in lege & Prophetis promissum. Ioan. 5. *Si quis venerit in nomine suo, illum recipietis,* nimirum pro Messia. TERTIO affirmabit se Deum esse, & pro Deo coli volet. 2. Thessal. 2. *Ita vt in templo Dei sedeat, ostendens*

dens se tanquam sit Deus. POSTREMO se non solum Deum sed etiam solum se Deum esse dicet; & oppugnabit omnes alios Deos; id est, tam Deum verum, quàm etiam Deos falsos & omnia idola. 2. Thess. 2. *Qui extollit se super omne quod dicitur Deus, aut quod colitur.* Et Daniel. 11. *Et Deum Patrum suorum non reputabit, nec quenquam Deorum curabit, quia aduersum vniuersa consurget.*

Hæc omnia aliquo modo esse vera, & ad Antichristũ pertinere, consentiunt nobiscum aduersarij; Sed quæstio est in intelligentia horum quatuor capitum. Catholici enim simpliciter intelligunt, ac vt verba Scripturæ sonant, Antichristum negaturum verum Christum; seipsum Christum falsorum; se Deum prædicaturum; & omnes Deos alios, & idola execraturũ. Ex quibus sumuntur quatuor argumenta, quòd Pontifex non sit Antichristus. Constat enim Pontificem non negare Iesum esse Christũ, nec introducere circumcisionem, aut Sabbathum loco Baptismi, & diei Dominicæ: & similiter constat Pontificem non se facere Christum, nec Deum, & maximè constat, eum non se solum facere Deum, cùm apertè ipse colat Christum, & Trinitatem; & secundum aduersarios, etiam idola colat; id est, imagines & Sanctos mortuos.

At aduersarij longè aliter hæc omnia interpretantur. Dicunt enim in primis Antichristum non negaturum verbo, & palam Iesum esse Christum, & Baptismum, & alia Sacramenta; sed negaturum opere: quia sub specie Christianismi, & Ecclesiæ, corrumpet doctrinam de Sacramentis, de Iustificatione, &c. Caluinus lib. 4. cap. 7. §. 25. *Colligimus*, inquit, *tyrannidem Antichristi talem esse, quæ nec Christi, nec Ecclesiæ nomen aboleat; sed potius Christi prætextu abutatur, & sub Ecclesiæ titulo velut larua deliteſcat.* Magdeburgenses Cent. 1. lib. 2. cap. 4. col. 435. *Ita quidem*, inquiunt, *vt constet*, (regnum Antichristi) *doctrina Christum profitente, sed tamen eius meritum, & officium abnegante.* Et infrà: *Ioannes*, inquiunt, *ostendit Antichristum negaturum, Christum in carne venisse; hoc est, Christum in sua carne integrè nos redemisse, & saluasse, sed propter nostra bona opera etiam aliquid ad salutem nostram conferre.* Deinde dicunt, Antichristum non seipsum verbo facturum Christum, vel Deum, sed opere; quia occupabit locum Christi, & Dei, in Ecclesia faciens se caput omnium fidelium,

lium, quod est solius Christi. Ita Magdeburgenses loco notato: *Ostēdet*, inquiunt, *se pro Deo, vt qui sit Christi vicarius, & caput Ecclesiæ, & possit figere, atq; refigere articulos fidei.*

Denique, dicunt Antichristum non reiecturum idola; immò verò ea palàm adoraturum: quod probāt ex Daniele, qui cap. 11. postquam dixerat Antichristum contra omnes Deos surrecturum, subiungit: *Deum autem Maozim in loco suo venerabitur, & Deum, quem ignorauerunt patres eorum, colet auro, & argento, & lapide precioso, &c.* Per Maozim autem intelligunt hæretici templorum ornatum, Missam, imagines, reliquias, & similia. Ita Illyricus in libro contra primatum; & ceteri omnes.

Quod autem Apostolus dicit 2. Thessal. 2. Antichristum se eleuaturum supra omne quod dicitur Deus, aut quod colitur; exponunt de Romano Pontifice, qui se vicarium Christi facit, & tamen vsurpat maiorem auctoritatem, quàm Christus habuerit. Id probat Illyricus in Catalogo testium (nam cetera non vidi hactenus quomodo probent) pag. 3. Quia nimirum Christus Matth. 24. declaratit, nihil aliud esse, ostendere se esse Deum, immò efferre se supra Deum, & eius cultū, quàm in nomine Christi venire: Ex quo sequitur, Papam, qui se pro Christi vicario venditat, ipsum esse verissimū Antichristum. Item, Christus subiiciebat se Scripturæ, dicens; se, quæ faciebat & patiebatur, facere, & pati, vt Scriptura impleretur; Papa autem dixit, se posse dispensare contra Apostolum & Euangelistā; recta facere praua, & contrà. Hæc est summa præcipuæ partis doctrinæ aduersariorum de Antichristo, quæ tota nititur solis Scripturis per nouas glossas perperam explicatis. In cuius rei signum, ne quidem vnum interpretem aut doctorem pro se citant.

Incipiamus ergo à primo, quod Antichristus sit palàm, & ex professo negaturus Iesum esse Christum, & proinde omnia eius Sacramenta tanquam seductoris cuiusdam inuenta conculcaturus. Probatur Primo ex dictis cap. 5. & 6. Nam si Antichristus natione, & religione Iudæus erit, & à Iudæis pro Messia recipietur, vt ostendimus; certè non prædicabit nostrum Christum, sed eum palàm oppugnabit. Nam alioqui per Antichristum Iudæi Christum nostrum reciperent, quod est absurdissimum. Præterea cùm non possint esse duo Christi,

Christi, quomodo poterit Antichristus seipsum Iudæis p
Christo obtrudere, nisi prius doceat, nostrum Christum, q
præcessit, non fuisse verum Christum?

Probatur SECVNDO ex illo 1. Ioan. 2. *Quis est mendax, n
si qui negat Iesum esse Christum? & hic est Antichristus.* Nam
omnes hæretici dicuntur Antichristi, qui aliquo modo n
gant Iesum esse Christum: ergo ipse verus Antichristus si
pliciter & omnibus modis negabit Iesum esse Christum. E
confirmatur. quia per hæreticos Diabolus operari dicit
mysterium iniquitatis, quia occultè illi Christum negat
At Antichristi aduentus dicitur reuelatio, quia ille palam
Christum negabit.

Præterea ex Patribus. HILARIVS lib. 6. de Trinitate, d
cit Diabolum per Arianos conatum esse persuadere homin
bus, Christum non esse Dei Filium naturalem, sed adoptiu
At per Antichristum conaturum persuadere, ne adoptium
quidem esse, vt funditùs extinguat nomen veri Christi. HIP
POLYTVS Martyr in oratione de mundi consummatione,
dicit, characterem Antichristi fore, vt homines cogantur di
cere; nego Baptismum, nego signum crucis, & similia. AVG
STINVS lib. 20. de ciuitate Dei, cap. 8. quærit, an fæuiente An
tichristo credibile sit aliquos baptizandos? & tandem respo
det: *Profectò*, inquit, *tam fortes erunt & parentes propin
quis suis baptizandis, & hi qui tunc primitus credituri sunt vt
illum fortem vincant etiam non ligatum.* Vbi B. Augustinus
præsupponit, Antichristum non permissurum illos baptiza
ri, & tamen aliquos pios parentes quiduis potius passuros,
quàm vt filij eorum non baptizentur.

HIERONYMVS in cap. 11. Daniel. *Consurgere*, inquit, *de
bet Antichristus de modica gente; id est, de populo Iudæorum
& tam humilis erit atque despectus, vt ei non detur honor re
gius, & per insidias, & fraudulentiam obtineat principatum.
Et hoc faciet, quia simulabit se ducem esse fœderis; hoc est, le
gis, & Testamenti Dei.* Vbi Hieronymus docet apud Iudæos
regnum acquisiturum Antichristum, quia se ostendet zelato
rem legis Iudaicæ. SEDVLIVS in 2. Thessal. 2. dicit Antichri
stum instauraturum omnes Iudaicas cærimonias, vt Euange
lium Christi soluat. GREGORIVS lib. 11. epist. 3. *Quia Anti
christus*, inquit, *populum iudaizare compellit, vt exteriora
legis*

legis ritum reuocet, & sibi Iudæorum perfidiam subdat, colè & cult Sabbathum.

Denique, tempore Antichristi ob vehementiam persequutionis cessabunt publica officia, & sacrificia diuina, vt cap. 3. ostendimus. Ex quibus euidens est, Antichristum non deprauaturum doctrinã Christi sub nomine Christianismi, vt hæretici volunt; sed apertissimè Christi nomen, & Sacramenta oppugnaturum, & Iudaicas cærimonias introducturum. Quod cùm Papa non faciat, euidens est, eum non esse Antichristum.

Iam verò quod Antichristus se palàm, & nominatim Christum esse dicet, non eius ministrum, aut vicarium, patet primò ex illis verbis Domini, Ioan. 5. *Si alius venerit in nomine suo, illum recipietis.* Vbi Dominus videtur de industria addidisse, *in nomine suo*, præuidens dicturos Lutheranos, & Caluinistas, Antichristum non venturum in nomine suo, sed in nomine nostri Christi, quasi eius vicarium.

Præterea Patres passim hoc docent. IRENAEVS lib. 5. *Tentabit*, inquit, *se Christum ostendere.* AMBROSIVS in cap. 21. Luc. *Ex Scripturis*, inquit, *disputabit, se esse Christum.* THEODORETVS in 2. Thess. 2. *Seipsum*, inquit, *Christum nominabit.* CYRILLVS catechesi 15. *Inducet*, inquit, *quendam hominem falsò seipsum Christum appellantem, ac per hanc Christi appellationem Iudæos, qui venturum exspectant, decipientem.* Breuiter omnes Patres, vt suprà ostendimus, dicũt; Antichristum pro Messia à Iudæis recipiendum: igitur se palàm & nominatim Messiam; id est, Christum faciet. Proinde Romanus Pontifex, qui hoc non facit, vt notum est, nõ est Antichristus. Nam eo ipso quod se vicarium Christi dicit, asserit se non esse Christum, sed eius ministrum.

Quòd verò Antichristus palàm nominabit se Deum, & pro Deo coli volet: non solùm vsurpando aliquam Dei auctoritatem, sed ipsum nomen Dei; probatur primò ex verbis expressis Apostoli, 2. Thessal. 2. *Ita vt in templo Dei sedeat, ostendens se tanquã sit Deus.* Vbi Paulus non solùm dicit Antichristum sessurum in templo; nam etiam nos sedemus in templis, nec tamen Antichristi sumus: sed etiam explicat modum, quo sedebit; nimirũ quod sedebit vt Deus, cui soli propriè erigitur templum. In Græco autem textu clarius hoc habetur.

betur. Non enim dicitur ὡς Θεὸς, tanquam Deus, sed ἐπὶ τῷ Θεοῦ; id est, ostendens, quod sit Deus. Et sic intellexerũt hunc locum omnes veteres.

IRENAEVS lib. 5. *Existẽs*, inquit, *Apostata, & latro, qui Deus vult adorari.* CHRYSOSTOMVS in hunc locum: *Adorabit*, inquit, *se pro Deo coli, & in templo collocari.* Et hom. 40. in Ioannem; explicans hunc eundem locum: *Se*, inquit, *omnium Deum profitebitur.* Et infrà: *Se maximum Deum esse gloriabitur.* AMBROSIVS in 2. Thessal. 2. *Ipsum Deum*, inquit, *se asseret, non Filium Dei.* Similiter omnes exponunt. Ex quo intelligimus, Romanũ Pontificem, quisquis non Deum, sed Dei famulum agnoscit, non esse Antichristum.

Quod denique Antichristus nõ sit passurus vllum Deum, nec verum, nec falsum, nec vlla idola, probatur primò ex illis verbis Pauli 2. Thessal. 2. *Qui extollitur super omne quod dicitur Deus, aut quod colitur.* Vbi notandum, pro eo quod colitur, Græcè esse σέβασμα, quod Magdeburgenses volunt significare cultum; id est, actum colendi, non id quod colitur: vt inde probent, Apostolum non velle dicere, Antichristum non adoraturum idola, sed deprauaturũ cultum veri Dei mutilando Sacramenta, vel eis addendo varias cærimonias. At certè σέβασμα propriissimè significat non actum, sed obiectum; id est, quod colitur, vt aram, delubrum, idolum. Cultus enim dicitur σέβας, vel θεοσέβεια, non σέβασμα. Vnde idem Paulus Actor. 17. Διερχόμενος γὰρ καὶ ἀναθεωρῶν τὰ σεβάσματα ὑμῶν, εὗρον καὶ βωμὸν, &c. *Prætereuntes, inquit, & considerans simulacra vestra, inueni iram, &c.* Vbi apertissimè Paulus per σεβάσματα intelligit res ipsas quæ colũtur; vt delubra, aras, idola. Et Sap. 15. sic legimus: Κρείσσων γὰρ ὅτι τῶν σεβασμάτων αὐτοῦ, ὧν ἀυτὸς μὲν ἔζησεν, ἐκεῖνα δὲ οὐδέποτε. *Melior est homo idolis, quæ ipse fecit. Nam ipse vixit aliquando, illa autem nunquã.* Quem locum nescio, an quis ita peruertere audebit, vt neget voce σεβασμάτων significari ipsa idola, siue simulacra, quæ manibus hominum fabricantur; quæque vitam habere videntur, cùm tamen non viuant.

Itaque

Itaque omnes Græci, & ipse etiam Erasmus, cui multum tribuunt omnes hæretici, tam in versione, quàm in annotationibus, docet σέβασμα debere verti numen. Deinde verba Danielis, cap. 11. clarissima sunt; *nec quenquam Deorum curabit, sed contra omnia consurget.* In quem locum Hieronymus scribens, dicit, non posse hæc intelligi de Antiocho, vt volebat Porphyrius; quoniam constat, Antiochum adorasse Deos Græcorũ; sed intelligi de Antichristo, qui nullum Deum colet.

Accedat vltimò consensus veterum: IRENAEVS lib. 5. *Idola quidem,* inquit, *seponet, ad suadendum quòd ipse sit Deus: se autem extollet vnum idolum.* HIPPOLYTVS serm. de cõsummatione: *Antichristus,* inquit, *idololatriam non admittet.* CYRILLVS catech. 15. *Idola,* inquit, *odio habebit Antichristus.* CHRYSOTOMVS in hunc locũ: *Extollitur,* inquit, *super omne quod dicitur Deus, aut numen. Non enim ad idololatriam adducet ille.* Idem docet in hunc locum Theophylactus, OEcumenius, Theodoretus, qui etiam pulchrè notat, Diabolum mirabiliter ludere, & lusurum cum filiis perditionis. Antiquis enim temporibus suadebat multos Deos falsos, & varia idola adoranda, & eo modo plurimos lucrabatur: Tempore autem Antichristi, quia videbit per doctrinã Christi toto ferè orbe exacta idola, & falsorum Deorum multitudinem; ipse etiam accusabit idola, & eorum multitudinem, & eo modo adhuc plures decipiet. Ex quo apparet, Pontificem, qui secundum Catholicos agnoscit Deum Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum; & secundum hæreticos, adorat multa idola, nullo modo dici posse Antichristum.

At, inquiunt, Daniel capite 11. affirmat, ab Antichristo colendum Deum Maozim auro, & argento, & lapidibus preciosis.

Respondetur PRIMO, per Deum Maozim, qui interpretatur fortitudinum; id est, fortissimus, posse intelligi ipsum Antichristum. Siquidem illud, *Venerabitur,* in Hebræo non est יִשְׁתַּחֲוֶה adorabit, sed יְכַבֵּד glorificabit; quomodo Psalmo 90. dicit Deus: *Eripiam eum, & glorificabo eum.* Hebraicè אֲכַבְּדֵהוּ & certè Deus non glorificat homines subiiciendo se illis, sed eos exaltando. Sic igitur Antichristus seipsum glo-

rificabit, cùm se ab omnibus adorari faciet. Vnde & septuaginta verterunt δοξάσει. & hoc modo exponit THEODORETVS: *Deum*, inquit, *fortem & potentem, hoc enim significat Maozim, seipsum appellat. Illud enim in loco suo pro seipso posuit. Eriget enim sibi ipsi templa, & auro, argento, & lapidibus pretiosis ipse exornabit.* Hæc Theodoretus.

SECVNDO dici potest, quod mihi magis placet, Antichristum Magum futurum, & more aliorum Magorum, occultum Diabolum ipsum, cuius ope mirabilia faciet, adoraturum: & hunc vocari Deum Maozim. Porrò Maozim existimarem non esse nomen Dei; sed loci cuiusdam munitissimi & secreti, in quo erũt præcipui thesauri Antichristi, & in quo, vt diximus, Diabolum ille adorabit. Sequitur enim apud Danielem: & faciet, vt muniat Maozim cum Deo alieno, quem cognouit. & verè מעוז tam fortitudinem, quàm arcem significat. Hoc modo exponit Lyranus. Quòd autem necessariò dicendum sit, Antichristum esse ipsum Deum Maozim; vel si est aliquis alius, non nisi in occultissimo loco, & clam omnibus ab Antichristo adorandum; cogunt nos verba ipsa Danielis, quæ alioqui secum ipsa pugnarent. Si enim nullum Deorum curabit, quomodo palàm idola colet?

Iam verò duo illa argumenta Illyrici leuissima sunt. Nam in primo argumento ter peccat Illyricus. PRIMVM, quòd ferat, à Christo verba Pauli explicari, cùm Paulus potius Christi verba explicare debuerit. DEINDE, quod dicat Matthæi 24. venire in nomine Christi, idem significare, atque esse Christi Vicarium. Repugnat enim huic Illyrici explicationi ipsa Christi explicatio. Nam vbi Dominus dixisset: *Multi venient in nomine meo*, mox addidit explicãs, *dicentes: Ego sum Christus.* Itaque venire in nomine Christi, eo loco est vsurpare sibi Christi nomen. Quod olim Simon Magus fecit, teste Irenæo lib. 1. cap. 20. & nostris tẽporibus Dauid GEORGIVS. Et tandem idipsum Antichristus faciet. Papa verò hoc ipso quòd se Vicarium Christi nominat, se Christum non facit.

TERTIO peccat Illyricus, quòd Christum ineptum interpretem Pauli facit. Nam non rectè exponit illud Pauli (*Extollit se super omnem Deum*) per istud (*multi venient in nomine meo*; id est, Vicarios meos se facient.) Nam Vicarius Dei

Dei non est super omnem Deum, sed infra omnem Deum: Sicut Vicarius Regis est infra omnem Regem. Nec enim potest cogitari aut fingi, quemadmodum qui se Vicarium Regis alicuius esse profitetur, idem se supra omnes Reges esse glorietur. Ex quo apparet cæcitas atque impudentia aduersariorum, qui ea interdum effutiũt, quæ vel ab ipso communi sensu abhorrent.

Ad illud autem argumentum Illyrici, quo probabat, Papam vsurpare auctoritatẽ maiorem, quàm habeat Christus: RESPONDEO, propositionem & assumptionem argumenti illius duo esse mendacia; & præterea consequentiam nihil valere. PRIMO enim falsum est, Christum se subiecisse Scripturis; cùm constet, ipsum esse auctorem Scripturarum, & proinde super Scripturas. Cùm autem legimus, Christum fecisse quæ faciebat, vt implerentur Scripturæ; illud, Vt, nõ causſam, sed euentum significat, vt Chrysostomus & Augustinus docent, in cap. 12. Ioan. Non enim Christus ideo mortuus est, quia Isaias hoc scripsit; sed ideo Isaias hoc scripsit, quia erat futurum.

DEINDE falsum est etiam, Pontificem vnquã dixisse verbo, aut facto, se posse dispensare contra Euangelistam, aut Apostolum. Nam etsi potest dispensare in præceptis positiuis Apostolorum, non tamen hoc est contra Apostolum, sed iuxta Apostolum; qui sine dubio nouerat Apostolicam potestatem, qua ipse præditus pro tempore aliquid in Ecclesia statuerat, futuram esse in successoribus, qua possent ipsi illa eadem moderari, vel mutare, prout Ecclesiæ expediret. In Euangelicis autem; id est, diuinis præceptis, nemo vnquam Catholicus dixit, posse Pontificem vllo modo dispensare.

Deinde consequentia etiam est mala. Nam in maiori propositione loquitur Illyricus de subiectione Christi sub Scripturis, nõ quoad præcepta, sed quoad prophetias: Nec enim ignorabat Illyricus, Christum soluisse Sabbathum, & abrogasse legem cærimonialem: In minori autem loquitur de præceptis; atque ita argumentum habet quatuor terminos, & nihil inde concludi potest. Hæc de doctrina Antichristi sufficiant hoc loco.

CAPVT XV.

De miraculis Antichristi.

DE MIRACVLIS Antichristi tria habẽtur in Scripturis. Primò, multa miracula eum facturum. Secundò, qualia illa erunt. Tertiò, ponuntur tria exempla. Miracula facturum Antichristum, docet Apostolus 2. Thess. 2. *Cuius est*, inquit, *aduentus secundùm operationem Satanæ in signis & prodigiis.* Et Dominus in Euangelio, Matth. 24. *Dabunt signa & prodigia magna, ita vt in errorem inducantur, si fieri potest, etiam electi.* Dabunt, inquit, non dabit. Quia non solus Antichristus, sed etiam ministri eius signa facient. Adeò, vt B. Gregorius dicat libro 32. moral. cap. 12. etiam tortores ipsorum sanctorum Martyrum, tunc prodigia & signa facturos. Denique Apocal. 13. *Et facit signa magna in conspectu hominum.* Qualia erunt, explicat Paulus 2. Thessal. 2. vno verbo dicens, fore mendacia: *In omni virtute*, inquit, *& signis, & prodigiis mendacibus.*

Porrò mendacia signa erunt ratione omnium causarum, finalis, efficientis, materiæ, & formæ. Finis enim eorum miraculorum erit, ostendere Antichristum esse Deum, & Messiam; quod erit pernicioſissimum mẽdacium. Chrysostomus in hunc locum docet, mendacia vocari ea miracula, quia ad mendacium inducent. Et Ambrosius in hunc etiam locum docet; finem miraculorum Antichristi futurum, vt se probet Deum, sicut Christus noster veris miraculis diuinitatẽ suam demonstrauit.

Deinde, vocantur mendacia signa ab efficiente; nam causa efficiens principalis erit pater mendacij; id est, Diabolus. Sic enim ait Apostolus: *Cuius est aduentus secundùm operationem Satanæ.* Et omnes Patres asserunt, Antichristum futurum insignem Magum; immò Diabolum ab ipsa conceptione, vel saltem ab infantia in Antichristo habiturum, & per eum signa perpetraturum. CYRILLVS catechesi 15. vbi dixerat, Antichristum futurum Magum, & veneficiis, incantationibus, ac malis artibus instructissimum, indicat; miracula illius dici mendacia, quia à patre mendaciorum proficiscentur.

Erunt

Erunt etiam mẽdacia multa ex illis, ratione materiæ; quia erunt phantastica & præstigiæ quædam, vt Cyrillus, vbi suprà, & Theodoretus in hunc locum docent. Videbitur enim excitare mortuos, & sanare ægrotos, sed illusiones Dæmonũ erunt; non veræ excitationes, aut sanitates. Propter quod in Apocalypsi cap. 13. dicitur Antichristus facturus miracula in conspectu hominum; id est, apparentia, & deludentia conspectum hominum; non solida & vera, vt Aretas in eum locum annotauit.

Denique, erunt quædam ex illis mendacia ratione formæ, licet vera ratione materiæ; quia interdum res veras operabitur, sed quæ non superabunt vires totius naturæ; & ideo non vera miracula erunt formaliter. Vera enim miracula sola dicuntur illa, quæ à solo Deo fieri possunt; id est, quæ non habent causas naturales, neque occultas, neque manifestas. Et ideo non solùm in conspectu hominum, sed etiam in conspectu Dęmonum & Angelorum sunt mirabilia. At miracula Antichristi habebunt omnia causas naturales, sed hominibus occultas.

Exempla miraculorum Antichristi tria ponuntur Apocalypsis 13. Vnum, quòd ignem de cœlo descendere faciet. Alterum, quòd faciet vt imago bestiæ loquatur. Tertium, quòd finget se mori, & resurgere. Propter quod miraculum præcipuè, totus ferè mundus eum admirabitur. Ex quibus miraculis duo priora erunt vera, ratione materiæ; non ratione formæ: tertium autem nullo modo.

Posset autem obiici contra hæc; quia nõ videntur hæc omnia miracula posse tribui Antichristo. Nam Ioannes in eo loco duas bestias introducit; Vnam, quæ habet capita septem, & cuius vnum caput visum est mori & resurgere; Alteram minorem, quæ fecit ignem de cœlo descendere, & imaginem loqui. Si ergo Antichristus erit prior bestia, non ei tribuuntur duo illa miracula deigne & de imagine: Si erit posterior bestia, non potest ei tribui miraculum resurrectionis.

Respondeo; priorem bestiam significare vel Romanum Imperium, vel multitudinem impiorum, vt suprà diximus: vnum autem, id est, præcipuum eius caput, quod visum est mori & resurgere, esse Antichristum. Erit enim Antichristus supremum & vltimum caput impiorum; & est vltimus

Rex, qui Imperium Romanum tenebit, tamen sine nomine Romani Imperatoris. Et hoc fictum miraculum resurrectionis, etiam omnino tribuendum Antichristo, docent Primasius, Beda, Haymo, Richardus, Rupertus, & Anselmus, in hùc locum, & Gregorius lib. 11. epist. 3. quod est notandum contra Lyranum, qui exponit hoc de filio quodam Cosdroæ Regis Persarum, quem esse fingit in quodam conflictu vulneratū, & tamen non occisum. Nec enim vlla historia probata tale aliquid refert de filio Cosdroæ; neque potest filio Cosdroæ conuenire, quod sequitur in Apocalypsi: *Et admirata est vniuersa terra post bestiam dicens; Quis similis bestiæ?*

Porrò posterior illa bestia in Apocalypsi secūdum Rupertum significat eundem Antichristum. Idem enim Antichristus per duas bestias exprimitur; per vnam, ratione regiæ potentiæ & tyrannidis, qua coget homines violenter; per alteram, ratione magicæ artis, qua callidè homines seducet. At secundum Richardum & Anselmum, & alios, posterior bestia significat prædicatores Antichristi, qui miraculis ostendere conabuntur, Antichristum verum esse Messiam. Itaque hæc omnia miracula, erunt vel Antichristi, vel ministrorum eius. Hinc sequitur, Pontificem non esse Antichristum; nunquam enim vllus Pontifex finxit se mori & resurgere; nec vel ipse, vel vllus eius minister fecit ignem de cœlo descendere, vel imaginem loqui.

At obiiciunt Magdeburgenses Cent. 1. lib. 2. cap. 4. col. 436. Miracula mendacia multa facta esse à Pontificiis: *Qualia sunt*, inquiunt, *visiones animarum fabulantium de purgatorio, & petentium Missas pro se celebrari, & sanitates morborum; quæ acciderunt colentibus statuas, aut couentibus Sanctis.*

Respondeo inprimis; non sunt ista miracula quæ Antichristum facturum scribit Ioannes; sed mori, & resurgere, ignem de cœlo demittere, dare imagini vim loquendi. Ostendant ergo, ista facta esse à Pontifice, vel Pontificiis. Deinde illa tria genera miraculorum fuerunt in Ecclesia vsitata ante id tempus, quo aduersarij Antichristum apparuisse dicunt. Scribit enim beatus Gregorius lib. 4. Dialog. cap. 40. Paschasij Diaconi, qui vixerat tempore Symmachi Papæ, circa annum Domini CCCCC. animam apparuisse sancto Germano

mano Capuano Episcopo; ac, vt pro se oraret, petiisse, vt à purgatorij tormentis liberaretur. Certè hoc miraculum contigit centum annis antequam Antichristus apparuerat, ex sententia omnium hæreticorum huius temporis. Nemo enim ponit aduentum Antichristi, nisi post annum D C. & Gregorij I. obitum. Idem Gregorius refert de aliis apparitionibus animarum, Missas petentium, eodem lib. 4. cap. 55.

De miraculis sanitatum propter imaginũ venerationem, extat exemplum apud Eusebium, lib. 7. hist. cap. 14. vbi refert ab ea muliere, quam Dominus curauit à sanguinis fluxu, statuam æream Saluatori erectam; herbam autem quandam sub ipsa statua nasci consueuisse, quæ vbi creuisset vsque ad fimbrias imaginis, eamque attigisset, omnium malorum genera curabat. Quo miraculo euidens est, Deum approbare voluisse sacrarum imaginum cultum.

De sanitatibus concessis diuinitùs iis, qui Sanctis aliquid vouerant, sunt innumerabilia apud veteres testimonia, sed insigne testimonium extat apud Theodoretum, qui lib. 8. ad Græcos, qui est de Martyribus, scribit, suo tempore templa Martyrum fuisse plena tabellis vel simulacris manuum, pedum, oculorum, capitum, & ceterorum humanorum membrorum; quibus indicabantur varia dona sanitatum, quæ homines rei votorum à sanctis Martyribus acceperant.

CAPVT XVI.

De regno & præliis Antichristi.

DE REGNO & præliis Antichristi, quatuor in Scripturis legimus. PRIMO, Antichristum ex humillimo loco prodeuntem per fraudes & dolos regnum Iudæorum adepturum. SECVNDO, pugnaturum, cum tribus Regibus, nimirum Ægypti, Lybiæ, atque Æthiopiæ; & eorum regna, illis deuictis, occupaturum. TERTIO, subacturum sibi alios septem Reges, & eo modo Monarcham totius mundi euasurum. QVARTO, cum innumerabili exercitu toto orbe Christianos persequuturum, & hoc esse prælium Gog & Magog. Quorum omnium cùm nihil in Pontificem Romanum conueniat, sequitur manifestè, eum Antichristum nullo modo vocari posse.

De PRIMO sic loquitur Daniel, cap. 11. *Stabit*, inquit, *in loco eius despectus, & non tribuetur ei honor regius, & veniet clam, & obtinebit regnum in fraudulentia.* Quem in locum Hieronymus scribit, quod etsi hæc intelliguntur aliquo modo de Antiocho Epiphane, tamen longè perfectiùs impleta sunt in Antichristo: quemadmodum quæ dicuntur in Psalmo 71. de Salomone, intelliguntur quidem de ipso Salomone, sed perfectiùs impleta sunt in Christo. Propterea ibidem Hieronymus, posteaquam exposuerat hunc locum de Antiocho, sequutus Porphyrium, ita subiungit: *Nostri autem melius interpretantur & rectius, quòd in fine mundi hæc facturus Antichristus. Qui consurgere habet de modica Gente; id est, de populo Iudæorum, & tam humilis erit atque despectus, vt ei non detur honor regius, & per insidias & fraudulentiam obtineat principatum, &c.* Vbi Hieronymus significat, hanc esse communem Christianorum expositionem. Qua etiam de causa cap. 7. comparat Daniel Antichristum cum cornu paruulo; nimirum propter ipsius vile & obscurum principium.

Et certè hoc primum nullo modo conuenit Romano Pontifici; oporteret enim dicere, Romanum Pontificem vsque ad annum DC. fuisse obscurissimum, & nullius nominis, & tunc repentè, ac per fraudes locum aliquem excelsum occupasse. At hoc est apertè falsum. Nam, vt AVGVSTINVS epist. 162. ait: *In Romana Ecclesia semper viguit Apostolica Cathedra principatus.* Et PROSPER lib. 2. de vocatione Gentium, cap. 6. *Roma*, inquit, *per sacerdotij principatum ampliorfacta est arce religionis, quàm solio potestatis.* Et Concilium Chalcedonense in epist. ad Leonem, asserit, Romæ lucere Apostolicos radios, qui inde se ad omnes expandunt, & bona sua cum ceteris communicant. Denique, ipse etiam Ethnicus scriptor AMMIANVS MARCELLINVS lib. 27. scribens de schismate Damasi & Vrsicini, dicit; se non mirari, si homines tanto studio contendunt pro Romano pontificatu, cùm tantæ sint eius opes & amplitudo.

De SECVNDO sic loquitur idem Daniel, cap. 7. *Considerabam*, inquit, *cornua, & ecce cornu aliud paruulum ortum est de medio eorum, & tria de cornibus primis euulsa sunt à facie eius.* Et infrà explicans: *Porrò*, inquit, *cornua decem, decem*

Reges

Reges erunt; & alius consurget post eos, & ipse potentior erit prioribus, & tres Reges humiliabit. Et cap. 11. explicans qui sint isti Reges tres: *Mittet*, inquit, *manum suam in terras, & terra Aegypti non effugiet, & dominabitur thesaurorum auri, & argenti, & in omnibus pretiosis Aegypti: Per Lybiam quoq; & Aethiopiam transibit.* In quę loca HIERONYMVS scribens, ac præcipuè in cap. 7. inquit: *Dicamus, quod omnes scriptores Ecclesiastici tradiderunt, in consummatione mundi, quando regnum destruendum est Romanorum decem futuros Reges, qui orbem Romanum inter se diuidant, & vndecimum surrecturum esse Regem paruulum* (Antichristum) *qui tres Reges de decem Regibus superaturus sit; id est, Aegyptiorum, & Africæ, & Aethiopiæ, quibus interfectis, etiam alij septem Reges victori colla submittent.* Idem docent de tribus Regibus ab Antichristo occidendis Irenæus lib. 5. Lactantius lib. 7. cap. 16. & Theodoretus in cap. 7. & 11. Danielis.

Hoc autem maximè refellit insaniam hæreticorum, qui Pontificem Antichristum faciunt. Dicant enim, si possunt, quandónam Pontifex Romanus occiderit Reges Ægypti, Lybiæ & Æthiopiæ, & eorum occupauerit regnum? Theodorus BIBLIANDER in suo Chronico dicit, Romanum Pontificem tanquam cornu paruulum, excussisse primum cornu de illis decem, quando Gregorius II. excommunicauit Leonem Imperatorem Græcum Iconomachum, & prohibuit, tributa illi ab Italis reddi, & paulatim principatum eius; id est, Exarchatum Rauennæ obtinuit. SECVNDVM cornu dicit excussisse, quando Zacharias Papa deposuit Childericum Regem Francorum, & Pipinum pro eo creari iussit. De TERTIO non apertè loquitur, sed videtur indicare, tunc fuisse excussum tertium cornu, quando Gregorius VII. excommunicauit, & deposuit Henricum IV. Imperatorem. Extat etiam epistola quædam Friderici II. Imperatoris, contra Pontificem scripta; in qua asserit, tria cornua ab Antichristo euulsa, esse regnum Italiæ, Germaniæ, & Siciliæ, quæ sibi potissimùm Romanus Pontifex seruire coëgit.

At hæc vanissima sunt. Nam inprimis Daniel nõ de regno Galliæ vel Germaniæ loquitur; sed de regno Ægypti, Lybiæ & Æthiopiæ. Deinde nullum eorum Regum Papa occidit, Anti-

Antichristus autem tres illos Reges interficiet, vt Hieronymus dicit. PRAETEREA, Antichristus sibi illa regna vendicabit, non aliis tradet: At Pontifex regnum Galliæ non sibi, sed Pipino tradidit: Et Imperatore deposito, alium creauit, sit, non sibi Imperium vsurpauit. Et similiter quando priuauit Leonem Imperatorem principatu Rauennæ, non sibi vendicauit principatum illum, sed Regibus Longobardorum permisit: quē tamen postea Pipinus, deuictis Longobardis, Pontifici donauit. DENIQVE, si deponere Principes est contra excutere, non erunt tria, sed multò plura ab Antichristo euulsa. Constat enim, à Pontificibus fuisse depositos præter Leonem III. Græcum, & Childericum Francum, etiam Henricum IV. à Gregorio VII. Othonem IV. ab Innocentio III. Fridericum II. ab Innocentio IV. Qui omnes reipsa Imperium amiserunt.

De TERTIO habemus testimonia veterum apertissima. Lactantius lib. 7. cap. 16. & Irenæus lib. 5. dicunt, Antichristo posteaquam occiderit tres Reges ex decem, reliquos continuò subiiciendos, & tum ipsum omnium Principem futurum. HIERONYMVS in cap. 11. Dani. in illud: Et faciet, quæ non fecerunt Patres eius: *Nullus*, inquit, *Iudæorum absq; Antichristo in toto vnquam orbe regnauit.* Chrysostomus in 2. Thess. asserit, Antichristum Monarcham futurum, & successurum Romanis in Monarchia, sicut Romani successerunt Græcis, Græci Persis, Persi Assyriis.

Denique, CYRILLVS catech. 15. dicit, Antichristum Monarchiam adepturum, quæ antea fuerat Romanorum. Et ex his aperte deducitur hæc Patrum sententia, ex Apocal. cap. 17. vbi legimus: *Et decem cornua, quæ vidisti, decem Reges sunt. Hi vnum consilium habent, & virtutem, & potestatem suam bestiæ tradent.* Hoc autem nullo modo conuenire Romano Pontifici, certum est. Nec enim vnquam Pontifex Rex fuit totius orbis terrarum.

De QVARTO loquitur Ioannes Apocal. 20. *Et cùm consummati fuerint mille anni, soluetur Satanas de carcere suo, & exibit, & seducet Gentes, quæ sunt super quatuor angulos terræ Gog & Magog, & congregabit eos in prælium, quorum numerus est sicut arena maris. Et ascenderunt super latitudinem terræ, & circuierunt castra Sanctorum, & ciuitatem dile-*

dilectam. Et descendit ignis de cœlo, & deuorauit eos; & Diabolus, qui seducebat eos, missus est in stagnum ignis, & sulphuris, vbi & bestia & Pseudopropheta cruciabuntur die ac nocte in secula seculorum. His verbis describitur vltima persecutio, & finis eius. De qua re sic loquitur AVGVSTINVS lib. 20. de ciuit. Dei, cap. 11. *Hæc erit nouissima persecutio, nouissimo imminente iudicio, quam sancta Ecclesia toto terrarum orbe patietur, vniuersa scilicet ciuitas Christi ab vniuersa Diaboli ciuitate, quantacunque erit vtraque super terram.* Similia habentur Ezech. 38. 39. quæ sunt breuiter exponenda propter multos, qui de hac re exstiterunt errores.

CAPVT XVII.

De Gog & Magog.

PRIMA igitur sententia, siue potius error est Iudæorum, qui docent, Gog esse Antichristum, Magog esse Gentes Scythicas innumerabiles, quæ latent intra Caspios montes. Venturum autem esse Gog; id est, Antichristum, cum Magog; id est, cum exercitu Scytharum, illo ipso tempore quo Messias primùm apparebit in Hierusalem, & tunc prælium committendum in Palæstina, & tantam stragem futuram in exercitu Gog, vt per septem annos Iudæi nõ sint cæsuri ligna ex arboribus ad ignem struendum, sed crematuros hastas, & clypeos, & similia instrumenta, quæ iacebunt vbique cum cadaueribus, & deinceps futura secula antea, &c.

Refert hanc opinionem Hieronymus in cap. 38. Ezech. & Petrus Galatinus lib. 5. cap. 12. contra Iudæos, & Rabbi Dauid Khimhi in commentariis Psalmorum passim. Sed Iudæi in duobus errant. PRIMO, quòd putant prælium Gog & Magog futurum in primo Christi aduentu, confundentes primum cum secundo; cùm tamen Scripturæ apertè doceant, in primo aduentu Christum venturũ in humilitate, & tanquam ouem mansuetam immolandum, vt patet Isai. 53. & alibi. SECVNDO, quòd putant, Antichristum venturum, contra se, & cum suo Messia pugnaturum; cùm tamen Antichristus reuera ipsorum Messias sit futurus, & pro Iudęis contra verum Christum Saluatorem nostrum pugnaturus.

SECVN-

SECVNDA opinio est LACTANTII lib.7.cap.24.25.& 26. qui existimat, prælium Gog & Magog futurum mille annis post mortem Antichristi. Docet enim ipse, finitis sex millibus annorum à mundo condito, venturum Antichristum, & regnaturum tribus annis cum medio; tunc occidendum Antichristum, appariturum Christum, futuram resurrectionem, & regnaturos Sanctos cum Christo hîc in terris mille annis in summa pace & tranquillitate, infidelibus interim quidem non exterminatis, sed pacificè seruientibus. Quibus finitis iterum soluendum Diabolum, & excitandum bellum atrocissimum omnium Gentium, quæ per mille annos seruierunt Sanctis, contra eosdem Sanctos; & hoc esse prælium Gog & Magog, de quo loquuntur Ezech. & Ioan. Sed paulò pòst diuinitùs occidendos omnes impios, & tunc futuram secundam resurrectionem, & mundum penitus innouandum.

Hæc opinio fuit etiam multorum veterum, vt Papiæ, Iustini, Irenæi, Tertulliani, Apollinaris, & quorundam aliorum, vt refert Hieronymus in cap.36. Ezech. & Eusebius lib.3. hist. cap.vlt. Sed iamdudum explosa est tanquam error explora-tus. Dominus enim Matth.24. & 25. apertè docet, post Antichristi persecutionem statim futurum iudicium vltimum, & ituros omnes bonos in vitam æternã, omnes malos in ignem æternum: ac proinde non futura post alios mille annos, nec vnquam deinceps, vlla prælia.

TERTIA opinio est EVSEBII, qui lib.9. demonst. Euang. cap.3. existimat, Gog esse Imperatorem Romanum, & Magog Imperium eius. Sed nititur falso fundamento. Deduci enim hanc opinionem ex cap.24. Numerorum, vbi secundum versionem LXX. legimus: *Extolletur Gog regnum, & augebitur regnum eius. Deus duxit illum ex Aegypto, &c.* Vbi videtur Scriptura dicere, quòd quando Christus redibit ex Ægypto tempore suæ infantiæ, tunc extolletur regnum Gog: Constat autem, Christo infante existente, nullum regnum fuisse exaltatum, nisi Romanorum.

At sine dubio corrupta est in hoc loco editio LXX. interpretum. Hebraicè enim habetur non Gog, sed Agag רוֹמֵם מֵאֲגַג מַלְכּוֹ. Et tolletur propter Agag, vel præ Agag Rex eius. Et sensus est secundum Hieronymum in cap.38. Ezechielis; & tolletur Saul primus Rex Israël propter Agag

id est, quia peccabit non occidendo Agag. Vel secundum alios; extolletur Saul præ Agag; id est, prævalebit & superabit ipsum Agag. Vtrumque est verum. Et certum est locum illum Numerorum intelligi de regno Iudæorum, non de Christo, vel Romanis. Incipit enim: *Quàm pulcra tabernacula tua Iacob, tentoria tua Israël, &c.*

QVARTA opinio est aliorum, qui per Gog & Magog intelligunt prælia Diaboli, & Angelorum eius, olim in cœlo cum Angelis bonis patrata; quam Hieronymus refellit, tanquam destruentem literam, in cap. 38. Ezechielis.

QVINTA est Theodori BIBLIANDRI, quem sequitur Chytræus in comment. ca. 20. Apoc. Igitur Bibliander tab. 14. suæ Chronologiæ, vbi accuratè differit de Gog & Magog, & tandē docet, prophetiam Ezechielis & Ioannis non pertinere ad idem tempus; sed Ezechielis quidē vaticinium impletum esse tempore Machabęorum, & Gog ac Magog fuisse Alexandrum Magnum, & posteros eius Reges Syriæ & Ægypti, qui cum Iudæis multa prælia commiserunt, & à Machabæis tandem superati fuerunt. Ioannis autem prophetiam impletam esse tempore Gregorij VII. Papę, & sequentium aliquot Pontificū: Ac Gog & Magog fuisse Pontifices, & alios Christianorum Principes & exercitus, qui diu pugnauerunt contra Saracenos prò terra sancta, & sepulcro Domini recuperandis.

Prima pars huius opinionis est etiam Theodoreti, in capite 38. Ezechielis; sed defendi non potest. PRIMO, quia sine dubio vna, & eadem est prophetia Ezechielis & Ioannis, & proinde vtraque implenda est post Christi aduentum. Nam inprimis Ioannes dicit, exercitum Gog à quatuor angulis terræ venturum: & idem dicit Ezechiel, nominatim exprimens in exercitu Gog futurus Persas ex Oriente, Æthiopas ex Meridie, Tubal; id est, Hispanos ex Occidente, & Togorma: id est, Phrygas à laterib⁹ Aquilonis. Deinde Ioannes dicit; Igne de cœlo demisso hunc exercitum perdendum, & idem asserit Ezechiel in fine, cap. 38. *Ignem*, inquit, *& sulphur pluam super eum, & super exercitum eius.* Denique, Ioannes huic prælio subiungit continuò innouationem Hierusalem; id est, glorificationem Ecclesię, & similiter Ezechiel à cap. 40. vsque ad finem libri, nihil tractat, nisi mirabilem innouationem Hierusalem.

Præterea

Præterea SECVNDO probatur, prophetiam Ezechielis non fuisse impletam tempore Machabæorum. Nam Ezechiel dicitur ad Gog, in nouissimo annorum venies. At Alexander Magnus cum suis in medio annorum venit. Deinde Ezechiel apertè dicit, in exercitu Gog futuros Æthiopas, Lybios, Hispanos, Cappadoces, &c. qui tamen nunquam pugnauerunt contra Hierusalem, ac præsertim tempore Machabæorum. Soli enim Syri & Ægypti pugnauerunt contra Machabæos. Denique Ezechiel describit talem victoriam contra Gog & Magog, vt deinceps nulli essent timendi hostes, sed esset futurus finis omnium prœliorum. At non talis fuit victoria Machabæorum contra Reges Syriæ, & Ægypti. Nam nec Iudæi Regem Syriæ, & Ægypti vnquam penitus superauerunt; & paulò pòst fuerunt Iudæi rursum à Romanis vexati, & capti, nec se vnquam de eorum manibus liberauerunt; vt Augustinus deducit, & probat lib. 18. de ciuitate Dei, cap. 45. Non ergo prophetia Ezechielis ante Christi tempora impleta fuit.

ALTERA pars opinionis BIELIANDRI, quæ propria est eius, non solùm falsa, sed etiam impia est. Nam in primis Ioannes dicit, prælium Gog & Magog, futurum contra castra Sanctorum, & dilectam ciuitatem; id est, contra veram Dei Ecclesiam. At bellum Christianorum pro terra sancta recuperanda fuit totum contra Saracenos Mahumetanos, nihil ergo velit Bibliander Mahumetanos esse veram Dei Ecclesiam, & castra Sanctorum. DEINDE Ioannes dicit, homines futuros in exercitu Gog, ex quatuor angulis terræ: At in exercitu Christiano non erant nisi Occidentales, & Aquilonares, id est, Galli, Germani, Itali. PRAETEREA Ioannes dicit, finito bello Gog & Magog mox Hierusalem renouandam & glorificandam; Diabolum autem, & Antichristum, & Pseudoprophetas deiiciendos in ignem æternum: At bellum Christianorum pro terra sancta iam dudum est finitum, nec tamen videmus vllam Hierusalem innouatam; nec Diabolum, & Pseudoprophetas disiectos in Tartarum. Nunc enim, vt etiam aduersarij fatentur, Diabolus & Pseudoprophetæ maximè vigent.

Præterea Deus ipse manifestis signis, & prodigiis tum ad Antiochiam Syriæ, tum in aliis locis manifestè ostendit, sibi gratum bellum illud fuisse. De quibus vide Guilelmum Tyrium lib. 6. de bello sacro, & Paulum Æmilium lib. 4. de rebus Francorum. Denique

Denique S. BERNARDVS, quem Sanctum siue Diuum nominat idem Bibliander in Chronico, vbi de Eugenij III. temporibus agit, præter alios sanctos viros vnus fuit ex præcipuis auctoribus illius belli. Ipse enim & verbis, & miraculis suasit infinitæ multitudini Gallorum, & Germanorum, vt ad bellum illud proficiscerentur, vt ipsemet indicat initio lib. 2. de consider. Et auctor vitæ eiusdem Bernardi lib. 2. cap. 4. scribit, B. Bernardum post prælium peractum cæcum quendam illuminasse in testimonium, quod nomine Dei bellum illud prædicauerat.

SEXTA opinio est Magdeburgensium, Cent. 1. lib. 2. cap. 4. col. 435. vbi docent, Gog & Magog esse regnum Saracenorum, siue Turcarum. Quæ sententia planè opponitur sententiæ Bibliandri, & ideo melior est, vel potius minus mala; Sed tamen absolutè est falsa. Siquidem Gog veniet in nouissimo annorum, nec diu durabit, vt ex Ioanne & Ezechiele apertè colligitur. Regnum autem Saracenorum iamdudum cœpit, & durauit hactenus annos ferè mille. quod sanè modicum tempus dici nequaquam potest.

SEPTIMA est B. AMBROSII lib. 2. de fide, cap. vlt. Gog esse Gothos, qui multas prouincias populi Romani vastauerunt. Meminit huius opinionis B. Hieronymus in quæst. Hebraicis in Gen. cap. 10. & ait: *Vtrum vera sit necne, exitus prælij docebit.* Et nunc sanè exitus prælij docuit, non fuisse veram. Neq; enim post bella Gothorum vlla innouatio Ecclesiæ sequuta est, neque bella omnia cessauerunt.

OCTAVA est ipsius S. HIERONYMI in cap. 38. Ezechielis, qui videns rei difficultatem, omisso literali sensu mystice exposuit de hæreticis. Vult enim Gog, quòd Hebræis est tectum, significare hæresiarchas, qui instar tecti elati sunt ac superbi: Magog autem, quod interpretatur, de tecto, significare eos, qui hæresiarchis credunt, eisque subiiciuntur, vt ædificium suo tecto. HAEC sententia pro mystico sensu accepta verissima est, non tamen ad literam. Nam Ezechiel cap. 38. dicit, Gog venturum in nouissimo annorum, & Ioannes Apocal. 20. dicit, post mille annos venturum eundem Gog; nomine autem mille annorum intelligunt omnes Catholici totum tempus, quod est à Christi aduentu vsque ad Antichristum. Cùm ergo Gog non sit venturus nisi circa finem

mundi, & hæretici initio Ecclesiæ adhuc Apostolis viuentibus cœperint, constat propriè & ad literam Gog nonsignificare hæreticos.

Sciendum est etiam, Hieronymum cùm dicit Gog interpretari tectum, & Magog, de tecto, non velle dicere; idem omnino esse Hebræis Gog & Magog, quod nobis tectum, de tecto; sed velle dicere, esse quasi idem. Propriè enim Hebræis tectum non est Gog, sed Gag גג, & de tecto non dicitur Magog, sed Miggag מגג.

NONA sententia est B. AVGVSTINI lib. 20. de ciuit. Dei cap. 11. qui per Gog intelligit Diabolum, qui est instar magni tecti; id est, magnæ domus, in qua habitant omnes mali. Per Magog autem intelligit Antichristi exercitum ex totius orbis nationibus collectum. Quæ sententia sine dubio verissima est, & amplectenda, quatenus refert Gog & Magog ad tempora Antichristi; tum quod eum sequuntur omnes Catholici auctores, qui scribunt in Apocal. vt Aretas, Primasius, Beda, Haymo, Rupertus, Richardus, Anselmus, & alij: tum etiam quod omnia quæ dicuntur ab Ezechiele & Ioanne, de Gog & Magog, rectissimè conueniant Antichristo. Tunc enim verè erit vltima & maxima persecutio; & post eam innouabitur Hierusalem; hoc est, Ecclesia glorificabitur, nec vlla deinceps prælia audientur. Quatenus autem per Gog intelligit Diabolum, non videtur vera. nam Ioannes dicit, Diabolum solutum conuocaturum esse Gog & Magog in prælium. Igitur aliud est Diabolus, aliud est Gog.

NOSTRA igitur sententia, quæ decima est, tria continet. PRIMO, asserimus prælium Gog & Magog esse prælium Antichristi contra Ecclesiam, vt rectè Augustinus docuit. SECVNDO, dicimus probabile esse admodum, per Gog significari ipsum Antichristum; per Magog, exercitum eius. Nam Ezechiel perpetuò Gog vocat principem, & Magog vocat terram, siue nationem. TERTIO, dicimus probabile esse Gog dici à Magog, nõ è conuerso; ita vt dicatur Antichristus Gog, quia est princeps Gentis, quæ dicitur Magog: Porrò exercitum Antichristi vocari Magog à Gente Scythica, non quod constet ex illis Scythis, quod Iudæi fingunt esse vltra Caucasum & Caspium mare, sed vel quod magna pars exercitus Antichristi constabit ex barbaris à Scythia oriundis, vt Turcis Tarta-

Tartaris, & ceteris; vel (quod magis reor) quia erit exercitus immanis & crudelis valde. Quos enim sæuos dicere volumus, Scythas vocamus.

Nam quod Magog reuera Scythicam Gentem significet, patet ex Gen. 10. vbi legimus filium Iaphet secundum, dictum esse Magog, ex quo dicta est Magog regio, quam eius posteri habitarunt, quam esse Scythiam, docet Iosephus lib. 1. antiq. cap. 11. & Hieronymus in quæst. Hebraicis in Gen. ca. 10. Nam quemadmodum à tribus filiis Cham; id est, Chus, Mizraim, & Chanaham, dicta est Æthiopia Chus; Ægyptus Mizraim, & Palæstina Chanaham; sic omnino à Magog filio Iaphet dicta est Scythia Magog. Quod autem Ezechiel nominans Magog respexerit ad Gentem denominatam à Magog filio Iaphet, planum est; quia ibidem adiungit socios ipsi Gog alias Gentes denominatas ab aliis filiis, vel nepotibus Iaphet, vt Gomer, Togorma, Mosoch, Tubal. &c. Concludamus ergo, prælium Gog & Magog esse nouissimam persecutionē, quam in toto mundo contra Ecclesiam Antichristus excitabit.

Neque obstat quod Ezechiel, cap. 38. dicit, per septem annos cremanda arma Gog & Magog, cùm tamen constet post Antichristi mortem non futuros nisi XLV. dies vsq; ad mundi finem, vt ex Daniel. 12. colligitur. Nam Ezechiel non loquitur propriè, sed figuratè more Prophetarum; nec vult dicere reuera per septem annos comburenda illa arma; sed tam insignem cladem futuram, vt longissimo tempore sufficere possent ad ignem fouendum hastæ, & clypei hominum occisorum, si opus esset.

Ezechiel loqtur figurate.

VNVM supereſt dubium; Anné propter sæuissimam Antichristi persecutionem extinguenda sit penitus Christi fides & religio. Nam DOMINICVS à Soto in lib. 4. sent. dist. 46. q. 1. art. 1. id futurum omnino credidit: *Abscessio*, inquit, *& defectio totius orbis ab illa sede signum erit consummationis seculi.* Et infrà: *Extincta fide per discessionem ab Apostolica sede totus mundus vanus erit, ac deinceps in cassum processurus.* Et infrà: *Expauescant ergo mortales, quàm sit pestilens amor sui. Inde enim dimanat elatio & superbia, quæ sub ductu tandem Antichristi ciuitatem Dei labefactabit.*

At hæc sententia meo iudicio defendi non potest. Nam inprimis repugnat AVGVSTINO, qui lib. 20. de ciuitat. Dei,

cap.11.dicit, Ecclesiam semper inuictam contra Antichristum futuram: *Nec militiam*, inquit, *suam deseret, qua vocabulo ei appellata castrorum.* DEINDE repugnare mihi videtur etiam Euangelio. nam Matth.16.legimus: *Super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & porta inferi non prævalebunt adversus eam.* At quomodo non prævalebunt, si eam penitus extinguent? Item Matth.24. Dominus ait de ministris Antichristi: *Dabunt signa magna, ita vt in errorem inducantur, si fieri potest, etiam electi.* Vbi Dominus significare voluit, electos multos eo tempore futuros, qui Antichristi miraculis fidem se non patientur. DENIQVE, scriptores omnes qui de Antichristi persecutione loquuntur, vt Ezechiel, Daniel, Paulus, Ioannes, & Patres omnes suprà citati, victoriam illius belli seu persecutionis penes Ecclesiam tandem futuram dicunt. Et sanè ratio ipsa idipsum docet. Quis enim credat in eo prælio, in quo totis castris Deus & Diabolus, Christus & Antichristus pugnabunt; Deum à Diabolo, & Christum ab Antichristo esse vincendum?

CAPVT XVIII.

Refelluntur deliramenta hæreticorum, qui non tam probãt, quàm impudenter affirmant, Papam esse Antichristum.

ET si sufficere poterant, quę hactenus diximus de Antichristo; siquidem euidenter ostendimus, nihil eorum summo Pontifici conuenire, quę Antichristo Scripturæ diuinæ attribuunt; Tamen ne aliquid desideretur, & impudentia aduersariorum manifesta fiat, proponam breuiter, ac refellam, quæ Lutherus, libellus Smalchaldicus, Caluinus, Illyricus, Tilemannus & Chytræus adferunt, vt probent Papam esse Antichristum.

Ac primum LVTHERVS, etsi passim Pontificem summum Antichristum vocet, ac præsertim in lib. de capt. Babylonica, in libro contra execrabilem bullam Antichristi, in assertione articulorum; in lib. contra Ambrosium Catharinum: tamen vnum duntaxat argumentum eius reperire potui, quo id probare conatur. Nam in assertione art.27. ita loquitur: *Damnatis*

prædixit octauo capite, Antichristum fore Regem impudentem facie; hoc est, sicut Hebræus habet, potentem speciebus, pompis, & cærimoniis externorum operum, extincto interim spiritu fidei, sicut vidimus impletum tot religionibus, ordinibus, collegiis, ritibus, vestibus, gestibus, ædificiis, statutis, regulis, obseruantiis, vt numerum nominum eorum vix recites. Atque has easdem Antichristi, vt ipse loquitur, facies, enumerat, & fusissimè explicat in lib. contra Ambrosium Catharinum de visione Danielis.

Sed hoc Lutheri argumentum in tribus peccat. PRIMVM in ipso fundamento. Nam verba Hebræa עַל פָּנִים ad verbum sonant, Robustus facie, & phrasi Hebraica significant hominem perfrictæ frontis, qui non nouit erubescere. Nam inprimis ita verterunt LXX. ἀναιδὴς προσώπῳ inuerecundus facie: Ita Hieronymus vertit: Ita Theodoretus legit: Ita ex Rabinorum regulis explicat FRANCISCVS VATABLVS: *Fortis facie*, inquit, *est qui non erubescit, & quem non pudet.*

Denique idem colligitur ex verbis similibus Ezech. 3. *Domus Israël attrita fronte est, & duro corde; ecce dedi faciem tuam valentiorem faciebus eorum, & frontem tuam duriorem frontibus eorũ.* Vbi in Hebræo est: *Domus Israël robusti fronte sunt, & dedi faciem tuam robustiorem faciebus eorum.* Quæ non habent alium sensum quàm istum (vt Hieronymus rectè explicat) illi quidem impudentes sunt, sed tu non cedas impudentiæ illorum: etsi illi audacter & sine pudore faciunt mala; tu audacter, & sine pudore reprehendas. Quæ cùm ita sint, videat Lutherus ne ipse impudens facie sit, si suam interpretationem Rabinis, Theodoreto, Hieronymo, LXX. interpretibus, & ipsi Ezechieli anteponere velit.

SECVNDO peccat Lutheri argumentum, quia ex hac sententia, quidquid tandem significet, non rectè colligitur, Papam esse Antichristum. Nam etiamsi constaret, Antichristum futurum potentem in pompis & cærimoniis externis, non tamen continuò colligi posset, esse Antichristum quicunque est potens in pompis & cærimoniis externis. Nam, vt Dialectici docent, ex particularibus affirmatiuis nihil colligitur; alioqui etiam Moses fuisset Antichristus, qui tot cærimonias in Exodo & Leuitico instituit, vt vix earum numerus iniri pos-

ſit. Et cùm ibidem de Antiocho, & in eius figura de Antichriſto dicitur, illum fore intelligentem ænigmatum; ſi ratiocinatio Lutheri valeret, ſequeretur eos omnes qui ænigmata ſoluere poſſent, eſſe Antichriſtos. Quod certè falſum, & ridiculum eſt.

TERTIO peccat in eo, quod Pontifici Romano tribuit inſtitutionem omnium ordinum, & cærimoniarum Eccleſiaſticarum; cùm tamen conſtet, plurimas earum non à Pontifice Romano, ſed ab aliis ſanctis Patribus inſtitutas. Nam Eccleſia Græca ſemper habuit, & adhuc habet, monaſteria, ritus, obſeruationes, cærimonias, quas à ſanctis Baſilio, Pachomio, & ceteris Græcis Patribus, non à Romano Pontifice acceperant. Vide libros Caſſiani de inſtitutis renunciantium, & S. Baſilij conſtitutiones. In Occidente quoque S. Benedicti, S. Romoaldi, S. Brunonis, S. Dominici, & S. Franciſci ordines à Papa quidem approbati, ſed ab illis ſanctis viris Spiritu ſancto docente excogitati & inſtituti ſunt: Vt ſi eiuſmodi ordines ad Antichriſti faciem pertineant, potius ſancti illi Patres Antichriſti dicendi ſint, quàm Papa.

Adde vltimò, verba Danielis nulli hominum (vero Antichriſto ſuo tempore reuelando excepto) aptius conuenire, quàm Luthero. Ipſe enim ſupra omnes impudens facie fuit, nam Preſbyter & Monachus palàm vxorem ſanctimonialem duxit, cuius rei nullum exemplum in tota antiquitate demonſtrari poteſt. Item mendacia ſine vllo numero ſcripſit, quæ à multis annotata, & literis prodita ſunt. Scribit Ioannes COCHLAEVS in actis Lutheri anni M. D. XXIII. à quodam notata, ex vno Lutheri libro, mendacia 50. Ab alio quodam eundem Lutherum conuictum mendaciorũ 874. Qualis denique impudentia illa fuit, cùm in libro contra Bullam Leonis X. idem Lutherus excommunicare auſus eſt Pontificem ſuum, cum vniuerſa Eccleſia, quæ illi adhæret? Quis vnquam audiuit, à Preſbytero Epiſcopum excommunicari potuiſſe.

Exhorruit quondam Chalcedonenſe Concilium Dioſcori audaciam, qui in Concilio Epheſino II. præſidens, Leonem Pontificem excommunicare præſumpſerat: At quę comparatio eſſe poteſt inter Dioſcorum, Patriarcham ſecundæ ſedis, in Concilio generali præſidentem, & Lutherum ſimplicem

Mona-

Monachum in suo cubiculo scribentem? Sed iam Luthero dimisso ad Melanchthonem veniamus.

CAPVT XIX.

Refutantur nugæ Synodi Smalchaldicæ Lutheranorum.

EXSTAT libellus de potestate & primatu Papæ, seu regno Antichristi, nomine Synodi Smalchaldicę editus, qui quidem Melanchthonis mihi esse videtur; sed cuiuscunq; sit, nihil nisi verba, & inanem iactationem habet: *Constat*, inquit auctor libri, *Romanos Pontifices cum suis membris defendere impiam doctrinam, & impios cultus. ac planè notæ Antichristi competunt in regnum Papæ, & sua membra.* Hactenus propositio, nunc probationes audiamus: *Paulus enim ad Thessalonicenses describens Antichristum, vocat eum aduersarium Christi, extollentem se super omne quod dicitur, aut colitur Deus, sedentem in templo tanquam Deum. Loquitur igitur de aliquo regnante in Ecclesia, non de Regibus Ethnicis; & hunc vocat aduersarium Christi, quia doctrinam pugnantem cum Euangelio excogitaturus sit, & is arrogabit sibi auctoritatem diuinam.*

Quanquam hæc omnia, etsi vera essent, parum nobis officerent: peto tamen quo fundamento nititur hæc interpretatio? Paulus apertè dicit, Antichristum seipsum eleuaturum supra omnem Deum, & in templo sessurum, non vt Regem, non vt Episcopum, sed planè vt Deum; & hoc idem disertis verbis affirmant Chrysostomus, Ambrosius, & ceteri huius loci veteres interpretes. Quo iure igitur vos sine teste, & sine ratione affirmatis Antichristum esse eum, qui sedet in templo non vt Deus, sed vt Episcopus; & adeò non se effert super omnem Deum, vt non solùm Deum Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum adoret, sed etiam coram omni populo sese prosternat ante Sacramentum Eucharistiæ, ante sepulcra Apostolorum & Martyrum, ante crucem, & imagines Christi & Sanctorum, quæ vos ipsi, licet impiè, Deos alienos, & idola appellare soletis? Sed videamus hoc ipsum quemadmodum accommodetis ad Papam.

PRIMVM *autem constat, Papam regnare in Ecclesia, & prætextu Ecclesiasticæ auctoritatis, & ministerij sibi hoc regnum constituisse. Prætexit enim hæc verba: Tibi dabo claues.*

Regnare Papam in Ecclesia, vos quidem dicitis, sed non probatis. Nos verò contrarium nullo negotio demonstrare possumus. Nam qui regnat, superiorem in regno suo non agnoscit; Papa verò Christi Regis vicarium se, & famulum profitetur. Et quamuis in tota domo Dei, atque in vniuersa Christi regno amplissima potestate vtatur; ea tamen potestas non excedit Oeconomi, ac serui conditionem. Nam & Moses (vt Paulus ait ad Hebr. 3.) *Fidelis fuit in tota domo Dei*, sed tanquam famulus; Christus autem tanquam filius in sua. Sed pergite.

DEINDE, *doctrina Papæ multipliciter pugnat cum Euangelio, & arrogat sibi auctoritatem diuinam tripliciter.* PRIMVM, *quia sumit sibi ius mutandi doctrinam Christi, & cultus à Deo institutos, & suam doctrinam, & suos cultus obseruari vult tanquam diuina.*

Hoc item dicitis, & non probatis; neque solùm id nobis falsum, sed mendacium etiam impudentissimum esse videtur. Nec enim ignoratis, in Ecclesia Catholica, omnium ore doceri, Christi doctrinam, & cultus non posse ab vllo homine, sed nec ab vllo etiam Angelo mutari; nec vnquam inter nos & vos quæstio fuit, an debeat credi, aut fieri quod Christus docuit, aut iussit: Sed vos ne, an nos melius Christi doctrinam, & præcepta interpretemur. In qua quidem quæstione vos nihil ferè aliud afferre soletis, quàm vestram ipsorum interpretationem; nos verò Patrum consensum, & Catholicæ Ecclesiæ, vel decreta, vel consuetudines. Nec enim (vt vos falsò iactatis) Patrum consensus atque Ecclesiæ decreta & consuetudines, verbo Dei opponimus; sed interpretationi & iudicio vestro. Sed audiamus secundam probationem.

SECVNDO, *quia sumit sibi potestatem non solùm ligandi, & soluendi in hac vita; sed etiam sumit sibi ius de animabus post hanc vitam.*

Et hoc dicitur, sed non probatur. Nec enim Summus Pontifex ius sibi in animas defunctorum sumit. Cùm non ex auctoritate illas à peccatis vel pœnis absoluat, sed solùm per modum suffragij preces, atq; opera bona fidelium viuorum

cum

cum illis communicet. Prodesse autem defunctis viuorum preces & eleemosynas, ac præcipuè Missæ sacrificium, omnes veteres docent. De qua re cum nos alibi fusè disputauerimus, hoc loco vnum Augustini testimonium annotasse sufficiet. Igitur serm. 34. de verbis Apostoli ita loquitur AVGVSTINVS: *Orationibus verò sanctæ Ecclesiæ & sacrificio salutari, & eleemosynis, quæ pro eorum spiritibus erogantur, non est dubitandum mortuos adiuuari.* Sed pergite.

TERTIO, *quia Papa non vult ab Ecclesia, aut ab alio iudicari, & aufert suam auctoritatem iudicio Conciliorum & totius Ecclesiæ. Hoc autem est se Deum facere, nolle ab Ecclesia aut ab vllo iudicari.*

Hîc quoque duo dicuntur, quæ non probantur. Nam inprimis, quibus Scripturis, quibus Conciliis, qua ratione probatis, debere Papam à Conciliis, vel Ecclesia iudicari? Nos enim legimus (vt alia prętermittam, quæ libro superiore satis disputata sunt) Petro dictum à Christo, Ioan. 21. *Pasce oues meas;* nec dubitari posse credimus, oues à pastore regendas, & iudicandas esse: non pastorem ab ouibus. Illud etiam legimus Lucæ 21. eidem Petro dictum: *Quis putas est fidelis dispensator, & prudens, quē constituit Dominus super familiam suā?* Quo loco videmus œconomum quēdam toti familiæ Christi præpositum, certè vt eam regat, non vt regatur ab ea.

Ac ne fortè obiiceret aliquis; quid si œconomus ille fuerit malus, à quo tandem iudicabitur, si omnibus præest, nulli subiicitur? Propterea subiecit Dominus continuò: *Quod si dixerit seruus ille in corde suo, moram facit Dominus meus venire, & cœperit percutere seruos & ancillas, & edere, & bibere, & inebriari: veniet Dominus serui illius in die qua nō sperat, & hora qua nescit, & diuidet eum, partemq; eius cum infidelibus ponet.* Auditisne quis iudex sit mali illius œconomi, quem constituit Dominus super familiam suam? Non enim ait Christus, à Concilio iudicetur, sed *veniet Dominus in die qua non sperat*, & quæ sequuntur. Itaque sibi Dominus seruat serui illius iudicium, quem super vniuersam familiam suam ipse constituit; proinde non aufert Papa auctoritatem suam iudicio Conciliorum, & totius Ecclesiæ, cùm ab eo se iudicari non patitur. Non enim auferri potest quod nunquā est datum. Sed neque Concilia ritè congregata id sibi vnquā

assumpserũt, vt extra casum hæresis, in Pontificem summum sententiam dicerent. Sed de hac re satis multa suo loco.

ALTERVM quod dicitis, & non probatis, illud est, hoc est se Deum se facere, nolle ab Ecclesia aut ab vllo iudicari. Nam cùm *(ab vllo)* dicitis, sine dubio ab vllo homine intelligitis: nec enim ignoratis, Pontificem à Christo iudicandum esse, & credere, & profiteri. Quo pacto autem se facit Deum, qui iudicandum se esse à Deo credit?

Deinde reges terræ certè iudicem in terris quoad res politicas attinet nullum agnoscunt; & sententia vestra, qui Episcopos coactiua potestate spoliatis, nec in Ecclesiasticis rebus verum aliquem iudicem habent. Num igitur totidem sunt Dij, quot sunt Reges? Non existimo ita vos insanire, vt hoc dicatis. Restat igitur, vt verum non sit, qui à nullo homine iudicari velit, eum continuò Deum se facere.

POSTREMO additis; *hos tam horribiles errores, & hanc impietatem defendit summa sæuitia, & interficit dissentientes.*

Hîc verò quàm impudenter mentiamini vel ex hoc vno cognoscere potestis, quod ego ipse qui hæc scribo palam assero, idque in ipsa vrbe Roma (& Pontifice non ignorante) non licere Pontifici mutare Christi doctrinam, aut cultus, neque cultus nouos instituere, qui habeãtur pro diuinis, aut qui cum Euangelio vlla ratione pugnent; & tamen adhuc non modò non interficior, sed nec aliquid molestiæ patior. Nimirũ probè nouit Pontifex me vera dicere, vos verò mentiri. Quemadmodum etiam paulò pòst cùm additis: *Doctrina de pœnitẽtia prorsus deprauata est à Papa, & à suis membris; docet enim remitti peccata propter dignitatem nostrorũ operum; Item, nusquam docent, quod gratis propter Christum remittantur peccata.* Quæ sanè non sunt nostra dogmata, sed vestra mendacia. Nec enim id nos docemus, sed contrarium omnino, vt Concilium Tridentinum sess. 6. cap. 5. 6. 7. & 8. apertè testatur.

Sed de his satis. Transeo ad Caluinum.

CAPVT

CAPVT XX.

Refelluntur Caluini mendacia.

AGITVR IOANNES CALVINVS explanans locum Apostoli 2. Thess. 2. *Qui extollit se super omne quod dicitur Deus.* Multa quidem dicit, & magna pompa verborum, sed nihil ferè probat: *Significauit*, inquit, *Paulus his verbis, Antichristū sibi rapturum quæ vnius Dei propria sunt, vt supra omne diuinum numē se efferat, vt tota religio totusq; Dei cultus sub eius pedibus iaceat.* Et infrà: *Nunc quisquis è Scriptura edoctus erit, quænam Deo maximè sint propria; & ex aduerso intuebitur quid sibi Papa vsurpet, etiamsi puer sit decennis, non multum laborabit in noscendo Antichristo.* Magnifica verò pollicitatio.

Sed audiamus quibus tandē rationibus demonstrat, quod proposuit. Fortè enim eiusmodi erunt, vt pueri etiam decennes non multum laboraturi sint in iis dissoluendis: *Scriptura pronunciat, Deum vnicum esse legislatorem, Esai. 33. v. 22. qui seruare potest, & perdere, Iacobi 4. v. 12. Vnicum Regem, cuius officium est verbo suo regere animas, eundem facit omnium sacrorum auctorem: Iustitiam & salutem ab vno Christo petendam docet, modum simul & rationem assignat. Nihil horum est quod non sui iuris Papa esse asserat; suum esse gloriatur ligare quibus visum est legibus conscientias, & æternis pœnis subiicere. Sacramēta pro libidine sua vel noua instituit, vel quæ à Christo instituta erant, corrumpit, & vitiat, immò penitus abolet, vt in eorum vicem substituat quæ finxit ipse sacrilegia: Media consequenda salutis aliena prorsus à doctrina Euangelij comminiscitur: Totam deniq; religionem pro suo nutu mutare non dubitat. Quid, obsecro, est se efferre supra omne quod numen reputatur, si hoc Papa non facit?*

Nónne bene dixeram multa dici à Caluino, parum, aut nihil probari? Nam quod Papa glorietur suum esse ligare, quibus visum fuerit legibus conscientias, quod Sacramenta noua instituat, quod aboleat vetera, quod media ad salutem comminiscatur aliena à doctrina Euangelij, quod omnem religionem mutet: dicit quidem Caluinus, sed non probat. sin autem dicere, apud eum probare est: pari ratione inficiari, refutare esse debebit.

Certè

Certè quotquot Catholici sumus, & Romano Pontifici Christi Vicario obedimus, liberè dicimus, & sine vlla eius iniuria dicimus; non licere ei quibusuis legibus, hoc est, etiam perniciosis, & iniquis homines ligare; nec Sacramenta noua instituere; nec instituta à Christo corrumpere, vel abolere; nec media comminisci ad salutem, aliena à doctrina Euangelij; nec religionem Christianam peruertere, vel immutare. Id verò eo libentius dicimus, quod scimus eum quoque ita sentire, ac dicere. Nam si non ita sentit, si putat sibi licere leges iniquas condere, Sacramenta noua instituere, vetera abolere, & alia eiusmodi facere; quomodo patitur, nos ita aliqui, qui tamen in eius potestate sumus, & non in angulo nescio quo, sed in ipsa vrbe Roma, eo sciente & volente, docemus?

Sed, inquient, non dicit Papa sibi ista licere, sed tamen re ipsa & factis sibi licere contendit. Probetur igitur aliquid horum feciſſe. Nam alioqui assumere quod probandum erat, quod quidem solenne aduersariis est, petitio principij à Dialecticis vocatur.

Porrò duo illa loca Esai. 33. & Iacobi 4. quæ sola CALVINVS protulit, sententiæ nostræ nihil omnino officiunt. Nam quod Esaias & Iacobus dicunt: *Vnum esse Regem, Iudicem & Legislatorem nostrum*; certè nõ pugnat cum verbis illis Prouerb. 8. *Per me reges regnant, & legum conditores iusta decernunt*. Et cum illis, Psalmi 2. *Et nunc reges intelligite, erudimini qui iudicatis terram*. Et cum aliis sexcentis eiusdem generis locis. Non igitur Isaias & Iacobus quocunque modo vnicum Regem, Iudicem, & Legislatorem Deum faciunt; sed ea tantùm ratione, quod solus ipse ita sit Rex, & Iudex, & Legislator, vt nulli rationem reddere debeat; à nullo pendeat; auctoritate propria, id est, non accepta ab alio regnet, & iudicet, ac leges ferat; ac denique quod solus ipse possit, etiam quoad executionem, perdere, & saluare, vt Iacobus ait. Nihil enim horum aut Papæ, aut aliis Principibus tribuimus.

CAPVT

CAPVT XXI.

Refelluntur mendacia Illyrici.

IAM ILLYRICVS in libro quem scripsit aduersus primatum Papæ: *Sed*, inquit, *inter alia argumenta nobis illud firmissimum esse debet, quod verissimè & clarissimè hoc tempore à plurimis probatum est; Papam docere, & defendere impiam doctrinam, & esse ipsissimum Antichristum, cuius rei rationes hic repetam. Ioannes prima secundo definit, Antichristum esse eum, qui negat Iesum esse Christum. Id planè Papa facit, nō verbis, sed re. Nam Meschias Hebraicè, Græcè Christus, est persona diuinitùs Missa, vt sit populi Dei perpetuus Sacerdos & Rex. Sacerdotis officium est docere, orare, & sacrificare: sed Regis est regere, & defendere.* Hæc ille.

Audiamus nunc quomodo probet Papā hæc officia Christo eripuisse, & quæ testimonia, quas rationes adferat. Sed, ni fallor, sola verba inania audiemus. Sic igitur pergit: *Adimit ergo Papa Christo sacerdotium: Nam non solùm dilectum filium vult audiri, sed magis se, suosque Pseudoapostolos, aliud Euangelium adferentes. Item, quia multos alios mediatores in cœlo nobis pro Christo substituit, qui pro nobis coram Patre intercedant, neglecto Christo seuero iudice. Item, quia infinitos sacrificulos pro Christo substituit, qui generi humano Deū placent; ad quos dicit à Christo per Petrum sacerdotium trāslatum esse. Denique, quia per merita suorum spiritualium, sanctorumq; nos saluari vult.*

En quam claris Scripturarum testimoniis Illyricus nos conuincit. Quid si hæc omnia merè esse mendacia demonstremus? Nam vbi, queso, legistis, Papam velle magis se, quàm Christum audiri? Negamus, probate. Nos enim contra videmus à Papa summum honorem Scripturis deferri, & pro hæreticis haberi qui aduersus Scripturā aliquid docuerint. Deinde, nónne mendacium est clarissimum quod Papa mediatores pro Christo substituerit, & illos velit pro nobis ad Patrem intercedere Christo neglecto? Nónne Litaniæ nostræ ita incipiunt, Kyrie eleison, Christe eleison? Nónne omnes omnino Ecclesiæ nostræ preces, quas in Missa, & officio Ecclesiastico legimus, ad Deum dirigūtur, & per Christum Dominum

minum nostrum terminantur? Nónne Christi mediationem & intercessionẽ agnoscimus, cùm, quidquid à Deo petimus, siue à Sanctis pro nobis peti cupimus, id totum per Christi meritum petamus? Nec enim Sanctos Dei, aut Christi loco habemus; sed id ab eis petimus, vt suas preces cum nostris precibus coniungant, vt hoc modo facilius, quidquid volumus, à Deo per Christum impetremus.

Pari ratione mendacium est, quod Papa sacrificulos pro Christo substituerit; necnon quod sacerdotium Christi per Petrum ad sacrificulos translatũ dicamus. Nec enim aliquid horum probatis, aut probabitis vnquam. Nec dubium esse potest, quin si aliquid haberetis, in medium adferretis. Id verò est, quod nos dicimus; Christum, qui est sacerdos in aeternum, & semper viuit ad interpellandum pro nobis, semel quidem seipsum Deo in hostiam placationis per mortẽ crucis obtulisse: Nunc verò per manus sacerdotum iterum atque iterum in mysterio se offerre.

Et quemadmodum cùm multi hoc tempore baptizent, verum tamen est quod legimus, Ioan. 1. *Hic est qui baptizat in Spiritu sancto.* Non enim translatum est officium baptizandi à Christo ad sacerdotes, sed ipse est qui per ministerium sacerdotum semper baptizat: sic etiam tametsi multi sacerdotes hodie Christum in tremendis mysteriis offerant, ipse tamen est primarius sacerdos, & verè summus Pontifex, qui per ministerium omnium sacerdotum semetipsum offert: *Non sunt*, inquit CHRYSOSTOMVS homil. 83. in Matth. *humanae virtutis haec opera. Qui tunc in illa caena confecit, ipse nunc quoque operatur, ipse perficit: ministrorum nos ordinem tenemus.*

Sed libenter à te discerem, Illyrice, cùm omnes omnino veteres Scriptores, tum Graeci, tum Latini sacrificij Eucharistiae, & sacerdotum Christianorum mẽtionem faciunt, quod nemo negat nisi qui non legit: Cur tandem soli Pontifici Romano hoc tribuas, quod sacerdotium Christi in sacrificulos transtulerit? sed pergamus ad cetera.

Quod postremo loco addis: *Per merita suorum spiritualium, sanctorumque nos saluari vult.* Insigne quoque mendacium est. Alioqui profert locum, vbi Papa hoc dixerit: *Nos enim per gratiam Domini nostri Iesu Christi credimus saluari, quem-*

quemadmodum & Patres saluati sunt, vt S. Petrus ait Act. 15. Nec alium agnoscimus Saluatorem nisi Iesum, & hunc crucifixum; qui dedit semetipsum redemptionem pro omnibus, 1. Timoth. 1.

Porrò Sanctorum merita & preces suo etiam modo nobis prodesse, negare non potest, nisi qui nescit, aut non credit inter membra corporis Ecclesiæ communicationem & connexionem esse. De qua re cùm nos alibi tractauerimus, duo solùm testimonia hoc loco addidisse sufficiet. Igitur S. Augustinus q. 149. in Exodum: *Vt eo modo*, inquit, *admoneremur, cùm merita nostra nos grauassent, ne diligamur à Deo; releuari nos apud eum illorum meritis posse, quos Deus diligit.* Ac rursum lib. 21. de ciuitate Dei, cap. 27. aliquoties repetit, nonnullos Sanctorum meritis indulgentiam adipisci; atque hoc significatum esse à Domino, cùm ait: *Facite vobis amicos de mammona iniquitatis, vt cùm defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula.* Lucæ 16. *Sicut autem* (inquit S. Leo serm. 1. de natali Apostolorum) *& nos experti sumus, & nostri probauêre maiores, credimus, atq; confidimus, inter omnes labores istius vitæ ad obtinendam misericordiam Dei, semper nos specialium patronorum orationibus adiuuandos, vt quantum propriis peccatis deprimimur, tantum Apostolicis* MERITIS *erigamur.* Hæc ille.

Et quamuis non solemus ita loqui, vt Illyricus dicit, per merita videlicet spiritualium nos saluari: tamen si quis ita loqueretur, atque id solùm significare vellet, meritis Sanctorũ ad salutem per Christum obtinendam aliqua ratione nos iuuari; non magis reprehendi posset, quàm Apostolus Paulus, qui 1. Cor. 9. ait. *Omnibus omnia factus sum, vt omnes facerem saluos.* Et Apostolus Iudas, qui similiter loquitur, cùm ait: *Hos quidem arguite iudicatos, illos verò saluate de igne rapientes.* Atque hæc de sacerdotio Christi.

Pergit Illyricus: *REGNVM porrò Christo aufert, quia in terris vult ipse esse caput Ecclesiæ: in cœlo verò alios opitulatores, & seruatores nobis constituit, ad quos in miseriis nos confugere iubet. Negat ergo Papa, Iesum esse Christum.*

Hîc primum illud quæro, vbinam Papa, aut vllus Catholicorum, seruatores sanctos appellauerit. Deinde illud addo: si asserere, se caput Ecclesiæ esse sub Christo, vt eius vicarium & mi-

& miniſtrum, quod Papa facit, eſt negare Ieſum eſſe Chriſtum: cur eadem ratione quicunque ſe Proregem, aut gubernatorem prouinciæ alicuius eſſe affirmat, non continuò censetur negare Dominum ſuum eſſe Regem?

Denique ſi ad Sanctos, tanquam opitulatores in miſeria confugere, eſt negare Ieſum eſſe Chriſtum; quomodo, quæſo, Paulus nō negauit Ieſum eſſe Chriſtum, cùm ait ad Rom. 15. *Obſecro vos fratres per Dominum noſtrū Ieſum Chriſtum & per caritatem ſancti Spiritus, vt adiuuetis me in orationibus pro me ad Deum, vt liberer ab infidelibus, qui ſunt in Iudæa?* Quomodo magnus BASILIVS non negauit Ieſum eſſe Chriſtum, cùm in oratione de XL. martyribus, ita loquutus eſt: *Qui aliqua premitur anguſtia, ad hos confugiat: Qui rurſum lætatur, hos oret: Ille vt à malis liberetur; iſte vt detur in rebus lætis?* Omitto ceteros Patres; vereor enim, ne ſi eos excutiamus, nullum inueniamus qui non negauerit Ieſum eſſe Chriſtum.

Pergit Illyricus: DANIEL *cap.* 11. *Antichriſtum pluribus notis inſignit. Primum*, inquit, *faciet quod vult: facit ſane Papa quod ei libet.*

At S. Daniel cùm ait de Antichriſto, *faciet quod vult*, ſignificare vult ab Antichriſto nullum omnino ſuperiorem agnoſcendum, ac ne Deum quidem. Sic enim ſequitur: *Extolletur, & magnificabitur aduerſus omnem Deum.* Itaque Antichriſtus enim Dei lege, & imperio poſthabito, pro arbitrio ſuo viuet; quod certè Papa non facit, quippe qui Dei lege ſe conſtringi non negat, & Chriſtum iudicem & ſuperiorem agnoſcit.

Confitetur, inquit Illyricus, *id ipſemet diſt. 40. ſi Papa ſuam animas ſecum in infernum traheret, tamen nemo debet ei dicere quid facis? & gloſſa, inquit, Papa eſt proratione voluntas.*

Canon, qui incipit, *Si papa*, non eſt (vt falsò Illyricus dicit) alicuius Romani Pontificis, ſed S. Bonifacij Epiſcopi Moguntini, Apoſtoli Germanorum, & Martyris: qui quidem non negat Pontificem ſummū, ſi malè vixerit, eſſe corripiendum atque admonendum ex fraterna caritate; ſed negat, poſſe argui ex auctoritate, ac iudicari, cùm ſit ipſe omnium hominū iudex. Qui etiam Bonifacius in iis verbis, quæ canonem illum antecedunt (vt videre eſt in noua editione decreti) Romanam

manam Ecclesiam disertis verbis CAPVT omnium Ecclesiarum appellat; & à Romani Pontificis incolumitate totius Ecclesiæ salutem, post Deum, pendere affirmat.

Quæro igitur ab Illyrico, vera sitne S. Bonifacij Germanorum Apostoli sententia an non? Nam si vera non est, cur nobis obiicitur? Si vera est, cur non recipitur? Dicam idipsum planius: si vera non est ea sententia; non igitur verum est, Pontifici plurimas animas secum ad inferos trahenti non posse dici, quid facis? Si vera est, igitur verè caput est Romanus Pontifex omnium Ecclesiarum, & cunctos iudicaturus, à nemine est iudicandus. Quare desinat Illyricus iam canones allegare, qui nihil ei prodesse possunt. Quod ad glossam attinet, sciat Illyricus, eam vel ab ipso Pontifice, tãquam falsam, esse sublatam in noua editione decreti; vel nunquam in decreto fuisse. Ego certè eam reperire non potui.

Pergit Illyricus: SECVNDO (Daniel) *dicit, quod se eleuabit supra Deum. id fecit* (Papa) *& ex præcedentibus apparet. Item quia vult se audiri plusquam Deum blasphemans q; & vociferatur: Scripturam esse fontem omnium hæresum & schismatum, ambiguam & obscuram, &c.*

Atqui oportuerat fideliter Danielis verba referre. Non enim ille ait: Eleuabit se supra Deum, sed *eleuabitur aduersus omnem Deum*. Et infrà: *Nec quẽquam Deorum curabit, quia aduersus vniuersa consurget.* Quæ nota clarissimè demonstrat, Papam nihil habere commune cum Antichristo. Nam Antichristus nullum Deorũ curabit; Papa verò vnum verum Deum Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum, colit. Neque id solùm facit, sed etiam (si vobis credimus) tot Deos palàm adorat, quot sunt in cœlis Sancti, in terris imagines, sub terram reliquiæ.

Iam verò quod addis: *Papam vociferari, Scripturam esse fontem hæresum & schismatum.* Ego certè in nullius vnquam Papæ scriptis legi, sed Lutheri tui verbum esse audio, Scripturam esse librum hæreticorum. Lutherus præfatione historiæ, quæ contigit in Stasfort anno 36. Quod quidem verbum si rectè accipiatur, non video cur meritò reprehendatur. Nam sanctus quoque HILARIVS in libro de Synodis extremo demonstrat, pleraque hæreses ex diuinis literis malè intellectis esse natas. Et TERTVLLIANVS in libro de præscriptione

magis audacter: *Nec periclitor*, inquit, *dicere ipsas quoque Scripturas sic esse ex Dei voluntate dispositas, vt hæreticis materias subministrarent, cùm legam; Oportet hæreses esse, quæ sine Scripturis esse non possent.*

Porrò ambiguas, & obscurissimas in plerisque locis Scripturas esse; non solùm Papa verissimè docet, sed omnes etiam veteres Patres: atque adeò ipse Lutherus, vellet nollet id fateri coactus est, cùm præfatione in Psalmos in hunc modum scripsit: *Nolim ab vllo id de me præsumi, quod nullus adhuc præstare potuit sanctissimorum, & doctissimorum; id est, Psalterium in omnibus suo legitimo sensu intelligere & docere. Sic est aliquos & eosdem ex parte intellexisse. multa sibi reseruauit spiritus, quo nos semper discipulos habeat; multa solùm ostendit; vt alliciat; multa tradit, vt afficiat.* Et infrà: *Scio esse impudentissimæ temeritatis eum qui audeat profiteri vnum Scripturæ librum à se in omnibus partibus intellectum.* Idem quoque Lutherus in lib. de Conciliis, & Ecclesia pag. 52. Nonne apertè fatetur, se magno sudore veram, & germanam Scripturæ sententiam quæsiuisse? Deniq; tot Scripturæ versiones, tot interpretationes, tot sectæ diuersissimæ apud aduersarios, quid aliud clamant, quàm Scripturam esse ambiguam, & obscuram?

Luth. in libro de Conciliis et Ecclesiis

TERTIO (Daniel) *dicit quod ei* (Antichristo) *prosperè succedet, donec finiatur ira Dei. oppressit Papa, vt voluit, sua tyrannide, & impietate tum politias plurimas, tum etiam innumeras Ecclesias.*

Et hoc qua ratione, quo auctore probatis? Potestis nolicere, quas politias, quas Ecclesias Pontifex Romanus oppresserit? quid si nos contrà demonstramus, huic tertiæ notæ Antichristi, notam planè contrariam, Papæ conuenire? Nam ab eo tempore, quo per vos Papa Antichristus esse cœpit, non modò non creuit eius imperium, sed semper magis, ac magis decreuit. LEONIS magni tempore; id est, annis centum quinquaginta antequam Antichristus vestra sententia nasceretur, Papa Romanus pluribus Gentibus præsidebat, quam sese Romani Imperij fines extenderent. Sic enim scribit idem LEO serm. 1. de natali Apostolorum: *Per sacram B. Petri sedem caput orbis effecta* (Roma) *latiùs præsides religione diuina, quàm dominatione terrena. Quamuis enim multis aucta*

Victo-

victoriis ius imperij tui, terra mariq; protuleris; minus tamen est, quod tibi bellicus labor subdidit, quàm quod pax Christiana subrecit. Et PROSPER in libro de ingratis:

Sedes Roma Petri, quæ pastoralis honoris
Facta caput mundo, quidquid non possidet armis,
Religione tenet.

At postea, Antichristo, (vt vos vultis) regnante, paulatim amisit Romana sedes Africam penè totam, Asiæ maximam partem, Græciam vniuersam. Nostris verò temporibus, quibus vos Antichristum maximè furere vociferamini, tam prosperè illi omnia successerunt, vt magnam Germaniæ partem amiserit, Suetiam, Gothiam, Noruegiam, Daniam vniuersam, bonam Angliæ, Galliæ, Heluetiæ, Poloniæ, Boëmiæ, ac Pannoniæ partem. Itaque si prosperè agere, nota est Antichristi; non Papa, qui tot prouinciis exutus est, sed Lutherus, qui prædicatione carnalis libertatis tot populos seduxit, & tam prosperè egit, vt ex priuato Monacho totius Germaniæ Propheta & quasi Papa quidam euaserit, Antichristus meritò dici potest. Sed perge.

QVARTO (Daniel) *dicit eum non curaturum Deum suorum Patrum. Hoc de Papa verè dici, superius in loco Ioannis clarè probauimus.* Et nos eodem in loco idipsum clarius reprobauimus. Perge igitur ad alia.

QVINTO, *dicit non curaturum amorem mulierum: quod Papa fecit tum præcipiendo suis cœlibatum, tum per suas sodomiticas libidines.*

Hîc omitto dicere de temeritate vestra qua quidlibet pronunciare audetis, parum pensi interim habentes, possint ne probari quæ dicitis, an non possint. Illud non omittam, verba Danielis etiamsi in textibus Græcis ita sonent, vt vos dicitis, tamẽ ex Hebraico fonte in contrariam planè sententiam à sancto Hieronymo esse translata: sic enim ille vertit; *Et erit in concupiscentiis fœminarum.* Et quamuis verba Hebraica רְצַל חֶמְדַּת נָשִׁים solum significent in concupiscentia fœminarum, & non habeant vllum verbum adiunctum, quo intelligi possit, vtrum erit aut non erit Antichristus in concupiscentiis fœminarum: duæ tamen coniecturæ sunt, quæ versionem S. Hieronymi probabiliorem faciunt.

VNA, quod constet Antiochum, de quo ad literam Daniel loquitur, & qui Antichristi figuram gerebat, valde addictum amoribus fœminarum fuisse: *Antiochus*, inquit Hieronymus in comment. huius loci, *luxuriosissimus fuisse dicitur, & in tantum dedecus per stupra, & corruptelas venisse regiæ maiestatis, vt mimis quoq; & scortis publicè iungeretur, & libidinē suam populo præsente compleret.* Quod cùm ita sit, quomodo credibile est de tali Rege Danielem dicturum fuisse, in concupiscentiis fœminarum non erit?

ALTERA coniectura est, quod cùm Antichristus Iudæorū Messias futurus sit, & Iudæi præter cetera bona, vxorum multitudinem à Messia suo exspectent; non est vllo modo probabile, Antichristum aut imperaturum, aut laudaturum cœlibatum.

Addo postremò, quod si nota est Antichristi cœlibatum indicere sacerdotibus; non solùm Papa, sed omnes veteres Patres, & ipsi etiam Apostoli, Antichristi quidam erunt. Nam (vt cetera prætermittam quæ suo loco adferentur) audi quid dicant Patres Concilij II. Carthaginensis, can. 2. *Omnibus placet, vt Episcopi, Presbyteri, Diaconi, vel qui Sacramenta contrectant, pudicitiæ custodes etiam ab vxoribus se abstineant; vt quod Apostoli docuerunt, & ipsa seruauit antiquitas, nos quoq; custodiamus.* Sed perge.

SEXTO *dicit* (Daniel) *quod colet Deum Maozim, idque auro, & argento, quod fecit, dum totam pietatem in eo collocat, vt multa, magnaq; templa splendidè extructa, omnigenis preciosis ornamentis niteant, cantuq; reboent.*

De Deo Maozim suprà multa dicta sunt, vbi ostendimus, Deum Maozim, aut ipsum Antichristum esse, aut ipsum Diabolum, quem occultè Antichristus colet. Sed videtur mihi noster Illyricus Iesum Christum facere Deum Maozim: quæ sanè intolerabilis blasphemia est. Nam templa omnia, quæ splendidè extruūtur, & auro, atque argento à Romanis Pontificibus exornantur, Christo Deo sacrari, ac dicari nemo est qui nesciat. Igitur, si qui eiusmodi templis colitur, is est Deus Maozim, quis non videt, Christū ipsum esse Deum Maozim? Neque verò templorum extructio atque ornatus, ab anno 666. cœpit, quo anno aduersarij Antichristum apparuisse volunt; sed ante hoc tempus annis fermè trecentis.

Audi

Audi EVSEBIVM ex versione Ruffini lib. 9. historiæ Ecclesiasticæ cap. 10. *Ex quo aderat cunctis velut diuino munere infusa lætitia, maximè videntibus ea loca, quæ paulò antè impiis tyrannorum machinis fuerant destructa, redintegratione constructione clariora, & celsiora consurgere, templaque excelsa pro humilibus conuenticulis eleuari.* Audi CYRILLVM Hierosolymitanum catecheſi 14. *Isti qui nunc sunt Reges, pietatis ergò, argento induentes & auro sanctam hanc Ecclesiam Resurrectionis, in qua nūc sumus, extruxerunt, & argenteis monumentis splendidam effecerunt.*

Vide præterea, si libet, de templorum Christianorum magnificentia, & splendore sacrorum vasorum Ecclesiæ, Eusebium lib. 3. & 4. de vita Constantini, Gregorium Nyssenum in oratione de sancto Martyre Theodoro, Gregorium Nazianzenum orat. 1 in Iulianum, Chrysostomum homil. 66. ad populum Antiochenum, Cyrillum Alexandrinum libro de recta fide ad Reginas, Damasum in vita sancti Syluestri, Ambrosium lib. 2. de officiis, cap. 21. Hieronymum in comment. cap. 8. Zachariæ, Augustinum in Psalm. 113. Paulinum Natali tertio sancti Felicis, Prudentium in hymno de sancto Laurentio, & Procopium in libro de ædificiis Iustiniani. Hi certè omnes ante tempora Antichristi floruerunt, & tamen ea testantur fuisse sua quisque ætate ædificia, & ornamenta templorum Christianorum; vt ea quæ nunc cernimus, cum illis nullo modo comparari possint.

SEPTIMO *dicit Daniel fore, vt Antichristus ditet suos socios; id Papa fecit.*

Scilicet valde ditauit Ioannem Eckium, Ioannem Cochlæum, Ioannem Roffensem, Latomum, Driedonem, Tapperum, Petrum à Soto, & alios tam multos doctissimos viros; qui cùm dies & noctes laborarent vt vestros furores comprimerēt, ne obolum quidem vnquam à Romano Pontifice acceperunt: quanquam neque ipsi mercedem ab homine expetebant, qui pro Dei gloria potissimùm laborabant. Quod si Romanus Pontifex opulenta sacerdotia Cardinalibus & Episcopis attribuit, non tam ipse eos ditare censendus est, quàm fidelium pietas, quæ eiusmodi prouentus Ecclesiis donauit.

Pergit Illyricus: *Paulus 2. Thess. 2. quinq; notas Antichristi præter prædictas ponit.* PRIMA, *quod in templo Dei sedebit.*

Hoc facit Papa, se Christi vicarium fingendo, & in conscientiis hominum regnando. Si enim se Christi hostem profiteretur, vt Mahometes, esset extra Ecclesiam.

Sed Paulus, Illyrice, non solùm ait, Antichristum sessurum in templo Dei (omnis enim Episcopus sedet in templo Dei) sed explicat modum quo ille in templo Dei sessurus est, & cens: *Ostendens seipsum ὅτι ἐστὶ Θεὸς*, Papa verò, testes, vicarium Dei se facit, ac per hoc non Deum. Nec enim vicarius Dei, Deus esse potest, nisi fingas Deos minores, & Deos maiores. Deinde quæro abs te, si Papa non est extra Ecclesiam, vt tu hoc loco dicis; ac proinde est intra Ecclesiam: vbi, quaso, tu es cum tuis? nónne extra Ecclesiam? Ecclesia enim una est, & in illa sedet Papa; Vos igitur qui in illa non estis, in nulla estis. Sed audiamus cetera.

Secvnda, quod ait, iam mysterium agi: id opinor exspectare, quod Episcopus Romanus, paulò pòst cœpit caput esse supra alios.

Nimirum id est, quod ego suprà breuiter annotaui, secutus Nicolaum Sanderum, qui antea idipsum viderat, & scripserat, vobis S. Petrum Antichristũ esse; Simonem verò Magum, aut Neronem, Christum. Paulus enim non ait, mysterium iniquitatis paulò pòst operabitur, sed iam operatur. Quare si hoc mysterium ad Romanum Pontificem pertinet, ad S. Petrum pertineat necesse est: & si B. Petrus, quod horret animus cogitare, & manus trepidat scribere, Antichristus fuit; quis non videat Simonem, & Neronem S. Petri fuisse Christum & Deum fuisse? Sed habeas tibi eiusmodi Deos & Christos, nec enim inuidemus. Pergit.

Tertia, quod dicit, Antichristum venturum cum signis mendacibus: quod Papa, teste experientia, fecit.

Qvarta, quod mittet Deus efficaciam illusionis: quod in Papatu manifestè accidit. Omnia enim longè firmius credimus Papæ, quàm Deo.

De miraculis Antichristi suprà disseruimus cap. 15. & mendacium est impudentissimum, quod de experientia Illyricus dicit; nam Pontifices nec vera, nec falsa vlla miracula fecerunt, neque hoc seculo, nec superiore, quibus tamẽ Antichristum maximè regnare dicunt. Qvod verò addit de efficacia illusionis, nemo non videt, quàm facilè in aduersarios retorqueá-

queatur. Quæ enim maior efficacia illusionis fingi potest, quàm vt inueniantur hoc tempore qui malint duobus aut tribus apostatis fidem habere; quàm Ecclesiæ vniuersæ, omnibus Conciliis, & omnibus Patribus, qui præter doctrinam admirabilem, & vitæ sanctitatem eximiam, signis etiam & miraculis plurimis, & maximis claruerunt?

Iam verò quod ex Ambrosio, vt QVINTAM notam explicet, adfert Illyricus, suprà est refutatum in secunda demonstratione, qua probauimus Antichristum nondum venisse.

Addit postremò Illyricus quædam ex epistola ad Timotheum. 1. *Timoth. 4. postremis temporibus discedent quidam à fide. Papa negat esse aliam fidem præter historicam. Attẽdent spiritibus impostoribus: Papa omnia visionibus spirituum, & animarum probat. Prohibebũt coniugium, & ciborum vsum: horum vtrumq; de Papa verissimum & notissimum est.*

Sed, bone vir, Papa vnam esse fidem à Paulo didicit; tu videris, vnde præter vnam fidem aliam didiceris: *Vnus Deus*, inquit Apostolus ad Ephes. 4. *vna fides, vnum baptisma.* Nec istam vnam fidem Paulus vnquam definiuit, esse fiduciam innitentem promissioni & verbo Dei; vt vos definitis Cent. 1. lib. 2. cap. 4. col. 262. Sed ait ad Romanos cap. 10. *Hoc est verbum fidei quod prædicamus, quia si confitearis in ore tuo Dominum Iesum, & in corde tuo credideris, quod Deus illum suscitauit à mortuis, saluus eris.* Et ad Hebr. cap. 11. dicit: *Fide credimus aptata esse secula verbo Dei.*

Quis autem nescit, ad sacram historiam pertinere, & Christum a mortuis resurrexisse, & secula verbo Dei esse aptata? Nec tamen nos istam vnam, solam, & veram fidem; qua certissimè credimus, quidquid Deus per Apostolos & Prophetas reuelare dignatus est; fidem historicam, sed fidem Catholicam nominamus. Vobis enim relinquimus vocũ nouitates.

Quod addis, Papam omnia probare visionibus spirituum & animarum, nescio quis tibi spiritus reuelauerit. Nos enim ad ea confirmanda, quæ ad statum animarum pertinent, interdum aliquid ex animarum apparitionibus, à probatis ac vetustis auctoribus scriptis, adferimus. Quale est illud quod scribit Eusebius de apparitione sanctę Potamienæ, lib. 6. hist. Eccles. cap. 5. & illud quod refert D. Augustinus, de apparitione S. Felicis Nolani, libro de cura pro mortuis, capite 16.

Ad alia verò confirmanda dogmata, nescio quis vnquam Catholicorum visiones animarum attulerit. Sed nō est hoc primum vestrum mendacium.

Quod vltimo loco adfers de prohibitione ciborum, & cōiugij, satis perspicuè refellitur ab Avgvstino lib. 30. contra Faustum, cap. 6. vbi sic ait: *Si ad virginitatem sic hortamini, quemadmodum hortatur Apostolica doctrina; Qui dat nuptum bene facit, & qui nō dat nuptum melius facit: vt bonas esse nuptias diceretis, sed meliorem virginitatem, sicut facit Ecclesia, quæ verè Christi est Ecclesia; non vos Spiritus sanctus ita prænunciaret, dicēs, prohibentes nubere. Ille enim prohibet, qui hoc malum esse dicit, nō qui huic bono aliud melius anteponit.* Et infrà: *Videtis ergo multum interesse inter hortantes ad virginitatem, bono minori bonum amplius prænendo: & prohibentes nubere, concubitum propagationis, quæ solus propriè nuptialis est, vehementius accusando: Multum interesse inter abstinentes à cibis propter sacratam significationem, vel propter corporis castigationem; & abstinentes à cibis, quos Deus creauit, dicendo, quod eos Deus non creauit. Proinde illa doctrina est Prophetarum, & Apostolorum; hæc dæmoniorum mēdaciloquorum.* Hæc Augustinus pro & pro nobis. Nec est opus aliquid addere.

Concludit Illyricus: *Constat ergo ex hisce signis, Papam esse illum ipsum verum Antichristum, de quo Scripturæ vaticinatæ sunt.*

Sed aptius fortasse concluisset hoc modo; constat ergo ex hisce mendaciis, Illyricum esse vnum ex præcursoribus illius, quem impudentem ore futurum esse S. Daniel multò ante prædixit.

CAPVT XXII.

Refelluntur ineptiæ Tilemanni.

Tilemannvs Heshusius in libro quem inscripsit de sexcentis erroribus Pontificiorum, cùm debuisset inscribere, de sexcentis mendaciis Lutheranorum, proprium titulum de Antichristo fecit; is est 33. titulus, & complectitur errores quatuor. Sic igitur ait.

Primo,

PRIMO, *Pontificij dicunt, Antichristum ex Babylonia de tribu Dan venturum esse. Compendium Theologiæ lib. 7. cap. 8.*

Habemus gratias Tilemanno, qui tam antiquos & tam sanctos Pontificios esse docet. Nam si Pontificij sunt, qui dicunt ex tribu Dan Antichristum venturum; certè Pontificij sunt Irenæus, Hippolytus, Ambrosius, Augustinus, Prosper, Theodoretus, Gregorius, Beda, Aretas, Rupertus, Anselmus, & Richardus: hi enim omnes, vt suprà ostendimus cap. XII. communi consensu docent, Antichristum nasciturum de tribu Dan. Sed perge.

SECVNDO, *Papistæ negant; Romanum Pontificem cum suo sodalitio esse verum Antichristum, cùm id validissimis & apertissimis verbi diuini testimoniis comprobetur & demonstretur.*

Sed nos ista testimonia nondum vidimus: nec in nostris Bibliis Hebraicis, Græcis, Latinis, vsquam exstant. Quæ enim à vestris testimonia adferuntur, Romanum Pontificem ne nominant quidem.

TERTIO, *docent; Antichristum tantùm tribus annis cum dimidio regnaturum. Compendium Theologiæ; &c.*

Hîc verò immortales tibi gratias agimus, quod Papistas esse fatearis, non solùm omnes veteres Patres; verùm etiam Danielem Prophetam, & Ioannem Euangelistam. Et sanè miseret me tui & tuorum, quibus fœcem duntaxat Scriptorum reseruas, omnibus doctis, & probatis Patribus ad Papistas ablegatis. Vide si placet quæ suprà docuimus, cap. VIII. atque inuenies diserris verbis docuisse, quod tu Papistas docere affirmas, Irenæum, Hippolytum, Cyrillum, Hieronymum, Augustinum, Theodoretum, Primasium, Aretam, Bedam, Anselmum, Richardum, Rupertum, & etiam Danielem & Ioannem.

QVARTO, *docent; Antichristum interfectum iri in monte oliueti. Compendium Theologiæ lib. 7. cap. 14.*

At hîc quoque magnos viros Papistas facis. Siquidem Antichristum in monte oliueti interficiendum esse, ex ipso Daniele & Esaia colligit Hieronymus in commentar. cap. 11. Danielis. Theodoretus quoque in eundem locum scribens, etiamsi montem oliueti non nominat, affirmat tamen Antichristum non procul à Hierosolyma esse necandum. Sed vi-

deamus iam quibus argumentis errores prædictos refellat. Subiicis enim continuò antidotum in hæc verba.

Nugæ Pontificiæ de Antichristo, quia nullo testimonio sacræ Scripturæ nituntur, reiiciendæ & detestandæ sunt. Nam, vt Hieronymus rectè loquitur, quod in Scriptura auctoritatem non habet, eadem facilitate contemnitur, qua asseritur. Et Paulus monet, vt nobis caueamus à traditionibus hominum. Col. 2. Hoc autem dico, ne quis vobis falsis rationibus imponat, &c. Item: Videte ne quis vos deprædetur per Philosophiam, etc. Ex verbo Dei petendũ est quid sit de Antichristo sentiendum, vt 1. Ioan. 2. Quis est mendax, nisi qui negat Iesum esse Christum? hic est Antichristus. Itẽ 2. Thess. 2. Homo peccati & filius perditionis effert seſe super omnem Deum, &c. Item Matt. 24. Exorientur Pseudochristi & Pseudoprophetæ, & edent signa, &c. Item Daniel. 11. Et faciet munitionem Dei Mauzim, &c. Item Apocal. 17. Et vidi mulierem ebriam de sanguine Sanctorum, & de sanguine Martyrum Iesu. Ex his sacræ Scripturæ testimoniis liquido apparet, quæ sit fides Christiana de Antichristo, quem Christus, & Apostoli prædixerunt venturum. Et cùm luce meridiana clarius sit singula exactissimè conuenire in Romanum Pontificem, dubitari non debet, quin Romanus ille tyrannus pessimus sit Antichristus. Hæc ille.

ad formam syllog.

Non erit molestum, credo, si hæc tua argumenta paulo rudiores ad formam syllogisticam reuocemus, & inde confutationem suprà scriptorum errorum apertissimè concludamus. Sic igitur refellitur error PRIMVS. Nugæ Pontificiæ, quia nullo testimonio Scripturæ nituntur, reiiciendæ & detestandæ sunt: At verbũ Dei clamat: *Qui negat Iesum esse Christum, hic est Antichristus.* 1. Ioan. 2. Igitur error est dicere, Antichristum ex tribu Dan esse venturum.

ALTER error ita confutatur; vt Hieronymus rectè dicit, quod in Scriptura non habet auctoritatem, eadem facilitate contemnitur, qua asseritur. Sed Paulus ait: *Homo peccati & perditionis filius effert seſe super omnem Deum.* 2. Thes. 2. Igitur errant Papistæ cùm negant Papam esse Antichristum.

TERTIVS sic, & fortius, quia ex duabus Scripturis. Paulus ait: *Hoc autem dico, ne quis vobis falsis rationibus imponat, &c.* Colos. 2. At exorientur *Pseudochristi, & Pseudoprophetæ, & edent signa, &c.* Matth. 24. Igitur error Pontificiorum

rum intolerabilis est, qui Antichristum tribus annis cum dimidio regnaturum dicunt.

POSTREMVS sic, & fortissimè, quia ex tribus Scripturis. Paulus monet: *Videte, ne quis vos deprædetur per Philosophiam, &c.* Coloss. 2. Atqui Antichristus faciet munitionem Dei Maozim. Daniel. 11. & Ioannes vidit mulierem ebriam de sanguine Sanctorum, Apocal. 17. Errant igitur toto cœlo Papistę cùm dicunt Antichristum in monte oliueti esse occidendum.

Dabit veniam candidus lector, quod ita ridiculè Tilemannum exceperim. Coëgit enim me impudentia hominis, qui cùm nihil adferat dignum confutatione, tamen ita garrit, ita gloriatur, ac si demonstrationes Mathematicis certiores & clariores in medium attulisset.

CAPVT XXIII.

Refelluntur mendacia Chytræi.

DAVID Chytræus in comment. cap. 9. Apocal. explicans visionem illam Ioannis, qua quinto Angelo tuba canente primùm visa est ingens stella de cœlo cadere in terram, cui data est clauis putei abyssi: Deinde visus est fumus ex abysso densissimus ascendere, qui solem & aërem obscurauit: Postremò ex fumo visæ sunt prodire locustæ quædam admirabiles, quæ paulò pòst etiam equorum, & leonum, & scorpionum, & hominum armatorum speciem præ se ferebant. Hanc, inquam, visionem Chytræus explicans, ita eam Romano Pontifici conuenire existimauit. atque ab aliis existimari voluit, vt diceret: *Antichristum, seu ordinem Papatus Romani in hac visione describi, non dubium est.*

Et quidem initium huius visionis ab anno Domini DC. sumendum esse docet, ac stellam illam de cœlo cadentem Gregorium magnum Romanum Pontificem, eiusque successores esse, qui abiectis clauibus regni cœlorum claues putei abyssi receperunt. Fumum ex puteo prodeuntem esse corruptelas doctrinæ variasque traditiones Pontificum Romanorum. Denique examen locustarum vult esse Episcopos, Clericos, Monachos, &c. ac vt fumum istum aliquo modo dissiparet, proposuit antithesim doctrinæ Pontificię, & Euangelicę, seu

seu Antichristianæ, & Christianæ, quæ duodecim articulos quasi alterum Symbolum Apostolicum comprehendit.

Sed hæc eius sententia multis modis refelli potest. Primo, quoniam nullo teste nititur. Veteres enim interpretes, vt Haretas, Beda, Primasius, Anselmus, Rupertus, & alij in hunc locum per stellam illam, quæ de cœlo cecidit, Diabolum intelligunt, non Episcopum aliquem. De Diabolo enim dicitur Isaiæ 14. *Quomodo cecidisti de cœlo Lucifer, qui mane oriebaris?* Et quia Diabolus multò antè cecidit quam Ioannes Apocalypsim scriberet, propterea notant Patres non esse dictum à Ioanne; Vidi stellam de cœlo cadentem; sed, *Vidi stellam de cœlo cecidisse in terram.* Vidit enim Ioannes stellam illam per terram iam repentem, quæ olim in cœlo clarissimè fulserat. Diabolo etiam aptissimè conuenit, quod sequitur: *Et data est ei clauis putei abyssi.* Vt enim Christus habet & communicat suis claues regni cœlorum, & regnat in mentibus fidelium, & piorum: Ita Diabolus habet claues putei abyssi, & regnat in filiis diffidētiæ; & in Scripturis passim vocatur: *Princeps tenebrarum, Princeps huius mundi, Deus huius seculi.* Ioan. 12. & 14. 2. Cor. 4. Ephes. 6. Col. 1. & alibi. Ipse quoque est, qui Deo permittente fumum ex puteo emittit errorum. Et qui noua locustarum examina; id est, nouos hæresiarchas cum exercitibus suis singulis penè seculis in Ecclesiæ fines immittit.

Secundo, quia Chytræi sententiæ repugnat quod ait Ioannes in hoc eodem capite de sexto Angelo, & sexta persecutione. Nam S. Ioannes 8. & 9. cap. Apocal. describit per tubas sex Angelorum, sex persequutiones hæreticorum, quæ futuræ erant à tempore Apostolorum vsq; ad mundi consummationem. Et ipse idem Chytræus per Primam tubam intelligit non malè hæresim Ebionitarum, quæ tempore Apostolorum excitata est; per Secundam intelligit hæresim, quæ postea sequuta est Gnosticorum; per Tertiam, hæresim adhuc posteriorem Samosateni & Arij; per Quartam, hæresim Pelagij, quæ illis omnibus posterior fuit.

Iam verò si per Quintam intelligitur Antichristi Romani persequutio, quæ, vt ipsi etiam fatentur, nouissima persecutio est, quid intelligemus per sextam tubam? Respondet Chytræus, per Sextam tubam significari persequutionem

tionem Mahumeti & Turcarum. Sed hoc non rectè dicitur, tum quia Mahumetani non hæretici, sed pagani sunt; tum etiam quia Mahumeti persequutio non sequetur Antichristi persequutionem, sed præcedet, vt nos existimamus; vel simul peragitur, vt Chytræus dicit. Itaq; confundere cogitur Chytræus tubam quintam cum sexta, cùm tamen reliquas ad diuersa tempora satis apertè retulerit. Melius igitur Catholici per sextam tubam intelligunt Antichristi persequutionem, quæ verè postrema & grauissima erit; per quintam autem, hęresim aliquam valde pernicioſam, quæ Antichristi tempora proximè anteceder, quam quidem esse hæresim Lutheranam multi valde probabiliter coniiciunt.

TERTIO, quia toto cœlo aberrat Chytræus, cùm stellam cadentem S. Gregorium esse docet. Siquidem S. Gregorius, si vlla fides historicis haberi potest, non de cœlo ad terram cecidit, sed de terra ad cœlum ascendit. Nam ex Prætore Monachus, ex Monacho Episcopus factus est; nec vnquam ab Episcopatu ad præturam, nec à monachatu ad seculum rediit. Quomodo etiam Basilius, Nazianzenus, Chrysostomus Græci; Martinus, Paulinus, & Augustinus Latini, ex secularibus Monachi, ex Monachis Episcopi facti sunt: nec vllus dixit vnquam eos propterea de cœlo in terram cecidisse. Deinde Gregorius continentia, sobrietate, amore rerum cœlestium nulli fuit secundus; humilitate autem penè omnibus præstitit: & tamen audet Chytræus dicere, eum de cœlo; id est, à vita cœlesti ad terram; hoc est, ad vitam terrenam, & delicioſam cecidisse.

Denique ipse quoq; Lutherus, Gregorium sanctum Pontificem fuisse, dicit in supputatione temporum; & Lutherum sequutus Theodorus Bibliander, tab. 10. Chronolog. eundem Gregorium miris laudibus effert, & quantum profecerit in studio pietatis & doctrinæ, ex libris eius cognosci posse, dicit. quod sanè verissimum est. Spirant enim scripta eius admirabilem sanctitatem.

Nec minus vanum est, quod addit de fumo putei idem Chytræus, quem interpretatur corruptelas doctrinæ à Gregorio & successoribus in Ecclesiam introductas. Gregorius enim nihil nouauit, quod attinet ad doctrinam; quod verò ad ritus & disciplinam pertinet, multa correxit, quæ per abusum

sum irrepserant; multa restituit, quæ negligentia temporum obliterata fuerant; pauca admodum, eaque maturo consilio instituit noua, vt cognosci potest, tum ex libris quatuor de vita ipsius, à Ioanne Diacono scriptis, tum ex epistola eius ad lib. 7. vbi rationem reddit rituum, quos renouauit, vel instituit. Sed maximè hoc ipsum planũ fiet, si percurramus ipsius antithesim doctrinæ Euangelicæ & Pontificiæ, quam Chytræus proponit, & ad quam sæpius postea lectores suos remittit. Sic igitur ait.

I.

De vera Dei agnitione & inuocatione.

EVANGELION *docet, vnum solum Deum inuocandum & colendum esse, sicut se in suo verbo coli præcepit, & omnem fiduciam salutis nostræ in sola bonitate & misericordia Dei collocandam esse. Pontificij iubent, non vnum solum verum Deum, sed etiam homines mortuos, seu sanctos inuocare, & in periculis opem & auxilium petere & exspectare, & Deinde etiam, planè Ethnico more, alligant inuocationem & cultum Dei ad certas statuas, perinde ac si ad hanc, aut illam statuam inuocanti, Deus magis propitius sit, quàm alibi.*

QVONIAM de his controuersiis, quæ in hac antithesi attinguntur, nos alibi copiosè disseruimus: hîc solùm brevissimè demonstrabimus, nec pugnare cum verbo Dei, nec cepisse tempore S. Gregorij eam doctrinam, quæ à Chytræo pontificia nominatur.

Igitur verbum Dei docet quidem, vnum solum Deum colendum & inuocandum, ea inuocatione & adoratione, quæ soli Deo debetur; nec enim patitur Deus verus, qui est etiam Deus Zelotes, vt creaturam quamlibet pro creatore habeamus. Interim tamen idem ipsum verbum Dei iubet, vt creaturas excellentiores honoremus, quasdam etiam inuocemus, non quidem vt Deos, sed vt Deo caras & familiares. Quemadmodum Reges molestè quidem ferrent, si regios honores in seruos suos conferri viderent: qui tamẽ libenter accipiunt, cùm eosdem suos seruos honorari & obseruari conspiciunt: *Adorate*, inquit Dauid in Psalm. 98. *scabellum pedum eius*. Et Iob, ca. 5. *Voca*, inquit, *si est qui tibi respondeat, & ad aliquem Sancto-*

Sanctorum conuertere. Quocirca Abdias vir magnus & sanctus, adorauit Heliam pronus in terram, 3. Regum 18. Et filij Prophetarum cùm audiuissent, requieuisse spiritum Heliæ super Heliseum, accedentes, *adorauerunt eum proni in terram*, 4. Regum 2. Et Apostolus Paulus in singulis ferè epistolis implorat orationes Christianorum, vt per eas liberetur à multis periculis. Nec vlla ratio reddi potest, cur minuatur honor Deo debitus, si à Sanctorum spiritibus postulemus, vt pro nobis Deum orent; & non minuatur, si illud idem à viuentibus postulemus.

Denique B. AMBROSIVS annis C C. antiquior S. Gregorio fuit, & tamen in libro de viduis ita loquitur: *Obsecrandi sunt Angeli, qui nobis ad præsidium dati sunt: Martyres obsecrandi, quorum videmur nobis quoddam corporis pignore patrocinium vindicare*. Et infrà: *Non erubescamus eos intercessores nostræ infirmitatis adhibere, &c.*

Porrò ad statuas Sanctorum, ad memorias Martyrum, & cetera monumenta religiosa non aliter alligamus cultum, & inuocationem, quàm alligauerit olim Deus ad sanctuarium, siue ad templum Salomonis. Etsi enim vbique Deus nos audit, & in omni loco leuare possumus manus ad Deum; tamen non sine caussa, Spiritus sanctus apud Isaiam, cap. 56. & Christus apud Matthæum, cap. 21. Templum Dei, domum orationis vocarunt: nec sine caussa piissimus Imperator Theodosius (vt interim plurima alia antiquitatis exempla præteream) circuibat cum Sacerdotibus, & populo omnia orationum loca; ante Martyrum & Apostolorum thecas iacebat cilicio prostratus, & auxilia sibi fida, Sanctorum intercessione, poscebat. Et certè Theodosius, qui hoc egit, & Ruffinus, qui hoc scribit lib. 2. hist. Eccles. cap. 33. S. Gregorium annis fermè ducentis præcesserunt.

II.

De officio & beneficiis Christi.

EVANGELION *docet, propter vnicum & solum Filium Dei Dominum nostrum Iesum Christum pro nobis crucifixum, mortuum, & resuscitatum, gratis, non propter vlla nostra opera, aut merita, nobis remissionem peccatorũ, & salutem æternam donari. Et quidem hunc solius Dei honorem proprium esse,*

vt

vt dicitur Isaiæ 34. Ego sum, ego sum ipse, qui deleo iniquitates. Item; Non est in aliquo alio salus. Pontificij contrà docent non propter solius Christi meritum; sed partim propter Christum, partim propter nostram contritionem, & obedientiam, seu bona opera nos iustificari, & saluos fieri, &c.

Non hoc habet Catholica doctrina, vt partim propter Christum, partim propter opera sua iustificentur peccatores, quasi etiam sine Christo ipsa opera aliquid mereantur. Siquidem tria distinguimus operum genera. VNVM eorum, quæ fiunt ex solis viribus naturæ, sine fide, & gratia Dei; & de his apertè pronunciamus cum Apostolo, quia ex operibus non iustificatur homo, sed ex fide; & si ex eiusmodi operibus quis iustificaretur, haberet gloriam, sed non apud Deum, vt de Abraham B. Paulus dixit, ad Rom. 4. Itaq; de his operibus nulla est inter nos controuersia, tametsi passim impudentissimo mendacio id nobis tribuitis, quòd opera sine Christi fide meritoria esse doceamus.

ALTERVM est operum genus, quod ex fide & gratia Dei procedit, & ad reconciliationem cum Deo, ac peccatorum remissionem disponit; qualia sunt Oratio, Eleemosyna, Ieunia, Dolor de peccatis, & alia id genus. Quæ quidem opera non dicimus esse meritoria, ex iustitia ipsius reconciliationis; sed è contrario potius audimus Tridentinam Synodum dicentem, sess. 6. cap. 8. ideo gratis iustificari homines, quia nec fides, nec opera, quæ iustificationem præcedunt, ipsam meruerentur; nimirum ex iustitia, quasi eiusmodi operibus esset debita iustificatio: fatemur tamen hæc ipsa opera, quatenus à fide, & adiutorio diuino proficiscuntur, diuina esse opera, & suo modo mereri; hoc est, impetrare peccatorum remissionem. Id enim, etsi vos non conceditis, concedit tamen verbum Dei. Quid enim est, quod ait Ezechiel, cap. 18. *Cum averterit se impius ab impietate sua, ipse animam suam viuificabit?* Quid est, quod ait Daniel, cap. 4. *Peccata tua eleemosynis redime?* Quid est, quod ait Ionas, cap. 3. *Vidit Deus opera eorum* (ieiunia & cilicium) *& misertus est eis?* Quid est, quod ait Christus, Luc. 7. *Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum?*

Idipsum quoque non solùm GREGORIVS, sed ante eum multi Patres docuerunt. AMBROSIVS lib. 10, in Luc. *Lacry-*

ma,

ma, inquit, *Veniam non postulant, sed merentur.* HIERONYMVS lib. 2. aduersus Pelagianos: *Qui peccata simpliciter confitentur, merentur humilitate clementiam Saluatoris.* AVGVSTINVS epist. 105. *Nec ipsa remissio peccatorum sine aliquo merito est, si fides hanc impetrat. Neque enim nullum est meritum fidei: qua fide ille dicebat; Deus propitius esto mihi peccatori, & descendit iustificatus meritò fidelis humiliatus, &c.* Et epist. 106. *Si quis dixerit, quòd gratiam bene operandi fides mereatur, negare non possumus, immò gratissimè confitemur.*

POSTREMVM deniq; genus operum est eorum, quæ à iustificato iam homine fiunt, & à Spiritu sancto inhabitãte cor hominis, & caritatem in eo diffundente procedunt. Quibus operibus, velitis, nolitis, meritum attribuimus: non quo remissionem peccatorum, quæ præcessit, & quæ sub meritum propriè cadere non potest; sed gloriam ac beatitudinem sempiternam, verè & propriè mereantur; alioqui enim quomodo Paulus 2. Timot. 4. diceret: *Bonum certamen certaui, cursum consummaui, fidem seruaui, in reliquo reposita est mihi corona iustitiæ, quam reddet mihi in illa die iustus Iudex?* Si enim vita æterna non est verè merces operum bonorum, cur eam vocat coronam iustitiæ, & non potius donum clementiæ? Cur dicit reddendam, nõ donandam? Cur à iusto Iudice, non à liberali Rege? Rectè igitur AVGVSTINVS in epist. 105. *Vnde*, inquit, *ipsa vita æterna, quæ vtique in fine sine fide habebitur, & ideo meritis præcedentibus redditur; tamen quia eadem merita, quibus redditur, non à nobis parata sunt per nostram sufficientiam, sed in nobis facta per gratiam, etiam ipsa gratia nuncupatur; nec ideo, quia meritis non datur, sed quia data sunt & ipsa merita, quibus datur.*

Neque verò terrent nos duo illa Scripturæ testimonia: *Ego sum qui deleo iniquitates.* Et: *Non est in alio aliquo salus.* Nam excludunt eiusmodi testimonia alium Deum, alium Christum, alium Saluatorem, & Medicum animarum, qui Deo vero & Christo Iesu Saluatore excluso, salutem polliceatur: non tamen excludunt Fidem, Spem, Charitatem, Pœnitentiam, Sacramenta; quibus veluti quibusdam mediis & instrumentis, ipso Deo præcipuè operante, Christi nobis meritum applicatur. Alioqui enim, qua ratione cum istis sententiis: *Ego sum qui deleo iniquitates;* &: *Non est in aliquo alio*

salus; cohærent ille: *Fides tua te saluam fecit*, Luc. 7. *Saluabit eos, quia sperauerunt in eo*, Psal. 36. *Ipse animam suam saluabit*, Ezech. 18. *Timor Domini expellit peccatum*, Eccles. *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, saluus erit*, Marci 16. *Qui manducat hunc panem, viuet in æternum*, Ioan. 6. Sed his hactenus. Pergit Chytræus.

III.

EVANGELION *docet, agentem pœnitentiam, & audientem promissionem, debere credere promissioni; & statuere peccata non tantùm aliis, Petro aut Paulo, sed etiam sibi propter Christum remitti; se Deo placere, à Deo recipi, & exaudiri; & hac fide in quotidiana inuocatione ad Deum accedendum esse. Pontificij contendunt, semper dubitandum esse, an habeamus remissionem peccatorum. Quæ dubitatio simpliciter pugnat cum fide, & planè Ethnica est.* Hæc ille.

Euangelium nostrum satis apertè docet, oportere fidem haberi promissionibus Dei; nec de iis vlla ratione dubitandum esse, Catholici omnes docent. At promitti hominibus a Deo absolutè remissionem peccatorum, in Euangelio nostro nusquam legitur. Multò verò minùs legitur, debere vnumquemque certò statuere, sibi peccata remitti, se Deo placere, à Deo recipi, & exaudiri. Et meritò id non legitur, quia destrueret cetera, quæ in eo apertissimè clarissimèque leguntur. Quid enim illo clarius, quod scribit Sapiens Eccles. 9. *Sunt iusti atque sapientes, & opera eorum in manu Dei, & tamen nescit homo, vtrum odio, vel amore dignus sit.* Item illud quia est perspicuum, quod ait Iob, cap. 9. *Etiamsi simplex fuero, ipsum ignorabit anima mea.* Et infrà: *Verebar omnia opera mea, sciens quod non parceres delinquenti?*

Quid, quod promissiones diuinæ ferè omnes conditionem annexam habent, quam nemo certò nosse potest, an, vt oportet, impleuerit? Matth. 19 *Si vis ad vitam ingredi, serua mandata.* Luc. 14. *Si quis venit ad me, & non odit patrem, & matrem, & vxorem, & filios, & fratres, & sorores, adhuc autem & animam suam, non potest meus esse discipulus.* Rom. 8. *Ipse Spiritus testimonium reddit spiritui nostro, quòd sumus filij Dei; sic autem filij, & hæredes, hæredes quidem Dei, cohæredes autem Christi, si tamen compatimur, vt & conglorificemur.*

Deni-

Denique, S. AMBROSIVS Gregorio (vt suprà diximus) multò antiquior, in serm. 5. super Psal. 118. *Sui volebat, inquit, auferri opprobrium; quod suspicatus est, vel quia cogitauerat in corde, & non fecerat, & pœnitentia licet abolitum, suspectus tamen erat, ne fortè adhuc remaneret eius opprobrium; & ideo Deum precatur, vt illud auferat, qui solus nouit, quod nescire potest etiam ipse, qui fecit.*

IV.

EVANGELION *docet, vnicũ tantum in mundo sacrificium propitiatorium esse, &c. Hebr. 7. 10. Christus semel oblatus est, vt tolleret peccatum, &c. Pontificij docent, quotidie in sacrificio Missæ Christum à Sacerdotibus Deo Patri offerri, &c.*

Euangelium quidem docet, vnicum tantum in mundo esse sacrificium propitiatorium; illud videlicet, quod in cruce semel oblatum est: neque id Catholici negant. At illud vnicum sacrificium non posse quotidie repeti in mysterio ab ipsò eodem summo Pontifice Christo per manus Sacerdotum, Euangelium nusquam docet, & hoc Catholici affirmant. Neq; ij soli id affirmant, qui post Gregorij tempora fuerunt; sed omnes omnino Patres, etiam qui multis seculis Gregorium præcesserunt. Audi, nomine ceterorum, vnum AVGVSTINVM in epist. 23. ad Bonifacium, sic loquentem: *Nonne semel immolatus est Christus in seipso? & tamen in Sacramento non solùm per omnes Paschæ solennitates, sed omni die populis immolatur.*

V.

EVANGELION *docet, peccatum esse, non tantùm actiones externas pugnantes cum lege Dei, verùm etiam dubitationes de Deo, securitatem carnalem, & contumaciam, ac concupiscentiam nobiscum nascentem, & in renatis reliquam, Roman. 7. Pontificij negant, hæc mala in renatis reliqua, esse peccata pugnantia cum lege Dei.*

Nusquam Pontificij; hoc est, Catholici docent, solùm actiones externas esse peccata: sed vobis mentiri licet; id enim à patre vestro didicistis, qui in veritate non stetit. Porrò dubitationes de Deo, securitatem carnalem, contumaciam, & concupiscentiam, si voluntariæ sint, peccata esse, minimè dubitamus; si verò sint inuoluntariæ, quales erant cupiditates

illæ carnis contra spiritum, quas Paulus sentiebat, etsi eis non consentiret; eas verò peccata esse, constanter negamus. Nec de Paulinis verbis vobiscum disceptamus, quasi Pauli verba vobis vera, falsa nobis esse videantur: sed de eorum verborum interpretatione. Nec molestè ferre debetis, si Augustinum, & omnem chorum Sanctorum vobis nouis hominibus præponamus. Sic enim loquitur Augustinus lib.1. contra duas epistolas Pelagianorum, cap.13. *Sed de ista concupiscentia carnis falli eos credo, vel fallere, cum qua necesse est, vt etiam baptizatus, & hoc si diligentissimè proficit, & spiritu Dei agitur, pia mente confligat. Sed hac, etiamsi vocatur peccatum, non quia peccatum est, sed quia peccato facta est, sic vocatur, sicut Scriptura manus cuiusque dicitur, quòd manus eam fecerit.*

VI.

EVANGELION *docet, hominem in hac imbecillitate naturæ, nequaquam posse satisfacere legi Dei, & hac perfecta impletione legis iustum, & omnis peccati expertem esse,* Rom. 8. *Sensus carnis inimicitia est aduersus Deum; legi enim Dei non obtemperat, ac ne quidem potest. Pontificij contendunt, hominem posse legi Dei satisfacere, & hac impletione legis iustum esse, & vitam æternam mereri.*

Non dicunt Pontificij; hoc est, Catholicæ Ecclesiæ filij, hominem in hac imbecillitate naturæ, omnis peccati expertem esse. Agnoscimus enim & profitemur verissimum esse, quod ait Ioannes initio epist.1. *Si dixerimus, quia peccatum non habemus, nos ipsos seducimus.* Sed quoniam quotidiana ista peccata nec iustitiam tollunt, nec tam contra legem, quàm præter legem Dei sunt, cùm pro remissione eiusmodi delictorum *oret omnis Sanctus in tempore oportuno.* Psal.31. & omnes filij Dei iusti vtique & sancti quotidie dicere docentur; *Dimitte nobis debita nostra,* Matth.6. Propterea non timemus asserere, posse hominem per gratiam Dei iustificatum, eiusdem gratiæ adiutorio, & legem implere, & ea impletione vitam æternam promereri. Scimus enim quis dixerit: *Et mandata eius grauia non sunt,* 1.Ioan.5. Et quis item dixerit: *Voca operarios, & redde illis mercedem,* Matth.20. Et rursum: *Venite benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum, &c. Esurijui enim, & dedistis mihi manducare.*

Quare

Quare AVGVSTINVS libro de gratia & libero arbitrio, cap. 16. *Certum est*, inquit, *nos mandata seruare, si volumus, sed quia præparatur voluntas à Domino, ab illo petendum est, vt tantum velimus, quantum sufficit, vt volendo faciamus.* Et de spiritu & litera, cap. 10. *Ideo datur gratia, non quia legem impleuimus, sed vt legem implere possimus.* Neque mouet nos illud verbum Apostoli; *Sensus carnis inimicitia est aduersus Deum.* Nam idem Apostolus antea dixerat, ad Roman. 7. *Igitur ego ipse mente seruio legi Dei, carne autem legi peccati.* Quod autē mente agimus, id verè nos agimus; quod autem carne agimus, si mens repugnat, nostrum non est, sicut idem Apostolus ait: *Si quod nolo*, inquit, *facio, iam non ego operor illud.*

VII.

EVANGELION *docet, bona opera esse illa tantùm, quæ à Deo præcepta sunt, &c. iuxta regulam, quæ tibi præcipio, hæc tantùm facito Domino, non addas, neque minuas. Pontificij è contra totam Ecclesiam obruerunt traditionibus, &c.*

Iam hæc sunt millies à vobis repetita, & à nostris refutata. Falsum autem est quod ais, in Euangelio haberi; illa tantùm esse opera bona, quæ Deus præcepit. Vbi enim, quæso, præcepit Deus virginitatem? Nónne Paulus ait: *De virginibus autem præceptum Domini non habeo*, 1. Cor. 7. & tamen ibidem ait, bonum esse opus, virginem permanere: *Igitur*, inquit, *qui matrimonio iungit virginem suam, benefacit; & qui non iungit, melius facit.*

Neq; multùm te iuuat regula illa; Quæ tibi præcipio, hæc tantùm facito Domino. Non enim eo loco prohibet Deus aliud, quàm ne corrumpamus eius præcepta; sed integrè ea seruemus, vt ille præcepit, non declinantes ad dexteram, neq; ad siniſtram. Itaque S. AVGVSTINVS libro de sancta virginitate, cap. 30. distinguens à consiliis præcepta: *Neque enim*, inquit, *sicut non mœchaberis, non occides; ita dici potest, non nubes: illa exiguntur, ista offeruntur. Si fiunt ista, laudantur; nisi fiant illa, damnantur. In illis Dominus debitum imperat nobis, in his si quid amplius* (NOTA) *supererogaueritis, in redeundo reddet vobis.*

VIII.

EVANGELION *docet, vtramque partem Sacramenti cœnæ Domini omnibus Christianis ministrandam esse. & quidem de calice expressè inquit; Bibite ex hoc omnes. Pontifices contra decernunt, & definiunt, &c.*

Adhuc non vidimus locum illum Euangelij, vbi docemur, vtramque partem Sacramenti cœnæ Domini omnibus Christianis ministrandam esse. Nec enim de calice Dominus ait, Bibite ex hoc omnes Christiani; sed, *Bibite ex hoc omnes*: qui verò essent illi omnes, Marcus explicuit, cùm addidit; *Et biberunt ex illo omnes.* Non autem biberunt omnes Christiani, sed omnes Apostoli, qui soli cum Domino vescebantur.

IX.

EVANGELION *docet, veram pœnitentiam, seu conuersionem ad Deum esse serium dolorem cordis de admissis peccatis, & fidem statuentem sibi peccata propter Christum certò remitti, &c. Pontificij contrà, etsi contritionem interpartes pœnitentiæ numerant: tamen hanc remissionem peccatorum mereri fingunt, & addunt, confessionem auricularem non mandatam à Deo; & satisfactionem, seu opera indebita pro æternis peccatorum pœnis satisfieri, & hac ipsa pecuniis redimi, fingunt. Quæ tota doctrina in meritum Filij Dei, qui solus pro peccatis nostris satisfecit, blasphema est.*

Hic nihil probari, nulla testimonia Euangelij adferri, tantùm inania verba mendaciis admista fundi, video. Nam quod dicis, de conuersione, & serio dolore cordis, omittere potuisses. Nos enim verè conuersionem, & serium dolorem cordis in pœnitentibus requirimus; cùm vos nihil aliud, quam nescio quos terrores pro contritione habeatis. Quod addis de fide statuente nobis remitti peccata, suprà refutatum est. Quod ais, apud Pontificios contritionem mereri remissionem peccatorum, mendacium est, suprà etiam refutatum. Quod etiam dicis, Pontificios dicere, satisfactionibus temporalibus pro pœnis æternis satisfieri, pariter est mendacium. Non enim satisfacere nos putamus pro æternis pœnis, quas nobis in iustificatione remitti non dubitamus; sed pro pœnis tẽporalibus, quas vel hîc, vel in purgatorio Deus exigit ab

abiis, qui post Baptismum ad pœnitentiam & reconciliationem veniunt: *Productior est*, inquit Augustinus in tract. 124. in Ioan. *pœna, quàm culpa, ne parua putaretur culpa, si cum ea finiretur & pœna.*

Quod denique addis, confessionem auricularem non esse mandatam, & satisfactionem pugnare cum merito Christi; dicis quidem, sed non probas. Lege verò, si placet, sermo. 5. B. Cypriani de lapsis, & inuenies exomologesim necessariam, & satisfactionem; & has ipsas voces sæpiùs repetitas. Porrò pecunia redimi satisfactionem (ne fortè hîc turpem aliquam negotiationem suspiceris) nihil est aliud apud Catholicos, quàm vnum genus satisfactionis in aliud posse mutari iudicio Sacerdotis; vt ieiunium in eleemosynam. Pergamus ad cetera.

X.

EVANGELION *docet, coniugium omnibus hominibus, laicis, & sacerdotibus concessum & liberum esse; & disertè inquit, prohibitionem coniugij, & ciborum, doctrinam diabolicam esse. Pontificij è contra magnæ parti hominum Sacerdotibus, & Monachis coniugium prohibent, & certis diebus à certis cibis abstinere iubent.*

At vbi, quæso, Euangelium docet, concessum coniugium esse iis, qui votum continentiæ habent? fortasse ad Heb. 13. vbi legimus: *Honorabile coniugium in omnibus.* Ceterùm, si *in omnibus*, omnes omnino homines comprehendit; honorabile etiam erit coniugium in patre, & filia; in matre, & filio; in fratre, & sorore: vel si hoc vobis non placet, non placeat etiam honorabile debere coniugium dici inter Monachum & Sanctimonialem, & ceteros homines, quibus per votum, coniugium inire non licet. Apostolus enim id solum vult, vt coniugium honoremus in omnibus, ritè & legitimè copulatis. Vobis autem probandum superest, ritè & legitimè eos copulari, qui perpetuam continentiam Deo vouerunt.

Audi CHRYSOSTOMVM, quid Theodoro Monacho, qui vxorem ducere volebat, vel fortasse etiam duxerat, scribat in epist. 6. *Honorabiles*, inquit, *nuptiæ, sed te iam seruare non conuenit priuilegia nuptiarum: quamuis frequenter hoc ipsum nuptias voces; ego tamen adulterio illud potius existimo,*

De loco Apostoli 1. Tim. 4. *Prohibentes nubere, &c.* vbi quæ diximus suprà cap. XXI. prope finem.

XI.

EVANGELION *docet, vnum esse verum, & solidum fundamentum, supra quod ædificata sit Ecclesia Dei, videlicet Dominum nostrum Iesum Christum*, 1. Cor. 3. Act. 4. & locum Matth. 16. *Augustinus ita interpretatur. super hanc petram, quam cognouisti, dicens; Tu es Christus Filius Dei viui; hoc est, super me ipsum Filium Dei viui ædificabo Ecclesiam meam, super me ædificabo te, non me super te. Pontifex è contra vociferatur, supra petram Ecclesiæ Romanæ, & ordinariam successionem Pontificum, totam reliquam Christiani orbis Ecclesiam esse ædificatam.*

At non pugnat, credo, Paulus secum, cùm ait ad Ephes. 2. *nos superædificari supra fundamentum Apostolorum & Prophetarum.* Nec pugnat cum Paulo asserente: *Nullum esse fundamentum Ecclesiæ, præter Christum*, 1. Cor. 3. Ioannes in Apocal. cap. 21. cùm ait: *Duodecim Apostolos, duodecim esse Ecclesiæ fundamenta.* Nam Paulus 1. Cor. 3. de primario fundamento. Idem verò Paulus Ephes. 2. & Ioannes Apocal. 21. de fundamentis secundariis loquuntur. De quali etiam fundamento Augustinus loquitur in Psalmo contra partem Donati, vbi ait: *Numerate Sacerdotes, vel ab ipsa sede Petri. Ipsa est petra, quam non vincunt superbæ inferorum portæ.* Sed de hac re satis multa supra dicta sunt, lib. I. cap. X. de Pontifice.

XII.

EVANGELION *docet, nullum Apostolum vel Episcopum, aut alium Euangelij ministrum, alio superiorem, & maiorem potentiam, & dominationē habere; quod ad ministerium attinet. Sed omnes ministros parem potestatem docendi Euangelij, administrandi Sacramenta, ligandi sceleratos, & absoluendi agentes pœnitentiam obtinere, vt clarè docent Scripturæ, Luc. 22. 1. Corinth. 3. versu 4. Ioan. 20. & Matth. 18. omnibus Apostolis pariter traduntur claues regni cœlorum. E contra Pontifex Romanus iactitat, se supremam potestatem in omnes reliquos Episcopos, & totam Ecclesiam, & quidem vtrumque gladium, spiritualem & politicum habere de iure diuino, &c.*

Vbi

Vbi doceat Euangelium, non habere vnum Episcopum, vel ministrum maiorem potestatem, quàm alium, adhuc nō potui reperire. Nam loca quæ citas, contrarium planè significant. Siquidem Lucæ 22. hortatur quidem Dominus suos ad humilitatem, & prohibet dominatum regium, atque tyrannicum iis, qui Ecclesiæ præesse debent: interim tamen inter Apostolos vnum maiorem ceteris, immò & Ducem ceterorū esse affirmat. Ait enim: *Qui maior est vestrum, fiat sicut minor, & qui præcessor* (Græcè ἡγούμενος, id est, Dux) *fiat sicut ministrator.* Apostolus autem 1. Cor. 3. vbi se plantasse dicit, Apollo autem rigasse; & iterum, se vt architectum fundamētum iecisse, alios autem superædificare; nónne satis apertè se maiorem Apollo & ceteris coadiutoribus suis fuisse significat?

Porrò Ioan. 20. dicitur quidem omnibus Apostolis: *Ecce, ego mitto vos;* &, *Quorum remiseritis peccata, &c.* tamen capite 21. subiiciuntur Apostoli, & ceteri fideles omnes sancto Petro, vt oues suo pastori; cùm soli Petro coram aliis Apostolis dicitur à Domino: *Pasce oues meas.* Denique etiamsi Matthæi 18. dicatur omnibus Apostolis: *Quæcunque alligaueritis, &c.* tamen soli Petro dicitur, Matth. 16. *Tibi dabo claues regni, &c.* & sine dubio non promitteret illi aliquid Dominus singulariter, nisi etiam illi aliquid singulare exhibere voluisset. Sed de his multa diximus suprà lib. I. cap. XII. XIII. XIV.

Ad ea, quæ obiicis de vtroque gladio contra extrauagantem Bonifacij VIII. vbi etiam rides argumenta Pontificis; id vnum hoc loco respondere libet: ea omnia ex B. Bernardo sumpta esse; quem virum & sanctum vocare, & non semel allegare solent Melanchthon, Caluinus, & alij ex vestris. Vide librum 2. & 4. de consideratione; vel si placet, vide quæ de hac ipsa re in libro postremo de Pontifice diximus. Atque hæc de Antithesi tua hoc loco sufficiant.

Nvnc breuiter demonstrandum erit, hanc ipsam visionem Ioannis, in Lutherum & Lutheranos optimè quadrare. Nam inprimis Lutherum significari posse per stellam illam, quæ de cœlo in terram cecidit, planum est: cùm ipse ex Monacho secularis, ex cœlibe coniugatus, ex paupere diues factus sit; & victum sobrium ac tenuem, cum opiparis cœnis ac

prandiis commutauerit. Quid enim est hoc aliud, quàm cœlesti vitæ consuetudine ad terrenam decidisse?

Deinde fumum putei abyssi, qui eius casum consequutus est, planè est cœcus & stupidus, qui non sentit. Siquidem antequam Lutherus ab Ecclesia Catholica deficeret, totus fere Occidens eiusdem fidei & religionis erat; & quocunque aliquis iret, fratres suos continuò agnoscebat. Omnes enim in lumine erant. At post Lutheri casum tantus fumus errorum, sectarum, schismatum exortus est, vt iam nec in eadem prouincia, immò nec in eadem ciuitate, aut domo, vnus alium agnoscat.

Obscurauit quoque hic fumus (vt in Apocalypsi dicitur) Solem & aërem. Nam per Solem Christum; per aërem Scripturas, per quas in hac vita quodammodo respiramus, & nostri, & aduersarij exponunt. Et quidem Christum quàm vehementer iste fumus obscurauerit, testatur Transyluania, & vicinæ regiones; vbi palàm negatur Christi diuinitas: testatur etiam Germania; vbi Anabaptistæ apertè, Vbiquistæ obscurius negant Christi humanitatem. Et sanè fuerũt olim multi hæretici, qui similiter Christum oppugnarunt; sed nullus impudentius, quàm hæretici huius temporis. Nam non solùm multi eorum negant esse Christum Deum; sed addunt etiam, non posse inuocari, nec scire eum quid nos agamus. Horror est audire vel legere, quanta temeritate de Christi mysterijs hoc tempore disputetur.

Porrò Scripturas, incredibile est, quàm vehementer iste fumus obscurauerit. Tot enim iam exstãt versiones, tot commentaria inter se pugnantia; vt ea etiam quæ olim clarissima erant, nunc obscurissima videantur. Quid potest dici clarius, quàm quod Paulus ait 1. Corinth. 7. *De virginibus præceptum Domini non habeo, consilium autem do.* Et tamen omnes huius temporis hæretici constãter negant, vllum esse consilium virginitatis; & Paulum non dare consilium eo loco amplectendæ virginitatis, sed ab ea potius absterrere homines voluisse. Quid potest planius dici quàm illud verbum Domini? *Hoc est corpus meum.* Et tamen nihil hoc tempore obscurius. Quid de Transyluanis dicam, qui Ioannis Euãgelium, quod constat præcipuè aduersus Cherintum & Ebionem scriptum esse, qui negabant Christi Diuinitatem, ita suis commenta-

tiùs peruerterunt, vt inde maximè probent, Christum non esse Deum?

Veniamus ad locustas, quæ de fumo putei exierunt. CHYTRAEVS quidem per locustas, Episcopos, Clericos, & Monachos intelligit, sed perperā exponit; nam etiam ante Gregorij tempora erant Episcopi, Clerici, & Monachi in Ecclesia: nec tamen adhuc exortæ fuerant istæ admirabiles locustæ. Aptissimè verò omnia, quæ de locustis Ioannes dicit, in Lutheranos & ceteros huius temporis hæreticos quadrant. Primùm enim locustæ semper in magna multitudine venire, & turmatim incedere solent. Prouerb. 30. *Regem locusta non habet, & egreditur vniuersa per turmas suas.* Ita Lutherani caput vnum propriè non habent, quia negant vnum esse debere caput totius Ecclesiæ: Nihilominus tamen breuissimo tempore in ingentem multitudinem creuerunt. nec mirum, nam aperuerunt ostium omnibus vitiosis hominibus. gulosi ad eos accurrunt, quia non sunt apud Lutheranos stata ieiunia: incontinentes, quia apud eos vota omnia continentiæ improbantur, & Monachis etiam ac Sacerdotibus, necnon Sanctimonialibus quibuscunque matrimonia conceduntur. Item Apostatæ omnes, quia apud eos claustra omnia referantur, & in palatia conuertuntur; Principes auari & ambitiosi, quia bona Ecclesiastica, & personæ etiam Ecclesiasticæ eorū potestati subiiciuntur: otiosi & inimici bonorū operum; quia apud eos sola fides sufficit, opera bona non sunt necessaria. Denique omnes improbi & scelesti, quia sublata est apud eos necessitas confitendi peccata, & rationem reddendi proprio suo pastori, quod maximum esse solet frenum peccatoribus. Hinc igitur ita multiplicantur locustæ.

Describuntur autem hæ locustæ à S. Ioanne mirabiliter. Nam dicuntur habere faciem humanam, immò etiam muliebrem, caudam scorpionum, corpus locustarum; item in capite gestant coronam, quasi auream; dentes habent leonum; pectus lorica ferrea armatum. Denique videbantur tanquam equi parati ad bellum, & sonitus alarum earum audiebatur quasi sonitus curruum currentium ad bellum, & habebant super se regem Angelum abyssi, qui dicitur exterminator. FACIES blanda significat initium prædicationis eorum, quæ semper incipit ab Euangelio; nihil enim se dicturos pollicentur,

licentur, nisi purissimum Dei verbum. Ita facillimè allician-
simpliciores. CAVDA scorpionis significat exitum venenatu-
& lætiferum; nam posteaquam verbum Dei propositum
peruersa interpretatione illud deprauant, & eo modo cau-
retorta cauda aculeum infigunt, & virus lætale infundun-
CORPVS locustæ, quod nihil ferè est aliud, quàm venter
enim locusta ventrosum animal, & ideo nec incedere, nec vo-
lare rectè potest, sed saltitando se erigit in altum, & mox a-
terram recidit) significat hæreticos huius temporis esse ho-
mines ventri addictos, inimicos ieiuniorum & continentiæ
& ideo nec incedere posse per viam mandatorum, nec volare
ad res cœlestes contemplandas.

Conantur quidem aliquando se erigere, & mores emenda-
re, sed more locustarum, mox recidunt ad terram. Exemplo
esse potest Saxonica visitatio; nam cùm animaduerteret Lu-
therus ob Euangelicam libertatem à se prædicatam, & om-
nes Ecclesiæ leges abrogatas, populos sine vllo fræno in vitia
ruere, instituit visitationem, & monuit pastores, vt prædica-
rent pœnitentiam, timorẽ Dei, obedientiam, opera bona, &c.
Sed nihil profecit; vide Cochlæum in vita & actis Lutheri,
anni M. D. XXVII.

Pari ratione conãtur volare per contemplationem, & scri-
bunt iam passim libros de Trinitate, de Incarnatione, deque
aliis eiusmodi mysteriis; sed incidunt in errores grauissimos,
immò hæreses pernicioßissimas, vt patet de Vbiquistis, qui to-
tum mysterium Incarnationis, & Trinitatis destruunt.

CORONAE in capite locustarum, significant arrogan-
tiam, & superbiam; qua sese efferunt super omnes homines.
Exstat liber Lutheri ad Ducẽ Georgium; in eo sic ait: *A tem-*
pore Apostolorum nullus Doctor, aut Scriptor, nullus Theolo-
gus, aut Iurisconsultus, tam insigniter & clarè conscientias
secularium statuum confirmauit, instruxit, ac consolatus est,
sicut ego feci. Per singularem Dei gratiam hoc certò scio, quo-
niam neq; Augustinus, neque Ambrosius, qui tamen in hac re
optimi sunt, mihi in hoc aquales sunt. Quid, quod non solùm
Lutherus, & Caluinus nihili faciunt mille Cyprianos, & mil-
le Augustinos; sed etiam quiuis Ministellus Lutheranus ha-
bet pro asinis, & stipitibus omnes Papistas? Erant autem co-
ronæ illæ quasi aureæ; id est, aureę videbantur, sed non erant:

quia

quia fingũt se zelo honoris Dei, & caritatis impelli ad ea quæ dicunt; cùm tamen nihil minus, quàm zelum Dei nouerint.

Dentes leonini, significant detractiones, quibus assiduè, & literis, & sermonibus lacerant famam Pontificum, Clericorum, Monachorum, & ipsorum etiam Sanctorum, qui cum Deo feliciter regnant. Et sanè detractionibus nutriri videntur, & tam multa dicũt, quæ nec sunt, nec fuerunt, fortasse etiam nunquam erunt, vt videant omnem conscientiam penitus exuisse. Id satis patet, tum ex aliis, quæ in eorum libris passim leguntur; tum ex iis, quæ paulò antè citauimus ex Synodo Smalchaldica, Illyrico, Tilemanno, Caluino, & Chytræo.

Pectvs lorica ferrea armatũ, significat obstinationem. Sunt enim ita obdurati, vt etiamsi apertissimè conuincantur, nunquam tamen cedant; & sæpe mori malint, quàm ab obstinatione sua recedere.

Similitudo equorum, qui parati videbantur ad bellum, significat audaciam & temeritatem. Prouocant enim audacissimè omnes ad bellum, cùm tamen postea pro argumentis sola mendacia plerumque proferant. Lutherus in assertione artic. 25. *Adeste*, inquit, *huc omnes Papistæ in Vnum: Conflate studia Vestra in Vnũ, si fortè possitis hoc Vinculum dissoluere.* Quo eodem modo loquuntur ferè omnes alij. Similitudo autem curruum volitantium, significat velocitatem, qua noua ista hæresis vtitur in variis regionibus occupandis. Nam breui occupauit non solùm multa regna in partibus septentrionalibus, sed etiam vsque ad Indos excurrere ausa est; quãquam non permisit Deus, vt ibi hærere posset. Nec enim tantum flagellum merebatur nouella adhuc, & tenera illa Christi Ecclesia.

Denique, Angelus abyssi dicitur Rex locustarum istarum, quia etsi Regem visibilem locustæ non habent, vt suprà diximus; inuisibili tamen Rege; id est, Diabolo carere non possunt: *Ipse enim est Rex super omnes filios superbiæ*, Iob. 41. Dicitur autem Rex locustarum exterminator; quia per nullam vnquam hæresim, aut persecutionem Diabolus ita exterminauit, ac vastauit Ecclesiam, vt per Lutheranos. Nam ceteræ hæreses, vt plurimum, vnum, aut alterum articulum destruebant, sed non euertebant omnem ordinem, & disciplinam

Eccle-

Ecclesiæ. At Lutherana hæresis partim per se, partim per
proles, Anabaptistas, Caluinistas, Trinitarios, Libertinos,
mnia omnino Ecclesiæ bona perdidit in iis locis, vbi gra
potuit. Nam abstulit à Deo Trinitatem, per nouos Samo
tenos; à Christo Deitatem per eosdem; & humanitatem
Anabaptistas; ab Angelis, & Sanctis omnibus omnem cul
& inuocationem; à purgatorio suffragia viuorum, immò
gatorium ipsum planè exterminauit. Ab Ecclesia, quæ
terris, abstulit multos libros diuinæ Scripturæ; omnia
Sacramenta, omnes traditiones, sacerdotium, sacrificium
vota, ieiunia, festos dies, templa, altaria, reliquias, cruces,
magines, monimenta omnia pietatis; item leges Ecclesiast
cas, disciplinam, atque ordinem vniuersum planè exterm
nauit.

Sed fortè inferis pepercit, ne suo Regi, Angelo abyss
iuriam faceret. Non ita est; nam etiam inferos veros &
les, multi Lutheranorum negant, & imaginarios nescio quos
inferos fingunt; vt suprà in disputatione de descensu Christi
ad inferos demonstrauimus. Verè igitur exterminatrix hære
sis hæc dici potest, & eo duce digna, qui Hebraicè
Græcè ἀπολλύων, Latinè exterminans dicitur. Et minus
nè esset, si non etiam Lutherani ipsi hoc exterminium mir
rentur, nisi à fumo illo, de quo suprà diximus, planè essent
obcæcati.

Sed vna in tot malis consolatio est, quòd (vt Ioannes dicit
locustæ istæ non lædunt herbas, atque arbores virentes, sed
solùm homines, qui non habent signum Dei viui. Cùm enim
hæresis ista tota carnalis sit, nõ facilè viros bonos, & in quo
rum animis viret, ac floret religio, & pietas, decipere potest
Ita videmus, rarò, aut nunquam accidisse; vt ad Luthe
ranos ab Ecclesia aliquis defecerit, qui non prius
corruptæ, & perditæ vitæ inter Catho
licos esse cœperit. Sed de his
hactenus.

CAPVT

CAPVT XXIV.

Refutantur argumenta Caluini & Illyrici, qui probare conantur, Papam non esse amplius Episcopum; vbi etiam refellitur fabula de Ioanne Papa fœmina.

RESTAT id, quod vltimo loco proposuimus; vt videlicet ostendamus, Romanum Pontificem non solùm Antichristum nõ esse, sed nec vllo alio modo amisisse pontificatum suum. Siquidem Caluinus & Illyricus, ille ratione; iste coniectura quadam probare conantur; non esse hoc tempore verum Episcopum.

Atque vt à CALVINO incipiamus, ita ille loquitur in instit. lib. 4. cap. 7. §. 23. & 24. *Ipse verò Pontifex quid omnino habeat Episcopale, scire velim: primum in munere Episcopi caput est, plebem Dei verbo docere: alterum & proximũ huic, Sacramenta administrare: tertium monere & hortari, corrigere etiam eos qui peccãt, ac in sancta disciplina populum continere. Quid istorum facit? immò quid facere se simulat? Dicant igitur, qua ratione velint haberi Episcopum, qui nullam officij partem minimo digito, vel in speciem saltem attingit. Non ita de Episcopo est, vt de Rege. hîc enim etsi non exequatur quod proprium est Regis, honorem nihilominus ac titulum retinet. At in Episcopo diiudicando respicitur Christi mandatum, quod semper in Ecclesia valere debet. hunc ergo nodum mihi soluant Romanenses. Nego ipsorum Pontificem esse Episcoporum Principem, cùm sit Episcopus.* Hæc ille.

Ni fallor, tota hæc ratiocinatio ad hunc breuem syllogismum reuocari potest. Cùm hoc interfit inter Episcopum, & Regem; quod Rex, nomen est potestatis, & præfecturæ, cui annexum est officium regendi populum: Episcopus autem, est nomen solius officij, verbum Dei, & Sacramenta ministrandi: certè si neque Rex, neque Episcopus munere suo fungatur, Rex nomen, & dignitatem suam retinebit, Episcopus amittet: Romanus autem Pontifex officio Episcopali, ne in speciem quidem fungitur; quippe qui nec verbum, nec Sacramenta populis ministrat: Romanus igitur Pontifex nomen

men & dignitatem suam perdidit, atque adeò Episcopus dici non potest.

" Iam verò MAGDEBVRGENSES Cent. 9. cap. 10. col. 700. " idipsum coniectura & signo confirmare nitũtur. Aiunt enim, " signum euidens mutationis Romanæ Ecclesiæ in Babylonicam meretricem fuisse, quod voluerit Deus, vt circa illa tempora, in quibus hæc mutatio facta est, vera quædam mulier meretrix in sede Pontificia sederet; quæ quidem Ioanne Papa VIII. dicta est.

" Id verò probant; PRIMO, ex auctoribus, Platina, Marino " Polono, Sigeberto, & Mariano Scoto. SECVNDO, ex reliquiis eius rei, quæ ad nostra tempora remanserunt; nimirum " ex quadam sede porphyretica intus perforata, quæ manebat " in Palatio S. Ioannis Lateranensis, cuius vsum fuisse dicunt " institutum post flagitium illud detectum, ad explorandum " videlicet, an Pontifex recens creatus, esset masculus, necne. " ITEM, ex quadam statua mulieris cum puero, quæ vsque ad " nostra tempora mansit in eo loco, vbi dicitur, Ioannes VIII " peperisse. DENIQVE, ex eo, quod Romani Pontifices, quando ex Vaticano ad Lateranum pergunt, solent declinare locum illum, vbi ista mulier dicitur peperisse, in detestationem " facti; alioqui enim illa est recta via. Sed non est difficile hos nodos soluere.

Ac vt CALVINO primùm respondeamus, vel Calvinus loquitur de significatione nominis, vel de re ipsa; quando dicit Episcopum esse nomen officij, Regem esse nomen dignitatis. Si de nominis significatione, apertè decipitur. nam vt Episcopus dicitur ab ἐπισκοπεῖν; id est, à considerando, siue inspiciendo, & sonat officiũ inspiciendi; ita etiam Rex dicitur à regendo, & sonat officium regendi. Et sicut Rex est nomen magistratus; ita ἐπίσκοπος etiam apud Ethnicos erat nomen magistratus, nimirum Prætoris; vt patet ex Aristophane in auibus. & quod maius est, idem nomẽ pastoris, in diuinis literis tribuitur Episcopo, & Regi; vt patet ad Ephes. 4. & Isai. 44.

Si verò de re ipsa loquitur, non minus decipitur. nam, vt regia auctoritas non est simplex officium iudicandi, vt est iudicum aliorum, sed vera præfectura in rebus politicis; id est, potestas regendi homines sibi subiectos, imperando, & puniendo:

niendo: ita etiam Episcopatus non est simplex officium prædicandi, vt est aliorum multorum, qui concionantur, & non sunt pastores; sed est vera præfectura Ecclesiastica; id est, potestas regendi homines in rebus spiritualibus, & diuinis; ac proinde imperandi, & puniendi. De qua re & multa suprà diximus, & plura adhuc infrà dicemus in libro sequenti; nunc pauca loca, sed clarissima annotasse sufficiet. Apostolus Paulus 1. Cor. 11. *Cetera*, inquit, *cùm venero, disponam.* Et 2. Corinth. 13. *Vt non præsens durius agam, secundum potestatem, quam dedit mihi Dominus.* Et Hebr. 13. *Obedite præpositis vestris, & subiacete eis.* Et 1. Timoth. 5. *Aduersus Presbyterum accusationẽ noli recipere, nisi sub duobus, aut tribus testibus.*

Adde huc quoque; falsum esse, Pontifices non fungi munere Episcopali. Nam non tenentur per se concionari, & Sacramẽta ministrare, si iusta aliqua de caussa impediantur; sed satis est, si curent per alios ista omnia præstari. Alioqui Episcopi ad impossibilia obligarentur. Nullus enim est tam exiguus Episcopus, qui possit per se sufficere ad concionandum, & Sacramenta ministranda in tota sua diœcesi. Sicut ergo satisfacit, si in eo loco, vbi per se non potest, per alium concionatur; ita satisfacit, si in omni loco per alios concionetur, quando in nullo per se id facere potest. Neque desunt exempla antiquitatis. Scribit enim POSSIDIVS in vita B. Augustini, sanctum Valerium Episcopum Hipponensem commisisse S. Augustino Presbytero suo officium prædicandi; propterea quòd ipse, cùm Græcus esset, non posset Latino populo prædicare. Et ibidem Possidius refert, in Orientali Ecclesia plures Episcopos munus prædicandi, quod ipsi per se exequi nequibant, Presbyteris suis demandare solitos: nec tamẽ dicere possumus, vel S. Valerium, vel alios, qui per se non prædicabant verbum Dei, Episcopos non fuisse.

Ad argumentum MAGDEBVRGENSIVM dico, fabulam esse illam de Ioanne Papa fœmina, quam satis accuratè refellit Onuphrius in additione ad Platinam. Ac primùm aperrè conuincitur esse fabula, ex testimoniis Scriptorum Græcorum & Latinorũ. Primus omnium, qui de hac re scribere potuit, & qui rem optimè nouit, fuit Anastasius Bibliothecarius, qui illo ipso tempore vixit, quo fingitur Ioãnes iste IIX. pontificatum gessisse, nimirum circa annum DCCC.L. & in-

terfuit creationi Pontificum multorum, qui hunc Ioannem vel præcesserunt, vel sequuti sunt. Ille igitur scribit, post Leonem IV. vacasse sedem quindecim diebus, & mox communi consensu creatum fuisse Benedictum III. quibus verbis indicat, nullum fuisse Ioannē fœminam. Omnes enim, qui illum Ioannem admittunt, dicunt, eum sedisse post Leonem IV. & ante Benedictum III. & vixisse in pontificatu duobus annis & quinque mensibus.

Dicent fortasse, Anastasium in gratiam Pontificum confisse istum Ioannem VIII. At CONTRA, nam saltem debuit ponere, sedem vacasse post Leonem IV. duobus annis cum medio, ne errorem exploratum in Chronologia admitteret, & errorem, qui poterat refelli ab oculatis testibus, qui tunc viuebant. RESPONDENT, non esse errorem in Chronologia, quia duo isti anni Ioānis adduntur annis Leonis IV. Leo enim IV. dicitur ab Anastasio sedisse annis VIII. qui ita accipiendi sunt, vt sex anni sint ipsius Leonis, alij duo addantur ex annis Ioannis fœminæ.

At CONTRA; nam non solùm Anastasius, sed etiam Martinus Polonus, & Platina, & Magdeburgenses, & Bibliander, & alij, qui ponunt Ioannem VIII. sedisse duobus annis, dant Leoni annos VIII. Igitur necessariò erit error in Chronologia Anastasij, si iste Ioannes ponatur fuisse Pontifex post Leonem. DEINDE non solus Anastasius, sed etiam Adas Episcopus Viennensis, qui eodem tempore vixit, & de quo nulla suspicio est, quòd in gratiam Pontificum voluerit mentiri, docet nullum fuisse Ioannem inter Leonem IV. & Benedictum III. Sic enim loquitur in Chronico anni DCCC. LXV. *Pontifex*, inquit, *Romanus Gregorius moritur, atq; eius loco Sergius ordinatur: illo defuncto, succedit Leo. Quo obeunte Benedictus in sede Apostolica substituitur.* Et similiter loquuntur Rhegino, Lambertus, Hermānus Contractus, Abbas Vrspergensis, Otho Frisingensis; & omnes alij historici, qui plurimi sunt, vsque ad Martinum Polonum, qui fuit quadringentis annis posterior isto ficto Ioanne VIII. & ipse primus huius Ioannis VIII. meminit contra fidem omnium antiquorum. Ab ipso autem acceperunt Platina, & ceteri recentiores.

Nec solùm Latini, sed etiam Græci, qui ante Martinum Polonum scripserunt, vt Zonaras, Cedrenus, Ioannes Curopalates,

palates, & alij nullam mentionem huius tam prodigiosæ historiæ inter res eius temporis faciunt: cùm tamen illi non faueant Romano Pontifici; quique libenter accepissent occasionem irridendi Latinos in hac parte, si potuissent. Quomodo autem credibile est, melius nouisse res gestas, circa annum DCCC.L. Martinum Polonum, qui vixit anno M.CC.L. quàm omnes historicos alios, qui vixerunt anno DCCC. vel DCCCC. vel millesimo?

Quòd autem Magdeburgenses dicunt, Sigebertũ & Marianum Scotum Martino Polono antiquiores, Ioannem fœminam in suis Chronicis posuisse: falsum est. Etsi enim in impresso Sigeberto & Mariano Scoto inueniatur Ioãnes fœmina, tamen in antiquissimis manuscriptis non inuenitur; & satis constat, corruptos fuisse auctores illos. Extat adhuc in monasterio Gemblacensi, vbi fuit Monachus Sigebertus, antiquissimum exemplum manuscriptum, quod putatur ipsius Sigeberti autographum, & in eo nulla mẽtio est Ioannis fœminæ. quod manuscriptum exemplum testatur se vidisse Ioannes Molanus Doctor Louanienſis, qui adhuc supereſt. Similiter in antiquissimis exemplaribus Mariani Scoti nõ haberi Ioannem fœminam, testatur ille, qui Metropolim Alberti Krantij edidit, anno M.D.LXXIV. Coloniæ.

Deinde SECVNDO, quod fabula sit ista narratio Martini de Ioanne fœmina, probatur ex ipsa narratione. PRIMO enim dicit, istum Ioannem fuisse Anglicum ex Moguntia. At Moguntia nõ est in Anglia, sed in Germania. Vt autem hunc errorem emendent alij, mirabiliter inter se pugnant. Nam Platina dicit, fuisse Anglicum istum Ioannẽ, sed oriundum ex Moguntia. Magdeburgenses è contrario dicũt fuisse Moguntinum, sed oriundum ex Anglia. Theodorus autem Bibliander in Chronico dicit, neque natum, neque oriundum ex Anglia; sed tamen educatum & eruditum in Anglia.

SECVNDO, dicit Martinus, & qui eum sequuntur, dedisse operam literis Athenis. At constat eo tempore, neque Athenis, neque vsquam alibi in Græcia fuisse vlla Gymnasia literaria. Scribit enim SYNESIVS in epistola vltima ad fratrem suum, suo tempore Athenis nihil fuisse, nisi nomen Academiæ. Fuit autem Synesius paulò post tempora Basilij & Nazianzeni. Scribunt etiam Cedrenus, & Zonaras in vita Michaëlis

chaëlis & Theodoræ Imperatorum, circa finem imperij Michaëlis, quando nimirum solus regnabat, matre Theodora amota, bonarum literarum & Philosophiæ scholas fuisse constitutas à Barda Cæsare, cùm vsque ad illud tempus per annos plurimos ita fuissent extincta omnia studia sapientiæ in Græcia, vt ne vestigium quidem vllum exstaret. Constat autem imperium Michaëlis solius, Theodora amota, incidisse tempora Nicolai I. qui successit Benedicto III. qui successerat, vt isti fingunt, Ioanni VIII. fœminæ. Immò Chronologiæ omnes, & ipse etiam Bibliander, ponunt initium imperij Michaëlis solius, anno Christi DCCC.LVI. & Ioannis fœminæ pontificatum, anno DCCC.LIV. Ex quo sequitur, post mortem Ioannis istius cœpisse in Græcia reuiuiscere studia sapientiæ.

TERTIO, Magdeburgenses dicunt, Ioannem istum VIII. peperisse in itinere, cũ ex Vaticano inuisere vellet Ecclesiam Lateranensem. At certissimum est, vt Onuphrius demonstrat in libro de septem Ecclesiis, Romanos Pontifices non habitasse in Vaticano, sed in Lateranensi palatio, vsque ad tempora Bonifacij IX, id est, vsque ad annum M.CCC.XC. quomodo ergo, si in Laterano habitabat, volebat ex Vaticano inuisere Lateranum? Certè si quis nunc scriberet, Pontificem ex Laterano venisse, vt inuiseret Ecclesiam Vaticanam, ridiculus esset, cùm omnes sciant, Pontificem in Vaticano habitare.

QVARTO, dicit Martinus, & ceteri omnes, istum Ioannem in solenni & publica supplicatione peperisse. At certè nullam habet probabilitatem, quod mulier vterum gerens iam nouem menses, tunc maximè voluerit procedere, quando maximè periculum erat ne detegeretur.

TERTIO, probatur hoc idem ex epistola Leonis IX. grauissimi Pontificis, ad Michaëlem Episcopum Constantinopolitanum, cap. 23. vbi Leo Papa scribit, famam esse constantem, in patriarchatu Constantinopolitano multos eunuchos sedisse, & inter eos obrepsisse etiam, & fuisse Patriarcham vnam fœminam. Quod certè nũquam obiiceret Leo IX. Græcis, si tale aliquid paulò antè Romanæ sedi accidisset. Immò fortasse hinc nata est hæc fabula de Ioanne fœmina. Cùm enim rumor esset, quãdam fœminam fuisse Pontificem Constãtinopolitanum; & deinde paulatim, omisso nomine Constantino-

stantinopolitani, remansisset fama & opinio de fœmina Pontifice, & Pontifice vniuersali: cœperunt aliqui in odium Romanæ Ecclesiæ dicere, fœminam illam Romanum Pontificem fuisse. Et verisimile est, circa tempora ipsius Martini hãc famam exortam. Certè Martinus Polonus, qui primus hoc scripsit, nullum auctorem refert; sed tantùm dixit, fertur. Itaque solùm ex incerto rumore hoc habuit.

Neque mirum videri debet, si aliquis in odium Romanæ Ecclesiæ hanc fabulam finxerit, posito fundamento illo de fœmina Pontifice, & maximis contentionibus, quæ erant illo tempore inter imperatorios & pontificios homines. Nam etiam nũc videmus, Magdeburgenses magis incredibilia fingere. Cùm enim Martinus solùm scripserit hanc mulierem fuisse Anglicam ex Moguntia, neque aliquid addiderit de parentibus, & nomine proprio mulieris, & de ceteris rebus: Magdeburgenses addiderunt, patrem huius fœminæ fuisse Anglum sacerdotem, & ipsam vocatam initio Gilbertam, nutritam quoque sub habitu viri in monasterio Fuldensi, & libros de Magia scripsisse. quæ sunt omnia mera figmenta sine teste, & sine ratione excogitata. Adde, quod Martinus ille Polonus vir simplicissimus videtur fuisse. Scribit enim alias fabulas permultas, tanquam si historiæ probatissimæ essent.

Quod verò obiiciunt de sede perforata, de statua mulieris, & de declinatione à via, facilè soluuntur. Nam, vt ex lib. 1. sacrarum cærimoniarum, sect. 2. constat, tres erant sedes lapideæ in Lateranensi Basilica, in quibus nouus Pontifex sedebat tempore suæ coronationis. PRIMA sedes erat ante ingressum in templum, eaque vilis & abiecta; ad quam sedem nouus Pontifex primùm ducebatur, atque in ea aliquantulum sedebat, vt per eam cærimoniam significaretur, eum de loco humillimo ad locum summum ascendere. Inde enim illum eleuantes, canebant illud 1. Reg. 2. *Suscitat de pulvere egenum, & de stercore eleuat pauperem, vt sedeat cum Principibus, & solium gloriæ teneat.* Et hæc est caussa, cur ea sedes stercoraria diceretur. ALTERA sedes erat porphyretica, in ipso palatio; & ibi sedebat secundò, in signum possessionis, atque ibi sedens accipiebat claues Ecclesiæ & palatij Lateranensis. TERTIA sedes similis erat secundæ, nec procul ab ea; atque in ea pòst paululum sedens, tradebat easdem claues ei,

à quo antè acceperat; fortè vt ea cærimonia admoneretur mortis, per quam breui potestatem illam alteri traditurus esset. De sede, ad explorandum sexum, nulla vsquam mentio.

STATVA verò illa mulieris cum puero, sine dubio non erat Ioannis Papæ. Nam si aduersarij dicunt, antiquos historicos in gratiam Pontificis noluisse memoriam huius muliebris in libris ponere; quomodo verisimile est, voluisse Pontifices ipsos memoriam exstare in statua? DEINDE, si statua huius Ioannis esset, mulierem cum infantulo recès nato repræsentasset. at imago illa neque fœminam referebat, neque infantem in sinu gerebat; sed puerum satis magnum, & annorum multorũ, quasi præcedentem famulum, referebat. Quare coniiciunt quidam fuisse statuam illam alicuius Ethnici sacerdotis, parati ad sacrificandum, quem suus minister præcedebat. DENIQVE, cur Pontifices viam illam breuiorem omittant ad Lateranum proficiscentes, non est in detestationem vllius sceleris; sed quia via illa est angusta, & anfractuosa, & proinde incommoda pontificio comitatui, qui semper frequentissimus esse solet. Adde, quod, vt Onufrius testatur, non desunt Pontifices, qui non semel per hanc ipsam viam iter fecerunt.

LIBER

LIBER QVARTVS DE POTESTATE SPIRITVALI SVMMI Pontificis.

CAPVT PRIMVM.

Quòd Papa sit summus Iudex in controuersiis fidei, & morum diiudicandis.

DEMONSTRAVIMVS HACTENVS, PRO ingenij nostri tenuitate, Romanum Episcopum totius Ecclesiæ Catholicæ summũ Pastorem esse à Christo institutum, nec in Antichristum degenerasse vnquam, aut aliquo alio modo summam hanc dignitatem perdidisse. Nunc de potestate ipsius tam spirituali quàm temporali disserendum est: ac de spirituali quidem in hoc libro quarto; de temporali verò, in sequenti quinto, qui & postremus erit, Domino adiuuante, disseremus.

Porrò de spirituali Pontificis potestate, etsi multa in particulari tractari possent, quatuor tamen sunt præcipuè Quæstiones: VNA, de potestate iudicandi controuersias fidei, & morum; num videlicet ea potestas in summo Pontifice sita sit: ALTERA, de certitudine, siue, vt sic loquamur, de infallibilitate huius iudicij; vtrum summus Pontifex in iudicandis controuersiis fidei, & morum errare possit: TERTIO, de potestate coactiua legum ferendarum: an Pontifex summus non solùm iudicare possit, & in iudicando non erret; sed etiam possit leges ferre, quæ homines in conscientia obligent, & cogant credere, aut agere, prout summus Pontifex iudicauit: QVARTA, de communicatione huius potestatis; sitne

videlicet omnium aliorum Ecclesiasticorum Præsulum Iurisdictio, à summo Pontifice illis communicata, an à Deo immediatè accepta.

PRAETER has generales quæstiones tractari solent quædam aliæ particulares; vt, an possit summus Pontifex Concilia generalia congregare, transferre, dissoluere; an Indulgentias conferre; an Sanctos canonizare; an Religiones approbare, vel improbare; an Episcopos eligere vel certè confirmare. Sed istæ omnes, atque aliæ id genus, non sunt propriæ huius loci. PRIMA enim ad disputationem de Conciliis pertinet; SECVNDA ad disputationem de Pœnitentia; TERTIA ad disputationem de cultu Sanctorum; QVARTA ad disputationem de votis, & institutis Monachorum; QVINTA ad disputationem de Clericis. In quibus locis eas, Deo volente, tractabimus.

Sed nec prima quæstio generalis de iudice controuersiarum hoc loco diutius nos detinebit. Nam in disputatione de verbo Dei iam ostendimus, Iudicem controuersiarum non esse Scripturam, nec seculares Principes, nec priuatos homines, quamuis probos & doctos; sed Ecclesiasticos Prælatos. In disputatione verò de Conciliis, demonstrandum erit, habere quidem Concilia tam generalia, quàm particularia, iudicium de controuersiis Religionis; sed illud iudicium tum demum esse firmum & ratum, cùm accesserit summi Pontificis confirmatio: proinde vltimum iudicium summi Pontificis esse.

Deinde in hac ipsa disputatione de Pontifice cùm ostendimus, summum Pontificem caput & pastorem esse totius Ecclesiæ; quid aliud ostendimus, quàm esse eum summum Iudicem in Ecclesia? aut enim nullus esse debet inter homines iudex; aut is debet esse, qui ceteris præest. Neque id puto in controuersiam vnquam esse reuocatum.

Denique, idipsum in sequenti etiam quæstione planum fiet. Nam si demonstrare poterimus, iudicium summi Pontificis certum ac infallibile esse; profectò constabit quoque, eundem Pontificem summum Ecclesiæ Iudicem esse. Quorsum enim Deus attribuisset Apostolicæ sedi iudicij infallibilitatem, nisi attribuisset eidem sedi summam in iudiciis potestatem? Nihilominus tamen, ne nihil omnino hoc loco dicamus, proferamus, si placet, pauca quædam testimonia

ex

ex lege, ex Euangelio, ex Patribus. Deuter. 17. exstat clarissimum testimonium, quo dubia de religione exorta ad summum Pontificem iudicanda referuntur: *Si difficile*, inquit Moses, *atq; ambiguum iudicium esse perspexeris, inter caussam & caussam, lepram & lepram, & iudicum intra portas tuas videris verba variare: Surge & ascende ad locum quem elegerit Dominus Deus tuus, veniesque ad sacerdotem Leuitici generis, & ad iudicem qui fuerit illo tempore, quaresque ab eis, qui indicabunt tibi iudicij veritatem, & facies quodcunq; dixerint qui præsunt loco quem elegerit Dominus.* Quo loco est obseruandum duas personas distingui, Sacerdotis & Iudicis; hoc est, Pontificis & Principis; & quidem sacerdoti sententiæ pronunciationem, iudici Politico exequutionem demandari. Id quod explicatur in sequentibus verbis: *Qui autem superbierit nolens obedire sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat Domino Deo tuo, ex sententia iudicis morietur.*

In Euangelio nihil potest clarius dici, quàm quod ait Dominus Petro coram ceteris Apostolis: *Simon Ioannis, pasce oues meas.* Nam & soli Petro loquitur, & omnes suas oues, ita vt ne Apostolos quidem excludat, ei pascēdas tradit. Dubium autem esse non potest, quin inter munera pastoris sit, discernere bona pascua à malis.

Quare S. HIERONYMVS homo doctissimus, in quæstione de tribus hypostasibus, nec eruditioni propriæ, nec Orientalium Episcoporum sententiæ, nec etiam ipsius proprij Episcopi Paulini Antiocheni Patriarchæ auctoritati satis fidens, ad Damasum Papam scribit: *A Pastore*, inquit, *præsidium ouis flagito. Discerne si placet, non timebo tres hypostases dicere si iubebis.*

THEODORETVS etiam inter Græcos Patres eruditissimus, ad Leonem I. in hæc verba scribit: *Si Paulus præco veritatis tuba sanctissimi spiritus ad magnum Petrum cucurrit, vt iis qui Antiochiæ de institutis legalibus contendebant, ab ipso afferret solutionem, multò magis nos qui abiecti sumus, & pusilli ad Apostolicam vestrā sedem currimus, vt Ecclesiarum vlceribus medicinam à vobis accipiamus.* PROSPER in Chronico anni CCCC.XX. *Concilio*, inquit, *apud Carthaginem habito ducentorum sexdecim Episcoporum, ad Pontificem Zo-*

zimum Synodalia decreta perlata; quibus probatis, per totum mundum hæresis Pelagiana damnata est. Hæc ille. Non ergo iudicium vltimum vniuersus mundus alibi quàm in sententia Romani Pontificis agnoscit.

S. GREGORIVS, qui omnium iudicio humillimus fuit, neque sibi aliquid vnquam præter æquum arrogauit, in epistola ad omnes Episcopos Galliæ, quæ est 52. lib. 4. ita loquitur: *Si quam verò contentionem, quod longè faciat diuina potentia, de fidei caussa euenire contigerit, aut negotium emerserit, cuius vehemens sit fortasse dubietas, & prò sui magnitudine iudicio sedis Apostolicæ indigeat: examinata diligenter veritate, relatione sua ad nostram studeat perducere notitiam: quatenus à nobis valeat congrua sine dubio sententia terminari.* Quod idem & ante Gregorium, & post Gregorium disertis verbis asseruerunt sanctissimi Pontifices, nec vnquam de ea re ab vllo reprehensos eos fuisse legimus. Vide Innocentium I. in epist. ad Concilium Carthaginense, Leonem I. in epist. ad Anastasium Thessalonicensem, Gelasium I. in epistola ad Episcopos Dardaniæ, Nicolaum I. in epistola ad Michaëlem Imperatorem, & Innocentium III. in epist. ad Antitensem Episcopum. vnde exstat caput Maiores, extra de Baptismo, & eius effectu.

CAPVT II.

Proponitur quæstio, sitne certum Papæ iudicium.

VT igitur iam ad quęstionem secundam veniamus, sciendum est initio, Pontificem quatuor modis posse considerari. VNO modo, vt est persona quædam particularis, siue Doctor particularis. SECVNDO, vt Pontifex, sed solus. TERTIO, vt Pontifex, sed adiuncto cœtu solito consiliariorum. QVARTO, vt Pontifex, sed vnà cum Concilio generali.

SECVNDO obseruandum est, posse duo quæri de Pontifice, omnibus quatuor modis considerato, quando quæritur an possit errare. PRIMO, an ipse possit esse hæreticus. SECVNDO, an possit hæresim docere. Denique annotandum est

TERTIO,

TERTIO, sententias & decreta Pontificum interdum versari in rebus vniuersalibus, quæ toti Ecclesiæ proponuntur, qualia sunt decreta de fide, & præcepta morum generalia; interdum in rebus particularibus, quæ ad paucos pertinent, quales ferè sunt omnes controuersiæ facti, vt an talis sit promouendus ad Episcopatum, an iure fuerit promotus, an videatur deponendus.

His notatis, conueniunt omnes Catholici, & hæretici in duobus. PRIMO, posse Pontificem etiam, vt Pontificem, & cum suo cœtu consiliariorum, vel cum generali Concilio, errare in controuersiis facti particularibus, quæ ex informatione testimoniisque hominum præcipuè pendent. SECVNDO, posse Pontificem, vt priuatum Doctorem errare, etiam in quæstionibus iuris vniuersalibus tam fidei, quàm morum; idque ex ignorantia, vt aliis Doctoribus interdum accidit.

Deinde, Catholici omnes in aliis duobus conueniunt, non quidem cum hæreticis, sed solùm inter se. PRIMO, Pontificem cum generali Concilio non posse errare in condendis fidei decretis, vel generalibus præceptis morum. SECVNDO, Pontificem solum, vel cum suo particulari Concilio aliquid in re dubia statuentem siue errare possit, siue non, esse ab omnibus fidelibus obedienter audiendum.

Quibus ita constitutis, quatuor tantùm remanent diuersæ sententiæ. PRIMA est, Pontificem etiam vt Pontificem, etiamsi cum generali Concilio definiret aliquid, posse esse hæreticum in se, & docere alios hæresim, & de facto aliquando ita accidisse. Hæc est hæreticorum omnium huius temporis, & præcipuè LVTHERI, qui in libro de Conciliis notauit errores eorum etiam Conciliorum generalium quæ summus Pontifex approbauit; & CALVINI qui lib. 4. Institut. cap. 7. §. 28. asserit, aliquando Pontificem cum toto Cardinalium collegio manifestissimam hæresim docuisse, nimirum animam hominis cum corpore exstingui. quod tamen manifestum mendacium esse, postea ostendemus. Deinde in eodem libro cap. 9. §. 9. docet, etiam cum generali Concilio, Papam errare posse.

SECVNDA sententia est, Pontificem etiam, vt Pontificem, posse esse hæreticum, & docere hæresim, si absque generali Concilio definiat, & de facto aliquando accidisse. Hanc opinionem

nionem sequitur, & tuetur Nilus in suo libro aduersus primatum Papæ: eandem sequuti sunt aliquot Parisienses, vt Gerson, & Almain in libris de potestate Ecclesię, necnon Alphonsus de Castro lib. 1. cap. 2. contra hæreses, & Adrianus Vltra. in quæstione de confirmatione; qui omnes non in Pontifice, sed in Ecclesia siue in Concilio generali tantùm, constituunt infallibilitatem iudicij de rebus fidei.

Iacobus

TERTIA sententia est in alio extremo, Pontificem non posse vllo modo esse hęreticum, nec docere publicè hæresim, etiamsi solus rem aliquam definiat. Ita Albertus Pighius lib. 4. hierarch. Eccles. cap. 8.

QVARTA sententia est quodammodo in medio, Pontificem siue hæreticus esse possit, siue non, non posse vllo modo definire aliquid hæreticum, à tota Ecclesia credendum hæc est communissima sententia ferè omnium Catholicorum: vt B. Thomę 2. 2. quæst. 1. art. 10. Thomæ Waldensis lib. 2. doctr. fidei, cap. 47. & 48. Ioannis de Turrecremata lib. 2. summæ, cap. 109. & seq. Ioannis Driedonis lib. 4. de Ecclesiast. dogmat. cap. 3. part. 3. Caietani in opusculo de potestate Papæ & Concilij, cap. 9. Hosij lib. 2. contra Brentium, qui est de legitimis iudicibus; Ioannis Eckij lib. 1. de primatu Petri, cap. 18. Ioannis à Louanio lib. de perpetua cathedræ Petri protectione & firmitate, cap. 11. Petri à Soto in Apologia sua, par. 1. cap. 83. & 84. & 85. & Melchioris Cani lib. 6. cap. 7. de locis.

Videntur quidem hi auctores aliquo modo inter se differre: quia quidam eorum dicunt, Pontificem non posse errare si maturè procedat & consilium audiat aliorum Pastorum; alij dicunt, Pontificem etiam solum nullo modo errare posse, sed reuera non dissident inter se. Nam posteriores non volunt negare, quin teneatur Pontifex maturè procedere & consulere viros doctos, sed solùm dicere volunt, ipsam infallibilitatem non esse in cœtu consiliariorum vel in Concilio Episcoporum, sed in solo Pontifice: sicut è contrario priores non volunt ponere infallibilitatem in consiliariis, sed in solo Pontifice. verum explicare volunt Pontificem debere facere quod in se est, consulendo viros doctos, & peritos rei de qua agitur. Si quis autem peteret, an Pontifex erraret, si temerè definiret? sine dubio prædicti auctores omnes responderent, non posse fieri vt Pontifex temerè definiat. qui enim promisit finem, si-

ne

ne dubio promisit & media, quæ ad eum finem obtinendum necessaria sunt. Parum autem prodesset scire, Pontificem non erraturum quando non temerè definit, nisi etiam sciremus non permissuram Dei prouidentiam, vt ille temerè definiat.

Ex his quatuor sententiis prima est hæretica; secunda non est propriè hæretica: nam adhuc videmus ab Ecclesia tolerari, qui illam sententiam sequuntur; tamen videtur omnino erronea & hæresi proxima; tertia probabilis est, non tamen certa; quarta certissima est & asserenda. ac vt ea facilius intelligi & confirmari possit, statuemus aliquot propositiones.

CAPVT III.

Statuitur prima propositio de infallibili iudicio summi Pontificis.

SIT igitur propositio prima. *Summus Pontifex cùm totam Ecclesiam docet, in his quæ ad fidem pertinent, nullo casu errare potest.* Hæc est contra primam & secundam opinionem pro quarta. & probatur PRIMO ex promissione illa Domini Luc.22. *Simon, Simon* (sic enim habetur in Græco) *ecce Satanas expetiuit vos vt cribraret sicut triticum, ego autem rogaui pro te, vt non deficiat fides tua, & tu aliquando conuersus, confirma fratres tuos.* Qui locus trib⁹ modis exponi solet. Prima expositio est quorundam Parisiensium suprà citatorum, quod Dominus hîc orauerit pro Ecclesia vniuersali; siue pro Petro, vt totius Ecclesiæ figuram gerebat; & hoc impetrasse, vt fides Ecclesię Catholicæ nunquam deficiat. quæ expositio si ita intelligeretur, vt diceret immediatè oratum esse pro capite Ecclesiæ, & consequenter pro toto corpore, quod per caput repræsentatur, vera esset; sed non ita ipsi intelligunt. Volunt enim pro sola Ecclesia esse oratum.

Quæ expositio falsa est; PRIMO, quia Dominus vnam tantùm personam designauit, dicēs bis; *Simon, Simon,* & addens toties pronomen secundę personę, *pro te, fides tua, & tu, fratres tuos.* Quorsum enim hæc? nisi vt intelligamus aliquid speciale Petro à Christo esse impetratum. SECVNDO, quia Dominus cœperat loqui in plurali, *Satan expetiuit vt cribraret*

braret vos, deinde mox mutauit formam loquendi, & ait: *Ego autem rogaui pro te*. quare non dixit, pro vobis, vt cœperat? certè si de tota Ecclesia loqueretur, multò rectius dixisset, rogaui pro vobis. TERTIO, Dominus pro illo rogat cui ait, *Et tu aliquando conuersus*: at hoc certè non potest Ecclesiæ non conuenire, nisi dicamus totam Ecclesiam aliquando esse conuertendam, vt postea iterum conuertatur. QVARTO, pro illo rogat cui ait, *Confirma fratres tuos*: at Ecclesia non habet fratres quos debeat aut possit confirmare. qui enim, quæso, fingi possunt Ecclesiæ vniuersalis fratres? nónne omnes fideles filij eius sunt?

ALTERA expositio est quorundam, qui hoc tempore viuunt, qui docent Dominum orasse hoc loco pro perseuerantia solius Petri in gratia Dei vsque ad finem. At contrà; PRIMO, quia orauit Dominus paulò pòst pro perseuerantia omnium Apostolorum, immò etiam omnium electorum, Ioan.17. *Pater sancte, serua eos in nomine tuo, quos dedisti mihi*. Non erat igitur ratio cur bis pro perseuerantia Petri oraret. SECUNDO, quia sine dubio hic Dominus aliquid speciale Petro impetrauit, vt patet ex designatione certę personę: perseuerantia autem in gratia, est donum commune omnium electorum. TERTIO, quia certum est Dominum saltem mediatè orasse hoc loco etiam pro aliis Apostolis. Nam ideo præmisit tanquam orationis caussam, *Satan expetiuit vt cribraret vos*, & postea subiunxit tanquam effectum, *Confirma fratres tuos*. Non igitur pro sola Petri perseuerantia Dominus rogauit, sed pro aliquo dono Petro communicãdo in aliorum vtilitatem. QVARTO, donum hoc loco Petro impetratum, etiam ad successores pertinet. Nam Christus orauit pro Petro in vtilitatem Ecclesiæ: Ecclesia autem semper indiget aliquo, à quo confirmetur, cuius fides deficere non possit. Nec enim Diabolus petiit cribrare tantùm eos, qui tunc erant fideles, sed omnes omnino: at certè perseuerantiæ donum non pertinet ad omnes Petri successores. Denique non dixit Dominus, rogaui vt non deficiat caritas tua; sed fides tua. & reipsa scimus defecisse Petri caritatem, & gratiam, quando negauit Dominum: fidem autem vnquam defecisse non scimus.

Est igitur TERTIA expositio vera, quòd Dominus duo priuilegia Petro impetrauerit. VNVM, vt ipse non posset vnquam

quam veram fidem amittere, quantumuis tentaretur à Diabolo; id quod est aliquid amplius, quàm donum perseuerantiæ: dicitur enim perseuerare vsque in finem, qui licet interdum cadat, tamen resurgit, & in fine fidelis inuenitur: at Petro Dominus impetrauit, vt non posset vnquam cadere, quod ad fidem attinet.

ALTERVM priuilegium est, vt ipse tanquam Pontifex non posset vnquam docere aliquid contra fidem; siue, vt in sede eius nunquam inueniretur qui doceret contra veram fidem. Ex quibus priuilegiis, primum fortasse non manauit ad posteros: at secundum sine dubio manauit ad posteros, siue successores.

De PRIMO priuilegio habemus expressa veterum testimonia. AVGVSTINVS lib. de correptione & gratia, cap. 8. *Quando rogauit*, inquit, *vt non deficeret fides eius, rogauit, vt haberet in fide liberrimam, fortissimam, inuictissimam, perseuerantissimam voluntatem.* CHRYSOSTOMVS homil. 83. in Matth. *Non dixit*, inquit, *non negabis, sed vt non deficiat fides tua. Cura enim ipsius & fauore factum est, ne omnino Petri fides euanesceret.* THEOPHYLACTVS in caput 22. Lucæ: *Quamuis*, inquit, *breui tempore concutiendus sis, habes recondita semina fidei, etiamsi folia abiecerit spiritus inuadentis, radix tamen viuet, & non deficiet fides tua.* Vbi eleganti similitudine explicat, Petrum negando Christum amisisse confessionem fidei, quæ oret fit, folia enim verba significant; fidem tamen, qua corde creditur ad iustitiam, non amisisse. Eodem modo exponit PROSPER lib. 1. de vocatione Gentium, cap. vlt. Ceterùm isti Patres licet in his locis non meminerint alterius priuilegij, tamen illud non negant, neque negare possent, nisi velint plurimis aliis Patribus contradicere.

De ALTERO ergo priuilegio habemus inprimis testimonia septem veterum, ac sanctorum Pontificum. LVCIVS I. Papa & Martyr, in epist. 1. ad Episcopos Hispaniæ & Galliæ: *Ecclesia*, inquit, *Romana Apostolica est, & mater omnium Ecclesiarum, quæ à tramite Apostolicæ traditionis nunquam errasse probatur, nec hæreticis nouitatibus depranata succubuit, secundum ipsius Domini pollicitationem, dicentis; Ego rogaui pro te, &c.* FELIX I. in epistola ad Benignum, de Romana Ecclesia loquens: *Vt*, inquit, *in exordio normam fidei Christia-*

Christiana percepit ab auctoribus suis, Apostolorum Christi principibus, illibata manet, iuxta illud; Ego rogaui pro te.

LEO I. serm. 3. de assumptione sua ad Pontificatum: *Specialis*, inquit, *cura Petri à Domino suscipitur, & pro fide Petri propriè supplicatur; tanquam aliorum status certior sit futurus, si mens Principis victa non fuerit. In Petro ergo omnium fortitudo munitur, & diuina gratia ita ordinatur auxilium, vt firmitas, quæ per Christum Petro tribuitur, per Petrum Apostolis ceteris conferatur.* Vbi Leo vtrumque priuilegium agnoscit; illud primum, cùm ait: *Si mens principis victa non fuerit.* Illud secũdum, cùm subiungit: *Firmitas, quæ per Christum Petro tribuitur, per Petrum ceteris conferatur.* Non enim confertur aliis firmitas, nisi veram fidem exponendo.

AGATHO Papa in epist. ad Constantinum Imperatorem, quæ lecta est in VI. Synodo, act. 4. & postea act. 8. ab omnibus probata: *Hæc est*, inquit, *vera fidei regula, quam & in prosperis, & in aduersis viuaciter tenuit Apostolica Christi Ecclesia, quæ per Dei gratiam à tramite Apostolicæ traditionis nusquam errasse probatur, nec hæreticis nouitatibus vnquam depravata succubuit, quia dictum est Petro; Simon, Simon, ecce Satanas, etc. Ego autem rogaui pro te, &c. hic Dominus fidem Petri non defecturam promisit, & confirmare eum fratres suos admonuit; quod Apostolicos Pontifices meæ exiguitatis prædecessores confidenter fecisse semper cunctis est agnitum.*

NICOLAVS I. in epist. ad Michaëlem: *Priuilegia, inquit, istius sedis perpetua sunt, diuinitus radicata, atque plantata; impingi possunt, transferri non possunt; trahi possunt, euelli non possunt. Quæ ante imperium vestrum fuerunt, permanent, Deo gratias, hactenus illibata; manebuntque post vos & quousque Christianum nomen prædicatum fuerit, illa subsistere non cessabunt.* Et infrà, ostendens vnde tam libere eiusmodi prædicaret, ait: *Nam & inter cetera is, per quem mihi præcipuè ista sunt priuilegia collata; Tu aliquando conuersus, audiuit à Domino, confirma fratres tuos.*

LEO IX. in epist. ad Petrum Antiochenum: *Nimirum*, inquit, *solus est, pro quo ne deficeret fides eius, Dominus & Saluator asseruit se rogasse, dicens, Rogaui pro te, &c. Qua venerabilis, & efficax oratio obtinuit, quòd hactenus fides Petri non defecit, nec defectura creditur in throno illius.* INNOCEN-

TIVS

TIVS III. in epist. ad Episcopum Arelatensem, habetur capite, Maiores, extra, de Baptismo, & eius effectu. *Maiores*, inquit, *Ecclesiæ causas, præsertim articulos fidei contingentes, ad Petri sedem referendas intelligit, qui nouit pro eo Dominum exorasse, ne deficiat fides eius.* His Pontificibus videtur omnino credendum; tum quòd sancti fuerint; tum quòd sine dubio ipsis præcipuè debeat esse nota suæ sedis auctoritas.

Præter hos Pontifices non desunt etiam alij auctores, qui eodem modo exponunt. THEOPHYLACTVS in cap. 21. Lucæ apertè docet, dari Petro hoc priuilegium; quia ipse futurus erat princeps, & caput aliorum; ac proinde dari omnibus aliis, qui illi in principatu succederent: *Quia te habeo*, inquit, *principem discipulorum, confirma ceteros. Hoc enim decet te, qui post me Ecclesiæ petra es, & fundamentum.* PETRVS CHRYSOLOGVS in epist. ad Euthychetem, quæ habetur in 1. tomo Conciliorum, ante Concilium Chalcedonense: *Hortamur te*, inquit, *frater honorabilis, vt his, quæ à beatissimo Papa Romanæ ciuitatis scripta sunt, obedienter attendas; quia B. Petrus, qui in propria sede viuit, & præsidet, præstat quærentibus fidei veritatem.* Quamuis enim hic auctor non citet locum Euangelij: *Rogaui pro te, &c.* tamen eò sine dubio respicit, dum tam fidenter affirmat, ex Romana sede præstari omnibus quærentibus fidei veritatem. BERNARDVS in epistol. 190. ad Innocentium: *Oportet*, inquit, *ad vestrum referri Apostolatum pericula quæque, & scandala regni Dei, ea præsertim, quæ de fide contingunt. Dignum namque arbitror ibi potissimùm resarciri damna fidei, vbi non possit fides sentire defectum. Cui enim alteri sedi dictum est aliquando; Ego pro te rogaui, vt non deficiat fides tua?*

OBIICIVNT contra hanc expositionem; PRIMO, quia Romana Ecclesia non erat, quando Christus promisit Petro, non defecturam fidem eius; neque Dominus vllam Romanæ sedis mentionem fecit. Quomodo ergo potest colligi, Dominum promisisse aliquid Romanæ sedi, cùm ait; *Ego rogaui pro te, &c.* SECVNDO, quia si quod dicitur Petro, *rogaui pro te, &c.* dicitur successoribus; ergo etiam illud, *& tu aliquando conuersus*, dicitur successoribus: ergo debent omnes Petri successores Christum aliquando negare, & postea conuerti.

RESPONDEO ad primum; Christum dici rogasse pro Romana sede, quia rogauit pro Petro, & successoribus, quorum sedes Romæ stabilienda erat.

Ad secundum dico; PRIMO, non esse absurdum, si dicamus, illud, *Conuersus*, non referri ad pœnitentiam Petri, sed ad tentationes aliorum, vt non sit sensus; Tu à peccato pœnitentiam conuersus, confirma fratres, sed tu, cuius fides non potest deficere, quando videris aliqnos nutantes, & vacillantes, ad eos conuersus illos confirma. nam nondum prædixerat Petro casum suum, sed paulò pòst prædicturus erat: videtur autem absurdum, si prius prædicatur conuersio, quàm aversio; resurrectio, quàm casus. Dico SECVNDO; si exponamus, conuersus à negatione, non necessariò conuenire successoribus Petri, conuerti à peccato negandi, cùm necessariò tamen conueniat eis, confirmare fratres. Nam conuerti à peccato non conuenit hominibus, nisi quatenus priuatæ personæ sunt, & ideò personale donum est: at confirmare fratres, conuenit homini, vt caput est, & princeps aliorum, & ideò manet ad successores.

Conuersi á peccato:
Confirmare fratres:

SECVNDO, probatur eadem conclusio, ex illa promissione facta Petro, Matth. 16. *Super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adversus eam.* Nam, vt suprà ostendimus lib. 1. cap. 10. ad literam, petra & fundamentum Ecclesiæ dicitur Petrus, vt summus Rector Ecclesiæ; & proinde quilibet eius successor similiter dicitur petra, & fundamentum Ecclesiæ. Ex quo duplex sumitur argumentum.

PRIMVM, ex nomine petræ. quare enim Pontifex dicitur petra, nisi ratione constantiæ, & soliditatis? certè si petra est, non frangetur, nec circumferetur omni vento doctrinæ; id est, non errabit in fide saltem quatenus petra; id est, quatenus Pontifex est.

Pontifex ut pontifex non errat, quia petra.

SECVNDVM, ex ratione fundamenti sustentantis ædificium, quod nullo modo ruere potest. nã si tale est ædificium, vt non possit ruere, certè nec eius fundamentum ruere potest. Non enim intelligi potest, quomodo fundamentum destruatur, & domus non cadat. Immò verò maiore ratione fundamentum non potest destrui, si domus non potest cadere. Non enim fundamentum à domo, sed domus à fundamento accipit

accipit firmitatem. & hoc modo exposuerunt Patres omnes: & hinc deduxerunt, Petrum, & consequenter alios Pontifices non posse errare. ORIGENES in hunc locum: *Manifestum est*, inquit, *etsi non exprimatur, quod nec aduersus Petrum, nec aduersus Ecclesiam, portæ prævalere poterunt inferorum. nam si prævalerent aduersus petram, in qua Ecclesia fundata erat, contra Ecclesiam etiam prævalerent.*

CHRYSOSTOMVS in hunc locum dicit, solum Deum potuisse hoc facere, vt Ecclesia, super vnum piscatorem & ignobilem virum fundata, non caderet, tot irruentibus tempestatibus. CYRILLVS apud D. Thomam in Catena huius loci: *Secundum hanc*, inquit, *promissionem Ecclesia Apostolica Petri, ab omni seductione & hæretica circumuentione manet immaculata, &c.* THEODORETVS in epistol. ad Renatum Presbyterum Romanum: *Tenet*, inquit, *sancta ista sedes gubernacula Regendarum cuncti orbis Ecclesiarum; cùm propter alia, tum quia semper hæretici fœtoris expers permansit.* Vbi Theodoretus videtur sic argumentari. Regimen totius Ecclesiæ debet esse illius sedis, quæ non possit deficere in fide: videmus autem solam Romanam sedem expertem esse, & fuisse omnis hæreticæ prauitatis: ergo manifestum est illam esse, cui datum est regimen Ecclesiarum.

HIERONYMVS in epist. ad Damasum de nomine hypostasis, postquam dixerat: *Super istam petram ædificatam Ecclesiam scio*; Subiungit: *Obsecro, vt mihi literis tuis siue tacendarum, siue dicendarum trium hypostaseon detur auctoritas. non timebo tres hypostases dicere si iubetis.* Vbi asserit se vtrè sequuturum sententiam Pontificis, quia nouit super illum Ecclesiam esse fundatam; nec posse fieri vt Ecclesiæ fundamentum cadat. S. AVGVSTINVS in Psalmo contra partem Donati sic ait: *Numerate sacerdotes vel ab ipsa sede Petri: in ordine illo Patrum, quis cui successerit videte; ipsa est petra, quam non vincunt superbæ inferorum portæ.*

GELASIVS in epist. ad Anastasium Imperatorem: *Hoc*, inquit, *est quod Apostolica sedes magnoperè cauet, vt quoniam mundi radix est Apostoli gloriosa confessio, nulla rima prauitatis, nulla prorsus contagione maculetur: Nam si (quod Deus auertat, & quod fieri non posse confidimus) tale aliquid proueniret; vnde cuiquam resistere auderemus errori?* Vbi

Gelasius docet, non posse Apostolicam sedem errare; cùm cùm eius prædicatio, & confessio sit radix mundi, si ipsa erraret, totus mundus erraret.

S. GREGORIVS lib.4.epist.32.ad Mauritium, demonstrat non posse fieri, vt Episcopus Constantinopolitanus sit Episcopus vniuersalis; & proinde caput totius Ecclesiæ, cùm multi Episcopi Constantinopolitani fuerant publicè hæretici, immò & hæresiarchæ, vt Macedonius, & Nestorius. Videtur enim sequi vt tota Ecclesia corruat, si is corruit, qui est vniuersalis. Item lib.6.epist.37. ad Eulogium: *Quis, inquit, nesciat sanctam Ecclesiam in Apostolorum Principis soliditate firmatam? cui dictum est; Super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam.* Et rursum: *Et tu aliquando conuersus, confirma fratres tuos.* Vbi Gregorius apertè docet firmitatem Ecclesiæ ex Petri firmitate pendere; & proinde minus posse Petrum errare, quàm ipsam Ecclesiam.

TERTIO, probatur ex illo Ioan.vlt. *Pasce oues meas.* Nam quod his verbis Pontifex sit institutus pastor & doctor totius Ecclesiæ, suprà demonstratum est lib.1.cap.14.15.16. Hinc igitur est tale argumentum. Pontifex est doctor & pastor totus Ecclesiæ; ergo tota Ecclesia illum audire & sequi tenetur: ergo si ille erret, tota Ecclesia errabit. RESPONDEBVNT, Ecclesiam debere illum audire, si rectè doceat; alioquin magis Deum, quàm homines esse audiendos.

CONTRA; nam quis iudicabit, recténe Pontifex doceat, an non? non enim est ouium iudicare, an pastor erret, nec ne, præsertim in rebus verè dubiis; nec habent oues Christum alium maiorem iudicem vel doctorem, ad quem recurrant. Nam, vt suprà ostendimus, lib.2. cap.13. & 14. ex tota Ecclesia ad Pontificem appellari potest; ab illo autem non potest: necessariò igitur tota Ecclesia errabit, si Pontifex erret. RVRSVM respondebunt, posse recurri ad generale Concilium.

CONTRA; nam præterquam quod nos ostendemus in tractatu de Conciliis, Papam esse supra Concilium, constat generalia Concilia sæpe errasse, quando caruerunt summi Pontificis suffragio; vt patet de Ephesino II. Ariminensi, & aliis. RESPONDENT, posse recurri ad generale Concilium, in quo etiam Pontifex interfit; nam aliquid maius est Concilium cum Pontifice, quàm Pontifex solus.

At

AT CONTRA; nam inprimis Dominus soli Petro dixit: *Oraui pro te, &c.* Et: *Pasce oues meas;* non dixit hæc Petro, & Concilio. Item solum Petrum vocauit petram & fundamentum; non Petrum cum Concilio: ex quo apparet, totam firmitatem Conciliorum legitimorum esse à Pontifice; non partim à Pontifice, partim à Concilio. DEINDE, sæpe non potest cogi generale Concilium, sicut nõ potuit primis CCC. annis propter Ethnicorum persequutiones; & sine dubio poterat status illæ Ecclesiæ vsque ad mundi finem perseuerare: ergo debet esse in Ecclesiâ etiam sine generali Concilio aliquis Iudex, qui errare non possit. DENIQVE, quid si in tali Concilio dissiderent Patres à Præside suo; id est, Concilium à Pontifice summo præsente, & præsidente, quid tunc fieret? non esset remedium vllum? certè aliquis Iudex esse deberet. Non autem in eo casu esset Concilium Iudex, quia Concilia cùm à Pontifice dissentiunt, errare possunt; & errant de facto, vt diximus de Ephesino II. & aliis: Restat igitur, vt Papa sit Iudex; & proinde non possit errare.

QVARTO, probatur ex Testamento veteri, quod fuit figura noui. Exod. 28. iubet Dominus in rationali Pontificis summi poni doctrinam, & veritatem. Hebraicè אוּרִים וְתֻמִּים. Est autem obseruandum, nondum conuenisse inter Hebræos, nec etiam inter Christianos, quid sint ista duo. R. Salom. vult esse nomen Dei יְהוָה scriptum in rationali, ex cuius fulgore sacerdos cognoscebat diuinum responsum, cùm ab aliquo interrogaretur. ARIAS Montanus in suo apparatu docet, esse duos lapides lucidissimos, à Deo ipso immediatè productos, & datos Mosi. IOSEPHVS lib. 3. cap. 9. aliàs 12. antiquitatum, dicit esse illos ipsos duodecim lapides, in quibus scripta erant nomina duodecim filiorum Israël, quos Deus iussit poni in rationali: & ibidem multas fabulas immiscet. Probabilius est quod scribit B. AVGVSTINVS q. 117. in Exod. hæc ipsa vocabula fuisse scripta, in medio rationalis, quod pendebat ante pectus sacerdotis.

Neq; obstat quod Iudei, & Iudaizantes dicunt, אוּרִים non significare doctrinam, sed splẽdores, à radice אוֹר; & תֻּמִּים non significare veritatem, sed perfectionem, à radice תָּמַם. Nam magis credendũ est Hieronymo, qui vertit doctrinam,

& veritatem, & LXX. interpretibus, qui similiter verterunt δήλωσιν, καὶ ἀλήθειαν, quàm omnibus Rabinis. & hinc discendum est, אוּרִים, deduci à radice יָרָה quod est, docuit, & תֻּמִּים à radice אָמַן, quod est credidit.

Cur autem scriberetur in pectore summi Sacerdotis doctrina, & veritas, explicatur Deut. 17. vbi Dominus præcipit iis, qui dubitant circa intelligentiam diuinæ legis, vt ascendant ad summum Sacerdotem, atque ab eo quærant solutionem, & subiungit: *Qui*, inquit, *indicabunt tibi iudicij veritatem.* Et signo ergo, & verbo Dominus promisit in pectore summi Sacerdotis habitaturam doctrinam, & veritatem, & proinde eum non erraturum, cùm populum docuerit. Quod si hoc Aaronico sacerdoti conueniebat, certè multò magis Christiano. Quocirca B. PETRVS Rauennas, vt paulò ante dictum est, hortatur Eutychetem, *vt his quæ à beatissimo Papa Romana ciuitatis scripta sunt, obedienter attendat, quoniam B. Petrus, qui in propria sede & viuit & præsidet, præstat quærentibus fidei veritatem.*

QVINTO, probatur ab experimento, eoque duplici. Nam inprimis constat omnes Patriarchales sedes defecisse à fide, ita vt hæretici, & hæresim profitentes, ac docentes in illis sederint, excepta Romana sede. In sede CONSTANTINOPOLITANA sederunt Macedonius, Nestorius, Sergius, Pyrrhus, Paulus, Cyrus, Constantinus, Philippicus, Anastasius, Constantinus, Leo, Michael, Nicephorus, Leo, Michael, Antonius, Constantinus, Nicolaus, Photius, Michael, Leo, Alexander, Nicolaus, Michael, Leo, Michael

habuit, & exhorruit, quod à Romano Pontifice damnatæ essent. Ergo signum est, Ecclesiam totam sentire; Pontificem Romanum in eiusmodi rebus errare non posse. Vide Prosperum in extremo libro contra Collatorem, & Petrum Diaconum in libro de Incarnatione, & gratia Christi, ad Fulgentium.

CAPVT IV.

De Romana Ecclesia particulari.

SECVNDA propositio. *Non solùm Pontifex Romanus non potest errare in fide; sed neque Romana particularis Ecclesia.* Est autem obseruandum hoc loco, & in alio sensu accipi debere firmitatem Ecclesiæ Romanæ in fide, & in alio firmitatem Pontificis: nam Pontifex non potest errare errore iudiciali; id est, dum iudicat, & definit quæstionem fidei: At Ecclesia Romana, id est, populus & clerus Romanus, non potest errare errore personali, ita vt omnes omnino errent, & nulli sint in Romana Ecclesia fideles, & Pontifici adhærentes. Tametsi enim vnusquisque seorsim errare potest, tamen id fieri non potest, vt omnes errent simul, & tota Romana Ecclesia apostatica efficiatur.

Obseruandum est præterea, Ecclesiam Romanam non posse errare modo explicato, adhuc dupliciter posse intelligi: Vno modo, vt non possit errare, persistente Romæ Apostolica sede, secus autem si sedes auferretur: Altero modo, vt simpliciter non possit errare, vel deficere; quia nec sedes Apostolica possit vnquam Roma aliò transferri. Et quidem secundum priorem sensum propositio nostra est verissima. Nam auctores citati, vt Lucius & Felix Papæ & Martyres; Agatho & Nicolaus Papæ & Confessores; item Cyrillus & Ruffinus non solùm Pontificem, sed etiam Ecclesiam Romanam asseruerunt non posse errare.

Præterea S. CYPRIANVS li. 1. epist. 3. *Nauigare audent*, inquit, *ad Petri cathedram, & Ecclesiam principalem, & c. nec cogitare eos esse Romanos, ad quos perfidia habere non potest*

accessum. S. HIERONYMVS lib. 3. Apologiæ contra Ruffinum: *Scito*, inquit, *Romanam fidem Apostolica voce laudatam, eiusmodi præstigias recipere: etiamsi Angelus aliter annunciet quàm semel prædicatum est, Pauli auctoritate mutari non posse.* S. GREGORIVS NAZIANZENVS carmine de vita sua, ante medium: *Vetus*, inquit, *Roma ab antiquis temporibus habet rectam fidem, & semper eam retinet, sicut decet Vrbem, quæ toti orbi præsidet, semper de Deo magnam fidem habere.*

Addo etiam duorum Pontificum testimonia, quæ etsi ab hæreticis contemnentur, tamen à Catholicis cum honore recipienda sunt. VNVM est MARTINI Papæ V. qui in Bulla, quam edidit Concilio Constantiensi approbante, hæreticos haberi censuit eos, qui de Sacramentis, aut fidei articulis aliter sentiunt, quàm Romana Ecclesia sentiat. ALTERVM est SIXTI Papæ IV. qui primùm per Synodum Complutensem, deinde etiam per se damnauit articulos Petri cuiusdam Cunienſis. quorum articulorum vnus erat, Ecclesiam vrbis Romæ errare posse. Et quanquam hæc intelligi debere videantur præcipuè ratione Pontificis; tamen quia Ecclesia Romana non est solus Pontifex, sed Pontifex & populus, ideo cùm dicunt Patres aut Pontifices, Romanam Ecclesiam non posse errare, dicere volunt, in Romana Ecclesia semper fuisse Episcopum Catholicè docentem, & populum Catholicè sentientem.

At secundum posteriorem sensum, Ecclesiam Romanam non posse deficere, est quidem pia, & probabilissima sententia; non tamen adeò certa, vt contraria dici possit hæretica, vel manifestè erronea; vt rectè docet Ioannes Driedo lib. 4 cap. 3. parte 3. de Ecclesiasticis dogmat. & Scripturis. Quod non sit omnino de fide, à Romana Ecclesia non posse separari Apostolicam sedem, patet; quia neque Scriptura, neque traditio habet, sedem Apostolicam ita fixam esse Romæ, vt inde auferri non possit. Et omnia testimonia Pontificum & Patrum, qui dicunt, Romanam Ecclesiam non posse errare, possent exponi de Romana Ecclesia, donec in ea Apostolica sedes permaneret; non autem absolutè, & simpliciter.

Quod nihilominus tamen pia, & probabilissima sit sententia; non posse separari Petri cathedram à Roma, & proin-

de

de Romanam Ecclesiam absolutè non posse errare, nec desitere: probatur PRIMO ex eo, quòd tamdiu mansit Romæ sedes Apostolica non obstantibus infinitis persecutionibus, & occasionibus recedendi. Primùm enim fuit maxima occasio transferendi sedem Roma in alium locum temporibus Imperatorum Ethnicorum. Illi enim ægerrimè ferebant, quòd Romæ esset Apostolica sedes. & idcirco mox atque audiebant nouum Pontificem esse creatum, illum aut occidebant, aut in exilium deportabant. Hinc CYPRIANVS laudans Cornelij Papæ constantiam lib. 4. epist. 2. sic ait: *Quanta in ipso suscepto Episcopatu suo virtus? quantum robur animi, qualis firmitas fidei? sedisse intrepidum Romæ in sacerdotali cathedra eo tempore, cùm tyrannus infestus sacerdotibus Dei, fanda atq; infanda comminaretur; cùm multò patientius, & tolerabilius audiret leuari aduersum se æmulum principem, quàm constitui Romæ Dei sacerdotem.*

DEINDE rursum occasio fuit transferendæ sedis tempore Gothorum. nam inprimis tempore Innocentij I. ALARICVS Romam cœpit, spoliauit, incendit; vt Hieronymus refert in epistola ad Principiam de obitu Marcellæ. Deinde tempore Leonis I. GENSERICVS rursum Romam cœpit, ac spoliauit, vt scribit Blondus lib. 2. decad. 1. quo tempore sine vllo habitatore ad aliquod spacium temporis Roma permãsit. Rursum tempore Papæ Vigilij TOTILAS Romam penitus euertit, mœnibus magna ex parte deiectis, & domibus ferè omnibus incensis; adeoque eam desolauit, vt nullus neque vir, neque mulier in ea remanserit, vt scribit idem Blondus lib. 6. decad. 1. Denique toto tempore Longobardorum Romani Pontifices in summis miseriis fuerunt, vt ex multis B. Gregorij epistolis perspicuum est. Nec tamen vnquam Romani Pontifices de mutando Episcopatu Romano cogitauerunt.

TERTIA occasio transferendæ sedis fuit tempore B. Bernardi, propter ipsorum ciuium Romanorum persequutionem. Adeò enim per multos annos ciues Romani suos Pontifices vexauerunt, vt sæpissimè compellerentur Pontifices ab vrbe exulare; vt patet tum ex historicis, tum ex B. Bernardo in epist. 242. ad populum Romanum. & epist. 243. ad Conradum Imp.

QVARTA occasio fuit, quando Romani Pontifices per LXX. annos manserunt in Galliis. Cùm enim ipsi cum tota curia procul à Roma degere decreuissent; cur, quæso, nó manstulerunt sedem? cur non mutauerunt Episcoparum Romanum cum Auenionensi? cùm ergo tot occasionibus existentibus transferendi sedem, tamen Romæ permanserit supra 60. annos, valde probabile est, nõ posse vllo modo transferri.

SECVNDO; hoc idem probari potest ex eo, quod Deus ipse iussit Romæ figi Apostolicam Petri sedem; quæ autem iubet Deus, mutari ab hominibus non possunt. Id autem Deum iussisse testatur B. Marcellus Papa & Martyr in epistola ad Antiochenos; vbi dicit, Petrum, iubente Domino, Romam sedem suam ex Antiochia transtulisse. Testatur etiam S. Ambrosius in oratione de tradendis basilicis, vbi refert Christum omnino voluisse, vt Petrus Romæ moreretur. Et idcirco ei fugienti dixisse; venio Romam iterum crucifigi. Quod est manifestum signum, Deum voluisse per mortem Petri Romæ firmari eius sedem. Quò etiam pertinet illud S. Leonis sermone primo, de natali Apostolorum Petri & Pauli, *profectus crucis Christi Romanis arcibus inferebas. quò te, diuinis præordinationibus anteibant, & honor potestatis, & gloriatio fionis.*

DICET aliquis; ex hoc argumento videtur probari, de fide esse, quod sedes ex Roma transferri non possit: nam de fide est, præcepta diuina non posse ab hominibus immutari: si ergo Deus iussit, sedem Romæ constitui; de fide esse videtur, non posse transferri aliò.

RESPONDEO, id non sequi; nam Marcellus, & Leo Pontifices non definiunt hanc rem tanquam de fide, sed narrant vt historiam. Non sunt autem de fide, Pontificum narrationes, sed solùm decreta. Deinde quod ipsi aiunt, Domini iussu Petrum transtulisse sedem suam in vrbem, potest dupliciter intelligi: Vno modo, quòd Dominus perspicuè Petro apparens hoc illi imperauerit; & tunc verè diuino præcepto diceretur, sedes Petri Romæ esse constituta: Alio modo, quòd Christus quidem id apertè non iusserit, sed dicatur iussisse, quia id Petrus fecit Deo inspirante; quomodo omnia decreta, & præcepta Ecclesiæ dici possent diuina, quæ tamen mutabilia sunt.

Accedit,

Accedit, quod etiamsi constaret, Christum imperasse Petro, vt Romæ sedem collocaret, non tamen continuò sequeretur, iussisse vt eam immobiliter ibi collocaret. Quoniam ergo non constat, quomodo Christus iusserit Petro, vt Romæ sedem collocaret; ideo non est de fide, diuino & immutabili præcepto, Romæ sedem esse constitutam; sed tamen, vt diximus, est probabilissimum, & piè credendum. NEQVE obstat, quod tempore Antichristi Roma desolanda, & cremanda videatur, vt deducitur ex cap. 17. Apocalyp. Nam hoc non fiet nisi in fine mundi, & præterea tunc etiam summus Pontifex, Romanus Pontifex dicetur, & erit, licet Romæ non habitet; sicut accidit tempore Totilæ Regis Gothorum, vt suprà diximus. Adde, quod Augustinus & alij multi non volunt in isto loco Apocalypsis per vrbem cremandam intelligi Romam, sed multitudinem impiorum, quæ est ciuitas Diaboli.

CAPVT. V.

De decretis morum.

TERTIA propositio hæc esse potest. *Non solùm in decretis fidei errare nõ potest summus Pontifex, sed neq; in præceptis morum, quæ toti Ecclesiæ præscribuntur; & quæ in rebus necessariis ad salutem, vel in iis, quæ per se bona, vel mala sunt, versantur.*

Dicimus PRIMVM, nõ posse errare Pontificem in iis præceptis, *quæ toti Ecclesiæ præscribuntur*; quia, vt suprà diximus, in præceptis, & iudiciis particularibus, nõ est absurdum Pontificem errare. Addimus SECVNDO, *quæ in rebus necessariis ad salutem, vel per se bonis, aut malis versantur*; quia non est erroneum dicere, Pontificem in aliis legibus posse errare, nimirum superfluam legem condẽdo, vel minus discretam, &c.

Ac vt rem totam exemplis declaremus; Non potest fieri vt Pontifex erret, præcipiendo aliquod vitium, vt vsuram; vel prohibendo virtutem, vt restitutionem: quia hæc sunt per se bona, vel mala, nec potest fieri vt erret præcipiendo aliquid contra salutem, vt Circumcisionem, vel Sabbatum; vel prohibendo

hibendo aliquid necessarium ad salutem, vt Baptismum, aut Eucharistiam, vt autem iubeat aliquid quod non est bonum, neque malum ex se, neque contra salutem, sed tamen est inutile, vel sub pœna nimis graui illud præcipiat, non est absurdum dicere, posse fieri; quanquam nõ est subditorum de hac re dubitare, sed simpliciter obedire.

Probatur iam propositio; & PRIMO, quòd non possit Papa errare in præceptis morum ad salutem necessariorũ: quia tunc tota Ecclesia grauiter læderetur, & erraret in rebus necessariis, quod est contra promissionem Domini. Ioan. 16. *Cùm venerit ille Spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem.* Quod intelligitur (vt minimum) de veritate necessaria ad salutem. SECVNDO, quia Deus tunc deesset Ecclesiæ suæ in necessariis; quandoquidem præcipit illi, vt sequatur Pontificem, & Pontificem permittit errare in necessariis. At certè si Deus nulli rei deest in necessariis, quantò minus Ecclesiæ suæ?

Quod autem non possit Pontifex errare in moribus per se bonis, vel malis, probatur. Nam tunc Ecclesia non posset rectè dici sancta, vt in Symbolo Apostolorum vocatur. Nam sancta dicitur potissimùm ob sanctam professionem, vt alibi ostendimus; quia nimirum legem, & professionem sanctam profitetur, quæ nihil docet falsum, nihil præcipit malum. SECVNDO, quia tunc necessariò erraret etiam circa fidem. Nam fides Catholica docet, omnem virtutem esse bonam, omne vitium esse malum: si autem Papa erraret præcipiendo vitia, vel prohibendo virtutes, teneretur Ecclesia credere vitia esse bona, & virtutes malas, nisi vellet contra conscientiam peccare, tenetur enim in rebus dubiis Ecclesia acquiescere iudicio summi Pontificis, & facere quod ille præcipit, non facere quod ille prohibet. ac ne fortè contra conscientiam agat, tenetur credere bonum esse, quod ille præcipit, malum quod ille prohibet.

CAPVT

CAPVT VI.

De Pontifice, vt est particularis quædam persona.

QVARTA propositio. *Probabile est, pieq; credi potest, summum Pontificem, non solùm vt Pontificem errare non posse, sed etiam vt particularem personam hæreticum esse nõ posse, falsum aliquid contra fidem pertinaciter credendo.* Probatur PRIMO, quia id videtur requirere suauis dispositio prouidentiæ Dei. Nam Pontifex non solùm non debet, nec potest hæresim prædicare, sed etiam debet veritatem semper docere; & sine dubio id faciet, cùm Dominus illi iusserit confirmare fratres suos; & propterea addiderit: *Rogaui pro te, vt non deficiat fides tua;* id est, vt saltem non deficiat in throno tuo prædicatio veræ fidei: at quomodo, quæso, confirmabit fratres in fide, & veram fidem semper prædicabit Pontifex hæreticus? potest quidem Deus ex corde hæretico extorquere veræ fidei confessionem, sicut verba posuit quõdam in ore asinæ Balaam: at violentum erit, & non secundum morem prouidentiæ Dei suauiter disponentis omnia.

SECVNDO probatur ab euentu; nam hactenus nullus fuit hæreticus. vel certè de nullo probari potest, quòd hæreticus fuerit; Ergo signũ est non posse esse. Plura vide apud Pighium.

CAPVT VII.

Soluuntur obiectiones ex ratione petitæ.

ARGVMENTA in contrarium sumuntur partim ex ratione, partim ex variis Pontificum exemplis. PRIMA ratio. Multi canones docent, Pontificem « non posse iudicari, nisi inueniatur à fide deuius; « ergo potest deuiare à fide. alioqui frustrà essent illi canones. « Antecedens patet ex canone, Si Papa, dist. 40. ex Concilio V. « sub Symmacho, ex Concilio VIII. generali, act. 7. ex Anacleto epistola 3. Eusebio epist. 2. ex Innocentio III. in serm. 2. de « consecratione Pontificis. «

Respon-

Respondeo PRIMO; istos omnes canones loqui de errore Pontificis personali, non iudiciali. Nam Pontifex si posset esse hæreticus, solùm erit negando aliquam veritatem antea definitam; non autem potest esse hæreticus, dum ipse aliquid noui definit. tunc enim non sentit contra aliquid definitum ab Ecclesia. Canones autem citati loquuntur expresse de hæresi; igitur non loquuntur de errore iudiciali, sed personali Pontificis. SECVNDO dico; canones illos non velle dicere, Pontificem etiam vt priuatam personã posse errare, sed tantùm non posse Pontificem iudicari. quia tamen non est omnino certum, an possit necne esse hæreticus Pontifex ideo ad maiorem cautelam, addunt conditionem, nisi fiat hæreticus.

» SECVNDA ratio. Si solus Pontifex potest infallibiliter definire dogmata fidei; ergo frustra fiunt Concilia; vel certè non
» sunt necessaria.

RESPONDEO, id non sequi. Nam etsi in Pontifice sit infallibilitas; tamen non debet ipse contemnere media humana, & ordinaria, quibus deueniri potest ad veram rei cognitionem, de qua agitur. medium autem ordinarium est Concilium maius aut minus, pro magnitudine, vel paruitate rei de qua agitur. id quod patet primo exemplo Apostolorum. Nam certè tam Petrus, quàm Paulus poterant enim solâ quamlibet controuersiam infallibiliter definire; & tamen Concilium conuocauerunt, Actor. 15.

Deinde; definitiones de fide pendent præcipuè ex traditione Apostolica, & consensu Ecclesiarum: vt autem cognoscatur de orta aliqua quæstione, quæ sit totius Ecclesiæ sententia, & quam traditionem seruent Ecclesiæ Christi, non est alia melior ratio, quàm si in vnum conueniant Episcopi ex omnibus prouinciis, & quisque referat Ecclesiæ suæ consuetudinem.

Præterea; vtilissima sunt, & sæpe necessaria Concilia, vt finis reuera imponatur controuersiis, & decreta de fide non solùm fiant, sed etiam seruentur. quãdo enim fit generale Concilium, omnes Episcopi subscribunt, & profitentur se amplecti illud decretum, & sic deinceps in suis Ecclesiis prædicaturos: quando autem non fit generale Concilium, non est tam facile, reducere ad praxim decretum de fide factũ. Siquidem nonnulli ignorantiam decreti prætexunt; alij conqueruntur se non

se non fuisse vocatos; alij etiam apertè dicunt, Pontificem potuisse errare. Sed de hac re alio loco dicendum est. Vide lib. 1. de Conciliis, cap. X. & XI.

TERTIA ratio. Si infallibile esset Pontificis de fide iudicium; essent hæretici, vel saltem pernicioso errore tenerentur, & grauiter peccarent, qui pertinaciter contra definitionem Pontificis aliquid assererent: at hoc est falsum; nam Cyprianus pertinaciter restitit Stephano Pontifici definienti hæreticos non rebaptizandos, vt patet ex epistola eiusdē Cypriani ad Pompeium: & tamen non solùm non fuit hæreticus, sed neque mortaliter peccauit. Nam mortalia peccata non delentur nisi per pœnitentiam, etiam si quis pro fide moriatur: & tamen Ecclesia Cyprianum vt sanctum colit, qui non videtur vnquam resipuisse ab illo suo errore. Et confirmatur ex Augustino, qui lib. 1. de Baptismo, cap. 18. & alibi, dicit, Ecclesias nutasse de illa quæstione, & potuisse Cyprianum, & alios salua caritate dissentire inter se donec non accessit generalis Concilij definitio: ergo nō putauit Augustinus indubitatum esse Romani Pontificis iudicium.

RESPONDEO ad exemplum Cypriani; Cyprianum quidem non fuisse hæreticum; tum quia nec modo censentur manifestè hæretici, qui dicunt Pontificem posse errare; tum etiam, quia sine dubio Stephanus Papa non definiuit tanquā de fide, hæreticos non rebaptizandos, licet iusserit non rebapūzari; vt patet ex eo, quòd non excommunicauit Cyprianū, & alios contrarium sentientes, sicut etiam è contrario Cyprianus in Concilio LXXX. Episcoporum definiuit hæreticos rebaptizandos, tamen noluit hoc haberi tanquam de fide, disertè protestans, non propterea velle se separare ab iis, qui contrarium sentiebant.

Neque his repugnat, quod, vt scribunt Eusebius lib. 7. hist. cap. 4. & Augustinus libro de vnico Baptismo, cap. 14. Stephanus Papa non solùm imperauit, ne rebaptizarentur ab hæreticis baptizati; sed etiam censuit excommunicandos qui non obedirent. Nam etsi censuit excommunicandos qui non obedirent; tamen nihil illud fuit aliud, quàm comminatio. Constat enim ex Vincentio Lyrinensi in libro de prophanis vocum nouitatibus, & ex Augustino locis citatis, semper coniunctos fuisse Stephanum & Cyprianum.

Et

Et per hoc respondetur etiam ad confirmationem. Forte enim post Pontificis definitionem adhuc liberum aliter sentire, vt Augustinus dicit; quia Pontifex noluit rem ipsam de fide facere sine generali Concilio: sed solùm voluit interim seruari antiquam consuetudinem. An autem peccauerit Cyprianus mortaliter non obediendo Pontifici, non est omnino certum. Nam ex vna parte non videtur mortaliter peccasse, quia non peccauit nisi ex ignorantia; putauit enim Pontificem perniciosè errare: & stante illa opinione, tenebatur non obedire; quia non debebat contra conscientiam agere. Ignorantia autem Cypriani non videtur fuisse crassa, nec affectata; sed probabilis, & proinde excusans à mortali peccato. Ipse enim sciebat Pontificem non definiuisse tanquam de fide, & simul videbat secum sentire Concilium LXXX Episcoporum. Quocirca B. AVGVSTINVS lib. 1. contra Donatistas, cap. 18. clarè docet, Cyprianum venialiter solùm peccasse, & salua caritate; & ideo falce martyrij facilè purgatum: & cap. 19. dicit hoc eius peccatum fuisse quasi nœuum in candore sanctæ animæ, quem vbera caritatis contegebant.

Ex altera tamen parte videtur mortaliter peccasse, cum præcepto expresso Apostolico non paruerit, & sic modo Pontificem rectè sentientem vexauerit. Nam etsi Stephanus non definiuit rem illam tanquam de fide, tamen strictè præcepit, vt non rebaptizarentur hæretici, vt Cyprianus ipse fatetur in epistola ad Pompeium: cui mandato parere debuit Cyprianus, & subiicere iudicium suum iudicio superioris sui; & saltem debuit non proferre verba contumeliosa, qualia protulit contra Stephanum Papam in epistola ad Pompeium, vbi vocat eum superbum, imperitum, cæcæ ac prauæ mentis, &c. Itaque B. Augustinus in epist. 48. ad Vicentium, aliter conatur Cyprianũ defendere, asserens, vel non esse ipsius alia scripta, vbi hæc inueniuntur; vel eum postea pœnituisse erroris, & mutasse sententiam ante mortem, licet retractatio non inueniatur.

» QVARTA ratio. Concilium Africanum in epistola ad Ce-
» lestinum Papam asserit, minus posse errare Concilium pro-
» uinciale in iudicio, quàm Romanum Pontificem: *Nisi forte,*
» inquit, *quisquam est, qui credat, vnicuilibet posse Deum mi-*
» *strum examinis inspirare iustitiam, & innumerabilibus con-*

gre-

gregatis in Concilium sacerdotibus denegare. At certum est Concilia prouincialia posse errare; igitur multò magis Papa errare potest.

RESPONDEO; Concilium loqui non de iudicio fidei, sed de iudicio facti; id est, de caussis Episcoporum, & Presbyterorum, qui de aliquo crimine accusantur. In huiusmodi autem caussis fatemur non habere Pontificem assistentiam Spiritus sancti, per quam non possit errare. Adde, quòd non necessariò tenemur credere quidquid in ea epistola Episcopi illi dicant: præsertim, cùm satis appareat eos cõmotos sceleribus Apiarij, qui ad Romanũ Pontificem confugerat, modum in verbis nonnihil excessisse. Neque obstat, quòd Concilium Africanum sit confirmatum à Leone IV. dist. 20. canon. de libellis. Nam confirmata sunt decreta Concilij, non autem epistolæ.

VLTIMA ratio est Nili in suo libello de primatu, qui hoc modo ratiocinatur. Potest Romanus Pontifex incidere in alia vitia, vt auaritiæ, superbiæ, &c. igitur & in vitium hæresis. Nam 1. Timoth. 1. Paulus dicit, quosdam circa fidem naufragium fecisse, quia antea bonam conscientiam amiserãt. Item potest Papa malè viuendo factis negare Deum, iuxta illud Tit. 1. *Confitentur se nosse Deum, factis autem negant*. Igitur potest etiam verbo negare; nam facilius esse videtur verbo negare, quàm facto.

RESPONDEO ad PRIMVM argumentum; inde rectè colligi, posse Papã ex natura sua incidere in hæresim: non tamen posita singulari Dei assistentia, quam Christus oratione sua illi impetrauit. Orauit autem Christus, ne deficeret fides eius; non autem ne incideret in alia vitia.

Ad SECVNDVM dico; Apostolum eo loco non intelligere quælibet mala opera, sed opera, quæ procedunt ab infidelitate cordis. Loquitur enim de Iudæis non sincerè conuersis ad fidem, qui etsi profiterentur se nosse Deum, tamen factis negabant; quia prohibendo certos cibos, vt natura sua immundos, testabantur se non verè nosse creatorem omnium rerum. Porrò talia opera Papa nec facit, nec facere potest. Si verò per facta intelligantur quælibet peccata, falsum est, facilius esse Deum negare verbo, quàm facto. Nam qui negat verbo, negat simpliciter, & expressè; qui negat facto, negat implicitè, & quodam modo, non simpliciter.

CAPVT VIII.

De erroribus, qui falsò adscribuntur Romanis Pontificibus, Petro, Lino, Anacleto, Telesphoro, Victori, Zephyrino, Vrbano, Pontiano, Cornelio, & Marcellino, qui non solùm Pontifices, sed etiam Martyres fuerunt.

primus pontifex Petrus.

VENIAMVS nunc ad singulos Pontifices, quos aduersarij nostri errasse contendunt. PRIMVS, PETRVS est Romanorum Pontificum, quem nō semel, sed bis circa fidem errasse scribit Nauar. in suo libro de Primatu Romani Pontificis. Atque hoc argumento potissimùm se demonstrasse putat, Romanos Pontifices in fide errare posse. Nullus enim Pontificum Romanorum maiora priuilegia à Deo accepit, quàm Petrus. Petrum bis errasse, ex diuinis literis manifestum est. Namq; Christum negauit Matth. 26. & Gētiles coëgit iudaizare Galat. 2. MAGDEBVRGENSES Cent. 2. lib. 2. cap. 10. col. 558. & 560. præter hos duos errores, addunt etiam alios modicum lapsus beati Petri. de quibus nos suprà scripsimus lib. 2. cap. 18.

RESPONDEMVS, sanctum Petrum, cùm Christum negauit, nōdum Pontificem summum esse cœpisse. Collatum enim traditum ei fuisse à Christo Ecclesiasticum principatum Ioannis vltimo, cùm ei Dominus post resurrectionem suam dixit: *Simon Ioannis pasce oues meas.* Itaque negatio illa Petri numeranda nō est inter errata Pontificum Romanorum. Addo præterea, Christum à Petro negatum fuisse ore, non corde: proinde perdidisse Petrum confessionem fidei, non ipsam fidem; vt suprà ostendimus, cap. III.

Quod autem aliquando sanctus Petrus coëgerit Gentes iudaizare, non fuit error prædicationis, sed conuersationis, vt Tertullianus monet in libro de præscriptionibus aduersus hæreticos. Non enim sanctus Petrus decreto aliquo sanciuit esse iudaizandum, sed contrarium potius docuit Act. 15. quia tamen aliquando Antiochiæ, ne offenderet Iudæos nuper conuersos ad fidem, segregauit se à conuiuio Gentilium; exemplo suo coëgit quodammodo etiam Barnabam iudaizare.

Nos

Nos verò non negamus, posse Pontifices exemplo suo præbere occasionem errandi; sed illud negamus, posse eos ex cathedra errorem aliquem sequendum toti Ecclesiæ præscribere. Neque verò exempla Pontificum æquè pernicioſa Ecclesiæ sunt, ac doctrina; cùm Dominus nos instruxerit, dicens: *Quæ dicunt, facite; quæ faciunt, facere nolite.* Matth. 23. Vide quæ suprà diximus cap. 28. lib. 1.

Secvndvs; Linvs, qui sanctũ Petrum proximè sequutus est in sede pontificia, ridetur à Magdeburgensibus Centur. 1. lib. 2. cap. 10. col. 627. quod iusserit, ne fœminæ in Ecclesiam ingrederentur capite linteis non cooperto. Sic enim loquuntur: *Instituit, ne qua mulier, (dignum equidem Episcopali cura) nisi capite linteis operto templum ingrederetur.* Sed quid si Linus addidisset, vt id fieret propter Angelos? sine dubio superstitionem esse clamassent. At non meminerant, credo, Centuriatores, Apostolum Paulum non iudicasse indignum sua cura, præcipere 1. Corinth. 11. vt fœminæ velato capite essent propter Angelos: quod exponit Ambrosius in Ecclesia præcipuè esse seruandum ob reuerentiam sacerdotum, qui Angeli in Scripturis appellantur.

Tertio; Anacletvm reprehendunt Madeburgenses in eadem Cent. 1. lib. 2. cap. 10. col. 628. quod memoriam sancti Petri construxerit, & ornauerit. scilicet B. Petrus tam malè meritus de Ecclesia fuerat, vt dignus esset, cuius memoria penitus interiret. Sed si B. Anacletus reprehẽdendus est, quod qualecunque monumentum sancti Petri ossibus constituerit: quantum, quæso, peccatum fuit magni Constantini, qui tam sumptuosa basilica, totque donariis aureis & argenteis memoriam sancti Petri exornauit? Sed aliter de his rebus iudicarunt semper omnes homines pij, quàm nunc iudicent aduersarij. Certè Caivs scriptor nobilissimus, & Apostolicis temporibus vicinus, vt Eusebius refert lib. 2. historiæ, ex versione Ruffini, sepulcra Petri & Pauli, trophæa Apostolorum appellat, quibus Romana Ecclesia quasi columnis firmissimis communitur.

Ioannes Chrysostomvs homilia vltima in epistolam ad Romanos, summo se teneri desiderio affirmat Romam veniendi, vt sepulcris Petri & Pauli aduolui posset. Et audi, quæso, quanto cum honore de vrbe Roma, & Apostolorum

lorum corporibus, ac sepulcris loquitur: *Quemadmodum*, inquit, *corpus magnũ & ualidum, duos habet oculos illustres* (Roma) *Sanctorum uidelicet illorum corpora. Non ita caelum splendescit, quando radios suos sol ex sese dimittit; quemadmodum Romanorum ciuitas duas illas lampades ubiq; terrarum effundẽs.* Et infrà: *Qualibus coronis duabus ornatur urbs ista? qualibus catenis aureis cincta est? quales habet portas? propterea celebro hanc urbem, non propter copiam auri, non propter columnas, non propter aliam phantasiam; sed propter columnas illas Ecclesiæ. Quis mihi nũc dabit circumfundi cuipori Pauli? affigi sepulcro? uidere puluerem corporis illius?* Et infrà: *Hoc corpus urbem hanc munit, quod quauis turri, innumerisq; mœnibus, ac uallis tutius est; & cum isto corpore iam Petri. Nam & uiuentem honorauit? Ascendi, inquit, uidere Petrum.* THEODORETVS quoque in epistola ad Leonem, cùm ab aliis rebus multis Romam laudat; tum præcipuè ab Apostolorũ sepulcris, quæ (vt ipse loquitur) fidelium animas illuminãt. Omitto multa, quæ addi possent testimonia. Nam de reliquiis Sanctorum propria disputatio suo loco instituenda est.

4. Telesphoro.

QVARTO; TELESPHORVM, qui nonus fuit à B. Petro, & glorioso martyrio consumatus est, teste Irenæo lib. 3. cap. 3. accusant Magdeburgenses Cent. 2. cap. 10. col. 212. his verbis: *Clericis*, inquiunt, *primùm mandat, vt septem ante Paschæ hebdomadibus à carne ieiunent: cùm contra scriptum sit: Nemo uos iudicet in cibo, & potu. Deinde Missas cumulat, & ritum earum auget, atq; ad tempus alligat: cùm neque prænumerum, neq; cærimonias, neq; tempus, cœna Domini sit instituta. Clericorum item dignitatem, & sanctitatem nimium effert supra plebeiam, quasi non sit scriptum, omnes uos unum estis in Christo Iesu. Ita nec argui uult à populo sacerdotes, nec accusari: eamq; legem firmissimum uocat sui ordinis murum, constitutum à se, & Patribus contra persequutores.*

Hæc videlicet sunt errata Telesphori: quæ quidem ideo iudicantur errata à Centuriatoribus, quia discrepant à regula Lutheri: sed, si iustè iudicamus, nónne potius dicẽdum est, dogmata Lutheri, qui non patitur delectum ciborum, nec Missas, nec ordinem sacerdotum supra plebem, esse erronea & falsa, quia discrepant à regula Telesphori? nam cum Telesphorus

phorus sanctus Martyr fuerit, & Apostolorum temporibus adeò propinquus, vt cum Petro, Paulo, & Ioanne loqui potuerit; nónne credibilius est, melius ab ipso cognosci potuisse Christi doctrinam, quàm à Luthero, qui nec martyr fuit, & annis plusquam mille quadringentis ab Apostolis temporibus abfuit? præsertim cùm ratiúculæ illæ Magdeburgenſium sint pueriles, & millies solutæ.

Nam quod adferunt ex Paulo: *Nemo vos iudicet in cibo, & potu*, non pugnat contra abstinentiam à carne, quæ assumitur, vel indicitur ad tempus ad edomandam corporis petulantiam; sed contra Iudaicam abstinentiam, qui certis cibis nunquam vtebantur, eò quòd secundum legem veterem immundi erant. Sic enim ibidem, ad Coloss. 2. Paulus ait: *Nemo vos iudicet in cibo, aut potu, aut in parte diei festi, aut neomeniæ, aut sabbatorum, quæ sunt vmbra futurorum.*

Quod addunt, cœnam Domini non esse institutam propter numerum, nec propter ritus, nec propter tempus; non negamus. Sed quid inde efficitur? num propterea errauit Telesphorus, qui in Natali Domini voluit ter Missas celebrari; & addidit aliquos ritus, & tempus statuit, quo Missæ celebrandæ sunt? Nam etsi non est cœna Domini propter numerum, ritus & tempus instituta: debuit tamen propter ipsam cœnam Domini rectè celebrandam numerus, ritus, & tempus determinari; nisi fortè tantum Sacramentum minus deceat ordo, quàm confusio.

Quod denique adducunt ex Apostolo: *Omnes vos vnum estis in Christo Iesu*, ad Galat. 3. nihil minus probat, quàm nõ esse sacerdotes laicis digniores. Nam, quomodo simus omnes vnum in Christo, explicat Paulus Roman. 12. & 1. Cor. 12. vbi dicit, nos esse vnum corpus, vbi sunt varia membra, oculi, manus, pedes, alia aliis nobiliora & digniora.

QVINTO, VICTOR Papa XV. à Petro, aspersus olim fuit ab hæreticis quibusdam infamia, quasi Christum purum hominem esse docuisset, vt refert Eusebius lib. 5. hist. cap. 28. Sed falsam fuisse illam calumniam, Eusebius ibidem demonstrat ex eo; quod constat, principem illius hæreseos, nomine Theodotum, à Victore excommunicatum fuisse. 5. Victor.

6. Zephyrinus.

SEXTO, ZEPHYRINVS Victoris successor, videtur hæresim Montani approbasse. Scribit enim Tertullianus in libro contra Praxeam; Romanum Pontificem agnoscentem prophetias Montani, & ex ea agnitione pacem Ecclesiis Asiæ & Phrygiæ inferentem, à Praxea fuisse persuasum, literas pacis reuocare, quas iam emiserat. Constat autem ex historiis, eo tempore Zephyrinum fuisse Romæ Pontificem. Quare Rhenanus in annotationibus ad Tertullianum ponit hoc loco in margine, Episcopus Romanus montanizat. Neque dici potest, eo tempore nondum fuisse damnatam ab Ecclesia hæresim Montani: nam, vt ibidem Tertullianus dicit, Praxeas persuasit Pontifici reuocare literas pacis; ea præcipua ratione, quia prædecessores eius, hæresim illam antea damnauissent.

RESPONDEO; non esse omnino fidem habendam Tertulliano in hac parte, quandoquidem ipse Montanista erat. Sicut enim paulò antè Artemon falsò iactauerat, Victorem Romanum Pontificem secum sentire, vt ex Eusebio ostendimus: ita nunc Tertullianus Montanista Romanum Pontificem in Montani sententiam trahere conatur. Alioqui cur nec Eusebius, nec vllus alius notauit hunc errorem in Pontifice Romano?

Quia tamen mendacia super aliquid verum, vt plurimum fundari solent: credibile est, Zephyrinum Pontificem à Montanistis persuasum fuisse, doctrinam Montani non esse diuersam à doctrina Romanæ Ecclesiæ, & ideo eundem Pontificem voluisse eis pacem reddere, quam abstulerant ipsius prædecessores: non quidem quòd approbaret errorem, quem sui maiores improbauerant; sed quòd arbitraretur, falsò de illis erroribus fuisse accusatos Montanistas. Hoc autem non est errare circa fidem, nec Montanizare, vt mentitur Rhenanus; sed errare circa personam. id quod multis aliis sanctis viris accidit. Scribit enim Ruffinus lib. 10. hist. cap. 11. Arium, vt Constantino Imperatori persuaderet se esse Catholicum, tanto artificio scripsisse fidem suam, vt à Catholicis putaretur Catholica, & à suis tamen agnosceretur qualis erat. Et Leo epist. 86. ad Nicetam Aquileiensem, monet Episcopum illum, vt Pelagianos ad Ecclesiam redeuntes apertissimis verbis iubeat hæresim abiurare; propterea quòd soleant plerumque

Eccle-

Ecclesiam decipere ita composita Confessione fidei suæ, vt Catholici videantur, cùm non sint. Tale aliquid videtur Zephyrino etiam Pontifici accidisse.

7. Vrbano.

SEPTIMO; VRBANVM à Petro XVIII. Centuriatores his verbis reprehendunt: *Instituit confirmationem post Baptismum; sed blasphemè dicit, per manus impositionem Episcoporum accipi Spiritum sanctum, & plenè Christianos fieri.* Cent. 3. cap. 10. col. 277. cuius eiusdem erroris reprehendunt etiam Cornelium, col. 282.

At inprimis mentiuntur ab Vrbano institutam esse Confirmationem. Nam exstat vsus ipsius Actor. 8. & 19. vbi super baptizatos Apostoli manus imponũt, vt accipiant Spiritum sanctum. Et præterea TERTVLLIANVS, qui antiquior Vrbano & Cornelio fuit, meminit Confirmationis pluribus in locis. In libro de resurrectione carnis: *Caro*, inquit, *abluitur, vt anima emaculetur, caro vngitur, vt anima consecretur.* Et in libro de præscriptione loquens de Diabolo, qui imitatur Baptismum & Confirmationem nostram: *Tingit*, inquit, *& ipse quosdam vtiq; credentes, & fideles suos; signat illic in frõtibus milites suos.* Et in libro de Baptismo: *Exinde*, inquit, *egressi de lauacro perungimur benedicta Vnctione.* Et paulò infrà: *Deinde manus imponitur, per benedictionem aduocans & inuitans Spiritum sanctum.* Videsne apud Tertullianum Vnctionem, signum in fronte, manus impositionem, aduentum Spiritus sancti? Quid igitur Vrbanus instituere potuit? Constat autem, Tertullianum antiquiorem Vrbano fuisse. Nam Tertullianus vixit tempore Seueri, & filij eius Antonini, vt ex Hieronymo docent Madeburgẽses in eadem Cent. 3. cap. 10. col. 277. Quid, quod iidem Centuriatores loco citato numerant inter nævos Tertulliani, quod post Baptismum agnouerit Vnctionem, & signum Crucis necessaria? Quomodo igitur ista cohærent, vt ab Vrbano dicant esse institutũ, quod ipsi antè posuerant inter nævos Tertulliani Vrbano antiquioris?

Deinde; quod addunt Centuriatores, blasphemum esse quod ait Vrbanus, accipi Spiritum sanctum, & plenè Christianos homines fieri per impositionem manus Episcoporum, non eget refutatione, cùm ipsi nullam adduxerint probationem. Præsertim cùm illud idem dicat etiam Cornelius,

lius, vt ipsi fatentur, & etiam Cyprianus lib. 1. epist. 11. Cyrillus catechesi 3. mystagogica, Augustinus in epistolam Ioannis, tract. 6. & alij Patres non rarò.

8. pontiang.

OCTAVVS est PONTIANVS Vrbani successor, quem arguunt Magdeburgenses Cent. 3. cap. 10. colum. 278. quod scripserit, Sacerdotes proprio ore corpus Domini conficere, & populis tradere: ac per Sacerdotes Deum aliorum hostias acceptare, atque eorum peccata donare, & sibi eos reconciliare. Quam sententiam blasphemam vocant Centuriatores, sed nihil adferunt, vnde probent esse blasphemam. Quam molestè ferre non debent, si nos Martyri sanctissimo, & Apostolorum successoribus instituto magis credamus, quam Luthero: præsertim cùm illud idem in omnium veterum Patrum scriptis passim legamus.

Audi enim HIERONYMVM in epistola ad Heliodorum: *Absit*, inquit, *vt de his quidquam sinistrum loquar, qui sublimi gradui succedentes, Christi corpus sacro ore conficiunt, per quos & nos Christiani sumus: qui claues regni cœlorum habentes quodammodo ante iudicij diem iudicant.*

Audi AVGVSTINVM in epist. 122. ad Victorianum, vbi de fœminis captiuis inter Barbaros: *Ora*, inquit, *Deum pro eis, & roga, vt etiam ipsas doceat talia dicere, qualia Ecclesia inter cetera in oratione & confessione sua fudit ad Deum. Sic enim sunt illæ in terra captiuitatis suæ, quomodo erant filij in ea terra, vbi nec sacrificare more suo poterant Domino: sicut nec istæ possunt vel ferre oblationem ad altare Dei, vel inuenire vbi Sacerdotem, per quem offerant Deo.*

Audi CHRYSOSTOMVM in tertio libro de sacerdotio: *Corporis*, inquit, *lepram purgare, seu verius dicam, non quidem purgare, sed purgatam ostendere, Iudæorum Sacerdotibus solis licebat: at verò nostris Sacerdotibus non corporis lepram, sed animæ sordes non dico purgatas probare, sed purgare prorsus concessum est.* Hæc ille. Quod igitur Pontianus per Sacerdotes corpus Domini confici, aliorũ hostias à Deo recipi, peccata hominum dimitti; dixerunt etiam probatissimi auctores Hieronymus, Augustinus, Chrysostomus, non ceteri omnes, quos de industria prætermisi.

9. Cornelig.

NONVS est CORNELIVS, quem Magdeburgenses Centur. 3. cap. 6. col. 145. & cap. 7. colum. 165. affirmant, docuisse, in

calice

calice Domini solam aquam esse offerendam. Qui est exploratus error contra Euangelium. sed hæc impudentissima calumnia est. Solum enim hoc probant ex eo, quod Cyprianus lib. 2. epist. 3. ad Cornelium, multa disputat contra hunc errorem. At Cyprianus non dicit, hunc errorem esse illius, ad quem scribit; sed quorundam aliorum: Deinde, epistola illa non ad Cornelium, sed ad Cęcilium quendam Africanum Episcopum scribitur, vt omnia exemplaria testantur. Sed Magdeburgenses tunc fortè largiùs biberant, & scintillantibus ac trementibus oculis vnum legerunt pro alio. Adde, quod Alexander Papa Cornelij prædecessor decretum iam antè ediderat; ne in calice Domini quidquam aliud, quàm vinum aqua mistum offerretur.

Denique; si ex hac epistola alios reprehendunt, cur non seipsos etiam reprehendunt Centuriatores? Siquidem Cyprianus in hac epistola sæpius Eucharistiam vocat sacrificium; & nec solùm aquam, nec solùm vinum, sed vinum aqua temperatum, offerendum esse docet: Lutherani autem & Eucharistiam sacrificium esse obstinatissimè negant, & in calice solum vinum sine aqua consecrandum putant.

Decimvs est Marcellinvs, qui idolis sacrificauit, vt constat ex Pontificali Damasi, ex Concilio Sinuessano, & ex epistola Nicolai I. ad Michaëlem. At Marcellinus nec docuit aliquid contra fidem, nec fuit hæreticus, vel infidelis, nisi actu externo ob metum mortis. Vtrum autem propter actum illum externum exciderit à pontificatu, an non, parum refert; quandoquidem se ipse pontificatu mox abdicauit, & paulò pòst martyrio coronatus est. Crediderim tamen, non excidisse eum ipso facto à pontificatu, quia satis constabat omnibus, eum solo metu idolis sacrificasse.

CAPVT IX.

De iis, quæ Liberio & Felici II. obiiciuntur.

Vndecimvs Pontifex, qui erroris arguitur, est Liberivs. quãuis enim Magdeburgenses Centur. 4. cap. 10. col. 1284. non audeant quidquam de Liberio definire: Tamen Tilmannus Heshvsivs lib. 1. de Ecclesia, cap. 9. audacter affirmat, eum Ariana hæ-

resi infectum fuisse. Et sanè testes habet suæ sententiæ grauissimos auctores; Athanasium in epistola ad solitariam vitam agentes; Hieronymum in Chronico & in Catalogo scriptorum, in Fortunatiano, & Damasum in vita Liberij.

RESPONDEO, de Liberio duo esse certa, vnum verò dubium. PRIMO, certum est eum ab initio pontificatus vsque ad exilium, quod pro fide Catholica pertulit, acerrimum defensorem fuisse Catholicæ religionis. Id ita esse testantur omnes scriptores, qui de illis temporibus loquuntur, vt Ammianus Marcellinus lib. 15. historiæ suæ, Athanasius in vtraque Apologia, Ruffinus lib. 10. hist. cap. 22. Sulpitius lib. 2 sacræ historiæ, Socrates lib. 2. histor. Eccles. cap. 29. Sozomenus lib. 4 cap. 10. Theodoretus lib. 2. cap. 16. & 17. Nicephorus lib. 9. cap. 35. 36. & 37.

SECVNDO certum est, Liberium post reditum ab exilio fuisse etiam verè orthodoxum & pium. Nam, vt scribit Socrates lib. 4. cap. 11. postquam redierat ab exilio, Liberius voluit recipere ad Ecclesiam Macedonianos, nisi aperte horrisim detestarentur. Præterea etiam post mortem semper sanctus est habitus, vt planum est ex verbis AMBROSII, de virginibus, in principio, vbi sic ait: *Tempus est*, inquit, *sanctæ beatæ memoriæ Liberij præcepta reuoluere, vt quo sanctior, eò sermo accedat gratior.* Item ex verbis EPIPHANII hæres. 75. *Eustathius*, inquit, *ad Liberium beatum Romæ Episcopum vnà cum multis Episcopis legatum agebat.* BASILIVS quoque epist. 74. ad Episcopos Occidentis: *Quædam*, inquit, *ei proposita sunt à beatissimo Liberio.*

Denique SIRICIVS, qui tertius fuit à Liberio, in epist. ad Hymericum, Lyberium appellat venerandæ memoriæ prædecessorem suum. Quomodo, quæso, Patres isti Liberium iam defunctum beatissimum vocarent, si in hæresi mortuus esset? Vnum ergo remanet dubium, an videlicet medio tempore is esset, in ipso reditu ab exilio aliquid egerit contra fidem. Et quidem Sulpitius, Socrates, Sozomenus, & Nicephorus locis notatis indicant, Liberium semper eundem fuisse, nec vllo quam de fidei constantia aliquid remisisse. ATHANASIVS verò & Hieronymus locis citatis apertè dicunt, eum tædio exilij inflexum tandem fuisse ad subscriptionem hæreseos. Quibus addi potest HILARIVS, qui in libro aduersus Constantium

stantium ita loquitur: *Vertisti deinde usque ad Romam bellum tuum, eripuisti illinc Episcopum, & ô te miserum, qui nescio an virum maiore impietate relegaueris, quàm remiseris.* RVFFINVS autem lib. 10. cap. 27. hist. affirmat, se non potuisse certò cognoscere, an Liberius subscripsisset.

E quibus sententiis secunda verior nobis esse videtur. Nam Athanasius, Hilarius, & Hieronymus auctores sunt tum antiquiores, tum etiam grauiores ceteris, & rem non vt dubiam, sed vt certam & exploratam narrant. Præterea legi ipse epistolas Liberij manuscriptas ex Vaticana bibliotheca, quæ partim ad Imperatorem, partim ad Episcopos Orientales scriptæ erant; in quibus satis apertè significabat, se tandem Imperatoris voluntati acquiescere voluisse. Ad hæc, nisi fateamur, Liberium aliquo tempore defeciisse à constantiá in fide tuenda, cogimur Felicem II. qui Liberio viuente, Pontificatum gessit, à numero Pontificum excludere; cùm tamen hunc ipsum Felicem, vt Papam & Martyrem, Ecclesia Catholica veneretur. Denique Sozomenus lib. 4. hist. cap. 14. & Nicephorus lib. 9. cap. 37. obscurius quidem, tamen subindicant, Liberium in Concilio Sirmiensi, conueniisse cum Valente & Vrsacio Arianis; & ea pace facta sedem suam recepisse, adiutum etiam literis eiusdem Concilij. Sed quamuis hæc ita se habeant, non tamen Liberius aut hæresim docuit, aut hæreticus fuit; sed solùm peccauit actu externo, quemadmodum S. Marcellinus, &, ni fallor, minus peccauit, quàm sanctus Marcellinus.

Quòd hæreticus verè non fuerit, docet S. Athanasius loco citato; vbi dicit, Liberium inuitum & coactum vi tormentorum feciisse quod fecit: nec esse censendam eius sententiam, quam minæ & terrores extorserant; sed eam quam protulit, cùm liberos haberet affectus. quòd autem non docuerit hæresim, facilè probari potest. Nam, vt colligitur ex Athanasij verbis, & ex epistolis ipsius Liberij, duo mala Liberius commisit: Vnum, quòd subscripsit in damnationem Athanasij: Alterum, quòd cum hæreticis communicauit; in neutro autẽ fidem expresè violauit. Nam etsi hæretici persequebantur Athanasium caussa fidei, tamen non caussam fidei, sed crimina circa mores prætexebant: & Liberius consensit in damnationem Athanasij, propter crimina illi obiecta, non propter fidẽ.

PARI

PARI ratione cum hæreticis communicauit, quia Catholicos se fingebant. Nam in epistolis suis Liberius ait, se communicasse cum Episcopis Orientalibus; quia inuenit eorum fidem congruere cum Catholica, & alienam esse ab Arianæ perfidia.

PRAETEREA Sozomenus lib. 4. ca. 14. & Nicephorus lib. 9. cap. 37. dicunt, in ea pace, quam fecit Liberius cum Episcopis Arianis, nihil aliud postulatum fuisse à Liberio, quàm ut subscriberet Sirmiensi Confessioni editæ contra Photinum, & Confessioni Antiochenæ editæ in Enceniis. Quæ Confessiones etsi non habent vocabulum ὁμοούσιος: tamen Catholicæ sunt, & eas exponit Hilarius in lib. de Synodis, tanquam Catholicas. ACCEDIT, quod, vt referunt Sozomenus & Nicephorus locis notatis, Liberius non modò nō subscripsit Confessioni Arianæ, sed etiam Confessionem edidit antequam Syrmio discederet; in qua apertè excommunicabat eos, qui Filium Patri similem in substantia, & in aliis rebus omnibus esse negabant. Id quod ea de caussa fecit, quia Ariani falsum rumorem sparserant, Liberium docere cœpisse, Filium non esse Patri consubstantialem.

DICET aliquis; si ita est, quomodo ergo Hieronymus in Chronico, & in Catalogo scriptorum, in Fortunatiano dicit, Liberium ad subscriptionem hæreseos inflexum eandem fuisse? RESPONDEO, Liberium etsi non expresè, tamen interpretatiuè in hæresim consensisse. Nam Athanasium damnare permisit, quem sciebat caussa fidei persequutionem pati: & cum Valente & Vrsacio communicauit; quos non ignorabat hæreticos esse, etiamsi illi aliud se esse simularent. Hoc igitur est, quod Hieronymus significare voluit.

DVODECIMVS, qui erroris in fide ab hæreticis accusatur, est FELIX II. quem Arianum fuisse contendit Tilemannus Heshusius lib. 1. de Ecclesia, cap. 9. idque probat ex testimonio S. Hieronymi, qui in Catalogo scriptorum, in Acacio sic ait: *Acacius*, inquit, *quem, quia luscus erat, μονόφθαλμον nuncupabant, Cæsariensis Ecclesia in Palæstina Episcopus.* & infrà: *In tantum autem sub Constantio Imperatore clarus, vt in Liberij locum Romæ Felicem Arianum Episcopum consecraret.* SED respondemus, Felicem nunquam Arianum fuisse, tamen

sametsi cum Arianis aliquando communicauerit, eo videlicet tempore, quo verus Papa non erat; postea verò quàm verus Papa esse cœpit, non modò Arianum non fuisse, sed etiam Arianos publicè detestatum, & ob Arianorum persecutionem coronam martyrij à Domino percepisse.

Explicanda igitur est, quàm breuissimè fieri poterit, historia pontificatus Liberij & Felicis, ex qua mirabilis Dei prouidentia in Apostolica sede conseruanda apparebit. LIBERIO in exilium ob fidem Catholicam deportato, Romanus Clerus iurauit, nullum se alium, viuo Liberio, in Pontificem admissurum. Id testatur Hieronymus in Chronico, tametsi verba transposita sunt. Illa enim verba *(Quo in exilium truso, omnes Clerici iurauerunt, &c.* quę ponuntur anno CCC. LI. poni debent post illa verba: *Liberius Episcopus Romanorum, in exilium mittitur.* quæ ponuntur anno CCC. LXI.

Deinde opera Arianorum, ac præsertim Acacij Cæsariensis Episcopi, Felix Diaconus Romanus Episcopus creatur in locum Liberij, qui propter hoc beneficium liberè cum eis communicabat, licet ipse Arianus non esset. Sic enim scribit Ruffinus lib. 10. hist. cap. 22. *In eius* (Liberij) *locum Felix Diaconus suus ab hæreticis subrogatur, & non tam secta diuersitate, quàm communionis & ordinationis conuenientia maculatur.* Et THEODORETVS lib. 2. hist. cap. 17. *Successum*, inquit, *est Liberio à fideli quodam illius Diacono, nomine Felice, qui tametsi fidem in Concilio Nicæno expositam ipse seruauit integram; tamen cum illis, qui eandem labefactare studebant, liberè communicauit. Ac propterea nemo ex Romæ habitatoribus in Ecclesiam, dum ille intus erat, ingredi voluit.*

Idem quoque scribit Sozomenus lib. 4. hist. cap. 10. nec ab his dissentit Hieronymus in Catalogo scriptorum in Acacio; nam vox illa *(Arianum)* addita ad nomen Felicis, videtur irrepsisse aliunde. Siquidem codices antiqui manuscripti, illam non habent, vt notauit Marianus Victorius in hunc locum. nec translatio Sophronij in Græcum, illam habet. Et, quod ego maximi facio, Freculphus lib. 4. cap. 8. & Ado Viennensis in Chronico, referentes ad verbum totum hunc locum Hieronymi, non habent vocem, *Arianum.*

Denique, non est vllo modo credibile, Hieronymum & Ruffinum in historia vtrique notissima tantoperè discrepare potuisse,

potuisse, vt vnus neget, quod alter affirmat. Sed quamuis etiam Felix Arianus fuisset (quod hactenus tamen probatum non est) nihil id sedi Apostolicæ obesset. Constat enim, eo tempore Felicem schismaticum Papam, non verum & legitimum Pontificem fuisse. Duo siquidem simul esse nõ possunt. Viuebat autem tunc, & verus Pontifex erat, Liberius. Quocirca (vt ex Theodoreto suprà recitauimus) nemo Catholicorum Romæ cum Felice eo tempore communicare volebat.

Post biennium deinde successit lapsus Liberij, de quo suprà diximus; tunc verò Romanus Clerus abrogata Liberio pontificia dignitate, ad Felicem se contulit, quem Catholicem esse sciebat. Et ex eo tempore cœpit Felix verus Pontifex esse. Tametsi enim Liberius hæreticus non erat, tamen habebatur, propter pacem cum Arianis factam, hæreticus; & ex ea præsumptione meritò potuit ei pontificatus abrogari: non enim homines tenentur, aut possunt corda scrutari; sed tantum externis operibus hæreticum esse vident, simpliciter hæreticum iudicant, ac vt hæreticum damnant. Indicat hoc Hieronymus in Chronico, cùm ait, permultos ex Romano Clero peierasse, & ad Felicem accessisse. Dicuntur enim peierasse, quia iuramentum non seruarunt, quod susceperant de non recipiendo alio Pontifice.

Pontificatus Pontifici abrogari potest

Porrò, Felix iam verus Papa animaduertens periculum Ecclesiæ & fidei, Deo sine dubio inspirante, qui Ecclesiam suam non deserit, non solùm recessit à communicatione Arianorum, sed etiam coacto Concilio declarauit Imperatorem Constantium, & Episcopos Vrsatium, ac Valentem, cum quibus Liberius pacem fecerat, verè esse hæreticos. Et propterea redeunte Liberio in vrbem, Felix cum suis ab Arianis eiectus est, & non diu pòst mortuus; siue capite cæsus, siue confectus ærumnis fuerit. Id enim non certò constat.

Hæc verò ita se habere; id est, Felicem post lapsum Liberij verum Pontificem fuisse, & pro Catholica fide mortuum esse, his argumentis probatur. PRIMVM id apertè testatur Damasus, vel quicunque est auctor Pontificalis, in vita Felicis. Idem significare videtur S. Hieronymus in Chronico, cùm ait de Romanis Clericis: *Post annum cum Felice eiecti sunt, quia Liberius tædio victus exilij, & in hæreticam prauitatem subscribens, Romam quasi victor intrauerat.* Hæc enim verba

perse-

persecutionem significant contra Felicem motam, & ab iis motam, qui Arianis fauebant. Ex quo sequitur, ipsum Felicem pro fide Catholica passum esse persecutionem.

SECVNDO, omnia Martyrologia antiqua, tam excusa, vt Bedæ, Adonis, Vsuardi; quàm etiam manuscripta IV. Kalend. Augusti ponunt memoriam S. Felicis II. Papæ & Martyris, qui Constantium hæreticum declarauit. ADDE, quod S. Gregorius I. tam in antiphonario, quàm in sacramentario ponit, integrum officium Ecclesiasticum legendum ad Missam in die S. Felicis Pontificis & Martyris IV. Kalend. Augusti: esse autem eum Felicem Romanum Pontificem, & proinde eum, de quo loquimur, testatur Micrologus lib. Eccles. obseruationum, cap. 43. cùm igitur Ecclesia Catholica à mille iam annis hunc Felicem colat, vt Papam & Martyrem, non debet is excludi à numero Pontificum, etiamsi nullam aliam rationem proferre possemus.

TERTIO, Felix Papa, S. Gregorij atauus, ab antiquissimis scriptoribus dicitur Felix Papa IV. vt à Ioanne Diacono, lib. 1. de vita B. Gregorij, cap. 1. & à Leone Hostiensi lib. 1. Chronici Cassinensis, cap. 1. At Quartus ille esse non potuit, nisi iste noster fuerit Secundus. non enim sunt nisi duo Felices, præter hunc nostrum, ante Felicem Quartum; igitur ante mille annos hic Felix in numero Pontificum habitus est. nec enim schismatici numerum faciunt.

QVARTO, cùm Romæ ambigeretur anno M.D.LXXXII. deberétne hic S. Felix in nouo Martyrologio collocari, casu inuenta fuit arca marmorea in Basilica sanctorum Cosmæ & Damiani, cum hac inscriptione in marmore incisa antiquis characteribus: HIC IACET CORPVS S. FELICIS PAPAE, ET MARTYRIS, QVI CONSTANTIVM HAERETICVM DAMNAVIT. Et incidit hæc inuentio in diem XXVIII. Iulij, hoc est, pridie eius diei, quo celebrari solebat memoria huius ipsius Felicis. quod non immeritò diuinitùs contigisse creditum est.

Iam verò mortuo S. Felice, Liberius iterum sibi conciliauit Romanum Clerum, & Catholicum Præsulem se præstitit, vt suprà ostendimus ex Socrate in causa Macedonianorum. Quocirca omnium consensu iterum legitimè sedere cœpit, ac sedit vsque ad mortem. Atque hæc est causa, cur in Catalogo

logo Pontificum aliqui veterum non posuerunt Felicem, vt Augustinus in epist. 165. & Optatus lib. 2. quia videlicet, totum Felicis tempus in pontificatu Liberij inclusum fuit.

DECIMVS TERTIVS est quidam LEO Papa, quem nonnulli dicunt huic Felici II. successisse, & Arianum planè fuisse, ac eodem mortis genere obiisse, quo Arius periit, nimirum effusione omnium intestinorum, dum aluum purgaret. Refert hoc Vincentius lib. 14. cap. 23. speculi historialis, & Conradus Halberstatensis in Chronico. Magdeburgenses Cent. 4. cap. 10. in vita Felicis II. non putant hoc improbabile.

At sine dubio iste Leo fictus Pontifex fuit. Constat enim Leonem I. esse illum qui sedit tempore Concilij Chalcedonensis; hoc est, annis circiter centum post tempora Felicis II. deinde scriptores omnes veteres, vt Hieronymus, Augustinus, Optatus, Theodoretus, Ruffinus, necnon recentiores, vt Sigebertus, Martinus Polonus, Platina, & quotquot fuerunt alij cuius nominis, Liberio & Felice defunctis, Damasum sustituunt.

Fortè orta est hæc fabula ex opinione concepta de Liberij hæresi, & persecutione in Catholicos, expulso Felice II. quam enim Liberius expulso Felice, instar leonis sæuierit in Catholicos, vt ipsi falsò existimant, finxerunt homines nescio quendam Leonem Pontificē Arianum sedisse post Felicem II. Sed hæc inter fabulas numeranda sunt.

CAPVT X.

De Siricio, Innocentio, & aliis septem Pontificibus.

DECIMVS QVARTVS est SIRICIVS, quem Iohannes Caluinus accusat lib. 4. Institut. cap. 14. §. 22. quòd in epist. ad Hispanos, coniugium pollutionem vocauerit. Sed Caluinus more suo impudenter mentitur. Non enim Siricius coniugium verum, & legitimum pollutionem appellat, sed illicitam coniunctionem eorum, qui post peractam publicam pœnitentiam, iterum redierunt ad eandem coniunctionem, propter quam pœnitentiam egerant. Nemo autem pœnitentiam vnquam egit, quod iniuerit legitimum Matrimonium.

DEC

DECIMVS QVINTVS est INNOCENTIVS I. quẽ Magdeburgenses Cent.5. cap.10. in vita ipsius Innocentij, dicunt; grauiter errasse, quod in epist.2.cap.12.præceperit, sacram virginem iam velatam, quæ nupserit, aut fornicata sit, non recipi ad pœnitentiam, donec viuit ille, cum quo ipsa peccauit. Videtur enim iniquum, mulierem pœnitentem non debere absolui, nisi prius moriatur, qui eam seduxit. ITEM, quòd in epist.18. ad Alexandrum Antiochenum scripserit; ratum quidem esse Arianorum Baptismum, sed non conferri per eos Spiritum sanctum; quia se ab Ecclesia separauerunt. Vbi videtur velle efficaciam sacri Baptismi pendere à bonitate ministri. quod est contra Ecclesiæ communem doctrinam. ITEM, quòd in epist.22. cap.1. docuerit; Sacerdotem non posse esse eum, qui viduam in vxorem acceperit, cùm Moses in Leuitico præcipiat, vt Sacerdos virginem vxorem accipiat, quasi Christiani teneantur adhuc legibus iudicialibus Testamenti veteris.

Respondeo ad PRIMVM; Innocentium velle dicere, non debere recipi ad pœnitentiam eas virgines, quæ nolunt separari ab adultero, nisi post mortem eius; & hoc iustissimum est. Neq; enim debent ab Ecclesia absolui ij, qui in peccato perseuerare volunt.

Ad SECVNDVM dico; Innocentium loqui eo loco de iis, qui baptizantur, vel ordinantur ab hæreticis, cùm sint ipsi etiam polluti eadem hæresi. Eiusmodi enim verè recipiunt Sacramentum Baptismi, vel Ordinationis; sed non recipiunt Spiritus sancti gratiam, quæ in hæreticis esse non potest. Et in Ordinatione non modò gratiam non recipiunt ab hæreticis ordinari, sed nec ius legitimè Ordines exercendi. Id enim ius per hęresim ordinator perdidit; nec tribuere potuit, quod ipse non habuit. Vide Glossam 1.quæst.1.can.Arianos.

Ad TERTIVM dico, Innocentium non velle dicere, teneri nos legibus Iudaicis; sed velle argumentari à simili, vel potius à maiori, hoc modo. Tenebantur Sacerdotes in Testamento veteri ex diuino præcepto, non ducere vxorem viduam: Ergo multò magis conuenit, vt in Sacerdotibus nouæ legis Ecclesia requirat, ne viduarum fuerint mariti; propter excellentiam nimirum sacerdotij Christiani.

16. DECIMVS SEXTVS est CELESTINVS, quem Nestorij hæresi infectum fuisse affirmat Laurentius Valla, in declamatione de falsa donatione Constantini. Sed Laurentius apertè mentitur, siquidem Celestinus non modò non fuit vnquam de hac hæresi notatus; sed ipse est, qui præcipuè illam hæresim condemnauit; vt patet ex Prospero in Chronico anni CCCC.XXXI. & ex toto Concilio Ephesino. Deceptus est Valla æquiuocatione nominis. Fuit enim Celestinus hæreticus Pelagianus, qui quædam communia cum Nestoriano habuit.

17. DECIMVS SEPTIMVS est LEO I. qui in epist. 79. ad Nicetum, dicit; eas mulieres, quæ putantes maritos suos esse defunctos, aut nunquam redituros ex captiuitate, nupserint aliis, non peccasse: tamen si mariti earum redeant, teneri eas ad primum coniugium renouandum. Si autem eas nolint, non teneri. Vbi duo videntur errores: Vnus, quòd mulier non peccet, si nubat alteri viro, quando existimat, primum maritum viuere, sed nunquam rediturum: Alter, quòd mulier possit manere cum secundo marito, si primus eam nolit. Notarunt hunc errorem Magdeburgenses Cent. 5. cap. 10. in vita Leonis I.

RESPONDEO, in neutro Leonem errasse. Nam primum dicit, non peccare mulierem, quæ nubit, viuente adhuc priore viro; loquitur de illa tantùm, quæ nubit, quia putat primum maritum esse mortuum, vt ipse ibidem disertè explicat: de illa autem, quæ nubit, quia putat maritum suum nunquam rediturum, non dicit peccare, neque non peccare; quia existimabat rem per se esse notam, nimirum eam peccare. Quando autem dicit, debere mulierem redire ad primum virum, si ipse eam velit; consequenter vult intelligi, debere virum redire ad mulierem, si ipsa eum velit, etiamsi alioqui eam ille nolit. Sunt enim pares in hac re vir, & mulier. Itaque, si alter coniugum velit redire ad coniugium, tenetur alter necessariò parere; si autè neuter velit redire, poterunt separati manere, quoad vsum coniugij. Et hoc solum permittit S. Leo. Neque hinc sequitur, posse mulierem manere cum secundo marito. Nam idem Leo ibidem clarissimè dicit, primum matrimonium esse insolubile, & necessariò reformandum, posteriore soluendo, quod verum esse non poterat.

DEC

DECIMVS OCTAVVS est GELASIVS, cuius duas sententias, secundum Catholicos, erroneas notarunt Centuriatores Centur.5.cap.4.de cœna Domini, & cap.10.in vita Gelasij: VNA est in lib.contra Eutychen, cum carne Christi manere in Sacramento verum panem: ALTERA, apud Gratianum de consecrat.dist.2.canon. Comperimus, non posse sine ingenti sacrilegio sumi vnam partem Sacramenti Eucharistię sine altera. Aut enim Gelasius errauit in his duobus; aut nos erramus, qui contrarium sentimus, & sequimur. 18.

Respondeo ad PRIMVM, librum illum non esse Gelasij Papæ; sed vel Gennadij, qui librum eiusdem tituli scripsit ad Gelasium Papam, vel Gelasij Cæsarienſis Episcopi, cuius meminit Hieronymus circa finem Catalogi scriptorum Ecclesiasticorum. Siquidem Papa Gelasius scripsit quinque libros contra Eutychen, vt Trithemius refert, hic autem vnus tantùm est exiguus libellus. Deinde hic auctor pollicetur, se ferè omnium veterum sententias collecturum de incarnatione Domini, & cùm adducat XV. Patres Græcos, duos tantùm Latinos profert, Ambrosium & Damasum, & omittit Cyprianum, Hilarium, Hieronymum, Augustinum, Innocentium, Leonem, Prosperum, & similes, quos nunquam Gelasius Pontifex omisisset, immò nec alius Latinus auctor. videtur enim hinc manifestè colligi, hunc auctorem Græcum fuisse, non Latinum. Ad SECVNDVM dico, Gelasium in eo canone loqui solùm de Sacerdote sacrificante, qui non potest sine sacrilegio vnam tantùm speciem sumere, quia imperfectum sacrificium redderet.

DECIMVS NONVS est ANASTASIVS II. qui trium errorum accusatur. PRIMO, quòd sine Concilio Episcoporum, Presbyterorum, & Clericorum totius Ecclesiæ, communicauerit Photino, qui communicauerat cum Acacio hæretico. SECVNDO, quòd voluerit occultè reuocare Acacium, quem damnauerant Felix & Gelasius Papæ. TERTIO, quòd approbauerit Baptismata, & Ordines collatos ab eodem Acacio; propter quos errores & peccata dicitur idem Anastasius diuinitùs, morbo immisso, repentè extinctus. Hæc scribit auctor pontificalis in vita huius Anastasij, & eum sequutus Tilmannus HESHVSIVS lib.1.de Ecclesia, c.9.immò & Gratianus d.19. can.Anastasius. & Magdeburg.Cent.6.ca.10.in vita Anastasij. 19.

RESPONDEO; falsissimum esse, quòd Acacium Anastasius reuocare voluerit. Constat enim ex Euagrio lib.3.cap.23.& ex Nicephoro lib.15.& 17.& ex Liberato, cap.18. Acacium obijsse tempore Felicis Papæ, à quo tertius fuit Anastasius. Quomodo ergo Anastasius eum iamdudum defunctum in suam sedem reuocare voluit? SED dicunt quidam, saltem voluisse reuocare eius nomen. AT CONTRA, exstat epistola Anastasij huius Papæ ad Anastasium Imperatorem, in qua petit, vt Imperator iubeat nomen Acacij taceri in Ecclesia; quando quidem iustissimè à Felice Papa prædecessore suo fuerit condemnatus. Quòd verò Gratianus dist. 19. canon. Ita Dominus, dicit, errasse in hac epistola Anastasium, quia voluit esse rata Sacramenta Baptismi, & Ordinis, quæ Acacius contulerat; id non Anastasium hæreticum, sed Gratianum imperitum ostendit. Quis enim ignorat Catholicorum, baptizatos ab hæreticis verè esse baptizatos; & similiter ordinatos verè ordinatos, quando ordinator hæreticus verè Episcopus fuerit, & adhuc erat, saltem quantum ad characterem?

Illud verò de Photino fortè est mendacium, sicut de reuocatione Acacij; sed verum sit, num propterea non erit Catholicus Anastasius? An non licet summo Pontifici sine Concilio omnium Episcoporum, Presbyterorum, & Clericorum totius Ecclesiæ, absoluere vnum excommunicatum? Quod adsint, Anastasium Papam morte repentina à Deo immissa defunctum, videtur ortum ex eo, quod constat, Anastasium hæreticum Imperatorem illo ipso tempore fulmine ictum periisse; vt scribunt Beda, Cedrenus, & Zonaras, & Paulus Diaconus in eius vita. alioqui fabulam esse non dubium est.

VICESIMVS est VIGILIVS, quem Liberatus in Breuiario, cap.22. refert, epistolam scripsisse ad Theodoram Imperatricem, & alios hæreticos; qua confirmabat hæresim ipsorum; & anathema dicebat iis, qui confitentur duas in Christo naturas.

RESPONDEO; multi existimant, hunc locum Liberati esse corruptum ab hæreticis, eò quòd in pontificali contrarium videatur narrari. At cùm vestigium nullum appareat corruptionis in libro Liberati, & reuera non pugnet narratio Liberati cum narratione pontificalis, alter respondendum est. Dico igitur, Vigilium scripsisse illam epistolam, & damnasse Catho-

Catholicam fidem, saltem exteriori professione; sed hoc nihil obesse nostræ causæ. Nam id fecit, cùm adhuc viueret Syluerius Papa, quo tempore Vigilius ipse Papa non erat, sed Pseudopapa. Neque enim duo simul veri Pontifices summi esse possunt; & constabat tunc omnibus, Syluerium verum Pontificem esse, licet in exilio degeret.

Sciendum est enim, Anthemium hæreticum depositum fuisse ab Agapeto Romano Pontifice de Episcopatu Constantinopolitano: deinde Imperatricem petiuisse à Syluerio Agapeti successore, vt Anthemium restitueret: quo recusante, Vigilium, tunc Archidiaconum, promisisse Imperatrici, se Anthemium reuocaturum, si posset Romanus Pontifex fieri: continuò autem, iussu Imperatricis, opera Belisarij fuisse sanctum Syluerium expulsum de sua sede in exilium, & Vigilium creatum Papam, seu potius Antipapam. Quo tempore non esset mirum, si errare in fide, & etiam hæreticus planè esse potuisset. Quanquam ne tunc quidem definiuit aliquid contra fidem tanquam Pontifex, neq; animo hæreticus fuit. Siquidem epistolam scripsit nefariam quidem, & Christiano homine indignam: tamen in ea Catholicam fidem non damnauit palàm, neque hæretico animo, sed occultè, propter cupiditatem præsidendi; vt Liberatus ibidem dicit, & ex epistola ipsa Vigilij apparet. Scribit enim, vt caueant, ne epistolam illam vllus videat, & vt sint omnia occulta vsque ad tempus. Erat enim Vigilius tunc in angustiis summis, in quas eum ambitio sua coniecerat. Nam si palàm se hæreticum profiteretur, metuebat Romanos, qui hæreticum sedere in Petri cathedra nunquam passuri videbantur: si è contrario Catholicum se profiteretur, metuebat Imperatricem hæreticam, cuius opera pontificatum adeptus fuerat. Itaq; rationem illam excogitauit, vt Romæ Catholicum ageret, & interim per literas apud Imperatricem hæreticum simularet.

Contigit autem paulò pòst, vt Syluerius moreretur; & Vigilius, qui eousque in schismate sederat, inciperet iam solus & legitimus Pontifex esse, nimirum confirmante & accipiente eum Clero, & populo Romano. Ab hoc verò tempore nullus inuentus est in Vigilio aut error, aut erroris simulatio; sed summa constantia in fide vsque ad mortem: vt appareat, cum ipso pontificatu firmitatem fidei eum accepisse, & de leui pa-

lea in solidissimam petram commutatum fuisse. Nam cùm Imperatrix Theodora hæretica freta occultis literis, & promissione Vigilij, peteret ab eo, vt Anthemium Patriarcham prædictum, sicut promiserat, restitueret; illi rescripsit, se temerè promisisse, grauiterque ea promissione peccasse, & ideo non posse, nec velle implere quæ promiserat, ne peccata peccatis adderet. Quocirca ab irata Imperatrice in exilium missus fuit, & miserè vexatus vsque ad mortem. Id quod non solùm scribitur in pontificali, sed etiam annotarunt Paulus Diaconus in vita Iustiniani, & Aimonius lib.2. cap.31. de gestis Francorum; & ipsi etiam Magdeburgenses Centuriæ 6. capite 10. in vita Vigilij; & idem etiam indicat breuiter Liberatus, in fine capitis 22. vbi dicit, Vigilium ab illa ipsa hæresi, quam initiò occultè fouerat, miserè afflictum postea fuisse.

Deniq; Vigilium, post mortem Syluerij, verum & sanctum Pontificem fuisse, testantur omnes illi, qui illo ipso tempore viuentes scripserunt aliquid de Vigilio. GREGORIVS lib.3. epist.36. ad Episcopos Hyberniæ: *Recordandæ*, inquit, *memoriæ Vigilius Papa in vrbe regia constitutus, contra Theodoram tunc Augustam, vel Acephalos, damnationis promulgauit sententiam.* CASSIODORVS libro de diuinis lectionibus, cap.1. *Origenem*, inquit, *præsenti tempore à Vigilio Papa viro beatissimo constat esse damnatum.* ARATOR præfationem Actorum Apostolicorum, quæ ipse carmine scripsit, & Vigilio Papæ dedicauit, sic incipit: *Domino sancto beatissimo, Apostolico, & in toto orbe primo omnium Sacerdotum Papæ Vigilio.* Denique constat ex Euagrio lib.4. cap.37. à Vigilio confirmatam fuisse V. Synodum generalem, in qua damnata est hæresis illa, quam Theodora fouebat, & de qua ipse Vigilius ab aduersariis accusatur.

Posset etiam dici, epistolam illam Vigilij, cuius meminit Liberatus fuisse confictam ab hæreticis. Liberatum autem credidisse falso rumori, quem hæretici sparserant. Nam quod hæretici confinxerint epistolam quandam Vigilij Papæ nomine ad Theodoram & Iustinianum, deprehensum fuit certis indiciis in VI. Synodo, act.14. sed quidquid de hoc sit, satis nobis est, cum nulla in re errasse, quo tempore verus Pontifex fuit.

Vici-

VICESIMVSPRIMVS est S. GREGORIVS I. qui à Durando in 4.dist.7.quæst.4.accusatur erroris, quod in epist.26. lib.3. ad Ioannem Episcopum Caralitanum, permiserit Presbyteris conferre Confirmationis Sacramentum, quod diuino solis Episcopis conuenit. Propter quem locum Gregorij Adrianus in quæst. de Confirmatione, artic.vlt.asserit, Pontificem posse errare in definiendis dogmatibus fidei.

Respondeo PRIMO, non B.Gregorium, sed Durandum potius & Adrianum errasse. Siquidem Concilium Florentinum in instructione Armenorum, & Tridentinum sess.7.can. vlt.docent, Confirmationis ordinarium ministrum esse Episcopum. Ex quo sequitur, posse extraordinariè, etiam non Episcopum esse ministrum eius Sacramenti. DEINDE, Gregorius non decretum aliquod de hac re edidit; sed solùm concessit quibusdam Presbyteris, vt absentibus Episcopis confirmarent. proinde, si in hac re Gregorius errasset, non doctrinæ, sed exempli seu facti error fuisset. Est etiam alius quidam error, qui S.Gregorio attribuitur, sed falsò, de quo dicemus infrà, cùm agemus de Gregorio III.

VICESIMVSSECVNDVS est BONIFACIVS V. quem grauiter reprehendunt Magdeburgenses Cent.7.cap.10.quod ipse in epistola ad Eduinum Regem Anglorum, quam refert Beda lib.2.hist. Anglorum, cap.10. docuerit, Christum à solo originali peccato nos redemisse.

RESPONDEO, Centuriatores de suo addidisse illam vocem, *Solo*. Bonifacius enim sic ait: *Accedite ergo ad agnitionem eius, qui vos creauit, qui in vobis vitæ insufflauit spiritum, qui pro vestra redemptione Filium suum vnigenitum misit, vt vos ab originali peccato eriperet.* Hæc ille. Vbi, quòd non meminerit aliorum peccatorum, causa fuit, quia peccatum originale est principale; & propter quod delendum principaliter Christus mortuus est. Vnde Ioan.1.legimus: *Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi.* Græcè, τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου; id est, peccatum illud mundi; hoc est, peccatum originale, quod solum est commune toti mundo. Nam plurimi nullum aliud habent, vt omnes pueri.

CAPVT XI.

De Honorio primo.

VICESIMVS TERTIVS est HONORIVS, quem hęreticum Monothelitam fuisse contendit Nauclerus in lib. de primatu Romani Pontificis. Idem fecerunt Magdeburgenses Cent. 7. cap. 10. in vita Pelagij, & cap. 11. col. 553. inter manifestos hæreticos eum ponunt. Nec solùm hæretici, sed etiam nonnulli ex Catholicis Honorium hæreticum fuisse contendunt, vt Melchior Canus lib. 6. de locis, cap. vlt. Argumenta ipsorum hæc sunt. PRIMVM, ex epistolis ipsius Honorij, exstant enim duæ epistolæ Honorij ad Sergium; vna in VI. Synodo, act. 12. altera ibidem act. 13. in vtraq; autem Honorius approbat doctrinam Sergij Principis Monothelitarũ, & iubet non debere dici, Christum duas habere voluntates aut operationes.

SECVNDVM, ex VI. Synodo, act. 13. vbi damnatur Honorius tanquam hæreticus, & comburuntur eius epistolæ, & in sequentibus actionibus omnibus repetitur eius damnatio.

TERTIVM, ex VII. Synodo, act. vlt. vbi totum Concilium dicit anathema Honorio, Sergio, Cyro, & ceteris Monothelitis; & idem repetit in epistola, quam scribit ad clerum omnes.

QVARTVM, ex VIII. Synodo, act. 7. vbi legitur, & probatur epistola Concilij Romani sub Adriano II. vbi Pontifex cum Concilio asserit, fuisse Honorium iudicatum post mortem à Concilio VI. quia de hæresi accusatus fuerat.

QVINTVM, ex epistola Agathonis Papæ, qui in epist. ad Constantinum Imperatorem, quæ habetur in 4. act. VI. Concilij generalis, anathema dicit Honorio, tanquam Monothelitæ.

SEXTVM, ex Leone II. qui in epistola ad eundem Imperatorem, quæ habetur ad finem Concilij, eundem Honorium execratur; tanquam qui sedem Apostolicam sua hæresi contaminauerit.

SEPTIMVM, ex variis scriptoribus Græcis & Latinis, qui Honorium fuisse hæreticum testantur. Id enim asserit Thaesius Episcopus Constantinopolitanus, in epistola ad Patriarchas, quæ habetur in VII. Synodo, act. 3. Item Theodorus Episco-

Episcopus Hierosolymæ, in epist. Synodica, quæ habetur in eadē VII. Synodo, act. 3. Item Epiphanius Diaconus Catholicus, in disputatione cum Gregorio hæretico, quæ habetur in 6. act. VII. Synodi, tomo 2. Psellus in carmine de septem Synodis. Beda de sex ætatibus, in vita Constantini IV. Imperatoris, & liber pontificalis in vita Leonis II.

At pro Honorio scripserunt ~~Albertus Pighius~~ lib. 4. hierarchiæ Ecclesiasticæ, cap. 8. ~~Hosius~~ lib. 2. contra Brentium, & ~~Ioānes à Louanio~~ in libro de perpetua cathedræ Petri protectione & firmitate, cap. 11. & ~~Onufrius~~ in annotatione ad Platinam in vita Honorij; quorum rationes multò sunt efficaciores, quàm aduersariorum, vt patebit in solutione argumētorum.

Ad PRIMVM ergo respondeo dupliciter. PRIMO, fortasse illas epistolas esse confictas, & insertas Concilio generali ab hæreticis; q̄ enim hoc non temerè dicatur, patet ex eo quod constat in V. Synodo, fuisse à similibus hæreticis insertas epistolas fictitias Vigilij Papæ Romani, & Mennæ Patriarchæ Constantinopolitani. Id quod deprehensum fuit in VI. Synodo, act. 12. & 14. dum relegerentur acta V. Synodi. Sunt enim inuenti tres quaterniones ab hæreticis inserti, & in iis istæ epistolæ. Quid ergo mirum, si iidem artifices idem fecerint in VI. Synodo?

SECVNDO dico, in epistolis istis Honorij nullum contineri errorem. Honorius enim in his epistolis cōfitetur, quod ad rem attinet, duas in Christo voluntates & operationes: & solùm prohibet nomina vnius vel duarum voluntatum, quæ tunc erāt inaudita, idque prudentissimo consilio. Quod rem ipsam confiteatur, patet ex illis verbis secundæ epistolæ: *Vtrasque naturas in vno Christo, vnitate naturali copulatas cum alterius communione operantes, atq; operatrices confiteri debemus. Et diuinam quidem, quæ Dei sunt, operantem; & humanam, quæ carnis sunt, exequentem: non diuisè, neq; confusè, aut cōuertibiliter Dei naturam in hominem, nec humanam in Deum conuersam edocentes, sed naturarum differentias integras confitentes, &c.* Hæc confessio Catholicissima est, & Monothelitarum hæresim penitus destruens.

Quod autem Honorius prudentissimo consilio prohibuerit nomina vnius, vel duarum operationum, probatur;

Nam tunc initium erat huius hæresis, nec ab Ecclesia aliquid de his nominibus erat definitum. Tunc enim primùm Cyrus Alexandrinus cœperat prædicare vnam in Christo operationem: è contrario verò Sophronius Hierosolymitanus opponens se Cyro, prædicabat in Christo duas operationes. Retulit Cyrus hanc contentionem ad Sergium Constantinopolitanum, & vterque ad Honorium Romanum. Honorius igitur metuens, id quod postea euenit, ne ista contentio in graue aliquod schisma crescceret, & simul videns, sine his vocibus posse fidem esse saluam, voluit conciliare vtramque opinionem, & simul tollere de medio scandali, & contentionis materiam. Itaque scripsit in epistola prima, ideo debere abstineri à vocabulo vnius operationis, ne videamur cum Eutychianis vnam naturam ponere in Christo: & rursum à duarum operationum vocabulo, ne videamur cum Nestorio duas personas ponere: *Ne*, inquit, *aut duarum operationum vocabulo ipsi, Nestorianos sectantes nos vasana sapere arbitrentur: aut certè si rursum vnam operationem fatēdam esse censuerimus, stultam Eutychianistarum attonitis auribus dementem fateri putemur.*

Deinde in epistola secunda docens modum loquendi, & concilians opiniones: *Auferentes ergo*, inquit, *scādalum nouella adinuentionis, non nos oportet vnam vel duas operationes definientes prædicare; sed pro vna, quam quidam dicunt, operatione, oportet nos, vnum operatorem Christum Dominum in vtrisq; naturis veridicè confiteri: & pro duabus operationibus, ablato gemina operationis vocabulo, ipsas potius duas naturas; id est, diuinitatis, & carnis assumptæ in vna persona vnigeniti Filij Dei Patris inconfusè, indiuisè, atq; inseparabiliter nobiscum prædicare propria operantes.* Hæc ibi; quæ certè non nisi laudari possunt.

At paulò infrà apertè prædicat vnam tantùm voluntatem his verbis: *Vnde & vnam voluntatem fatemur Domini nostri Iesu Christi.* Respondeo; eo loco Honorium loquutum esse solùm de humana natura, ac dicere voluisse, non fuisse in homine Christo duas pugnantes voluntates, vnam carnis, alteram spiritus, sed vnam tantùm, nimirum spiritus. Caro enim in Christo nihil absolutè appetebat contra rationem. Hāc autem esse mentem Honorij, planum est ex ra-

ne, quam reddit. Sic enim ait: *Vnde & vnam voluntatem fatemur Domini nostri Iesu Christi, quia profectò à Diuinitate assumpta est nostri natura, non culpa; illa profectò, quæ ante peccatum creata est, non quæ post prævaricationem vitiata.* Hæc ratio nulla est, si adferatur ad probandũ in Christo Deo & homine vnam tantùm esse voluntatem: efficacissima autem est, si inde probandum sit, non fuisse in Christo homine contrarias voluntates carnis & spiritus. illa enim contrarietas ex peccato nata est: Christus autem sine peccato humanam habet naturam.

Deinde, quia poterat aliquis obiicere illa loca Euangelij: *Non veni facere voluntatem meam.* Et: *Non quod ego volo, sed quod tu.* vbi videtur Christus, vt homo, habuisse contrarias voluntates; nimirum vnam malam, qua volebat non pati; alteram bonam, qua volebat non impleri priorem illam voluntatem suam, sed impleri contrariam, quæ erat conformis Dei voluntati. Respondet HONORIVS paulò infrà: *Est*, inquit, *scriptum; Non veni facere voluntatem meam, sed eius, qui misit me, Patris: &; Non quod ego volo, sed quod tu vis Pater, & alia huiusmodi. Non sunt hæc diuersæ voluntatis, sed dispensationis humanitatis assumptæ. Ista enim propter nos dicta sunt, quibus dedit exẽplum, vt sequamur vestigia eius; pius Magister discipulos imbuens, vt non suam vnusquisq; nostrũm, sed potius Domini in omnibus præferat voluntatem.* hoc est, non habuit Christus contrarias voluntates, ita vt opus illi fuerit, vnam vincere ac mortificare. Sed ita loquitur, ac si haberet contrarias voluntates, vt nos doceat mortificare propriam voluntatem, quæ sæpe aduersus Deum rebellare nititur.

Et confirmatur testimonio grauissimo S. MAXIMI, qui tempore Honorij vixit. Is enim scripsit Dialogum contra Pyrrhum Sergij successorem, qui adhuc est in Bibliotheca Vaticana. In eo Dialogo introducit Pyrrhum hæreticum, proferentem pro se testimonium Honorij: deinde respondet ipse, Honorium semper fuisse Catholicum; & probat cùm aliunde, tum ex testimonio Secretarij ipsius Honorij, qui epistolas illas scripserat ab Honorio dictatas, quem Secretarium tunc adhuc superstitem fuisse dicit. Testabatur autem Secretarius mentem Honorij non fuisse vnquam, negandi duas

duas in Christo voluntates; & si quando videtur duas negare, id esse intelligendum de duabus contrariis & pugnantibus in eadem humana natura, quæ in nobis ex peccato inuenitur, quod in Christo non fuit. Sed ipsa verba S. Maximi adscribamus.

PYRRHVS. *Quid tu habes quod respõdeas de Honorio, qui literis suis, quas ad Sergium superioribus temporibus scripsit, vnicam planè voluntatem Domini nostri Iesu Christi professus est?* MAXIMVS. *Vtra harum literarum verior, certior, interpretatio habenda est, eiúsne scribæ, qui nomine Honorij illas scripsit, præsertim cùm idem adhuc superstes sit, omnium virtutis splendore, & religionis disciplina, totius Occidentis partes ornârit; an Constantinopolitanorum ciuium, qui nihil, nisi quod ipsis libet, loquuntur?* PYRRHVS. *Verius tamen scripsit.* MAXIMVS. *At is ad Imperatorem Constantinum sic de illa epistola, iussu Ioannis Pontificis, scripsit. Sanè quòd vnam Domini nostri voluntatem diximus, non est acceptum, quasi de duabus diuina & humana natura dictum voluerimus, sed humana tantùm. Cùm enim Sergius scripsisset, prædicare quosdam duas esse Christi voluntates contrarias: nos rescripsimus, Christum duas voluntates contrarias nihil habere.*

Denique, cùm in tota epistola Honorius contendat, non esse dicendam in Christo Deo & homine vnam, nec duas voluntates, quomodo ipse sui oblitus tam apertè vnam fateretur? non igitur vnam esse dixit, Dei & hominis; sed vnam solius hominis, vt & verba sequentia, & Secretarius testantur. Habemus igitur, in ipsis epistolis nullum esse errorem.

Ad SECVNDVM dico; sine dubio Honorij nomen tunc eos, qui damnantur à VI. Synodo, insertum esse ab aemulis Romanæ Ecclesiæ, & similiter quidquid aliud ibi dicitur contra Honorium. Hoc probo; PRIMO, quia hoc testatur Anastasius Bibliothecarius in historia sua ex Theophane Græco.

SECVNDO, quia erat consuetudo Græcorum ferè ordinaria, corrumpendi libros. Nam (vt diximus) in hac ipsa VI. Synodo, act. 12. & 14. deprehenderũt plurimas corruptiones ab hæreticis factas in V. Concilio. Et Leo in epist. 83. ad Palæstinos, conqueritur de Græcis, quòd epistolam suam ad Flauianum, se adhuc viuente, corruperint. GREGORIVS lib. 5. ep.

pist.14. ad Narsem, asserit, Constantinopolitanos corrupisse Synodum Chalcedonensem, & idem se suspicari de Ephesina. Et addit, codices Romanorum longè esse veraciores, quàm Græcorum: *Quoniam*, inquit, *Romani sicut non acumina, ita nec imposturas habent.*

Denique, NICOLAVS I. in epistola ad Michaëlem, remittens Imperatorem ad epistolam Adriani I. *Si tamen*, inquit, *non falsata more Græcorum, sed sicut à sede Apostolica missa est, penes Ecclesiam Constantinopolitanam, hactenus conservatur.* Nec sine caussa hoc dixit: nam quæ ipse allegat in epistola ad Photium, ex epistola Adriani ad Tharasium, non habentur in illa ipsa epistola, vt legitur in VII. Synodo. Detraxerunt enim Græci eum locum, quia contra honorem Tharasij faciebat. Si ergo corruperunt Græci III. IV. V. & VII. Synodum, quid mirum si etiam VI. corruperint? Præsertim cùm constet paulò post VI. Synodum concluſam, iterum ascendisse Constantinopolim multos Episcopos, & edidisse Trullanos canones, quorum Episcoporum non alius scopus videtur fuisse, quàm taxandi & reprehendendi Romanam Ecclesiam.

TERTIO; quia non poterat Concilium damnare Honorium tanquam hæreticum, nisi pugnaret cum epistola S. Agathonis; immò etiam secum, & planè contradictoria assereret. Nam Agatho Papa in epist. 1. ad Imperatorem, quæ lecta est in ipso Concilio, sessione 4. sic ait: *Hæc est vera fidei regula, quam & in prosperis, & in aduersis viuaciter tenuit, atq; defendit hæc spiritualis mater vestri tranquillissimi imperij, Apostolica Christi Ecclesia; quæ per Dei omnipotentis gratiam à tramite Apostolicæ traditionis nũquam errasse probabitur, nec hæreticis nouitatibus deprauata succubuit: sed, vt ab exordio fidei Christianæ percepit ab auctoribus suis Apostolorum Christi Principibus, illibata fine tenus permanet, secundum ipsius Domini Saluatoris diuinam pollicitationem, quam suorum discipulorum Principi in sacris Euangelijs fatus est; Petre, Petre, inquiens, ecce ⌣ Satanas expetiuit vos, vt cribraret sicut triticum, ego autem rogaui pro te ⌣, vt non deficiat fides tua, & tu aliquando conuersus, confirma fratres tuos. Consideret itaque vestra tranquilla clementia, quoniam Dominus & Saluator omnium, cuius fides est, qui fidem Petri non defecturam*

cturam promisit, confirmare eum fratres suos admonuit, quod Apostolicos Pontifices meæ exiguitatis prædecessores fecisse semper, cunctis est agnitum.

Vbi NOTA, Agathonem non solùm dicere fidem inde Petri non defeciſſe, nec posse deficere; & proinde non posse Pontificem, vt Pontificem, aliquid contra fidem decernere, sed etiam omnes suos prædecessores, quorum vnus est Honorius, semper restitisse hæresibus, & confirmasse fratres in fide. Et infrà, posteaquam enumerauerat Agatho hæreticos Monothelitas, Cyrum, Sergium, Pyrrhum, Paulum, Petrum, & Theodorum, ait: *Eximenda proinde, ac summis conatibus liberanda est sancta Dei Ecclesia de talium Doctorum erroribus; vt Euangelicam atq; Apostolicam Orthodoxæ fidei rectitudinem, quæ fundata est super firmam petram huius beati Petri Apostolorum Principis Ecclesiæ, quæ eius gratiæ præsidio ab omni errore illibata permanet, omnis Prisbyterum numerus, Cleri, ac populorum nobiscum confiteatur, ac prædicet.* Hæc epistola à toto Concilio probata est, act. 8. & 9. vbi dicunt Patres, non tam Agathonem, quàm D. Petrum per Agathonem loquutum.

Ex his ergo sic argumentor; Si Honorius fuit hæreticus Monothelita, qua fronte Agatho de hac ipsa hæresi dixerit, scribit, nullum suorum prædecessorum vnquam errasse? & cùm Ecclesiæ ceteræ erroribus suorum Præsulum maculatæ fuerint, solam Romanam permansisse illibatam? DEINDE, si Concilium fatetur, Petrum per Agathonem loquutum id dixisse; Romanos Pontifices semper confirmasse fratres suos in fide, & hæresibus nunquam succubuisse; qua temeritate idem Concilium in singulis ferè actionibus dicit anathema Honorio hæretico? Ergo necesse est, vel Concilium esse falsum; vel epistolam Agathonis; vel Concilium secum, & cum Agathone pugnare: sed hoc vltimum nemo vnquam affirmauerit ne hæretici quidem: de secundo non fuit vnquam vlla suspicio; ergo necesse est tenere primum.

Ad hoc argumentum NILVS respondere conatur, sed frustrà: *Fortè*, inquit, *Agatho motus est, tum eo quòd rationes quæstionis tunc id postulauit, sicut sæpe fit, vt ita scriberet; tum quòd reuera rarius illa Ecclesia à vero aberrauerit.* Hæc

At postulabat quidem ratio quæstionis, vt de sua auctoritate, & suorum prædecessorum laudibus aliquid diceret Agatho: sed num postulabat, vt impudentissimè mentiretur? Et nunquid non erat impudentissimum mendacium, quod ait Agatho, omnes suos prædecessores semper hæreticis restitisse: si Honorius illa ipsa hæresi, de qua tunc loquebatur, contaminatus fuerat? Nec satis est, rariùs erasse Romanam Ecclesiam, vt verè dici possit, nunquam erasse. Sed audiamus cetera: *Alioqui*, inquit Nilus, *si sic simpliciter, ac sine omni exceptione verum esset (nullum Romanorum Pontificum errasse) quomodo illud dictum constaret; Omnes declinauerunt, ac noxij facti sunt: non est qui faciat bonum, non est vsq; ad vnum?*

Egregiam sanè rationem, quasi Dauid de fide, & non de moribus loquatur. Non ait Psalmus; Non est qui bene credat, sed: *Non est qui faciat bonum: Nam in multis offendimus omnes*, ait Iacobus. Alioqui, si de fide ageretur, oporteret etiam Paulum, & Ioannem, & omnes Apostolos errare potuisse, etiam post acceptum Spiritum sanctum.

Pergit Nilus: *Posset & illud hîc rectè dici, Agathonem de præteritis temporibus esse loquutum, quòd in illis Romana Ecclesia non errauerit; non de futuris, quòd eam vnquam errare sit impossibile.* At HONORIVS, bone Nile, in præteritis temporibus fuerat. Præcessit enim multis annis Agathonem. & deinde Agatho nonne de futuro ait, fidem in sede Petri nunquam defecturam?

Addit postremò Nilus: *Certè ante VI. Synodum ea Agatho scripsit, nec ea tunc adhuc satis cognorat, de quibus VI. egit Synodus. Non valde quoq; mirum esset, si sancta illa Synodus ea perspexisset, quæ vnus solus vir non satis cernere potuisset.* Hæc ille.

At si ita est, errauit igitur Agatho ex ignorantia. Cur ergo tota Synodus act. 8. & 18. illam epistolam approbat, vt à sancto Petro scriptam? Quid hoc est aliud, quàm dicere; tantam Synodum aut errorem approbasse, aut ipsam secum apertè pugnasse? vt illud omittam, nulli omnino melius cognita fuisse Honorij dogmata, quàm Agathoni; cùm illa ipsa causa ab Ioanne IV. Theodoro, Martino, aliisque prædecessoribus Agathonis, & Honorij successoribus sæpius examinata fuisset.

QVARTO

QVARTO, probatur ex epistola NICOLAI ad Michaelem, vbi Nicolaus de Romanis Pontificibus ait: *Hos enim non tenuis saltem rumor aspersit, aliquando cum prauis sapientibus sapere; quantò minus concertare.* Hæc ille. At quomodo hoc verum est, si in publico, celeberrimo, frequentissimo generali Concilio sæpius acclamatum est, Honorio hæretico anathema?

QVINTO probatur; quia vel necesse est dicere, Concilium hoc, vbi Honorium damnat, deprauatũ fuisse ab æmulis; vel oportet asserere, hoc idem Concilium intolerabili errore & impudentia laborasse: ac hoc secundum ne hæretici quidem vnquam dixerunt; ergo dicendum est illud primum. Non potuisse autem Concilium sine intolerabili impudentia & errore, damnare Honorium pro hæretico: inde constat, quòd habuit Concilium vllum indicium hæresis Honorij, nisi ex epistolis eius ad Sergium, vbi Honorius prohibet dicendum vel duas in Christo operationes. AT epistolæ illæ clarissimè testantur, Honorium sensisse, & docuisse, duas esse in Christo operationes; & solùm voluisse abstineri à nominibus *Vnius*, vel *Duarum*, ad scandalum tollendum, & concordiam sedãdam. Non potest autem damnari pro hæretico, qui rem ipsam confitetur, licet nomẽ iusta de caussa arbitretur accendum, præsertim ante definitionẽ Ecclesię. Aliquin & Hieronymus posset iam damnari pro hæretico, quia in epistola ad Damasum censuit, non esse dicendas in Deo tres hypostases. cuius contrarium postea non semel Ecclesia definiuit.

Accedat postremò, quòd in Concilio Romano frequentissimo, quod celebratum est à S. Martino I. Papa & Martyre, ante sextam Synodum, de hac ipsa caussa Monotheliticum, damnati sunt nominatim Sergius, Cyrus, Pyrrhus, & Paulus. Honorij autem nulla mentio facta est. Nec potest hoc tribui acceptioni personarum, cùm essent illi Episcopi sanctissimi viri, & præcipuè sanctus Martinus, qui Concilio præsidebat, multò minùs tribui potest ignorantiæ aut obliuioni. Quis enim melius nouit res gestas Pontificum, quàm eorum successores? Si igitur Romana Synodus non damnauit Honorium, quæ habuit autographa epistolarum eius, & testes viuos verborum & factorum ipsius; quomodo credibile est, sextam Synodum id facturam fuisse ex solis epistolis?

Qua

Quod si aliquis adhuc non possit adduci, vt credat, corruptam esse VI. Synodum; is accipiat alteram solutionem, quæ est Ioannis à Turrecremata, lib. 2. de Ecclesia, cap. 93. qui docet; Patres VI. Synodi damnasse quidem Honorium, sed ex falsa informatione, ac proinde in eo iudicio errasse. Quamuis enim generale Concilium legitimum non possit errare, vt neque errauit hoc sextum, in dogmatibus fidei definiendis; tamen errare potest in quæstionibus de facto. Itaque tutò dicere possumus, hos Patres deceptos ex falsis rumoribus, & non intellectis Honorij epistolis, immeritò cum hæreticis connumerasse Honorium.

DICES; ergóne tu melius Honorij epistolas intelligis, quàm intellexerint tot Patres? RESPONDEO; non quidem à me, sed à Ioanne IV. Martino I. Agathone, & Nicolao I. summis Pontificibus, & à toto Concilio Romano sub Martino cõgregato, eas epistolas melius esse intellectas, quàm à Græcis in Concilio VI.

CVR igitur, inquies, legati Agathonis non reclamarunt, cùm Honorius damnaretur? RESPONDEO; id factum esse ad euitandum maius malum. Verebantur enim legati, si reclamarent, ne impediretur definitio rectæ fidei: & non posset tolli schisma, quod annis L X. iam durauerat. nam damnabãtur in eo Concilio Patriarchæ multi Constantinopolitani, Alexandrini, & Antiocheni; quorum successores non facilè acquieuissent, nisi etiam Honorius damnaretur, qui vnà cum illis accusatus fuerat. Atque hæc de secundo argumento.

Ad TERTIVM respondeo; Patres VII. Synodi sequutos esse Synodum sextam, & solùm repetiisse quod in ea legerant. Proinde deceptos fuisse ex sexta Synodo, quæ vel corrupta erat; vel per errorem Honorium damnauerat.

Ad QVARTVM respondeo; Adrianum cum Synodo Romana non apertè dicere, Honorium fuisse hæreticum; sed solùm, dictum ei fuisse anathema ab Orientalibus, quia de hæresi fuerat accusatus. Vbi videtur Adrianus idcirco dixisse ab Orientalibus anathematizatum Honorium fuisse; quia sciebat, ab Occidentalibus; id est, à Concilio S. Martini non fuisse anathematizatum. Addidit autem Adrianus, etiam in causa Honorij non fuisse ausos Orientales sententiam dicere in Honorium, nisi Romanæ sedis consensus præcessisset: quia

sciebat legatos Agathonis consensisse in damnationem Honorij atque hæc quidem dicimus, si defendantur acta VI. Synodi, tanquam integra: nam si dicamus esse corrupta, respondendum erit, Adrianum deceptum fuisse ex depravatis illis actis VI. Synodi.

DICES; At certè crediderunt ista Concilia Papam errare posse, cùm Honorium hæreticũ fuisse crediderint. RESPONDEO, credidisse solùm eos Patres, Papam errare posse in quatum hominem; quæ est opinio probabilis, quamvis contraria videatur nobis probabilior. id enim est de quo accusatur Honorius, quod priuatis literis hæresim foouerit.

Ad QVINTVM dico; Canum bis errare in hoc argumento. PRIMVM, cùm ait Agathonem anathema dixisse Honorio; nusquam enim hoc in epistolis Agathonis inuenimus. Sed Canus deceptus videtur ex summa Conciliorum, nam in illor summæ Conciliorum cõtra fidem ipsarum epistolarum quæ habentur integræ in Conciliorum tomo secundo, addito nomen Honorij. DEINDE cùm ait, hanc epistolam Agathonis scriptam esse ad Concilium sextum. Nõ enim ad Concilium, sed ad Imperatorem scriptæ sunt ambæ Agathonis epistolæ.

Ad SEXTVM dico; epistolam Leonis ab iisdem esse corruptam, à quibus corrupta est sexta Synodus. Siquidem epistola illa pars quædam Concilij censetur, & cum ipso Concilio circumfertur. Vel certè Leo sequutus est iudicium legatorum Agathonis, ne disturbaret negotium iam confectum. Sed non tenemur nos magis vnũ Leonem sequi, quàm tot alios summos Pontifices; præsertim in quæstione de facto, quæ eadem non pertinet.

Ad SEPTIMVM; obiicio auctores auctoribus, plures paucioribus, & antiquiores recentioribus; nam inprimis S. Maximus, qui tempore Honorij vixit, in Dialogo contra Pyrrhum; Theophanes Isaurus in historia, quã citat Onuphrius & Emanuel Calleca in libro, quem scripsit pro Latinis contra Græcos; Honorium semper Catholicum fuisse testantur. Deinde Photius etiam Græcus, & Romanæ Ecclesiæ infestus in libello de septem Synodis, vbi ad VI. Synodum venit, dicit damnatos fuisse, Cyrum, Sergium, Pyrrhum, Paulum, Petrum, at de Honorio nihil dicit tale. Similiter Zonaras in vita Constantini

stantini IV. referēs nomina damnatorum in VI. Synodo, Honorium omittit. Quod idem facit Paulus Diaconus in vita eiusdem Constantini IV. Denique historici Latini ferè omnes, vt Beda, Anastasius Bibliothecarius, Blondus lib. 9. decadis primæ, Nauclerus, Sabellicus, Platina, & alij Honorium Catholicum, & sanctum Pontificem faciunt.

Addidi autem etiam Bedam, etiamsi Canus nolit. Nihil enim dubito, quin idem senserit, etsi in eius libro de sex ætatibus irrepserit nomen Honorij inter eos, qui recensentur damnati in VI. Synodo. Videtur enim aliquis sciolus addidisse nomen Honorij in libro Bedæ, eo quod in VI. Synodo vbique inueniatur cum nominibus Cyri, Sergij, &c. Nam quod Beda Honorium pro viro sancto habuerit, etiam post eius mortem; patet tum ex lib. 2. hist. Anglorum, cap. 17. 18. & 19. vbi sæpius tanquam de optimo pastore de Honorio loquitur; tum ex vita S. Bertolfi Abbatis, vbi nunc beatum, nunc S. Honorium vocat, & inter alia sic ait: *Erat*, inquit, *venerabilis præsul Honorius sagax animo, strigens consilio, doctrina clarus, dulcedine & humilitate pollens.* Et infrà: *Præbuit optatum munus S. Papa patri memorato Bertolfo, priuilegia scilicet sedis Apostolicæ, quatenus nullus Episcoporum in præfato cœnobio quolibet iure dominari conaretur.* Hæc Beda de Honorio; quæ certè non diceret, si eum pro damnato hæretico habuisset, vt aduersarij volunt.

CAPVT XII.

De aliis septem Pontificibus.

VICESIMVS QVARTVS Romanus Pontifex inter eos, qui errasse dicuntur, est S. MARTINVS I. quem accusant Magdeburgenses Cent. 7. cap. 20. quod in epistola ad Amandum docuerit, non esse dādam veniam Presbyteris, vel Diaconis post ordinationem suam peccantibus, quæ videtur esse species quædam Nouatianismi.

RESPONDEO; Martinus non loquitur de venia peccatorum, sed de restitutione ad sacra ministeria. Vult enim Presbyteros & Diaconos grauiter peccantes deponi à gradu suo;

ac si resipuerint, & veniam petierint, absolui quidem à petentis, sed nunquam restitui in suos gradus; quod idem omnes veteres docent.

VICESIMVS QVINTVS est GREGORIVS III. quē Magdeburgenses Cent. 8. cap. 10. in vita ipsius accusant; PRIMO, quòd in epistola ad Bonifacium iusserit iterum consecrari ordinatos ab aliis, quàm ab iis quos Romanus Pontifex miserat. Sed hoc est apertum mēdacium. Gregorius enim solùm iubet iterum consecrari ordinatos à non veris Episcopis.

SECVNDO, eundem accusant; quòd in alia epistola ad Bonifacium permiserit viro ducere aliam vxorē, si propter morbum aliquem propria vxor debitum ei coniugale reddere nō valeat. quod est expressè contra Euangelium. Vt etiam annotauit Gratian. 32. q. 7. can. Quod proposuisti. Eiusdem errores accusatur à nonnullis Gregorius I. propter epistolam eius ad Augustinum Anglorum Episcopum, in quo similia verba reperiuntur.

RESPONDEO; inprimis mirandum esse, cur hoc habeat Lutherani pro errore, cùm id etiam Lutherus docuerit, teste Ioanne Cochlæo in septicipite, capite de Matrimonio. Deinde dico; Gregorium non loqui de quacunque imbecillitate, sed de impotentia perpetua & naturali, per quam est inepta ad coniugium mulier: talia enim coniugia si ex errore cōtracta sint, censentur non esse coniugia, & Ecclesiæ iudicio soluuntur; vt habemus in decretalibus titul. de frigidis, capit. Ex literis. ita respondet glossa in 20. dist. can. de libellis.

Sed contra hoc est, quod Gregorius videtur iudicare primum fuisse verum Matrimonium, & non tam soluendum, quàm ei secundum superaddendum. Scribit enim non debere virum à priore vxore subsidium auferre; id est, debere eam adhuc vt vxorē alere, & sustentare. Ideo posset etiam dici cum eadem glossa in 32. q. 7. can. Quod proposuisti, Pōtificem dare consilium, non præceptum, vt eam, quæ videbatur fuisse vxor, adhuc sustentet, si prouidentia eius indigeat. cùm illa ipsius culpa acciderit, vt vxor illius esse non posset.

Est autem NOTANDVM, hanc sententiam non esse Gregorij I. sed solùm huius Gregorij III. Nam epist. illa ad Augustinum est vna, & eadem cum ista ad Bonifacium; quam certum est esse Gregorij III. vnde nō inuenitur inter opera beati

Grego-

Gregorij, sed solùm in tomis Conciliorum. Vbi etiam Concilium Romanum de gradibus prohibitis circa Matrimonium, tribuitur Gregorio I. & III. cùm tamen reuera non possit esse nisi Gregorij III. vt patet ex Imperatoribus, qui nominantur in principio & fine Concilij.

VICESIMVS SEXTVS est NICOLAVS I. quem nonnulli reprehendunt, quod (vt refertur de consec. dist. 4. can. à quodam Iudæo) docuerit Baptismum in nomine Christi collatum, sine expressione trium personarum, esse ratum. Id enim est contrarium non solùm Euangelicæ institutioni, sed etiam aliorum Pontificum decretis; nimirum Pelagij, & Zachariæ, qui Baptismum improbant eorum, qui tantùm sunt baptizati in nomine Christi, & non expresè in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti; vt patet in eadem d. 4. can. Multi, & can. In Synodo. Neque potest responderi, tempore Nicolai non fuisse adhuc definitum, an Baptismus esset irritus, si conferretur in nomine Christi. Nam id fuerat definitum in Concilio Anglicano, à summo Pontifice Zacharia, qui Nicolaum præcessit, confirmato, vt patet ex canone, In Synodo, de consecr. d. 4.

RESPONDEO; Nicolaum non definiendo quæstionem de fide, illud dixisse; sed solùm vt doctorem particularem exposuisse obiter opinionem suam. Nam quod ille intendebat docere in illo canone, non erat de forma Baptismi, sed tantùm de ministro, de quo interrogatus fuerat. Itaque postea quam responderat & definierat, Baptismum esse ratum, etiamsi à Iudæo, vel Pagano detur, quæ erat præcipua quæstio, addidit obiter; Baptismum esse ratum, siue in nomine trium personarum, siue in nomine solius Christi detur. In quo sequutus est Ambrosij sententiam lib. 1. de Spiritu sancto, cap. 3. vt ipse ibidem dicit. Quæ sententia falsa quidem est meo iudicio; tamen non hæretica. Nam non inuenitur vlla certa definitio Ecclesiæ de hac re, & Patrum sententiæ inueniuntur etiam variæ.

Neque obstant canones illi Pelagij, & Zachariæ. Nam Pelagius non definit quidquam, sed solùm vt Doctor in epistola ad Gaudentium explicat opinionem suam. Zachariæ autem canon mihi valde suspectus est. Nam Gratianus citat epistolam Zachariæ ad Bonifacium, cùm hunc canonem po-

nit: at non inuenitur in epistolis Zachariæ ad Bonifacium, quæ exstant in tomis Conciliorum, talis aliqua sententia.

Deinde Concilij illius Anglicani non meminit Beda in historia gentis suæ, vbi tamen aliorum Conciliorum Anglicanorum mentionem semper facit. Immò ipse Beda contrariam sententiam sequitur. Nam in cap. 10. Act. approbat sententiam Ambrosij de Baptismo in nomine Christi. Qui tamen nec potuit ignorare decretum Concilij Anglicani, si reuera fuit, cuius meminit Zacharias, cùm ipse eodem tempore vixerit, & adhuc Zachariæ superuixerit; nec vllo modo credibile sit, eum voluisse Concilio, in sua patria celebrato, & a sede Apostolica confirmato, contradicere.

Admissa autem auctoritate Concilij, & Zachariæ, respondetur dupliciter. PRIMO cum Magistro in 4. d. 3. in illo Concilio fuisse solùm definitum, non esse ratum Baptismum sine inuocatione trium diuinarum personarum. Non autem esse definitum, an illæ tres personæ implicitè an explicitè nominari deberent: & proinde non pugnare istum canonem cum sententia Ambrosij, & Nicolai, qui docuerunt, sufficere implicitam nominationem trium personarum in vno Christi nomine. Ad quem modum etiam istum canonem Concilij intellexit D. Bernardus in epist. 340. & Hugo de S. Victore, & omnes alij Doctores illius ætatis, qui non obstante canone Concilij Anglicani, docuerunt, Baptismum in nomine Christi esse ratum.

SECVNDO dici potest, Concilium Anglicanum non esse verè & propriè probatum ab Apostolica sede, & ideo non facere rem de fide. Zacharias enim laudauit quidē Concilium Anglicanum, & eius decreta citauit ad suum propositum; nō tamen propriè vt Pontifex, & ex intentione confirmādi acta Concilij, illud probauit. Aliud enim est Pontificem seriò confirmare decreta Conciliorum; aliud verò ad aliquod aliud propositum ea commendare.

VICESIMVS SEPTIMVS est STEPHANVS VI. cui iungitur XXVIII. SERGIVS III. Nam vt ex Platina & alijs constat, Stephanus Papa irritauit acta Formosi Papæ prædecessoris sui, & ordinatos ab illo iterum iussit ordinari. Proinde sensit Sacramentum pendere à virtute ministri, qui est error in fide manifestus. Quocirca Ioannes IX. irritauit postea

acta

acta Stephani VI. & approbauit acta Formosi. Sed rursum paulò pòst Sergius III. iterum irritauit acta Formosi, & proinde etiam Ioannis, & approbauit acta Stephani. Ex his Pontificibus contrariis inter se, necessariò aliqui errant, vt obseruarunt diligenter Magdeburgenses Centur. 9. cap. 10. in vita Stephani VI. & Centur. 10. cap. 10. in vita Ioannis IX. & Sergij III.

RESPONDEO; errasse Stephanum VI. & Sergium III. sed in quæstione facti, non iuris; & malo exemplo, non falsa doctrina. Hæc enim est historia. Formosus Cardinalis & Episcopus Portuensis à Papa Ioanne VIII. depositus, ac degradatus, & ad sortem laicorum redactus, ex vrbe discessit, & iurauit, nunquam se vel ad vrbem, vel ad Episcopatum rediturũ. Paulò pòst mortuo Ioanne VIII. successor eius Martinus II. absoluit Formosum à iuramento incautè prolato, & dignitati pristinæ restituit. Nõ diu pòst idem Formosus, Papa creatur, viuit annis quinque, & apponitur ad Patres suos.

Succedit Stephanus VI. qui magno odio in Formosum incensus, & vel nesciens, vel non credens eum à Martino Papa fuisse absolutum à iuramento, publicè in Concilio Episcoporum decernit, Formosum nũquam fuisse legitimum Pontificem, & ideo irrita esse debere omnia eius acta; & qui ab illo sacros ordines acceperant, coëgit iterum ordinari, tanquã nihil ab illo accepissent. Displicuit hoc factum omnibus, & ideo Pontifices tres ordine succedentes, Romanus I. Theodorus II. & præcipuè Ioannes IX. conuocato alio Concilio Episcopali iudicauerunt, Formosum verum Pontificem fuisse, & Stephani VI. sententiam irritauerunt. Successit postea Sergius III. & in omnibus Stephanum VI. imitatus est. præcipua ergo quæstio fuit; an Formosus fuisset Papa legitimus, nec ne. in qualibus quæstionibus non negamus posse errare Pontifices, & de facto errasse Stephanum & Sergium.

Sed OBIICIES; Stephanus & Sergius non solùm iudicarũt, Formosum non fuisse verum Pontificem; sed etiam ordines sacros, quos ille contulerat, non fuisse ratos. qui est error manifestus contra fidem. Nam etsi Formosus non fuisset Papa, & semper mansisset depositus, & degradatus; tamen quia aliquando verus Episcopus fuerat, & erat quoad characterem & ordinis potestatem, quæ non potest vllo modo auferri, er-

ror in fide est dicere; ordines sacros ab illo collatos, non fuisse veros ordines sacros.

RESPONDEO; Stephanum & Sergium non edidisse aliquod decretum, quo decernerent ordinatos ab Episcopo degradato, vel nominatim à Formoso tanquam degradato, esse iterum ordinandos: sed solùm de facto iussisse iterum eos ordinari. Quæ iussio non ex ignorantia, aut hæresi, sed ex odio in Formosum procedebat. Notat enim Sigebertus in Chronico anni DCCCC.III. Stephanum VI. reclamantibus pene omnibus per vim exordinasse à Formoso ordinatos.

29. VICESIMVS NONVS est IOANNES XIII. siue, vt alij fecunt, XIV. quem Magdeburgenses Centur. 10. cap. 6. col. 594. accusant horrendi erroris, & sacrilegij; quod contra Christi institutionem cœperit baptizare campanas. quod etiam frequenter alij hæretici nobis obiiciunt. Mirum verò est, quòd etiam dicant campanas à nobis antea catechizari, & doceri vt possint fidei Symbolum resonare.

Vel igitur rem ipsam, vel nomen Baptismi campanarum reprehendunt. Si rem; apertè decipiuntur, vel mentiuntur. Non enim campanæ reuera baptizantur, sed solùm benedicuntur, & dedicãtur diuino cultui, eo modo, quo templa, altaria, calices, & alia sacra vasa, vt patet ex pontificali, vbi habetur benedictio campanæ, & nulla fit mentio vsquam Baptismi, neque dicitur: *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti.* Sed solùm funduntur preces ad Deum, vt in aliis benedictionibus. Si nomen reprehendunt; sciant nomen Baptismi non à Pontificibus; sed à vulgo, & quidem metaphoricè accommodatum campanarum benedictioni; quia omnium vident campanas aqua benedicta aspergi, & eis nomina interdum imponi, vt distinguantur aliæ ab aliis.

30. TRICESIMVS est SYLVESTER II. quem magum & necromanticum fuisse, & à Diabolo discerptum in templo Crucis in Hierusalem, refert Martinus Polonus in Chronico, & ex eo Magdeburgenses Centur. 10. cap. 10. & Tilmannus lib. 1. cap. 9. de Ecclesia. Constat autem necromanticos vt plurimum esse infideles, & Diabolum pro Deo colere.

RESPONDEO; sine dubio esse fabulas, quæ narrantur de magia, & morte Syluestri II. Nam nec vllus bonæ fidei auctor vetustus id pro certo affirmat: & extat adhuc in Eccle-

sia Lateranensi sepulcrum huius Pontificis, cùm Epitaphio posito à Sergio IV. Papa, viro sancto, omnium scriptorum consensu, qui tantùm quinque annis fuit posterior Syluestro; in quo Epitaphio laudatur Syluester tanquam optimus Pontifex. Occasio fabulandi de magia huius Syluestri fuit, quia erat Syluester peritissimus geometriæ, de qua etiam libros scripsit; seculo autem illo, id est, DCCCC. quo nullum fuit indoctius, & infelicius, qui Mathematicæ, aut Philosophiæ operam daret, à vulgo magus putabatur. Vide Onuphrium in annotatione ad Platinam.

CAPVT XIII.

De Gregorio VII.

VICESIMVS PRIMVS, qui erroris arguitur ab aduersariis, est GREGORIVS Papa eius nominis septimus. Eum enim Magdeburgenses Centur. II. cap. 10. reprehendunt vt hæreticum, necromanticum, seditiosum, simoniacum, adulterum, ac pessimum non solùm omnium Pontificum, sed ferè omnium hominum. Et idcirco eum non Gregorium, vt vocabatur in Pontificatu, neque Hidebrandum, vt dicebatur ante Pontificatum; sed Hellebrand, appellant, quod Germanicè inferni titionem significat.

Eundem Gregorium Theodorus BIBLIANDER in Chronico vult esse ipsum Gog principem Magog: & omnes alij huius temporis hæretici nullum Pontificem magis detestantur, quàm istum; ac præsertim Tilmannus lib. I. de Ecclesia, cap. 9. vbi apertissimè mentitur, ea quæ narrantur mala de Gregorio VII. haberi in libris Monachorum, Papæque adulatorum; cùm tamen & ipse Tilmannus, & Centuriatores nullum proferant testem, præter vnum qui fuit hostis iuratus Gregorij VII. omnia enim probant vnius Bennonis Cardinalis testimonio, qui illo tempore vixit, & vitam Gregorij VII. scriptam reliquit.

Ego autem in huius Bennonis librum legens, & impudentissimorum mendaciorum plenissimum inueniens, alterum è duobus mihi persuasi; aut reuera nihil tale eo tempore scripsisse Bennonem, sed aliquem Lutheranum esse huius libri

auctorem, qui eum sub Bennonis titulo ediderit; aut certè Bennonem illum non tam scripsisse vitã Gregorij VII. quàm sub nomine Gregorij VII. voluisse depingere ideam perfecti Pontificis, ad eum modum, quo Xenophon scripsit vitam Cyri Regis Persarum; qui non tam narrauit quid Cyrus egerit, quàm quid agere debeat optimus Princeps.

Non esse autem vllam fidẽ habendam huic Bennoni perspicuum est ex eo, quòd contrariũ scribunt omnes alij auctores, qui illo ipso tempore aliquid de hac re ediderunt, quibus maior fides habenda est, quàm Bennoni; tum quòd illi plures sint, ille vnus tantùm; tum etiã quòd Benno fuerit Cardinalis non à vero Papa Gregorio VII. creatus, vt mentitur Sigebander in Chronico tab. 13. qui Bennonem Gregorij Cardinalem, & ipsi Gregorio intimum fuisse dicit: sed ab Antipapa Clemente III. quem Imperator in odium Gregorij confixerat, vt patet ex lib. Onuphrij de Pontificibus. Cùm enim esset Cardinalis Antipapæ, non poterat bene loqui de vero Papa. Illi autem alij auctores neutri parti erant obstricti beneficio aliquo, & ideo rectius iudicabant. Esse autem conuincuntur, quæ scribunt ceteri, iis quæ Benno scribit, facilè demonstrari potest.

Quatuor sunt ad quæ reuocari possunt omnia, quæ scribit Benno. PRIMVM est, Gregorium VII. per vim auxisse, quam ipse sibi pecuniis comparauerat, inuasisse Pontificatum nullo Cardinalium subscribente, & sine vllo cleri & populi consensu. At S. ANSELMVS Episcopus Lucensis, qui tunc viuebat, in epistola ad Guibertum, qui in schismate Antipapa dictus Clemens III. ita scribit: *Vt ergo, inquit, de beato Gregorio patre nostro dicam, quod de Cornelio scripsit beatus Cyprianus: factus est Episcopus de Dei, & Christi iudicio, de clericorum penè omnium; & (vt verius dicam) omnino omnium testimonio, de plebis, quæ tunc aderat suffragio, de sacerdotum antiquorum, & bonorum virorum suffragio, cùm nemo ante se factus esset, cùm Alexandri locus vacaret, cùm locus Petri, & gradus cathedræ sacerdotalis vacaret, &c.* Hanc epistolam refert Abbas Vrspergensis in Chronico, & subiungit, istum Anselmum fuisse virum doctissimum, & sanctissimum; adeò vt viuus, & mortuus miraculis claruerit.

Erit

Exstat etiam apud Platinam forma electionis huius Pontificis in hæc verba: *Nos sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales, Clerici, Acolyti, Subdiaconi, Presbyteri, præsentibus Episcopis, Abbatibus, multisq; tum Ecclesiastici, tum laici ordinis, eligimus hodie, X. Kal. Maij, in basilica S. Petri ad Vincula, anno salutis M. LXXIII. in Verum Christi Vicarium Hildebrandum Archidiaconum, Virum multæ doctrinæ, magnæ pietatis, prudentiæ, iustitiæ, constantiæ, religionis, modestum, sobrium, continentem, &c.* quæ forma diuina prouidentia conseruata videtur ad Bennonis mendacia coarguenda: Idem autem scribunt omnes alij auctores, quos infrà citabimus.

Deinde scribit Benno, Henricum IV. insontem à Gregorio VII. excommunicatum, quod idem audent asserere Magdeburgenses Centur. 11. cap. 6. col. 264. At Stephanvs Episcopus Halberstatēsis, vir sanctus & doctus, illo ipso tempore scripsit hęc verba in epistola ad Walramum Episcopum, teste Dodechino in additione ad Marianum Scotum, anno M. XC. & Trithemio in Chronico: *Audi*, inquit, *Vera, non fucata; audi fortia, non facetа. omnis qui dignitates spirituales diuendit, hæreticus (simoniacus) est: Dominus autem Henricus, quem Regem dicunt, Episcopatus, & Abbatias Vendit. Etenim Constantiensem, Bambergensem, Moguntinensem, & plures alios, pro pecunia; Ratisponensem, Augustensem, & Strasburgensem, pro gladio; Abbatiam Fuldensem, pro adulterio; Monasteriensem Verò Episcopatum, quod dicere & audire nefas est, pro sodomitica immunditia Vendidit. Quæ si impudenter negare Voluerit, teste cælo, teste terra, omnes etiam à furno redeuntes scioli concludent hoc; Dominus Henricus hæreticus est. Pro quibus nefandis malis ab Apostolica sede excommunicatus, nec potestatem aliquam super nos, quia Catholici sumus, poterit exercere.* Hæc ille.

Marianus Scotus, qui ipso tempore Henrici IV. floruit, in Chronico anni M. LXXV. *Hæc*, inquit, *& similia nefanda, & inaudita Henrici Regis flagitia Videntes, & audientes fieri Catholici Viri per id temporis in Ecclesia constituti, cum Propheta Helia zelo Domini zelantes pro domo Israël, directis Romam nunciis ad Alexandrum Apostolicæ sedis antistitem, hæc ei, & alia quàm plurima, quæ in regno Teutonico, insanientibus simoniacis hæreticis Rege Henrico auctore & patrono dicta*

dicta & gesta sunt, tam literis, quàm viua voce gemendo, ac dolendo conquesti sunt.

Item DODECHINVS Mariani continuator, anno M.C VI. *Henricum*, inquit, *hominem peruersum, & iusto iudicio ab Ecclesia eiectum constat manifestè; vendidit enim omnia spiritualia.* Idem verò auctor anno M. XC. & M. XCIII. multa scelera horrenda prorsus Henrici IV. refert. Sanctus quoque ANSELMVS Cantuariensis eiusdem temporis auctor epistol. ad Walramum, quæ præcedit librum de azymo, Henricum IV. Neronis, Domitiani, & Diocletiani successorem vocat. Denique non pauca Henrici scelera referunt Lambertus Schaffnaburgensis, Abbas Vrspergensis in Chronico, Albertus Krantius lib. 5. Metropolis, & lib. 5. Saxoniæ, & Iohannes Auentinus lib. 5. annalium Boiorum; quibus auctoribus Magdeburgenses multum tribuere solent. Quid, quod Calixtus ipse idem fatetur? sic enim scribit lib. 4. Instit. cap. 11. *Imperator Henricus eius nominis quartus, homo leuis & temerarius, nullius consilij, magnæ audaciæ, & vitæ dissolutæ, episcopatus totius Germaniæ habebat in aula sua partim venales, partim prædæ expositos.*

TERTIO scribit Benno, Gregorium Papam hæresim Berengarianum fuisse; hoc est, non certò credidisse in Eucharistia adesse verum Christi corpus. Sed certè nihil minus de hoc Pontifice dici potest. Nam (vt omittam quod sanctus ab omnibus scriptoribus appellatur, quod Leoni IX. & Nicolao II. qui Berengarium damnauerunt, semper communicauit, quod nullus probatus auctor, ac ne Sigebertus quidem qui parum ei fauit, tale aliquid asserere ausus est) hic ipse Gregorius in Concilio Turonensi tanquam legatus summi Pontificis præsidens eundem Berengarium confutauit. Sic enim GVITMVNDVS scribit lib. 3. de Eucharistia: *Ipsa (Ecclesia) per B. Leonem Papam hæc Berengariana figmenta mox suo ortu damnauit. Deinde per hunc ipsum, qui nunc præest patrum Gregorium Papam tunc Archidiaconum eiusdem Romanæ sedis, in Concilio Turonensi conuicit: ipsumque Berengarium, vt videbatur, correctum, ac propria manus Sacramentum satisfacientem, clementer suscepit. Reuersumque aliquanto post ad comitum suum, agente sanctæ recordationis Nicolao Papa in generali Concilio Romæ iterum confutauit.*

Ac ne fortè dicant, Gregorium, cùm esset Archidiaconus, Catholicum fuisse, in pontificatu verò hæreticum factum; legatur Thomas Waldensis, tomo 2. de Sacramentis, cap. 43. vbi recitat ad verbum sententiam Gregorij huius Papæ septimi, quam in Romano Concilio contra Berengarium tulit anno Pontificatus VI. ex qua luce clarius apparebit, mentitum esse Bennonem.

QVARTO scribit BENNO, Gregorium virum deterrimum fuisse, simoniacum, magum, adulterum, homicidam, deniq; omnibus sceleribus coopertum: & historias quasdam narrat, quarum nulla exstant vestigia in bonis auctoribus; & eas tamen pro oraculis vendunt Illyricus & Tilmannus.

At contrarium scripserunt illo ipso tempore, & posterioribus seculis omnes ferè alij auctores. Ac, vt solùm Germanos proferam, TRITHEMIVS in Chronico scribit hoc modo de conciliabulo Imperatoris: *Ad hoc*, inquit, *Concilium malignantium Gulielmus Abbas Hirsaugiensis vocatus ire contempsit; quippe qui vicarium Christi sanctum & innocentem nouerat.* OTHO Frisingensis lib. 6. histor. cap. 32. *Hildebrandus*, inquit, *semper in Ecclesiastico rigore constantissimus fuit.* Et cap. 34. *Forma*, inquit, *gregis factus quod verbo docuit, exemplo demonstrauit; ac fortis per omnia athleta murum se pro domo Domini ponere non timuit.* Et cap. 36. *Ecclesia tanto pastore, qui inter omnes sacerdotes, & Romanos Pontifices præcipui zeli & auctoritatis fuit, orbata, dolorem non modicum habuit.* KRANTIVS in Metropoli lib. 5. cap. 20. *Henricus IV.* inquit, *Ecclesiarum iura inuasit, Episcopos pro suo arbitrio instituens, destituensque, summum Pontificem Gregorium VII. virum sanctum insectatus est.*

ABBAS Vrspergensis, non videtur ausus fuisse, nimis apertè Gregorium VII. laudare: tribus tamen in locis indicat sententiam suam. PRIMO, vbi verbis clarissimis Henricum VI. vituperat: *Anno*, inquit, *Domini M. LXVIII. Henricus Rex adolescentia vsus libertate, Saxoniam solam ex omni Romano Imperio cœpit incolere; Principes despicere; Nobiles opprimere; Inferiores sustollere; venatui, lusibus, ceterisque eiusmodi exercitiis, plusquam iustitiis faciendis, vt incusatus est, operam dare; Filias illustrium quibuslibet obscurè natis coniugare; priuata præsidia, nimirum potentibus non satis fidens instituere.*

stituere. Et infrà: *Hic finis, hic interitus, hacque sortitus Henrici, illo sub vocabulo, quarta Rom. Imperatoris, à suis appellati; à Catholicis verò; id est, cunctis B. Petro, suisq; successoribus fidem & obedientiam lege Christiana conservantibus archipirata, simul & hæresiarcha, necnon & apostata, persecutorq; plus animarum, quàm corporum competenter dicatur.* Hæc ille. Vbi dum Henricum ab adolescentia in tyrannidem declinasse docet, iustum Gregorij iudicium in eundem Regem fuisse demonstrat.

Deinde infrà, cùm citasset verba conciliabuli contra Gregorium, ac deinde defensionem S. Anselmi pro eodem Gregorio, ita subiungit Abbas: *Hæc priori sententiæ Valderamus ria scripsit Anselmus Episcopus, vir literis apprime eruditus, ingenio acutissimus, facundia præcipuus; & quod omnibus maius est, in Dei timore, & sancta conuersatione nominatissimus; adeò vt tam in vita, quàm post mortem resplenduerit miraculis clarus.* Hæc ille. Qui certè dum anteponit Gregorij laudatorem reprehensoribus, mirum si non ipse etiam Gregorium tacitè laudare videatur.

Deniq; infrà sic ait de successore Gregorij VII. *Desiderius Cardinalis Romanus, & Abbas Casinensis, verus Christi famulus, licet multum corde simul & corpore renitenti fuerit, tamen ordinatur. Sed cum infirmitate graui laborans ad summum vitæ aptem proueheretur, precibus obtinuit, vt infra nō multos dies ex hac vita tolleretur.* Quis autem dubitat hunc desiderium, ut verus Christi famulus erat, non fuisse vnquam approbaturum causam Gregorij, nisi eam iustissimam esse cognouisset?

NAVCLERVS in Chronico, generat. 37. *Vir, inquit, fuit Gregorius religiosus, timens Deum, iustitiæ & æquitatis amator, in aduersis constans, qui propter Deum, in his quæ ad iustitiam pertinebant, nihil timuisset perficere.*

MARIANVS Scotus Fuldensis Monachus, qui tempore Gregorij VII. vixit, in Chronico anni M. LXXV. Gregorius, inquit, *querimoniis, & clamoribus Catholicorum iustis auersus Henricum, & scelerum eius immanitatem auditu, zelo Dei accensus, iam dictum Regem excommunicatum pronunciauit, maximè propter simoniam. quod factū Catholicis quidem viris benè placuit; simoniacis verò ac fautoribus Regum minimè displicuit.*

Dom-

DODECHINVS Abbas continuator Mariani, anno M. LXXXV. *Ipse*, inquit, *Vrbanus venerabilis Papa Gregorij scripta & dicta contra schismaticos habita confirmauit.* Et anno M. XC. beatæ memoriæ Papam, Gregorium nominat.

LAMBERTVS Schaffnaburgensis, qui eodem tempore vixit, in historia rerum Germanicarum: *Hildebrandi*, inquit, *constantia, & inuictus aduersus auaritiam animus, omnia excludebat argumenta humanæ fallaciæ.* Item: *Signa, & prodigia, quæ per orationes Gregorij Papæ frequentius fiebant, & zelus eius feruentissimus pro Deo & Ecclesiasticis legibus satis eum contra venenatas detractorum linguas communiebat.* Item ibidem refert obitum GVLIELMI Episcopi Traiecten. qui vnà cum Bennone Gregorium oppugnauerat: *Repentè*, inquit, *grauissima ægritudine correptus, miserabili eiulatu coram omnibus vociferabatur, iusto Dei iudicio se & præsentem vitam amisisse & æternam; quod Regi ad omnia, quæ per eram intendisset, operam suam summo annisu præbuisset, atque in spem gratiæ eius, Romano Pontifici sanctissimo, & Apostolicarum virtutũ viro graues contumelias sciens & prudens innocenti irrogasset.* Denique ibidem: *Papa*, inquit, *vbi Missarum solennia celebrasset, proferens manu corpus Dominicum ad Regem, palàm ait: Ego iam pridem à te, tuisq; fautoribus insimulor, sedem Apostolicam per simoniacam hæresim occupasse, & aliis criminibus vitam maculasse. Quo igitur satisfactionis compendio, omnem omnibus scandali scrupulum auferam, Deum precor, vt suo me hodie iudicio vel absoluat subiecti criminis suspicione, si innocens; vel subitanea morte interimat, si reus.* & *mox partem Dominici corporis accepit, & comedit. qua liberrimè assumpta, cùm populus innocentiæ Pontificis congratulatus in laudes Dei aliquandiu acclamasset, ad Regem conuersus: Fac, inquit, fili, si placet, quod me facere vidisti. Rex post dilationem impetratam, recusauit eo modo se purgare. nec iniuria: vbi enim ad suos redierat, statim etiam ad ingenium rediit, nec prius quieuit, quàm & B. Gregorium vrbe expulisset, & Gilbertum Rauennatensem Episcopum eius loco supposuisset.* Hæc ille.

IOANNES AVENTINVS restat ex Germanis, qui hoc nostro seculo scripsit, & licet multa scribat in Gregorium nostrum ex auctore quodam sine nomine, ac propterea etiam

sine

sine auctoritate: tamen alicubi etiam veritate victus, Henricum reprehendit, & Gregorium laudat. Sic enim ait lib. 5 annalium Boiorum pag. 563. *Henricum stupris, amoribus, impudicitiæ, & adulterij flagrasse infamia, ne amici quidē negant.* Et infrà: *Gregorium virum sanctissimum peruicaciorem extitisse, Paulus Bernrietensis, qui eius vitam libris duobus complexus est, & reliqui eius partium acerrimi propugnatores produnt.* Et infrà pagina 579. posteaquam descripsit crimina, Gregorio ab aduersariis obiecta, ita subiungit: *Aduersus hæc Anselmus Lucensis Episcopus (qui hymnos, & alia, quæ de Seruatoris nostri cruciatibus præscripta sunt, de Gregorio interpretatur) & Gulielmus Hirsunus, qui suam caussam, seq; iustos esse miraculis post mortem declararunt, pleraq; scripserunt.*

Habemus igitur innocentiam Gregorij probatam tripliciter; testimonio scriptorum; testimonio aduersarij mentis; & testimonio Dei à Pontifice inuocati. VNA solùm superest calumnia Sigeberti, qui in Chronico scribit, Gregorium VII. sensisse; Presbyterum concubinarium, si fortè sacrum facere velit, non posse reuera consecrare; & idcirco interdixisse Christianis, ne concubinariorum Presbyterorum sacris interessent.

RESPONDEO; Sigebertum fuisse ex sectatoribus Henrici IV. vt Trithemius refert in Catalogo scriptorum, & ideo sinistrè interpretatum interdictum Gregorij. Quid autem Gregorius iusserit, longè melius, & fidelius refert B. Anselmus Sigeberto antiquior & sanctior. Qui in epist. 8. ad Gulielmum Abbatem sic ait: *De Presbyteris*, inquit, *qui se apertè reprobis & libidinis commercio Deo execrabiles exhibent, omnino tenendum est, quòd Apostolica prouidentia Ecclesiastico, in hoc que rigore constituit; nempe nullatenus conuenit, vt ibi reuerenter astetur, vbi pertinaciter aperta, & impudenti libidine fœtentes, Dei & Sanctorum prohibitionem contemnendo, sacris altaribus deseruiunt: immò non deseruiunt, sed quantum ad ipsos pertinet, turpiter commaculant. Non quo quis eo quæ tractant, contemnenda, sed ipsos potius tractantes execrandos existimet; vt qui Dei, & Angelorum præsentiam non reuerentur, vel hominum detestatione repulsi, sacra contaminare desistant.* Hæc ille. Qui rectissimè decretum Gregorij tempore suo editum explicauit.

Plac-

Placet nunc Catalogum adscribere eorum auctorum, qui de Gregorio VII. honorificè scripserunt. PRIMVM igitur ipsius Gregorij ætate scripsit LEO Hostiensis circa annum M.LXXX. in lib.3. historiæ Cassinensis, multa de sanctitate huius Gregorij; in quibus etiam sunt cœlestes reuelationes, & visiones probatissimorum seruorum Dei. Eodem tempore de Gregorio, vt sancto Pontifice, scripsit MARIANVS Scotus li.3. Chronici ab anno M.LXXV. vsq; ad annum M.LXXXIII. Item LAMBERTVS Schaffnaburgensis in historia Germanica, non procul à fine. S. ANSELMVS Cantuariensis in epistola 8. & initio libri de azyma. S. ANSELMVS Lucensis in epist. ad Guibertum apud Abbatem Vrspergensem. STEPHANVS Halberstatensis in epist. ad Walramum apud Dodechinum in addit. ad Marianum Scotum. BERNARDVS Corbeiensis in Apologia pro Gregorio, teste Trithemio in Catalogo scriptorum. GVITMVNDVS lib.1. & 3. de Sacramento Eucharistiæ. Denique PAVLVS Bernrietensis, & Gerochus Reichersbergensis; quos pro Gregorio scripsisse, & propterea exilium passos, testatur Ioannes Auentinus lib.5. annal. Boiorum. Hi igitur decem sancti & docti scriptores viuentem Gregorium defendebant, solus exstat ex scriptoribus illius ætatis Benno Pseudocardinalis, qui accusat.

Deinde circa annum M.C. SIGEBERTVS in Chronico, etiamsi Henrico Imperatori faueret, vt suprà diximus, nullum tamen crimen Gregorio asscribere ausus est, eorum quæ Benno & Centuriatores referunt. Solùm tribuit ei zelum inconsideratum, & errorem circa Sacramenti Ministros, à quo quo satis eum Anselmus purgauit. Porrò idem Sigebertus ibidem non tacet, pro Gregorio scripsisse Anselmum Lucensem, & huius Anselmi sanctitatem à Deo signis, & prodigiis demonstratam esse. Quod certè ad magnam Gregorij laudem pertinet. Non diu postea GRATIANVS circa annum M.C.L. decretum Gregorij retulit 15.q.6.can. Nos Sanctorum. Et pro Gregorio nostro egregiè scripsit OTHO Frisingensis, & genere, & eruditione, & vitæ probitate nobilissimus, lib.6. hist. Item GVLIELMVS Tyrius circa annum M.C.LXXX. lib.1. de bello sacro, cap.13. & GOTFRIDVS Viterbiensis in Chronico suo vniuersali, par.17. CONRADVS Abbas Vrspergensis circa annum M.CC. in Chronico, etsi nec apertè laudat, nec

vituperat Gregorium, laudat tamen (vt diximus) occultiùs multis modis, nullo autem modo reprehendit. Eodem tempore Dodechinus in additione ad Marianum apertissimè Gregorium laudat, & Henricum vituperat. VINCENTIVS circa annum M. C C. L. in speculo historiali lib. 25. cap. 44. miraculis; & dono prophetiæ Gregorium VII. claruisse testatur. Et eundem cum honore citat S. Thomas 2. 2. quæst. 12. articulo. MARTINVS Polonus circa annum M. C C C. in vita eiusdem Gregorij. Et Ioannes Vilanus lib. 4. histor. Florentinæ, cap. 21. BLONDVS circa annum M. C C C C. decade 2. lib. 3. Matthæus Palmerius in Chronico, & Thomas Waldensis tomo 2. cap. 43. S. ANTONINVS circa annum M. CCCCL. secunda parte summæ historialis tit. 16. cap. 1. §. 21. Platinaria vita Gregorij, & Æneas Syluius in compendio Blondi. IOANNES Trithemius circa annum M. D. in Chronico. Ioannes Nauclerus in Chronico gen. 37. Albertus Krantius lib. 3. Metropolis, & Sabellicus Enneade 9. lib. 3. & Volaterranus lib. 2. Anthropologiæ, res gestas Gregorij, vt planè sanctissimi descripserunt. Qui sunt auctores triginta duo, quos [illegible] noni ad retundendam Centuriatorum & Tilemanni imprudentiam opponimus: necnon ad coarguendum Tilemanni mendacium, qui scribere ausus est, Gregorij VII. flagitia prodita esse in lucem à Monachis & adulatoribus Papæ cum nos contra ostenderimus, Gregorium ab omnibus laudari.

CAPVT XIV.

De ceteris Pontificibus, quibus error in fide falsò tribuitur.

TRICESIMVS SECVNDVS est ALEXANDER III. qui capit. Cùm esses, de Testamentis, dicit esse alienum à diuina lege & Ecclesiæ consuetudine vt in Testamentis requirantur plures tribus testibus: & ibidem sub pœna excommunicationis præcipit, [illegible] lus rescindat Testamenta cum tribus testibus facta. At contrarium est in praxi totius orbis Christiani. Nec enim habentur rata Testamenta, nisi septem testibus adhibitis. IAM Alexander, capit. Licet, de sponsa duorum, dicit quosdam [illegible] præde

prædeceſſores iudicauiſſe, Matrimonium per verba de præſenti contractum, non tamen conſumatum, poſſe dirimi per aliud Matrimonium: ſe tamen contrarium ſentire. Ex quo ſequitur, vel Alexandrum, vel etiam prædeceſſores eius erraſſe.

Reſpondeo ad PRIMVM cum gloſſa Canoniſtarum; Alexandrum non tradere eam legem niſi hominibus ſibi ſubiectis in temporalibus, & ſpiritualibus; & proinde non derogare iſtum canonem legibus ciuilibus, nec praxi reliqui orbis Chriſtiani. Vel ſi tradat legem omnibus Chriſtianis, debere intelligi ſolùm de cauſſis piis, de quibus Eccleſia iudicat; id eſt, voluiſſe Pontificem, vt teſtamenta, non quidem omnia, ſed illa ſolùm, quæ Eccleſiam, vel locum pium hæredem faciunt, valeant, etiamſi tribus tantùm adhibitis teſtibus facta ſint. Ad SECVNDVM dico; nec Alexandrum, nec eius prædeceſſores aliquid definiuiſſe, ſed ſolùm quid ſentirent, explicuiſſe.

TRICESIMVS TERTIVS eſt CELESTINVS III. quem 35
Alphonſus de Caſtro lib. 1. de hæreſibus, cap. 4. affirmat, non poſſe vllo modo excuſari ab hæreſi, quod docuerit per hæreſim ita Matrimonium ſolui, vt liceat ei coniugium aliud inire, cuius prior coniunx in hæreſim lapſus ſit. tametſi enim nũc decretum hoc Celeſtini non exſtet, tamen fuit olim in antiquis decretalibus, capit. Laudabilem, de conuerſione infidelium, quod decretum Alphonſus vidiſſe ſe dicit. Eſſe autem hanc Celeſtini ſententiam hæreticam, planum eſt; tum quia contrarium docuit Innocentius III. cap. Quanto, de diuortiis; tum etiam quia idem definitum eſt in Concilio Tridentino ſeſſ. 24. can. 5.

RESPONDEO; nec Celeſtinum, nec Innocentium aliquid de ea re certi ſtatuiſſe; ſed vtrumq; reſpondiſſe, quod ſibi probabilius videbatur. Id quod manifeſtè colligitur ex verbis Innocentij; qui cùm dicit, prædeceſſorem ſuum aliter ſenſiſſe, indicat, in opinione rem totam adhuc poſitam fuiſſe. Quod verò Alphonſus ait, epiſtolam Celeſtini fuiſſe aliquando inter epiſtolas decretales; verum quidem eſt, ſed non poteſt inde colligi, factum eſſe à Celeſtino decretum planè Apoſtolicum, & ex cathedra; cùm conſtet, multa eſſe alia in epiſtolis decretalibus, quæ non faciunt rem aliquam eſſe de fide, ſed ſolùm opiniones Pontificum de ea re nobis declarant.

37. TRICESIMVS QVARTVS est INNOCENTIVS III. qui capite, Per venerabilem, qui filij sint legitimi, docet legem veterem nondum planè esse abrogatam: *Sanè*, inquit, *cum Deuteronomium secunda lex interpretetur, ex vi vocabuli comprobatur, vt quod ibi decernitur, in Testamento non debeat obseruari.* At pugnat hoc decretum Innocentij cum decreto S. Petri, Actor. 15. RESPONDEO, Innocentium eo loco non voluisse dicere, Deuteronomium hoc tempore debere seruari ad literam; sed quatenus quæ in eo dicebantur, figuræ erant Testamenti noui. Ideo enim existimauit Innocentius, dictum esse Deuteronomium secundam legem, quia multa continet ad legem nouam figuratè pertinentia.

38. TRICESIMVS QVINTVS est NICOLAVS III. qui in capite, Exiit, de verborum significatione in Sexto, definit Christum verbo & exemplo docuisse perfectam paupertatem, quæ consistit in abdicatione omnium rerum, nullo sibi dominio relicto, nec in particulari, nec in communi; ac proinde eandem paupertatem esse sanctam & meritoriam. At hoc falsum est & hæreticum docet Ioannes XXII. in extrauagantibus sexti, titulo de verborum significatione. Nam in extrauaganti, *Ad conditorem canonum*; docet esse impossibilem talem paupertatem, qua quis in rebus vsu consumptibilibus abdicet se omni dominio, solo vsu retento: & in extrauaganti, Cum inter nonnullos; declarat esse hæreticum dicere, Christum talem paupertatem verbo aut exemplo docuisse. Et in extrauaganti, Quia quorundam, idem docet, ac prolixius inculcat. Ioannes de Turrecremata lib. 2. summæ, cap. 112. conatur tribus omnibus hos Pontifices conciliare, sicut etiam ipse Ioannes nititur ostendere, se à Nicolao non dissentire.

At profectò, nisi ego vehementer fallor, in omnibus conciliari nequeunt. Est igitur aduertendum, tres quæstiones tractari à Ioanne & Nicolao. PRIMA, an in rebus vsu consumptibilibus possit separari vsus à dominio. SECVNDA, an paupertas, quæ omne dominium à se remouet, solo vsu relicto, sit sancta & meritoria. TERTIA, an Christus talem paupertatem verbo & exemplo docuerit.

De primâ Ioannes respondet, non posse separari vsum à dominio in eiusmodi rebus. dominari enim est posse rem destruere. Proinde impossibile est, posse rem destruere vtendo, re-

panem

panem comedendo, & non posse Dominum illius rei. At Nicolaus docet id fieri posse, & rectè. nam idem apertè docuit postea Clemens V. in Clementina, Exiui de paradiso, de verborum significatione. & ratio est manifesta; quia esse Dominum, non est posse rem destruere quocunque modo; sed posse liberè destruere, quando, vbi, quomodo quis voluerit, & etiam donare, vendere, commutare, &c. constat autem omnes veros religiosos habere vsum panis, quem comedunt, & vini, quod bibunt; nec tamen posse illa donare, vendere, mutare, proiicere, &c. dices, ergo errauit Ioannes. RESPONDEO; ita videri, sed non in re fidei. hæc enim quæstio ad fidem non pertinet, vt ipse Ioannes dicit in extrauagãti, Quia quorundam: immò adhuc sunt de hac re variæ doctorum sententiæ.

De SECVNDA quæstione Nicolaus sentit, illam paupertatem esse sanctam & meritoriam: negat Ioannes. Et quanquam melius Nicolaus sentire videtur: tamen nec Nicolaus hoc definiuit tanquam articulum fidei: nec Ioannes directè hoc impugnauit. Ioannes enim in illa extraganti, Ad conditorem canonum; solùm intendit renunciare dominio earum rerum, quæ donantur Franciscanis, quod Romani Pontificis esse asseruerat Nicolaus. renunciare autem eiusmodi iuri potuit Ioannes.

De TERTIA quæstione (quæ omnium grauissima est, & ad fidem pertinet) non dissentiunt Nicolaus & Ioannes. Nam Nicolaus dicit, Christum aliquando perfectissimam illam paupertatem verbo & exemplo docuisse: aliquando autem paupertatem minùs rigidam exemplo demonstrasse, tanquam communem omnium patrem & doctorem. Ioannes autem definit esse hæreticũ asserere, Christum nihil vnquam hîc in terris habuisse proprij, nec in speciali, nec in communi. Quæ duo non pugnant: nam Nicolaus non negat Christum aliquando habuisse aliquid proprij saltem in communi; sed negat semper talem vitam Christum egisse. Ioannes quoque non negat, Christum aliquando nihil habuisse proprij, nec in speciali, nec in communi; sed negat semper talem vitam Christum egisse.

Quod autem Christus vtrumque docuerit, verbo & exemplo, probatur; nam paupertatem omnimodam docuit Matt. 10. cùm ait: *Nolite possidere aurum, nec argentum, neq; pecu-*

niam in zonis vestris, non peram, nec duas tunicas, neque calceamenta, neque virgam. Neque refert an hæc verba sonent præceptum, an consilium, & an possint exponi aliter quàm de abdicatione omnis dominij. Nam satis est ad sententiam Nicolai saluandam, quod hæc sit Christi doctrina, & quod non repugnet ei iste sensus, vt reuera non repugnat. Etsi enim Christus subiiciens: *Dignus est operarius mercede sua*, obligauit populos ad sustentandos prædicatores, & proinde concessit prædicatoribus, vt iure exigant sustentationem à populis, non tamen obligauit ipsos prædicatores, vt quasi debitam exigant, vt patet ex Paulo 1. Cor. 9. sed permisit eis mercede de suis laboribus, vel accipere tanquam donum sine vlla vsurpatione dominij, quod ex iustitia illis debebatur. Accedit, quod in hoc sensu illa verba accepit S. Franciscus, cuius viri instituta & Deus plurimis miraculis, & Ecclesia vniuersa communi consensu approbauit.

Quod autem exemplo hoc idem Dominus ostenderit, patet ex illo Matt. 8. *Filius hominis non habet vbi caput suum reclinet.* Et ex illo Lucæ 8. *Sequebantur eum mulieres, quæ ministrabant ei de facultatibus suis.* Tunc enim Dominus cum Apostolis sine loculis viuebat ex solis fidelium eleemosynis.

Quod autem Dominus etiam alterum vitæ genus exemplo suo docuerit, patet ex Ioan. 13. vbi legimus eum habuisse loculos, ex quibus in communi cum discipulis viuebat, nec dubium est, quin habuerint dominium earum pecuniarum, saltem in communi, quãdoquidem ex eis eleemosynas facere etiam consueuerant, vt patet ex eodem loco. Quam vitam postea imitati sunt fideles, qui erant in Hierusalem sub Apostolis, vt patet Actor. 4. & ferè omnes ordines religiosi. Nam exceptis Franciscanis, omnes habent, saltem in communi, dominium rerum mobilium.

TRICESIMVS SEXTVS est IOANNES XXII. Papa, qui à multis reprehenditur, ac præsertim à Gulielmo Okam in opere 93. dierum, & ab Adriano in quæst. de confirmatione, circa finem, quod docuerit, animas beatorum non videre Deum ante resurrectionem. ERASMVS præfatione ad lib. 5. Irenæi idipsum cum additamento affirmat. Sic enim ait: *In quo errore fuisse videtur Ioannes Pontifex Romanus eius nominis vicesimus, coactus opera Theologorum Parisiorum ad palino-*

palinodiam coram Galliarum Rege Philippo, non sine buccina. Quod indicat Ioannes Gerson in serm. de Paschate.

Addit CALVINVS in Instit. lib. 4. cap. 7. §. 18. eundem Ioannem docuisse, animas esse mortales: *Atqui*, inquit, *si priuilegium quod obtendunt, ratum esse volunt, expungant è numero Pontificum oportet Ioannem XXII. qui palàm asseruit, animas esse mortales, & naq; cum corporibus interire & sq; ad diem resurrectionis. Atq;, vt videas totam sedem cum præcipuis suis fulturis tunc prorsus concidisse, nemo Cardinalium huic se tantæ insaniæ opposuit. Sed schola Parisiensis Regem Galliæ impulit, vt ad palinodiam hominem cogeret. Rex eius communionem suis interdixit, nisi mox resipisceret: idq; de more publicauit per præconem. Hac necessitate adactus ille, errorem abiurauit.* Hæc ille. Non autem probat aliter, quàm ponendo in margine; *Testis Ioannes Gerson, qui tunc viuebat.*

RESPONDEO in primis ad Adrianum, Ioannem hunc reuera sensisse, animas non visuras Deum, nisi post resurrectionem; cæterùm hoc sensisse, quando adhuc sentire licebat sine periculo hæresis; nulla enim adhuc præcesserat Ecclesiæ definitio. Voluit autem Ioannes quæstionem definire, sed dum adhuc in præparatione & consultationibus versaretur, mortuus est, vt testatur Benedictus XII. Ioannis successor, in extrauagante, quæ incipit, Benedictus Deus; quam totam refert Alphonsus à Castro lib. 3. contra hæreses, in verbo, Beatitudo. Ipsam habetur.

Refert autem Ioannes Villanus lib. 11. hist. cap. 19. Ioannem Papam pridie ante mortem partim declarasse, & partim etiam reuocasse sententiam suam. PRIMVM enim testatum, se nunquam, cùm de hac re loquutus erat, quæstionem definire in animo habuisse, sed solùm differere ad veritatem inuestigandam. DEINDE addidisse, existimare se iam probabiliorem sententiam esse eam, quæ asserit, beatos frui visione diuinâ etiam ante diem iudicij: & hanc sententiam se amplecti, nisi aliquando aliud Ecclesia definierit, cuius definitioni suas omnes sententias libentissimè subiiceret. Hæc retractatio apertè docet, Ioannis Papæ mentem semper bonam, & Catholicam fuisse.

Ad CALVINVM dico, eum quinque mendacia impudentissimè paucissimis verbis protulisse. PRIMVM, quòd Ioannes Gerson vixerit tempore Ioannis XXII. nam constat ex

Ioanne Villano lib. 11. cap. 19. & omnibus historicis aliis, Ioannem XXII. obiisse anno Domini M. CCC. XXXIV. constat autem ex Trithemio de viris illustribus, Gersonem natum esse anno M. CCC. LXIII. nondum ergo natus erat Gerson, quando Ioannes Papa diem suum obiit.

SECVNDVM mendacium est, quòd Gerson dicat, Ioannem Papam negasse animæ immortalitatem. Gerson enim nihil de istius Ioannis erroribus dicit, nisi in sermone de Sechate, qui habetur tomo 4. qui solus locus citatur ab omnibus contra Ioannis errorem. Ibi autem sic loquitur Gerson: *Hoc fecit*, inquit, *latroni, qui verisimiliter nondum compleverat pœnitentiam pro omnibus peccatis suis, qui fuit illa propria hora beatificatus, & vidit Deum facie ad faciem, sicut Sancti in Paradiso. Propter quod insuper apparet falsitas doctrinæ Papæ Ioannis XXII.* Hæc ibi. Nec explicat amplius qualis doctrina fuerit, sed cùm dicat apparere falsitatem doctrinæ Ioannis Papæ ex eo, quòd latro cum Christo crucifixus mox à morte vidit Deum, manifestè indicat Ioannem in hoc errasse, quod crediderit animas Sanctorum non videre Deum mox à morte. Quod autem negauerit animæ immortalitatem Ioannes Papa, neque Gerson, neq; vllus alius scriptorum ante Caluinum, ac ne ipse quidem Gulielmus Ockam, qui fuit Papæ Ioanni infestissimus.

Sed video cur Caluinus tam horrendum mendacium excogitauerit, quia nimirum error ille Ioannis Papæ de visione Dei, Caluino non est error, sed verissima doctrina. Ipse enim lib. 3. Institut. cap. 20. dicit solum Christum esse in cœlo, reliquos Sanctos exspectare in atrio quodam vsq; ad mundi consummationem. Et §. 24. dicit Sanctos mortuos vnà nobiscum adhuc esse fide coniunctos. Quod si fidem habent, non igitur Deum vident. Quoniam igitur videbat Caluinus, quod alij reprehendebant in Ioanne Papa, non posse à se reprehendi, & tamen nolebat vllam occasionem Pontificis accusandi pertermittere, confugit ad magistrum suum patrem mendaciorum, & ab eo insignem illam calumniam mutuatus est.

TERTIVM mendacium est, quòd nullus Cardinalium se opposuerit Ioannis sententiæ. Hoc enim esse falsum patet, tum quia nec Gerson, nec vllus alius hoc dicit, tum quia plurimi sentiebant contrarium, vt patuit ex definitione, quæ

mortuo

mortuo Ioanne facta est à Benedicto XII. de consensu omniũ Cardinalium, vt ex ipsa epistola Benedicti perspicuum est: nec erat caussa, cur isti, qui contrarium sentiebant, metuerent viuenti Ioanni contradicere. Siquidem Benedictus XII. in sua extrauaganti asserit, Ioannem Papam seuerè præcepisse Cardinalibus, aliisque Doctoribus omnibus, vt sincerè dicerent quid sentirent, vt veritas inueniri posset. Denique Ioãnes Villanus, qui tũc viuebat, lib. 10. cap. vltimo historiæ, scribit, maiorem partem Cardinalium repugnasse Ioãnis Papæ opinioni, illo viuente.

QVARTVM mendacium est, quòd Rex Galliæ interdixerit suis communionem Ioannis. Quod enim Rex Galliæ Philippus magis crediderit Parisiensibus Doctoribus, quàm Ioanni Papæ, vt particulari Doctori, de illa quæstione differenti, testatur Gerson loco notato: at quòd propterea Rex Pontificem excommunicauerit, nullus narrat, nec est credibile Christianum Regem tale aliquid facere ausum.

QVINTVM mendacium est, quòd Pontifex abiurauerit errorem suum. Id enim nec Gerson scribit, nec vllus alius, nec debuit Papa errorem abiurare, cùm in errorem nullum incidisset. retractauit quidem sentẽtiam suam priẽdie ante mortem, sed suasu affinium, non iussu Regis. Vide Ioannem Villanum lib. 11. cap. 19. ex quibus etiam deteguntur Erasmi calumniæ. Neque enim verum est Ioannem adactum ad palinodiam, & multò minus verum est, id factum esse coram Rege Philippo.

TRICESIMVS SEPTIMVS est IOANNES XXIII. qui in Concilio Constantiensi sess. 11. accusatur hæresis perniciosissimæ; dicitur enim negasse vitam futuram, & carnis resurrectionem. RESPONDEO, Ioannem XXIII. nõ fuisse Pontificem omnino certum & indubitatum, proinde non necessariò esse defendendum; erãt enim eo tempore tres, qui Pontifices haberi volebant, Gregorius XII. Benedictus XIII. & Ioannes XXIII. nec poterat facilè iudicari, quis eorũ verus, ac legitimus esset Pontifex, cùm non deessent singulis doctissimi patroni. ADDO præterea, probabile vehementer, ac ferè certum esse, eum errorem falsò tributum fuisse Ioanni Papæ. Nam in primis cùm in ea sessione Concilij enumerentur articuli, qui obiiciebantur Ioanni Papæ, primùm collocan-

tur articuli LIII. qui omnes ad mores pertinent, & hi omnes suis certis testibus confirmantur. Deinde adferuntur alij quidam sine certis testibus, & horum penultimus est is, de quo nunc agimus.

Itaque iste articulus non fuit probatus, nisi ex vulgi rumore, qui quoniam videbat Ioannem esse vitæ dissolutæ, existimare cœpit, atque etiam dicere, eum non credere animam futuram, & carnis resurrectionem. Sed quis non videt, non rectè colligi hæresim ex malis operibus? Quot enim numerari possent, qui rectissimè credunt, & perditissimè viuunt? Deinde in sessione duodecima, recitatur sententia definitiua Concilij aduersus Ioannem Papam, & breuiter recensentur caussæ damnationis, & depositionis eius: nulla autem mentio erroris, aut hæreseos fit. Quod certè est argumentum euidens, non potuisse probari, quod Ioanni Papæ fuerat obiectũ circa hæreses. Si enim id probari potuisset, debuisset primo loco recensèri inter caussas damnationis, cùm nulla iustior caussa, iudicandi Pontificem, quàm nota hæreseos, immò nulla sit alia caussa, ob quam iudicari ritè queat.

38. TRICESIMVS OCTAVVS est BENEDICTVS XIII. qui nomine hæreseos damnauit Concilium Constantiense sess. 37. At iste Benedictus nec legitimus Pontifex fuit, cùm Clementi VII. successerit, qui viuente Vrbano VI. vero Pontifice eandem inuaserat: nec verè etiam fuit hæreticus. Id enim ei solùm obiiciebatur, quod nõ crederet Concilium habere maiorem potestatem, quàm summus Pontifex habeat, in qua re nihil omnino Benedictus errauit. sed de hoc aliâs.

39. TRICESIMVS NONVS est EVGENIVS IV. cui Concilium Basileense sess. 34. pontificatum abrogauit, quod in hæresim incidisset. At iste quoque nulla in re à veritate aberrauit. Quocirca idem Concilium Lausanæ continuatum, acta sua priora irritauit, & Nicolaum V. Eugenij successorem vt verum Pontificem veneratum est, vt ex literis eiusdem Nicolai cognosci potest, quæ Basileensi Concilio adiunctæ leguntur in tomis Conciliorum.

40. QVADRAGESIMVS est INNOCENTIVS VIII. qui in eo peccasse videtur, quod Noruegis permisit, vt sine vino sacrificium celebrarent, vt refert Raphaël Volaterranus lib. Geographiæ. Sed facilè responderi potest. Nam inprimis

edidit ipse decretum, quo vniuersæ Ecclesiæ declararet, licere sine vino sacrificium offerre. Itaque si errauit, errauit facto, non dogmate. Deinde non permittit, loco vini liquorem alium consecrari, quod fuisset materiam Sacramenti peruertere: sed id solùm permisit, vt in altera tantùm specie Eucharistiam consecrarent, idque ob extremam necessitatem, cùm in ea regione vinum conseruari non possit, quin statim acescat. Quod quidem aut nullus error est, aut certè exploratus error non est. Accedit, mirum videri posse, si eo tempore vini vsum non habuerint, aut conseruare non poterint, cùm hoc tempore adeò sit frequens, vt sine illo ne communicare quidem velint.

CAPVT XV.

Proponitur quæstio: An summus Pontifex habeat iurisdictionem verè coactiuam, ita vt possit leges cõdere, quæ obligent in conscietia, & iudicare, ac punire transgressores.

DEMONSTRAVIMVS hactenus, summum Pontificem iudicem esse controuersiarum, quæ in Ecclesia oriuntur: & iudicium eius certum atque infallibile esse. Sequitur nunc TERTIA quæstio: *An videlicet possit summus Pontifex cogere fideles, vt id credant, vel faciant, quod ipse iudicauerit.* Quod idem, seruata proportione, de Episcopis ceteris intelligitur. Sed antequam ad rationes vel nostras, vel aduersariorum veniamus, operæ precium erit, pauca quædam annotare de statu ipso quæstionis, & sententia aduersariorum.

PRIMVM igitur annotandum est, nos non loqui de Pontifice, vt Princeps est temporalis certæ cuiusdam prouinciæ. Nam hoc modo certum est, posse eum ferre leges suis subditis, & in eos etiam gladio animaduertere. Neque hoc negant hæretici, posito quod Pontifex sit Princeps temporalis, quãquam negant conuenire illi talem principatum exercere. de quare in sequenti libro agemus. solùm ergo nunc agimus de Pontifice, vt Pontifex est totius Catholicæ Ecclesiæ. Et quærimus, an ille habeat veram potestatem in omnes fideles

in

in spiritualibus, vt habent Reges in temporalibus; itaut sicut illi possunt condere leges ciuiles, & punire trāsgressores temporalibus pœnis; ita Pontifex possit condere leges Ecclesiasticas verè obligantes in conscientia, & possit transgressores punire saltem spiritualibus pœnis, vt excommunicatione, suspensione, interdicto, &c. Nam de potestate temporali seu ciuili, quæ siue directè, siue indirectè Pontifici, vt talis, conuenit, in sequenti libro disseremus. Nunc solùm de potestate spirituali, siue Ecclesiastica, cuius finis est vita æterna, disputare aggredimur.

Annotandum est SECVNDO, nos tantùm quærere de legibus iustis. Nam iniustæ leges non sunt propriè dictæ leges, vt Augustinus docet lib. 1. de libero arbitrio, cap. 5. Iustam autem iusta sit lex, quatuor conditiones requiruntur. Primo, ex parte finis, vt ad bonum commune ordinetur; vt enim à tyranno differt à tyranno, ex Aristotele lib. 8. Ethicorum cap. 10. quod ille communem, iste priuatam quærit vtilitatem, ita etiam differt lex iusta à tyrannica. SECVNDO, ex parte agentis, vt sit ab habente auctoritatem; nemo enim potest legem imponere non sibi subdito. TERTIO, ex parte materiæ, vt non prohibeatur virtus, nec præcipiatur vitium. QVARTO, ex parte formæ, vt debito modo & ordine constituatur, & promulgetur lex; nimirum vt lex eam proportionē seruet in honoribus distribuendis, & oneribus imponendis, quam habent subditi in ordine ad Rempublicam.

Si enim Pontifex iuberet, vt æqualiter in quadragesima ieiunarent pueri, & viri maturi, fortes & debiles, sani & ægroti, lex iniusta esset: item, si statueret, vt soli diuites & nobiles ad Episcopatum admitterentur, nō autem pauperes & ignobiles, licet alioqui doctiores & meliores, absolutè esset iniusta, quanquam alicubi aliquando propter aliquam circumstantiam posset esse iusta. Etsi autem lex iniusta non liget, & ex vi sua in conscientia non obliget, tamen distinguendum est de legibus. Nam leges iniustæ ratione materiæ, id est, quæ sunt contrariæ diuino iuri, siue naturali, siue positiuo, non solùm non obligant, sed etiam non debent vllo modo seruari: iuxta illud Actor. 5. *Obedire oportet magis Deo, quàm hominibus.* Id quod etiam docēt Hieronymus in caput 6. ad Ephesios, Augustinus in Psalm. 124. & serm. 6. de verbis Domini, & Bern-

Bernardus libro de præcepto, & dispensatione. At quæ sunt iniustæ ex parte finis, vel auctoris, vel etiam formæ, seu modi, seruandæ sunt, quando sequeretur scandalum, si non seruarentur. Et potest hoc deduci ex illo Matth. 5. *Qui angariauerit te mille passus, vade cum eo, & alia duo; et si quis abstulerit tibi tunicam, da illi & pallium.* Est enim sensus, nō vt hoc semper faciamus, sed vt parati simus id facere, quandocunque id erit necessarium ad gloriam Dei. Item ex illo 1. Petri 2. *Serui subditi estote dominis, non solùm bonis & modestis, sed etiā dyscolis.*

Annotandum est POSTREMO, multis hæreticis sententiam illam placuisse, quæ docet, non esse in Ecclesia auctoritatem condendi leges, quæ obligent fideles in conscientia. Ita senserunt olim Waldenses, teste Antonino, 4. parte, tit. 11. cap. 7. §. 2. summæ Theologicæ. Idem postea docuit Marsilius de Padua in libro quem inscripsit Defensorem pacis, contra quem scribit Pighius lib. 5. hierarchiæ Ecclesiasticæ. Idem docuit postea Ioannes Wicleph, vt patet ex articulo 38. damnato sess. 8. Concilij Constantiensis, vnde colligebat, decretales Pontificum esse apocryphas, & homines stultos, qui illis cognoscendis dant operam. Idem postea IOANNES HVSS, vt patet ex art. 15. Idem postea docuit Ioannes de Wessalia. exstat enim adhuc libellus de damnatione articulorum huius Ioannis, facta Moguntiæ anno M. CCCC. LXXIX. quorum primus erat, non posse Ecclesiæ prælatos condere legem, quæ obliget in conscientia, sed solùm exhortari ad seruanda Dei mandata.

Denique, nostris temporibus idem docent Lutherani, & Caluinistæ omnes. Ac primùm LVTHERVS in libro de captiuitate Babylonica, capite de Baptismo: *Quo iure*, inquit, *Papa super nos leges constituit? Quis ei dedit potestatem captiuandæ libertatis nostræ, per Baptismum nobis donatæ, cùm neq; Papa, neq; Episcopus, neq; vllus hominū habeat ius vnius syllabæ constituendæ super Christianū hominem, nisi fiat eiusdem consensu?* Similia docet in libro de libertate Christiana, quem refellit Iodocus Clichthoueus lib. 1. sui Antilutheri: & in assertione arti. 27. quem impugnat Ioannes Roffensis. Sed vehementissimè id egit in explicatione visionis Danielis. Ac, vt factis etiā leges Ecclesiasticas damnaret, anno M. D. XX.

totum

torum corpus Iuris canonici publicè combussit, vt scribit Ioannes Cochlæus in vita Lutheri.

Idem docet Philippus Melanchthon in Confessione Augustana, artic. 28. & in Apologia eiusdem; & Caluinus lib. 4. Instit. cap. 10. 11. & 12. quorum sententia ferè est eadem, & ad quædam capita reduci potest. Nam PRIMO docent, Episcopos, & proinde etiam Papam posse constituere certum ordinem in Ecclesia ad conseruandam disciplinam vtilem, vt definire, quo die sit eundum ad Ecclesiam, quomodo, & a quibus sint canendi Psalmi, vel legendæ Scripturæ in Ecclesia, &c. sed sic tamen, vt istæ constitutiones non obligent in conscientia, nisi ratione scandali; ita vt sit liberum seruare, vel non seruare, modò absit scandalum aliorum. Non autem posse Papam, vel Episcopos constituere vllam veram legem, quæ non sit expresse in Scriptura.

SECVNDO docent, non solùm non posse Papam, aut Episcopos condere nouam legem, sed nec posse Christianos cogere ad seruandam legem Dei, iubendo ex auctoritate, vt illa seruetur, & nisi id fiat, in forma iudicij procedendo contra transgressores; sed solùm exhortando, monendo, remunerando.

TERTIO docent, esse quidem in Ecclesia potestatem excommunicādi, id est, reiiciendi homines incorrigibiles a suo cœtu, sed hanc potestatem non volunt esse in Papa, aut Episcopo per se, sed solùm in Ecclesia, id est, in cœtu ministrorum, idque populo consentiente. Nec mirum; illi enim Papam nolunt esse maiorem Episcopo, nec Episcopum Presbytero quoad auctoritatem. Presbyteris autem nihil tribuunt, nisi posse prædicare, & Sacramenta ministrare iis hominibus, quibus iusserit secularis magistratus.

At in Ecclesia Catholica semper creditum est, Episcopos in suis diœcesibus, & Romanum Pontificem in tota Ecclesia esse veros Principes Ecclesiasticos, qui possint sua auctoritate etiam sine plebis consensu, vel Presbyterorum consilio, leges ferre, quæ in conscientia obligent, iudicare in causis Ecclesiasticis, more aliorum iudicum, ac demum punire. Quæ tria breuiter probanda sunt.

CAPVT

CAPVT XVI.

Probatur testimoniis verbi Dei, posse Pontifices veras leges condere.

IGITVR Catholica sententia probatur multis argumentorum generibus, ac primò ex sacra Scriptura.

PRIMVS locus, Deuter. 17. *Qui superbierit nolens obedire Sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat Domino Deo tuo, ex decreto iudicis morietur homo ille, & auferes malum de Israël.* Iste locus vel à simili, vel à maiori debet etiam intelligi de Christianis Pontificibus. Nã sicut Iudaicus populus erat tunc populus Dei, ita nũc populus Christianus. Nec possumus dicere Principem Ecclesiasticum in lege noua debere esse minoris auctoritatis, quàm fuerit in lege veteri, cùm è contrario hîc omnia maiora, & augustiora esse videamus. At præcepta Pontificis Iudæorum erant vera imperia, non admonitiones, vel cohortationes, vt patet ex illis verbis: *Sacerdotis imperio;* & obligabant conscientiam; nam alioqui non fuissent tam seuerè puniti transgressores. Si enim non peccabant qui non obediebant præcepto Pontificis, ergo sine culpa sua videbantur occidi.

RESPONDENT, ex hoc & similibus locis tantùm posse colligi, peccare in conscientia eos, qui contemnunt superiorem suum, quique ob superbiam obedire nolunt. Sed hinc nõ sequi, peccare in conscientia illos, qui citra contemptum, & scandalum non seruant leges tales de rebus indifferentibus.

At inprimis habemus, saltem in Pontifice esse auctoritatem veram præcipiendi, qualis est in Principe politico, quod Waldenses, Marsilius de Padua, & alij negabant. Deinde ex hoc deducimus euidenter, leges Pontificis obligare in conscientia, etiam citra contemptum, & scandalum. Nam quicunque potest præcipere, potest etiam actum indifferentem præcepto suo facere necessarium, & per se bonum: At omittere actum necessarium, & per se bonum, est peccatũ in conscientia, etiam citra contemptum, & scandalum.

Probatur propositio. Nam actus indifferens si præcipiatur, iam erit necessarius, alioqui frustrà præcipitur. Et probatur

tur hoc idem à posteriori; nam sequeretur, leges Dei positiuas non obligare in conscientia. Quare enim circumcisio obligabat Iudæos, & nos obligat Baptismus, cùm sint actus ex se indifferentes? Nónne quia præceptum Dei accedens, facit illos esse actus religionis necessarios? Item, quare Iudæi obligabantur in conscientia, non vesci carne suilla, ita vt maluerint mori Machabæi potius, quàm ea carne vti, cùm tamen sit res indifferens caro suilla? Nónne quia præceptum Dei faciebat, illam abstinentiam esse actum temperantiæ necessarium? At Deus hoc non faciebat, quatenus Deus, sed tantùm, quatenus legislator, ergo omnis verus legislator, & qui potest præcipere, præsertim nomine Dei, potest hoc idem facere. At Pontifex potest præcipere, vt iam ostendimus, & inferiùs etiam ostendemus, ergo potest rem indifferentem facere necessariam; ac proinde obligare in conscientia, etiam citra contemptum.

Locus SECVNDVS est Matth. 16. *Quodcunq; ligaueris super terram, erit ligatũ & in cœlis.* Hæc verba referri possunt & debent ad omnia, quæ secundum vsum Scripturæ dicuntur ligari. Nam generaliter loquitur Dominus, nec dicit; Quemcunque ligaueris, sed; *Quodcunque ligaueris.* Intelligimus autem Matth. 23. ligare, significare legem imponere. *Alligant enim,* inquit, *onera grauia, & importabilia, & imponunt in humeros hominum, digito autem suo nolunt ea mouere.* Ergo Dominus Petro promisit, vt quidquid ipse ligauerit, id est, quam obligationem præcipiendo ipse fidelibus imposuerit, sit ligatum & in cœlis, id est, se ratam illam habiturum, ergo præceptum Petri est præceptum Christi. ergo peccat, qui non obtemperat. Et confirmatur testimonio HIERONYMI in illud Matth. 18. Quæcunque alligaueritis: *Potestatem,* inquit, *tribuit Apostolis, vt intelligant qui à talibus damnantur, humanam sententiam diuina sententia roborari.*

TERTIVS locus est Ioan. 21. *Pasce oues meas.* Vbi exhibiturus Christus Petro, quod ei promiserat Matth. 16. vt intelligio vocabulo, nimirum ποίμαινε τὰ πρόβατά μου.

QVARTVS locus est Ioan. 20. *Sicut misit me Pater, & ego mitto vos.* In quem locum Chrysostomus: *Suum eis,* inquit, *reliquit ministerium.* & Theophylactus: *Opus,* inquit, *meum suscipite.* Dominus ergo reliquit Apostolis locum suum, ut

vt sua fungerentur auctoritate in regno suo gubernando voluit. Quod etiam confirmatur ex illo Lucæ 10. *Qui vos audit, me audit; qui vos spernit, me spernit.* Quæ verba propriè ad Apostolos, & eorum successores pertinere docent Cyprianus lib. 4. epist. 9. & Basilius in cõstitutionibus monasticis, cap. 23. At Christus missus est à Patre cum potestate, non solùm prædicandi, & Sacramenta ministrandi, sed etiam præcipiendi, & iudicandi, vt omnes fatentur, igitur eandem Apostolis, atque inprimis Petro ipse tribuit. Neque potest responderi, hęc dici omnibus Apostolis simul, non autem singulis. Nam Apostoli mox separandi erant ab inuicem, & ituri in diuersissimas mundi partes. neque id Dominus ignorabat; ac proinde sine dubio, quod omnibus dedit, singulis etiam seorsim datum esse intelligi voluit.

Qvintvs locus est Actor. 15. Petrus cum aliis Concilij Patribus, scribit Gentibus ad fidem conuersis: *Visum est Spiritui sancto & nobis, nihil vltra vobis imponere oneris, nisi hæc necessaria, vt abstineatis vos ab immolatis simulacrorum, à suffocato, & sanguine, & fornicatione.* Hîc Apostoli nouam legem condunt, vt Chrysostomus annotauit; nam de suffocato, & sanguine nihil præcepit Christus: neque sunt hæc iure naturæ bona, vel mala, sed indifferentia, qualia docent hæretici, non posse ab Ecclesia fieri necessaria.

Quod autem hæc Apostolorum fuerit vera lex obligans in conscientia, saltem pro eo tempore, quo vigebat, probatur Primo, quia Apostoli vocant illam, onus: *Nihil*, inquiunt, *vltra imponere oneris.* Secvndo, quia dicunt esse necessaria; Ergo necessariò obseruanda erant, & nõ liberè, vt volunt hæretici, seruandas esse Ecclesiæ constitutiones. Tertio, quia Lucas absolutè præcepta appellat in hoc ipso capite in fine. Dicit enim de Paulo: *Pertransiens ciuitates, præcipiebat eis custodire præcepta Apostolorum & Seniorum.* Et cap. 16. *Tradebant eis custodire dogmata, quæ decreta erant ab Apostolis & Senioribus, qui erant in Hierusalem.* Qvarto, testimonio Chrysostomi, homil. 33. in Acta: *Vide*, inquit, *breuem epistolam, neq; epicherematα, neq; syllogismos habẽtem, sed imperium.* Erat enim legislatio spiritus.

Denique, quia in canonibus Apostolorum, can. 62. imponitur grauissima pœna præuaricantibus hoc præceptũ; nam

sanguinem, aut suffocatum comedentes clerici deponantur, laici excommunicantur. Quod renouatum est in Concil. II. Aurelianensi, can. 19. & 20. At pœna tam atrox non potest imponi, nisi pro mortali peccato.

RESPONDET Caluinus lib. 4. Institut. cap. 10. §. 28. Apostolos hac lege nihil noui præcepisse, sed solùm id, quod Iure diuino semper fuit præceptum, nimirum ne alijs offenderent, cum scandalo infirmorum, comedendo idolothyta, vel sanguinem, vel suffocatum. Ac proinde non fuisse obligatos in conscientia Christianos ad abstinentiam idolothytorum, & sanguinis, & suffocati, sed solùm ad non scandalizandum.

Probat autem hoc Caluinus tripliciter; PRIMO, finem decreti Apostolici erat liberare Gentiles à iugo cærimoniarum Iudaicarum, ergo euertebant suum decretum, si obligabant ad easdem cærimonias. SECVNDO, hoc præceptum non seruatur, quia cessauit ratio scandali, ergo solùm prohibebatur scandalum hoc præcepto. TERTIO, Paulus, qui interfuerat huic Apostolorum Concilio, & optimè illud intelligebat, ita illud explicuit, 1. Cor. 8. & 10. vbi apertissimè docet, non esse illicitum comedere idolothyta, nisi inde infirmi scandalizentur: *Quidam*, inquit, *cum conscientia idoli manducant idoli, quasi idolothytum manducant, & conscientia eorum, cùm sit infirma, polluitur.* Et infrà: *Videte, ne forte hæc licentia vestra offendiculũ fiat infirmis. Si enim quis videat eum, qui habet scientiam, in idolio recumbentem, nonne conscientia eius, cùm sit infirma, ædificabitur ad manducandum idolothyta? Et peribit infirmus in tua conscientia frater, propter quem Christus mortuus est?* Et cap. 10. *Si quis dixerit, hoc immolatum est idolis, nolite manducare, propter illum qui nuntiauit, & propter conscientiam. Conscientiam autem dico non tuam, sed alterius.* Hanc autem epistolam scriptam esse post Concilium illud Apostolorum, ex actis Apostolorum manifestè colligitur. nam Actor. 15. narratur Concilium, & Actor. 18. narratur primus ingressus Pauli in ciuitatem Corinthiorum. Cõstat autem scriptam esse epistolam postea, quam Paulus iisdem Corinthiis prædicauerat. Ait enim cap. 2. Paulus: *Et ego cùm venissem ad vos fratres, veni non in sublimitate sermonis, &c.*

Sed hæc facilè refelli possunt. nam etsi finis præcepti Apostolici erat, ne scandalizarentur infirmi, tamen præceptum ipsum non cadebat super vitationem scandali, sed super abstinẽtiam ab immolatis, sanguine, & suffocato, quæ erat medium ad illum finem. Sicut omnium præceptorum diuinorum finis est caritas, & tamen præcepta ipsa particularia de non furando, non occidendo, &c. non obligant ad diligendum, sed obligant ad abstinendum à re, & damno alieno. Et quanquam ratio legis, vt Iureconsulti dicunt, sit anima legis, & proinde quando generaliter cessat ratio, & finis legis, lex debeat abrogari, & cessare; tamen quando non cessat ratio legis, nisi in aliquo particulari, lex adhuc viget, & cùm sit generalis, obligat omnes, etiam illum, in quo non inuenitur ratio seu finis legis. Existat exemplo lex de ieiuniis.

Finis ieiunij est castigatio carnis contra spiritum concupiscentis, ideò cùm hæc ratio vniuersaliter cessabit, quod erit post resurrectionem, cessabit etiam lex ieiuniorum: at nunc licet in vno, aut altero hæc ratio locum non habeat, tamen etiam illi tenentur ieiunare, quia lex adhuc viget, & generalis est.

Quod autem res ita se habeat in hac Apostolica lege de immolatis, sanguine, & suffocato, probatur; PRIMO, Chrysostomus dicit hanc esse nouam legem, & ex cærimonialibus præceptis Mosis desumptam: at non scandalizare est lex antiquissima, & moralis, igitur non scandalum, sed cibos quosdam Apostoli prohibuerunt. SECVNDO, in toto Apostolorum decreto nulla fit mentio scandali vitandi, sed absolutè præcipitur, vt abstineant ab immolatis, sanguine, & suffocato, ergo præceptum cadit super ista tria. alioqui licebit peruertere omnes leges, etiam diuinas.

Denique sic intellexerunt Patres primæ Ecclesiæ hoc præceptum. Nam TERTVLLIANVS in Apologetico, cap. 9. *Ne animalium*, inquit, *quidem sanguinem in epulis esculentis habemus: qui propterea quoq; suffocatis & morticiniis abstinemus, ne quo sanguine cõtaminemur, vel intra viscera sepulto. Deniq; inter tentamenta Christianorũ botulos etiã cruore distentos admouetis, certissimi scilicet, illicitũ esse penes illos.* Vbi nota, Tertullianum non dicere, Christianos abstinere à sanguine propter scandalum, sed ne contaminentur. Nimi-

rum illi sanguinem reputabant immundum, non quidem natura sua (vt postea Manichæi senserunt) sed propter prohibitionem Apostolicam, sicut etiam multa animalia in lege dicuntur immunda, quia prohibita.

NOTA etiam illud, quod Ethnici scientes Christianis illicitum sanguinis esum, conabantur eos cogere, vt illum ederent. ex quo euidenter apparet, Christianos nõ solùm propter scandalum Iudæorum horrentium sanguinem, sed simpliciter putauisse, sibi sanguinem fuisse prohibitum ab Apostolis; nam tale scandalum cessabat, quando ab Ethnicis non tabantur: Ethnici enim liberè vescebantur sanguine.

Item ORIGENES lib. 8. contra Celsum, disputans de cibis prohibitis, dicit, Christianos, ex præscripto Apostolorũ, abstinere ab immolatis, sanguine, & suffocato: nec vllã mentionem facit scandali Iudæorum. CYRILLVS quoque catechesi 4. *Confirma*, inquit, *certò animam tuam, ne quid maduces quod idolis est oblatum, &c.* Quo loco Cyrillus disputat de cibis, & dicit, carnem & vinũ esse indifferentia, & posse benè & malè respui; benè quidem, si id fiat propter corporis macerationem, vel alium bonum finem; malè, si id fiat ex opinione, quòd caro & vinum sint immunda. At vbi venit ad immolata, & sanguinem, ac suffocata, ab Apostolis inuerdicta, nullam ponit distinctionem, sed absolutè docet non esse comedenda, quia nimirum posito præcepto Apostolico, erant simpliciter illicita.

EVSEBIVS lib. 5. histor. cap. 1. refert, cùm Ethnici obiicerent Christianis, quòd clàm vescerentur infantium carne & sanguine, S. Martyrem Blandinam respondisse: *Multum oratis, ô viri, quòd putetis infantium carnibus vescicos, quos mutorum quidem animalium sanguine vtũtur.* Quibus verbis sancta Blandina indicauit, ne clàm quidem, vbi nulla esset occasio scandali, Christianos sanguine vti solitos.

B. AVGVSTINVS in epist. 154. ad Publicolam, in fine, ponit talem quæstionem; An viator victus famis necessitate, si nihil vspiam inuenerit, nisi cibum in idolio positum, vbi nullus alius est hominum, potius mori debeat fame, quam cibũ illum sumere? Respondet: *Aut certum est*, inquit, *esse idolothytum, aut certum est non esse, aut ignoratur: si ergo certum est esse, melius Christiana virtute respuitur: si autem vel non*

esse scitur, vel ignoratur, sine vllo conscientiæ scrupulo in vsum necessitatis assumitur. At certè in isto casu à beato Augustino proposito, nullum locum habebat scandalum: & tamen iudicauit Augustinus, melius esse ab immolatis abstinere. Cuius rei nulla ratio reddi posse videtur, nisi auctoritas præcepti Apostolici. Et simile est, quod scribit B. Leo, epist. 79. ad Nicetam, cap. 5. vbi dicit, agendam esse pœnitentiam ab iis, qui immolata idolis scienter comederunt, siue id fecerint terrore minarum victi, siue famis necessitate coacti.

Denique Concilium Gangrense, cap. 2. vbi dicit, non habere spem salutis eos, qui vescuntur immolatis, sanguine, & suffocato, habere autem spem salutis eos, qui vescuntur aliis carnibus, non potest vllo modo exponi de iis tantùm qui vescuntur immolatis, sanguine, & suffocato cum scandalo aliorum. Nam etiam qui vescitur qualibet carne & quolibet alio cibo cum scandalo aliorum, peccat. Ait enim Apostolus 1. Corinth. 8. *Si esca scandalizat fratrem meum, non manducabo carnem in æternum, ne fratrem meum scandalizem.* Habemus igitur præceptum Apostolicum, verè in conscientia obligasse, etiam citra scandalum.

Ad argumentum Primvm Caluini respondeo, non pugnare obligationem huius præcepti cum scopo & fine illius decreti. Apostoli enim decreuerunt, Gentiles esse debere liberos ab obseruatione legis Mosaicæ, non tamen ab obedientia suorum Prælatorum: hoc autem præceptum de abstinentia ab immolatis, sanguine, & suffocato, non impositum fuit tanquam ex lege Mosis, sed vt Apostolicum & Ecclesiasticum. Præterea liberauerunt Apostoli Christianos ab obseruatione innumerabilium cærimoniarum. Solùm autem vnam, eamque facilem, & ad tempus breue duraturam imperauerunt.

Ad Secvndvm dico; nunc non seruari illud præceptum, non quia cessauit ratio scandali quomodocunque, sed quia cessauit vniuersaliter, & proinde iam (præsertim in Occidente) lex illa abrogata est.

Ad Tertiam rationem respondent aliqui, quo tempore B. Paulus scripsit eam epistolam, legem Apostolicam abrogari cœpisse. Et idcirco Paulum monuisse, vt vescerentur quidem Corinthij idolothytis, sed scandalum euitarent; sed hæc solutio non est solida. Non enim vllo modo credibile est,

legem illam tam citò abrogari potuisse, præsertim cùm adhuc eo tempore vigeret ratio, ob quam lex lata fuerat immò potius lex illa multis seculis durauit, vt ex auctoribus citatis patet.

RESPONDEO igitur duobus modis. PRIMO, fortasse eo tempore, quo Paulus scripsit epistolam illam ad Corinthios, nõdum peruenisse ad Corinthios præceptum Apostolorum, de abstinentia ab immolatis, sanguine & suffocato. Nam apostoli solùm scripserant Ecclesiis Syriæ, & Ciliciæ. Sic enim incipit epistola: *Apostoli & seniores fratres iis, qui sunt Antiochiæ, Syriæ & Ciliciæ fratribus ex Gentibus salutem.* Corinthus autem non est in Syria, vel Cilicia, sed in Achaia, quæ est Europæ prouincia, cùm Syria & Cilicia sint in Asia. Præterea, si Corinthij habuissent Apostolicum præceptum de abstinentia ab immolatis, cur, quæso, à Paulo quæsiuissent per literas, an esset malum, vesci immolatis? Quod enim hoc petiuerint, euidens est ex 1. Corinth. 8. Dico igitur, Corinthios non habuisse illo tempore hoc præceptum. Nam nec acceperant à Concilio Apostolorum, & Paulus indicauit expedire adhuc illis non tradere, propterea quod eos valde superstitiosos nosset. Respondit igitur illis id, quod responsum erat secundum ius naturæ, nimirum eos non tenere ad abstinentiam immolatorum, nisi ratione scandali & periculi infirmorum.

SECVNDO respondeo, fortasse Corinthij habuerunt præceptum Concilij Apostolorum, & nihilominus aliqui eorum confidentes in sua scientia, qua nouerant idolum nihil esse, & proinde non posse infici cibos ab immolatione idolis facta, audacter vescebantur immolatis. Fuit hoc relatum ad Paulum. ille rescripsit obiurgans eos, & reddens rationem præcepti illius Apostolici, quod nimirum rectè prohibuerit immolatorum vsum, tum propter scãdalum infirmorum, tum propter periculum idololatriæ. Itaque tota Pauli disputatio versatur non circa præceptum, sed circa rationem præcepti. Neque sequitur, Paulus dicit, immolata non esse mala esse, sed solùm ratione scandali, & periculi; ergo si non adsit scandalum, neque periculum, poterunt licitè comedi. Hoc, inquam, non sequitur. Nam etsi non sint mala, nisi propter illas duas causas, tamen potuerunt absolutè prohiberi. Multa enim ob

cita prohibentur, ne ad illicita nos trahant, & ea prohibitione posita sunt absolutè illicita.

Sextvs locus est Rom. 13. *Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit. non enim est potestas, nisi à Deo. quæ autem sunt à Deo, ordinata sunt. Itaq; qui resistit, Dei ordinationi resistit. qui autem resistunt, ipsi sibi damnationem acquirunt.* Et infrà: *Ideoq; necessitate subditi estote, non solùm propter iram, sed etiam propter conscientiam.* Hic locus non solùm intelligitur de Principibus secularibus, sed etiam de Ecclesiasticis. Id quod fatetur Caluinus lib. 4. Institut. cap. 10. §. 5. & manifestum est ex se; nam Apostolus loquitur in genere de omnibus potestatibus. ait enim: *Nõ est potestas, nisi à Deo,* quod æquiualet huic; Omnis potestas à Deo est. Esse autem aliquam Ecclesiasticam potestatẽ, idem Paulus docet, 2. Corinth. 13. *Hæc,* inquit, *absens scripsi, vt nõ præsens durius agam secundum potestatem, quam dedit mihi Dominus.* Et etiamsi Paulus ad literam solùm loqueretur de secularibus, tamen à simili, vel à maiori idem deberet intelligi de Ecclesiasticis potestatibus.

Quod autem leges eorum, qui sunt potestate præditi, in conscientia obligent, patet ex illis verbis: *Qui potestati resistit, Dei ordinationi resistit.* Item ex illis: *Qui resistunt, ipsi sibi damnationem acquirunt.* Quod de damnatione tam temporali, quàm æterna exponunt omnes, Chrysostomus, OEcumenius, Theophylactus, Ambrosius, & ipse etiam Petrus Martyr Caluinista in hunc locum. Item ex illis: *Ideo necessitate subditi estote*; id est, non est liberũ hoc, sed necessarium. Item ex illis: *Non solùm propter iram, sed etiam propter conscientiam*; id est, necessariò parendum vobis etiam intelligite, non solùm propter metum pœnæ, sed etiam propter metum culpæ, quam incurretis, conscientia teste.

Neque obstat, quod Chrysostomus, & eum sequuti Theophylactus & OEcumenius, per conscientiam intelligunt hoc loco conscientiam beneficiorum, vt sensus sit; Necessariò parendum est Principibus, non solùm propter iram, id est, vindictam, sed etiam propter conscientiam, id est, quia conscij vobis estis, quàm multa beneficia à Regibus accipiatis. Hoc, inquam, non obstat; nam communis expositio est de

couſcientia peccati, vt exponunt Theodoretus, Ambroſius, Beda, Anſelmus, & alij in hunc locum, & Auguſtinus in epiſt. 54. ad Macedonium. & eandem expoſitionem recipiunt aduerſarij, Caluinus & Martyr. Et Apoſtolus hanc vocem (*Conſcientia*) ſemper in hunc ſenſum accipit.

Reſpondet tamen CALVINVS ad hunc locum lib. Inſtit. cap. 10. §. 5. obligationem conſcientiæ, de qua hîc Apoſtolus loquitur, non referri ad ſingulas leges Principum, ſed ad generale præceptum Dei, quo tenemur honorare Principes, & etiam ad finem legum, id eſt, pacem & dilectionem proximi.

AT nos ſuprà oſtendimus, euidenter ſequi ex eo, quòd tenemur obedire ſuperioribus, quòd etiam teneamur in conſcientia leges ipſas eorum ſeruare, etiam citra contemptum & ſcandalum. Deinde cùm Apoſtolus ait: *Neceſſitate ſubditi eſtote, non ſolùm propter iram, ſed etiam propter conſcientiam.* Certè ad quæ extendit illud: *Propter iram*, ad ea etiam extendit illud: *Propter conſcientiam.* Illud autem: *Propter iram* extendit Apoſtolus, non ſolùm ad vitandum contemptum & ſcandalum, ſed etiam ad obſeruationem legum in particulari. Princeps enim non ſolùm punit contemptorem, ſed etiam eos, qui in particulari non ſeruant ſuas leges; nam ſæpe non necat furem, homicidam capite plectit, falſarium cruci iubet, etiamſi non ex contemptu Principis, ſed ex cupiditate pecuniarum illos peccaſſe conſtet: igitur eadem ratione illud (*Sed propter conſcientiam*) debet extendi ad violationem legum. Non enim Paulus dixit, neceſſitate ſubditi eſtote, non ſolùm propter iram in particularium legum obſeruatione, ſed etiam propter conſcientiam, in obſeruatione generalis mandati, de non contemnendo Principe: ſed ſimpliciter, & ſine vlla diſtinctione coniunxit illa duo: *Non ſolùm propter iram, ſed etiam propter conſcientiam.*

Et præterea malum eſſe, ſuperbire & contemnere ſuperiorem, eſt adeò manifeſtum, vt non fuerit opus B. Paulum tot verbis, & tam ſæpe id inculcare. non ergo hoc ſolùm docet, ſed id, de quo dubium eſſe poterat apud Chriſtianos, vt nobis notant Chryſoſtomus, & alij interpretes, nimirum tenere etiam Chriſtianos in conſcientia ad obſeruanda præcepta & leges Principum etiam temporalium.

SEPT-

SEPTIMVS locus est 1. Cor. 4. vbi Paulus ait: *Quid vultis? in virga veniam ad vos, an in spiritu mansuetudinis?* Vbi nomine virgæ intelligit Chrysostomus, & alij interpretes huius loci, & Augustinus lib. 3. cap. 1. contra epist. Parmeniani, potestatem iudiciariam puniendi peccatores. Christus enim vt Rex Ecclesiæ habet virgam, quæ in Psal. 2. dicitur ferrea, quia est inflexibilis; & in Psalm. 44. dicitur virga directionis, phrasi Hebraica, id est, virga recta, quia iustè punit. Hanc autem virgam communicat cum Episcopis, qui nomine suo Ecclesiam regunt. Vnde Augustinus lib. 2. de consen. Euangel. cap. 30. ex hoc loco conciliat quandam contradictionem apparentem Matthæi & Marci. Matthæus cap. 10. dicit Apostolis mandatum, vt non ferrent virgam. Marcus cap. 6. dicit mandatum, vt ferrent. Conciliat Augustinus, quia loquitur Matthæus de virga corporali, Marcus de spirituali, id est, de potestate Apostolica, propter quam debebantur Apostolis alimenta à populo. Sicut enim Regi propter virgam regiam debentur tributa, ita Episcopo propter similem virgam debentur decimæ.

Respondet Petrus MARTYR in comment. cap. 5. 1. ad Cor. esse quidem in Ecclesia virgam ad puniendum, tamen non esse in vno aliquo homine, vt in Papa, vel Episcopo, sed in cœtu Ecclesiæ. Nam Paulus 1. Cor. 5. volens virga Ecclesiastica cædi incestuosum quendam, ait: *Congregatis vobis, & meo spiritu, &c.*

At idem Petrus Martyr ibidem dicit, ad virgam Apostolicam etiam pertinuisse Ananiæ, & Saphyræ mortem, Elimæ excæcationem, & similia supplicia ab Apostolis inflicta. Certè autem Petrus solus Ananiam, & Saphyram verbo occidit, & Paulus solus Elimam excæcauit, non cœtus fidelium, qui ne ad consilium quidem adhibitus fuit. Præterea Paulus solus tradidit Satanæ, id est, excommunicauit, & vexandum Diabolo permisit Alexandrum & Himenæum, vt ipse dicit 1. Timot. 1. & 2. Cor. 13. *Prædico*, inquit, *quoniam si venero iterum, non parcam.* Et ibidem: *Vt non præsens durius agam, secundum potestatem, quam dedit mihi Dominus.* Certè virga & potestas sunt idem, & potestatem sibi, non cœtui fidelium datam, Paulus affirmat. Omitto quod Ambrosius solus excommunicauit Theodosium, & exempla eiusmodi propè infinita afferre possemus.

Neque obstat illud: *Congregatis vobis, &c.* Nam Paulus non voluit eos congregari, vt deliberarent, an deberet ille incestuosus excommunicari, sed vt publicè & cum solennitate publicaretur excommunicatio: sicut etiam modò excommunicationes solennes, quando aliqui nominatim excommunicantur, non feruntur, nisi præsente Ecclesia, sed tamen solius Prælati auctoritate. Quocirca Paulus etiam absens sine consilio & suffragio Ecclesiæ, iam decreuerat tradere illum hominem Satanæ, & scribit Corinthiis, non eos consulens de hac re, sed præcipiens, vt congregata Ecclesia promulgent illum excommunicatum.

Octavvs locus est 1. Tim. 3. vbi Apostolus legem statuit, ne bigami ordinentur. Quam legem obligare in conscientia, etiamsi planè positiua sit & Ecclesiastica, planum est; paret enim tum ex praxi Ecclesiæ, quæ nunquam ausa est bigamos ordinare, tum ex Concilio Carthaginensi IV. can. 69. vbi Episcopus, qui scienter ordinauerit bigamum, punitur grauissimè. priuatur enim ipsa auctoritate ordinandi.

Nonvs locus est 1. Tim. 5. *Aduersus Presbyterum accusationem noli recipere, nisi sub duobus, aut tribus testibus.* Hic apertissimè docet Apostolus, habere Episcopum suum tribunal etiam extra forum conscientiæ, & more iudicum accusationes, & probationes audire, & secundum allegata & probata iudicare. Sanè per Presbyterum intelligit Chrysostomvs quemlibet hominem seniorem, siue Sacerdotem, siue laicum. Ex quo intelligimus, etiam laicos in foro exteriore propter aliqua crimina ab Episcopo iudicari. Ambrosivs autem intelligit nomine Presbyteri Sacerdotem, & forte rectius, nec tamen propter hanc expositionem excluduntur laici à foro Episcopi, immò apertissimè includuntur. Vult enim Apostolus dicere, vt exponit Ambrosius, aduersus laicos facilius accusatores admitti, & audiri posse; aduersus Presbyterum autem, propter Ordinis dignitatem, non debere id fieri, nisi adsint duo aut tres testes. Præter hæc loca sunt alia multa, quæ minus quidem vrgent, tamen suam habent efficaciam.

Decimvs est, Lucæ 10. *Qui vos audit, me audit.* quem de Episcopis propriè intelligi docent Cyprianus lib. 4. epist. 9. & Basilius in constitutionibus, cap. 22.

Vnde

VNDECIMVS locus est 1. Cor. 11. *Laudo vos, quòd præcepta meatenetis.* Et 1. Thess. 4. *Scitis, quæ præcepta dederim vobis.* Et ibidem: *Qui hæc spernit, non hominem spernit, sed Deum, qui Spiritum suum sanctum nobis dedit.* Et 2. Thess. 3. *Si quis non obedit verbo nostro, per epistolam hunc notate, & ne commisceamini illi.*

DVODECIMVS, Hebr. 13. *Obedite præpositis vestris, & subiacete eis, ipsi enim peruigilant tanquam pro animabus vestris rationem reddituri.* In quem locum CHRYSOSTOMVS scribens, dicit, melius esse non habere præpositum, quàm habere, & ei non obedire; quia qui non habent, solùm patiuntur damnum directionis pastoralis; at qui habent, & non obediunt, patiuntur illud idem damnum, & præterea peccant, & punientur à Domino. Item BASILIVS in constitutionibus, cap. 22. exponens hunc locum, dicit, Apostolum subiunxisse: *Id enim vobis non est vtile.* vt indicaret, graue damnum, & peccatum, ac punitionem sequi eos, qui non obediunt præpositis suis. Nam in Græco textu non habetur negatiuè *(Non expedit vobis.)* sed positiuè, incommodum est, ἀλυσιτελὲς γὰρ ὑμῖν τοῦτο, quod incommodum siue detrimentum, Basilius interpretatur pœnam debitam ob culpam transgressionis. Atque hæc ex Scripturis.

SECVNDO, probatur ex traditione Patrum, ac inprimis nullum ferè est Concilium, quod non aliquid præcipiat, vel interdicat sub pœna anathematis, vel depositionis. Pari ratione plenæ sunt epistolæ Pontificum, quæ vel in tomis Conciliorum, vel in corpore Iuris canonici legi possunt, præceptis & censuris. Nos etiam attulimus præcipua loca ex epistolis antiquorum Pontificum, Leonis, Gelasij, Hilarij, Anastasij & Gregorij, in lib. 2. cap. 29. His ergo omissis, adferemus testimonia veterum, solùm de vna lege Ecclesiastica, quam hæretici maximè reprehendunt, & quod de illa vna probabimus, idem de omnibus aliis probatum erit.

IGITVR quod lex ieiuniorum Quadragesimæ, vel Quatuor temporum, aut Vigiliarum sit planè positiua & Ecclesiastica, fatentur aduersarij: quod autem ea obliget in conscientia fideles, etiam citra contemptum, docent omnes veteres. Canon. 68. Apostolorum iubet Clericum deponi & laicum excommunicari, si ieiunia indicta soluerit. Item Concilium

GAN-

GANGRENSE can. 19. iubet excommunicati eos, qui indicta ieiunia sine necessitate soluunt. Et Concilium TOLETANVM VIII. can. 9. eos priuat sacra communione in Pascha, & iubet toto anno à carnibus abstinere, qui Quadragesimæ ieiunium violauerint. Et NOTA, non dicere Concilium, qui ex contemptu, sed qui ex intemperantia non ieiunant.

BASILIVS orat. 2. de ieiunio: *Omnes*, inquit, *aquabiliter præceptum audiunt, & cum gaudio suscipiunt.* Et infra: *Vide ne propter paruam eduliorum voluptatem damnum incurras, & teipsum criminis desertoris reum statuas.* CHRYSOSTOMVS hom. 6. ad populum Antiochenum: *Adueniente*, inquit, *ieiunio, etsi millies quis exhortetur, & infinita crucians, & cogant vinum delibare, vel aliud quid ieiunij legem non cessum gustare, omnia quis mallet pati; quàm prohibitum tangere nutrimentum.* Et hom. 2. in Gen. dicit, Quadragesimam inflectere omnium conscientiam, etiam Imperatorum, ad obedientiam.

AMBROSIVS serm. 25. *Non leue*, inquit, *peccatum est indictam fidelibus Quadragesimam violare, & ieiunia consecrata ventris voracitate dissoluere.* HIERONYMVS apud ad Marcellam de erroribus Montani: *Nos vnam Quadragesimam secundum traditionem Apostolorum tempore anni integro ieiunamus. Non quo & per totum annum, excepta Pentecoste, ieiunare nō liceat, sed quod aliud sit necessitate, aliud voluntate munus offerre.* NOTA, *necessitate.* AVGVSTINVS serm. 62. de tempore: *Aliis diebus ieiunare remedium est, sed præmium, in Quadragesima non ieiunare peccatum est.* Leo serm. 3. de ieiunio decimi mensis: *Pium*, inquit, *est agere quæ indictum, impium est negligere prædicatum.*

Denique EPIPHANIVS hæresi 75. & Augustinus hæresi 53. ponunt Aërium inter hæreticos, eò quòd ieiunandum quidem esse diceret, sed non ex præcepto Ecclesiæ, sed quando vnicuique placet: *Neq; ieiunium*, inquit Aërius apud Epiphanium, *erit ordinatum, hæc enim Iudaica sunt, & subiugationis, iusto enim lex non est posita. Si verò omnino volueris ieiunare, qualemcunque eligam diem à meipso, & ieiunabo propter libertatem.* Eadem Lutheranorum oratio esse solet.

TERTIO, probatur ratione. Sunt necessariæ aliquæ res leges ad Ecclesiam bene gubernandam, præter leges diuinas

& ciuiles; omnis autem vera lex vim habet coactiuam, ergo sunt necessariæ in Ecclesia leges Ecclesiasticæ coactiuæ: non sunt autem, nec fuerunt vnquam in Ecclesia aliæ leges Ecclesiasticæ, quàm illæ, quas summi Pontifices, aut Cõcilia à summis Pontificibus confirmata ediderunt: igitur leges Pontificum & Conciliorum eiusmodi, leges sunt coactiuæ, ac verè & propriè in conscientia obligantes. Sed probanda est propositio, & assumptio primi syllogismi, inde enim cetera pendent.

Esse igitur necessarias aliquas leges Ecclesiasticas, facilè probari potest. Nam eadem ratione sunt necessariæ leges in Ecclesia, qua in omnibus aliis Rebuspublicis. Ratio enim cur leges sint necessariæ in omni Republica, est, quia homines, vt benè viuant, debent secundum rationem viuere, & tamẽ, quia constant ex corpore & spiritu; ex ratione & sensu, vix possunt sine affectu secundum solius rationis ductum iudicare. Ideo igitur leges inuentæ sunt, quæ nihil continent, nisi rationis iudicium, vt cùm eas sequi homines coguntur, cogantur simul rationem sequi. iam hæc ratio in Ecclesia etiam locum habet. Nam licet Christiani per gratiam Christi liberati sint à peccato, non tamen liberati sunt à concupiscentia, & passionibus, quæ cum ratione perpetuò pugnant.

DICES, habent Christiani legem Euangelicam, quam sequantur. RESPONDEO, habent quidem, sed illa nimis est vniuersalis, nec sufficit dirigere omnes actiones nostras, nisi per determinationes Principum Ecclesiasticorum fiat aliquo modo particularis. Sicut etiam politicæ Respublicæ habent legem naturalem, & tamen, quia illa est nimis generalis, non sufficit, nisi deducatur ad particularia per determinationes Principum.

Quare, quemadmodum in Republica ciuili necessarię sunt leges ciuiles, quæ sunt quædam quasi conclusiones deductæ ex iure naturæ, vel determinationes iuris naturæ: sic etiam in Ecclesia præter legem Euangelicam necessariæ sunt leges Ecclesiasticæ, quæ sunt etiam veluti conclusiones deductæ ex principiis Euangelij, vel determinationes. Exempli gratia, Euangelium dicit: *Qui mihi ministrat, me sequatur*. Inde Ecclesia deducit quasi conclusionem, ergo vtile erit sancire legem, ne ad ministerium sacrum admittantur, qui noluerint esse

esse continentes. ITEM, Euangelium iubet sumi Eucharistiam, sed non determinat quomodo, aut quando: igitur Princeps Ecclesiæ determinat, vt saltem in Paschate sumatur: & Apostoli legem condunt, vt sumatur ante omnes alios cibos, nimirum à ieiunis. Hinc AVGVSTINVS in epistol.118 cap.6. *Non præcepit*, inquit Dominus, *quo deinceps ordine seruetur, vt Apostolis, per quos Ecclesias dispositurus erat, seruaret hunc locum.*

Restat nunc, vt probetur assumptio, videlicet, omnem veram legem esse coactiuam. Id verò apertè docet D.Thomas 1.2.quæst.96.art.5.& 2.2.q.67.ar.1.& lect.3.in cap.2.ad Rom.& probatur ex ipsa natura legis. Est enim lex regula quædam humanarum actionum à Deo immediatè, vel mediatè constituta; deuiare autem à regula, peccare est. Vnde Aristoteles lib.10.Ethic.cap.9. *Lex*, inquit, *est sermo ab aliqua prudentia ac mente profectus, & vim habens cogendi.* Itaque essentialiter in hoc posita est, vt vim habeat cogendi & ligandi, aut peccatum aliter agere. Quod item ostendit definitio peccati, quid enim est peccatum, nisi transgressio legis? Sic enim definitur peccatum ab Apostolo, 1.Ioan.3. ἁμαρτία ἐστὶν ἀνομία. Neque potest dici, legem obligare ad non contemnendum. Nam lex, quæ obligat ad non contemnendum Principem, est lex quędam generalis, & diuina. Hęc autem, de qua nunc agimus, est particularis & humana, vt cùm Pontifex dicit, ieiuna Quadragesimam, non obligat te ad non contemnendum superiorem, sed ad ieiunandum.

CAPVT XVII.

Soluuntur argumenta aduersariorum ex Scripturæ testimoniis ducta.

SVPEREST argumenta soluere. PRIMVM sumunt ex illo Matth.vlt. *Baptizate omnes Gentes in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, docentes eos seruare omnia, quæcunque mandaui vobis.* Vbi notant, non esse dictum, docentes mandata vestra, sed mea. Inde autem colligunt, non licere Episcopis præcepta dare. hoc est argumentum Ioannis de Wessalia. RESPONDEO

is, quę mandauit Dominus, illud etiam esse, vt seruentur præcepta Prælatorum. Dominus enim ait: *Qui vos audit, me audit, &c.*

SECVNDVM ex illo Deut. 4. *Non addetis ad verbum quod ego loquor vobis, neque minuetis ex eo.* Et cap. 12. *Quod præcipio tibi, hoc tantùm facito Domino, non addas quidquam, neq; minuas.* Vbi sermo est de præceptis cærimonialibus, & iudicialibus. nam cap. 4. præcedit: *Audi Israël præcepta atque iudicia.* Et cap. 12. *Hæc sunt præcepta atque iudicia, etc.* IAM verò si Deus præcepit Israëlitis, vt nullum præceptum adderent ad ea, quæ in Scriptura Testaměti veteris continentur, quanto magis præcepisse censendum est, ne Christiani addant ad Euangelium, quod est longè perfectius Testamento veteri? Hoc argumentum Lutherus, Caluinus, aliique ferè omnes faciunt. Et Petrus Martyr tanti facit, vt in commentar. cap. 8. 1. ad Cor. in margine posuerit: NOTA, *bonum argumentum.*

RESPONDEO, duobus modis posse intelligi additionem, vel detractionem ad præceptum fieri. VNO modo, quod addatur præceptum præcepto, vt si ad numerum decem præceptorum adderentur duo alia præcepta, & fierent duodecim, vel detrahantur duo præcepta de numero denario, & fiant solùm octo. ALIO modo, quod sine multiplicatione præceptorum plus fiat, quàm præceptum iubeat, vel minus; vt si cùm Deus iubebat in Paschate comedi vnum agnum à singulis familiis, aliqua familia duos agnos comedisset, vel dimidium tantùm. Dico igitur, Scripturam non prohibere additionem prioris generis, sed posterioris tantùm; id est, non prohibere additionem ad numerum præceptorum, sed additionem ad opus præceptum. Id quod probo, quia inuenimus Iudæos addidisse ad numerum præceptorũ tam cærimonialium, quàm iudicialium.

De cærimonialibus additis multa sunt exempla. Nam Esther 9. *Scripsit Mardochæus*, inquit Scriptura, *vt quartamdecimam & quintamdecimam diem mensis Adar pro festis susciperent, & reuertente semper anno solenni celebrarent honore.* Et infrà: *Susceperunt Iudæi super se, & semen suum, & cunctos qui religioni eorum voluerint copulari, vt nulli liceat duos hos dies absq; solennitate transigere.* Item Iudith, cap. vlt. in fine: *Dies*, inquit, *victoriæ huius festiuitatis ab Hebræis in numero*

numero sanctorum dierum accipitur, & colitur à Iudaeis illo tempore vsque in præsentem diem. Item 1. Machab. 4. *statuit Iudas & fratres eius & vniuersa Ecclesia Israël, vt agatur dies Dedicationis altaris in temporibus suis ab anno in annum per dies octo.* Quod festum etsi nouum & additum veteribus, Dominus quoque præsentia sua honorauit, vt patet Ioan. 10.

De iudicialibus habemus exemplum 1. Reg. 30. vbi Dauid nouam legem condidit, vt æqua pars esset in bello decernentium ad prælium, & remanentium ad sarcinas. *Et factum est hoc*, inquit Scriptura, *ex die illo constitutum, & firmatum, & quasi lex in Israël.* Nec obstat, quod dicitur quasi lex. Nam in Hebræo non habetur, quasi lex, sed וְלְ מִשְׁפָּט לְחֹק, id est, in præceptum, atque iudicium, quæ sunt illa duo vocabula quæ habentur Deut. 4. & 12. non ergo prohibet Scriptura addi noua præcepta, sed prohibet addi vel minui de ipso opere. & confirmatur hoc. Nam Deuter. 4. ubi Moses non alloquitur Principes, quorum est leges condere, sed populum, cuius est obedire, ergo solùm præcipiebat quod populo conueniebat præcipi, nimirum, vt impleret integra opera præcepta, non addendo, vel minuendo. Quod clarius explicuit idem Moses Deuter. 5. vbi loquens de eadem re, *facite*, inquit, *quæ præcepit Dominus Deus vobis, non declinetis neque ad dexteram, neque ad sinistram.* Certum est enim, hîc Mosem loqui de impletione præceptorum non debere addis nouis legibus.

Est autem hoc loco obseruandum, cùm Moses præcipit non esse addendum ad id, quod lex præscribit, hoc debere intelligi de additione corrumpente, non autem de perficiente opus præceptum. Nam cùm lex dicit: *Non furaberis*, quæ non tantùm non aufert aliena, sed etiam donat sua, plus facit quàm lex præcipiat: nec tamen dicitur addere, quia non destruit præceptum, immò melius illud seruat. At cùm lex dicit, solùm sacrifices oues & boues, & aues mundas; si quis velit sacrificare etiam canes, & sues, & homines, ille addet, & corrumpet præceptum. Et hoc exemplum ponitur Deuter. 12. vbi prohibetur additio, ne videlicet sacrificarent filios suos, sicut Gentiles faciebant.

Sect.

SECVNDO, solui potest argumentum, etiamsi admitteremus Scripturam prohibere additionem nouarum legũ. Nam deberet intelligi ista prohibitio solùm de additione legum contrariarum prioribus legibus, vt B. Thomas rectè monet in cap. 1. ad Gal. lect. 2. & 3. & patet ex legibus postea additis, vt iam ostendimus.

TERTIO, posset etiam dici, non esse eandem rationem Testamenti veteris & noui. nam quia lex Testamenti veteris dabatur vni tantùm populo, & ad certum tempus, nimirum vsque ad Christi aduentum, potuit facilè determinare omnia in speciali, vt etiam fecit. Nam in speciali præscribit omnia, quæ tam ad cultum Dei, quàm ad iudicia, & forenses contentiones pertinent. Et ideo non esset mirum, si prohiberet addi alias leges. At lex Euangelica datur toti mundo; id est, diuersissimarum nationum populis, & duratura est vsque ad finem mundi. Et idcirco non poterat tam facilè determinare omnia in speciali, vt non essent adhuc necessariæ leges aliæ, tam ciuiles, quàm Ecclesiasticæ. Neque enim possunt diuersissimi populi conuenire in iisdem legibus & ritibus. Itaque Deus melius esse iudicauit, si in Euangelio, quod est commune omnibus, traderet communissimas leges de Sacramentis, atque articulis fidei, & alia magis specialia pro locorum & temporum diuersitate relinqueret instituenda per Apostolos eorumque successores.

TERTIVM argumentum sumit CALVINVS ex Isaia, capit. 33. vbi legimus: *Dominus Iudex noster, Dominus Lugifer noster, Dominus Rex noster.* Æquiualere autem hæc verba istis, Dominus solus est Iudex, Legifer, & Rex noster, patet ex epistola Iacobi, cap. 4. *Vnus est Legislator, & Iudex qui potest perdere & saluare.*

RESPONDEO; Isaiam & Iacobum loqui de Legislatore primario, qui sua propria auctoritate potest iudicare & leges ferre: neque nos talem esse dicimus summum Pontificem, sed solum Christum. Pontificem enim, non Regem, nec Iudicem, aut Legislatorem primarium facimus, sed Vicarium Regis & Iudicis, ac Legislatoris Christi, qui possit Christi auctoritate leges condere. Quomodo etiam loquitur B. Cyprianus libro 1. epistola 3. vbi Pontificem dicit esse Iudicem loco Christi.

AT, INQVIES, Iacobus dicens: *Vnus est enim Legislator, & Iudex, qui potest perdere & saluare*; reddit rationem, cur debeant omnes homines seruare leges, & non dare; Proinde excludit omnes alios legislatores, qui nimirum velint obligare conscientias, & perdere pręuaricatores, & saluare obedientes. Sic enim loquitur: *Nolite detrahere alterutrum. Qui enim detrahit fratri, & iudicat fratrem, detrahit legi, & iudicat legem.* id est, qui detrahit fratri bonum facienti, vt condonanti iniurias, *detrahit legi*, quę illud bonum pręcepit. *Si autem iudicas legem, non es factor legis, sed iudex. Vnus est enim Legislator & Iudex, qui potest perdere & saluare.* Vbi intelligitur vna propositio post illa verba: *Si autem iudicas legem, non es factor legis, sed iudex*; nimirum hæc, debes autem tu, sed homo, esse factor legis, non iudex. Et subiungitur ratio: *Vnus est enim Legislator & Iudex.*

RESPONDEO; Iacobum alloqui omnes homines, quatenus subsunt aliquibus legibus: & velle dicere, nemini licere iudicare legem sui superioris, cùm vnus tantùm sit legislator & iudex, ita summus & primarius, vt solùm leges dare, non autem accipere debeat; & qui sic potest perdere & saluare, vt ipse neminem timeat, & à nemine aliquid speret. Porro, Papa ceterique Episcopi, etsi iudicare, & leges ferre possunt, tamen iudicandi sunt etiam à Deo, & leges Dei seruare debent.

QVARTVM argumentũ sumit CALVINVS ex Isaia, c.29. *Eò quòd appropinquat populus iste ore suo, & labiis suis glorificat me, cor autem eius longè est à me, & timuerunt me mandato hominis & doctrinis, ecce ego addam, &c.* Vbi Dominus conqueritur, quòd populus Israël timuerit se mandato hominum, id est, timorem seu cultum, & religionem Dei constituerint in hominum mandatis seruandis. Similia habentur Matth.15. & Marc.7.

RESPONDEO; mandata hominum in Scriptura non vocari quælibet hominum præcepta, sed ea solùm, quæ omnino sunt humana, ita, vt nec Deo iubente, nec inspirante, nec eius auctoritate vllo modo cõstituta sint. Quæ sunt duplicia, nam quædam sunt contraria diuinis mandatis; quædam inutilia prorsus & vana. Id patet ex omnibus locis, vbi nominantur humana præcepta, vt Isa.29. Matt.15. Mar.7. Colos.2.1. Tim.4. ad Tit.1. PORRO Dominus ter inuenitur Pharisæos reprehendisse

hendisse propter traditiones humanas. PRIMO, Matth.15. vbi arguit eos, quòd seruarent mandata humana contraria diuinæ legi. Nam Matth.15. postquam dixerat, Pharisæos præcepisse, vt filij darent templo, quod alioqui debitum erat parentibus, subiungit: *Irritum feciſtis mandatum Dei propter traditionem veſtram.* Et mox adducit locum Isaiæ citatū. Quare S. IRENAEVS lib.4. cap.25. & 26. exponens hæc loca Isaiæ & Matthæi, dicit intelligenda esse de præceptis Pharisæorum pugnantibus cum diuinis legibus.

SECVNDO, reprehendit Marci 7. traditiones seu mandata hominum, id est, quasdam inutiles, & friuolas cærimonias solo spiritu humano adinuentas, quas tamen Iudæi tanti faciebant, vt anteponerent diuinis mandatis. Relinquentes mandatum Dei tenetis traditiones hominum, Baptismata vrceorum & calicum, & alia similia his facitis multa.

TERTIO, reprehendit eosdem Matt.23. quod bonas quasdam leges pluris facerent, quàm diuinam legem. Vbi non vocat eas leges præcepta hominum, sed dicit, hæc oportuit facere, & illa non omittere. Solùm enim in eo peccabant circa istas cærimonias tertij generis, quòd in eis summam religionis constituerent, cùm tamen externæ essent. isti similes erant cani Æsopico, qui propter vmbram panis reliquit panem ipsum, vt pulcrè Irenæus ait lib.2.c.12. de hæreticis Valentinianis, qui maluerunt Angelum quendam pro creatore habere, quàm Deum.

Porrò mandata Pontificia & Ecclesiastica, etsi humana dici possint, quia non sunt immediatè à Deo, tamen nec vsquam in Scripturis dicuntur mandata hominum, nec reprehendi possunt, cùm nec pugnent cum diuinis mandatis, nec sint inutilia, neque nos ea anteponi, sed postponi debere dicamus diuinis præceptis.

QVINTVM argumentum sumunt ex verbis Pauli, quibus liberi asseruntur Christiani à mandatis hominum, 2. Cor.3. *Vbi Spiritus Domini, ibi libertas.* Ad Gal.4. *Non sumus ancillæ filij, sed liberæ, qua libertate Christus nos liberauit.* Et ad Galat.5. *State, & nolite iterum iugo seruitutis contineri.*

RESPONDEO; libertatem Christianam in tribus consistere. PRIMO, in liberatione à seruitute peccati, de qua Paulus Rom.6. *Liberati à peccato, serui facti estis iustitiæ.*

SECVNDO, in liberatione à seruitute legis diuinæ moralis. Nam lex sine gratia non potest impleri, & tamen minatur pœnam, nisi impleatur, atque ideo premit, ac tenet homines, tanquam seruos; sed gratia Christi liberat nos ab isto timore, & seruitute: non quidem eximendo nos ab obligatione implendæ legis, sed aspirando caritatem, per quam facilè & libenter legem impleamus. De qua Apostolus 2. Corinth: *Vbi Spiritus Domini, ibi libertas.* Et Galat. 3. *Christus nos redemit de maledicto legis, factus pro nobis maledictum.* Vnde AVGVSTINVS lib. de continentia, cap. 3. *Non sumus,* inquit, *sub lege bonum quidem iubente, non tamen dante, sed sumus sub gratia, qua id, quod lex iubet, faciens nos amare, potest liberè imperare.*

TERTIO, in liberatione à seruitute cærimonialium & iudicialium præceptorum Mosis. de qua Actor. 15. *Quid tentatis imponere iugum super ceruices discipulorum, &c.* Et Galat. 5. *State, & nolite iterum iugo seruitutis contineri.* Quòd autem simus liberati ab obedientia Prælatorum, nusquam legimus, sed contrarium potius, cùm Paulus clamet: *Obedite Præpositis vestris.*

Quocirca Petrus & Paulus præuidẽtes in spiritu homines huius temporis, qui prætextu libertatis, neque ieiunia indicta ab Ecclesia, nec vllam aliam legem ferre possunt, frequentissimè inculcare voluerũt, vt obedientiam Superioribus etiam Ethnicis exhiberemus, 1. Pet. 2. *Subiecti estote,* inquit, *omni humanæ creaturæ propter Deum.* Et infrà: *Quasi liberi, non quasi velamen habentes malitiæ libertatem.* Et 2. Pet. 2. De hæreticis inquit: *Libertatem illis promittentes, cùm ipsi serui sint corruptionis.* Et Paulus Gal. 5. *Vos in libertatem,* inquit, *vocati estis, tantùm ne libertatem in occasionem detis carni.*

CAPVT XVIII.

Soluitur argumentum ex comparatione legum.

SEXTVM argumentum; Si Deus voluit Christianos esse liberos à cærimoniis Iudaicis, aliisque positiuis legibus Testamenti veteris, ergo etiam à cærimoniis, quas Pontifices introduxerunt, & ab aliis huma-

humanis legibus. Nam si debuimus habere leges positiuas, præstitisset habere diuinas, quàm humanas. Præterea nihil nobis prodesset, immò potius obesset illa liberatio à legibus Iudaicis. Nam leges illæ dicuntur *iugum importabile* à B. Petro, Actor. 15. tum propter multitudinem, tum propter obligationem ad peccatum. Alioqui enim res ipsæ singulæ in se graues non erant, nedum importabiles: At leges positiuæ Christianorum sunt decuplo plures, quàm essent illæ Iudæorum, vt patet conferenti volumina Iuris canonici, & tomos Conciliorum, cum Pentateucho Mosis. Si ergo istæ omnes leges ad pœnam æternam obligant, præstitisset nobis habere legem Mosis.

Et confirmat CALVINVS argumentum suum testimonio B. Augustini, qui in epistol. 119. cap. 19. de ritibus Ecclesiasticis temerè introductis cõqueritur, & ait: *Ipsam religionem quam paucissimis & manifestissimis celebrationum Sacramentis misericordia Dei liberam esse voluit, seruilibus oneribus premunt, vt tolerabilior sit conditio Iudæorum, qui etiamsi tempus libertatis non agnouerint, legalibus tamen sarcinis, non humanis præsumptionibus subiiciuntur.* Hæc ille. Subiungit Caluinus lib. 4. Institut. cap. 10. §. 13. *Si in seculum nostrum incidisset sanctus ille vir, quibus querelis deplorasset eam, quæ nunc est, seruitutem? Nam & numerus est decuplo maior, & singuli apices centuplo rigidius, quàm tunc, exiguntur. Ita fieri solet, vbi semel peruersi isti legislatores imperium occuparunt, nullum finem iubendi, & vetandi faciunt, donec ad extremum morositatis perueniunt.*

RESPONDEO; à cærimoniis & iudicialibus præceptis Mosis voluit Christus nos esse liberos, quia cærimoniæ illæ, figuræ erant Testamenti noui, & proinde, re ipsa præsente cessare debuerunt; iudicialia quoque præcepta pertinebant ad politiam populi Dei secundum illum statũ, & idcirco statu illo mutato, necesse fuit etiam ipsa præcepta mutari: *Translato enim Sacerdotio*, inquit Apostolus Hebr. 7. *necesse est vt legis translatio fiat.* Non autem sequitur, debere nos nullas habere politicas & Ecclesiasticas leges, si illas Mosis habere non debemus.

Ad id, quod obiicitur de numero & grauitate legum pontificiarum, RESPONDEO, sine comparatione vlla esse pau-

ciores & leuiores pontificias leges illis Mosaicis. Nam leges absolutè impositæ omnibus Christianis, vix inueniuntur aliæ, quàm quatuor, nimirum de seruandis Festis, & de seruandis Ieiuniis, de Confessione singulis annis semel facienda, & de sacra Communione sumenda in Paschate. Ceteræ omnes, quibus pleni sunt tomi Conciliorum, & libri Iuris canonici, vel non sunt leges, sed admonitiones, vel piæ institutiones sine obligatione ad culpam: quales sunt plurimi ritus Christianorum. Nec enim peccant, qui citra contemptum, vel non recitant angelicam Salutationem ter in die, vel non sumunt ramum oliuæ in die palmarum, vel non aspergunt se aqua lustrali, cùm templum ingrediuntur, vel non tundunt pectus tempore sacrificij, &c. & tamen his & similibus Ecclesiam grauari, Caluinus clamat. Vel sunt leges conditionales, id est, impositæ iis, qui volunt ad sacros Ordines admitti, vt de Celibatu: quæ non grauant Ecclesiam, cùm nemo teneatur fieri Clericus vel Monachus; vel sunt regulæ præscriptæ non omnibus, sed solis iudicibus Ecclesiasticis, vt eas sequantur in caussis diiudicandis; vel sunt censuræ, & pœnæ latæ in eos, qui ius diuinum violant, sine quibus disciplina nullo modo conseruari potest; vel sunt explicationes dogmatum fidei, aut Iuris diuini, quæ etiam nullum nouum onus Christianis imponunt. At leges Mosaicæ omnibus & singulis Iudæis impositæ, innumerabiles erant, de Purificationibus, de Sacrificiis, de ciborum delectu, &c. Itaque non oportet comparare Pentateuchum cum tomis Conciliorum, & libris Iuris canonici, sed cum paruo Catechismo. Potest enim Christianus saluari, sibi lùm Catechismum paruum nouerit.

Quod autem attinet ad grauitatem legum, nulla etiam comparatio est inter seueritatem Iudaicarum, & leuitatem Ecclesiasticarum. Nam ex quatuor nostris legibus, nulla est, quæ non sit potius determinatio Iuris diuini, quàm nouum penitus. Nam Iure diuino tenemur aliquod tempus dedicare cultui Dei, & aliquando ieiunare, confiteri, & communicare. Itaque Pontifices solùm determinauerunt tempora: & prouide si qua est difficultas in his legibus, magis referenda est in Ius diuinum, quàm in ius positiuum, & præcipuè circa confessionis præceptum, quod habetur omnium durissimum. Nec enim Confessio peccatorum dura quibusdam est, quia fieri

fieri debet tali tempore, sed quia fieri debet absolutè. Neque de hoc dubitari potest.

Deinde, determinatio temporis Festorum & Ieiuniorum, à Pontificibus facta, mitissimam obligationem habet. Nam ad ieiunia non obligantur, nisi qui possunt; vnde excipiuntur pueri, senes, ægroti, &c. Similiter in festis tenemur à seruilibus operibus abstinere, & Missam audire, sed cum multis exceptionibus; nam non debent cessare opera necessaria, vel valde vtilia humanis corporibus, vt medicorum, pharmacopolarum, coquorum, &c. Pari ratione, qui impeditus iusta de caussa, Missæ non interfuit, non iudicatur deliquisse. At Iudæi adeò seuerè tenebantur in Sabbatis vacare, vt ne ignem quidem accendere possent, vel cibos coquere. Et quidam qui solùm ligna collegerat die Sabbati, iussu Domini lapidatus fuit, Num. 15.

Ad Augustinum dico, malitiosè Caluinum verbis Augustini voluisse abuti. Ille enim non conqueritur de ritibus à Pontificibus institutis, sed de quibusdam consuetudinibus particularibus vulgi, & hominum rudium, quæ paulatim obtinent vim legis, quæ quando nimium crescunt, deberent Episcoporum auctoritate tolli, & abrogari: *Omnia*, inquit, *talia, quæ neque sanctarum Scripturarum auctoritatibus continentur, neque in Conciliis Episcoporum statuta inueniuntur, neque consuetudine vniuersæ Ecclesiæ roborata sunt, sed diuersorum locorum diuersis moribus innumerabiliter variantur, ita vt vix, aut omnino nunquam inueniri possint caussæ, quæ in eis instituendis homines sequuti sunt, vbi facultas tribuitur, sine vlla dubitatione resecanda existimo. Quamuis enim neq; hoc inueniri possit, quomodo contra fidem sint, ipsam tamen religionem, quam paucissimis &c.* vt suprà.

Itaque vides, Augustinum omnino seruari velle eas leges, quas Episcopi in Conciliis statuerunt, vel vniuersæ Ecclesiæ consuetudo roborauit. eiusmodi autem sunt omnes illæ, quas nos Ecclesiasticas leges appellamus. nec enim in tomis Conciliorum, vel in voluminibus Iuris canonici seruarentur, si non ab Episcopis, sed à priuatis nescio quibus hominibus latæ fuissent.

CAPVT XIX.

Soluitur argumentum ductum ab exemplis.

SEPTIMVM argumentum sumit Caluinus à tribus exemplis, quæ habentur in Scriptura. Nam 4. Regum 16. refertur factum Achaz Regis & Vriæ Pontificis, qui addiderunt templo vnum aliud altare. Quod etsi videbatur ex se facere ad ornatum templi, tamen quia Deus hoc non iusserat, tanquam humanum inuentum reprobatur. DEINDE, cap. 17. refertur de iis, quos transtulit Rex Assyriorum de Babylone in Samariam, quòd immissis à Deo leonibus puniti fuerint, quia coluerint Deum nouis cærimoniis, quas Deus non præceperat. DENIQVE, 4. Reg. 21. refertur de Manasse Rege, quod in eo præcipuè peccauerit, quod in templo exstruxit aras, quas nimirum Dominus non præceperat.

RESPONDEO; admirabilem planè esse impudentiam Caluini, qui Achaz, & Manassem, & Babylonios docet in re peccasse, quòd cærimonias instituerint à Deo non præceptas, cùm Scriptura clarissimè dicat, istos omnes peccasse peccato idololatriæ. Nam ACHAZ reprehenditur, non quòd altare nouum erexerit in templo, sed quòd altare erexerit similitudinem altaris idoli, quod erat in Damasco, & quòd altare Domini amouerit à loco suo, & noluerit sacrificia offerri in altari Domini, sed solùm in altari illo nouo, & idolo consecrato. MANASSES quoque non arguitur, quòd aras in templo exstruxerit, sed quòd exstruxerit eas vniuersæ militiæ cœli, id est, in honorem omnium syderum, & quòd in templum Domini traduxerit idolum, quod antea in luco manebat.

Quòd enim non fuisset malum, erigere in templo aliud altare, etiamsi Dominus hoc non imperasset, patet ex 3. Reg. 8. vbi legimus, Salomonem, cùm vidisset altare Domini non capere omnia holocausta, quæ offerebantur, sanctificasse alium locum in templo, & ibi obtulisse etiam holocausta. Hoc enim Salomonis factum Deus nec imperauit, nec improbauit. Nisi potius approbasse dicendus sit, cum sequenti capite Salomoni per quietem apparuerit, eumque laudauerit, ac multa illi bona promiserit.

Porrò

Porrò BABYLONIOS illos, qui habitabant in regione Samariæ, constat idololatras fuisse. sic enim Scriptura loquitur lib.4.Regum,cap.17. *Cumq; ibi habitare cœpissent, non timebant Dominum: & immisit in eos Dominus leones, qui interficiebant eos.* Et infrà: *Vnaquæq; Gens fabricata est Deum suum, posueruntq; eos in phanis excelsis.* Et infrà: *Et cùm Dominum colerent, Diis quoq; suis seruiebant, iuxta consuetudinem Gentium, de quibus translati fuerant Samariam.* Hoc igitur peccatum Scriptura reprehendit, non aũt quòd Deum nouis cærimoniis colerent.

CAPVT. XX.

Soluuntur argumenta duo desumpta ex ratione conscientiæ.

ARGVMENTVM OCTAVVM Caluini est; Paulus nullo modo permittit fideles conscientias in hominum seruitutem redigi. Ait enim 1.Corinth.7. *Pretio empti estis, nolite fieri serui hominum.* Vbi Paulus non præcipit, ne serui obediant dominis suis in rebus exterioribus: nam ad Ephes.6. ait: *Serui obedite dominis carnalibus cum timore & tremore.* Neque præcipit, ne qui sunt liberi, serui efficiãtur; nam in eodem cap.1.ad Corinth.7.ait: *Seruus vocatus es, non sit tibi curæ, sed etsi potes fieri liber, magis vtere.* id est, etiamsi possis liberari, melius tibi est, vt seruias, & vtaris conditione seruili, ad conseruandam humilitatem. Igitur supereſt, vt prohibeat seruire hominibus cum timore peccati, & anxietate conscientiæ, quomodo soli Deo seruiendum est.

RESPONDEO; Paulum eo loco solùm præcipere, ne seruiamus hominibus præcipuè propter homines, sed propter Deum, ita vt magis Deo in hominibus, quàm ipsis hominibus seruiamus. Ita enim seipsum Paulus explicuit Ephes.6. *Serui*, inquit, *obedite dominis carnalibus cum timore & tremore, in simplicitate cordis vestri, sicut Christo, non ad oculum seruientes, quasi hominibus placentes, sed vt serui Christi facientes voluntatem Dei ex animo, cum bona voluntate seruientes, sicut Domino, & non hominibus.* Illi ergo fiunt serui hominum (quod Apostolus prohibet) qui homines præci-

puè respiciunt, & ideo seruiunt, etiamsi peccata præcipiant, & adulantur eis, etiam quando malè agunt. Vide Chrysostomum in 1. Corinth. 7. & Hieronymum in cap. 6. ad Ephesios.

NONVM argumentum Caluini; Conscientia ad forum solius Dei pertinet. Ipse enim est, qui scrutatur renes & corda. non igitur possunt homines obligare in conscientia. Confirmo hoc argumentum. Non potest homo damnare vllum ad inferos; non igitur potest obligare ad legem seruandam sub pœna mortis æternæ. Ridiculum enim esset, si quis obligaret ad pœnam, quam postea non posset infligere.

RESPONDEO; duobus modis intelligi posse, conscientiam ad forum solius Dei pertinere. VNO modo, quia solus Deus potest videre hominum conscientias, & iudicare de actibus internis, qui exterius non patent, nec habent alios testes, quàm Deum, & conscientiam operantis. & hoc modo verissimum est, conscientiam ad solius Dei forum pertinere. ALIO modo potest intelligi, conscientiam ad solius Dei forum pertinere, quia videlicet solus Deus possit legibus sic ita ligare hominem, vt si non faciat quod præceptum est, iudicet ipsemet in conscientia sua se malè facere. Et hoc modo falsum est, conscientiam non pertinere ad forum hominum. Nam, vt quis hoc modo obliget alium in conscientia, non requiritur, vt possit videre eius conscientiam, nec vt scrutetur renes, & corda, nec vt iudicet de actibus internis; sed satis est, vt possit illi legitimè imperare, & imperando ita illum obligare ad opus externum faciendum, vt si nō faciat, intelligat, vel certè intelligere possit, se malè agere.

Itaque Ioannes Caluinus lib. 4. Instit. cap. 10. §. 5 æquiuocatione decipitur, aut decipere alios cupit, cùm ita loquitur: *Neq; enim cum hominibus, sed cum vno Deo negotium est in conscientiis nostris. quo pertinet illud vulgare discrimen inter terrenum & conscientiæ forum. Cùm totus orbis densissima ignorantiæ caligine obuolutus esset, hæc tamen exigua lucis scintilla residua mansit, vt humanis omnibus iudiciis superiorem esse hominis conscientiam agnoscerent. quanquam quidam vno verbo fatebantur, postea reipsa labefactabant: voluit tamen Deus testimonium aliquod Christianæ libertatis tunc exstare, quod ab hominum tyrannide conscientias eximeret.* Hæc ille.

At cùm dicimus, conſcientiam eſſe ſuperiorem omnibus humanis iudiciis, nihil aliud dicere volumus, quàm eum, qui ſibi benè conſcius eſt, non debere metuere, ne à Deo damnetur, etiamſi omnes homines, qui cor non vident, ſecus fortè de eius rebus geſtis iudicent. Sed quorſum hæc? an propterea non peccabit, conſcientiæ ſuæ teſtimonio, qui leges Eccleſiaſticas violauerit?

Ad confirmationem reſpondeo, legem humanam non obligare ſub pœna mortis æternæ, niſi quatenus violatione legis humanæ offenditur Deus, cuius miniſtri ſunt omnes principes, non ſolùm Eccleſiaſtici, ſed etiam politici; vt enim qui tranſgreditur leges proregis, conſequenter offendit Regem, & puniri poteſt à Rege, etiam ea pœna, quam prorex infligere fortaſſe non potuiſſet: ſic etiam, qui leges iuſtas principum non ſeruant, qui quidem principes miniſtri Dei ſunt, Sap. 6. Rom. 13. 1. Cor. 4. etiam Deum offendunt, & ab eo puniuntur pœna æternæ mortis. Itaque ſi fingamus Deum non eſſe in rerum natura, qui leges iuſtas violabunt, peccabunt quidem in conſcientia, ſed nec Deum offendent, nec ad inferos damnabuntur.

DICES; Si ita eſt, ſequitur, legem humanam, vt humanam, non ita obligare, vt tranſgreſſores dicantur peccare mortaliter. RESPONDEO; ſi legem humanam, vt humanam, intelligas eam, quæ propriè non eſt diuina; nego tranſgreſſorem legis humanæ, vt humanæ, non peccare mortaliter: ſi verò legem humanam, vt humanam, intelligas eam, quam fert homo auctoritate non à Deo accepta, ſed propria, vel ab hominibus ſolis collata, fateor talis legis tranſgreſſores nõ peccare mortaliter. Ceterùm eiuſmodi lex nulla eſt. Omnis enim vera poteſtas à Deo eſt, Rom. 13. & ſine vera poteſtate nulla vera lex condi poteſt.

CAPVT XXI.

Soluitur argumentum ex Patribus.

DECIMVM argumentum ſumitur ex aliquot Patrum teſtimoniis, quæ aliorum nomine retulit Ioãnes de Turrecremata, lib. 2. cap. 45. PRIMVM eſt ORIGENIS, tract. 12. in Mathæum, vbi explicans

plicans illud Matth. 20. Reges gentium dominantur eorum, vos autem non sic: *Sicut*, inquit, *omnia carnalia in necessitate sunt posita, non in voluntate, spiritualia autem in voluntate, non in necessitate, sic & principes spirituales. Principatus eorum in dilectione subiectorum debet esse positus, non timore corporali.*

RESPONDEO; Origenem non excludere à principe Ecclesiastico coactiuam potestatem, sed tantùm monere eiusmodi principes officij sui. Hoc enim interest inter principem secularem, & Ecclesiasticum, quod princeps secularis habet pro fine temporalem, & externam pacem Reipub. & ideo bonum suum adeptus est, quando subditi quietè viuunt, licèt faciant volentes, siue inuiti: at princeps spiritualis habet pro fine vitam æternam, & pacem tam externam, quàm interna suorum subditorum, & propterea debet omnino procurare, vt subditi amore potius ducantur, quàm timore, quantum vbi non potest impetrare, vt libenter & ex amore bene viuant, debet etiam vim coactiuam adhibere, vt saltem timore pœnæ nõ perturbent externam Ecclesiæ pacem. Vnde GREGORIVS lib. 20. moral. cap. 6. *Circa subditos inesse debet verberibus & iustè consolans misericordia, & piè sauiens disciplina, &c.*

SECVNDVM est CHRYSOSTOMI, lib. 2. de sacerdotio, ante medium, vbi comparat Pontificem cum pastore omnium irrationalium, & ait: *Neq; enim homini licet tantùm auctoritate homines curare, cum quanta oues pastor curat. Hîc enim liberum est vincire, & à pabulo arcere, & vrere, & secare: cùm illic medicinæ, ac curationis suscipiendæ facultas posita minimè sit in illo, qui medicinam adhibet, sed in eo tantùm qui laborat, &c.* Deinde, confert eundem Pontificem cũ seculari magistratu. Et sic ait: *Christianis minimè omnium licet peccãtium lapsus vi corrigere. Exteri quidem iudices cum facinorosos homines leges transgressos fuisse deprehenderint, magna se præditos auctoritate, ac potestate ostẽdunt: ipsemet vel inuitos, suos ipsorũ mores mutare cogunt: hic verò nihil vim adferre, sed suadere tantùm oportet, atq; hac ratione meliorem efficere, quem emendandum susceperis. Neq; enim nobis facultas tanta à legibus data ad delinquentes coërcendos: atque si dedissent quidem, haberemus vbi vim huiusmodi, potestatem*

tiamq́, exercere possemus, cùm Christus eos aterna corona donet, non qui coacti, sed qui certo animi proposito à peccato abstinent.

RESPONDET Ioannes de Turrecremata, Chrysostomum loqui de iis, qui foris sunt, id est, de Ethnicis, quos Ecclesia non potest cogere ad fidem. At nimis apertè Chrysostomus loquitur de ouibus quæ intus sunt, & quæ Episcopo commissæ sunt. Dicendum igitur est, Chrysostomum nunquam negare voluisse coactiuam Pontificum potestatẽ, cùm ipse eam vbique disertè asserat. Nam homil. 70. ad populum, prohibet, ne Christiani sibi subiecti vocent mulierculas quasdam gentiles, quæ præficæ dici solent, ad funera deplorãda, & ait: *Ne cogam eas vera, & propria mala deflere.* Et infrà: *Si verò*, inquit, *quod absit, contempti fuerimus, minas ad rem deducere cogemur, vos quidem Ecclesiasticis castigantes legibus, illas verò sicut eis conueniet.* Et infrà: *Nec vllus Ecclesiastica despiciat vincula. Non enim qui ligat, est homo, sed Christus, qui nobis hanc contulit potestatem, & tanti dominos honoris constituit.* Et in epistola 1. ad Innocentium Papam, rogat eum, vt Theophilum Episcopum Alexandrinum, & alios, per quos à sede sua iniustè expulsus fuerat, Ecclesiasticis legibus coërceat. Et homil. 83. in Matthæum, alloquens Presbyteros: *Si*, inquit, *dux quispiam, si consul, si ipse denique qui diademate ornatur, indignè adeat; cohibe, & coërce. Maiorem tu illo habes potestatem. quod si ipse pellere non audes, mihi dicas, non permittam ista fieri.* Habemus igitur Chrysostomum sensisse, posse Prælatos Ecclesiæ vincire oues suas, & pellere de Ecclesia, & seuerè punire, quæ antea videbatur negasse.

Ad illa igitur verba respondeo dupliciter; PRIMO, inter pastorem ouium irrationalium, & rationalium hoc discrimẽ à Chrysostomo poni, quod ille cùm versetur circa morbos ouium naturales, potest sanare oues suas etiamsi illæ nolint: at iste quia versatur circa morbos ouium voluntarios, non potest curare oues, nisi ipsæ velint, & ideo difficilior est huius, quàm illius prouincia. Et similiter dico de potestate seculari. Iudex enim secularis versatur circa externas actiones, & ideo potest inuitum hominem cogere, vt mutet mores, nimirum externos: at Episcopus versatur circa mores internos, qui nõ possunt mutari inuito eo, qui illos habet. Nam etsi potest Episco-

piſcopus excommunicare, aliaſque pœnas infligere: tamen nihil iſta proderunt, niſi velit is qui punitur. Et ſic intelligo illa verba (neque enim nobis facultas tanta à legibus data ad delinquentes coërcendos) non enim habet Epiſcopus facultatem cogendi hominem, vt mutet animum, ſicut habet iudex cogendi hominem, vt mutet externos mores. SECVNDO dici poteſt, Chryſoſtomum hoc loco ſolùm agere de poteſtate ſacerdotali in foro conſcientiæ. Ibi enim non poſſumus corrigere pœnitentem, niſi ipſe velit: ſummum enim quod poſſumus eſt, dimittere illum ſine abſolutione.

TERTIVM teſtimonium eſt S. AVGVSTINI, lib. 22. contra Fauſtum, cap. 27. vbi ſic definit peccatum: *Peccatum eſt dictum, vel factum, vel concupitum contra legem æternã Dei.* Hinc enim deducitur, tranſgreſſionem legis humanæ non eſſe peccatum. Similis etiam eſt definitio AMBROSII libro de paradiſo, cap. 8. *Peccatum*, inquit, *eſt præuaricatio legis diuinæ.* RESPONDEO; omne peccatum eſſe contra legem Dei, non poſitiuam, ſed æternam, vt Auguſtinus rectè docet. Omnis enim iuſta lex, ſiue à Deo, ſiue ab homine detur, ab æterna Dei lege deriuatur. Eſt enim æterna lex, vt malum ſit violare regulam.

QVARTVM teſtimonium eſt beati BERNARDI lib. 1. de conſideratione: *Non monſtrabunt*, inquit, *puto qui hoc dicẽt, vbi aliquãdo quiſpiam Apoſtolorum iudex ſederit hominum. Stetiſſe lego Apoſtolos iudicandos; Sediſſe iudicantes non lego.* RESPONDEO; loquitur B. Bernardus de iudicio in cauſſis ciuilibus. Nam alioqui ibidem ſic ait: *Quid ni*, inquit, *cõtemnant iudicare de terrenis poſſeſſiunculis hominum, qui in cæleſtibus & Angelos iudicabunt. Ergo in criminibus, nõ in poſſeſſionibus poteſtas veſtra. Quoniam propter illa, & non propter has accepiſtis claues regni cælorum.* Adde quod Bernardus non tam diſputat an liceat, quàm an conueniat Pontifici, de terrenis litibus iudicare.

CAPVT

CAPVT XXII.

Proponitur quæstio postrema; An Christus iurisdictionem Ecclesiasticam soli Pontifici summo immediatè contulerit.

RESTAT postrema quæstio de deriuatione potestatis Ecclesiasticæ à Pontifice summo ad Episcopos ceteros. Sciendum est, triplicem esse in Pontifice, aliisque Episcopis potestatem; Vnam ordinis, alteram iurisdictionis interioris, tertiam iurisdictionis exterioris: quarum prima refertur ad Sacramenta conficienda, & ministranda: altera ad populum Christianum regendum in foro interiori conscientiæ: tertia ad eundem populum regendum in foro exteriori,

De prima & secunda non est quæstio nostra, sed solùm de tertia, nam de prima certum est apud omnes, illam æquè immediatè habere à Deo Episcopos, ac ipsum summum Pontificem. Confertur enim per quandam consecrationem, quæ æquè operatur in vno atque in alio. Vide de hac potestate Ioannem de Turrecremata lib. 1. cap. 93. De secunda est quidem aliqua dissensio inter auctores, nam Abulensis in libro, quem appellat Defensorium, parte 2. cap. 63. existimat hanc potestatem conferri omnibus sacerdotibus immediatè à Deo, quando ordinantur. Quod autem nihilominus non possit quilibet sacerdos quoslibet Christianos absoluere, vel ligare, id factum esse, quia Ecclesia ad tollendam confusionem, diuisit diœceses, & vnum populum vni Episcopo subiecit, alium alij. At Ioannes de Turrecremata lib. 1. summæ, cap. 96. docet hac potestatem non conferri à Deo ex vi ordinationis, sed ab homine per simplicem iniunctionem. Ambo tamen in eo conueniunt, quod vsus huius potestatis pendeat à iurisdictione exteriori, & ideo satis erit de illa exteriori agere. Præterea duæ priores pertinent propriè ad materiam de clauibus Ecclesiæ, quæ hoc loco non disputatur.

Solùm igitur de tertia agendum est, de qua etiam egimus in quæstionibus superioribus. Et quidem omnes in eo conueniunt, iurisdictionem Episcoporum saltem in genere esse de iure diuino. Nam Christus ipse ita ordinauit Ecclesiam,

vt

vt in ea sint Pastores, Doctores, &c. Sic enim Apostolus loquitur ad Ephes. 4. *Ipse dedit quosdam quidē Apostolos, quosdam Prophetas, alios Pastores & Doctores.* Et præterea, si ita esset, posset Pontifex mutare hunc ordinem, & instituere, ne vllus sit in Ecclesia Episcopus, quod sine dubio non potest facere. At quæstio est, an Episcopi canonicè electi accipiant à Deo suam iurisdictionem, sicut eam accipit summus Pontifex: an verò à Pontifice. Sunt autem tres de hac re Theologorum sententiæ.

PRIMA eorum, qui volunt tam Apostolos, quàm ceteros Episcopos immediatè à Deo accepisse, & accipere iurisdictionem. Ita docet Franciscus Victoria in relect. 2. de potestate Ecclesiæ, quæst. 2. & Alphonsus à Castro lib. 2. cap. 24. de iusta hæreticorum punitione. ALTERA est eorum, qui volunt Apostolos non à Christo, sed à Petro, & Episcopos non à Christo, sed à Petri successore accepisse, vel accipere iurisdictionem. Ita Ioannes de Turrecremata lib. 2. cap. 54. summæ de Ecclesia, & Dominicus Iacobatius lib. 10. de Conciliis art. 7. TERTIA est media, eorum, qui volunt, Apostolos quidem accepisse à Christo immediatè omnem suam auctoritatem: sed Episcopos non à Christo, sed à summo Pontifice eam accipere. Ita Caietanus in tractatu de auctoritate Papæ, & Concilij cap. 3. Dominicus à Soto in 4. dist. 20. quæst. 1. art. 2. Franciscus Vargas in libello de hac ipsa quæstione, Heruæus in loco de potestate Papæ, & Gabriel in canonem Missæ, lect. 3. & eadem videtur sententia veterum Scholasticorum, B. Bonauenturæ, Alberti, Durandi, atque aliorū in 4. dist. 18. aut 20. aut 24. quæ sententia verissima est, & ideo breuiter confirmanda.

CAPVT XXIII.

Apostolos à Christo iurisdictionem omnem accepisse.

QVOD igitur Apostoli acceperint à Christo immediatè suam iurisdictionem, PRIMVM retinuerunt verba Domini, Ioannis 20. *Sicut misit me Pater, & ego mitto vos.* Quem locum sic exponunt Patres, Chrysostomus & Theophylactus, vt apertè dicant, sicut

ctos esse his verbis Apostolos Christi vicarios, immò ipsum Christi officium, & auctoritatem accepisse.

Addit CYRILLVS in hunc locum, his verbis propriè Apostolos creatos esse Apostolos, & orbis totius Doctores, &, vt intelligeremus in Apostolica auctoritate contineri omnem potestatē Ecclesiasticam, ideo adiecisse Christum: *Sicut misit me Pater.* Siquidem Pater Filium misit summa potestate præditum. CYPRIANVS libro de vnitate Ecclesiæ: *Loquitur*, inquit, *Dominus ad Petrum; Tibi dabo claues regni cœlorum: & idē post resurrectionē suam dicit; Pasce oues meas. Et quamuis Apostolis omnibus post resurrectionē suam parem potestatem tribuat, & dicat; Sicut misit me Pater, & ego mitto vos: tamen, vt vnitatem manifestaret, vnam cathedram constituit, &c.* Vbi vides idem dari Apostolis per illa verba: *Ego mitto vos*, q̄ Petro fuerat promissum per illud: *Tibi dabo claues*, & postea exhibitū per illud: *Pasce meas meas.* Constat autem per illa *(tibi dabo claues)* & per illud *(pasce oues)* intelligi iurisdictionē plenissimam, etiam exteriorē. Quomodo autem hæc non impediant Petri primatum, alibi satis ostendimus.

SECVNDO, idem ostendit electio Matthiæ in Apostolatum. Nam Act. 1. legimus Matthiam Apostolum nō fuisse ab Apostolis electum, nec datam ei vllam auctoritatem, sed implorata diuinitùs, & impetrata electione eius, mox inter Apostolos annumeratū. Certè si Apostoli omnes à Petro habuerunt iurisdictionem, in Matthia maximè id ostēdi debuisset.

TERTIO, probatur ex Paulo, qui ex professo docet, se auctoitatem, ac iurisdictionē habuisse à Christo, & inde probat se verum esse Apostolum. Nam Galat. 1. ait: *Paulus Apostolus non ab hominibus, neq; per hominem, sed per Iesum Christum, & Deum Patrem.* Et ibidē vt ostenderet, se non accepisse auctoritatem à Petro, vel aliis Apostolis, ait: *Cùm autem placuit ei, qui me segregauit ex vtero matris meæ, & vocauit per gratiam suam, continuò non acquieui carni, & sanguini, neque veni Hierosolymam ad antecessores meos Apostolos, sed abij in Arabiam, & iterum reuersus sum Damascum: deinde post annos tres veni Hierosolymam videre Petrum, &c.* Et cap. 2. *Mihi enim qui videbantur esse aliquid, nihil contulerunt.*

QVARTO, probatur euidenti ratione. Nam Apostoli à solo Christo facti sunt, vt patet Lucæ 6. *Vocauit discipulos suos,*

& elegit duodecim ex ipsis, quos & Apostolos nominauit, Et Ioan. 6. *Nónne ego vos duodecim elegi?* Quod autem Apostoli habuerint iurisdictionem, patet tum ex gestis Pauli, qui 1. Corinth. 5. excommunicat, & 1. Cor. 6. 7. 11. 14. & alibi passim leges constituit, tum quia Apostolica dignitas est prima & suprema dignitas in Ecclesia, vt patet 1. Cor. 12. & Ephes. 4. *Et quosdam quidem posuit in Ecclesia, primùm Apostolos, secundò Prophetas, &c.* Vide B. Thomã in cap. 12. primæ ad Corinth. Quod autem ante Christi passionem Apostoli essent, nec tamen adhuc essent Episcopi, vel Sacerdotes, nec vllam haberent iurisdictionẽ, non est mirum. Dominus enim variis temporibus varias contulit Apostolis potestates. Et præcipuè Ioan. 20. absoluit, quod ante passionem inchoauerat.

CAPVT XXIV.

Episcopos omnes à Papa iurisdictionem accipere.

QVOD verò omnis ordinaria iurisdictio Episcopi à Papa immediatè descendat, probatur. PRIMO ex figura Testamenti veteris. Nam Numeramus, quod cùm Moses non posset solus regere tantum populum, Deus iussit adesse septuaginta seniores, & auferens de spiritu Mosis, dedit illis, vt vnà cum Mose populum regerent. Vbi notandum cum Augustino, q. 18. in librum Numeri, istam ablationem spiritus à Mose non significare diminutionem spiritus in Mose, quia tunc nihil profuisset Mosi habere adiutores, si propterea ipse debilior factus esset: sed derivationem virtutis seniorum à Mosis virtute. Voluit enim Deus ostendere, in Mose residere totam auctoritatem, alios autem q̃ habent, à Mose habere. Constat aũt Pontificem in Ecclesia eum locum habere, quem habuit Moses in populo Iudaico.

SECVNDO, regimen Ecclesiasticum est monarchicum, vt suprà ostendimus, ergo omnis auctoritas est in vno, & ab illo in alios deriuatur. Sic enim se habent omnes Monarchiæ. Respondent, regimen Ecclesiasticum est Monarchicum, sed temperatum ex Aristocratia, & ideo præter Monarcham esse etiam alios præfectos inferiores, qui non sint Vicarij summi Monarchæ, sed absoluti Principes. Essent autem Vicarij, si ab illo acciperent auctoritatem.

At contrà; nam Aristocratia Ecclesię requirit quidem vt Episcopi sint Principes, & non simplices Vicarij: sed nō requirit, vt isti Principes instituantur à Deo, & non à Pontifice, sed solùm vt Pontifex cogatur diuina lege in variis Ecclesiæ partibus diuersos Principes Ecclesiasticos cōstituere: quomodo si alicubi Rex teneretur in singulis prouinciis nō constituere prætores, aut præsides, sed veros duces ac principes, qui prouinciam, vt suam regerent, cùm dependentia tamē ad regem.

TERTIO, probatur ex illis quatuor similitudinibus, quibus vtitur Cyprianus libro de vnitate Ecclesiæ, vbi sedem Petri comparat capiti, radici, fonti, soli. Nam in omni corpore virtus membrorum deriuatur à capite, in omni arbore virtus ramorū oritur ex radice, in omnibus riuis aqua fluit ex fonte, omnium denique radiorum solarium lux est à sole.

QVARTO, probatur, ex inæqualitate iurisdictionū. Nam si Deus immediatè conferret Episcopis iurisdictionem, omnes Episcopi haberent æqualem iurisdictionem, sicut habent æqualiter ordinis potestatem; Deus enim non determinauit vnquam Episcoporum iurisdictionem: at modò vnus Episcopus habet vnum oppidum, alius cētum oppida, alius multas prouincias. non igitur à Deo, sed ab homine datur eiusmodi iurisdictio. Idcirco enim ille magnum, iste paruum populum regit, quia ita placuit ei, qui iurisdictionem dedit, id est, principi totius Ecclesiæ.

QVINTO, si haberent Episcopi à Deo suam iurisdictionē, non posset Pontifex illam auferre, aut mutare. Nō enim potest Pontifex aliquid agere contra Dei ordinationem: at certum est Pontificem id posse facere, & sæpe fecisse. Vnde beatus BERNARDVS in epist. 131. ad Mediolanenses: *Potest*, inquit, *Romana Ecclesia nouos ordinare Episcopatus, vbi hactenus non fuerūt: potest eos, qui sunt, alios deprimere, alios sublimare, prout ratio sibi dictauerit, ita vt de Episcopo Archiepiscopos creare liceat, & è conuerso si necesse visum fuerit.*

RESPONDEBVNT, Episcopos habere iurisdictionem à Deo, sed tamen sub Pontifice, & ideo licere Pontifici illam tollere, vel mutare.

AT CONTRA; nam Apostoli habuerunt potestatem sub Petro, & tamen quia eam habuerunt immediatè à Christo, non poterat Petrus eam auferre, vel imminuere. Præterea

ordinis potestatem habent omnes Presbyteri sub Pontifice, & tamen quia eam habent à Deo, non potest Pontifex eam ita tollere, vt ij, si velint, non possint ea vti. Nam Presbyter etiamsi Pontifex illum excommunicet, suspendat, interdicat, degradet, tamen si velit, verè consecrabit: denique in quolibet vrbe clerus, & populus subiectus est Episcopo, & tamen si quis de clero, vel populo habet immediatè à Pontifice primo aliquam auctoritatem, non potest Episcopus illam tollere, vel imminuere. Eodem igitur modo si haberent Episcopi à Christo auctoritatem suam, non posset Christi vicarius eam tollere, & minuere: vel dicant aduersarij, vbi Dominus ita subiecerit Episcopos Pontifici, vt voluerit etiam illa posse mutari, quæ ipsemet eis contulerit.

RESPONDENT, posse saltem Pontificem auferre materiam subiectam Episcopo, id est, populum eius alteri subiicere, & ea ratione nõ propriè illi auferre iurisdictionem illo datam, sed efficere indirectè, vt illam perdat. At cùm potestas iurisdictionis relationem significet prælati ad subditum, & relatiuis autem vno posito, vel sublato, & alterum ponatur, vel tollatur, si nõ potest Episcopo auferri iurisdictio, non potest fieri, vt populus non sit ei subiectus. Denique mirum omnino esset, si diuina prouidentia, quæ suauiter cuncta disponit, noluisset per eum iurisdictionem dari, per quem augeri, minui, atque adeò penitus tolli posse voluisset.

SEXTO, si iure diuino Episcopi habent suam iurisdictionem, ostendere debẽt aliquod verbum Dei, in quo hac eorũ iurisdictio fundetur. At nihil adferunt, nec adferre possunt aduersarij, nisi verba Domini dicta ad Apostolos: illis autem verbis datur Apostolis amplissima iurisdictio in Ecclesiam vniuersam, quam certè non concedunt Episcopis aduersarij. Viderint igitur, quo firmamento sententiam suam defendant.

SEPTIMO, accedant grauissima testimonia duorum veterum, sanctissimorumque Pontificum. INNOCENTIVS I. in epistola ad Concilium Carthaginense, quæ est 91. inter epistolas Augustini: *A Petro*, inquit, *ipse Episcopatus, & tota auctoritas nominis huius emersit.* Et in epistola ad Concilium Mileuitanum, quæ est 93. inter epistolas Augustini: *Arbitror*, inquit, *omnes fratres & Coepiscopos nostros non nisi ad Petrum, id est, sui nominis & honoris auctorem deferre debere.* Leo serm.

serm. 3. de assumptione sua ad Pontificatum: *Si quid*, inquit, *commune cum eo aliis voluit esse principibus, nunquã nisi per ipsum dedit, quidquid aliis nõ negauit.* Et epist. 89. *Huius muneris Sacramẽtum ita Dominus ad omnium Apostolorum officium voluit pertinere, vt in beatissimo Petro Apostolorum omnium summo principaliter collocaret, vt ab ipso quasi quodam capite dona sua velut in corpus omne diffunderet.*

Neque obstat quod Apostoli non acceperint à Petro iurisdictionem; nam hîc Leo loquitur de modo ordinario, quo Deus Ecclesiæ principibus, id est, Episcopis confert dona sua, ac dicit, conferri ordinariè per Petrum. Apostoli autẽ extraordinario priuilegio à Christo acceperũt suam iurisdictionẽ.

Accedant vltimò verba Pontificis, quibus vtitur in creandis Episcopis. Sic enim ait: *Prouidemus Ecclesiæ tali de tali persona, & præficimus eum in Patrem, & Pastorem, ac Episcopum eiusdem Ecclesiæ, committentes ei administrationem in temporalibus, & spiritualibus, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, Amen.*

CAPVT XXV.

Soluuntur argumenta aduersariorum.

AT contrà obiiciunt; PRIMO, nostram sentẽtiam seipsam destruere. Nam Episcopi Apostolis succedũt, vt Pontifex Romanus Petro, ergo si Apostoli habent à Christo iurisdictionem, vt asserit nostra Conclusio prima, sequitur etiam Episcopos habere à Christo, quod tamen negat secunda Conclusio. Et è contrario, si Episcopi habent à Pontifice iurisdictionem, vt asserit secunda Conclusio, ergo Apostoli habent à Petro, quod tamẽ negat prima Conclusio. Nam successor ab eo habet suam iurisdictionem, à quo habuit prædecessor, alioqui non verè succedit, sed instituitur alio ordine. succedere autem Episcopos Apostolis, docet AVGVSTINVS in Psal. 44. exponens enim illud: *Pro Patribus tuis nati sunt tibi filij: Patres*, inquit, *missi sunt Apostoli, pro Apostolis filij nati sunt, constituti sunt Episcopi.* Hinc etiam Concilium Florentinum in instruct. Armenorum; & Concilium Tridentinum sess. 23. cap. 4. Episcopos in locum Apostolorum successisse docent.

RESPONDEO; magnum esse discrimen inter successionem Petri, & aliorum Apostolorum. Nam Romanus Pontifex propriè succedit Petro, non vt Apostolo, sed vt pastori ordinario totius Ecclesiæ, & ideo ab illo habet Romanus Pontifex iurisdictonem, à quo habuit Petrus. at Episcopi non succedunt propriè Apostolis, quoniam Apostoli non fuerunt ordinarij, sed extraordinarij, & quasi delegati pastores, quibus non succeditur.

Dicuntur tamen Episcopi succedere Apostolis, non propriè eo modo, quo vnus Episcopus alteri, & vnus Rex alteri, sed duplici alia ratione. Primò ratione ordinis sacri Episcopalis. Secundò per quãdam similitudinem & proportionem: quia nimirum sicut Christo in terris viuente, primi sub Christo erant Apostoli duodecim, deinde LXXII. discipuli, ita nunc primi sub Romano Pontifice sunt Episcopi, post eos Presbyteri, inde Diaconi, &c.

Ita verò succedere, & non aliter Episcopos Apostolis probatur; nam nullam habent partem veræ Apostolicæ auctoritatis. Apostoli poterant in toto terrarum orbe prædicare, & fundare Ecclesias, vt patet Matthæi vltimo, & Marci vltimo, hoc non possunt Episcopi. Item Apostoli poterant condere libros canonicos, vt omnes fatentur, hoc non possunt Episcopi. Apostoli habuerunt donum linguarum, & miraculorum, non habent Episcopi. Apostoli in totam Ecclesiam habuerunt iurisdictionem, non habent Episcopi. Præterea non succeditur propriè nisi præcedenti; at simul fuerunt in Ecclesia Apostoli, & Episcopi, vt patet de Timotheo, Tito, Euodio, aliisque permultis. Si igitur Episcopi Apostolis succedunt, cui Apostolo successit Titus? cui Timotheus?

Denique eodem modo succedunt Episcopi Apostolis, quo Presbyteri discipulis LXXII. vt patet ex Anacleto epist. 3. & ex Beda in cap. 10. Luc. At constat Presbyteros non succedere propriè discipulis LXXII. sed solùm per similitudinem. Nam discipuli illi LXXII. non fuerunt Presbyteri, nec vllam ordinem, aut iurisdictionem à Christo susceperũt. Siquidem Philippus & Stephanus, & alij quinque Diaconi ordinati ab Apostolis Act. 6. erant ex discipulis LXXII. vt Epiphanius docet hæresi 20. quæ est Herodianorum. Certè autem non fuissent Diaconi ordinati, si iam antea fuissent Presbyteri.

SECVNDO

SECVNDO obiiciunt illud Actor. 20. *Attendite vobis & vniuerso gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei.* Item Ephes. 4. *Ipse dedit quosdam Apostolos, alios Prophetas, alios Pastores, & Doctores.* Vbi nomine Pastorum, & Doctorum intelliguntur Episcopi, vt eo loco exponit Hieronymus. Et cõfirmatur ex Patribus; nam DIONYSIVS libro de Ecclesiastica hierarchia, capite 6. dicit, Episcoporum hierarchiam immediatè terminari in Iesum, sicut inferiores ordines Presbyterorum, Diaconorum, & aliorum terminantur in Episcopũ. CYPRIANVS lib. 3. epist. 9. ad Rogatianũ dicit, Episcopos à Christo fieri, à quo Apostoli creati sunt: Diaconos autem ab Apostolis, non à Christo institutos. BERNARDVS lib. 3. de consideratione: *Erras*, inquit, *si vt summam, ita & solam institutam à Deo æstimas vestram Apostolicam potestatem, &c.*

RESPONDEO; ad PRIMVM locum, dici Episcopos constitutos à Spiritu sancto non immediatè, sed mediatè. Quia Apostoli inspirante Deo, & virtute accepta à Spiritu sancto illos Episcopos constituerant. Quomodo etiam Actor. 15. dicunt: *Visum est Spiritui sancto, & nobis.* & tamen de lege humana loquuntur. & Rom. 13. *Non est potestas, nisi à Deo.* Nimirum mediatè, vel immediatè.

Ad SECVNDVM dico; ibi exprimi generalem Ecclesiæ ordinem, qui sine dubio de iure diuino est. Deus enim est qui instituit, vt in Ecclesia essent Apostoli, Prophetæ, Pastores, & Doctores, etsi non omnibus immediatè auctoritatem ipse dederit.

Ad TERTIVM dico; Dinonysium loqui de ordine Episcoporum, non de iurisdictione.

Ad QVARTVM dico; Cyprianum velle ordinem Episcoporum ab ipso Christo institutum esse, proinde iure diuino, in Ecclesiam introductũ. Ordinem verò Diaconorum ab Apostolis primùm excogitatum fuisse. Cuius sententiæ partem posteriorem schola Theologorum communiter reiicit, sed siue sit vera, siue falsa, nihil facit ad propositum nostrum.

Ad QVINTVM dico; Bernardum loqui eo modo, quo loquitur Paulus Rom. 13. cùm ait: *Non est potestas, nisi à Deo.*

TERTIO obiiciunt; si Episcopi à Pontifice habẽt iurisdictionem; ergo mortuo Pontifice cessat Episcoporum auctori-

tas, sicut præciso capite moriuntur omnia mẽbra. RESPONDEO; magnum esse discrimen inter caput naturale, & caput mysticum. Siquidem membra corporis naturalis connaturali non possunt, nisi continuum influxum à capite recipiant: membra verò capitis mystici, præsertim ministerialis, & externi, pendent quidem à capite vt fiant, non tamen conseruentur. Itaque Episcopalis iurisdictio semel collata, non amittitur moriente qui dedit, sed moriente qui accepit, aut auferente qui potest auferre.

QVARTO obiiciunt; ad ordinem Episcopatus exercendum necessaria est iurisdictio, ergo Deus qui confert ordinẽ, confert etiam iurisdictionem. RESPONDEO; vtrumque à Deo conferri, sed vnum immediatè, alterum mediatè, potestatem, id est, potestas ordinis requirit characterẽ, & gratiam, quam solus Deus efficere potest; alterum, id est, iurisdictio solùm requirit superioris voluntatem.

Obiiciunt QVINTO; summus Pontifex Episcopos vocat fratres, & collegas, igitur ab vno communi Patri Deo Ecclesiæ præficiuntur. RESPONDEO; primùm vocari fratres omne ordinis Episcopalis, in quo sunt æquales. Secundò omne iurisdictionis, quia assumuntur Episcopi à Pontifice ad eius ipsius onus sustentandum, non ad aliquod inferius ministerium.

Obiiciunt SEXTO; si debent omnes Episcopi à Pontifice accipere iurisdictionem, ergo plurimi Episcopi non fuerunt veri Episcopi. nec enim omnes Episcopos, præsertim in Asia, & Africa, creauit Romanus Pontifex. RESPONDEO; non esse opus, vt Pontifex immediatè creet Episcopos, sed satis esse, si mediatè, id est, per Patriarchas, & Archiepiscopos. Itaque initio Petrus constituit Patriarcham Alexandrinum, & Antiochenum, qui à Pontificis auctoritate acceptà totius Asiæ, & Africæ præerant, & Archiepiscopos creare poterant, qui postea crearent Episcopos.

LIBER

LIBER QVINTVS DE POTESTATE PONTIFICIS TEMPORALI.

CAPVT PRIMVM.

Proponitur quæstio de potestate temporali.

RESTAT POSTREMA PARS DISPVTAtionis de Pontifice, quę est de potestate ipsius temporali, de qua quidem quæstione tres inueniuntur auctorum sententiæ. PRIMA est, summum Pontificem iure diuino habere plenissimam potestatem in vniuersum orbem terrarum, tum in rebus Ecclesiasticis, tum in politicis. Ita docent Augustinus Triumphus in summa de potestate Ecclesiæ q.1.art.1. Aluarus Pelagius lib.1. de planctu Ecclesiæ, cap.13.& multi Iureconsulti, vt Hostiensis in cap. Quod super his, de voto & voti redemptione, Panormitanus in cap. Nouit, de iudiciis; Syluester in summa de peccatis, verbo Papa, §.2. & alij non pauci. Quin etiam Hostiensis vlterius progreditur. Docet enim per Christi aduentum omne dominium principum infidelium translatum esse ad Ecclesiam, & residere in summo Pontifice, vt vicario summi & veri Regis Christi, & ideo posse Pontificem regna infidelium iure suo donare quibus voluerit fidelium.

ALTERA non tam sententia, quàm hæresis in altero extremo posita duo docet. PRIMO, Pontificem, vt Pontificem, & ex iure diuino nullam habere temporalem potestatem, nec posse vllo modo imperare principibus secularibus, nedum eos regnis, & principatu priuare, etiamsi illi priuari alioqui mereantur. SECVNDO docet, non licuisse Pontifici aliisque Episcopis accipere temporale dominium, quod nunc habent in

quasdam vrbes, & prouincias, siue eiusmodi dominium donatum eis fuerit, siue illud vsurpauerint. Prohibet enim ius diuinum, vni homini gladium spiritualem, & temporalem simul committi. Ita docent hæretici omnes huius temporis, ac præcipuè Caluinus lib. 4. Institut. cap. 11. §. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. & Petrus Martyr in cap. 13. ad Rom. ac Brentius in Prolegomenis contra Petrum à Soto; Magdeburgenses autem Centur. 1. lib. 2. cap. 4. colum. 435. ponunt inter notas Antichristi, quòd Pontifex duos gladios gerat vndecunque illos habuerit. Ac deinde Centur. 8. 9. 10. & 11. cap. 10. in vitis Pontificum de hoc maximè eos reprehendunt.

TERTIA sententia media, est Catholicorum Theologorum communis, Pontificem, vt Pontificem, non habere directè, & immediatè vllam temporalem potestatem, sed solùm spiritualem; tamen ratione spiritualis habere saltem indirectè potestatem quandam, eamq; summam, in temporalibus. Ita Hugo de S. Victore lib. 2. de Sacramentis p. 2. cap. 4. quem sequitur Alexander Alensis 3. p. summæ q. 40. in 5. & 4. p. q. in explicatione Canonis Missæ, in illud, & pro Rege N. Item S. Bonauentura in lib. de Eccles. hierar. p. 2. cap. 1. Durandus in lib. de origine Iurisdictionum q. 3. in fine. Petrus de Palude in quæst. de se sumpta, vtrum Petri Ecclesia fide contineatur. Ioannes de Parisio in tract. de potestate Regia & Papali, ca. 6. & 7. Iacobus Almain in tract. de suprema potestate Ecclesiastica cap. 6. Gabriel Biel in explicatione canonis Missæ lect. 23. Henricus de Gandauo quodlib. 6. q. 23. Ioannes Driedo lib. 1. de libertate Christiana, cap. 2. Ioannes de Turrecremata lib. 2. summæ, cap. 113. & sequentibus, Albertus Pighius tib. 3 hierar. Eccles. Thomas Waldensis lib. 2. doct. fid. art. 3. cap. 76. 77. 78. Petrus de Palude in lib. de potestate Ecclesiastica, Caietanus in Apologia cap. 13. ad 8. Franciscus Victoria relectione 1. de potestate Ecclesiæ, Dominicus à Soto in 4. d. 25. q. 2. art. 2. Nicolaus Sanderus lib. 2. cap. 4. visibilis Monarchiæ. Nauarrus Relect. in cap. Nouit, de Iudic. Notab. 3. Antonius Cordubensis lib. 1. q. 57. dub. 3. & alij plurimi.

De S. THOMA, quid senserit, non est tam certum. Nam in fine secundi sententiarum dicit, in Papa esse apicem vtriusque potestatis. Tamen in cap. 13. ad Rom. dicit, clericos exemptos à tributis priuilegio principum secularium. & 2. 2. q. 40. art. 2. dicit,

dicit, prælatos posse disponere de bellis solùm quatenus ordinantur ad bonum spirituale, qui est finis potestatis ipsorum. Ex quibus colligitur, eum non dissentire à ceteris Theologis.

Nos ergo tria tractabimus. PRIMO ostendemus, Pontificem iure diuino non habere directè temporalem potestatem. SECVNDO, habere eum aliquo modo, id est, ratione suæ spiritualis Monarchiæ, summam potestatem etiam temporalem. TERTIO, non esse contra ius diuinum, quod Episcopi habeant etiam actu, & directè iurisdictionem temporalem in vrbes & prouincias sibi donatas à Regibus, vel alio iusto titulo acquisitas.

CAPVT II.

Papam non esse Dominum totius mundi.

QVOD ad primum attinet, tria ordine probabimus. Primò, Papam non esse Dominum totius orbis. Secundò, non esse Dominum totius orbis Christiani. Tertiò, non esse Dominum vllius prouinciæ, aut oppidi, nullamque habere iure diuino iurisdictionem merè temporalem. PRIMVM docet expressè Ioan. de Turrecremata li. 2. summæ de Ecclesia c. 113. Papa, inquit, non sic est dicendus habere iurisdictionẽ in temporalibus, iure Papatus, vt dicendus sit totius orbis Dominus. Sic etiam Franciscus Victoria Relect. 1. de potestate Ecclesiæ q. 6. Papa, inquit, non est orbis Dominus. Idem alij docent, & probatur, Papa non est Dominus earum prouinciarum, quas obtinent infideles; nam in primis Dominus Ioan. vlt. solùm oues suas Petro commisit: infideles autem nõ sunt oues. DEINDE, non potest Papa iudicare infideles. 1. Cor. 5. *Quid ad me de his, qui foris sunt, iudicare?* DENIQVE, infideles, principes sunt veri & supremi principes suorum regnorum; nam dominium non fundatur in gratia, aut fide, sed in libero arbitrio, & ratione: nec descendit ex iure diuino, sed ex iure Gentium, vt patet ex eo quod Deus approbat regna Gentilium in vtroque Testamento. Dani. 2. *Tu es Rex Regum, & Deus cœli dedit tibi regnum, & imperium, &c.* Matth. 22. *Reddite, quæ sunt Cæsaris, Cæsari.* NOTA, *Reddite*, non donate, quæ sunt Cæsaris, id est, quæ

iure

iure illi debentur. & Rom. 13. *Reddite omnibus debitam tributum, tributum; cui vectigal, vectigal, &c.* Et iubet ibidem etiam propter conscientiam obedire principibus Ethnicis. At certè non tenemur in conscientia obedire illi qui non est verus princeps.

Si igitur non est Papa Dominus earum prouinciarum, quas obtinent infideles, sequitur, eum non esse Dominum totius mundi, nisi eæ prouinciæ ad mundum non pertinere dicantur. DICENT, tenemur obedire principibus infidelibus, quia omnes principes sunt vicarij Papæ. AT CONTRA, nam Papa non vellet habere tales vicarios, etsi posset, libenter dare regna infidelium principibus fidelibus. Ridiculum autem est, dedisse Deum Papæ ius in regna totius mundi, & non dedisse illi vnquam facultatem vtendi eiusmodi iure.

AT, INQVIENT, Papa est Monarcha spiritualis in toto orbe terrarum, & tamē nunquam potuit exercere hunc principatum in toto orbe terrarum. RESPONDEO, Papam esse Monarcham spiritualem in toto orbe, non quod præsit omnibus hominibus, qui sunt in toto orbe, sed quod præsit omnibus Christianis toto orbe diffusis. Et rursum etiam ex hypothesi, nimirum quia si totus mundus conuerteretur ad fidem, toti mundo planè spirituali iurisdictione Papa præesset. Denique quod ius habeat mittendi per totum orbem nuncios prædicatores Euangelij.

AT Alexander VI. diuisit orbem nuper inuentum Regibus Hispaniæ & Lusitaniæ. RESPONDEO; non diuisit ad eum finem, vt Reges illi proficiscerentur ad debellandos Reges infideles noui orbis, & eorum regna occupanda, sed solum vt eos adducerent fidei Christianæ prædicatores, & protegerent, ac defenderent tum ipsos prædicatores, tum Christianos ab eis conuersos. Et simul vt impediret contentiones, & bella principum Christianorum, qui in illis nouis regionibus negociari volebant.

CAPVT

CAPVT III.

Papam non esse Dominum totius orbis Christiani.

PAM verò, quod secundo loco propositum fuit, non esse Papam Dominum totius orbis Christiani, docet Hugo de S. Victore lib. 2. de Sacramentis par. 2. cap. 4. Terrena, inquit, potestas caput habet Regem, spiritualis potestas habet summum Pontificem. & clarius Ioannes Driedo lib. 2. de libertate Christiana, cap. 2. Christus, inquit, cùm præfecit Petrum vniuersali Ecclesiæ Pastorem, non simul dedit illi Imperium temporale super vniuersam Ecclesiam, neque enim abstulit Imperatoribus & Regibus sua regna, neque item voluit, vt omnis potestas regalis, proinde ac Ecclesiastica debeat deriuari, & descendere ex potestate Petri. Eadem est aliorum multorum sententia, & probatur PRIMVM, quia si res ita se haberet, & quidem iure diuino, vt volunt, deberet id constare ex Scripturis, aut certè ex Apostolorum traditione. Ex Scripturis nihil habemus, nisi datas Pontifici claues regni cœlorum. de clauibus regni terrarum nulla mentio fit. traditionem Apostolicam nullam aduersarij proferunt. PRAETEREA, Christus non abstulit, neque aufert regna iis quorum erant; nam Christus non venit destruere ea quæ bene se habebant, sed perficere, ergo quando Rex fit Christianus, non perdit regnum terrenum, quod iure obtinebat, sed acquirit nouum ius ad regnum æternum. Alioqui obesset Regibus Christi beneficium, & gratia naturam destrueret. Et confirmatur ex hymno SEDVLII, quem tota Ecclesia publicè canit:

Hostis Herodes impie,
Christum venire quid times?
Non eripit mortalia,
Qui regna dat cœlestia.

ITEM si Papa est Dominus totius orbis Christiani supremus, ergo singuli Episcopi sunt principes temporales in oppidis suo Episcopatui subiectis. siquidem id quod est Papa in Ecclesia vniuersa, est quilibet Episcopus in particulari. At Episcopos esse dominos vrbium, quarum sunt Episcopi, nec aduersarij

uersarij concedunt, & est apertè falsum. Vnde AMBROSIVS in oratione de tradendis basilicis: *Si tributum*, inquit, *petit Imperator, non negatur, agri Ecclesiæ soluunt tributum.* Et infrà: *Tributum Cæsaris est? non negatur: Ecclesia Dei est. Cæsari vtique non debet addici.* Et in epistol. Athanasij adhuc viuentis. am vitam agentes. HOSIVS Episcopus ait Imperatori: *Tibi Deus imperium, nobis autem ea quæ sunt Ecclesiæ Christus commisit.*

DENIQVE probatur ex confessione Pontificum. Leo epistola 38. ad Martianum, fatetur Imperatorem Martianum à Deo ad imperium esse electum, & epist. 43. ad eundem, fuisse auctorem imperij Martiani Deum esse. Et similia in omnibus ferè epistolis ad Theodosium, Martianum, & Leonem alterutrum succedentes Imperatores scribit. GELASIVS in epist. ad Anastasium Imperatorem, quæ habetur etiam in decreto dist. 96. can. duo sunt: *Duo sunt*, inquit, *Imperator Auguste, quibus principaliter mundus hic regitur, auctoritas sacrata Pontificum, & regalis potestas, &c.* Vbi notandum est, Gelasium non loqui solùm de exequutione, sed de ipsa potestate, & auctoritate, ne dicant aduersarij (vt solent) Papam quidem habere vtramque potestatem, sed exequutionem alijs mandare.

GREGORIVS lib. 2. epist. 61. ad Mauritium: *Potestas*, inquit, *super omnes homines dominorum meorum pietati vestræ data est.* Et clarissimè NICOLAVS in epist. ad Michaëlem: *Nolite præiudicium Dei Ecclesiæ irrogare. Illa quippe nullum imperio vestro præiudicium infert.* Et infrà: *Ille mediator Dei & hominum homo Christus* IESVS. *sic actibus propriis, & dignitatibus distinctis officia potestatis vtriusque discreuit, vt & Christiani Imperatores pro æterna vita Pontificibus indigerēt, & Pontifices pro cursu temporalium tantummodo rerum imperialibus legibus vterentur.* Hic etiam Pontifex non de sola exequutione, sed de potestate & dignitate loquitur. Et etiamsi de sola exequutione loqueretur, ad nobis sufficeret. Nam quidquid Imperatores habent, dicit Nicolaus, à Christo eos habere. Peto igitur, vel potest summus Pontifex auferre à Regibus & Imperatoribus hanc exequutionem tanquam summus ipse Rex & Imperator, aut non potest. si potest, ergo est maior Christo: si non potest, ergo non habet verè potestatem regiam.

Præ-

Præterea ALEXANDER III. cap. Si duobus, §. denique, extra de appellationibus, rogatus an appellatio à iudice seculari ad Papam teneat, respondet: *Tenet quidem in his, qui sunt nostræ temporali iurisdictioni subiecti: in aliis verò secundum iuris rigorem credimus non tenere.* Item cap. Caussam 2. extra qui filij sint legitimi: *Nos attendentes*, inquit, *quod ad Regem pertinet, non ad Ecclesiam de talibus possessionibus iudicare, &c.*

Denique INNOCENTIVS III. cap. Nouit, de Iudic. Cùm, inquit, iurisdictionem propriam non sufficiamus explere, cur alienam vsurpare vellemus? Vbi Pontifex vsurpationem alienæ iurisdictionis appellat, si temporalem iurisdictionem in Regna Francorũ tentaret assumere. Et infrà, non intendimus iudicare de feudo, cuius ad ipsum spectat iudicium, sed decernere de peccato, cuius ad nos pertinet sine dubitatione censura. Idem cap. Solitæ, extra de maioritate, & obedientia: *Ad firmamentum*, inquit, *cæli, hoc est, vniuersalis Ecclesiæ, fecit Deus duo luminaria magna, id est, duas instituit dignitates, quæ sunt pontificalis auctoritas, & regalis potestas; sed illa, quæ præest diebus, id est, spiritualibus, maior est, quæ verò carnalibus, minor, vt quanta est inter solem, & lunam, tanta inter Pontifices, & Reges differentia cognoscatur, &c.* Vbi nota, quemadmodum non est idem sydus Sol & Luna, & sicut Lunam non instituit Sol, sed Deus, ita quoque non esse idem, pontificatum & imperium, nec vnum ab alio absolutè pendere. Idem, cap. Per venerabilem, extra qui filij sint legitimi, dicit, Pontificem solum in patrimonio Ecclesiæ plenam habere in temporalibus potestatem: in aliis verò regionibus non item. & ibi: *Cùm Rex*, inquit, *superiorem in temporalibus minimè recognoscat, sine iuris alterius læsione in eo se iurisdictioni nostræ subiicere potuit, in quo videretur aliquibus, quod per seipsum (non tanquam pater cum filiis, sed tanquam princeps cum subditis) potuit dispensare. Tu autem nosceris aliis subiacere, vnde sine ipsorum forsan iniuria, nisi præstarent nobis assensum, in hoc subdere te non posses.*

CAPVT

CAPVT IV.

Papam non habere vllam merè temporalem iurisdictionem directè, iure diuino.

SVPEREST nunc, vt demonstremus, Papam directè nullius loci esse Dominum temporalem iure diuino, quod expressè docent Io. de Turrecremata lib. 2. summæ de Ecclesia, cap. 114. Caietanus in Apologia par. 2. cap. 13. ad 8. & Nauarrus in cap. Nouit, de iudi. li 3. Verba Caietani hæc sunt; Potestas Papæ directè est respectu spiritualium ad supremum simpliciter finem humanæ generis. Ideò suæ potestati duo conueniunt, primò quod ea est directè respectu temporalium: secundò quod est respectu temporalium in ordine ad spiritualia. Id verò hac ratione manifestè probatur, Christus, vt homo, dum in terris viuit, non accepit, nec voluit vllius prouinciæ vel oppidi merè temporale dominium: summus autem Pontifex Christi vicarius est, & Christum nobis repræsentat, qualis erat dum hic inter homines viueret; igitur summus Pontifex, vt Christi vicarius, atque adeò vt summus Pontifex est, nullius prouinciæ vel oppidi habet merè temporale dominium.

Vtraque propositio huius ratiocinationis probanda est. Et primùm PRIMA ipsa propositio explicanda, & probanda est. Nam ex hoc principio, quod Christus homo fuerit Rex temporalis, nati sunt duo contrarij errores: hinc enim deducunt quidam tanquam ex præcipuo fundamento, Papam, quod Christi vicarius, esse Regem & Pontificem simul: è contra autem Wiclefistæ (vt refert Waldens. lib. 2. doctr. fidei, art. c. 76.) ex hoc eodem principio deducunt Reges esse Pontificibus maiores & digniores, quia Reges sunt vicarij Christi magis, & Pontifices vicarij Christi Pontificis: Christus autem magis Rex fuit, quàm Pontifex, nam descendit ex tribu Regum Iudæ, & familia Dauid, non ex tribu Leui, & familia Aaron. Ac proinde hæreditaria successione fuit Rex, non Pontifex.

Vt igitur explicetur, & probetur hoc principium, ac, Christum fuisse quidem semper vt Dei Filium, Regem, & Dominum omnium creaturarum eo modo quo est Pater eius, sic hoc regnum æternum esse, & diuinum, & nec tollere do-

nia hominum, nec posse Pontifici conuenire: fuisse præterea Christum vt hominem Regem omnium hominum spiritualem, & habuisse potestatem amplissimam spiritualem in omnes, tam fideles, quàm infideles in ordine ad salutem æternam, ita vt posset eos obligare ad fidem, & Sacramenta sua suscipienda, potuisse quoque per suam spiritualem potestatem disponere de omnibus rebus temporalibus, prout expedire iudicabat ad finem suum spirituale, futurum etiam post diem iudicij hoc spirituale Christi regnum, etiam sensibile & manifestum, & ita inchoatam esse gloriam huius regni in ipso capite nostro Christo, quando à mortuis resurrexit.

Ceterùm hoc etiam non esse regnum temporale, qualia sunt nostrorum Regum, nec posse Pontifici communicari, quia præsupponit resurrectionem: potuisse denique Christum hominem, si voluisset, etsi expedire sibi visum fuisset, accipere regiam auctoritatem; tamen noluisse, & proinde nec accepisse, nec habuisse non solùm exequutionem dominij & regni, sed nec auctoritatem, vel potestatem regni vllius temporalis. id quod probatur; nam si habuit, vel ex hæreditaria successione, vel ex electione, vel iure belli, vel dono speciali Dei. Omne enim regnum aliquo horum modorum acquiritur, vel hæreditate, vel electione populi, vel iure belli, vel dono superioris.

Non habuit Christus homo regnum hæreditarium. nam etsi descendit ex familia regia, tamen non constat, an ipse esset magis proximus Dauidi, quàm alij multi, qui de eadem familia erant. & præterea tunc regnum erat ablatum à familia Dauid, idque Deo volente, qui etiam prædixerat ex Iechoniæ familia, vnde Christus descendit, nullum futurum Regem, nimirum temporalem, eo modo quo fuerat Dauid, & alij eius successores. Hierem. 22. de Iechonia sic legimus: *Hæc dicit Dominus, scribe virum istum sterilem, virum qui in diebus suis non prosperabitur. Nec enim erit de semine eius vir, qui sedeat super solium Dauid, & potestatem habeat vltra in Iuda.* Constat autem ex Matth. 1. Christum descendere ex isto Iechonia.

Ex quo manifestè sequitur, Christum non potuisse regnum temporale habere successione hæreditaria, nisi falsa esset prophetia, quæ disertis verbis prædixerat fore, vt nemo vnquam deinceps haberet potestatem in Iuda, de posteris Iechoniæ.

nec potest responderi, posteros Iechoniæ habuisse ius regni, non tamen de facto sedisse in solio Dauid. Nam ad quid illud ius, quo nunquam vsuri erant? Et confirmatur ex Patribus, nam Hieronymus in hunc locum, & Ambrosius lib.3. in Luc. cap.1. quærunt, quomodo non pugnet hæc prophetia Hieremiæ cum prophetia Gabrielis Archangeli, qui Luc.1. *Dabit ei Dominus Deus sedem Dauid patris eius.* Et respondent, ideo non pugnare, quod Hieremias loquatur de regno temporali & carnali, Gabriel de regno spirituali atque æterno. Quibus consentit AVGVSTINVS lib.17. de ciuit. Dei, cap.7. vbi ait: *Qui populus regnum fuerat amissurus, Christvs Domino nostro non carnaliter, sed spiritualiter regnaturo.*

Non etiam Christus fuit Rex temporalis titulo electionis, vt patet ex illo Luc.12. *O homo, quis me iudicem constituit aut diuisorem inter vos?* hoc est, neque Imperator, neque Respublica me Iudicem elegit. Et ex illo Ioan.6. *Cùm cognouisset, inquit Ioannes, quia venturi essent, vt raperent eum, & facerent eum Regem, fugit iterum in montem ipse solus.* Apparet ergo eum noluisse acceptare electionem suam in Regem.

Sed nec iure belli fuit Rex temporalis. nam bellum eius non fuit cum Regibus mortalibus, sed cum principe tenebrarum, vt patet ex Ioan.12. *Nunc Princeps huius mundi eiicietur foràs.* Et Col.2. *Exspolians principatus, & potestates duxit confidenter palàm, triumphans illos in seipso.* Et Ioan.3. *In hoc apparuit Filius Dei, vt dissoluat opera Diaboli.* Ergo iure belli acquisiuit Christus sibi regnum spirituale, vt regnet ipse in cordibus nostris per fidem & gratiam, vbi antea regnabat Diabolus per vitia & peccata.

Quod denique non fuerit Rex temporalis dono Dei speciali, patet ex illo Ioan.18. *Regnum meum non est de hoc mundo.* Et ibidem: *Regnum meum non est hinc.* Vt enim exponunt Patres, Chrysostomus, Theophylactus, Cyrillus, & Augustinus in hunc locum, & Ambrosius lib.3. in Lucam prope finem. Dominus his verbis liberare voluit Pilatum à suspicione, qua credere poterat, se regnum temporale Iudæorum affectasse. Itaq; sensus est; Ego quidem Rex sum, sed non eo modo, quo Cæsar & Herodes; nam regnum meum non est de hoc mundo, id est, non constat honoribus, opibus, potentia mundana, &c. Et CONFIRMATVR hæc ratio primò, testimonia plura-

plurimorum auctorum. id enim docet. S. Bonauentura in libro de paupertate Christi, & in Apologia pauperum: Thomas Waldensis lib. 2. doctr. fidei, cap. 76. 77. & 78. Aluarus Pelagius lib. 2. de planctu Ecclesiæ, art. 57. Durandus tract. de origine iurisdictionum, quæst. 3. Ioannes Driedo de dogmat. Eccles. lib. 3. cap. 4 par. 1. Abulensis in cap. 20. Matth. quæst. 67. Albertus Pighius lib. 5. de Eccles. hierarch. cap. 3. Adrianus Finus in flagello Iud. lib. 5. cap. 6. Victoria relect. 1. de potestate Ecclesiæ. Sotus libro 4. de iustitia & iure, quæst. 4. Bartholomæus Medina in 3. p. q. 59. artic. 4. Nauarrus in cap. Nouit, Notab. 3. numero nonagesimoseptimo. Denique ferè omnes interpretes in illud Ioan. 10. Regnum meum non est de hoc mundo. Confirmatur secundò nam Christus nunquam exercuit in hoc mundo regiam potestatem: Venit enim ministrare, non ministrari, & iudicari, nõ iudicare: ergo frustrà accepisset regiam auctoritatem; frustrà enim est potentia, quæ nunquam redigitur in actum.

RESPONDENT; Christum exercuisse hanc potestatem, quando eiecit de templo ementes oues & boues, Ioan. 2. AT inprimis eiicere de templo aliquos, non est Regis officium, sed Sacerdotum. Nam si Sacerdotes ipsum Regem, nempe Oziam vi de templo eiecerunt. 2. Paralip. 26. quantò facilius mercatores quosdam eiicere potuissent? Sed præterea sciendum, Christum non eieciſſe illos homines ex templo, quasi pontificia, vel regia potestate, sed more Prophetarum zelo quodam diuino, quo Phinees occidit scortatores, & Helias Prophetas Baal. Et propterea Iudæi Domino dicebant: *Quod signum ostendis nobis, quia hæc facis?* hoc est, vnde sciemus, te esse Prophetam, & à Deo missum cum tali potestate?

Confirmatur tertiò eadem ratio. Nam auctoritas regia nõ erat Christo necessaria, neque vtilis, sed planè superuacanea & inutilis; nam finis aduentus eius in mundum, erat redemptio humani generis: ad hunc autem finem non erat necessaria temporalis potestas, sed solùm spiritualis. Siquidem per ipsam spiritualem poterat etiam disponere de rebus temporalibus omnibus eo modo, quo iudicabat expedire ad humanam redemptionem. Quòd autem inutilis fuisset Christo talis potestas merè temporalis, ex eo intelligi potest, quod Christus debuit hominibus persuadere contemptum gloriæ, deli-

ciarum, opum, & omnium rerum terrenarum, quibus tamen maximè affluunt Reges huius mundi: *Qui enim mollibus vestiuntur, in domibus Regum sunt*, Matth. 11.

Confirmatur quartò ex eo, quod Christus fuit verè pauper non solum quoad vsum, sed etiam quoad dominium, sed ex Scripturis probat S. Bonauentura in lib. de paupertate Christi. Quod etiam definiuit Nicolaus III. cap. Exiit, de verb. signific. in 6. vbi dicit Christum docuisse verbo & exemplo paupertatem Religiosorum, quæ caret omni dominio. Clemens etiam V. in Clement. Exiui, de verb. signific. dixit, Christum fuisse exemplar cœlestis vitæ, qualis describitur in regula S. Francisci. Neq; his repugnat Ioan. XXII. in Extrag. Quia quorundã. nam contendit quidem Ioannes, Christum habuisse aliquando loculos & dominium in communi cum Apostolis earum pecuniarum, quæ ipsis dabantur in eleemosynam. At non negat aliquando Christum nihil habuisse in communi. & apertè docet Christum exemplo docuisse vitam religiosam, quæ caret omni dominio saltem in particulari. Quòd si Christus caruit aliquando omni dominio, quomodo fuit semper Dominus temporalis omnium rerum?

Confirmatur vltimò ex eo, quòd omnia ferè loca Scripturæ, vbi de regno Christi agitur, intelligi debent necessariò de regno spirituali & æterno, ac proinde non potest ex Scripturis deduci, vllum fuisse Christi regnum temporale. Psal. 2. agitur de regno Christi, vbi dicitur: *Ego autem constitutus sum Rex ab eo.* Sed ibidem subditur: *Prædicans præceptum eius*, vt ostendatur regnum spirituale. Item Daniel. 2. *In diebus regnorum illorum suscitabit Deus cœli regnum, quod in æternum non dissipabitur.* Luc. 1. *Et regni eius non erit finis.*

At regna temporalia non sunt æterna. etsi Christus fuit Rex Iudæorum, humano more, dum vixit in terris, certè desiit eo modo regnare, quando ad Patrem ascendit. Quomodo ergo regni eius non erit finis? Et cùm idem regnum occupatum fuerit paulò pòst à Romanis, deinde à Saracenis, & nunc à Turcis teneatur, quo pacto impletum est, quod dixit Daniel, & regnum eius alteri populo non tradetur? Non igitur Christus Rex fuit temporalis Iudeæ, sed Rex spiritualis Ecclesiæ, cuius regni figura fuit regnum temporale Dauidis & Salomonis. hac enim ratione dedit Christo Pater sedem Dauid patris sui, vt regnaret in domo Iacob in æternum.

Sed

Sed iam explicanda est assumptio primi argumenti. Dicimus igitur, Papam habere illud officium, quod habuit Christus, cùm in terris inter homines humano more viueret. Neq; enim Pontifici possumus tribuere officia, quæ habet Christus, vt Deus, vel vt homo immortalis & glorioſus, sed solùm ea, quæ habuit vt homo mortalis. Quia enim Ecclesia ex hominibus constans, indiget capite visibili, & more humano viuente, ideo Christus quando desiit more humano viuere, id est, post resurrectionem, reliquit Petrum loco suo, qui nobis exhiberet illam Christi gubernationem visibilem & humanam; quam Ecclesia habuerat ante Christi passionem; vt patet ex illis verbis, Ioan. 20. *Sicut misit me Pater, & ego mitto vos.*

Adde, quòd neq; habet Pontifex omnem potestatem prorsus, quam habuit Christus, vt homo mortalis. Ille enim, quia Deus & homo erat, habuit quandam potestatem, quam dicunt excellentiæ, per quam præerat tam fidelibus, quàm infidelibus, Papæ autem solùm oues suas, id est, fideles, commisit. Præterea Christus poterat Sacramenta instituere, & miracula facere propria auctoritate, quæ non potest Pontifex. Item, poterat absoluere à peccatis sine Sacramentis, quod Papa nõ potest. Solùm ergo Pontifici illam potestatem communicauit, quæ puro homini communicari poterat, & quæ necessaria erat ad gubernandos ita fideles, vt sine impedimento vitam æternam consequi possent. Sequitur igitur euidenter ex eo, quòd Christus, vt homo mortalis, non habuit vllum temporale regnum, nec Pontificem, vt Christi Vicarium, tale aliquod regnum habere.

CAPVT V.

Soluuntur argumenta contraria.

SED occurrunt quidam, atque obiiciunt PRIMO verba Domini, Matth. 28. *Data est mihi omnis potestas in cœlo & in terra.* Hinc enim colligi videtur, Christum habuisse spirituale & terrenum regnum. Vtriusque autem regni claues Petro tribuit, vt NICOLAVS ait in epistola ad Mediolanenses: & habetur in decreto

d.22.can.oues: *Christus*, inquit, *B.Petro, vitæ æternæ clauigero terreni simul & cœlestis imperij iura commisit.*

RESPONDEO; potestatem, de qua hîc loquitur Dominus, non esse potestatem temporalem, vt Regum terrenorum, sed vel tantùm spiritualem, vt B. Hieronymus & B. Anselmus exponunt, qui hunc esse volunt sensum eorum verborum: *Data est mihi omnis potestas in cœlo & in terra*; id est, vt sicut in cœlo Rex sum Angelorum, ita per fidem regnem in cordibus hominum, vel (vt addit Theophylactus) esse potestatem quandam summam in omnes creaturas, non temporalem, sed diuinam, vel diuinæ simillimam, quæ non potest communicari homini mortali.

Ad testimonium Nicolai dico, hunc habere sensum, Christus Petro terreni, simul & cœlestis imperij iura commisit, id est, Christus Petro concessit, vt quod ille solueret, aut ligaret in terris, esset solutum aut ligatum & in cœlis. Alludit enim Nicolaus ad verba Domini Matt.16. Nec possumus aliter exponere, nisi velimus Nicolaum II. repugnare Nicolao I. qui in epistola ad Michaëlem disertè docet, Christum distinxisse actus, officia, & dignitates Pōtificis & Imperatoris, ne imperator Iura Pontificis, aut Pontifex Iura Imperatoris præsumeret vsurpare.

SECVNDO, obiiciunt Scripturam Luc.22. vbi Dominus duos gladios Petro concedit. Cùm enim discipuli dicerent: *Ecce duo gladij hîc;* Dominus non ait, nimis est, sed, *sat est*; quare B. BERNARDVS lib.4. de consider. & BONIFACIVS VIII. in extrauaganti, Vnam sanctam, de maioritate & obedientia. ex hoc loco deducunt, Pontificem duos gladios ex Christi institutione habere.

RESPONDEO; ad literam nullam fieri mentionem in eo loco Euangelij, de gladio spirituali, vel temporali Pontificis, sed solum Dominum illis verbis admonere voluisse discipulos, tempore passionis suæ in iis angustiis, & metu ipsos fortiores fuisse, in quibus esse solent, qui tunicam vendunt, vt emant gladium; vt ex Theophylacto, aliisque Patribus colligitur. Porrò B. Bernardus & Bonifacius Papa mysticè interpretati sunt hunc locum, nec volunt dicere, eodem modo habere Pontificem gladium vtrumque, sed alio & alio modo, vt postea exponemus.

TER-

TERTIVM argumentum; Omnes lites & contentiones, tam spirituales, quàm temporales ad iudicium summi Pontificis pertinent; nam id habetur expressè Can. Quicunque litem, & Can. Quæcunque contentiones. 11. q. 1.

RESPONDEO; ex illis Canonibus priorem esse Theodosij Imperatoris, qui ex pietate, non ex debito id honoris Ecclesiæ detulit, præterea non soli Romano Pontifici, sed omnibus Episcopis eo Canone datum esse, vt iudicare possent ciuiles causas, quæ ad ipsos deferrentur. Denique, iam esse abrogatum per alios Canones, vt Glossa ibidem asserit. Posteriorem Canonem, perspicuum est, non esse Principis alicuius, qui posset leges condere, sed particularis Episcopi, incertæque auctoritatis, & propterea notari per vocem (Palæa) & præterea posset intelligi sano modo, id est, de omnibus contentionibus, quæ non possunt terminari per seculares Iudices, quia nimirum vel Iudex non vult administrare iustitiam, vel altera pars non vult parere: tunc enim causæ deuolunntur ad iudicium Ecclesiæ per viam correctionis fraternæ, vt Innocentius III. rectè docet c. Nouit, de iudiciis.

QVARTVM argumentum; Vacante imperio, summus Pontifex in administratione succedit, & imperiali vtitur potestate, donec alius fuerit Imperator electus, vt habetur ex Innocentio III. cap. Licet, de foro competenti, & ex Concilio Viennensi, Clement. pastoralis, de sententia & re iudicata: ergo signum est, imperatoriam potestatem à summo Pontifice, tanquam à summo temporali Principe, dimanare.

RESPONDEO; Pontificem succedere Imperatori, vacante Imperio, non in omnibus rebus, sed solùm in auctoritate iudicandi, & terminandi eas causas, quæ à solo Imperatore iudicari solent, & quæ non patiuntur facilè moram. Ratio autem huius nõ est, quia Pontifex sit summus Princeps temporalis, sed quia causæ omnes, quæ non possunt definiri per temporales iudices, deuoluuntur ad iudicem spiritualem, vt infrà dicemus, & iam ex parte diximus.

Argumentum postremum, S. Thomas in lib. 2. de regimine Principum cap. 10. & 19. affirmat, summum Pontificem iure diuino habere spiritualem & temporalem potestatem in toto orbe terrarum, vt supremum totius mundi Regem, adeò vt

etiam taleas omnibus Christianis possit imponere, & ciuitates, ac castra destruere, pro conseruatione Christianitatis. Idem etiam S. Thomas in 2. sentent. dist. 44. propè finem, dicit, in Papa esse apicem vtriusque potestatis, spiritualis & temporalis. Sequuntur autem S. Thomam plurimi alij Doctores, vt hæc sententia communis apud Theologos dici possit. RESPONDEO. Non sine caussa viri aliqui docti dubitant auctore librorum de regimine Principum, qui habentur inter opuscula S. Thomæ. nam non esse S. Thomam eorum librorum auctorem multa ostendunt, sed præcipuè id quod habetur in lib. 3. cap. 20. de successione Adolphi & Alberti Imperatorum. scribit enim auctor eorum librorum, suo tempore id accidisse, vt Adolphus Rodolpho, & Albertus Adolpho succederet. Constat autem sanctum Thomam obiisse anno salutis M. CC. LXXIV. Adolphum autem successisse Rodolpho anno M. CC. XCII. & Albertum Adolpho anno M. CC. XCIX. neque in his temporum supputationibus vllæ sunt chronologorum dissensiones. Fieri igitur non potest, vt sanctus Thomas eorum librorum sit auctor, cùm tot annis ante Adolphi & Alberti Imperium de vita migrauerit. Sed quicunque eorum librorum auctor fuerit, non videtur à sententia nostra dissidere, nisi fortè in modo loquendi. Quamuis enim aliquando dicat, summum Pontificem in temporalibus omnibus potestatem habere; tamen multis in locis explicat ipse se, ac docet, Potestatem summi Pontificis propriè, per se, & directè spiritualem esse, sed per eam disponere posse de rebus temporalibus omnium Christianorum, cùm id requiritur ad finem spiritualis potestatis, cui subordinantur fines temporalium omnium potestatum. sic igitur loquitur libro primo, capite decimoquarto. Huius ergo Regni (spiritualis videlicet, quod Christus instituit) ministerium, vt à terrenis essent spiritualia distincta, non terrenis Regibus, sed sacerdotibus est commissum, & præcipuè summo sacerdoti successori Petri, Christi Vicario Romano Pontifici, cui omnes Reges populi Christiani oportet esse subditos, sicut ipsi Domino Iesu Christo. sic enim ei ad quem finis vltimi cura pertinet, subdi debent illi, ad quos pertinet cura antecedentium finium, & eius imperio dirigi. Hæc ille. Qui clarissimè distinguit regna terrena, quæ habent pro fine pacem temporalem è regno spiri-

tuali

tuali Christi,& eius Vicarij, quod pro fine habet vitam æternam. Rursus idem auctor lib.3.cap.13. Satis,inquit,apparet, quod dominium Christi ordinatur ad salutem animæ, & ad spiritualia bona, licet à temporalibus nõ excludatur, eo modo quoad spiritualia ordinantur.Idem in eodem lib.3.cap.15. Est,inquit,& alia ratio,quare Dominus noster statum humilem assumpsit, quamuis Dominus mundi, ad insinuandam videlicet differentiam inter suum, & aliorum principum dominium. quamuis enim temporaliter esset Dominus orbis, directè tamen ad spiritualem vitam suum ordinauit principatum. hæc ille, quibus verbis significat, Christum habuisse quidem Dominium temporale totius mundi, sed indirectè, directè autem solum dominium spirituale. quare in eodem lib.3 cap.19. Non dicit auctor ille,posse Pontificem summũ absolutè imponere taleas omnibus Christianis, & castra, ciuitatesque destruere: sed tantùm in casu, quo id requireret conseruatio Christianitatis. At quod faciendum sufficit ea, quam summus Pontifex habet, amplissima spiritualis potestas in omnem Christianum orbem. Ad illud autem quod S.Thomas scribit in 2.sentent.d.44.esse videlicet in Romano Pontifice apicem vtriusque potestatis,spiritualis & temporalis,respõderi potest duobus modis. Primò loqui S.Thomam de potestate,quam Romanus Pontifex habet in ditione temporalis Ecclesiæ Romanæ. Dixerat enim paulò antea in iis quæ pertinent ad salutem animæ magis obediendum esse potestati spirituali, quàm seculari; contra verò in iis quæ pertinent ad bonum ciuile,magis obediendum esse potestati seculari, quàm spirituali. Deinde subiungit exceptionem, nisi fortè potestati spirituali etiam potestas secularis coniungatur, vt in Pontifice Romano, in quo est apex vtriusque potestatis. Quia enim Pontifex Romanus non solùm est Pastor Ecclesiæ; sed etiam est Princeps secularis multarum prouinciarum, ideo in illis prouinciis, tum in spiritualibus, tum in ciuilibus,magis obediendum est summo Pontifici,quàm vlli alteri potestati, siue spirituali, siue seculari. Secundò responderi potest, velle S.Thom. in Papa esse apicem vtriusque potestatis respectu totius orbis Christiani, sed non eodem modo;apicem enim spiritualis potestatis esse in eo directè,ac per se; apicem verò potestatis secularis esse in eodem indirectè,&

consequenter. neque enim probabile est, sanctum Thomam existimasse, in rebus merè ciuilibus, magis obediendum esse summo Pontifici, quàm proprio Regi, etiam in prouinciis Romanæ Ecclesiæ temporaliter modò subiectis: contrarium enim apertè colligitur ex rescriptis ipsorum Pontificum suprà citatis, quibus sanctus Thomas sine dubio non repugnat .Id igitur solum voluit sanctus Thomas, vt in rebus etiam ciuilibus magis obediatur summo Pontifici, quàm Principi seculari, si ex rebus illis ciuilibus pendeat salus animarum, nō autem absolutè; quoniam potestati spirituali summi Pontificis amplissimæ coniuncta est, saltem indirectè, & consequenter, amplissima potestas disponendi de rebus temporalibus omnium Christianorum, vt in sequenti capite demonstrabimus. Porrò hanc esse mentem sancti Thomæ persuadet mihi, tum quod suprà notauimus, testimoniū illud sancti Thomæ, quo affirmat, clericos esse exemptos à tributis priuilegio Principum secularium: tum consensio sectatorum eiusdem sancti Thomæ. video enim summo consensu doceri à discipulis sancti Thomæ sententiam illam, quæ tribuit Pontifici potestatem in temporalia, solùm indirectè, & consequenter, vt patet ex Petro de Palude, Ioanne de Turrecremata, Ioanne Parisiensi, Thoma Caietano, Francisco Victoria, Dominico à Soto, Bartholomęo Medina, & aliis; quos non est vllo modo credibile à vestigiis sancti Thomæ in tanta re discedere voluisse. Neque difficile esset, alios Theologos, qui contrariam sententiam tueri videntur, ad concordiam cum ceteris reuocare. nam ipse etiam Augustinus Triumphus, qui apertissimè tribuere videtur summo Pontifici temporalem potestatem in orbem terrarum vniuersum, explicat se tamen in quæst.1. de potestate Pontificis art. 7. in respub. ad vltimum, vbi dicit, potestatem temporalem aliter esse in Pontifice, ac in Rege: in Pontifice enim esse vt in confirmāte & corrigente, in Rege verò vt in administrante. & clarius artic. 8 sensibus, Papam habere spiritualem potestatem, sed per eam disponere etiam de temporalibus. & art.9. demonstrat Christum non fuisse Regem temporalem, sed spiritualem.

Pari ratione Aluarus Pelagius, videtur quidem in prima parte sui operis de planctu Ecclesiæ art.13. & Christum, & eius Vicarium Regem temporalem totius mundi facere voluisse.

tamen

tamen in secunda parte eiusdem operis artic. 17. & apertè & copiosè docet, Christum in terris non habuisse temporale dominium totius mundi, sed regnum spirituale tantùm, & Romanum Pontificem Christi Vicarium directè ac propriè non habere potestatem temporalem, sed spiritualem: quamuis per eam possit etiam temporalia gubernare, cùm id requirit necessitas spiritualis. Sic etiam Durandus in libro de origine iurisdictionum quæst. 3. in responsione ad 3. argumentum habet hæc verba, Dicendum est, quod qui dicit, Christum non habuisse omnem potestatem spiritualem, & temporalem, contradicit Euangelio. & infrà, post resurrectionem Christus commisit Petro regimen Ecclesiæ totum, quãtum necessarium erat, & expediebat ad regimen totius Ecclesiæ: & quia vtraque potestas temporalis & spiritualis necessaria est, ideo vtramque potestatem contulit Petro. hæc ille, qui paulò infrà explicat se, & ait: Isti sunt veri termini iurisdictionis spiritualis & temporalis à fundatione Ecclesiæ, quos transgredi non licet, quia iurisdictio temporalis nullo modo se extendit ad spiritualia, de quibus nihil nouit: iurisdictio verò spiritualis se extendit primò, & principaliter ad spiritualia, secundariò & per quandam consequentiam se extendit ad actiones hominum circa temporalia, quæ ordinantur ad spiritualia tanquam ad finem. Et infrà: Nec propterea dicere intendimus, quod Christiani Principes, seu Reges ab Ecclesia teneant terras suas, siue Regna in feudum, sicut aliqui quandoque malè crediderunt. sed solùm præcisè volumus dicere, quod regimen Regum, & quorumcunque Principum Christianorũ subest regimini Ecclesiæ in tantum, quod si cedat in subuersionem fidei aut bonorum morũ, correctio, & directio ipso iure pertinet ad Ecclesiam. hæc ille.

Sanctus quoque Bonauẽtura in libro de Ecclesiastica hierarchia, parte 2. cap. 1. scribit, summum Pontificem posse Imperatorem, & Reges deponere, vt qui supremum habeat in orbe Christiano potestatem. Et tamen ipse idem in eodem libro partis primæ, capite tertio, propè finẽ dicit, potestatem Episcoporum esse purè spiritualem, potestatem autem Regum purè temporalem. & cap. 1. partis secundæ iterum repetit, potestatem sacerdotalem, & ipsius etiam summi Pontificis esse penitus spiritualem, sed maiorẽ temporali, itavt temporalis

poralis sit subiecta spirituali, non contra. quæ est sententia & confessio omnium Catholicorum. Denique, vt omnium recentiores, primi qui temporalem potestatem summo Pontifici ex Christi institutione tribuunt, videntur esse Hugo de S. Victore in 2. lib. de Sacramentis, parte 2. cap. 4. & S. Bernardus lib. 4. de consideratione, cap. 4. hos enim sequuntur Alexander, Bonauentura, Henricus, Durandus, & alij posteriores. Porrò Hugo scribit quidem à potestate spirituali, quæ in summo Pontifice potissimùm residet, corrigi & iudicari temporalem Regum potestatem; tamen in eodem loco diserte verbis scribit, caput potestatis temporalis esse Regem, quemadmodum caput potestatis spiritualis est Papa. Sanctus verò Bernardus lib. 4. de consideratione, vtrumque gladium, spiritualem, & temporalem dicit esse summi Pontificis: tamen in multis locis eiusdem operis apertè demõstrat, Pontificis maximi potestatem propriè spiritualem esse, non temporalem. lib. 1. de considerat. cap. 5. In criminibus, inquit, non in possessionibus est potestas vestra. lib. 2. cap. 5. Esto, inquit, vtique quacunque ratione hęc tibi vendices (bona videlicet temporalia, quæ habet Ecclesia ex dono Principum terrenorum) sed non Apostolico iure. nec enim ille tibi dare, quod non habuit, potuit. & cap. 6. Exi in mundum. ager enim est mundus, qui creditus tibi. exi in illum, non tanquam Dominus, sed tanquam villicus. lib. 3. cap. 1. Eis (Apostolis videlicet) tu successisti in hæreditatem. ita tu hæres, & orbis hæreditas. At quatenus hæc te portio contingat, aut contigerit illos, ad sobria consideratione pensandum. non enim per omnem reos mundum, sed sanè quadantenus, vt mihi videtur, dispensationis super illum credita est, non data possessio. Denique in ipso lib. 4. cap. 4. vtrumque gladium tribuit S. Bernardus Ecclesiæ, sed spiritualem ponit in manu Pontificis, temporalem in manu Principum terrenorum, vtrumque tamen dicit esse Ecclesiæ, tum quia vterque seruire debet Ecclesiæ, tum quia gladius temporalis gladio spirituali subiectus est, vt in sequenti capite declarabitur.

CAPVT

CAPVT VI.

Papam habere summam temporalem potestatem indirectè.

EXPLICANDA est sententia Theologorum, deinde etiam probanda. Quantum ad PRIMVM, asserimus, Pontificem, vt Pontificem, etsi non habeat vllam merè temporalem potestatem, tamen habere in ordine ad bonum spirituale summam potestatem disponendi de temporalibus rebus omnium Christianorum. Id quod permulti explicant per similitudinem ad artem frænifactoriam & equestrem, & similes. Vt enim duæ illæ artes sunt inter se diuersæ, quia distincta habent obiecta, & subiecta, & actiones; & tamen quia finis vnius ordinatur ad finem alterius, ideo vna alteri præest, & leges ei præscribit; ita videntur potestas Ecclesiastica & politica distinctæ potestates esse, & tamen vna alteri subordinata, quoniam finis vnius ad finē alterius natura sua refertur.

At hæc similitudo non est omnino conueniens. Nam in illis artibus inferior est solùm propter superiorem, adeò vt sublata superiore tollatur continuò etiam inferior. Si enim non sit ars equestris, certè superuacanea est ars frænorum faciendorum. At potestas politica non est solùm propter Ecclesiasticam; nam etiamsi Ecclesiastica non esset, adhuc politica esset, vt patet in infidelibus, vbi est vera potestas temporalis, & politica, & tamen sine ordine ad aliquam veram potestatem Ecclesiasticam & spiritualem.

Est igitur alia similitudo longè aptior in nobis ipsis, qua hoc ipsum explicat Gregorius Nazianzenus in oratione ad populum timore perculsum, & Principem irascentem. Et post eum Hugo de S. Victore, lib. 2. de Sacram. part. 2. cap. 4. Thomas Waldensis lib. 2 de doctrinæ fidei, cap. 78. Ioannes Driedo lib. 2. de libertate Christiana, cap. 2. Victoria & Sotus locis notatis. Vt enim se habent in homine spiritus & caro, ita se habent in Ecclesia duæ illæ potestates. Nam caro & spiritus sunt quasi duæ Respub. quæ & separatæ & coniunctæ inueniri possunt. Habet caro sensum & appetitum, quibus respondent actus, & obiecta proportionata, & quorū omnium finis

finis immediatus est sanitas, & bona constitutio corporis: habet spiritus intellectum, & voluntatem, & actus, atque obiecta proportionata, & pro fine, animæ sanitatem, & perfectionem. Inuenitur caro sine spiritu in brutis: inuenitur spiritus sine carne in Angelis.

Ex quo apparet, neutrum esse præcisè propter alterum. Inuenitur etiam caro adiuncta spiritui in homine, vbi quam personam faciunt, necessariò habet subordinationem & connexionem. Caro enim subest, spiritus præest, & licet spiritus non se misceat actionibus carnis, sed sinat eam exercere omnes suas actiones, vt in brutis exercet, tamen quando ea officiunt fini ipsius spiritus, spiritus carni imperat, eamque castigat, & si opus est, indicit ieiunia, aliasque afflictiones, etiam cum detrimento aliquo & debilitatione ipsius corporis: & cogit linguam ne loquatur, oculos ne videant, &c. Imo tandem si ad finem spiritus obtinendum, necessaria sit alicui carnis operatio, & ipsa etiam mors; spiritus imperare potest carni, vt se ac sua exponat, vt in Martyribus videmus.

Ita prorsus politica potestas habet suos principes, leges, iudicia, &c. & similiter Ecclesiastica suos Episcopos, canones, iudicia. Illa habet pro fine, temporalem pacem, ista, siquidem æternam. Inueniuntur quandoque separatæ, vt olim tempore Apostolorum, quandoque coniunctæ, vt nunc. Quando autem sunt coniunctæ, vnũ corpus efficiunt; ideoque debent esse connexæ, & inferior superiori subiecta & subordinata. Itaque spiritualis non se miscet temporalibus negotiis, sed finit omnia procedere, sicut antequam essent coniunctæ, dummodo non obsint fini spirituali, aut nõ sint necessaria ad eum consequendum. Si autem tale quid accidat, spiritualis potestas potest & debet coërcere temporalẽ omni ratione, ac via, quæ ad id necessaria esse videbitur.

Vt autẽ magis in particulari explicemus hæc omnia: comparanda est potestas Papæ spiritualis cum personis iudicum, seu principum secularium; cum legibus eorum ciuilibus; & cum eorum foro & iudiciis.

Quantum ad personas, non potest Papa, vt Papa, ordinariè temporales Principes deponere, etiam iusta de causa, eo modo quo deponit Episcopos, id est, tanquam ordinarius Iudex: tamen potest mutare regna, & vni auferre, atque alteri con-

conferre, tanquam summus Princeps spiritualis, si id necessarium sit ad animarum salutem, vt probabimus.

Quantum ad leges, non potest Papa, vt Papa, ordinariè condere Legem ciuilem, vel confirmare, aut infirmare Leges Principum, quia non est ipse Princeps Ecclesiæ politicus: tamen potest omnia illa facere, si aliqua Lex ciuilis sit necessaria ad salutem animarum, & tamẽ Reges non velint eam condere; aut si alia sit noxia animarum saluti, & tamẽ Reges non velint eam abrogare.

Itaque optima est regula, quam tradit glossa ad cap. Possessor, de regula Iuris in Sexto, quæ talis est; Quãdo de eadem re contrariæ inueniuntur Leges imperatoriæ, & pontificiæ, si materia Legis est res, animarum periculum concernens, abrogatur Lex imperatoria per pontificiam. Et hoc modo Lex pontificia, quæ habetur c. Finali, de præscriptionibus, abrogauit Legẽ imperatoriam, quæ habetur in C. de præscriptionibus XXX. vel XL. annorum, etiam cum mala fide, quia nõ poterat seruari sine mortali peccato. At quando materia Legis est res temporalis, nõ concernens animarum periculum, nõ potest Lex pontificia abrogare Legem imperatoriam, sed vtraque seruanda est, illa in foro Ecclesiastico, ista in foro ciuili.

Quantum ad iudicia, non potest Papa, vt Papa, ordinariè iudicare de rebus temporalibus. Rectè enim BERNARDVS Eugenio lib. 1. de considerat. dicit: *Habent hæc infima & terrena Iudices suos, Reges, & Principes terræ. Quid fines alienos inuaditis? Quid falcem vestram in alienam messem extenditis?* Item: *In criminibus, non in possessionibus potestas vestra.* At nihilominus in casu, quo id animarum saluti necessarium est, potest Pontifex assumere etiam temporalia iudicia, quando nimirum non est vllus, qui possit iudicare; vt cùm duo Reges supremi contendunt, vel quando qui possunt, & debent iudicare, non volunt sententiam ferre. Vnde ibidem BERNARDVS: *Sed aliud est*, inquit, *incidenter excurrere in ista, aliud verò incumbere istis, tanquam dignis tali, & talium intentione rebus.* Et INNOCENTIVS III. cap. Per venerabilem, qui filij sint legitimi, dicit, iurisdictionem temporalem solùm casualiter Pontificem exercere.

CAPVT

CAPVT VII.

Rationibus probatur Theologorum sententia.

HÆc igitur sententia dupliciter probari potest, rationibus & exemplis. PRIMA ratio eius modi est; Potestas ciuilis, subiecta est potestati spirituali, quando vtraque pars est eiusdem Reip. Christianæ; ergo potest Princeps spiritualis imperare Principibus temporalibus, & disponere de temporalibus rebus in ordine ad bonum spirituale. omnis enim superior imperare potest inferiori suo.

Quod autem potestas politica non solùm, vt Christiana, sed etiam, vt politica, sit subiecta Ecclesiasticæ, vt talis, PRIMO, demonstratur ex finibus vtriusque. Nam finis temporalis subordinatur fini spirituali, vt patet: quia felicitas temporalis non est absolutè vltimus finis, & ideo referri debet in felicitatem æternam: constat autem ex Aristotele lib. 1. Ethic. cap. 1. ita subordinari facultates, & subordinantur fines.

SECVNDO, Reges & Pontifices, Clerici & Laici, non faciunt duas Respub. sed vnam, id est, vnam Ecclesiam sumus enim omnes vnum corpus, Rom. 12. & 1. Corinth. 12. atq; omni corpore, membra sunt connexa, & dependentia vnum ab alio: non autem rectè asseritur, spiritualia pendere à temporalibus, ergo temporalia à spiritualibus pendent, illisque subiiciuntur.

TERTIO, si temporalis administratio impedit spirituale bonum, omnium iudicio tenetur Princeps temporalis mutare illum modum administrandi, etiam cum detrimento temporalis boni, ergo signum est subiectam esse temporalem potestatem spirituali.

Neque satisfaceret, qui responderet, teneri Principem illum ad mutandam rationem suæ administrationis, non propter subiectionem, aut subordinationem ad spiritualem potestatem, sed solùm propter ordinem caritatis, quo tenentur anteponere maiora bona minoribus: Nam propter ordinem caritatis non tenetur vna Respub. pati detrimentum, ne similè detrimentum patiatur alia Republica nobilior. Et vnus priuatus, qui tenetur dare omnia sua bona pro conseruatione suæ Reipublicæ, non tenetur tamen similiter facere propter Rem-

Rempublicam alienam, quamuis nobiliorem. Cùm ergo teneatur Reſpublica temporalis pati detrimẽtum propter ſpiritualem, ſignum eſt, eas non eſſe duas diuerſas, ſed vnius & eiuſdem partes, & vnam alteri ſubiectam.

Neque etiam valet, ſi quis dicat, Principem temporalem teneri pati detrimentum pro bono ſpirituali, nõ propter ſubiectionem ad Rempublicam ſpiritualem, ſed quia alioqui noceret ſuis ſubditis, quibus malum eſt amittere ſpiritualia pro temporalibus: Nam etiamſi non ſubditi, ſed homines alterius regni patiãtur notabile damnum in ſpiritualibus, propter adminiſtrationem temporalis alicuius Regis Chriſtiani, tenetur ille mutare ſuum modum adminiſtrandi; cuius rei nulla alia ratio reddi poteſt, niſi quia ſunt eiuſdem corporis membra, & vnum alteri ſubiectum.

SECVNDA RATIO; Reſpublica Eccleſiaſtica debet eſſe perfecta, & ſibi ſufficiens in ordine ad ſuum finem. Tales enim ſunt omnes Reſpublicæ bene inſtitutæ: ergo debet habere omnem poteſtatem neceſſariam ad ſuum finem conſequẽdum, ſed neceſſaria eſt ad finem ſpiritualem poteſtas vtendi, & diſponendi de temporalibus rebus: quia alioqui poſſent mali Principes impunè fouere hæreticos, & euertere religionem, igitur & hanc poteſtatem habet.

ITEM, poteſt quælibet Reſpublica, quia perfecta, & ſibi ſufficiens eſſe debet, imperare alteri Reipub. non ſibi ſubiectæ, & eam cogere ad mutandam adminiſtrationem, immò etiam deponere eius Principem, & alium inſtituere, quando nõ poteſt aliter ſe defendere ab eius iniuriis, ergo multò magis poterit ſpiritualis Reſpub. imperare temporali Reipub. ſibi ſubiectæ, & cogere ad mutandam adminiſtrationem, & deponere Principes, atque alios inſtituere, quando aliter nõ poteſt bonum ſuum ſpirituale tueri. & hoc modo intelligenda ſunt verba S. Bernardi lib. 4 de conſideratione, & Bonifacij VIII. in extrauaganti, Vnam ſanctam, de maioritate & obedientia, vbi dicũt, in poteſtate Papę eſſe vtrumq; gladium. Volunt enim ſignificare, Pontificem habere per ſe & propriè gladium ſpiritualem, & quia gladius temporalis ſubiectus eſt ſpirituali, poſſe Pontificem Regi imperare, aut interdicere vſum gladij temporalis, quando id requirit Eccleſiæ neceſſitas.

Sic enim habent B. BERNARDI verba, quæ Bonifacius imitatus est: *Quid tu* (inquit, Papam alloquens) *dementer usurpare gladium tentes quem semel iussus es ponere in vaginam? quem tamen qui tuum negat, non satis mihi videtur attendere verbum Domini, dicentis sic; Conuerte gladium tuum in vaginam. Tuus ergo & ipse, tuo forsitan nutu, etsi non tua manu euaginandus, alioquin si nullo modo ad te pertineret &c. dicentibus Apostolis; Ecce gladij duo hic: non respondisset Dominus; Satis est, sed, Nimis est. Vterq; ergo Ecclesia, & spiritualis scilicet gladius, & materialis, sed is quidem pro Ecclesia, ille verò & ab Ecclesia exercendus est. Ille sacerdotis, ille militis manu, sed sanè ad nutum Sacerdotis, & iussum imperatoris.* Vbi etiam notandum, quòd cùm hæretici reprehendunt Bonifacij extrauagãtem, vt erroneam, arrogantem, tyrannicam (sic enim de ea passim loquuntur) monendi sunt, vt cogitent eadem esse Bernardi verba in libris de consideratione, vbi tamen sine adulatione loquitur, vt Caluinus lib. 4. Instit. cap. 11. §. 10. dicat, ita loqui in libris illis Bernardum, vt veritas ipsa loqui videatur.

TERTIA RATIO; Non licet Christianis tolerare Regem infidelem, aut hæreticum, si ille conetur pertrahere subditos ad suam hæresim, vel infidelitatẽ: at iudicare, an Rex pertrahat ad hæresim, nec ne, pertinet ad Pontificem, cui ch commissa cura religionis: ergo Pontificis est iudicare, Regem esse deponendum, vel non deponendum.

Probatur huius argumenti propositio ex cap. 17. Deut. vbi prohibetur populus eligere Regem, qui non sit de fratribus suis, id est, nõ Iudæum, ne videlicet pertrahat Iudæos ad idololatriam, ergo etiam Christiani prohibentur eligere Regem non Christianum. Nam illud præceptum morale est, & naturali æquitate nititur. RVRSVM, eiusdem periculi & damni est eligere non Christianum, & non deponere nõ Christianum, vt notum est: ergo tenentur Christiani non pati super se Regem non Christianum, si ille conetur auertere populum a fide. Addo autem istam conditionalem, propter eos Principes infideles, qui habuerũt dominium supra populum suum, antequam populus conuerteretur ad fidem. Si enim tales Principes non conentur fideles à fide auertere, non existimo posse eos priuari suo dominio. Quanquam contrarium sentit B. Tho-

B. Thomas in 2.2.q.10.art.10. At si isti idem Principes conentur auertere populum à fide, omnium consensu possunt & debent priuari suo dominio.

Quòd si Christiani olim non deposuerunt Neronem, & Diocletianum, & Iulianum Apostatam, ac Valentem Arianũ, & similes, id fuit quia deerant vires temporales Christianis. Nam quòd alioqui iure potuissent id facere, patet ex Apostolo 1. Corint. 6. vbi iubet constitui nouos iudices à Christianis temporalium caussarum, ne cogerentur Christiani caussam dicere coram iudice, Christi persequutore. Sicut enim noui Iudices constitui potuerunt, ita & noui Principes & Reges propter eandem caussam, si vires adfuissent.

Præterea tolerare Regem hęreticum, vel infidelem conantem pertrahere homines ad suam sectam, est exponere religionem euidentissimo periculo. *Qualis enim est Rector ciuitatis, tales & habitantes in ea.* Ecclesiast. 10. vnde est illud: *Regis ad exemplum totus componitur orbis.* Et experientia idem docet; nam quia Hieroboam Rex idololatra fuit, maxima etiam regni pars continuò idola colere cœpit, 3. Reg. 12. & post Christi aduentum, regnante Constantino, florebat fides Christiana; regnante Constantino, florebat Arianismus; regnante Iuliano, iterum refloruit Ethnicismus; & in Anglia nostris temporibus regnante Henrico, & postea Eduardo totum regnum à fide quodammodo apostatauit; regnante Maria, iterum totum regnum ad Ecclesiam rediit; regnante Helizabetha, iterum regnare cœpit Caluinismus, & vera exulare religio.

At non tenentur Christiani, immò nec debent cum euidenti periculo religionis tolerare Regem infidelem. Nam quando ius diuinum & ius humanum pugnant, debet seruari ius diuinum omisso humano: de iure autem diuino est, seruare veram fidem & religionem, quæ vna tantùm est, non multæ: de iure autem humano est, quòd hũc aut illum habeamus Regem.

Denique, cur nõ potest liberari populus fidelis à iugo Regis infidelis, & pertrahentis ad infidelitatem, si coniunx fidelis liber est ab obligatione manendi cum coniuge infideli, quando ille non vult manere cum coniuge Christiana, sine iniuria fidei, vt apertè deducit ex Paulo 1. ad Cor. 7. Innocen-

tius III. cap. Gaudemus, extra de diuortiis? Non enim minor est potestas coniugis in coniugem, quàm Regis in subditos, sed aliquanto etiam maior.

QVARTA RATIO; Quando Reges & Principes ad Ecclesiam veniunt, vt Christiani fiant, recipiuntur cum pacto expresso, vel tacito, vt sceptra sua subiiciant Christo, & polliceantur se Christi fidem seruaturos & defensuros, etiam sub pœna regni perdendi: ergo quando fiunt hæretici, aut religioni obsunt, possunt ab Ecclesia iudicari, & etiam deponi a principatu; nec vlla eis iniuria fiet, si deponantur. Nam nō est idoneus Sacramento Baptismi, qui non est paratus Christo seruire, & propter ipsum amittere quidquid habet, ait enim Dominus Lucæ 14. *Si quis venit ad me, & non odit patrem & matrem, & vxorem, & filios, adhuc autem & animam suam, non potest meus esse discipulus.* Præterea Ecclesia nimis grauiter erraret, si admitteret aliquem Regem, qui vellet impune fouere quamlibet sectam, & defendere hæreticos, ac euertere religionem.

QVINTA RATIO; Cùm Petro dictum est: *Pasce oues meas*, Ioannis vlt. data est illi facultas omnis, quæ est pastori necessaria ad gregem tuendum: at pastori necessaria est potestas triplex, nimirū; Vna circa lupos, vt eos arceat omni ratione qua poterit; Altera circa arietes, vt si quādo cornibus lædant gregem, possit eos recludere & prohibere, ne gregem vltrà præcedāt; Tertia circa oues reliquas, vt singulis tribuat conuenientia pabula: ergo hāc triplicem potestatem habet summus Pontifex.

Ergo tria ducuntur argumenta ex hoc loco: PRIMVM est, lupi, qui Ecclesiam Domini vastant, hæretici sunt, vt patet ex illo Matthæi 7. *Attendite à falsis Prophetis, &c.* Si ergo Princeps aliquis ex oue, aut ariete fiat lupus, id est, ex Christiano fiat hæreticus, poterit pastor Ecclesiæ eum arcere per excommunicationem, & simul iubere populo, ne eum sequantur, ac proinde priuare eum dominio in subditos.

ALTERVM verò sit, potest pastor arietes furiosos destruentes ouile, separare & recludere, Princeps autem est aries furiosus destruens ouile, quando est Catholicus fide, sed adeò malus, vt multùm obsit religioni & Ecclesiæ; vt si Episcopus

tus vendat, Ecclesias diripiat, &c. Ergo poterit pastor Ecclesiæ eum recludere, vel redigere in ordinem ouium.

TERTIVM argumentum est, potest pastor, ac debet omnes oues ita pascere, vt eis cõuenit: Ergo potest ac debet Pontifex omnibus Christianis ea iubere, atque ad ea cogere, ad quæ quilibet eorum, secundum statum suum, tenetur, id est, singulos cogere, vt eo modo Deo seruiant, quo secũdum statum suum debent: debent autem Reges Deo seruire defendẽdo Ecclesiam, puniendoque hæreticos & schismaticos, vt Augustiuus docet in epist. 50. ad Bonifacium, Leo ep. 75. ad Leonem Augustum, & Gregorius lib. 2. epist. 61. ad Mauritium: Ergo potest, ac debet Regibus iubere, vt hoc faciant, & nisi fecerint, etiam cogere per excommunicationem, aliasque commodas rationes. Vide plura apud Nicolaum Sanderum lib. 2. cap. 4. de visibili Monarchia, vbi etiam multa ex iis, quę diximus, inuenies.

CAPVT VIII.

Idem probatur exemplis.

NVNC ad exempla veniamus. PRIMVM est 2. Paralyp. 26. vbi legimus, Oziam Regem, cùm Sacerdotum officium vsurparet, à Pontifice fuisse de templo eiectum, & cùm propter idem peccatum lepra à Deo percussus fuisset, coactum etiam fuisse ex vrbe discedere, & regnum filio renunciare. Quod enim non sponte sua, sed ex sententia Sacerdotis vrbe, & regni administratione priuatus fuerit, patet; nam legimus Leuitici 13. *Quicũque*, inquit Lex, *maculatus fuerit lepra, & separatus est ad arbitrium Sacerdotis, solus habitabit extra castra.* Cùm ergo hæc fuerit lex in Israël, & simul legamus 2. Paralyp. 26. Regem habitasse extra vrbem in domo solitaria, & filium eius in vrbe iudicasse populum terræ, cogimur dicere, fuisse eum ad arbitrium Sacerdotis separatum, & consequenter regnandi auctoritate priuatum. Si ergo propter lepram corporalem poterat Sacerdos olim Regem iudicare, & regno priuare, quare id non poterit modò propter lepram spiritualem, id est, propter hæresim, quæ per lepram figurabatur, vt Augustinus do-

cet in quæstionibus Euangel. lib. 2. quæst. 40. præsertim cùm 1. Corinth. 10. Paulus dicat, contigisse Iudæis omnia figura?

SECVNDVM est 2. Paralip. 23. vbi cum Athalia tyrannicè occupasset regnum, & foueret cultum Baal, Ioiada Pontifex vocauit centuriones & milites, & iussit eis, vt Athaliam interficerent, quod & fecerunt: & pro ea Ioas Regem creauit: quid enim Pontifex non suaserit, sed iusserit, patet ex illis verbis 4. Reg. 11. *Et fecerunt centuriones iuxta omnia, quæ præceperat eis Ioiada Sacerdos.* Item ex illis 2. Paralip. 23. *Egressus autem Ioiada Pontifex ad centuriones & principes exercitu, dixit eis; Educite eam* (Athaliam Reginam) *extra septa templi, & interficiatur foris gladio.* Quòd autem causa huius depositionis & occisionis Athaliæ non solùm tyrannis esset fuerit, sed etiam quòd foueret cultum Baal, patet ex illis verbis, quæ ponuntur immediatè post eius occisionem: *atque*, inquit Scriptura, *ingressus est omnis populus domum Baal, & destruxerunt eam, & altaria, & simulacra illius confregerunt: Mathan quoque Sacerdotem Baal interfecerunt ante aras.*

TERTIVM exemplum est B. AMBROSII, qui cùm Episcopus esset Mediolanensis, & proinde pastor & pater spiritualis Theodosij Imperatoris, qui Mediolani sedem suam ordinariè tenebat, primùm excommunicauit eum propter cædem, quàm Thessalonicæ à militibus fieri imperauerat: deinde præcepit ei, vt legem ferret, ne sententiæ latæ de cæde, vel bonorum publicatione, ratæ essent, nisi post triginta dies à sententiæ pronunciatione, vt nimirum, si quid per iracundiam præcipitanter dictasset, intra tot dierum spatium reuocare posset. Scribit hoc Theodoretus lib. hist. 5. cap. 17. Atqui non potuit Ambrosius excommunicare Theodosium propter cædem illam, nisi prius causam illam cognouisset, & diudicasset, licet criminalis esset, & ad forum externum pertineret: non potuit autem cognoscere, & iudicare eius modi causam: nisi etiam in foro externo legitimus iudex Theodosij fuisset.

Præterea, cogere Imperatorem ad legem politicam ferendam, & præscribere ei formam legis; nónne manifestè ostendit, posse Episcopũ interdum temporali potestate vti, etiam

in eos, qui potestatem super alios acceperunt? etsi Episcopus quilibet id potest, quantò magis Princeps Episcoporum?

QVARTVM est GREGORII I. in priuilegio, quod concessit monasterio S. Medardi, & habetur in fine epistolarum: *Si quis*, inquit, *Regum, Antistitum, Iudicum, vel quarumcunq; secularium personarum, huius Apostolicæ auctoritatis, & nostræ præceptionis decreta violauerit, cuiuscunq; dignitatis, vel sublimitatis sit, honore suo priuetur.*

QVINTVM est GREGORII II. qui Leoni Imperatori Iconomacho à se excommunicato prohibuit vectigalia solui ab Italis, & proinde mulctauit eum parte imperij. Fatentur id Magdeburgenses Centur. 8. cap. 10. in vita Gregorij II. sed reprehendunt, Gregoriumq; proditorem suæ ipsius patriæ fuisse dicunt. At nullum proferunt scriptorem, qui factum hoc Gregorij vituperet, cùm nos è contrario habeamus multos, qui laudauerunt vt sanctum, & legitimum, nimirum, Cedrenum, Zonaram, in vita Leonis Isauri, & omnes alios historicos, qui res gestas horum temporum conscripserunt.

SEXTVM est ZACHARIAE, qui rogatus à Primoribus Francorum, Childericum deposuit, & in eius locum Pipinum Caroli Magni patrem, Regem creari iussit. Cuius causa fuit, quia propter socordiam Childerici, & religioni, & regno in Gallia extrema ruina imminere videbatur, vt patet ex Cedreno in vita Leonis, Isauri, Paulo diacono lib. 6. cap. 5. de gestis Longobardorum, & S. Bonifacio Episcopo Moguntino in epistola ad Zachariam.

Hoc etiam factum hæretici agnoscunt, & reprehendunt, vt Magdeburgenses Cent. 8. cap. 10. vbi dicunt, Zachariam Papam quasi diuinam auctoritatem sibi proteruè assumpsisse. At nec huius facti vllum inuenire potuerunt in antiquis scriptoribus reprehensorem: nos autem plurimos habemus approbatores, nimirum Adonem, Sigebertum, Rheginonem in Chronicis; sed de hac re diximus plura contra Caluinum in secundo libro, cap. 17.

SEPTIMVM exemplum est LEONIS III. qui imperium transtulit à Græcis ad Germanos, propterea quòd Græci nullum auxilium laborati Ecclesiæ Occidentali adferre possent. Ex quo factū est, vt licet imperatoria dignitas absolutè considerata nō sit à Pontifice, sed à Deo mediante iure Gentium,

vt suprà ostendimus ex Gelasio, Nicolao, & Innocentio III. tamen Imperatores, qui fuerunt à tempore Caroli Magni, Pontifici debeant suum imperium.

Quòd enim hæc potestas sit nunc apud Germanos, à Pontifice est: & licet absolutè non esset necessarium, vt Papa confirmaret Imperatorem, nec vt Imperator Pontifici iuramentum fidelitatis præstaret: tamen à tempore translati imperij in Germanos, vtrumque requiritur, vt patet ex Innocentio III. cap. Venerabilem, extra de electione, & ex Clementina vnica, de iureiurando. neque iniustè hoc requiritur. Quia cum potuit imperium Germanis conferre, propter Ecclesiæ salutem, potuit etiam certas conditiones adiungere, propter eandem caussam, ne videlicet contingeret hæreticum, vel schismaticum creari.

Ad hoc exemplum dupliciter respondent aduersarij; nam alij negant rectè factũ, vt Pontifex imperium à Græcis transferret in Germanos; & in hoc numero sunt Magdeburgenses, qui Cent. 8. cap. 10. col. 751. sic aiunt: *Est hæc translatio populum ex miraculis Antichristi.* Theodorus quoque Bibliander tabula 10. suæ Chronologiæ dicit, Leonem III. absque vlla auctoritate, imperium à Græcis ad Germanos transtulisse. Alij verò asserunt, factum quidem iure, sed auctorem translationis non Pontificem, sed populum fuisse Romanum. Ita Marsilius de Padua, referente Pighio lib. 5. hierarch. Ecclesiasticæ, cap. 14.

Ad PRIMOS respondeo, hanc translationem ritè & legitimè factam fuisse, apertè cõstare. PRIMO, ex consensu totius orbis Christiani: semper enim omnes Christiani pro veris Imperatoribus habuerunt Carolum Magnum, eiusque successores: nec fuit vnquam vllus Rex Christianus, qui Imperatorem præcedere voluerit, tametsi eum alioqui potentia, & regni antiquitate anteiret. Primi sunt Lutherani, qui sicut populum fide & religione spoliauerunt, ita quoque Imperatorem suum de sede sua deturbare moliuntur. SECVNDO, ex felici euentu huius translationis. Vt enim Deus ostenderet iure factum fuisse, multis victoriis Carolũ ornauit, regnumque eius florentissimum, & Ecclesiæ vtilissimum esse fecit. TERTIO, ex confessione Imperatorum Græcorum, qui non semel confessi sunt, Romanum Pontificem iure potuisse facere, quod fecit.

fecit. Nam inprimis cùm audisset Irene Imperatrix, Carolum à Leone appellatum Imperatorem, non solùm non reclamauit, sed etiam Carolo nubere voluit, & feciſſet, nisi perfidi quidam Eunuchi impediuissent, vt scribunt Zonaras, & Cedrenus in vita eiusdem Irenæ.

Deinde, mortua Irena, Nicephorus Imperator, qui ei successerat, Legatos ad Carolum, tanquam Imperatorem, misit, vt scribit Ado in Chronico anni DCCC. III. & paulò pòst defuncto Nicephoro, Michaël ei succedens, similiter Legatos ad Carolum misit, qui eum Imperatorem palàm salutauerũt, vt scribit idem Ado in Chronico anni DCCC.X. Nec solùm Græci, sed etiam Persæ Legatos & munera ad Imperatorem Carolum recens creatum miserunt, vt scribunt Rhegino li. 2. & Otho Frisingensis lib. 5. cap. 31. rursum (vt scribit Blondus lib. 5. decadis 2. & Platina in vita Alexandri III.) Imperator Græcorum Emmanuel, cùm audisset Pontificem Alexandrum III. ab Imperatore Friderico in extremas redactum angustias, eidem Pontifici obtulit auxilium, & pecuniarum ingentem vim, si vellet imperium Occidentis, Constantinopolitanis Imperatoribus reddere: respondit autẽ Pontifex, nolle se ea coniungere, quæ maiores sui de industria, & optima ratione diuisissent. Vbi NOTANDVM est, Emmanuelem non voluisse aliud à Pontifice, quàm titulum imperij. Satis enim sciebat, possessionem ipsam à Pontifice dari non potuisse, sed fuisse armis acquirendam: non autem solum titulum tanto pretio emere voluisset, si eum inanem, vel etiam falsum, & illegitimum esse credidisset.

AD ALIOS, qui dicunt, auctorem translationis non Pontificem, sed populum Romanum fuisse, facile est respondere; nam inprimis populus Romanus nunquam ferè habuit Imperatoris creandi potestatem: sed antiqui Imperatores, vel iure hereditario habuerunt imperium, vt Octauianus, Tyberius, Caius; vel ab exercitu creabantur, vt creatus fuit Claudius, Vespasianus, & alij. Et fuisse hanc ordinariam consuetudinem, vt Imperator ab exercitu crearetur, testatur B. Hieronymus epistola ad Euagrium. Vnde exstat Canon Legimus, dist. 93. Tempore autem CAROLI Magni, nullus fuit exercitus Romanorum, qui eum Imperatorem creare potuerit. Soli enim in Italia erant exercitus Græcorum & Longobardo-

rum, & ij omnes Carolo infensi. nec iure hæreditario Carolus imperium habuit, vt patet.

DEINDE, si quam habuerunt Romani in Imperatore eligendo auctoritatem, eam certè amiserunt; quando imperij sedes Constantinopolim translata fuit. Nam deinceps per annos circiter D. hoc est, à Constantino Magno, vsque ad Carolum Magnum, nihil vnquam egit Senatus, populusque Romanus circa Imperatorum creationem.

PRAETEREA, auctores omnes, qui de hac re scribunt, vt Zonaras, & Cedrenus in vita Irenæ, Paulus Diaconus lib. 23. rerum Romanarum, Ado in Chronico anni D C C C. Albertus Kranzius in Metropoli lib. 1. cap. 14. Otho Frisingensis lib. 5. ca. 31. Marianus Scotus, Hermannus Contractus, Lambertus, Sigebertus, Rhegino, Palmerius, Blondus, omnesque alij Chronologi, vel Historici, Leonem III. asserunt imperium à Græcis in Francos, seu Germanos transtulisse. Quod idem docet Innocentius III. cap. Venerabilem, de electione. *Ad eos*; inquit, *ius & potestas huiusmodi ab Apostolica sede peruenit, qua Romanum imperium in persona magnifici Caroli à Græcis transtulit in Germanos.* Et ibidem subiungit, Principes Germaniæ id apertè recognoscere. Ipse enim Carolus Magnus idem non obscurè significauit, cùm scriptum à se testamentum, quo filios suos hæredes imperij relinquebat, misit ad Leonem Papam, vt subscriptione sua firmaret, vt scribit Ado in Chronico anni D C C C. I V. Denique idem patet ex confessione Emanuelis Græci Imperatoris, vt suprà est annotatum.

OCTAVVM exemplum est GREGORII V. qui sanctionem edidit de Imperatore eligendo per septem Germaniæ Principes: quę vsq; ad hanc diem seruatur. Quod ita esse, præter Blondum decade 2. lib. 3. Nauclerum gener. 34. Platinam in vita Gregorij V. aliosq; multos historicos, asserunt etiam Magdeburgenses Cent. 10. ca. 10. col. 546. his verbis: *Gregorius suam patriam insigni aliqua dignitate ornaturus, sanxit, vt penes solos Germanos ius esset eligendi Regem, qui post diadema à Romano Pontifice acceptum Imperator, & Augustus appellaretur. Suntq; electores constituti, Moguntinus, Trevirensis, & Colonienſis Archiepiscopi, Marchio Brandeburgensis, Comes Palatinus Rheni, Saxoniæ Dux, & Rex Boëmiæ.* Verum autem

autem iure Pontifex id fecerit, non aperiunt. Sed si velint, iure id factum, fateri cogentur Pontificem ēsse Imperatore & Principibus omnibus superiorem, vt patet: si verò dicant nō iure, sed tyrannicè, iniuriam facient suis patronis, & protectoribus, nimirum Duci Saxoniæ, Comiti Palatino, & Marchioni Brandeburgensi. Quid enim isti habent maius, quàm electoratum? at non iure habent, si is qui dedit, dare non potuit. Dedisse autem Pontificem, extra controuersiam est.

Est autem hîc annotandum, Onuphrium in lib. de comitiis imperialibus, contra communem historicorum sententiam scripsisse, sanctionem hanc de electione Imperatoris, non Gregorij V. sed Gregorij X. fuisse. Quod etsi ei rei, de qua nunc agimus, non nocet, tamē existimo non esse verum. Nā Innocentius III. qui sedit ante Gregorium X. annis LXX. in illo cap. Venerabilem, de electione, indicat iamdudum è sede Apostolica concessum certis principibus Germaniæ ius eligendi Imperatorem; & Henricus Hostiensis, qui etiam ante Gregorij X. tempora floruit, in commentario huius capitis dicit, Innocentium loqui de septem electoribus. Et Pelagius Aluarus, qui vixit paulò post tempora Gregorij X. ita vt ipsius memoria factum sit quidquid Gregorius X. egit, tamē lib. 1. art. 41. de planctu Ecclesiæ, affirmat à Gregorio V. institutam Imperatoris electionem, quæ nunc in vsu est, & enumerat ibidem septem electores, quos suprà nominauimus.

Nonvm exemplum est Gregorij VII. qui Henricum IV. imperatorem deposuit, & alium eligi iussit, quod & factum est, vt ipsi etiam Magdeburgenses fatentur Cent. II. cap. 10 in vita Gregorij VII. rectè autem factum hoc fuisse, & cum approbatione, & plausu omnium bonorum, in libro superiore ostendimus, vbi Pontifices aliquot à calumniis hæreticorum vindicauimus.

Decimvm exemplum est Innocentii III. qui Othonem IV. similiter deposuit, vt patet ex Blondo, decade 2, lib. 6.

Vndecimvm est Innocentii IV. qui in Concilio generali Lugdunensi, consentientibus vniuersis Patribus, deposuit Fridericū II. & vacauit tunc imperium annis XXVII. vt Matthæus Palmerius in Chronico annotauit. Exstat adhuc tota sententia in Fridericum lata, cap. ad Apostolicæ, de senten-

sententia & re iudicata, in sexto. Idem etiam Innocentius IV. dedit Regi Lusitaniæ coadiutorem quendam, qui regnum administraret; quandoquidem regis negligentia & respublica, & religio in Lusitania detrimentum patiebatur. Id habetur cap. Grandi, de supplenda negligentia prælatorum, in sexto.

DVODECIMVM est CLEMENTIS VI. qui Ludouicum VI. imperatorem à Ioanne XXII. & Benedicto XII. excommunicatum deposuit. Cuius historiam vide apud Pighium lib. hierar. Eccles. 5. cap. 14. & 15. & apud Robertum Arboricensem tomo 2. theoremate 7. de vtroque gladio.

Argumenta aduersariorum partim soluta sunt in 1. lib. de Pontifice, partim ex dictis nullo negotio solui possunt. Vide Ioannem de Turrecremata lib. 2. summæ, cap. vlt. & penultimo, & Albertum Pighium lib. 5. cap. 15. qui soluunt argumenta quædam, sed leuia, ac facilia.

CAPVT IX.

Non pugnare cum verbo Dei, vt vnus homo sit princeps Ecclesiasticus & politicus simul.

QVANTVM ad tertiam partem quæstionis, quoniam aduersarij, duo quædam docent de temporali principatu summi Pontificis, quem habet; PRIMO, esse possessionem mero latrocinio occupatam; SECVNDO, etiamsi iusto titulo eum haberet, non posse illum iure retinere, quod pugnet cum principatu spirituali. Ita CALVINVS lib. 4. Instit. cap. 11. §. 8. & 11. Oportet nos probare vtrumque, nimirum posse Pontifici conuenire eiusmodi principatum, & re ipsa iustè habere & possidere, quod habet & possidet.

Igitur quod non repugnet, Pontificem simul esse principem spiritualem, & temporalem alicuius prouinciæ, probatur PRIMO exemplis Sanctorum, qui inueniuntur reges & principes fuisse. Nam in lege naturæ Melchisedech fuit Rex & Pontifex, vt patet ex Gen. 14. & Hebr. 7. immò etiam olim semper primogenitus, Rex & Pontifex erat, vt B. Hieronymus docet in quæstionibus Hebraicis in illud Gen. 49. *Ruben primogenitus meus.* Constat quoq; Noë, Abraham, Isaac, Iacob, prz-

præfuisse suis tam in iis, quæ ad religionem, quàm in iis, quæ ad politicam vitam pertinebant.

Deinde Moses, & summus Princeps temporalis, & summus Pontifex fuit, vt ex diuinis literis perspicuum est. Nam Exod. 18. dicitur: *Sedit Moses, vt iudicaret populum.* Et cap. 32. Iussit occidi plurimos de populo propter peccatum idololatriæ. & cap. 40. Adoleuit Domino incensum, quod erat maximè proprium munus Pontificis, vt patet ex lib. 2. Paral. ca. 26. item Leuitic. 8. consecrauit Moses Aaronem in sacerdotem, sanctificauit tabernaculum, & altare, obtulit sacrificia, & holocausta, quæ solus sacerdos facere potest. Itaq; Philo lib. 3. de vita Mosis, in vltimis verbis: *Hæc est*, inquit, *vita, hic exitus Mosis Regis, Legislatoris, Pontificis, Prophetæ.* Et Gregorius Nazianzenus in oratione ad Gregorium Nyssenum: *Moses*, inquit, *principum princeps, & sacerdotum sacerdos Aarone pro lingua vtebatur.* Denique Augustinus de regno Mosis ait quæst. 68. in Exod. *Sedebat*, inquit, *iudiciaria sublimitate solus, populo vniuerso stante.* De pontificatu autem q. 23. in Leuitic. *Ambo*, inquit, *summi Sacerdotes erant, Moses & Aaron.*

Præterea Heli & summus Pontifex, & iudex politicus fuit annis XL. vt patet ex lib. 1. Reg. cap. 1. & 4. Deniq; Machabæi, Iudas, Ionathas, Simon, Ioannes, & ceteri vsque ad Herodem simul Pontifices, & Duces politici fuerunt, vt patet ex lib. Machabæorum, & ex Iosepho lib. 12. antiq. & seq.

Probatur Secundo ratione. Primo, potestas Ecclesiastica, & politica non sunt contrariæ, sed vtraque bona, vtraque à Deo, vtraque laudabilis, & vna alteri seruit, ergo non pugnant inter se, ergo simul in eodem esse possunt.

Secundo, magis diuersa sunt pax, & bellum, quàm bona temporalia & spiritualia; at vnus & idem Rex simul præest senatui & exercitui, togatis & armatis, ergo multò magis poterit vnus præesse in temporalibus, & spiritualibus rebus.

Tertio, potest vnus Rex gubernare diuersissima regna, quæ diuersos mores, ritus, leges, consuetudines habeant, & pari ratione potest vnus Episcopus regere plurimas Ecclesias, vt patet de Patriarchis antiquis (vt omittam Romanum) quorum quilibet habuit sub se plurimos Episcopos: ergo etiam poterit vnus homo regere vnum episcopatum, & vnum principa-

cipatum. Nam vel est difficilius regere episcopatum, quàm principatum, vel facilius, vel æquè difficile: si primum, ergo si vnus regit duos episcopatus, à maiori reget vnum episcopatum, & vnum principatum: si secundum, ergo si vnus regit duos principatus, à maiori reget vnum principatum, & vnum episcopatum: si tertium, ergo si vnus regit duos principatus, vel duos episcopatus, à simili poterit regere vnum episcopatum, & vnum principatum.

QVARTO qui donauerunt Episcopo Romano, aliisq; Episcopis principatus temporales, pij homines fuerunt, & ea de caussa præcipuè à tota Ecclesia commendati sunt, vt patet de Constatino, & Carolo Magno, & Ludouico eius filio, quinde pius appellatus est: quos etiã aduersarij laudant, & contra, qui eiusmodi principatum auferre conati sunt, vt Aistulphus Rex Longobardorum, Henricus IV. & V. Otho IV. Fridericus I. & II. ab omnibus historicis, vt impij, & sacrilegi notantur.

De AISTVLPHO sic scribit ADO in Chronico anni DCC. XXVII. *Aistulphus*, inquit, *Longobardorum Rex nimis perfidè testamenta dono prædecessorum eius B. Petro collata perrupit, & facultates Romanæ Ecclesiæ militibus suis dedit.* Et infrà: *Aistulphus, vt perfidus, omnia mentitus est.* Et infrà: *Aistulphus diuino iudicio dum venatum pergit, subito percussus interiit.* B. quoq; BERNARDVS epist. 242. ad Rom. vehementer increpat Romanos, quòd ab Eugenio Papa discessissent; causa autem discessionis fuerat, vt ex Platina, & historicis aliis patet, quia Romani nolebant subesse Pontifici in temporalibus, sed more veteri per consules Remp. gubernari volebant. De Henrico IV. vide quæ suprà notauimus lib. 4. cap. 13.

Neq; optimi principes fuerunt solùm ij, qui Apostolicam sedem ita ditarunt, sed etiam pleriq; eorum qui eiusmodi opes, & principatum receperunt. Nam Leonem IV. miraculis claruisse scribit Platina, Leonem IX. omnes Scriptores sanctum vocant, & miraculis claruisse scribunt Sigebertus, atq; Otho Frisingensis. Gregorium VII. illustrẽ miraculis fuisse, atq; etiam virum optimum scribit Lambertus Schaffnaburgensis, & nos de eodem multa diximus libro superiore. Celestini V. vitam sanctissimam, & miraculis pleniss imam describit Petrus ab Aliaco Episcopus Cameracensis. Deniq; Adrianum I. Leonem III. Nicolaum I. Innocentium III. aliosque non-

nonnullos, scriptores omnes laudant, quos tamen satis constat, hunc principatum vnà cum pontificatu administrasse.

DENIQVE probatur VLTIMO experientia. Nam etsi absolutè fortè præstaret, Pontifices tractare solùm spiritualia, & reges temporalia; tamen propter malitiam temporum experientia clamat, non solùm vtiliter, sed etiam necessariò, & singulari Dei prouidentia donatos fuisse Pontifici, aliisq; Episcopis temporales aliquos principatus. Si enim in Germania Episcopi principes non fuissent, nulli ad hanc diem in suis sedibus permansissent: sicut ergo in Testamento veteri non fuerunt Pontifices sine imperio temporali, & tamen vltimis temporibus, non poterat religio consistere, & defendi, nisi Pontifices etiam Reges essent, nimirum tempore Machabæorum. Ita quoq; accidisse videmus Ecclesiæ, vt quæ primis temporibus ad maiestatem suam tuendam temporali principatu non egebat, nunc eodem necessario indigere videatur.

IAM VERO quod iure habeat summus Pontifex eum principatum, quem habet, probari posset facilè, quia dono principum habuit. Sic enim scribit ADO in Chronico anni DCC. XXVII. *Insuper Pipinus Rex Rauennam, totamq; Pentapolim S. Apostolis Petro & Paulo tradidit.* Et exstat in decreto Gratiani dist. 63. constitutio Ludouici I. Caroli Magni filij in hanc formam: *Ego* LVDOVICVS *Romanorum Imperator Augustus statuo, & concedo per hoc pactum confirmationis nostræ tibi B. Petro principi Apostolorum, & per te Vicario tuo domino Paschali Pontifici summo, & successoribus eius in perpetuum, sicut à prædecessoribus Vestris Vsq; nunc in Vestra potestate, & ditione tenuistis, & disposuistis Romanam ciuitatem cum ducatu suo, & suburbanis, & territoriis eius montanis, & maritimis, littoribus, & portubus, seu cunctis ciuitatibus, castellis, oppidis, ac villis in Thuscia partibus.*

Item LEO Episcopus Hostiensis lib. 1. Chronici Cassinensis cap. 9. *Fecit,* inquit, *idem inclytus Rex* (Pipinus) *cum filiis suis concessionem B. Petro eiusque* VICARIO *de ciuitatibus Italiæ ac territoriis per designatos fines. A Lunis cum insula Corsita, inde in Suranum, in montẽ Bardonem, Vercetum, Parmam, Rhegium, Mantuam, & montem Silicis, simulque Vniuersum exarchatum Rauennæ, sicut antiquitus fuit, cum prouinciis Venetiarũ & Histriæ: cunctumq; ducatũ Spoletinum,*

ac

ac Beneuentanum. Et infrà: *Demum idem Rex vnà cum Romano Pontifice in Italiam veniens Rauennam & alias vrbes ciuitates Aistulpho memorato sublatas Apostolicæ sedi subiecit.* Idem Leo lib.3.cap.48. *Anno,* inquit, *incarnationis Dominicæ M.L.XXIX. Mathilda comitissa, Henrici Imperatoris exercitum timens, Liguriam, & Thusciam prouincias Gregorio Papæ, & S. R. E. deuotissimè obtulit.* Et exstant Romæ authentica instrumenta harum & similium donationum. Sed etiamsi nihil horum exstaret, abundè sufficeret præscriptio DCCC. annorum. Nam etiam regna, & imperia per latrocinium acquisita, tandem longo tempore fiunt legitima. Alioqui enim quo iure Iulius Cæsar occupauit Romanum imperium? & tamen tempore Tiberij Christus ait Matt. 22. *Reddite quæ sunt Cæsaris Cæsari.* Quo iure Franci Galliam, Saxones Britanniam, Gothi Hispaniam inuaserunt? & tamè quis hoc tempore regna ab illis constituta illegitima esse diceret?

CAPVT X.

Soluuntur argumenta contraria.

SVPEREST argumenta soluere. PRIMO obiicit CALVINVS lib.4.Instit.cap.11.§.8. illud Matt.20. *Reges Gentium dominãtur eorum, vos autem non sic. Significat enim Dominus,* inquit Caluinus, *non modò pastoris officium distinctũ esse ab officio principis, sed res esse magis separatas, quàm vt in vnum hominẽ coire queant.* Et quoniam videbat Caluinus posse obiici templum Mosis; subiungit: *Nam quod Moses vtrumq; simul sustinuit, primùm, raro id miraculo factum est: deinde fuit temporarium, donec res melius componerentur. Vbi autem certa forma à Domino præscribitur, ciuilis gubernatio ei relinquitur, sacerdotium iubetur fratri resignare. & meritò. est enim supra naturam vt vnus homo vtrique oneri sufficiat.*

RESPONDEO dupliciter; PRIMO, Dominum hîc solum instituere meros principes Ecclesiasticos, ac docere, debere eos, vt tales sunt, præesse subditis non more regum & dominorum, sed more patrum & pastorum. Non autem sequitur hinc, non posse vnum, & eundem esse Episcopum & Principem.

Exem-

Exemplum autem Mosis, quod Caluinus conatur eludere, omnino conuincit. Quod enim ille dicit, raro miraculo id factum esse, manifestè falsum ostendunt exempla allata de Melchisedech, Heli, Iuda Machabæo, & aliis. Quod etiam addit, id esse factum ad tempus, donec Aaron consecraretur, falsum esse ostendit B. Augustinus quæst. 23. in Leuit. vbi dicit, eodem tempore ambos fuisse Pontifices Mosem & Aaronem; & probatur ex eo quod deposuit Aaronem Moses, tanquam Pontifex, consecrauitque Eleazarum filium Aaronis in locum eius, vt habetur Num. 20. Et præterea, si post Aaronem ordinatum non poterat amplius in vnam personam coire principatus, & sacerdotium, quomodo Heli per annos XL. fuit sacerdos, & princeps? quomodo Machabæi per annos pluſquam centum?

Dico SECVNDO, Dominum illis verbis non prohibere Episcopis dominatum, qualis esse potest regum, & principum piorum, sed qualis est regum ignorantium Deum, qui tyranni potius sunt, quàm reges. Id quod patet ex verborum Græcorum proprietate. Nam Matthæus non ait: κυριεύουσιν αὐτῶν, id est, dominantur simpliciter, sed κατακυριεύουσιν, id est, violenter dominantur. Sicut 1. Pet. 5. *Non dominantes in cleris*, habetur, μηδ' ὡς κατακυριεύοντες τῶν κληρῶν. & Iosue 15. legimus: *Dixit Caleb, qui percusserit Cariath-sepher, & ceperit eam*, Græcè, καὶ κατακυριεύσει αὐτῆς, id est, vi dominatus fuerit eius, &c. Vnde 2. Petr. 2. & in epistol. Iudæ, videmus hæreticos reprehendi, quod κυριότητα contemnant.

SECVNDO obiicit ibidem §. 9. illud Luc. 12. *O homo quis me constituit iudicem, aut diuisorem inter vos?* Dominus reiecit munus iudicandi tanquam non consentaneum muneri prædicatoris, & ministri verbi: sicut etiam Apostoli Act. 6. dixerunt: *Non est æquum nos relinquere verbum Dei, & ministrare mensis.* At non potest hæc munera reiicere, qui est Princeps.

Ad verba Domini responderi posset, Dominum in hoc mundo suscepisse personam Pontificis, non Principis tem-

poralis, & illis verbis monuisse simplices Pontifices, ne se misceant alienis negotiis. At melius potest dici, generaliter in vtroque loco admoneri Pontifices & Principes, ne minutis, & vilibus officiis ita occupentur, vt omittere cogantur maiora. Hoc modo Iethro cùm vidisset Mosem totà die sedere ad iudicandum, Exod. 18. sapienter eum admonuit, non vt deponeret principatum politicum, & seruaret solum Ecclesiasticum, sed vt constitueret minores Iudices, qui satisfacerent populo in rebus leuioribus, & grauiora quæque tam politica, quàm Ecclesiastica ad se referrent. Sic etiam B. Bernardus lib. 1. de considerat. iisdem verbis Domini in medium adductis hortatur Pontificem, vt iudicia rerùm temporalium aliis dimittat, quam tamen sciebat iam tunc Principem temporalem fuisse.

Sic denique Apostoli ita omiserunt in Hierusalem curam ministrandi mensis, vt tamen præsiderent etiam in temporalibus toti illi Ecclesiæ. Vnde Galat. 2. Petrus, & Iacobus, & Ioannes solliciti pro fratribus, qui erant in Hierusalem, rogant Paulum, & Barnabam, vt memores sint colligere aliquam eleemosynam, & mittere in Hierusalem. Illi verò id fecerunt, & collectam pecuniam ipsimet detulerunt, non ad Diaconos præfectos mensis, sed ad seniores, vt habetur Actor. 11.

TERTIO obiicit Caluinus ibidem §. 11. verba B. Bernardi lib. 2. de consider. *Apostolis interdicitur dominatus, ergo tu, & tibi vsurpare aude aut dominans apostolatum, aut Apostolicus dominatum. Forma Apostolica hæc est, interdicitur dominatio, indicitur ministratio.* RESPONDEO, Bernardum loqui de Pontifice, vt Pontifex est totius Ecclesiæ, & secundum id quod habet ex Christi institutione. Nam paulò antè dixerat: *Esto, vt alia quacunque ratione hæc tibi vendices, sed non Apostolico iure. nec enim tibi ille dare, quod non habuit, potuit, &c.* Itaque vult Bernardus Pontificem, vt pastor est ouium, non debere eis dominari, sed eas pascere: at sicut nihilominus iisdem ouibus, vt sunt ciues Reipub. dominatur princeps politicus, ita potest iisdem dominari eadem ratione Pontifex, si sit eorum politicus princeps.

QVARTO

QVARTO obiicit ibidem §. 14. verba B. Gregorij, qui lib.4. epist.44. dicit anathema Episcopo, qui iubet alicui ago more fiscali titulum imprimi. RESPONDEO; nihil esse mirandum, si Gregorius noluit Episcopos, nec etiam præfectos patrimoniorum Romanæ Ecclesiæ vti more fiscali in agris Ecclesiæ recuperandis. Nam nondum habuerat Ecclesia politicum principatum, sed possidebat bona temporalia ad eum modum, quo priuati ciues possident. Itaque æquum erat, vt agros, quos suos esse censebat Ecclesia, si fortè ab aliis occuparentur, in iudicio legitimo eos repeteret: non autem more fiscali propria sibi auctoritate vendicaret.

QVINTO obiiciunt alij illud 2. Timot. 2. *Nemo militans Deo implicat se negotiis secularibus.* Quæ verba dicuntur Episcopo. At non potest princeps non se implicare negotiis secularibus. RESPONDEO; negotia secularia hoc loco non vocari regimen politicum, sed curam parandi victus, & proinde negotiationes, & mercimonia, & similia. Est enim Græcè, τοῦ βίου πραγματείαις, id est, negotiis vitæ, seu victus. Vbi etiam notandum, non haberi in Græco, nec in omnibus Latinis codicibus illud, Deo, sed generaliter ὁ δεὶς στρατεύομενος ἐμπλέκεται ταῖς τοῦ βίου πραγματείαις. Et est sensus; Dixi vt labores sicut bonus miles Christi. Porrò bonus miles non est sollicitus circa victum, & corporis curam, sed comedit, & bibit quando potest, & quomodo potest, dormit humi, vestitur magis ferro, quàm panno, &c. Itaque Apostolus non prohibet regimen politicum, sed nimiam sollicitudinem circa vitam corporalem: &, vt bene monuit Chrysostomus, dicuntur hæc à Paulo tam Episcopo, quàm aliis hominibus. Omnes enim, etiam Laici, etiam Reges, milites Christi esse debent.

SEXTO obiiciunt verba Nicolai I. epist. ad Michaëlem, vbi dicit fuisse quidem ante Christi aduentum eosdem Reges, & Pontifices, at Christum verum Regem, & Pontificem ista disiunxisse: *Cùm ad Verum*, inquit, *Ventum est, Vltra sibi nec Imperator iura pontificatus arripuit, nec Pontifex nomen imperatorium Vsurpauit, &c.*

RESPONDEO; Nicolaum noluisse negare, posse Pontifici conuenire temporale aliquod dominium. Nam ipse erat

Pontifex, & simul princeps politicus Romæ & Rauennæ, aliarumque ciuitatum, quas dudum acceperant maiores eius ab Imperatoribus: sed solùm voluisse dicere, non contenire vt idem sit Pontifex totius orbis, & simul Imperator etiam totius orbis. Non quod hoc repugnet Euangelio, & nullo modo possit fieri, sed quia Christus ad conseruandam humilitatem, voluit Pontificem indigere Imperatoris defensione in temporalibus, & simul Imperatorem indigere Pontificis directione in spiritualibus. Quod autem Christus voluerit, patet ex eo, quod reliquit imperium Tiberio, & Petro solùm contulit pontificatum.

Finis tertiæ Controuersiæ generalis.

DE

De Translatione IMPERII ROMANI A GRÆCIS AD FRANCOS,

ADVERSVS MATTHIAM FLACCIVM ILLYRICVM, LIBRI TRES.

AVCTORE
ROBERTO BELLARMINO E SOCIETATE IESV.

SVMMA LIBRI PRIMI.

Romanum Imperium à Græcis ad Francos summi Pontificis auctoritate translatum.

CAPITA LIBRI I.

CAP. I. *Contradictiones duodecim Illyrici detegit.*

II. *Mendacia viginti eiusdem Illyrici refellit.*

III. *Prolegomena aduersarij confutat, & eam controuersiam explicat, quæ fuit Hadriano Summo Pontifici cũ Friderico Ænobarbo Imperatore.*

IV. *Testimoniis Historicorum supra triginta demonstrat, Imperium Romanum summi Pontificis auctoritate ad Francos à Græcis esse trãslatum.*

V. *Testimoniis duodecim Principum idem confirmat.*

VI. *Idem asserit testimoniis septem summorum Pontificum.*

VII. *Imperium Romanum non esse à Francis acquisitum iure belli.*

VIII. *Non accepisse Carolum Magnum à Deo immediatè Imperij dignitatem.*

IX. *Imperium Romanum non esse deuolutum ad Carolum Magnum iure successionis hæreditariæ.*

X. *Imperium Romanum non esse delatum ad Francos auctore Senatu Populóue Romano.*

XI. *Imperium Romanum non fuisse à Græco Imperatore Carolo Magno traditum.*

XII. *Summum Pontificem iure suo Romanum Imperium transferre potuisse, ac reipsa ad Francos transtulisse.*

XIII. *Obiectiones Illyrici dissoluit, aut iam antè dissolutas demonstrat.*

SVMMA LIBRI II.

Romanũ Imperium à familia Caroli Magni & gente Francorum ad familiam Othonum, & gentem Saxonum, Summi Pontificis auctoritate translatũ.

CAPITA LIBRI II.

CAP. I. *Successionem explicat Caroli Magni.*

II. *Othonem I. non autem Henricum aut Conradum, Imperatorem primum ex gente Saxonum fuisse demonstrat.*

III. *Eundẽ Othonem à Summo Pontifice Iohanne XII. ad Imperium prouectum ostendit.*

IV. *Obiectiones Illyrici diluit.*

SVMMA LIBRI III.

Septem Electores Imperij à Summo Pontifice Gregorio V. potissimùm institutos.

CAPITA LIBRI III.

CAP. I. *Electores ante Gregorij X. Pontificis & Friderici II. Imperatoris tempora designatos.*

II. *Obiectiones Onuphrij refellit.*

III. *Electores Imperij non ab Othone III. Imperante, sed à Gregorio V. Pontifice Maximo institutos ostendit.*

IV. *Obiectiones Illyrici dissoluit, ac mendacia plurima auctoris eiusdem detegit, & redarguit.*

LIBER

LIBER PRIMVS.

ARGVMENTVM ET PARTITIO TOTIVS LIBRI.

SCRIPTVRVS DE TRANSlatione Imperij Romani à Græcis ad Germanos, aduersus mendaciſsimum librum, quem ante paucos annos de eodem argumẽto edidit Matthias Flaccius Illyricus; operæpretium me facturum exiſtimaui, ſi quemadmodum ipſe prolegomena quædam præmiſit, ita quoq; & ego loco prolegomenorum pauca quædam præmittam tum de contradictionibus, tum de mendaciis eiuſdem Illyrici manifeſtis atque craſsiſsimis. Ita enim ſpero fore, vt hominis huius inconſtantia & impudentia patefacta, ſimul etiam aditus patefiat veritati in aures atque animos illorum quos iam fortè falſitas occupauit, quibuſq; ille ſuis artibus, & multa hiſtoriarũ confuſione & varietate tenebras offudit. Deinde ad rem ipſam aggrediar hoc ordine. Quoniam Illyricus, vt eſt inconſtans, & varius, vno in loco do-

cet non esse trãslatum Imperium Rom. Pontificis auctoritate à Græcis in Frãcos, seu Germanos; in alio verò fatetur id quidem, sed affirmat iniustè & impiè factũ, esseq; hanc translationem principuum miraculũ Antichristi: propterea primùm demonstrare conabor, verè translationem esse factam Summi Pontificis auctoritate; atq; argumẽta desumam ex consensu omnium Historicorum, ex confessione Imperatorum ac Principum illorum, ex testimoniis veterũ Romanorum Pontificum, ac demũ ex refutatione omnium eorum iurium vel titulorum quos aduersarij prætendunt. Ostendam enim certissimis rationibus, Carolum Magnũ, quem Imperatorem Romanum fuisse nec Illyricus, neq; alius quispiam negat, ad eã dignitatem peruenisse nec iure belli atq; armorum, nec immediata vocatione Dei, nec successione hæreditaria, nec dono Græcorum, nec denique electione Senatus Populiq; Romani: proinde aut Carolum à Pontifice Imperium habuisse, aut omnino nõ habuisse. Deinde planum faciam, id quod Summus Pontifex in hac trãslatione Imperij fecit, ritè an iure esse factum. Addam postremò, vt nihil eorũ quæ Illyricus tractat prætermisisse videar, de translatione Imperij, si tamen translatio dicenda est, ex familia Caroli Magni in Saxones, & de institutione septem Imperij Electorum.

CAPVT

CAPVT PRIMVM.

Complectitur contradictiones Illyrici.

EGITVR NOSTER ILLYRICVS (VT ORdiamur ab eo quod primo loco propositũ est) pro sua grauitate & constantia in asserendis sententiis, non tam quid sit in re considerare solet, quàm quid proposito suo maximè deseruiat. Itaque si affirmare aliquid, causę quam defendit vtile est, confidenter affirmat; si rursum illud ipsum negare, rei suæ conducere putat, audacter negat; parum omnino laborans, cohæreántne scripta sua inter se, an secum ipsa pugnent, & vtrum vnum alteri opem ferat, an potiùs, tanquam in bello sociali, vnum euertatur ab altero.

I. In libro quem nuper edidit de translatione Imperij, passim figmentum, & fabulas appellat, quod vulgò creditur, Imperium Romanum translatum à Græcis ad Germanos Summi Pontificis auctoritate. Atque vt aliquem certum locum notemus, titulus secundæ partis primi capitis hic est: *Quòd non sit facta per Papas Imperij translatio à Græcis ad Germanos.*

Sed nimirum cùm hæc scriberet, oblitus erat quid paulò antè scripsisset. Nam in libro contra Primatum Papæ penè extremo notas Antichristi explicans, quinto loco hanc ponit de translatione Imperij, & quidem his verbis: *Antichristus apparebit cùm Romani regni defectio fiet, & reddet Romanis libertatem, sub suo tamen nomine: hoc accidit ante annos* DCC. *cùm Romanum Imperium ruebat, & à Papa non tamquam Cæsare dictatore, consule, aut senatore, sed vt à Papa Romano nonnihil instauratum est: tunc enim Papa suam potentiam & impietatem propagauit.* Sic Apocal. 13. *læsa bestia ab alia simili agni bestia honoratur.*] Nec solùm in eo libro, sed etiam in Centuriis idem affirmat Illyricus. Sic enim scribit Cent. 8. cap. 10. col. 751. *Atque ita Imperium Romanum ad Carolum, & Francos* (Leo III.) *transtulit, & tamen sibi reseruauit ius Francis imperandi. atq; hinc factum est deinceps,*

Vt qui Imperij sceptrum acciperent, à Pontifice inaugurentur; estq; hæc translatio præcipuum ex miraculis Antichristi, Apoc. 13. & 17.] Quid hîc Illyrice eliges? si transtulit Romanus Pontifex Imperium in Francos, totus liber tuus de translatione Imperij corruit: si non transtulit, corruunt partes non exiguæ tum ex libro tuo contra Primatum, tum ex Historiarum tuarum Centuriis. Imo verò, siue transtulit Papa Romanus Imperium in Francos, siue non transtulit, corruit liber tuus de translatione Imperij. Siquidem Papam esse Antichristum, ex verbo Dei efficacissima ducta ratione demonstrasse te putas in locis paulo antè citatis, quia videlicet Papa dum Imperium Occidentale instaurauit, curauit vt tu quidem interpretaris) plagam bestiæ, quod est miraculum, & nota præcipua Antichristi, Apoc. 13. & 17. Igitur in libro de translatione Imperij dum contendis tam acriter, non esse Papam auctorem Occidentalis Imperij; quid aliud contendis, quàm vt efficere, vt credamus falsam esse tuam illam demonstrationem qua ex verbo Dei probare volebas, Papam esse Antichristum? & tamen in hoc ipso libro, tertio quoque verbo repetis Papam esse Antichristum, in quo tu ipse tuam præcipuam demonstrationem labefactas, qua effici credebas, Papam esse Antichristum. Sed pergamus ad cætera.

II In hoc ipso libro de translatione Imperij in epistola dedicatoria affirmat Illyricus ius in Imperium Romanum Germanos adeptos esse ante annos M. D. cùm videlicet Arminio duce duas Aquilas Romanis eripuerunt; atque in huius rei signũ bicipitem Aquilam Germanos Imperatores in insignibus suis præferre. *Huc*, inquit, *referre possis, quòd & mox post Iulium, sub Augusto Germani duas Aquilas Romanis infestissimo bello abstulerunt.*] Et infrà: *Quandocunque igitur volet Romanus sacrificus, aliiq; Imperij æmuli, cognoscere Germanorum monarchiæ originem, ac ius, intueantur modò, ac contemplentur eius gloriosa insignia bicipitem Aquilam ostentantia; & mox ea illos de origine iureq; suo abundè edocebit, ac vel inuitos conuincet.*] Hæc ille. Sed hæc somnia, quæ nos infrà cap. 6. refutabimus, refellit etiam ipse idē Illyricus cùm ita loquitur Centur. 9. cap. 16. col. 621. *Aquila Romana in duo capita statim in initio huius sæculi* (quod est ab anno DCCC ad DCCCC.) *diuisa est. Nam Carolus Magnus à Leone Pontifice*

ifice cum consensu Senatus & Populi Romani Imperator Occidentis solenni ritu inauguratur anno Domini DCCC. I.] Quomodo, quæso, ista cohærent, vt ante annos M.D. cœperit Aquila biceps, & ius, atque origo Imperij Germanici; & tamen Aquila Romana anno D C C C. I. id est, ante annos DCC. diuisa primùm fuerit, cùm Carolus Magnus à Leone Pontifice Imperator Occidentis primus inauguratus est?

III. Rursum in libro de translatione Imperij, cap. 1. pag. 9. Audet (inquit Illyricus) Gelasius Papa ad Anastasium Imperatorem scribens, 15. q. 6. can. Alius, affirmare Zachariam Papam deposuisse Hildericum Regem Francorum, & transtulisse regnum in Pipinum Caroli patrem.] Et infrà: Tale mẽdacium ausus est Papa confingere, & Gratianus suæ rapsodiæ Decretorum inserere.] Hæc ibi. At in Historia longè aliter. Sic enim scribit Cent. 8. cap. 10. colum. 706. Pipino Zacharias Papa regnum Francorum dedit, idque ei tutum præstitit deposito, & in monachũ consecrato Carolomanno fratre eius, & Hilderico Rege priore.] Poteratne clariùs secum pugnare, & vno in loco destruere quod in alio affirmauit?

IV. In libro eodem de translatione Imperij, cap. 1. pag. 12. affirmat Illyricus Summos Pontifices quondam seruos & mancipia fuisse Caroli; nunc è contrario à Summis Pontificibus adigi Cæsares ad turpissima pedum oscula. Quàm fœda, inquit, est ista vanitas, quòd Papistæ fingunt, illos seruos & mancipia Caroli Imperium Romanum in Carolum transtulisse, eumque sibi vt vasallum quendam dato feudo obligasse; vt nũc arctissimis iuramentis Cæsares sibi obstringunt, & etiam ad turpissima pedum oscula adigunt.] Sed audi rursum eiusdem Illyrici verba ex Centur. 8. cap. 10. col. 724. Pipinus, inquit, & Carolus filius eius, in terram prostrati, pedes eius (Stephani Papæ) osculati sunt, & stapedes eius apprehẽderunt, & frænum equi illius tenentes, stratoris officia ei præstiterunt.] Quid hîc dices Illyrice? Si Papa mancipium erat Caroli, quî factum est, vt non Papa Caroli, sed Carolus Papæ stapedes apprehenderit, & stratoris officium ei præstiterit? Et si nunc primùm cœpit Papa Principes adigere ad oscula pedum, quo pacto ante annos propè DCCC. Pipinus & Carolus humi strati, Pontificis pedes, nullo cogente, nisi Dei metu ac reuerentia, Christi Vicario debita, osculabantur?

V. Ea-

V. Eadem pag. 12. in libro de translatione Imperij inscribit Illyricus: Testantur quoq; omnes Historici, etiamsi, qui Papis sunt addictissimi, Leonem Papam mox vt electus fuit in Papam, misisse ad Carolum Magnũ legationem vna cum clauibus sancti Petri, quod est Papale insigne, & vexillum vrbis Romæ cum Aquilis, petiisseque iuxta Synodum Adriani, cõfirmationem sui, & vt aliquis mitteretur qui Romanos Carolo denuò iuramento adstringeret; quod fuit extrema subiectionis indicium.] Hæc ibi. In Centuriis cõtrarium legimus, nimirum petiisse Leonem vt aliqui à Carolo mitterentur qui Romanos non Carolo, sed ipsi Papæ iuramento adstringerent: sic enim legimus Cent. 8. cap. 10. col. 750. Legatos ergo insciο senatu cum muneribus ad Carolum mittit, eique lucras claues, insigne Pontificiæ dignitatis, & vexillum vrbis Romæ, seu Aquilam signum Imperij Romani offert, seque & vrbem Romam eius fidei commẽdat, ac postulat vt suos Romam ableget, qui populum Romanum ad suam fidem atque subiectionem Sacramento firmarent: iuxta annales Francorum.] Quæ verba alij (hoc est, Illyricus idem in alio loco) intelligunt, quòd iusserit Romanos Francis fidem iurare, sed id non tam facilè esset impetratum. Quare verisimilius est, quòd petierit Romanos eò adigi, vt Pontifici iusiurandum præstarent. Quare Engelbertus, vel Agilbertus, Abbas sancti Richarij, iussu Caroli compulit Romanum populum fidelitatem iurare Pontifici.

VI. Pag. 22. Italiam ab Odoacre occupatam affirmat Leone Bessicano Imperatore. At Cent. 5. cap. 16. col. 1526. scribit id accidisse sub Zenone, qui post Leonem iuniorem Leoni seniori, id est, Bessicano successit.

VII. Pag. 26. & sequentibus, Theodoricum Ostrogothum, Imperatorem Romanorum & Augustum, ac purpura Cæsarea ornatum fuisse susè docet, ac multis testimoniis confirmat. At Cent. 6. cap. 16. col. 840. disertis verbis dicit, Theodoricum eundem nec nomen nec insignia Imperatorum Romanorum vnquam habuisse.

VIII. Pag. 49. Carolo Magno Imperium Occidentis donatum fuisse scribit ab Irene, antequam idem Carolus à Leone coronaretur. At Cent. 9. cap. 16. col. 621. scribit Græcos in Imperium Caroli quodammodo consensisse, quòd non pos-

sent

sent id mutare quod Leo fecerat Romæ, quando Carolum Imperatorem appellauit.

IX. Neque verò de Electoribus Imperij minor est apud Illyricum quàm de ipsa Imperij translatione dissensio. Nam in libro de translatione Imperij, cap. 5. pag. 89. habẽtur hæc verba: Hîc quoque, vt vbique alibi, Pontificiorum parasitarum mendacia grassantur. dicunt enim quòd imperante Othone III. Gregorius V. Germanus malè à Romanis tractatus, suaque sede pulsus, decretũ tulerit, quòd septem Germani Principes, loco Romani Populi Senatusque, Imperatores in perpetuam posteritatem eligere deberent. quod eorum figmentum mox euidenter, Deo dante, redarguemus.] At in historia Ecclesiastica; Cent. 10. cap. 10. col. 546. habentur hæc alia eiusdem Illyrici verba, quæ pugnent nec ne cum præcedentibus, vel ipse Illyricus iudex esto: Gregorius vndecimo sui exilij mense, pristinæ dignitati per Imperatorem restitutus, suam patriam insigni aliqua dignitate ornaturus, sanxit, vt penes solos Germanos eligẽdi Regem esset ius ac potestas, qui post diadema à Romano Pontifice acceptum, Imperator & Augustus appellaretur. Suntque Electores constituti, Mogũtinus, Treuirensis, & Colonien sis Archiepiscopi, Marchio Brandeburgensis, Comes Palatinus Rheni, Saxoniæ Dux, & Rex Bohemiæ, qui paribus suffragiis Electorum existentibus, litem inter eos dirimat.] Ne autem liber de translatione Imperij solùm cum aliis eiusdem Illyrici libris, & non etiam ipse secum pugnare videatur, annotemus adhuc vnam vel alteram contradictionem.

X. In ipso igitur libro de translatione Imperij cap. 1. pag. 5. sic Illyricus loquitur: *Dei solius est iste titulus: Mea sunt omnia; ego do ea cui volo; ego transfero regna, ac monarchias de gente in gentem pro meo arbitrio. Horrenda ergo blasphemia est, quod Antichristus, sicut in aliis omnibus se Deo exæquauit, imò & supra eum extulit, ita in hoc quoq; gloriatur; suum esse transferre Imperia ac Regna ad quemcunque velit; seq; transtulisse Imperium à Græcis ad Francos, & porrò à Francis ad Germanos.*] Hæc ibi. At infrà cap. 2. pag. 21. non vult solius Dei esse transferre imperia, sed etiam hominum. Siquidem docet non semel translatum fuisse Imperium à Græcis ad Germanos: *Romani*, inquit, *aut potiùs Constantino-*

stantinopolitani Imperatores sæpiùs ius Occidentalis Imperij Germanis tradiderunt.] Et mox pag. 22. *Prima igitur, inquit, translatio facta est sub Leone Beßicano, Constantinopolitano Imperatore, circa annum CCCC. LX. in Othacarum aut Odoacrem.*] Et infrà ponit secundam translationem factam à Zenone Imperatore in Theodoricum; tertiam ab Anastasio in Clodoueum; & quartam ab Irene in Carolum. Sed horrenda blasphemia est, quòd Papa asserat, se trãstulisse Imperium in Germanos, quia transferre imperia soli Deo conuenit; quomodo non est horrenda blasphemia, quòd Illyricus asserit, à Leone Bessicano, vel eius militibus, translatum Imperium in Odoacrem, à Zenone in Theodoricum, ab Anastasio in Clodoueum, ab Irene in Carolum?

XI. Et si Antichristus est, & Deo se exæquat, vel supra ipsum extollit, qui audet regna transferre, quod soli Deo est proprium; certè Antichristi fuerunt Leonis milites, nec non Zeno, Anastasius, & Irene Imperatores, qui re ipsa (vt Illyricus dicit) imperium transtulerunt, ac Dei potestatem vsurparunt. Papa verò non modò non est Antichristus, sed etiam Antichristo omnino contrarius, cùm non solùm Imperium non transtulerit, nec Deo se æquauerit, sed etiam (vt idem Illyricus scribit pag. 12. se vt seruum ac mancipium Imperatori subiecerit. nonne igitur Illyricus manifestè secum pugnat, cùm passim in hoc suo libro Papam Antichristũ vocat, & quidem extollentem se supra ipsum Deum; & tamen in eodem libro tam humilem facit eundem Papam, vt se mancipium & iuratum seruum Imperatoris esse fateatur?

XII. Rursum in eodem libro cap. 1. pag. 12. *Ipsa*, inquit Illyricus, *vox translationis eos euidentissimè mẽdacij redarguit: nam si transtulerunt Papæ Imperium à Græcis ad Francos, sequitur Græcos esse planè priuatos Imperiali dignitate.*] Hæc ibi. Sed paulo pòst pag. 22. & sequentibus numerat Illyricus quatuor translationes factas à Græcis ad Germanos, manente nihilominus etiam Græcis Imperiali dignitate: quæ videlicet nõ totum Imperium, sed altera pars dumtaxat, quæ Occidentale Imperium dicitur, translatum fuit. Aut igitur ipsa vox translationis Illyricum arguit euidentissimè mendacij, cùm ait pag. 22. translatum Imperium à Græcis in Germanos à militibus, Zenone, Anastasio, & Irene; aut falsum est scripsit

scripsit pag. 12. nam vtrumque simul nulla ratione defendi potest.

XIII. Sed insignis contradictio, & contumeliosa in Romanum Imperium, habetur ad finem epistolæ dedicatoriæ: vbi sic Illyricus de se ipse loquitur, *Testor*, inquit, *me ab omnibus sectis, erroribusq; à Romano Imperio, & Augustana Confessione damnatis abhorrere*.] hæc enim verba manifestam implicant contradictionem, nisi Romanum Imperium Augustanæ Confessionis patronum, vel sectatorem Illyricus faciat. quod certè facere non poterit, nisi cum manifesta ratione pugnare velit: constat enim Confessioni Augustanæ solùm ex Roman. Imperio adhæsisse ac scripsisse Electorem vnũ, Principes sex, & ciuitates liberas duas: eandem verò Confessionem in eodem Augustano conuentu publicè reprobatam ac damnatam ab ipso Romanorum Imperatore Carolo eius nominis V. ab electoribus quinque, à Principibus Imperij partim Ecclesiastis, partim secularibus septem supra centum, ac demum à liberis Imperialibus Ciuitatibus nouem, & triginta. tot enim fuisse Catholicos Principes, & Status Imperij, qui in damnationẽ Confessionis subscripserunt, & subscriptionem sigillis suis munierunt; testis est Iohannes Cochlæus, qui in eo conuentu præsens interfuit, in actis Lutheri anni M.D.XXX. & M.D.XXXI. Cùm igitur Romanus Imperator cum longè maiore parte Principum, & Statuum Imperialium Augustanam Confessionem damnauerit, meritò ea ab Imperio Romano damnata existimanda est. nam si Imperator, vt caput Imperij, Imperium vniuersum repræsentat; quanto magis & certiùs conuentus Principum & Statuum fermè omnium vnà cum ipso Cæsare Imperium vniuersum repræsentabit? Quocirca meritò Philippus Melanchthon in epist. ad Iohãnem Obernburgeium ita scribit: Non delector recordatione Comitiorum Augustanorum, in quibus tristi ac atroci sentẽtia damnati sumus. Eligat iam Illyricus vtrum voluerit: aut sequitur Imperij Romani sententiam, & mentitur cùm ait, se adhærere confessioni Augustanæ: aut sequitur confessionem Augustanam, & mentitur cùm ait, se abhorrere ab erroribus ab Imperio Romano damnatis. vtrumque certè simul verum esse nullo modo potest.

CAPVT II.

Continet mendacia Illyrici.

VENIAMVS nũc ad alteram partem Prolegomenorum, id est, ad mendacia quibus vndique scatet Illyrici libellus.

Ac primùm ipsam epistolam, qua librũ suum dedicat Imperatori Maximiliano, omnibusq; Imperij Principibus, totam ferè mendaciis texuit; vt mirũm sit eum tam impudenter tantis viris imponere voluisse.

I. Nõ procul ab initio scribit politici Magistratus gloriam & dignitatem per Lutheri doctrinam esse illustratam, & contra seductores & oppressores ornatam, & vindicatam. Hoc (inquit) tempore instaurati Euangelij non vno modo gloria dignitasque politici Magistratus est verbo Dei illustrata, & contra seductores, eiusq; oppressores speciosè ornata, & vindicata; quantumuis illi contrarium fingant.] At quàm hoc sit verum, testantur in primis libri ipsius Lutheri, quibus ea Principes omnes in contemptum & inuidiam adduxit, vt nihil aliud meditari videretur, quàm principatum omnem de medio tollere. Sic enim loquitur in libro de potestate seculari, Principes mundani sunt; mundus autem inimicus est Deo: idcirco, & ipsos quoque facere oportet, quod Deo contrarium, mundo autem consentaneum sit; vt scilicet non fiant infames, sed Principes mundani permaneant. ne miretis igitur si contra Euangelium furunt, & fatuè agunt. Oportet ipsos titulo nominique suo satisfacere. & scire debes quòd ab initio mũdi admodum rara auis est Princeps prudens, adhuc multo rarior Princeps probus. Sunt communiter maximi fatui, aut pessimi nebulones super terram. Quapropter semper pessima quæque ab ipsis exspectanda sunt, & parum boni speerandum est, præsertim in rebus diuinis, quæ ad salutem animarum pertinent. ipsi enim sunt lictores, & carnifices Dei, quibus vtitur ira diuina, &c. & infrà: Si Princeps prosperatur, vt sit prudens, probus aut Christianus, hoc è magnis miraculis vnum est, & precioſissimum signum diuinæ gratiæ super eam prouinciam. nam iuxta communem cursum euenit secundum illud Isaiæ 3. Dabo pueros principes eorum, & effeminati dominabuntur eis. & Oseæ 13. Dabo tibi Regem in furore

furore meo, & auferam in indignatione mea. & infrà: Admodum pauci sunt Principes, qui non habeantur pro fatuis aut nebulonibus. Causa huius est, quia & tales sese demonstrant, & populus communis fit intelligens: & Principum plaga, quam Deus contemptum vocat, potenter progreditur in plebe, & communi populo. & vereor ne prohiberi non possit, nisi Principes agant vt Principes decet, & incipiant rursum cum ratione & modestia gubernare. non ferent, non possunt, nec volunt vestram tyrannidem petulantiamq; diu perferre. Boni Principes & Domini, secundùm hoc agere sciatis; Deus non vult diutiùs permittere. non amplius nunc mundus est vt olim, quando hominem sicut feras venabamini, &c. Item in libro quem inscripsit, Duo Cæsarea mandata discordantia, & contraria, &c. prope finem, Oro (inquit) omnes pios Christianos, dignentur simul precari Deum pro eiusmodi miseris & excæcatis Principibus, quibus nos Deus tribulauit in magna procul dubio ira. ne sequamur eos ad proficiscendum, aut ad contribuendum contra Turcas: quandoquidem Turca decies prudentior, & probior est Principibus nostris. & infra, De his conqueror ex imo corde, cunctis probis Christianis, vt mecum commisereantur super eiusmodi stolidos, fatuos, insanos, furiosos, & amentes moriones. & in fine, Deus (inquit) nos ab ipsis liberet, aliosque nobis ex gratia det regentes, Amen. Ita nimirum nouit Lutherus Principes ornare, atque ad obedientiam & reuerentiam magistratus populos adducere; sed ne solùm vnum testem habeamus, quamuis omni exceptione maiorem, Illyriciani mendacij: proferamus & alterum testem omni fide dignissimum. Imperator Carolus V. in edicto Wormacienſi, quod Imperij Principibus vniuersis consentientibus edidit anno M.D.XXI. inter cætera de Luthero sic ait, Obedientiam (inquit) & regimẽ omne prorsus tollit. vnde populi ad defectionem & rebellionem à suis tam spiritualibus quàm temporalibus dominis faciẽdam, ad rapinas, cædes, incendia, cum magno & manifesto Christianæ Reipublicæ discrimine prouocentur. quinimo cùm vitam quandam solutam, licentiosam, atque ab omni lege explicitam, & verè ferinam inducere conetur, ita ex lex homo leges ipsas omnes damnat & contemnit, vt decreta sanctorum Patrum, & sacros canones publico igni comburere nõ formida-

uerit: facturus peiora ciuili iuri, si non magis sæculi gladium quàm Pontificis excommunicationes & censuras metuisset. Hæc Imperator. Quare si non mentitur Illyricus, mentitur Cæsar cum vniuerso Romano Imperio. vtrum autem verisimilius sit, Augustum Cæsarem cum totillustrissimis Principibus, an vnum Illyricum esse mentitum nemo est qui non videat. Sed quid si addamus & tertium testem, qui iam non verbis, sed rebus ipsis, & factis clamet? vnde enim quæso prodiit ingens illa rebellio rusticorum aduersus Principes anno M. D. XXV. ob quam breuissimo tempore in vna Francosia 292. nobilium arces euersæ sunt, & supra centum millia rusticorum cæsa, nisi ex doctrina Lutheri? Quid aliud Principes Protestantes anno M. D. XLVI. in ipsum suum Imperatorem Carolum V. armauit, nisi doctrina Lutheri? Cur totannos Galliæ vniuersæ in motu fuerunt, nisi ob doctrinam Lutheri? Quis tot rebelles populos Regibus Francorum & Hispanorum fecit, nisi posteritas Lutheri? Quis denique Anabaptistas, qui palam magistratū omnem de medio tollunt in Germania peperit, nisi Lutherus? Et audet tamen Illyricus scribere, per Lutheri euangelium defendi atque ornari contra seductores Papistas politicos Magistratus.

Eadem pagina scribit Illyricus in hunc modum: Cùm antea præstantes viri in politica gubernatione existentes falsa doctrina persuaderentur, se in quodam prophano, carnali, Deoque parum grato vitæ genere versari, ac propemodum de salute sua desperare cogerentur; eoque non rarò, deserta sua diuinitus mandata statione, publicoque bono, sese in latibula, ignauumque ocium monasteriorum abderent. nunc contrà ex verbo Dei certò sciunt nihil suo vitæ genere, si modò rectè, ac in fide Filij Dei obseruatur, vel Deo gratius vel etiam hominum generi vtilius esse.] Hæc ille, qui vna breui sententia quatuor mendacia comprehendit.

II. Primùm enim nullus vnquam probatus auctor in Catholica nostra Ecclesia docuit genus vitæ eorum qui extra monasteria viuunt, parum Deo gratum esse, aut eiusmodi, vt qui in eo versantur, de salute desperare cogantur. quia potiùs in hæreticorum numero ponimus eos qui talia docent. nam & sanctus Augustinus lib. de hæresibus cap. 40. & S. Thomas, qui Lutheranorum iudicio supra modum Papista fuit, in 2. q. 64.

q.66.art.2.scribunt, hæreticos esse illos qui docent non habere spem salutis eos qui ducunt vxores, & res proprias possident, & denique non eo modo viuant quo ij qui dicuntur in Ecclesia Monachi. nec solùm priuatos homines, sed etiam Principes, & Magistratus, atque adeò etiam milites, si Christianè viuant, Deo gratos esse, & spem salutis habere passim Catholici docent, ac præsertim sanctus Augustinus epist.5.ad Marcellinum, & epist.70. ad Bonifacium. & S.Thomas in libris de Regimine Principum. Denique Magister Sententiarum, & cum eo Theologi scholastici omnes lib. 4. dist. 26. & 33.apertissimè docent, statum matrimonij bonum, licitum, sanctum, ac Deo gratum esse. Itaque eos qui in politica gubernatione versantur, in parum Deo grato vitæ genere versari, vt penè desperare de salute cogantur, non doctrina Ecclesiæ, sed mendacium Illyrici existimandum est.

III. Deinde quod Illyricus addit, eos qui à politica administratione ad monasteria se conferunt, deserere diuinitus sibi mandatam stationem, impudens quoque mendacium est: nam vbi (quæso) Deus mandauit, vt qui in politica gubernatione versantur, in ea perseuerent vsque ad mortem? qui magistratu funguntur, si rationibus suis consulere iudicent, abdicare se magistratu; quo verbo Dei prohibentur id facere? Quis ante Illyricum reprehendit, aut non potiùs vehementer laudauit sanctissimos viros Basilium, Naziãzenum, Chrysostomum, Martinum, Paulinum, Augustinum, Gregorium, qui aut militia, aut foro, aut academia, aut senatu, aut prætura seculari relicta, Deo soli seruire in monasteriis maluerunt? Laudãt Germani Historici Lotharium Imperatorem, & Rachim Longobardorum Regem, quòd in monasteriis potiùs quàm in palatiis mori voluerint. Carolomannum, qui relicto principatu Francico, monachatum elegit, diuino succẽsum amore fuisse scribit Abbas Vrspergensis. de quo etiam ac de Rachi multa præclara scribit Leo Hostiensis in Historia Casinensi. De Cœnredo Rege Merciorum in Britannia ita scribit Beda lib.5.Hist.gentis suæ cap.20. Cœnredus, qui regno Merciorum nobilissimè tempore aliquanto præfuerat, nobiliùs multò sceptra regni reliquit: nam venit Romam, ibique attonsus, Pontificatum habente Constantino, ac monachus factus, ad Limina Apostolorum in precibus, ieiuniis,

& eleemosynis vsque ad diem permansit vltimum. & infrà, Venit autem cum illo & filius Sigheri Regis Orientalium Saxonum vocabulo Offa, iuuenis amantissimæ ætatis, & constatis, totique suæ genti ad tenenda seruandaque regni sceptra exoptatissimus. qui pari ductus deuotione mentis, reliquit vxorem, agros, cognatos, & patriam propter Christum, & propter Euangelium, vt in hac vita centuplum acciperet, & in sæculo venturo vitam æternam. & ipse ergo, vbi ad loca sancta Romam peruenerunt, attonsus, & in monachico vitam habitu complens, ad visionem beatorum Apostolorum in cœlis diu desideratam peruenit. Albertus Krantzius lib. 2. Saxoniæ cap. 7. posteaquam scripserat insignem conuictum Adolphi comitis Holsatiæ, qui propter Christum cum opulentissimo & potentissimo Principe pauperrimus monachus factus est, ita subiūxit: Hic tum erat feruor in diuinam religionem apud nobilitatem. & infrà: Hæc est mutatio dexteræ excelsi. quis enim alius ex tam glorioso milite seculi faceret tam humilem peditem Christi?

IV. Et quoniam Illyrico ignauum ocium appellare placuit vitam, quam post relictum seculum præclari isti heroës duxerunt; addamus pauca quædam de isto ipso Adolpho ex eodē libro Krātzij, vt videamus quàm delicato ocio in Christi militia Adolphus frueretur. Monasterium (inquit Krantzius) sui Ordinis ipse manibus multa molitus in oppido Kiil, vbi nūc requiescit, curauit erigere, eleemosynas suorū quondam subditorum humiliter poscens & accipiens: cumque multum solicitè laboraret in erectione dicti monasterij in oppido Kiil, ibat ostiatim lac in hydriam mendicans, vt haberent operarij, & fratres, quo inter laborandum per æstum reficerentur. media iam platea, vbi declinare iter nō poterat, ibat hydriam baiulans lacte plenam: & cùm obuios habuisset filios sublimes in equis; Comitum more secularium, passus est humanitus aliquid, vt rubore cœperit perfundi. sed ille infremuit, & robur mentis aduocans, cùm adhuc in conspectu essent illi, hydriam leuatam super caput euertit, sese totum à vertice lacte perfundens, dixitque, Infelix erubuisti Christi pauperiem, baiulare lac in manibus: nunc vel in capite ostende quid portaueris. quis non iure miretur tantam humilitatem, patientiam, fortitudinem? Hæc Albertus. porrò his non dissimilia de

de Carolomanno refert Leo Hostiensis in Historia monasterij Casinensis.

V. Sed veniamus ad postremum illud, crassimumque mendacium quod Illyricus effutiit cùm ait, Nũc contra ex verbo Dei certò sciunt nihil suo vitæ genere, si modò rectè, ac in fide Filij Dei obseruatur, vel Deo gratius, vel etiam hominũ generi vtilius esse.] Et vbi quæso est hoc verbum Dei? cur testimonium nullum profertur? nam si nihil Deo gratius est, quàm vt homines vitæ huius negotiis, politicæque administrationi se dedant; mentitur igitur Christus, cùm ait adolescenti diuiti: Si vis perfectus esse, vade, vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & habebis thesaurum in cœlo, & veni, sequere me. Matth. 19. & cùm Mariæ contemplationem Marthæ actioni apertissimè anteposuit dicens: Martha, Martha solicita es, & turbaris erga plurima; porrò vnum est necessarium, Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea. Luc. 10. in quæ verba sanctus Augustinus, serm. 27. de verbis Domini, Non tu malam, inquit, sed ista meliorem elegit. Et de loco superiore disputans idem Augustinus in epist. 89. Qui illius, inquit, perfectionis de vendendis rebus suis consilium tam grande, tamque præclarum non receperunt, & tamen à damnabilibus immunes criminibus esurientem Christum pauerunt, non sedebunt quidem cum Christo sublimiter iudicaturi, sed ad ipsius dexteram stabunt misericorditer iudicandi. Sed quoniam de his rebus non est hic locus fusiùs disputandi, adiiciam solum testimonium Eusebij, quo simul & Catholicæ Ecclesiæ sententia explicatur, & quatuor prædicta Illyrici mendacia refelluntur. Sic igitur loquitur Eusebius lib. 1. Demonstrat. Euangel. cap. 8. Cætcrùm ille quidem (Moyses) in tabulis inanimatis; hic autem Christus, in mentibus vita præditis perfecta noui Testamenti documenta descripsit. Et infrà explicans hæc documenta, Duo, inquit, in Ecclesia Dei viuendi modi instituti sunt; alter quidem naturam nostram, & communem hominum vitæ rationem excedens, non nuptias, non sobolem, non substantiam, non opum facultatem requirens: totus autem prorsus à communi & consueta cunctorum hominum vita abhorrens, & soli diuino cultui ex immenso rerum cœlestium amore addictus. qui hunc modum amplexi sunt, quasi ab hac

mortali vita seiuncti, ipsumque duntaxat corpus in terra gerentes, cogitatione verò atque animo in ipso cœlo degentes, quasi quidam cœlites, reliquorum hominum vitam despiciunt: quippe qui pro vniuerso genere supremo omnium Deo sacrati sint: idque non boum mactationibus, non cruoribus, non libationibus, aut nidore vllo, neque fumo, aut ignis euoratione, consumptioneue corporum, sed rectis veræ pietatis sententiis, & purgati animi affectione, ad hæc operibus quoque & verbis, quæ à virtute proficiscuntur, quibus rebus diuinitatem ipsam placantes, suum, & pro se ipsis, & proximis qui eiusdem sint generis, administrant sacerdotium, & unus quidem existit in Christianismo perfectus vitæ modus, alter verò remissior atque humanior: hic & modesto coniugio, & sobolis procuratione implicatur, & rei familiaris curam assumit, & iustè militantibus quæ sint agenda describit: agros quoque, & mercaturam, aliumque magis ciuilem viuendi morem adiuncta religione non negligit, & his quidem secundus pietatis attributus est gradus, dum aptam huic ipsi generi vitæ præbet vtilitatem, vt nullus planè ab aduentu salutari separetur, sed omne genus hominum tam barbarorum quam Græcorum euangelicæ doctrinæ fructum percipiat.

VI. Hæc Eusebius. Pergit Illyricus in sequenti pagina, atque ait: Sic etiam cùm anteà pedibus seductorum fœdissimè proculcarentur, nunc se verbo Dei super omnem animam exaltatos esse cernunt, lætanturque; de quo ingenti Dei beneficio meritò profectò omnes Magistratus illi maximas gratias agere deberent.] Non vnum, sed duo mendacia his paucis verbis comprehendi mihi videntur. Primùm enim nec verbis, nec factis apud nos Magistratus & Principes proculcantur, nisi proculcationē fortasse voces, quòd apertè docemus non licere Principibus diripere templa, monasteria spoliare, & bona Ecclesiarum quasi in prædam inuadere. Deinde quis vnquam fœdiùs ac petulantiùs pedibus proculcauit Principes omnes ac Magistratus quàm Lutherus? quis enim Catholicorum vnquam ausus est Principes appellare pessimos nebulones, lictores, carnifices, fatuos, stolidos, insanos, furiosos, amentes, Moriones, & ipso Turca decies stultiores, & peiores, vt non semel eos appellauit Lutherus.

VII

VII. Alterum horribilius est mendacium. siquidem in ipsum Dei verbum mentitur Illyricus, cùm ait, Verbo Dei exaltatos esse Principes politicos super omnem animam. nec enim Paulus ait, omnis anima potestatibus politicis subdita sit: sed, Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit. quo circa antequam Principes politicos exaltare incipas super omnem animã, ac proinde super ipsum etiam Summum Pontificem (de hoc enim potissima quæstio est) demonstrandum tibi erit, sublimiorem esse potestatem magistratus politici, quàm Ecclesiastici. id enim si facere non potueris, non verbo Dei, sed adulatione, & mendacio tuo exaltabis Principes politicos super omnem animam. at quando quæso demonstrabis nobis politicum magistratum Ecclesiastico sublimiorem? num S. Apostolus non apertè omnes fideles, ne magistratu quidem excepto, episcopis subiecit, cùm ait, Obedite præpositis vestris, & subiacete eis; ipsi enim peruigilant tanquam rationem pro animabus vestris reddituri? Nonne S. Gregorius Nazianzenus in oratione ad ciues timore perculsos, & Imperatorem irascentem, hoc modo alloquitur Imperatorem? An me liberè loquentem æquo animo feretis? nam vos quoque potestati meæ, meisque subselliis lex Christi subiicit; Imperium enim ipsi quoque gerimus, addo etiam præstantius, ac perfectius: nisi verò æquum est, spiritum carni fasces submittere, & cælestia terrenis cedere. Sanctus quoque Ambrosius in oratione de tradendis Basilicis, Nônne, ait, bonus Imperator intra Ecclesiam est, non supra Ecclesiam? & S. Ioannes Chrysostomus hom. 4. in cap. 6. Isai. Maior, inquit, hic principatus, propterea Rex caput submittit manui sacerdotis. Denique (vt plurima prætermittam) S. Bernardus in epist. 183. ad Conradum Imperatorem, Legi, inquit, omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit: quam sententiam cupio vos custodire in exhibenda reuerentia Petri Vicario, sicut ipsam vobis vultis ab vniuerso seruari imperio. Sed audiamus quid paulo inferiùs in eadem præfatione Illyricus dicat: Deus, inquit, dici seueriſſimè mandat, constare iam fermè toti orbi terrarum, nunquam à quoquam fœdiùs & diutiùs vexatum oppressumque esse sacrosanctum imperium, eius Monarcham & glorioſiſſimos Ordines, ac Status, & denique sedem eorum, ampliſſimam nempe, & vetuſtiſſimam

mam gentem Germanorum, quàm à Romano Pontifice, vt omnes Historiæ vna voce copiosissimè narrant.] In his verbis triplex mendacium inest.

VIII. Ac 1. quidem omnino mirabile, & inopinabile, atque, vt Græci dicunt, παράδοξον, est quod Illyricus dicit, Deum seuerissimè mandare, vt dicatur Imperium Romanū, à Romano Pontifice vexatum, & oppressum fuisse. vbinam est hoc Dei mandatum? in quo Propheta, in quo Euangelista, in quo Apostolo hæc legisti? nisi fortè Lutherum non solum Heliam tertium, vt adhuc feciſtis, sed etiam Deum alterum faciatis. Satis enim constat, Lutherum seuerissimè mandasse, vt quidquid mali fingi potest, in Romanum Pontificem dicatur.

IX. Alterum est mendacium, Germaniam à nullo vnquam fœdiùs oppressam, quam à Romano Pontifice: cùm contra constet, à nullo vnquam plura beneficia Germaniam accepisse, quam à Romano Pontifice. nam Dei agnitionem, quo beneficio nullum est maius, per sanctos Episcopos, Martinum, Chilianum, & Bonifacium diuersis temporibus à sede Romana missos, Germanos primùm accepisse, ne Illyricus quidem negare potest, quippe qui disertis verbis id scripsit cent. 1. lib. 2. cap. 10. col. 624. & cent. 7. cap. 2. col. 31. & cent. 8. cap. 2. col. 2. Porrò hoc vnum beneficium quot alia beneficia consequuta sint, facilè perspiciet qui historias legerit. videbit enim, Germaniam, quæ ante id tempus in summa barbarie degebat, quæque nec vrbes habebat, nec litteras nouerat, neque vllum ciuilem cultum ferre posse videbatur, paulatim susceptа fide ad eum cultum & splendorem veniſse, vt iam nulli prouinciæ cedat. Vide Senecam in lib. de gubernatione mundi cap. 4. Strabonem lib. 7. de situ Orbis; Cornelium Tacitum de situ & moribus Germanorum. C. Cæsarem lib. 6. de bello Gallico. Deinde Imperium ipsum, quo vno maximè Germania gloriatur, & Electorum Principum dignitatem, qua Imperium solidissimè in Germania confirmatum est, negat quidem Illyricus à Romana sede ad Germaniam deuenisse: sed id agnoscunt, & gratissimè confitentur ipsi Principes Germani; extant enim literæ publicæ, siue publicum instrumentum Principum Germanorum ad Nicolaum Pontificem eius nominis tertium, quarum literarū hoc est initium:

Con-

Complectens ab olim sibi Romana mater Ecclesia quadam quasi germana charitate Germaniam illam, eo terreno dignitatis nomine decorauit, quod est super omne nomẽ temporaliter tantùm præsidentium super terram; plantans in ea Principes, tanquam arbores prælectas, & rigans illas gratia singulari: illud eis dedit incrementum mirandæ potentiæ, vt ipsius Ecclesiæ auctoritate suffulti, velut germen electum per ipsorum electionem, illum qui frena Romani teneret imperij, germinarent.

X. Mendacium 3. & quidem impudentissimum illud est, quòd omnes historiæ vna voce copiosissimè narrent, à nullo vnquam fœdiùs vexatam & oppressam Germaniam, Cæsarem, Principes, atq; Ordines Imperij, quàm à Romano Pontifice. Nam si vnum aut alterum detrahas, qui odio nationis Italicæ aut Pontificis Romani, inuectiuas potiùs quàm historias conscripserunt, historici penè omnes ornatam Germaniam à Pontifice Romano, non vexatam scribunt. quorum testimonia suo loco infrà recitabuntur. Quòd si quis à nullo vnquam fœdiùs vexatam & oppressam Germaniam & Cæsares diceret quàm à Luthero atque Illyrico, is demum sanè non mentiretur. quid enim grauius Germaniæ atq; Imperatori accidere poterat, quàm vt Caroli Magni imperium Antichristi opus esse diceretur, & scriberetur? Lutherus primus id affirmare ausus est, eumque Lutherani magno consensu sequuti sunt. nam vt Dauid Chytræus testatur in comment. cap. 13. Apocalypsis, Lutherus, & plerique Lutheranorum Imperium quidem Germanicum à Papa constitutum scribunt, sed Papam in ea re Antichristum, & bestiam in Apocalypsi descriptam præclarè egisse; proinde Germanicum Imperium non alio iure niti quàm Antichristiano. Theodorus Bibliander in Chronico tabul. 10. extrema, Lutherum sequutus, Leonem Papam vsurpata auctoritate Imperium à Græcis ad Francos transtulisse scribit. Illyricus autem (vt suprà diximus) Cent. 8. cap. 10. col. 751. vnum ex præcipuis Antichristi miraculis hanc ipsam Imperij translationem vocat. Præclarè igitur Lutherus, & eius filij Chytræus, Bibliander & Illyricus, de Germania, & Imperio meriti sunt, qui Cæsarum, Germanorum potentiam, & gloriam, ad Antichristi præstigias, & tyrannidem referunt. Vide præterea de innumerabilibus

libus detrimentis, quæ Germaniæ attulit hæresis Lutherana, præfationem Ioannis Cochlæi ad librum de actis & scriptis Lutheri. Sed pergamus ad cætera.

XI. Non longè à mendaciis iam confutatis Illyricus Henricum IV. præclarissimum heroëm appellat, atque iniustè a Papa oppressum fuisse scribit. Quod mendacium vocem confutant scriptores fermè omnes, atq; inprimis Germani, quorum testimonia breuissimè adscribam, propterea quòd frequentissimè ex abdicatione huius Henrici, tum Illyricus, tum cæteri Lutherani, inuidiam Romano Pontifici conflare student.

Stephanus Alberstatensis, vir sanctus & doctus, scribente Henrico IV. ad Walramum Episcopum prolixam epistolam, quæ exstat apud Dodechinum in additione ad Marianum Scotum anno M.XC. in qua epistola sic ait: Audiveram, non fucata; *audi fortia non faceta: omnis qui dignitates spirituales vendit, hæreticus est: dominus autem Henricus, quem Regem dicunt, Episcopatus & Abbatias vendit; etenim Constantiensem, Bambergensem, Moguntinensem, & plures alios pro pecunia, Ratisponensem, Augustensem, & Straßburgensem, pro gladio; Abbatiam Fuldensem pro adulterio; Monasterienſem verò episcopatum, quod dicere & audire nephas est, pro Sodomitica immunditia vendidit; quæ si impudenter negare volueris, teste cælo, teste terra, omnes etiam à furno redeuntes scioli concludent hoc. Dominus Henricus hæreticus est: pro quibus nephandis malis ab Apostolica sede excommunicatus, nec potestatem aliquam super nos, qui Catholici sumus, poterit exercere.* Marianus Scotus & ipse Henrici IV. æqualis in Chronico anni M.LXXV. *Hæc*, inquit, *& similia nephanda, & inaudita Henrici Regis flagitia videntes & audientes, fieri Catholici viri per id tempus in Ecclesia constituti, cum Propheta Helia zelo Domini zelantes pro domo Israël, directis Romam nunciis ad Alexandrum Apostolicæ Sedis Antistitem, hæc ei, & alia quam plurima, quæ in regno Theutonico insanientibus Simoniacis hæreticis Rege Henrico auctore & patrono dicta & gesta sunt, tam literis quàm viva voce gemendo ac dolendo conquesti sunt.* Et infrà: *Gregorius*, inquit, *querimoniis, & clamoribus Catholicorum iustis aduersus Henricum, & scelerum eius immanitatem audiens, zelo*

zelo Dei accensus, iam dictum Regem excommunicatum pronunciauit, maximè propter Simoniam: quod factum Catholicis quidem viris bene placuit; Simoniacis verò, ac fautoribus Regis nimium displicuit.

Ex quo Mariani testimonio non solùm habemus, qualis Henricus IV. fuerit; sed etiam abdicationē eius ab ipsis Germanis procuratam fuisse. quod enim Gregorius Pontifex fecit, ad preces & querimonias Principum Germanorum fecit Dodechinus Mariani continuator anno M C. VI. Henricum inquit, hominem peruersum, & iusto iudicio ab Ecclesia eiectum constat manifestè. Idem auctor in Chronico anni M. XC. & M. XC III. adeò immania & horribilia scelera Henrici refert, vt puduerit me hîc adscribere. Conradus Abbas Vrspergensis in Chronico anni M. LXVIII. Henricus, inquit, adolescentiæ vsus libertate, Saxoniam solam ex omni Romano Imperio cœpit incolere, Principes despicere, nobiles opprimere, inferiores sustollere, &c. Et infrà: Hæc finis, hic interitus, hæc sors vltima Henrici, illo sub vocabulo, quarti Romanorum Imperatorum à suis appellati: à Catholicis verò, id est, cunctis B. Petro suisque successoribus fidem & obedientiam lege Christiana conseruantibus archipirata simul, & hæresiarcha, nec non & apostata, persequutorque plus animarum quàm corporum competenter dicebatur.

Lambertus Schaffnaburgensis, in historia Germanorum, quam Henrico IV. regnante conscripsit, sic loquitur, dum refert acta Regis anno M. LXXIII. Rex, inquit, tanquam seueriſſimo pædagogo liberatus, statim in omnia genera flagitiorum, ruptis omnibus modestiæ & temperantiæ frænis præcipitem se dedit. Albertus Kranzius lib. 5. Saxoniæ, cap. 24. Mirum, inquit, & incomparabile rerum humanarum spectaculum & exemplum non vulgare, in quo contemplari possunt ima & summa. Si laudes requiris (Henrici) nobilis, doctus, fortis, procerus & Rege dignus vultus, qui summam Reipub. tenuerit annis quinquaginta. cæterùm si in alteram partem respicis, incredibilia dictu flagitia, & pertinax superbia adeò sibi hominem dimidiarunt, vt potiores sibi partes in vno vendicarent. habeant Reges speculum vtriusque fortunæ in homine. qui vbi tolerabiliter se gessit, in summo rerum mortalium fastigio efflоruit; vbi verò versus est in reprobos mores,

mores, in extremam incidit calamitatem, non in morte luctum, non sepulturam accipiens.

Ioannes Auentinus (quo auctore mirificè oblectari soleo Illyricus) lib.5. Annalium Boiorum pag.563. Henricum, inquit, stupris, amoribus, impudicitiæ & adulterij flagrasse infamia ne amici quidem negant. Ioannes Caluinus, Summi Pontificis hostis acerrimus, à veritate ipsa coactus ita scribit lib.4. Institut. cap.11. §.3. Imperator Henricus eius nominis quartus, homo leuis & temerarius, nullius consilij, magnæ audaciæ, vitæ dissolutæ, episcopatus totius Germaniæ habebat in aula sua partim venales, partim prædæ expositos.

Habemus igitur quàm sit verũ quod Illyricus scribit cùm tragicè deplorat iniustam oppressionem præclarissimi Heroïs Henrici IV. Adduxi autem solùm testimonia Germanorum, aut hostium Pontificiorum, ne vlla suspicio mendacij nasci posset, si ex Gallis & Italis scriptoribus testimonia peteremus; quamuis ea non desint, & præsertim sanctissimorum virorum, qualis inprimis fuit S. Anselmus Episcopus Cantuarensis, qui Henrici æqualis cùm esset, præfationibri de azymo ad Walramum, Henricum IV. Neronis, Domitiani, & Diocletiani successorẽ vocat. Sed de his hactenus.

In eadem epistola dedicatoria non procul à fine scribit Illyricus, Concilium Tridentinum finitum esse fine omni cleri reformatione, elusis Cæsaris aliorumque Principum admonitionibus & petitionibus, qui reformationem cleri obnixè postulauerant. At mendacium hoc apertè coarguit ipsum Concilium, quod plenum est decretis saluberrimis de reformatione; quodque extat, & legitur, & multis in locis magno cum fructu seruatur.

XIII. Non procul ab eo loco subiungit Illyricus in hunc modum. *Exstat etiam verè aureus libellus centum imperabilium grauaminum à toto Imperio in comitiis Norimberg. anno M.D.XXIII. Papæ Adriano oblatus.* Mendacium hoc hominis impudentissimi detexit Ioannes Cochlæus in actis Lutheri anni M.D.XXIII. vbi scriptum reliquit, nullum eiusmodi libellum in Comitiis Imperialibus editum: sed cùm in eo conuentu proposita fuissent quædam grauamina, quibus grauari videbatur natio Germanica non solùm à Romana curia, verùm etiam ab episcopis & prælatis Germaniæ; ea occasione

casione Lutheranos edidisse librum de centum grauaminibus Germaniæ, omnia in Papæ odium augentes, aut malignè interpretantes.

XIV. Sed vt ad finem epistolę veniamus, Illyricus more insignium Oratorum, ad extremã partem orationis suæ splendidissimum mendacium reseruauit. sic enim in extrema epistola loquitur: *Quod, inquit, ad meam personam attinet, testor coram Deo, me puram Christi religionem secundum Prophetica & Apostolica scripta, triaq; Symbola amplecti, cuius aliqua summa in Augustana Confessione comprehensa est, quaq; cum primitiuæ Ecclesiæ religione optimè cõuenit. Testor & insuper, me adeò ab omnibus sectis erroribusq; à Rom. Imperio, & Augustana confessione damnatis abhorrere.* hæc ille. Hoc esse mendacium, & quidem clarissimum, vt nullo modo tegi vel excusari queat, duabus rationibus ostendi potest. primum ex eo quòd propria quędã ipsius Illyrici dogmata, quale est illud, quòd peccatum originis sit substãtia, quodq; ipse homo totus sit peccatum, manifestè pugnant cum scriptis Prophetarum & Apostolorum, cum doctrina Ecclesię primitiuæ, cum Symbolis fidei, & cum ipsa etiam Confessione Augustana. sed quia longũ esset hæc persequi, & multi iam tum Catholici, tum Lutherani, editis libris hunc Illyrici errorem certissimis rationib. confutarunt; nihil hic addemus amplius.

Altera ratio expeditior & facilior est. Siquidẽ constat Rom. Imperium non solùm perpetuò coluisse Apostolicam sedem, quam Illyricus tanquam Antichristi sedem execretur, verùm etiam nostro hoc seculo publico edicto damnasse Lutheranã hæresim, cuius se patronũ singularem Illyricus profitetur; ita vt omnino necesse sit, aut mentitum esse Illyricum, cùm ait se abhorrere ab erroribus ab Imperio Rom. damnatis; aut certè eundem Illyricum nõ Lutheranum, sed Papistam fuisse, cùm hęc scripsit. Porrò Apostolicę sedi perpetuò ab Imperio Rom. debitam reuerentiam exhibitam fuisse, nec vllum fuisse Imperatorem à Carolo Magno, vsque ad Rodulphum, qui nunc imperat, qui Romanum Pontificem vt verum Christi Vicarium non coluerit, in 12. cap. demonstrabo, adductis pręcipuè eorum Imperatorum testimoniis, qui cum certis Põtificibus inimicitias gessere, videlicet Henrici IV. & V. Friderici I. & II. Philippi, Othonis IV. & Ludouici item IV. Damnatam verò

hæresim

hæresim Lutheranam ab Imperio vniuerso, perspicuum est ex edicto Wormaciensi, quod editum fuit anno M.D.XXI. Sic enim in eo edicto loquitur Carolus V. Imperator: *Ad honorem Dei omnipotentis, Romanique Pontificis, & sanctæ sedis Apostolicæ debitam reuerentiam, pro Imperialis dignitatis officio, ac debito, nec non zelo ac studio quo nostrorum maiorum more, & ingenita etiam nobis vi, ad defensionem Catholicæ fidei, sanctæque Romanæ & vniuersalis Ecclesiæ honorem, tutelam, & protectionem omnes nostras vires & facultates, Imperium, Regna, Dominia, amicos, vitam denique, & animam ipsam nostram exponere sumus parati. Ex Imperiali, & Regia auctoritate, nec non consilio, & assensu* (Notandum lector) *Electorum, & omnium sacri Romani Imperij Principum, Ordinum, & Statuum in hac celeberrima & frequentissima Imperiali Dieta VVormaciæ congregatorum, ad perpetuam rei memoriam, exequendo sanctissimi Domini nostri Papæ, veri in hac parte iudicis, sententiam, decretum, & condemnationem, in literis Apostolicis* (vt suprà dictum est) *ad nos directis, contentam, Martinum Lutherum, vt membrum ab Ecclesia Dei alienatum, vt obstinatum schismaticum, & notorium hæreticum à nobis haberi declaramus, & vt talem à vobis omnibus & singulis habendum decernimus & edicimus.* Quid hic dices Illyrice? num adhuc testaris coram Deo te abhorrere ab omnibus erroribus ab Imperio Romano damnatis? cur igitur in omnibus ferè tuis operibus Lutherum tuum vt Prophetam Germanicum, & Heliam tertium laudas, & in hoc ipso libro vbi iuras te sequi doctrinam Imperij Romani, tam crebrò Romanum Pontificem Antichristum vocas; & nihil aliud omnibus viribus tuis contendis, quàm vt populos Christianos ab antiqua religione, & Apostolicæ Sedis reuerentia, & obedientia ad Lutheri hæreses pertrahas tam apertè ab imperio Romano damnatas: Sed nimirum certum est tibi millies potiùs mentiri, & mendacia iureiurando confirmare, quàm Lutherum deserere.

Atque hactenus de epistola dedicatoria. Iam in reliquo libro non facilè numerus mendaciorum iniri posset: idcirco paucissimis annotatis, reliqua taceri libenter patiemur, nam & ad maiora festinamus, & ex paucis quæ notabimus, facilè de reliquis coniecturam facere licebit.

XV. Ig-

XV. Igitur cap.1.pag.13. *Fingunt*, inquit Illyricus, *Carolum ignorasse Papæ consilium, & decretum senatus, populique Romani de transferendo in eum Imperio. O mirum tum illorum silentium, tum & Caroli in explorandis rebus negligentiam, ac somnolentiam. Dicunt ei inuito & recusanti esse coronam, & nomen Imperatoris obtrusum. O miram, & præposteram modestiam, aut etiam humilitatem Caroli.* hæc ille. Atqui id fingi dicitur quod sine certo auctore asseritur. Ignorasse autem Carolum Papæ consilium de transferēdo in eum Imperio, & recusanti planè atque inuito Imperium esse delatum, auctores certissimi, fideque dignissimi narrant. Eginarthus, qui Caroli tempore vixit, & vitam ac res gestas Caroli vt testis oculatus summa fide scripsit, Augusti, inquit, nomen primò tantum auersatus est (Carolus) vt affirmaret se eo die, quamuis præcipua solennitas esset, Ecclesiam non intraturum fuisse, si Pontificis consilium præscire potuisset. Conradus Abbas Vrspergensis, vetustus & diligens auctor, in rebus Germaniæ præcipuè describēdis, Dum, inquit, ante confessionem B. Petri Apostoli ab oratione surgeret (Carolus) nihil minus speranti Leo Papa coronam imposuit, & Imperatorem Romanum pronunciauit. Quod idem, ac iisdem penè verbis scripsit Ioannes Cuspinianus ab Illyrico non semel laudatus in vita Caroli Magni. nec non Ioannes Auentinus, Illyrici deliciæ, lib. 4. annalium Boiorum, pag. 345. Non igitur Papistæ Italici finxerunt quod tot testibus vel antiquissimis, vel hostibus Pōtificum Germanis certè omnibus, comprobamus. Sed addamus etiam testimonium Alberti Kranzii, auctoris Germani, & ab Illyrico sæpè citati. sic igitur lib. 2. Saxoniæ cap. 18. Albertus Kranzius loquitur. Cùm nihil tale Carolus aut cogitaret, aut speraret, magisq; recusaret alienum inuadere (vt suprà diximus) Imperatoris honorem, infra Missarum solennia, dum ante confessionem B. Petri Apostoli ab oratione surgeret, Papa ei coronam imposuit, & Imperatorem Romanorum pronunciauit.

XVI. Addit paulo pòst & aliud insigne mendacium, Fingunt, inquit, item die Natalis Domini illam tam solennem actionem (Coronationis Caroli) idque in templo esse habitam. Itáne tam curtis diebus, tam sacro festo, & in tam multis sacris actionibus verisimile est, politicam, eamque tam

grandem, difficilemque actionem esse peractam? vt sua illorum sacra, ritusque impedirentur à religioso Imperatore.] hæc ille. Quis crederet tam impudentem hominem reperiri vnquam potuisse, qui rem decantatam historicorum penè omnium vocibus, plurimisque oculatis testibus confirmatam, asserat esse figmentum? Annales Francorum ipso tempore Caroli Magni scripti sic habent: Ipse autem cùm die lucratissimo Natalis Domini ad Missarum solennia Basilicam B. Petri Apostoli fuisset ingressus, & coram altari vbi ad orationem se inclinauerat, assisteret, Leo Papa coronam capiti eius imposuit. Id ipsum cùm de tempore, tum de loco distinctis verbis testantur Eginarthus in vita Caroli; Paulus Diaconus, qui eiusdem Caroli æqualis fuit, lib. 23. rerum Romanarum; Rhegino Abbas lib. 2. Chronicorum, Ado Viennensis in Chronico, ætate 6. Aimoinus lib. 4. de gestis Francorum cap. 90. Conradus Abbas Vrspergẽsis in Chronico anni DCCC. Demum recentiores plurimi, Paulus Æmilius, Albertus Krantzius, Ioannes Cuspinianus, Flauius Blondus, Bapt. Platina, & alij. Sed fortasse hos auctores Illyricus non legit, imò legit ac diligenter omnes euoluit, quippe qui eos tum in Centuriis, tum in hoc libro de translatione Imperij passim citat: & tamen adeò mendaciis delectatur, vt fingat se nihil eiusmodi vnquam legisse; & audacter asserat esse figmentum Papistarum, & rem non modò non veram, sed ne verisimilem quidem. Sed præterire non possum tergeminũ quoddam mendacium, quod idem Illyricus in eodem cap. 1. pag. 6. scriptum reliquit. Audet, inquit, Gelasius Papa ad Anastasium Imperatorem scribens 15. q. 6. can. Alius, affirmare Zachariam Papam deposuisse Hildericum Regem Francorum, & transtulisse in Pipinum Caroli patrem; de quo tamen mendacio eum illic Glossa propria, Annonius historicus Francorum, & Rodulphus de Columna redarguunt.] & infrà: Tale mendacium cùm ausus sit Papa ille confingere, &c.]

XVII. Tria hîc sunt manifesta mendacia. Primùm asserit Illyricus à Gelasio Papa mendacium esse confictum de translatione regni Francorum ab Hilderico in Pipinum. At Gelasius Papa, is qui ad Imperatorem Anastasium scribit, de quo loquitur Illyricus, obiit multo antè quàm Zacharias Pontifex, aut Pipinus, vel Hildericus Reges nascerentur. obiit enim Gela-

Gelasius anno Domini CCCC. XCVI. Zacharias autem, Pipinus, & Hildericus post annum Domini DCC. floruerunt, de qua re nulla est inter historicos controuersia. Sed Illyricus, inquies, Gratianum sequutus est. At si mendum erat in Gratiano, quomodo tantus historicus Illyricus id non aduertit? Aduertit omnino, quippe qui in Centuriis, Gelasij & Anastasij tempora amplius ducentis annis antiquiora fecit temporibus Zachariæ, Pipini, & Hilderici cùm illa ad Centuriam 5. hæc ab octauam retulerit: sed pro more suo nullam mentiendi occasionem vndecunque oblatam prætermittendam sibi esse censuit.

XVIII. Mentitur 2. cùm affirmat, figmentum ac mendacium esse quod nostri affirmãt, à Zacharia Pontifice regnum Francorum ab Hilderico in Pipinum esse translatum. Nam (vt suprà diximus) id propriè fingitur quod sine auctore probato dicitur: Plurimi verò grauissimique auctores constanter asserunt quod nos dicimus. Annales Francorum vetustissimi sic habent: Data auctoritate sua (Zacharias) iussit Pipinum Regem constitui. Et infrà: Secundum Romani Pontificis sanctionem Pipinus Rex Francorum appellatus est. Eginarthus in vita Caroli Magni, Pipinus, inquit, per auctoritatem Romani Pontificis ex Præfecto palatij, Rex constitutus est.

Aimoinus lib. 4. de gestis Francorum cap. 61. Pontifex, inquit, data auctoritate sua iussit Pipinum Regem institui. Rhegino lib. 2. Chronici, Zacharias, inquit, per auctoritatem Apostolicam iussit Pipinum Regem creari, & sanctæ vnctionis oleo inungi. Lambertus Schafnaburgensis in historia Germanica, Pipinus, inquit, decreto Zachariæ Papæ per vnctionem sancti Bonifacij Rex appellatus est. Sigebertus in Chronico, Anno, inquit, DCC. L. Pipinus Princeps auctoritate Apostolica & Francorum electione à S. Bonifacio in Regem vngitur & consecratur. Anno DCC. LII. iterum inungitur in Regem à Stephano Papa. Hermannus Contractus in Chronico, Anno, inquit, DCC. LII. Pipinus auctoritate Stephani Papæ depositio ac detonso Rege Hilderico, Rex Francorum factus regnauit annis 15. Marianus Scotus lib. 3. Chronici, Zacharias, inquit, Papa ex auctoritate S. Petri Apostoli mandat populo Francorum, vt Pipinus, qui potestate Regia vtebatur, etiam nominis dignitate frueretur. Ita Hildericus

Rex qui vltimus Merouingorum Francis imperabat, depositus, & in Monasterium missus est. Conradus Abbas Vspergensis in Chronico, Anno, inquit, D C C. L. Pipinus per auctoritatem Zachariæ Papæ more Francorum electus ad Regnum, per manus S. Bonifacij eleuatus est in Regni solium. Et infrà: Stephanus (Papa) Pipinum sacra vnctione in regiæ dignitatis honore confirmauit. Otho Frisingensis lib. 5. hist. cap. 22. Auctoritate, inquit, Zachariæ Papæ Pipinus ad Regnum eligitur. Albertus Kranzius, lib. 1. Metropolis cap. 14. Meritò, inquit, summus Pontifex, & Gallorum Rex mutuis se attollunt fauoribus, quando ab initio hæc sedes Domni Caroli hoc præstitit, vt regiam haberet dignitatem. Videat iam Illyricus vtrum nos finxerimus, Pontificis auctoritate Pipinum Regem creatum; an ipse potiùs nos hæc fingille, more solito mentiatur.

XIX. Postremum, sed dignum extremo loco, mendacium illudest, quo Illyricus affirmat, Papæ figmentum de translatione Regni Francorũ ab Hilderico in Pipinum, Annonij auctoritate coargui. Nam (vt paulo antè citauimus) Annonius, qui & Aimoinus ab aliis dicitur, non Papæ, sed Illyrici mendacium verbis clarissimis reprehendit. Sic enim ait lib. 4. c. 61. Pontifex data auctoritate sua, iussit Pipinum Regem institui. Et infrà: Hoc anno secundum Romani Pontificis sanctionem Pipinus Rex Francorum appellatus est, & ad huius dignitatem honoris vnctus sacra vnctione manu sanctæ memorię Bonifacij Archiepiscopi & Martyris. Quid clarius? Sed finem faciam mendaciorum commemorandorum, si vnum adhuc addidero, quod toto passim libro repetitur.

XX. Siquidem in epistola dedicatoria, in prolegomenis, & in singulis ferè libri capitibus Illyricus queritur de Pontificiis adulatoribus, & parasitis, quòd audeant Imperium à Pontifice Romano ad Reges Francorum delatum scribere: nec veretur hanc ipsam translationem figmentum & fabulas appellare. At nos paulo pòst supra triginta historicorum testimonia proferemus, quorum cùm alij Græci, alij Galli, plurimi Germani, atque omnes penè veteres fuerint, ipsa tum nationis diuersitas, tum vetustatis auctoritas omnem abeis suspicionem falsitatis atque adulationis excludit. Sed præter ea testimonia quæ suo loco postea producentur, producam nunc

nunc Martinum Lutherum, teſte Illyrico, omni exceptione maiorem, quippe Prophetam atque Euangeliſtam nouum, & Romani Pontificis non modò non parſitum & adulatorem, ſed etiam hoſtem acerrimum atque infeſtiſſimum, cui comites addam Theodorum Bibliandrum, ac Dauidem Chytræum, & ipſum quoque Flaccium Illyricum, qui in Romano Pontifice oppugnando, non multum Luthero cedunt.

Dauid igitur Chytræus in commentario cap. 13. Apocalypſis, Lutheri ſententiam, ac ſuam & aliorum quorundam Lutheranorum his verbis deſcribit: *Lutherus & alij hanc partem viſionis de nouo Imperio Romano per Pontificem inſtaurato enarrant, cùm enim vetus Imperium Vrbis, & Cæſarum Romanorum per Francos, Gothos, Vandalos, & alias gentes laceratum, & planè exſtinctum eſſet: Romanus Pontifex Leo tertius veteris illius Romani Imperij imaginem, ſeu ſimulachrum, & vmbram aliquam excitauit, cùm Carolo Francorum Regi nomen & titulum Imperatoris Romani anno Chriſti DCCC. attribuit, & ſpiritum, ac vitam imagini à ſe effictæ dedit, vt formam aliquam veteris Imperij referret, & loqueretur, ac leges ſanciret de obedientia beſtiæ & imagini ipſius præſtanda. Nihil enim ferè poteſtatis & iuris habuit, vel vſurpare auſus fuit Imperator Romanus in hac noua Imperij forma, niſi quantum Romanus Pontifex, aut beſtia ei conceſſit.* Hæc ille.

Theodorus autem Bibliander in Chronico ſuo, tabula 10. propè extrema, de eadem imperij tranſlatione ſic loquitur, *Vt per Longobardos Imperatorem nouæ Romæ Papa veteris Romæ expulit ex Italia; ita Longobardos armis Francorum oppreſſit: eodemq; iure, ac poteſtate Regnum Francorum tranſtulit à Merouingis ad Germanos Principes*, & ROMANVM IMPERIVM à Græcis in Carolum Magnum, & infrà tab. 11. *In Natali*, inquit, *die Chriſti Seruatoris poſt ſolennia ſacra in templo S. Petri magna voce proclamauit* (Leo Papa) *Carolum Imperatorem Auguſtum, ac diademate ornatum inunxit: ſimulque filium Pipinum inunxit Italiæ Regem. Ita imperium occidentis, quod poſt Auguſtulum ab Oëdacaro Germani depoſitum iacuerat annis CCC. per Rom. Papam excitatum rurſum, & in Regem Francorum, atque Germanorum tranſlatum eſt. Papa quidem Romanus videri voluit gratiam*

referre Carolo de Romana Ecclesia optimè merito, appellatione more Romano, Patritium, & Augustum, & Cæsarem Romanum: Occulto autem iudicio Dei ad eam nationem AVCTORE PAPA, *& applaudente acclamanteque populo Romano, Carolo Augusto à Deo coronato, magno, & pacifico Imperatori vita, & victoria, Imperium translatum est.* Et infra: *Auctoribus Papis à Pipino & Carolo Germanis Principibus, Langobardi Regnum Italiæ amiserunt: quod Papa Leo, cum praclaro auctario videlicet, Carolo Magno resignauit.* Hæc Theodorus. Illyrici ac sociorum eius Magdeburgensium Centuriatorum testimonium suprà retulimus cap. 1. Habemus igitur multorum hostium Pontificiorum testimonia de translatione Imperij auctore Pontifice facta vsque adeò clara atque illustria, vt planè nesciam, an vlli scriptores ex iis quos Illyricus parasitos Pontificis vocat, clariùs de eadem re loqui potuerint. Atque hæc Illyrici mendacia hoc loco satis esse vita sunt. nam si singula persequi velimus, totus liber in mendaciis numerandis & refellendis consumendus sit.

Sed ne fortè Illyricus glorietur, ex Apocalypsi Ioannis demonstrari Pontificem Romanum esse Antichristum: obseruet prudens Lector, apud Ioannem nusquam legi, ab Antichristo sanandam eam bestiam qua Romanum Imperium significatur. Siquidem vnum illud caput bestiæ, quod in Apocalypsi cap. 13. dicitur moriturum, & paulò pòst operta diaconis resurrecturũ, non Imperium, vel Imperatorem, sed ipsum Antichristum designat, qui finget se mortuum, & operta diaconis, id est, arte diabolica, paulò pòst iterum se ipse excitare videbitur, vt imitetur veram Christi mortem & resurrectionem. Ita hunc locum exponunt veteres, Gregorius lib. 11. epist. 3. Primasius, Beda, Ahimo, Anselmus, Richardus Victorinus, & Rupertus Tuitiensis in commentario huius loci: & textus ipse omnino cogit, vt per illud bestiæ caput, non Carolum Magnum, vt Lutherani volunt, sed Antichristum accipiamus. Illud enim caput bestiæ, vt Ioannes scribit, potestatem habuit solùm mensibus quadraginta duobus, & blasphemabat Deum, & eos qui in cœlo habitant; & imperauit in omnem tribum, & populum, & linguam, & gentem, & adorauerunt illud omnes qui habitant in terra. quarum rerum nulla conuenit in Carolum, aut in aliquem successorum eius. omnes

verò omnium consensu in Antichristum quadrant. Neque enim Carolus Magnus, in quo Imperium quodammodo reuixit, potestatem habuit mensibus tantùm quadraginta duobus, sed annis ferè quatuordecim. neque Deum, aut sanctos, Carolus, vel eius successores blasphemarunt, sed eos potiùs mirificè coluerunt. denique neque Carolus, neque vllus successorum eius, aut omnibus gentibus imperauit, aut ab omnibus gentibus adoratus est. Sed de his satis. nam in lib. 3. de summo Pontifice totum hoc argumentum accuratè tractauimus.

CAPVT III.

Refelluntur prolegomena Illyrici.

EST 1 prolegomena Illyrici nihil sint aliud nisi ingens quoddam mendacium; quia tamē eius mendacij refutatio longior erit, quàm vt ad caput quo mendacia continentur, commodè possit adiungi: rectius esse duxi si propriam disputationem ad prolegomena refellenda instituerem. Igitur Illyrici prolegomena tota consumuntur in variis fragmentis diuersorum auctorum recitandis, ex quibus ipse colligi dicit, ante annos quadringentos inter Adrianum IV. Pontificem, & Fridericum I. Imperatorem litigatum esse, vtrum beneficio Papæ Germani Cæsares imperent: ac tandem post longam concertationem definitum, figmentum esse, quod vulgo fertur, Germanos Cæsares Romanorum Pontificum beneficio imperare. sic autem exorditur: *Tota ista controuersia, an Imperium ex dono beneficióue Papæ ad Germanos peruenerit, iam olim, nempe ante CCCC. annos inter Fridericum I. & Adrianum Papam IV. grauissimè agitata, definitaque fuit, vt ex sequentibus locis historiæ Othonis Frisingensis, epistolis illorum ipsorum Monarcharum ab Othone suæ historiæ insertis patebit, quas hic ordine adscribam.* hæc ille. Vbi mentitur primò cùm ait, controuersiam hanc ante annos CCCC. agitatam & definitam. controuersia enim quædam eo tempore agitata est, esset nec ne Imperium Romanum beneficium, id est, (vt ipsi loquuntur) Feudum Pontificis. vtrum autem imperium

à Græcis ad Germanos, Pontificis auctoritate, translatum esset, in controuersiam tunc non venit. Sed res tota paulo post apertior fiet.

Mentitur 2. cùm addit ex historia Othonis Frisingensis narrationem hanc à se desumptam. non enim ex Othone, sed ex Radeuico eam desumpsit. Otho siquidem vir grauis & doctus, dedita opera narrationem illam totam in suo opere prætermisit; tanquam indignam videlicet, quæ inter alias res gestas Friderici, quem ipse laudandum susceperat, locum haberet. alioqui autem eidem Othoni res tota perspecta erat, quippe qui præsens interfuit, & literas summi Pontificis ea de caussa missas Imperatori interpretatus est, vt ex Radeuico cognosci potest lib. 1. cap. 22.

Mentitur 3. cùm se ordine rem totam adscripturum dicit, cùm contra potiùs studiosè nullum ordinem sequi videatur, vt ex enumeratione & discussione eorum quæ profert, manifestum fiet.

Primùm igitur adfert narrationem Radeuici (quem ipse falsò vocat Othonem Frisingensem) ex lib. 1. de rebus gestis Friderici cap. 8. qua narratione continetur legatio duorum Cardinalium à Pontifice Adriano ad Imperatorem Fridericum missa. de qua nihil est quod dicamus, cùm simplex rei gestæ narratio sit. Secundò adiungit fragmentum epistolæ Adriani, quam legati illi attulerant. Fragmentum autem referre voluit Illyricus non totam epistolam, vt lectori suo persuaderet, id potissimùm in ea epistola egisse Pontificem, vt è Imperij Germanorum auctorem ostenderet. neq; Imperium aliud esse nisi beneficium seu feudum Ecclesiæ Romanæ. nos igitur totam epistolam producemus, vt omnes intelligant, caussam ob quam summus Pontifex scripsit, non fuisse, vt Imperium Germanorum beneficium suum esse iactaret, cuius rei obiter solùm mentionem facit, sed vt Imperatorem officij admoneret in sacrilegis hominibus puniendis.

Exem-

Exemplum epistolæ Adriani IV. ad Fridericum I. ex lib. 1. cap. 9. Radeuici Frisingensis.

ADRIANVS *Episcopus, Seruus seruorum Dei, Dilecto filio Friderico illustri Romanorum Imperatori salutem, & Apostolicam benedictionem. Imperatoriæ maiestati paucis retroactis diebus recolimus scripsisse illud horrẽdum & execrabile facinus, & piaculare flagitium tempore nostro commissum in Teutonicis partibus, sicut credimus aliquãdo intentatum, excellentiæ tuæ ad memoriam reuocantes, non sine grandi admiratione ferentes, quòd absq; digna seueritate vindictæ, vsq; nunc transire passus sis tam pernicioſi sceeris feritatem. Qualiter enim venerabilis frater noster E. Lundonensis Archiepiscopus, dum à sede Apostolica remearet, à quibusdam impiis & scelestis, quod sine grandi mœrore non dicimus, in partibus illis captus fuerit, & adhuc in custodia teneatur: Qualiter etiam in ipsa captione prædicta viri impietatis, semen nequam, filij scelerati, in eum, & in suos euaginatis gladiis violenter exarserint, & eos, ablatis omnibus, quàm turpiter atq; inhonestè tractauerint, & tua serenissima Celsitudo cognoscit, atque ad longinquas & remotissimas regiones fama tanti sceleris iam peruenit. Ad cuius vtiq; vehementissimi facinoris vltionem, sicut is cui bona placère, mala verò displicere credimus, constantiùs exsurgere debuisti, & gladium, qui tibi ad vindictam malefactorum, laudem verò bonorum est ex diuina prouisione concessus, in ceruicem desæuire oportuit impiorum, & grauissimè cõterere præsumptores. tu verò id ipsum ita dissimulasse diceris, sæuitiam neglexisse, quòd eosdem non est quare pœniteat commisisse*

reatum: quia impunitatem sacrilegij quod gesserunt iam-
iam sentiunt inuenisse. cuius quidem dissimulationis &
negligentiæ causſam penitus ignoramus: quoniam nos in
aliquo serenitatis tuæ gloriam offendisse, conscientiæ scru-
pulus nostrum animum non accusat: sed personam tuam
sicut charissimi & specialis filij nostri, & Principis Chri-
stianissimi, quem in Apostolicæ confessionis petra non am-
bigimus per Dei gratiam solidatum, sincera semper dilexi-
mus charitate, & debitæ tractauimus benignitatis affectu.
debes enim glorioſissime fili ante oculos mentis reducere
quàm gratanter & quàm iucundè alio anno mater tua
sacrosancta Romana Ecclesia te susceperit, quanta cordis
affectione tractauerit, quantam tibi dignitatis plenitudi-
nem contulerit, & honoris. & qualiter imperialis insigne
coronæ libentissimè conferens, benignissimo gremio suo tuæ
sublimitatis apicem studuerit confouere; nihil prorsus effi-
ciens, quod Regiæ voluntati, vel in minimo cognosceret ob-
uiare. neq; tamen pœnitet nos desideria tuæ voluntatis in
omnibus impleuisse, sed si maiora beneficia excellentiæ tuæ
de manu nostra suscepisset, si fieri posset, considerates quã-
ta Ecclesiæ Dei, & nobis per te incrementa possint & com-
moda prouenire, non immeritò gauderemus. Nunc autem
quia tam immensum facinus, quod in contumeliam vni-
uersalis Ecclesiæ, & Imperij tui noscitur etiam commis-
sum, negligere ac dissimulare videris; suspicamur vtique ac
veremur ne fortè in hanc dissimulationem & negligen-
tiam propter hoc tuus animus sit inductus, quòd suggestio-
ne peruersi hominis zizania seminantis, aduersus clemen-
tissimam matrem tuam sacrosanctam Romanam Eccle-
siam, & nos ipsos indignationem (quod absit) aliquã con-
ceperis,

ceperis, vel rancorem. ob hoc igitur, & ob alia negotia quæ cognoscimus imminere, duos de melioribus & charioribus quos circa nos habemus, dilectos scilicet filios nostros Bernardum sancti Clementis presbyterum, Rolandum sancti Marci presbyterum Cardinalem, & Cancellarium nostrũ, viros vtique religione, prudentia, & honestate conspicuos, Serenitati tuæ de latere nostro ad præsens duximus destinandos, excellentiam tuam rogantes attentiùs, quatenus eos tam honorificè quàm benignè recipias, honestè tractes, & ea quæ ipsi super hoc, & super aliis ad honorem Dei & sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ, ad decus etiam, & exaltationem Imperij pertinentia ex parte nostra Imperatoriæ proposuerint dignitati, sicut si ab ore nostro procedant, absque vlla hæsitatione suscipias, & ipsorum verbis, tanquam si ea contingeret nos proferre, fidem non dubites adhibere.

Hæc est epistola Adriani, ex qua perspicuum est, modicè admodum, idque necessariò, attigisse Pontificem coronationem Imperatoris, quæ anno superiore peracta fuerat: cùm tamen præcipuum argumentum aliò spectaret.

Tertio loco ponit Illyricus reliquam narrationem historiæ ex eodem Radeuico lib.1. cap.10. Summa verò eius historiæ hæc est: Lectis Pontificiis litteris Imperator, & qui cum illo erãt Imperij Principes cum verba illa Pontificis. [Si maiora beneficia excellentia tua de manu nostra suscepisset, non immeritò gauderemus] in eum sensum accepissent, quasi dictum esset, Regnum atque Imperium Germanorum non absolutum liberumque imperium, sed feudum Romani Pontificis esse: in tantam iracundiam exarserunt, vt parum abfuerit, quin duos illos Cardinales continuò trucidarẽt. qui Cardinales, quamuis tandem à periculo vitæ liberati fuerint, tamen sine vllo honore, sine literis Imperatoris, sine vlla respõsione dimissi, iussi sunt quamprimùm, via recta, id est, breuissima excedere ex Prouinciis Imperio subiectis, seueriſſimeque interdictum illis est, nec ad vlla Episcoporum, vel Abbatum Germaniæ loca diuerterent. Interim verò Imperator literas

literas plenas acerbitatis scripsit ad omnes Imperio Romano subiectos. quibus literis ne verbum quidem facit de criminibus quorum à Pontifice admonitus, ac paternè castigatus fuerat: sed solum questus est, planè tragicè, iniuriam sibi à Pontifice factam, dum is Imperij coronam suum beneficium appellauit. Hæc est illius historiæ summa, in qua multa profectò admiranda occurrunt. primùm quòd Imperator adeò horrenda sacrilegia, quorum in epistola summi Pontificis admonebatur, omnino tacuerit, quasi ad se nihil attinerent. Deinde quòd ex vnius verbi ambiguitate, quod tamen secundùm propriam significationem nihil offensionis habebat, tantam tragœdiam excitauerit, vt vix maior excitãda fuerit, si totius Imperij extrema ruina, certissimumque exitium impendisset. Tertiò quòd in ea epistola Romanum Pontificem, sanctæ Ecclesiæ caput, ac proinde se membrum eius (nisi ipse extra Ecclesiam esse velit) appellet: & tamen nõ modò isti capiti suo, isti Principi populi sui acerbissimè maledixerit, sed etiam legatos eius (qui apud quosuis barbaros, atque etiam Ethnicos iure gentium tuti fuissent) contra omne ius, & phas indignissimè violauerit. Postremò quòd vbi tandem ad firmamenta atque præsidia causæ suæ explicanda peruenit, nihil attulerit, præter vnam, eamque leuissimam, ne dicam ineptam, ac puerilem argumentationem. *Cùm*, inquit, *per electionem Principum à solo Deo Regnum & Imperium nostrum sit, qui in passione Christi Filij sui duobus gladiis necessariis regẽdum Orbem subiecit, eumq; Petrus Apostolus hac doctrina mundum informauerit, Deum timere, Regem honorificare: quicunq; nos Imperialem coronam pro beneficio à Domino Papa susceptisse dixerit, diuinæ institutioni, & doctrinæ Petri contrarius est, & mendacij reus erit.* Hæc ille. Quæ certè argumentatio, si ad veræ rationis trutinam reuocetur, vereor ne prorsus indigna tanto Principe videatur. nam quod attinet ad duos illos gladios, quorum in passione Domini mentio fit, si quis paulo attentiùs Euangelium legat, non Cæsaris vnum, alterum Ecclesiæ; sed vtrumque gladium Ecclesiæ, ac potissiùm Petri esse videbit. quocirca si alterum Cæsar habet, non à solo Deo (vt Fridericus Imperator dicit) sed à Deo per Petrum habet. ita Imperatoris argumentatio aduersus ipsum suum auctorem pugnat.

Sed

Sed placet de hac ipsa re sancti Bernardi testimonium in medium adferre. Sic enim scribit lib. 4. de Consideratione cap. 3. Quid tu denuò vsurpare gladium tentes, quem semel iussus es ponere in vaginam? quem tamen qui tuum negat, non satis mihi videtur attendere verbū Domini dicentis sic; Conuerte gladium tuum in vaginam. tuus ergo & ipse, tuo forsitan nutu, etsi non tua manu, euaginandus. alioquin si nullo modo ad te pertineret & is, dicentibus Apostolis, Ecce gladij duo hic, non respondisset Dominus, Satis est, sed nimis est. vterque ergo Ecclesiæ, & spiritualis scilicet gladius, & materialis, sed is quidem pro Ecclesia, ille verò & ab Ecclesia exercendus est. iste Sacerdotis, is militis manu, sed sanè ad nutum Sacerdotis, & iussum Imperatoris. Hæc Bernardus.

Illa autem qualis quæso argumentatio est: S. Petrus ait, Deum timere, Regem honorificare; ergo cum Petro pugnat, & reus mendacij est quicunque dixerit Imperatorem Summi Pontificis beneficio imperare? quæ est hæc noua dialectica? an ille Rex fortasse (iuxta præceptum S. Petri) honorificandus non erit, qui ab alio regnum acceperit? quis ita insaniat, vt hoc dicat? Rex Catholicus ac potentissimus Philippus regnum Neapolitanum feudum esse Romani Pontificis quotannis publicè profitetur; & tamen quis dicere auderet, non esse Regem Philippum à populo Neapolitano honorificandum, aut verba S. Petri ad eum Regem nihil pertinere? quid quòd non solùm Imperatoris Friderici argumentatio nihil efficit, sed etiam illa eius sententia, Regnum atque Imperium suum esse à solo Deo, nulla ratione defendi potest? nam quis omnium ignorat, humana Regna iure gentium constitui, dum populi communi consensu in vnum aliquem potestatem suam transferunt? id certè (vt cætera taceam) Leges ipsæ Imperatoriæ, disertè testantur. L. ex hoc iure gentium. ff. de iustitia & iure. Si verò potestas Regis à populo est, quid est quod Fridericus ait, Regnum nostrum à solo Deo est? quòd si & Imperium (post translationem à Græcis in Germanos) nō à Pontifice, sed à solo Deo est; quæ causa fuit cur Fridericus in Italiam ad Pontificem veniret, atque ab eo ad Imperium prouehi postularet? hæc enim sunt verba, quæ nomine Friderici ipso præsente Friderico ad Pontificem Adrianum Bambergensis Episcopus fecit: *Notum tibi esse volumus, Reuerende Pa-*

de Pater, quia omnis Ecclesia de finibus orbis ad honorem Regni collecta, adduxit Principem suum ad tuam Beatitudinē, prouehendum per te ad culmen Imperij. Hoc meretur nobilitas, prudentia, fortitudo, Dei timor, & Catholica pacis amor in corde illius regnans, & sancta Romana Ecclesia culmen tuum vulgaris. Ecce te venientem excepit venerabundus, tuis sanctissimis vestigiis humiliter prouolutus. Ergo, Venerande Pater, tu circa ipsum peragas, vt quæ ei desunt de plenitudine Imperialis culminis, per tuæ Beatitudinis munificētiam suppleantur. Hæc ille, teste Alberto Krantzio lib. 6. Saxoniæ cap. 16. Qua ratione igitur Imperium Friderici à solo Deo fuit, si Pontifex Adrianus ad Imperium illum prouexit, & Imperialis culminis plenitudinem, quæ illi deerat, contulit? & si munificentiam Pontificis Episcopus Bambergensis, Fridericiq. sius orator, appellare non timuit illam coronationem Imperatoriam: quid est cur beneficium Pontificis eadem illa coronatio dici non possit? Sed pergamus ad cætera.

Quarto loco addit Illyricus epistolam quandam Adriani Papæ ad Archiepiscopos Moguntinum, Treuirensem, & Colonienſem, quam ex Auentino descripsit. de qua epistola nihil est quod dicamus, cùm ea tota nostra sit. Id vnum annotandum erit, mentiri Illyricum cùm ait: Adrianus nodum in scirpo quærit, Imperium esse beneficium Romani Sacerdotis, Augustumque precario duntaxat regnare asserit.] Siquidem in tota epistola nusquam legitur nomen beneficij, neque Pontifex Adrianus eo loco asserit Augustū precario duntaxat regnare; quin contrà potiùs affirmat, Regnum habere illum ex electione Principum suorum, à se autem nomen Imperatoris. Ex electione, inquit, Principum suorum habet nomen Regis, ex consecratione nostra habet nomen Imperatoris.

Quintò Illyricus adiungit epistolam quandam Friderici ad Adrianum ex Nauclero, quæ neque est ordine suo posita, neque facit ad rem. non enim illa scripta est tempore illius controuersiæ, de qua nunc agimus, sed aut antea, si credimus Nauclero in Chronico Gener. 30. aut postea, vt ex Radeuico lib. 2. cap. 18. colligi videtur: si tamen hęc epistola illa est, cuius meminit eo loco Radeuicus, & nō potiùs alia ab aliquo conficta. Scribit enim Radeuicus, Fridericum Imperatorem, vt inti-

indignationem conceptam in Adrianum solaretur, notario suo imperasse, vt in scribendis epistolis ad Pontificem nomen suum nomini Pontificis anteponeret, & dictionibus singularis numeri ipsum alloqueretur. Hæc autem epistola, quam ex Nauclero produxit Illyricus, contendit quidem nomen Imperatoris præponi debere, cùm Imperator ad Pōtificem scribit, perpetuò tamen Pontificem alloquitur in numero multitudinis. Quid quòd hæc ipsa epistola non parum officit causæ eiusdem Friderici? Nā inter cætera scribit epistolæ auctor, Siluestrum ante Constantini donationem nihil regalium habuisse: ex quo satis apertè videtur agnoscere vt veram atque legitimam Constantini donationem, quæ apud Gratianum habetur dist. 96. can. Constantinus. porrò illa donatio non solùm vrbem Romam, atque Italiam vniuersam, sed etiam omnes Occidentalis Imperij Prouincias complectebatur. quod si ita est, vnde postea Occidentale Imperium ad Carolum & successores peruenit, nisi ex dono ac beneficio Pontificū Romanorum? nisi fortè Carolus Magnus (quod nefas est cogitare) sacrilegè eripuerit sancto Petro, quod ei piè donauerat Constantinus. Vides igitur hanc epistolam vel esse confictam, vel ipsi causæ Friderici atque Illyrici maius detrimentū adferre, q̄ attulerint omnia verba, atque oēs legationes Pontificis Adriani. nec enim Adrianus vnq̄ tam luculenter dixit, aut scripsit, Germanos Reges Apostolicæ Sedis beneficio imperare, q̄ id ipsum Fridericus scripsit, si ipsius illa epistola est.

Sexto producit Illyricus ex Othone Frisingensi lib. 2. de rebus gestis Friderici cap. 21. legationem populi Romani ad Fridericum, & Friderici responsionem. nihil autem horum loco suo ponitur, nec ad rem facit. nam ista legatio populi Romani missa est ad Fridericum, cùm is ad Vrbem propinquaret causa coronæ Imperialis à Pontifice petendæ: controuersia aūt illa de Imperio sitne beneficium Pontificis an non, sequenti anno, coronatione iam peracta, exorta est. porrò ad rem ista non faciunt, cùm non sit nostra quæstio de populo, sed de Pontifice Romano. tm̄ verò abest, vt ea legatio populi Romani Pontificis iussu, vel consilio, aut consensu missa sit ad Fridericum, vt potiùs (Othone teste ibidem) Adrianus legationem illā improbauerit, & paulò pòst, iisdem repugnātibus Romanis, Fridericū coronauerit. Vides igitur (Lector) q̄ verè initio

initio dixerit Illyricus, se ordine subiecturum quæ ad præsentem controuersiam pertinerent.

Septimo addit ex Radeuico (quem falsò Othonem vocat) lib. 2. cap. 30. de rebus gestis Friderici epistolam Eberhardi episcopi Bambergensis ad Eberhardum Archiepiscopum Saltzburgensem: nec non responsionem quandam Friderici Imperatoris ad quandam summi Pontificis legationem. quæ similia sunt superioribus, id est, neque narrantur ordine suo, neque pertinent vllo modo ad rem.

Octauo profert ex lib. 1. cap. 15. & 16. Radeuici (quem ipse omnino Othonem Frisingensem vult videri) fragmentum epistolæ Adriani ad episcopos quosdam Germanos; & responsionem eorundem ad Pontificem. Ac nunc tandem Illyricus post longos errores domum redit. istæ siquidem duæ epistolæ (si ordo tenendus sit) proximè sequuntur post eam narrationem quam tertio loco Illyricus recitauerat. cætera quæ interiecta sunt, ac præcipuè quintum, sextum, & septimum, inter parerga numerari possunt. neque alia de caussa inserta videntur, nisi vt augeant prolegomena, & lectoris mentem confundant. tametsi autem hæc omnia quæ octauo loco ab Illyrico producuntur, ad rem præsentem faciant; nihil tamen habent quod refellendum sit; cùm nihil ferè aliud contineant, quàm repetitionem superiorum. vnum est duntaxat, quod non tam refutatione quàm animaduersione indiget, argumentum videlicet quod Illyricus præmittit ante epistolam Præsulum Germaniæ ad summum Pontificem, quod quidem eiusmodi est: *Responsio Præsulum Germonorũ ad prædictas litteras Pontificis, quibus reprehunt illud Papale figmentum, & monent vt id noua legatione ac scriptione reuocet*] prætereo nouam illam elegantiam sermonis: *Responsio Præsulum, quibus reprehendunt: sed mendacium præterire non possum; neq; enim in tota illa epistola vlla mentio fit Papalis figmenti; neq; admonetur Pontifex vt reuocet quidquam: sed solùm vt emendatum animum Principis ex verbi cuiusdam ambiguitate,* nouis litteris lenire, ac mitigare velit. hæc enim sunt illorum verba, *De cætero Sanctitatem vestram suppliciter rogamus & obsecramus, vt nostræ parcatis infirmitati, vtq; magnanimitatem filij vestri sicut bonus Pastor leniatis scripturi vestri, scripta priora suauitate mellita dulcorantibus.*]

Nouo

Nonò addit legationem ac litteras Pontificis Adriani ad Fridericum, quibus verbi ambiguitate exposita, continuò animus Principis mitigatus est. Sed verba Illyrici audiamus: *Nouæ*, inquit, *litteræ ac legatio Papæ, qua totum illud suum figmentum de beneficio Imperij Germanis collato, artificiosa interpretatione tollit, ac non obscurè recantat, polliceturq; se posthac Imperij iura minimè violaturum esse.*] Hæc sunt Illyrici verba: in quibus duo splendida mendacia continentur. extant enim litteræ integræ Pontificis Andriani apud Radevicum lib. 1. cap. 22. in iis autem non retractat Pontifex vllum figmentum, nec se iura Imperij posthac non violaturum promittit, sed arguit imperitiam eorum qui Friderico suggessetant, beneficium coronationis feudum significare. Hæc enim est epistola Pontificia:

Ex quo vniuersalis Ecclesiæ curam Deo, pro vt ipsi placuit, disponente suscepimus, ita in cunctis negotiis magnificentiam tuam honorare curauimus, vt de die in diem animus tuus magis ac magis in amore nostro, & veneratione Sedis Apostolicæ debuisset accendi. vnde sine grandi admiratione non ferimus, quòd cùm audito, ex suggestione quorundam animum tuum aliquantulum contra nos fuisse commotum, duos de melioribus & maioribus fratribus nostris Rolãdum scilicet Cancellarium tit. S. Marci, & Bernardum tit. S. Clementis presbyteros Cardinales, qui pro tuæ maiestatis honore in Romana Ecclesia soliciti semper exstiterant, pro voluntatis tuæ cognitione ad tuam præsentiam destinauimus, aliter quàm Imperialem decuerit honorificentiam, sunt tractati. occasione siquidem cuiusdam verbi quod est [beneficium] tuus animus (sicut dicitur) est commotus, quod vtiq; nedum tanti viri, sed nec cuiuslibet minoris animum meritò commouisset. Licet enim hoc nomen, quod est beneficium, apud quosdam in alia significatione quàm ex impositione habeat, assumitur: tunc

tamen in ea significatione accipiendum fuerat, quam nos ipsi posuimus, & quam ex institutione sua noscitur tinere. hoc enim nomen ex bono & facto est editum, & tur beneficium apud nos, non feudum, sed bonum factum, in qua significatione in vniuerso scripturæ sacræ usque inuenitur, vbi ex beneficio Dei, non tanquam ex feudo, sed velut ex benedictione, & bono facto ipsius gubernari dicimur & nutriri. Et tua quidem magnificentia liquidò recognoscit, quòd nos ita bene & honorificè Imperialis dignitatis insigne capiti tuo imposuimus, vt bonum factum valeat ab omnibus iudicari. vnde quidam verbum hoc, & illud scilicet, [contulimus tibi insigne imperialis coronæ] à sensu suo visi sunt ad alium retorquere, non ex meritis causæ, sed de voluntate propria, & illorum suggestione, qui pacem Regni & Ecclesiæ nullatenus diligunt, hoc egerunt. per hoc enim vocabulum [contulimus] nihil aliud intelleximus nisi quod superiùs dictum est, imposuimus. Sanè quòd postmodum personas Ecclesiasticas à debita sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ visitatione (vt dicitur) reuocare insististi, si ita est, quàm inconuenienter actum sit, tua, fili in Christo charissime, discretio, vt credimus, recognoscit. nam si aliquid apud nos amaritudinis habebas, per nuncios, & litteras tuas fuerat intimandum, & nos honori tuo curauissemus, sicut filij charissimi, prouidere. Nunc igitur ad commonitionem dilecti filij nostri Heinrici Baioariæ & Saxoniæ Ducis, duos de fratribus nostris Heinricum tit. S. Nerei & Achillei, & Iacinctum S. Mariæ in Cosmedin Diaconum, Cardinales, prudentes siquidem & honestos viros ad tuam præsentiam destinauimus, celsitudinem tuam monentes & hortantes in Domino, quatenus eos honestè & be-

& benignè recipias, & quod ab eis ex parte nostra tuæ magnificentiæ fuerit intimatum, à sinceritate cordis nostri nouerit tua excellentia processisse, ac per hoc cum eisdem filiis nostris, mediante iam dicto filio nostro Duce, ita celsitudo tua studeat conuenire, vt inter te ac matrem tuam sacrosanctam Romanam Ecclesiam nullius discordiæ seminarium debeat remanere.

Hanc epistolam totã ne vno quidem verbo omisso adscribere volui, vt Illyrici mendacia ex ipsa epistola refutarentur. Vbi enim obsecro est illa figmenti Pontificij retractatio? Dixerat Põtifex in priore epistola, quam etiam suprà totam adscripsimus, se Friderico, cùm is Romam ad coronam accipiẽdam venisset, læto animo occurrisse, ac plenitudinẽ dignitatis, id est, Imperialis coronæ insignia contulisse. quod ipsum Friderici nomine orator ipsius Episcopus Bambergensis (vt ex Krantzio suprà citauimus) à Pontifice postulauerat. deinde de hac ipsa coronatione loquens addiderat in literis suis idem Pontifex non modò se non molestè ferre, quòd ea contulisset, sed etiam non immeritò gauisurum, si maiora beneficia de manu sua Cæsar accepisset. quo loco beneficium quod in Imperatorem à Pontifice significatur collatum, nõ potest vllo modo aliter accipi, nisi quis de industria cauillari velit, q̃ vt ad coronationem Imperialem referatur. Quid igitur Papa retractat, quid reuocat, quid recantat, (vt verbo vtar Illyrici) cùm nomine beneficij nõ se feudum aliquod, sed coronationis munus intellexisse dicit? Neque verò rectè colliget iam Illyricus, Non dicit Papa Imperium Germanorũ feudum esse Pontificis; ergo figmentũ est quod Adrianus, quod Innocentius III. q̃ oẽs historici dicunt, Imperium à Græcis ad Francos Pontificis auctoritate esse translatum. nam etsi nõ dixit Adrianus Imperium esse feudum, non tñ dixit non esse: & licet non esse dixisset, non tamen continuò sequeretur, falsam esse translationem Imperij. aliud enim est, Imperium ab vna gente ad aliam transferre; aliud verò, feudum constituere.

Deinde in quo angulo epistolæ Adriani latet id quod Illyricus in argumento posuit cùm ait, *Pollicetur se posthac Imperij iura minimè violaturum?* certè epistolam totam audi-

uimus, ac ne syllabam quidem vnam de hac pollicitatione reperimus. Sed video vbi fundamentum mendacij sui Illyricus constituerit, quòd nimirum Radeuicus Frisingensis, posteaquam epistolam Adriani operi suo inseruerat, subiungit continuò, illis litteris Imperatorem placatum benignè cepisse cum legatis Rom. Pontificis egisse, Legatos verò Imperatori promisisse, Præsulem Romanum honorem atque magnificentiam Imperij illibatam semper conseruaturum. At illa pollicitatio Legatorum fuit non ipsius Pontificis; neque Legati polliciti sunt Præsulem Romanum iura Imperij posthac non violaturum, quasi aliquando antea violasset: sed illibata, vt semper fecerat, perpetuò conseruaturum. Siquidem iidem Legati (Radeuico teste) cùm primùm Imperatorem alloquerentur, eique litteras Apostolicas traderent, præfati sunt, sine vlla iusta causa aduersus Romanam Ecclesiam Imperatorem fuisse commotum. hæc enim sunt illorum verba: *Quantam lectione sancta Romana Ecclesia amplitudinem & honorem imperij vestri amplectatur, quàm sine conscientia peccati vestram satis inuita sustinuerit indignationem, & scripta presentia, & in ore nostro posita viua vocis officium declarabit.* Ex quibus verbis satis profectò manifestè colligitur, nunquam venisse in mentem Legatis, vt violata fuisse à Romano Pontifice iura Imperij dicerent. proinde mendacium est Illyrici, promisisse Pontificem Friderico, se posthac Imperij iura minimè violaturum.

Addit postremò in prolegomenis suis Illyricus ex historia Abbatis Vrspergensis, Adrianum Pontificem iterum ab Imperatore dissidere cœpisse, atque eo vsque progressum dissidium, vt tandem Imperator à Pontifice excommunicaretur, sed paulo pòst diuino miraculo Pontificem, dum is recentem aquam ex fonte biberet, à musca quæ os eius simul cum aqua intrauerat, apud Anagniam exstinctum. Veruntamen hanc non veram historiam, sed improbabilem fabellam esse, ex eo potest intelligi, quòd Abbas Vrspergensis ex Iohanne quodam Cremonensi, auctore obscuro, & schismatico, eam narrationem refert: ille verò non alium testem producit, quàm incertum rumorem vulgi: *Cùm veniisset, inquit, ad quendam fontem, hausit de poto illius, & continuò (vt dicitur) musca quædam os eius intrauit, & gutturi eius adhæ-*

si,

sit, nulloq; artificio medicorum auelli potuit, quo ad vsq; spiritum exhalaret. Hæc ille. Quo circa tota fides huius rei pendet ex illo (vt dicitur) hoc est, ex falso rumore, quem æmuli fortè sparserunt.

Porrò Radeuicus lib. 2. cap. 43. honorificè describit obitum ac sepulturam Adriani, quod idem faciunt Platina, Martinus Polonus, & alij, qui Pontificũ vitas describunt. Io. Nauclerus in chronico, gener. 39. scribit suspicari se narrationem illam Cremonensis affectu potiùs quàm veritate scriptam. Sanctus autem Antoninus in summa historica, parte 2. tit. 17. cap. 1. §. 9. ex Helinando refert, Adrianũ virum optimum fuisse, vt nullo modo probabile sit eum talem exitum habiturũ, qualem Cremonensis dicit. Denique si res esset vera, quî fieri posset, vt mors tam noua & insolens à nullo certo scriptore annotata fuisset?

At Fridericum Imperatorem, qui non solùm cum Adriano diu contendit, sed etiam Alexandrum successorem Adriani ita vexauit, vt tres antipapas aduersus eum Imperiali potentia fouerit, non incertus rumor, sed testes certissimi, id est, omnes Historici testantur, in Armenia à flumine quodam absorptum miserrimè periisse. de quo sic scribit Gulielmus Neubrigensis, eius temporis auctor, in lib. 4. rerum Anglicarum cap. 13. *Fridericus Imperator Teutonicus, iter Hierosolymitanũ ingressus, cùm in gurgitem fluuij equo stimulato prosiliisset, in momento suffocatus interiit. O abyssus multa iudiciorũ Dei! Vir tantus, & qui diuino quodam feruore relictis deliciis, opibusq; Imperij, mille se exposuerat propter Christum periculis, tam subito miseroq; casu absumitur. peccatum tamen eius tantum & tale elucet quod fortè in Imperialibus non potuerit deliciis expiari, atque ideo oportuerit, ne aeternaliter plecteretur, pia diuinitatis prouisione in hac vita seuerius castigari. Siquidem nepharij schismatis sub venerabili Papa Alexandro principalis fautor exstiterat, & pacis Ecclesiasticae per Imperialem potentiam multo tempore perturbator. tandem verò perspicuè dans palmam veritati, minùs tamen in deliciu palatij piaculare malum deflenerat.* Hæc ille. Addit aũt Abbas Vrspergensis in chronico, post absorptum (vt dictum est) à flumine Fridericum, exercitum eius, aut aëris intemperie aut abundantia ciborum morbo contracto penè totum

breuissimo tempore consumptum. Ita sententiam Adriani Pontificis, quæ exstat in epistola ad episcopos Germaniæ apud Radeuicum lib. 1. cap. 16. verissimam fuisse, reiectus comprobauit. sic enim ille scripserat: *Non acquiescat itaque filius noster consiliis iniquorum, consideret nouissima, & antiqua, & per illam viam incedat, per quam Iustinianus, & alij Catholici Imperatores incessisse noscuntur exemplo siquidem, & imitatione illorum, & honorem in terris, & felicitatem in cœlis sibi poterit cumulare. Vos etiam, si eum ad rectam semitam reduxeritis; & B. Petro Apostolorum Principi gratam dependetis obsequium, & vobis & Ecclesiis vestris conseruabitis libertatem. Alioquin nouerit antedictus filius noster ex admonitione vestra, nouerit ex promissionis euangelicæ veritate, quòd sacrosancta Romana Ecclesia super firmissimam petram Deo collocante fundata, quantocunq; ventorum turbine quatiatur, in sua firmitate, protegente Domino, in sæculum sæculi permanebit.* Hæc ille, tum cùm ardore inuenilis & imperiali potentia Fridericus Ecclesiæ minaretur. Sed eum finem tragœdia illa habuit, quem Adrianus prædixerat. Siquidem post annum decimum nonum grauissimæ persecutionis, prævaluit tandem Ecclesia, & Fridericus Imperator Calisto antipapa, quem ad eam diem fouerat, abdicare coacto, sese verò Pontifici Alexandro subiecit; vt scribunt probati historici, Abbas Vrspergensis in Chronico, Platina in vita Alexandri, Gulielmus Neubrigensis rerum Anglicarum lib. 3. cap. 2. Gulielmus Episcopus Tyri de bello sacro lib. 18. cap. 26. & alij. neque tamen hac humilitate illud à Deo impetrare potuit, vt non etiam morte horribili, ac totius exercitus interitu peccatum eius in Ecclesiam seueriss imè puniretur. Atque hæc de prolegomenis.

CAPVT

CAPVT IV.

Imperium Romanum translatum à Græcis ad Francos summi Pontificis auctoritate, Historicorum testimoniis demonstratur.

TEMPVS iam est vt ad ipsam causam propiùs accedamus; atque vt ordine progrediamur, principio quid sit quod quæritur, siue statum causæ breuiter exponemus; deinde sententiam nostram certissimis rationibus comprobabimus.

Igitur Romanũ Imperium tametsi ante Constantini tempora, modò ab vno, modò à pluribus Augustis pari potestate regeretur, vnum tamen atque indiuisum censebatur. Deinde verò posteaquam Magnus Constantinus Constantinopolim quasi alteram Romam ædificauit, & cum ea alterum Consulem, alterum Senatum, & omnia Romanæ Vrbis priuilegia communicauit, diuisum est imperium in partes duas; quarum altera imperium Orientis, altera Occidentis appellari cœpta est. & quemadmodum ante Constantinum Principem, indiuisum Imperium aliquando plures Augusti administrabant, sæpiùs vnus ac solus regebat: ita post Constantinum, Imperium iam diuisum plerumque duo Cæsares tenuerunt, rarò vnus ac solus Princeps gubernauit. Siquidẽ Constantino vita functo anno Domini C C C. X L I. Occidentale Imperium Constantino iuniori & Constanti, Imperium Orientis Constantio cessit. post Constantini autem & Constantis excessum, anno CCC. LIII. Constantius solus vniuerso Imperio præfuit. Constantio Iulianus, Iouianus Iuliano successit. Sed post obitum Iouiani, Valentinianus, qui Iouiano successerat, Imperio Occidentis contentus, Orientale Imperium Valenti fratri attribuit anno Domini CCC. LXVIII. atque ex eo tempore vsque ad annũ Domini CCCC. LXXVI. id est, vsque ad Augustulũ, Imperatores diuersi diuisum Imperium tenuerunt. Augustulo verò ab Odoacre Herulo abdicare coacto, atque Imperio Occidentis à Barbaris occupato, soli Imperatores Orientis, & in solo Oriente regnarunt vsque ad Iustinianum. Sed cùm is opera Belisarij & Narsetis, fortissimorum ducum, Africam & Italiam, inde

Vandalis, hinc Gothis exactis, recuperasset; tandem anno Domini D. LVI. iterum ab vno Imperatore Oriens & Occidens administrari cœptus est. Sed cùm Imperator Græcus esset, & Italiam per Exarchos regeret, nec eam ab infestatione Longobardorum tueri iam posset; anno DCCC. I. ineunte, ipso die Natalis Domini, creato in vrbe Romana nouo Imperatore Carolo Magno Rege Francorum, ac per hoc translato Occidentali Imperio à potestate Græcorum ad Francorum ditionem, iterum Rom. Respublica rediit ad eum statum, in quo eam Constantinus Magnus constituerat, & in quo permanserat à Valentiniano seniore, vsque ad Augustulũ. Quamquam illud negari non potest, quin paulo maior Imperij diuisio fuerit à tempore Caroli Magni, quàm antea: siquidem à Constantino ad Augustulum etsi diuisæ erant Imperij Romani Prouinciæ inter duos Imperatores, quod attinet ad regimen & administrationem; erat tamen ita commune Imperium, vt leges vtriusque Imperatoris nomine toti Imperio darentur; & si alter sine liberis decedebat, ad alterum totius Imperij gubernatio, & prouidẽtia pertineret. Quo circa Paulus Orosius lib. 7. scribit Archadio Orientis, Honorio Occidentis Prouincias gubernantibus commune Imperium, diuisis tantum sedibus fuisse: at post tempora Caroli Magni neque leges à Latino Græcoque Imperatore communiter latæ sunt, neque deinceps vnquam aut Latinus Orientem, aut Græcus Occidentem gubernauit. Quæritur igitur, quisnam huius translationis auctor fuerit, quisue Carolo Magno, ac successoribus eius, nomen, dignitatem, ac potestatem Imperatoris Romanorum, ac Cæsaris Augusti in Occidẽte tribuerit. Respondemus id quod clamat consensus omnium gentium, Leonem III Pontificem Maximũ aut solum, aut præcipuum & primarium auctorem huius translationis fuisse, eique Germanicam nationem Imperium acceptum referre debere. negat Illyricus, & odio Pontificum nescio quos alios auctores comminiscitur, atque ita se versat in omnem partem, vt historiam alioqui clarissimam, & fide Orbis terrarum toriam seculis confirmatam, omnino obscurare nitatur. Accedant igitur Historici omnes tum veteres, tum recẽtiores, & auctoritatis suæ pondere, leuitatem & impudentiam vnius hominis comprimant.

I. Ioannes Zonaras, auctor Græcus, qui Romano Pontifici adulari non nouerat, tomo 3. Annalium in vita Constantini & Irenes, vbi de hac translatione loquitur, nullam senatus, nullam populi, nullam exercitus mentionem facit, sed rem totam Leoni Papæ adscribit: Roma, inquit, prorsus Franci potiti sunt, Carolo à Leone coronato, & Romanorum Imperatore appellato. Et infrà, sub Constantino & Irene, Papa Leo Francos etiam Romam admisit. sic & Italia vniuersa, & ipsa Roma sunt potiti. Et infrà, At Francorum dux Carolus, Imperator Romanorum à Papa Leone, vt dictum est, appellatus, missis ad Irenem Legatis, nuptias illius ambiit, cùm nec illa ab eo coniugio abhorreret.

II. Georgius Cedrenus in compendio historiarum in vita Constantini & Irenes, eadem ferè quæ Zonaras refert, sed breuiùs. Venerunt, inquit, etiam à Carolo, quem Leo Papa Romæ coronauerat, Legati ad Irenem, eam Carolo in vxorem ambientes.

III. Paulus Diaconus, qui tempore Caroli Magni floruit, & eidem Carolo familiaris fuit, lib. 23. rerum Romanarum, posteaquam narrauerat Leonem III. Pontificem à Carolo Rege Francorum in sedem suam restitutum, subiungit: Cæterùm (Leo) vicem Carolo recompensans in Imperatorem coronauit eum in templo S. Petri Apostoli perungens oleo à capite vsque ad pedes, & circundans imperatoria veste, atque corona, 8. Kal. Ianuarij, indictione 9. In quibus verbis Pauli Diaconi duo sunt annotanda. vnum est nullam fieri mentionem in eius verbis senatus, aut populi Romani, quam certè prætermittere non debuisset fidelis Historicus, si translatio Imperij à Græcis ad Francos munus senatus populique Romani potiùs quàm Pontificis Leonis fuisset. Alterum est, hanc translationem, quæ facta est in ipsa Caroli Magni coronatione, beneficium Leonis collatum in Carolum à Paulo Diacono agnosci & appellari. Siquidem illa verba, Cæterum Leo vicem Carolo recompensans] satis apertè significant, ita fuisse beneficium Pontificis in Regem coronationem Imperatoris, vt antea fuerat beneficium Regis in Pontificem restitutio in propriam sedem.

IV. Eginarthus Pauli Diaconi æqualis, nec minus quàm Paulus Carolo Magno notus & familiaris (quippe qui Can-

cellarius eius fuit, teste Trithemio) in vita eiusdem Caroli ita describit hanc translationem, vt soli Pontifici Leoni tam tam tribuat. Augusti nomen, inquit, primò in tantum auctus est, vt affirmaret, se eo die, quamuis præcipua solennitas esset, Ecclesiam non intraturum fuisse, si Pontificis consilium præscire potuisset. Perpende lector hæc verba, Si Pontificis consilium præscire potuisset] cur enim non ait, Si consilium Senatus populique Romani præscire potuisset; nisi quia rem totam à Pontificis voluntate & auctoritate pendere intelligebat?

V. Annales Francorum incerto auctore, sed omnium consensu fidelissimo, & qui Caroli tempore vixit, ita habent in enarratione rerum gestarum anno DCCC.I. Ipse autem cùm die sacratissimo Natalis Domini ad Missarum solennia Basilicam B. Petri Apostoli fuisset ingressus, & coram altari vbi ad orationem se inclinauerat, assisteret; Leo Papa coronam capiti eius imposuit, cuncto Romanorum populo acclamante, Carolo Augusto à Deo coronato, magno & pacifico Imperatori Romanorum, vita & victoria. Hic primùm mentio fit populi Romani, sed acclamantis post coronationem, non Imperatorem appellantis ante coronationem.

VI. Aimoinus, siue (vt ab aliis vocatur) Ammonius, vel Annonius, vixit tempore Ludouici Pij, vt ipse indicat lib. 5. c. 17. Is igitur in lib. 4. de rebus gestis Francorum cap. 50. describit exordium Imperij Caroli Magni iisdem ferè verbis, quibus Francorum Annales suprà citati, nihilq; tribuit populo Romano præter acclamationem Carolo iam à Pontifice coronato.

VII. Ado Episcopus Viennensis, qui temporibus nepotum Caroli Magni floruit, in Chronico suo ætate 6. sic habet: In die S. Natiuitatis Domini, ante confessionem B. Petri Apostoli, cùm gloriosus Rex Carolus ab oratione surrexisset, Leo Pontifex capiti eius coronam imposuit, sicq; ab vniuerso populo acclamatum est; Carolo Augusto à Deo coronato, magno & pacifico Imperatori Romanorum, vita & victoria. Hic etiam auctor nullam facit Senatus aut populi mentionem nisi post coronationem iam peractam.

VIII. Rhegino Abbas Prumiensis, qui ante D C. annos floruit, lib. 2. Chronici, coronationē Caroli Magni iisdem verbis descri-

describit, quibus Ado Viennensis, quæ non duxi repetenda, ne fastidium gignerent. Sed vt intelligamus apud Rheginonem, non simpliciter coronari Imperatorem à Summo Pontifice, sed planè creari, & ordinari; referam verba eius de Arnulphi, & Othonis I. coronatione: Anno, inquit, Dominicæ Incarnationis D C C C. X C V I. Arnulphus ciuitatem ingressus, à Formoso Apostolicæ sedis Præsule magno honore susceptus, ante confessionem S. Petri coronatus, Imperator creatus est. Et infrà, Anno D C C C C. L X I I. Rex (Otho I.) Romæ fauorabiliter susceptus, acclamatione totius Romani populi, & Cleri, ab Apostolico Ioanne Imperator, & Augustus vocatur, & ordinatur. Hîc planè vides, Regem festiua acclamatione à populo susci; non autem à populo, sed ab Apostolico Ioanne Imperatorem dici, & ordinari.

IX. Vitichindus Corbeiensis monachus, Rheginonis æqualis, lib. 3. gestorum Saxonicorum propè extremo, de Othone I. Imperatore sic loquitur: Licet, inquit, iam olim vnctus esset in Regem, & à B. Apostolico designatus in Imperatorem. Vbi vides apertè distingui regnum Germaniæ ab Imperio Romano; & regnum quidem illud à Germaniæ proceribus, Imperium verò Romanum à Pontifice dari: eius enim est magistratum vel Principem designare, cuius est & creare. alioqui frustrà designat, qui nequit perficere.

X. Luithprandus Diaconus Ticinensis, Othonem I. viuente scripsit historiam rerum in Europa suo tempore gestarum, vt ipse significat lib. 1. cap. 7. Is igitur lib. 6. hist. ca. 6. de Othone I. sic loquitur: Dehinc Romam similia facturus abiit, vbi miro ornatu, miroque apparatu susceptus, ab eodem summo Pontifice & vniuersali Papa Ioanne vnctionem suscepit Imperij. Porrò idem auctor apertè declarat, non simplicem ceremoniam vnctionis, sed nomen etiam, & dignitatem Imperialem à Pontifice suscepisse Othonem, cùm ita loquitur in eodem capite. Piissimo (inquit) tunc Regi, nunc Augusto Cæsari Othoni. quam phrasim tum ipse tum alij veteres obseruare solent, vt ante Pontificiam coronationem, Reges; post eam coronationem, Imperatores & Augustos appellent.

XI. Hermannus Contractus, comitis nobilissimi filius, & monachus S. Galli, qui floruit ante annos D. tempore S. Henrici Imperatoris, in Chronico suo sic ait: Anno D C C C. I. Caro-

Carolus Imperiali benedictione sublimatus, Augustus & Cæsar Romano more appellatur. Et infrà: Anno DCCC.XVI. Leo Papa obiit, & Ludouicus Imperator à Stephano Papa factus est. Et infrà: Anno DCCCC. LXII. Otho Rex ab Octauiano Ioanne Papa Imperator ordinatur. Et infrà: Anno M. XXVI. Conradus Rex filium suum Henricum Regem facit, & ipse Romam pergens, Imperator efficitur. Hæc ille. Non potuit certè hic auctor clariùs exprimere, per ipsam Pontificis coronationem Imperatorem verè fieri.

XII. Marianus Scotus, qui natus est anno M. XXVIII. vt ipse in Chronico annotauit, & Hermanni Contracti æqualis fuit, lib. 3. Chronici Caroli Magni ad Imperium promotionem breuissimè his verbis attingit: Carolus hoc tempore à Romanis Augustus appellatus est. Quæ verba, ne testimonia vetustiorum historicorum iam citatis, & sequentibus eiusdem Mariani sententiis repugnent, sic accipi debent, vt intelligamus, Carolum à Romanis omnibus, id est, Pontifice, Clero, Senatu, & populo, Augustum appellatum; sed ordine quodam, nimirum Pontifice præeunte, cæteris sequentibus. nam vt ex historiis præcedentibus didicimus, appellauit Leo Pontifex Carolum Imperatorem, & simul inunxit, & coronauit; cæteri verò acclamatione probarunt. Sed Mariani ipsius aliquot sententias proferamus. Anno DCCC. LXXV. Carolus Romam perueniens, datis Ioanni Papæ magnis muneribus, Imperator factus est. Anno DCCC. XCVI. Arnulphus vrbem ingressus, cum magno honore à Formoso Papa susceptus, & ante Confessionem S. Petri Imperator factus est. his igitur aliisque similibus sententiis satis apertè Marianus testatur à Romano Pontifice Imperatores Romanos fieri.

XIII. Dodechinus Mariani continuator, cùm de Lothario Henrici Imperatoris successore scriberet; Legati, inquit, pro confirmando Rege Romam mittuntur. Et infrà, Plenitudinem, inquit, Imperij in eadem Romana ciuitate sicut debebat offerens Dominus Papa Regem Lotharium Romam inuitabat. Et infrà, Fridericus, inquit, ab Adriano Papa Imperator factus est. Vides igitur à Pontifice Romano electum Regem Romanorum confirmari, ac deinde ab eodem plenitudinem Imperij accipere, & sic tandem Imperatorem fieri.

XIV. Lan-

XIV. Lambertus Schaffnaburgensis, qui circa annum M. LXX. floruit, in historica Germanica de Carolo Magno nihil addit ad verba Mariani Scoti; vt vel Marianus à Lamberto, vel à Mariano Lambertus accepisse videatur. Verumtamen cùm de Othone I. & III. loquitur, clariùs explicat sententiam suam. sic enim de Othone I. scribit: Otho Rex perrexit Romam, eumque Ioannes Papa gratanter suscipiens honorificè super cathedram Augustalem posuit, & benedictione atque consecratione sua Imperatorem fecit. Et infrà de Othone III. Otho Rex contra Crescentium Romam venit, vbi & Brunonem in sede Apostolica constituit, à quo & ipse Imperator factus est.

XV. Otho Episcopus Frisingensis ante annos C C C C. floruit, genere & eruditione nobilissimus, quippe qui (teste Radeuico lib. 2. de rebus gestis Friderici cap. 11.) quatuor Imperatoribus ita coniunctus fuit, vt Henrici IV. nepos, Henrici V. sororius, Conradi Regis frater vterinus, & Friderici I. patruus esset. atque historiam ab orbe condito libris octo satis feliciter comprehendit. is igitur lib. 5. cap. 31. hoc modo scribit: Anno ab Incarnatione Domini D C C C. I. ab vrbe condita M. D. L II. Carolus Rex 33. Regni sui anno, à summo Pontifice, ablato patricij nomine, coronatus, omni populo tunc acclamante, Carolo Augusto, à Deo coronato, Magno & pacifico Imperatori vita & victoria, L X I X. ab Augusto Imperator, & Augustus vocatur. Ex hinc regnum Romanorum, quod à Constantino vsque ad id tempus in vrbe regia, scilicet Constantinopoli fuit, ad Francos deriuatum est. In his Othonis verbis tria video summo Pontifici tribui, ablationem minoris dignitatis, quæ patriciatus dicebatur; coronationem; & appellationem Imperatoris, & Augusti: Romano populo solam acclamationem. Idem quoque Otho lib. 7. cap. 11. non veretur Henricum IV. auum suum non verum Imperatorē Romanorum appellare, quòd Imperium à schismatico Papa suscepisset. Principes, inquit, seditionem vulgi timentes, ei (Henrico IV) apud Inglinheim occurrunt, ibiq; multis modis commonitum, vel, iuxta alios, circumuentum, accoactum, insignia regni resignare, ac filio mittere 43. Regni sui post mortem patris, Imperij 5. anno (ad quod tamen potenter magis quàm iustè à Guiberto capta vrbe sublima-

tus

tus fuerat) persuadent. Obserua hoc loco, Lector, Henricum IV. non fuisse Othoni Frisingensi Imperatorem, sed Regem duntaxat, donec à Papa Guiberto, qui & Clemens dictus est, ad Imperium sublimaretur. & rursum ad Imperium potuisse, non iustè sublimatum, quòd Guibertus eum Imperatorem fecerit, qui in schismate contra Gregorium VII. verum Pontificem, sederit. tam enim non potuit Guibertus verum Imperatorem facere, quàm ipse verus Papa non fuit. quid autem est aliud, quæso te, à Pontifice aliquem ad Imperium sublimari, quàm Imperatorem, à Pontifice fieri? & cur ab Antipapa sublimatus, Imperator non legitimè factus existimatur, nisi quia solius veri ac legitimi summi Pontificis est, Imperij dignitatem nomenque conferre?

XVI. Godefridus Viterbiensis, qui Othone paulò posterior fuit, in suo Chronico vniuersali, quod Pantheon appellauit, iisdem ferè verbis, quibus Otho Frisingensis, exordium Imperij Francorum describit. Anno, inquit, ab Incarnatione Domini. DCCC. I. Carolus Magnus 34. regni sui anno à Leone III. summo Pontifice coronatur, omni populo Romano tunc acclamante, & laudes Imperiales canente.

XVII. Conradus Abbas Vrspergẽsis, Godefridi fermè æqualis, in Chronico suo, in quo res Germanicas diligentissimè persequutus est, Anno, inquit, DCC. XCVI. Leo Papa 96. ordinatur. sedit annis 20. hic Carolum fecit Imperatorem. Et infrà, Anno, inquit, Dominicæ Incarnationis DCCC. Vrbe verò condita M. D. LII. Carolus Magnus Rex Francorum, Pipini Regis filius, septuagesimo tertio loco ab Augusto Romanorum Imperator consecratus est anno regni sui 33. sic imperauit annis 14. Cùm enim pro calumnia Leonis Papæ ingesta Romam veniret, & Natale Domini ibi celebraret, in ipsa die sacratissima ad Missarum solennia veniens, dum ante Confessionem B. Petri Apostoli ab oratione surgeret, nihil minus speranti Leo Papa coronam imposuit, & Imperatorem Romanum pronunciauit. Hæc ille; qui ficut hoc loco translationem Imperij, & Caroli creationem soli Pontifici tribuit; ita quoque in reliquo Chronico semper sibi similis, de aliorum Imperatorum creatione loquitur. quarum duas exempli gratia hîc subiiciemus. Anno, inquit, DCCC. LXXV. Carolus (Caluus) Romam tendens, à Ioanne Papa efficitur Imp.

Imperator. Et infrà, Anno DCCCC. LXII. Otho rogatu Ioannis Papæ, & querimonia multorum de Berengario & filio proclamantium Romam tendit, ibiq́ue Imperator ab eodem Papa factus Berengarium capit.

XVIII. Lupoldus Bambergenſis in procœmio libri de Iuribus Imperij, De ſacri, inquit, regni, & Imperij Romanorum viribus à tempore, & poſt tempus tranſlationis ipſius Imperij de Græcis Imperatoribus in perſonam Caroli Magni ad Reges Francorum, & ad Germanos, per ſacroſanctam Romanam Eccleſiam factæ ſecundùm mei modicitatem ingenij tractaturus, &c. Et infrà in 1.cap. Dum, inquit, in ſacratiſſima die Natalis Domini, ſub anno eiuſdem Domini DCCCC.I. in Eccleſia S.Petri ab oratione ſurgeret, Leo Papa coronam capitieius impoſuit; & à cuncto populo acclamatum eſt, Carolo Auguſto, &c.

XIX. Matthæus Palmerius in Chronico anni DCCC.I. Carolus, inquit, à Leone Pontifice Auguſtus eſt appellatus, & obliteratum iam penè in Italia Romanum Imperium reſumpſit; primusq́ue poſt Auguſtulum apud Romanos imperauit annos 14.

XX. Blondus Flauius Decadis 2.li.1. Leo, inquit, Pontifex, populi Romani ſcito precibusq́; Carolum Imperatorem Romanorum declaratum diademate, vetuſto Imperatorem capitis geſtamine, coronauit.

XXI. Æneas Syluius in Abbreuiatione Blõdi, & XXII. Baptiſta Platina in vita Leonis Papę III. iiſdem omnino verbis rem eandem declarant. Atque hîc primùm inuenimus ſcitum populi Romani nominatum in creatione Caroli Imperatoris. Sed nihil cauſſæ noſtræ officit. tum quòd meritò his duobus auctoribus, qui ante annos centum floruerunt, anteponere poſſimus vetuſtiſſimos & plurimos ſcriptores, qui nihil eiuſmodi tradiderunt: tum etiam quòd ſcitum populi Romani, cuius hîc mentio fit, non ad Carolum Imperatorem creandum, ſed ad eius creationem à ſummo Pontifice impetrandam pertineat. id enim ſignificat adiuncta illa vox, [precibusque] Quorſum enim preces ad Romanum Antiſtitem, vt is Carolum Imperatorem diceret, ſi populi ſcito, id eſt, populi auctoritate Imperator creari poterat? Si quid ergo tum populus Romanus decreuit; id certè ſolum decreuit, vt à Romano Pon-

no Pontifice peteretur, vt ipse, qui solus id facere posse, Imperium à Græcis ad Francos transferret.

XXIII. Ioannes Trithemius in Catalogo scriptorum, Leo, inquit, Papa III. natione Romanus, post Adrianum Pontifex sedit annis 20. vir in scripturis tam diuinis quàm secularibus valde eruditus, morum quoque & vitæ sanctimonia clarissimus, Carolum cognomento, & opere Magnum, ad Imperium Romanorum vnxit, & hanc dignitatem à Græcis in Francos transtulit.

XXIV. Antoninus in historia, part. 2. tit. 14. c. 4. Carolus Magnus, inquit, primus Francorum Romanum Imperium accepit, conferente sibi illud seu confirmante Leone Papa. In quibus verbis illud [seu confirmante] ea de caussa additum videtur, quia magnam partem prouinciarum Imperij Occidentalis iam Carolus tenebat titulo Regis Francorum, & Longobardorum: voluit enim Pontifex, non solùm nouo Imperatori ius dare ad ea quæ nondum acquisierat, sed etiam confirmare quod acquisierat.

XXV. Ioannes Nauclerus in Chronologia sua, Generatione 27. Eo die (Natali Domini) Imperium Romanum à Græcis in persona Caroli Magni translatum est in Germanos. Et infra: Sic Monarchia mundi, quæ stetit apud Græcos quingentos fermè annos, residet apud Germanos, non sine felici auspicio Ecclesiæ Romanæ.

XXVI. Robertus Gaguinus lib. 4. Compendij de rebus gestis Francorum, Carolus, inquit, Pontificem restituit; restituenti suo gratificaturus Leo III. Sacerdotum habito concilio 8. Kal. Ianuarij, cùm Francorum regnum tres & triginta annos administrasset, Augustum appellat, gratum nomen Romanis.

XXVII. Philippus Bergomensis li. 11. Supplementi, Pontifex, inquit, infamiâ liber, Carolo aliquam relaturus gratiam, cùm videret Imperatores Constantinopolitanos ægrè id nomen tueri; Idibus Decembris anno salutis nostræ DCCC. in Basilica B. Petri post sacra solennia, populi Romani precibus togatus, Carolum Romanum Imperatorem declaratum diademate decorauit, acclamante ter populo; Carolo Augusto, a Deo coronato, Magno & pacifico Imperatori vita & victoria. In quibus verbis illud solum est obseruandum, rerum Philo-

Philippum Caroli coronationem ad annũ Domini DCCC. non ad DCCC. I. vt superiores omnes historici; quòd annum veteres inchoarent à Natali Domini; hic verò auctor more nostro à Kalendis Ianuarij. Itaque nulla inter eos dissensio de anno est. cur autem Philippus Idibus Decembris, contra veterum omnium sententiam, scripserit Caroli coronationem esse factam, non certò scio: neque res tanta est, vt in ea diligentiùs inuestiganda desudandum sit.

XXVIII. Ioannes Cuspinianus, quem Illyricus maximi facere solet, in vita Caroli Magni: Cùm magno, inquit, illo Natalis Saluatoris nostri die templum oraturus (Carolus) ingrederetur, nihil minus speranti Leo Pontifex coronam capiti suo imposuit, Imperatoremque Romanum pronunciauit, cui ab vniuerso populo acclamatum est, Carolo piissimo Augusto, à Deo coronato, &c. Item in vita Caroli Calui, Interim, inquit, Carolus Italiam ingreditur, quẽ Ioannes VIII. summus Pontifex benignissimè accepit, diademate Imperiali, ac Augusti nomine adornat: acceptis tamen ab eo multis magnisque muneribus.

XXIX. Iacobus Wympfelingius in Epitome rerũ Germanicarum cap. 9. Pontifex, inquit, Carolo aliquam gratiam relaturus, cùm videret Imperatores Constãtinopolitanos ægrè id nomen tueri, ac ob eam rem Vrbem & Italiam ipsam maguas calamitates passam, in Basilica Petri post solennia sacra, populi Romani scito & precibus ipsum Carolum magna voce Imperatorem decernit, ac diademate donat.

XXX. Polydorus Virgilius lib. 4. de inuentoribus rerum, cap. 7. aliâs 10. Quas ob res, inquit, Leo III. ipsum Carolum Magnum fecit Imperatorem.

XXXI. Raphael Volaterranus lib. 3. Geographiæ Leonem III. inquit, Pontificem à Romanis expulsum, ac eius auxilium implorantem per Legatos confestim, deinde per se tertiò veniens in Italiam, compressa seditione, ac inimicis expulsis (Carolus Magnus) restituit. pro quibus meritis ab ipso primum Imperator cõsalutatus, nomẽ quod annos ferè CCC. XXX. cessauerat, Occidenti restituit.

XXXII. Donatus Acciaiolus in vita Caroli Magni, Primo aduentu, inquit, omni motu sedato, noxiis supplicio affectis, Pontificem Romanum cum ingenti gloria in Vrbem (Carolus)

lus) restituit: à quo mox pro suis egregiis meritis, & singulari erga libertatem omnium Christianorum fide, Augustus appellatus, Imperatorium nomen, dignitatem suscepit: non solùm assentiente, sed etiam applaudente populo Romano.

XXXIII. Albertus Krantz. iauctor & Germanus, & diligens & Illyrico præter cæteros familiaris, tandem aliquando conuicta hanc insignium virorum, ac testium, claudat. Is igitur lib. 1. Saxoniæ cap. 18. Tum verò, inquit, in die nati Saluatoris, primo post DCCC. inchoante anno, cùm nihil tale Carolus cogitaret aut speraret, magisque recusaret alienum inuadere Imperatoris honorem, infra Missarum solennia, dum ante Confessionem B. Petri Apostoli ab oratione surgeret, Papa ei coronam imposuit, & Imperatorem Romanum pronunciauit. Idem lib. 1. Metropolis cap. 14. Olim, inquit, Imperatores non passi viuere Pontifices, ad supplicia deuocabant: & Graculi, postquam apud eos exstincta stirpe Constantini, & deinde Magni Theodosij, non habuêre Pontificem, nisi quem ipsi confirmassent; mutatę sunt vices: vt non habeatur Imperator nisi quem Romanus Pontifex confirmarit, & consecrarit. Domini est terra, & plenitudo eius. ipse transfert regna & imperia, dignissimeq; ad suum in terris Vicarium hoc sacrum ministerium delegauit.

Habemus igitur ex continuata serie historicorum, translationem Imperij Romani à Græcis ad Francos, eamq; Romano Pontifice auctore factam, non fictam, nec fabulosam, vt Illyricus mentiebatur, sed certam, atque exploratam esse, vt iam in dubium reuocari, nisi ab Illyrico, homine impudentissimo, vel etiam parum sano, non possit.

CAPVT V.

Proferuntur testimonia & confessiones Principum de translatione Imperij à Græcis ad Germanos per Romanum Pontificem facta.

ET si ad eam rem quam probandam suscepimus, tot clarissimorum historicorum testimonia in medium allata sufficerent; statui tamen ipsorum etiam Imperatorum tum Latinorum, tum Grę-

corum,

corum, nec non quorundam aliorum Principum confessionem, & sententiam addere; vt (si fieri possit) erubescat aduersarius id negare, quod ipsi Principes, quorum maximè interest, vltro gratissimè confitentur.

I. Principiò Carolus Magnus, qui primus Imperium à Romano Pontifice delatum suscepit, primus quoque id ab eo se accepisse testatus est. Siquidem cùm testamento Imperium Filiis diuisisset, rem totam à Leone Pontifice confirmari voluit, vt nõ sine consensu eius, à quo illud acceperat, Imperium aliis tradere videretur. Aimoinus lib. 4. de rebus gestis Francorum ca. 94. Testamentum, inquit, Caroli Leoni Papæ missum est, vt approbaretur; quod & factum est. Ado Viennensis in Chronico, 6. ætate, Imperator, inquit, inter filios suos regna diuidit; vt sciret quisque, si superstes esset, quam partem tueri, & regere debuisset. Testamentum inde factum, & iureiurando ab Optimatibus Francorum confirmatum, & Leoni Papę missum, vt sua manu subscriberet. Deniq; Annales Francorum vetustissimi sic habent: Hæc omnia literis mandata sunt, & Leoni Papæ, vt ipse sua manu subscriberet, per Eginarthum missa. quibus Pontifex lectis, & assensum præbuit, & propria manu subscripsit.

II. Lotharius Ludouici filius, Caroli nepos, vt Ado scribit in Chronico, Ludouicum filium suum per se Regem Italię fecit: sed cùm Imperatorem quoq; illum fieri vellet, Romam ad Pontificem misit per Drogonem patruum suum. atq; eo modo Ludouicus iunior à Sergio Papa Imperator creatus est. Vides igitur Lotharij primi confessione, Regem ab Imperatore fieri posse; Imperatorem non item, nisi summi Pontificis confirmatio & consecratio accedat. Neq; verum est quod quidam obiiciunt, à Carolo Magno Ludouicum filium Imperatorem & Augustum appellatum ante Pontificis confirmationẽ: nam (vt paulò antè diximus) testamentum quo Carolus Imperium filiis relinquebat, à Leone Papa, ipso Carolo petente, confirmatum est. Constat autem ex historicis, Ludouicum non ante confirmatum illud testamentum, sed aliquanto pòst à patre appellatum Augustum. nam Annales Francorum ponunt testamenti confirmationem anno DCCC. VI. Ludouici autem assumptionem ad Imperium anno DCCC.XIII. Itaq; Ludouicum Imperatorem Leo III. confirmauit, ac postea Stephanus IV. coronauit.

III. Carolus Caluus, Ludouici iunioris in Imperio successor, insigne testimonium nobis præbet. nam cùm esset cum Ludouico fratre, Germaniæ Rege, de Imperio adipiscendo contentio, mira celeritate Romam accurrit, & multis magnisque muneribus aditum sibi ad Pontificis gratiam, ac per eam ad Imperium patefecit. Sed verba historicorum audiamus. Ioannes Cuspinianus in vita Caroli Calui, Ipse (Carolus) omni mora abiecta, summa cum festinatione Alpibus superatis, in Longobardiam contendit, vt hinc rectà Romam proficiscatur pro corona Imperiali, in Franciam Caluum nomen allaturus. Ludouicus Germaniæ Rex filium mittit Carolum, vt iter prohibeat: & cùm is cederet, indignatus pater, alium quoque filium cum exercitu mittit, qui Carolum auertat: sed cùm copiis præstaret, & potentiam ferre non posset, reuersus ad patrem, missus in Franciam cum exercitu diris incursionibus eam vexat. Interim Carolus Italiam ingreditur, quem Ioannes VIII. summus Pontifex benignissimè accepit, diademate Imperiali, ac Augusti nomine adornat: acceptis tamen ab eo multis magnisque muneribus. Item Rhegino lib. 2. Chronici de re eadem sic loquitur: Anno DCCC LXXVII. Carolus (Caluus) Romam secundò profectus est, vbi iam pridem Imperatoris nomen à Præsule sedis Apostolicæ Ioanne ingenti precio emerat. Rursum Marianus Scotus lib. 3. Chronici. Carolus, inquit, Romam perueniens, dat Ioanni Papæ magnis muneribus, Imperator factus est. Hic ergo libenter quererem ab Illyrico: Si nihil Imperatori, quod ad Imperium attinet, aut solam ceremoniam Coronationis Papa dare solet; quorsum Ludouicus Rex Germaniæ, tanto studio fratrem Carolum Caluum ab itinere Romano auertere conabatur? quorsum Carolus ipse tanto labore ac dispendio Romam ad Pontificem venit? quorsum tam diligenter precioſis etiam muneribus, Pontificis animum sibi conciliauit? cur maluit potiùs cum fratris exercitu in certamen descendere, ac pati vt regnum suum à fratris exercitu vastaretur, quàm Imperij coronam de manu Pontificis non accipere?

IV. Albertus Imperator (vt auctor est in Chronico Albertus Argentinensis, qui illo ipso tempore vixit) à Bonifacio Papa VIII. vehementer contendit, vt Imperium sibi, & hæredibus confirmaret. id quod minimè impetrauit. voluit enim sum-

ſummus Pontifex Imperatorem Romanum eligi, non naſci. Sed ex illa Alberti contentione quis non videt quę fuerit eius ſententia de poteſtate ſummi Pontificis in euehendis hominibus ad Imperium?

V. Henricus VII. Alberto ſucceſſit electus ex Comite Lucenburgenſi. de eo ſic loquitur Conradus Vercerius in lib. de rebus geſtis Henrici VII. Lucemburgius, inquit, mittit in oram Narbonenſem, qui à Clemente (Papa V.) poſtulent vt ratam ſibi facere ſubrogationem pro more dignaretur.

VI. Ludouicus IV. qui poſt Henricum VII. imperauit, tametſi cum Romano Pontifice perpetuas inimicitias geſſerit, quòd ab eo non modò non confirmatus, ſed etiam excommunicatus, & deiectus de ſede imperatoria fuiſſet: tamen nunquã deſtitit occaſiones quærere, quibus in gratiam Pontificis rediret, & ab eo reſtitutionem in Imperium impetraret. Scribit enim Albertus Argentinenſis in Chronico eundem Ludouicum defuncto Ioanne Papa XXII. miſiſſe ad Benedictum XII. qui Ioanni ſucceſſerat, Legatos, qui demiſiſſimis precibus peterent abſolutionem, & reſtitutionem.

VII. Carolus IV. (inquit Theodoricus de Niem in Nemore tract. 6. cap. 33.) procurauit talem qualem electionem dicti Venceſlai Regis per Vrbanum VI. orto iam ſchiſmate, ac in eius principio fecit approbari. Et per hoc acquiſiuit idem Vrbanus, quòd dictus Carolus Imperator adhærebat eidem.

VIII. Fridericus I. cùm in Italiam ad Pontificem Adrianum IV. veniſſet, ita coronam per Oratorem ſuum à Pontifice petiit, vt apertiſſimè teſtaretur, agnoſcere ſe ſummam Imperij dignitatem, & (vt ipſe loquitur) plenitudinem, niſi à ſummo Pontifice haberi non poſſe. Sic enim ea de re ſcribit Albertus Krantzius lib. 6. Saxoniæ, cap. 16. *Pontifex dignatione ſua flectere contenderat Germanorum formidatam inſolentiam, & venit in caſtra Regis cum ſolenni, Pontificeque ſummo digno, comitatu. Rex concitus occurrit venienti, & ab iumento deſcendenti ſtrepam fertur tenuiſſe ſellæ, acceptumq; reuerenter per manum in ſua tentoria perduxiſſe. Bambergenſis Epiſcopus verbum Regis proloquutus, ait: Honorabilem tuæ ſanctitatis præſentiam, Apoſtolice Pontifex, ſicut dudum deſideranter optauimus, ita nunc lætanter ſuſcipimus; gratias agentes omnium largitori bonorum Deo, qui nos deduxit,*

& adduxit in hunc locum, & sacratißima visitatione tuum dignos fecit. Notum ergo tibi esse volumus, Reuerende pater, quia omnis Ecclesia, de finibus orbis ad honorem regni collecta, adduxit Principem suum ad tuam Beatitudinem, promouendum per te ad culmen Imperij. Hoc meretur nobilitas, prudentia, fortitudo, Dei timor, & Catholicæ pacis amor in cordibus regnans, & sanctæ Romanæ Ecclesiæ cultus non vulgaris. Ecce te venientem excepit venerabundus, tuis sanctißimis vestigiis humiliter prouolutus. Ergo venerande Pater, circa ipsum peragas, vt quæ ei desunt de plenitudine Imperialis culminis, per tuæ Beatitudinis munificentiam suppleantur. Et infrà cap. 17. *Consedentibus iterum,* inquit, *Papa verbum fecit; Solebant, inquit, qui ad coronam petendam venerant prisca ætatis Principes, insigni aliquo facto Romanæ Ecclesiæ beneuolentiam promereri, vt suo velut officio prævenientes benedictionem, iam debitam coronam omnibus præclaro facinore testarentur. Sic Carolus dum domuit Longobardos: Otho dum compescuit Berengarios; nouißimus Lotharius dum Normannos reprimeret, coronam Imperij meruere. quocirca Serenißimus Rex Apuliam, Romanæ Ecclesiæ peculiarem prouinciam tamà Normannis occupatam, nobis Ecclesiáq; restituat: deinde, quæ nostra sunt, facilè exequemur. Principes respondent, ab longo itinere, & multiplici per viam labore attenuatas esse vires exercitus, nec posse Regem illis copiis magnam inuadere Prouinciam. Impleat in Rege benedictionem Pontifex, non se certasse priorem officio pœnitebit: restitutos in sua Principes cumulatioribus armis cum suo Rege redituros, facturosq; quæ in rem Ecclesiæ videbuntur. Cessit Papa contentioni, facturum spondens quæ peterentur.*

Hæc tam prolixè recitare volui, vt omnes intelligerent, quanti fecerint semper Reges Germaniæ Pontificiam coronationem. nam si nihil ea coronatione Papa confert, aut inanem solùm cerimoniam eamque debitam electo iam Principi exhibet; cur is, qui coronandus est, ad Imperiale culmen prouehendus dicitur? nihil ne tribuit, qui ad culmen Imperij aliquem prouehit? Deinde cur tam humiliter coronæ Pontifice postulatur? cur singulari aliquo facinore Romanæ Ecclesiæ beneuolentia est antè promerenda? cur denique petenti Pontifici, vt Rex Apuliam de potestate Normannorum eri-

peret, Ecclesiæq; restitueret, si coronam Imperij adipisci vellet, nemo Principum respondit iniquam esse conditionem, sed cùm afflictum exercitum dicerent, tempus commodius postularunt? Neque verò Latini solùm Imperatores, sed etiam Græci Romanum Pontificem auctorem Occidentalis Imperij agnouerunt, & professi sunt.

IX. Michaël siquidem Imperator Constantinopolitanus cùm accepisset Carolum Magnum à Leone Pontifice Imperatorem Occidentis appellatum; Legatos ad eum misit, qui pacem ac fœdus inirent inter vtrumque Imperatorem. pacis verò capitula, non à solo Cæsare, sed etiam à Pontifice voluit approbari. tunc enim demum stabilem pacem futuram inter se & Carolũ censuit, si is eam probasset, cuius auctoritate Carolus imperabat. Ado Viennensis in Chronico anni D C C C. II. Michaël, inquit, Imperator creatur, cuius legati Aquisgranum ad Imperatorem Carolum missi, laudes more suo dixerunt, Imperatorem, & Basileum illum appellantes. & pacis libello ab Imperatore accepto, & denuo à Leone Papa Romæ, reuersi sunt.

Item Rhegino Prumiensis Abbas, lib. 2. Chronici, Anno, inquit, D C C C. X I I. Legati Græcorum de pace libellum acceperunt à Carolo, & deinde à Leone Papa.

X. Emanuel Comnenus, qui tum Orientale Imperium gubernabat, cùm Occidentali Fridericus primus præesset, obtulit per Legatos non semel, sed bis Alexandro Pontifici magnam vim pecuniarum, exercitum non contemnendum, & quod pluris faciendum erat, vnionem Ecclesiæ Græcæ cum Latina, sub vno summo Pastore Romano Pontifice, si modò is Occidentale Imperium, à quo Fridericus I. iure excidisse videbatur, iterum cum Orientali coniungi, atque Imperatori Constantinopolitano restitueretur. Testes sunt Blondus decade 2. lib. 5. Abbreuiator Blondi Æneas Syluius, ibidem. Platina in Alexandro III. & Ioannes Nauclerus in Chronico, generatione 39. pag. 848.

XI. Philippus Rex Francorum vacante sede Imperiali ob mortem Alberti Imperatoris, & Romano Pontifice Clemente V. per id tempus in Galliis commorante, ratus venisse tempus quo Imperium ad Gallos à Germanis transferretur,

cum proceribus suis consilium habuit, in quo tandem illud decretum est, vt id a Pontifice per solennes nuncios peteretur. cui enim, inquit Rex, fiat iniuria, si vacantis Imperij conditio permutetur? idem fecerunt olim Pontifices alij. Verum summus Pontifex, cùm id quod in consilio Regis decretum erat, continuò resciisset, ne aut Regem offendere, aut contra voluntatem suam aliquid ei concedere cogeretur, Electoribus Imperij scripsit, vt maturarent electionem, & Henricum Lucemburgium comitem, si eis videretur, eligerent, alioqui periculum esse ne vna cum Imperio potestatem etiam eligendi deinceps amitterent. Delatis ad Germanos epistolis, reque intellecta, comitiorum solennia maturantur, eligitur Lucemburgius. quæ omnia accuratè scripsit Conradus Vecerius in lib. de rebus gestis Henrici VII. Colligimus autem ex hac historia, non modò Regem Gallorum cum vniuerso coetu procerum Franciæ, sed etiam Imperij Electores in ea sententia fuisse, vt existimarent à summo Pontifice translatum fuisse Imperium à Græcis in Germanos, & rursum ab eodem Pontifice à Germanis in Gallos posse transferri. nam & Rex in publico procerum conuentu id affirmauit, & Electores festinata electione Henrici VII. idem apertissimè comprobarunt.

XII. Accedit ad hæc clarissimum testimonium eorundem Electorum in quodam publico instrumento, quod infra subiiciemus, ac supra citauimus. hoc enim eius instrumenti principium est, Complectens ab olim sibi Romana Mater Ecclesia quadam quasi germana charitate Germaniam, illam eo terreno dignitatis nomine decorauit, quod est super omne nomen, temporaliter tantùm præsidentium super terram. Hæc igitur tot Principum ingenua verissimaque confessio, quamuis nulla alia argumenta suppeterent, an non sat esse ad causam istam finiendam deberet? Verumtamen addam etiam summorũ Pontificum testimonia, non quòd ea magnifieri credã ab aduersariis, sed tum propter Catholicos, quibus sacrosancta est (vt debet) Pontificum auctoritas: tum etiam vt aduersarius videat, quæ Pontifices dicunt, à probatis auctoriis, & Principum confessione non dissentire. quam etiam ob causam hoc genus testimoniorum, quod, si auctoritatem spectes, primum locum merebatur, in tertium distuli.

CAPVT

CAPVT VI.

Idem asseritur testimoniis Pontificum.

I.

PRIMVM igitur Pontificium testimonium illud esse poterit, quod de Gregorio IV. refert Paulus Æmilius. sic enim ait lib. 3. de rebus gestis Francorũ: Lugduni consilium Episcoporum, quos Ludouici Imperatoris filij contraxerant, habitum, Imperiumque patri abrogatum. quod decretum mox à Gregorio Pontifice Maximo rescissum est. Eodem pertinet quod scribit Marianus Scotus lib. 3. Chronici, Rex (inquit) Ludouicus Reginam Aquis obuiam ei venientem iubente Papa Gregorio accepit. siquidem filij Ludouici non solùm Imperium patri abrogauerant, sed etiam vxorem Iuditham ei ademerant. Sed vtrumque iubente Gregorio recepit. ex quo refellitur (vt obiter hoc annotemus) quod Sigebertus in Chronico scribit, Gregoriũ Papam cum filiis Ludouici aduersus patrem eorum conspirasse. nec solùm Marianus Scotus, & Paulus Æmilius, sed etiam Rhegino lib. 2. Chronic. & Aimoinus lib. 5. de rebus gestis Francorũ cap. 14. & 16. aliique Sigeberto antiquiores Historici Gregorium Papam Ludouico Imperatori fauisse testantur. Sed hæc (vt dixi) obiter admonui; illud est proprium huius loci, à Gregorio Papa decretum Francorum esse rescissum, quo illi Ludouico Imperium abrogauerant: nec enim id Gregorius ausus fuisset, nisi ab Apostolica sede Imperium ad Francos delatum, atque ab eadem sede pendere intellexisset.

II. Adrianus II. 2. Pontifex Maximus cùm accepisset Imperium Ludouici iunioris Imperatoris à Carolo Caluo Rege armis tentari, continuò ad Carolum Legatos, & litteras misit plenas auctoritatis: de quibus sic loquitur Aimoinus lib. 5. cap. 24. In epistolis (inquit) Papæ continebatur, vt regnum quondam Lotharij, quod Ludouico Imperatori, spirituali filio eius, hæreditario iure debebatur, & quod ad eum post mortem eiusdem Lotharij rediit, vel homines in eo degentes, mortalium nullus inuaderet, nullus commoueret, nullus ad se conaretur inflectere. quod si quis præsumeret, non solùm per suæ auctoritatis ministerium infirmaretur, verùm etiam vinculis anathematis obligatus, nomine Christianitatis

tis priuatus, cum diabolo omnino locaretur. Et infrà cap. 17. idem Aimoinus narrat, Carolum quidem his litteris acceptis moleste tuliſſe, quòd regnum ſuum propagare prohiberetur: interim tamen non contempſiſſe Apoſtolicum mandatum, ſed legatos cum magnis muneribus ad ſummum Pontificem deſtinaſſe.

III. Adrianus IV. in epiſtola ad Epiſcopos Germaniæ, quã refert Io. Auentinus lib. 4. annalium Boiorum, Ideo (inquit) Imperium à regno Græcorum tranſlatum eſt in Alemannos, vt Rex Teutonicorum nõ antè quàm à Pontifice Rom. conſecraretur, Imperator vocaretur, & eſſet Auguſtus. Pontifex Romanus promouit Carolum, fecit ei nomen grande, vt eſſet Imperator.

IV. Alexander III. legatis Imperatoris Græcorum, qui occidentale Imperium iterum cum orientali coniungi cupiebat, ita reſpondit, Plantina teſte, ſe nolle id in vnum coniungere, quod olim de induſtria maiores ſui diſiunxiſſent.

V. Innocentius III. in epiſtola ad Ducem Thuringiæ, vnde extat caput, Venerabilem, extra de electione, Illis (inquit) Principibus ius & poteſtatem eligendi Regem in Imperatorem poſtmodum promouendũ, recognoſcimus, vt debemus, ad quos de iure, ac antiqua conſuetudine noſcitur pertinere, præſertim cùm ad eos ius & poteſtas huiuſmodi ab Apoſtolica ſede peruenerit, quæ Romanum Imperium in perſonam magnifici Caroli à Græcis tranſtulit ad Germanos.

VI. Clemens V. vniuerſali Concilio approbante decretum edidit de iuramento, q̃ Imperatores Pontificibus præſtant, vnde extat Clementina, Romani principes de iureiurando, eius decreti hoc eſt initium: Romani principes Orthodoxæ fidei profeſſores ſacroſanctam Romanam Eccleſiam, cuius caput eſt Chriſtus redẽptor noſter, ac Rom. Pontificem eiuſdem Redemptoris vicarium feruore fidei, & claræ deuotionis promptitudine venerantes, eidem Rom. Pontifici, à quo approbationem perſonæ ad imperialis celſitudinis apicem aſſumendæ, nec non vnctionem, conſecrationem, & Imperij coronationem accipiunt, ſua ſubmittere capita, non reputarunt indignum; ſeque illi, & eidem Eccleſiæ, quæ à Græcis Imperium tranſtulit in Germanos, & à qua ad certos eorum Princi-

Principes ius, & potestas eligendi Regem in Imperatorem postmodum promouendum, peruenit, adstringere vinculo iuramenti, prout tam mos obseruationis antiquæ, temporibus nouissimis renouatæ, quàm forma iuramenti huiusmodi sacris inserta canonibus manifestant.

VII. Pius II. in epistola ad regem Turcorum Mahumethũ, quæ est inter eius epistolas 396. Hortatur ad fidẽ Christi amplectendam eundem Mahumethum, eique si id faciat, ius ac titulum Orientalis Imperij pollicetur. *Nos*, inquit, *te Græcorum & Orientis Imperatorem appellabimus, & quod modò vi occupas, & cum iniuria tenes, possidebis iure*. Et infrà: *Et sicut antecessores nostri Stephanus, Adrianus, Leo aduersus Hastulphum, & Desiderium gentis Longobardicæ Reges, Pipinum, & Carolum Magnum accersiuerunt, & liberati de manu tyrannica Imperium à Græcis ad ipsos liberatores transtulerunt: ita & nos in Ecclesiæ necessitatibus tuo patrocinio vteremur, & vicem redderemus accepti beneficij.*] Cùm igitur in gratiam Cæsarum & in odium Pontificum controuersiahæc ab Illyrico in medium sit allata, si inter se ipsi consentiunt, vt reuera eos consentire vtrorumque testimoniis demonstrauimus; quid nos amplius disceptare necesse est? Sed accedamus tamẽ ad rationem, & titulos omnes excutiamus, quibus aduersarij fingunt, Imperium Romanũ ad Carolum peruenisse.

CAPVT VII.

Imperium Germanorum non esse acquisitum iure belli.

SEx omnino tituli sunt, quibus homines regna atque Imperia possidere solent, Ius belli, Beneficium diuinum, Successio hæreditaria, Electio populi, Donum Principis, Summi totius Ecclesiæ Præsulis decretum. aut enim aliquis per se Imperium occupat, aut accipit illud ab alio. si per se occupat, iure belli dicitur possidere, qui est primus titulus; quo titulo Cyrus, Alexander, Iulius, aliique nonnulli summa Imperia tenuerunt. Si accipit ab alio,

lio, aut à Deo singulari vocatione, aut ab hominibus: si à Deo, iam est secundus titulus, isque omnium iustissimus, quo titulo, Moyses, Aaron, Saul, Dauid, Petrus principatum vel Ecclesiasticũ, vel Politicum adepti sunt. Si verò ab hominibus; aut naturali successione, aut electione voluntaria: si naturali successione, iure hæreditario regnare dicitur, qui est titulus tertius, quo Salomon Dauidi, Tiberius Augusto, Ludouicus Carolo, atque alij aliis successerunt: si electione voluntaria; aut multitudo eligit, aut princeps: si multitudo, iste est quartus titulus, quo Claudius, Galba, Vespasianus, ac ceteri deinceps Romani Imperatores vt plurimum electi sunt: si à solo Principe; aut is Politicus est, aut Ecclesiasticus: si Politicus, oritur quintus titulus, quo titulo imperarunt Lucius Verus à Marco Antonino, Maximianus à Diocletiano, Valens à Valentiniano, Theodosius à Gratiano, & si qui sunt alij Principes à præcedentibus Principibus ad Imperium vocati. Si denique à Principe Ecclesiastico Imperator dicatur, existit titulus sextus, quo nos asserimus, Carolum Magnum, & qui eum sequuti sunt, Germanos Imperatores ius Imperij ejus adeptos.

Quæ cùm ita sint, si primos quinque titulos in Imperio Germanorum locum non habere demonstrauerimus, efficiemus profectò, Carolum Magnum aut à Pontifice Maximo Imperium habuisse, aut omnino non habuisse. quomodo enim habuit, quod nec ipse armis occupauit, nec successione hæreditaria, nec diuina aut humana electione suscepit? quod si Carolus Magnus Imperator non fuit, certè nec cæteri Francorum, Germanorúmue Reges, Imperatores fuerũt; nec Rodulphus, qui nunc est in Imperio, iure Imperator dici potest. Viderit igitur Illyricus, ne, dum Imperatoribus adulatur, eosque multis falsis titulis onerat, eosdem vero iure imperandi priuet, ac de solio Cæsarum deturbet imprudens.

Ordiamur à primo titulo, quem Illyricus præter cæteros asserit, ac pro viribus propugnat. Obtinuit Carolus Magnus paterna hæreditate regnum Francorum, expugnauit deinde Longobardos, atque ex ea victoria Rex etiam Longobardorum appellari cœpit: at cum Romanis nunquam pugnauit, Romanam vrbem vi nunquam intrauit, semper socius & amicus, deinde etiam patricius Romanorum, hostis & inimi-

cus

eus nunquam fuit. id quod Historici omnes clamant, ac præsertim Albertus Krantzius lib. 2. Saxoniæ, & Eginarthus in vita Caroli. nec poterit Illyricus vnam syllabam contrà producere. qua ratione igitur iure belli Romanos subiectos habuit, qui cum Romanis bellum nunquã habuit? At (inquies) regnum Longobardorum in Italia, quod Carolus armis adeptus est, aliquando Romana prouincia fuit. Sed si omnes qui Romanas prouincias occuparunt, Imperatores Romani dicendi essent; nimium multos Imperatores haberemus. nam (vt cætera nunc omittam) Gallia, Hispania, Anglia, quæ nũc à Regibus tenentur, Romanæ prouinciæ aliquando fuerunt: num igitur rectè facerent Reges Gallorum, Hispanorum, atque Anglorum, si se Romanos Cæsares appellarent? non opinor hoc dicturum Illyricum, aut eorum aliquem, qui decus Imperij in sola Germania conseruari cupiunt. Quare neque Carolus eo solùm nomine Romanus Imperator dici potuit, quòd Longobardis regnum Italiæ eripuerit, quod antea Romanorum prouincia fuerat.

Deinde si Carolus iure belli Romanum Imperium sibi parauit; quo tempore id fecit? ante coronationem à Leone Papa acceptam, an postea? si antea, cur igitur vsque ad eam diem neque ipse se in suis diplomatibus, quorum nonnulla apud Ioannem Auentinum exstant, Imperatorem Romanorum vocat, neque ab vllo Historicorum hoc nomine appellatur? si postea, cur igitur ab eo die, cùm Imperium nondum haberet, Imperator, & Augustus cùm in propriis litteris, tum in omnibus historiis incipit appellari? sed fortasse neque antea neque postea, sed illo ipso tempore quo armis Imperium occupauit; coronam etiam & consecrationem accepit. Id verò dici non potest: nam ex Adone, aliisque Historicis suprà notatis constat Carolum quo anno à Pontifice coronatus est, Romam venisse, non vt hostem ad expugnandam Vrbem, sed vt Patricium; tum orationis gratia, vt inquit Ado; tum etiam, vt exitus probauit, ad causam cognoscẽdam, quæ inter Pontificem, & seditiosos quosdam ciues fuerat exorta.

Ac ne fortè hic aduersarius audito nomine iudicij, à Rege Pontificem iudicandum esse clamet, placet ex lib. 3. Pauli Æmilij adscribere, qualis eius iudicij forma fuerit. *Cognitúrus* (inquit Æmilius) *de Leone venerat Rex; cùm verò ad rogandas*

das sententias descendit, tunc Episcopi magis sacrosanctæ potestatis, quàm Regiæ maiestatis memores, consentienti ore reclamauere, summũ optimumq; Regem esse Carolum; sed cuinam tandem de Pontifice Maximo iudicium facere fas esset? susciperet Leo in gremium causam suam: quiq; in cæteros clauium ius haberet, de se quoque ipse incorruptè iudicaret, solo numine vel teste conscientiæ, vel vindice. ita Leo (haud agrè ferente Franco demptum sibi graue onus de Pontifice Maximo iudicandi) suggestum conscendit, crimen iureiurando diluit. hæc Æmilius, cui consentiunt Platina in vita Leonis III. Iacobus Wimpfelingius in Epitome rerum Germanicarum cap. 9. & alij. Sed hæc præter causam dicta sunt, vt lapidem in via occurrentem remoueremus.

Quod autem ad rem præsentem pertinet, ex Historicis omnibus apertè colligitur, Carolum non illo ipso anno quo coronatus est, Imperium armis occupasse. nam præter ea quæ dicta sunt, scribit Abbas Rhegino lib. 2. Chronici, Carolum ex Rauenna misso filio Pipino cum exercitu Beneuentum sine milite Romam venisse, atque à Pontifice, Clero, Senatu, Populo, amicè magnificèque susceptum. quanquam neque in hoc anxiè laborandum erat. Siquidem aduersarius in hoc ipso libro de translatione Imperij, quem refutandum suscepimus, pluribus locis quod volumus confitetur: sic enim ait pag. 7. *Carolus iure, ac vi belli occupauit Occidentale Imperium, antequam Leo eum coronaret.*] & pag. 15. *Constat,* inquit, *Carolum amplius viginti annis ante illam Leoninam (penè dixissem vulpinam) Papæ coronationem, totum Occidentale Imperium occupasse, & tenuisse.*] Redit igitur argumentum nostrum. si amplius viginti annis ante illam, quam tu vocas Leoninam, coronationem occupauerat Carolus totum Occidẽtale Imperium, atque ea de causa Imperator Romanorum erat; cur amplius viginti annis Imperatorio nomine abstinuit? cur omnes Historici à coronatione Caroli primum annum eius Imperij numerant? cur annos solum XIV. quod videlicet à coronatione ad obitum eius fluxerunt, Carolo Imperatori tribuunt? cur vsque ad eam diem in Oriente Imperium fuisse, ac tum demum in occidentem translatum esse dicunt? Hæc enim omnia falsa sint necesse est, si (vt Illyricus

cus dicit) viginti annis ante Leoninam coronationem Carolus Magnus Imperator fuerat.

Audi Abbatem Vrspergensem, à quo non dissentiunt cæteri scriptores: *Anno*, inqt, *Dominicæ Incarnationis DCCC.I. ab Vrbe verò condita M. D. LII. Carolus Magnus, Rex Francorum, Pipini Regis filius, 74. ab Augusto Romanorum Imperator cõsecratus est, anno regni sui 33. Sic imperauit annis 14.* Et infrà: *Hic est annus regni eius 33. Imperij verò primus.* Et ibidem paulò antè: *Hucusq; Romanum Imperium à temporibus Constantini Magni, Helenæ filij, apud Constantinopolim, in Græcorũ Imperatoribus mansit: ex hoc iam ad Reges Francorum, & ad Imperatores per Carolum trãsiit.* Sed habet fortasse Illyricus firmissima præsidia, quibus sententiam suam tueatur. Imò verò tam sunt inepta & ridicula argumenta quę profert, vt me illa propemodum pudeat commemorare.

I. Primum igitur in epistola dedicatoria argumentum ducit ex historia Lucij Flori, qui in eo prælio, quo Pompeius à Cęsare victus est, & Romana Monarchia quodammodo constituta, initium victoriæ Cæsaris factum esse scribit à quibusdam Germanorum cohortibus, quæ in exercitu Cæsaris militabant. *Possis* (inquit Illyricus) *verissimè dicere non tantùm tempore Caroli Magni Germanorum sanguine ac virtute Imperium acquisitum, sed etiam mox ab initio cõstitutum: nam nemo dubitat, à Iulio Cæsare, idq; potissimùm Pharsalico prælio contra Pompeium, Imperium Rom. partum, constitutumq; esse. At ibi sex illæ (teste Lucio Floro) Germanorum cohortes in subsidiis collocatæ, quæ subitò, & quasi vno impetu tum numerosissimum equitatum Pompei in montes fugarunt, tum ingentem sagittariorum, ac leuis armaturæ eiusdem numerum conciderunt, & deniq; etiam legiones ipsas Pompeij validissimas in fugam conuerterunt, principium & caput totius victoriæ, vt omnes Historici testantur, fuerunt.*

Quis hoc Illyrici argumentum non rideat? nam in primis omnino credibile est, eas cohortes (tres autem fuerũt, vt Cæsar significat lib. 3. de bello ciuili, non sex, vt Illyricus ex Floro falsò citat) quæ initium victoriæ dederunt, non Germanorũ militum fuisse; & vel corruptum esse Flori codicem, vitio librariorum, vel Florum ipsum errore esse deceptum. nam Appianus Alexandrinus, lib. 2. de bello ciuili, & Dion Cassius

lib.

lib. 41. historiarum, enumerant diligenter eas gentes quæ in exercitu Cæsaris erant, ac Germanorũ nullam omnino mentionem faciũt, sed solùm Italorum, Gallorum, Hispanorum, atque Græcorum. Deinde Appianus loco notato scribit Cæsarem maximam spem victoriæ in Italicis militibus posuisse, ipse autem Cæsar lib. 3. de bello ciuili, disertis verbis refert, posuisse se spem victoriæ in illis tribus cohortibus, quas in subsidium collocauerat, & à quibus, vt ipse prævideratque monuerat, initium victoriæ factum est. ex collatione igitur Appiani & Cæsaris eas cohortes, quæ victoriam Cæsari attulerunt, Italicorum, non Germanorum fuisse, manifestè colligitur. Ad hæc Cæsar lib. 7. de bello Gallico indicat se inuitum vsum esse in bello aduersus Gallos opera Germanorum, sed equitum duntaxat, aut peditum leuis armaturæ, quibus assuetos equos pugnare soliti essent. At cohortes illæ, de quibus nunc loquimur, non equitum, nec peditum leuis armaturæ, sed instructissimarum legionum cohortes erant, vt idem Cæsar 3. libro de bello ciuili demonstrat. denique cùm præliumque illud Pharsalicum celeberrimum fuerit, & ab ipso Cæsare, & abbreuiatore Liuij, à Plutarcho, Appiano, Paterculo, Lucano, Tranquillo, Dione, Eutropio, Orosio, totóque ferè illustribus scriptoribus memoriæ proditum sit: qui factum est, quæso, vt nulli eorum in mentem venerint Germanicæ istæ cohortes, quæ sua virtute tantam victoriam peperissent?

Verùm quid opus est de hac re amplius litigare? etiamsi verum esset quod Florus dicit, quid tandem Illyricus lucraretur? num propterea Germani Romanum Imperium sibi iure vindicare possunt, quia in exercitu Iulij tres Germanorum cohortes acerrimè pugnauerunt? quid enim aliud eis præter stipendium pro opere, gratia pro fide, laus pro virtute debebatur? quæ omnia cùm à liberalissimo Imperatore sine ambitatione cumulatissimè fuerint persoluta: quid quærũt amplius? Denique si præter stipendium, Imperium ipsum Romanum Germani milites illo die sibi parauerunt: cur illud Iulio, vel Augusto, vel cæteris Principibus non repetebant? cur annis amplius octingentis de re tanta siluerunt? cur omnes scriptores, vt suprà docuimus, primordia Germanici Imperij à Carolo Magno deducunt? Sed nolo diutiùs in his nugis ver-

pus

pus terere; præsertim cùm his nugis aliæ nugæ successuræ sunt, quæ me, velim nolim, non paruo tempore detinebunt.

II. Igitur 2. Illyrici argumentum ducitur ab ea victoria quã Germani duce Arminio de tribus Romanorum legionibus retulerunt. quod argumentum his verbis Illyricus proponit in eadem epistola dedicatoria: *Huc*, inquit, *referre possis, quod & mox post Iulium, sub Augusto, Germani duas Aquilas Romanis iustissimo bello abstulerunt. Sicut inter alios historicos idem Lucius Florus inquit: Duas Aquilas Germani cæso exercitu Romanis abstulerunt, & adhuc retinent. Quibus iure belli, virtuteq; partis insignibus, etiamnum Germanorum Imperium in protestationem defensionemq; iuris sui contra omnes aduersarios constanter vtitur, cùm antè Romani simplicibus Aquilis in suis insignibus vterentur.*] Et infrà: *Quandocunque ergo volet Romanus Sacrificus, aliiq; Imperij æmuli cognoscere Germanorum Monarchiæ originem, ac ius; intueãtur modò, ac contemplentur eius gloriosa insignia, bicipitem Aquilam ostentantia, & mox ea illos de origine iureq; suo abundè edocebunt, ac vel inuitos conuincent.*] Hæc ille. Enumeremus nos modò huius argumenti peccata primùm superiori argumento repugnat. nam si Pharsalica victoria Imperium Germanis peperit, vt superiore argumento concludere conabatur Illyricus, quî fieri potest, vt origo Germanici Imperij tum cœperit, cùm Germani Romanis duas aquilas eripuerunt; quod longo post tempore factum est: Deinde falsum est, iustissimo bello virtuteque Germanorum (vt Illyricus iactat) duas Aquilas Romanis ereptas. non enim bellum, sed rebellio illa Germanorũ fuit, vt Paulus Orosius scribit lib. 6. siue potiùs perfidiæ scelus, vt eam Velleius appellat lib. 2. neque enim in acie collatis signis Germani vicerunt, sed improuisos adorti Romanos conciderunt. sic enim Florus tradit lib. 4. *Itaque*, inquit, *improuidum, & nihil tale metuentem improuiso adorti, cùm ille (ó securitas!) ad tribunal citaret, vndiq; inuadunt, castra rapiunt, tres legiones opprimuntur. Varus perditas res eodem quo* Cannensem diem Paulus, & fato est & animo sequutus. nihil illa cæde per paludes, perque siluas cruentius, nihil insultatione barbarorum intolerãtius, præcipuè tamen in causarum patronos: aliis oculos, aliis manus amputabant: vnius os sutum, recisa priùs lingua, quam

in manu tenens barbarus; Tandem (inquit) vipera sibilare desiste. ipsius quoque Consulis corpus, quod militum pedes humi abdiderat, effossum. signa, & aquilas duas adhuc barbari possident: tertiam signifer, priùs quã in manus hostium veniret, euulsit, mersamque intra baltei sui latebras gerens, in cruenta palude sic latuit. Hæc Florus, cuius verbis non legitimum prælium, sed excitatam repentè seditionem, & furorem barbaricum descriptum videmus. Adhæc figmentum est Illyrici, quòd Romani Imperatores bicipitem aquilam in insignibus ferant ob duas illas aquilas ab Arminio quondam Vari Legionibus detractas. non enim duas aquilas in insignibus Imperatores gerunt, sed vnam diuisam in duo capita: cuius rei causa illa est, quòd Imperium esset inter duos Principes diuisum, quorum alter in Occidente, alter in Oriente, sedem habebat. quod præter alios scriptores, ipse etiam Illyricus probat Cent.9.cap.16. colum.621. Denique non rectè colligit Illyricus, Germanos ius adeptos imperium Romanum, quia duas aquilas Romanis eripuerunt. nam si ita liceret colligere, multo iustiùs sibi Carthaginenses, Parthi, Persæ, aliæque gentes Romanum Imperium vindicarent, quàm Germani. Siquidem Annibal Carthaginensium Imperator non duas aquilas ex insidiis rapuit, sed ad Trasimenum primò, deinde ad Trebiam, tertiò ad Trasimenũ, quartò ad Cannas totos consulares exercitus fudit, idque tanta Romanæ nobilitatis strage, vt ex postrema hac victoria duos modios annulorum aureorum Carthaginem miserit, cuius rei, vt omittam cæteros, testis est Lucius Florus lib.2. Parthi postmodum, Orode Rege, eodem Floro teste lib.3. cap.11. cũ Crasso Rom. imperatore congressi, vndecim legionibus Romanorum deletis, signis quoque, & aquilis ereptis, & ipso imperatore occiso, victoriam de Romanis maximam retulerunt. Sapores verò Persarum Rex, non exercitum solùm Romanorum profligauit, sed etiam Romanum Principem Valerianum vi cepit, eumque ad extremam vsque senectutem, ignominiosissimam seruitutem seruire coegit, vt scribit Eutropius lib.9. Orosius lib.7. aliique permulti; nec tamen vnquam vel Annibal, vel Orodes, vel Sapores Romanorum se Imperatores appellarunt. verùm ne Arminius quidem id nomen sibi vsurpare auderet, nisi iam tandem post mille quingentos

gentos annos eum purpura & diademate vel inuitum ornare decreuisset Illyricus.

III. Veniamus ad 3. Illyrici argumentum, quod ex verbo Dei, admirabili artificio scilicet, contexitur. Regna atque Imperia sinquit Illyricus pag. 2. 3. 4. & 5. non sacrificorum cerimoniis, sed gladio, ac iure belli Deus transferre solet. testatur id Deus illa nobili monarchiarum pictura diuinitùs Danieli monstrata, Daniel. 2. & 4. Idem perpetua experientia confirmat. sic Nembrotus, Ninus, Semiramis, & alij facti sunt robusti venatores coram Deo. Sic iure ac vi belli, aut gladij, Imperium transiuit à Babyloniis ad Persas, à Persis ad Macedonas, à Macedonibus ad Romanos, & à Romanis ad Germanos. Hanc rationem transferendi regna ac dominia declarat Deus Hierem. 27. & Isaiæ 45. Hac igitur diuinitùs ordinata via, Germanica natio longè amplissima & robustissima, Occidentale Imperium occupauit.] Hæc ille. Hîc ego primùm quæro, an Deus plerumque solùm, an verò omnino semper Regna transferre soleat vi gladij. si enim plerumque, non autem semper, dixeris; iam argumentum per se concidet. non enim rectè colliges: Plerumque Regna transferuntur vi gladij: igitur Regni Romani translatio à Græcis ad Francos vi gladij facta est. quod enim plerumque fit, potest etiam aliquando non fieri. Sin autem, semper omnino, responderis, falsum assumes. nam translatio Reipub. Hebræorum à Iudicum potestate ad Regiam gubernationem; & rursum translatio eiusdem Imperij à Saule ad Dauidem; ac deinde à Ioramo ad Iehu, prophetica vnctione, non vi gladij facta est, 1. Reg. 9. & 16. & 4. Reg. 9. tametsi enim bellum fuerit Dauidi cum Isboset filio Saulis; tamen sine bello regnum obtinuerat super domum Iuda. Iehu verò etsi Regem Ioram, & Iezabel Reginam, & stirpem omnem Regiam interfecit; id tamen non bellum fuit, sed vltio diuina: nec enim vllus restitit Iehu, aut cum eo more belli pugnauit. Viderit igitur Illyricus, an non sit falsum & contra Dei verbum, quod ipse confidenter asseruit, Deum non cæremoniis sacrificij, sed iure ac vi belli regna transferre. deinde translatio maximæ partis regni Hebræorũ à Roboam ad Hieroboam sine bello facta est 3. Reg. 12. translationem eiusdem regni post Babylonicam captiuitatẽ à domo Iuda ad domũ Leui, hoc est, à Ducibus ad Sacerdo-

tes, certè non bellum, sed populi consensus fecit. translationem alterius partis Romani Principatus ab Vrbe Roma ad Constantinopolitanam ciuitatem, ex qua factum est polita vt Græci aliquando Romanis imperarēt, nónne sine gladio, sola Constantini voluntas effecit? translatio regni Francorum à Merouingis (vt Historici loquuntur) ad Carolingos, nónne Pontificis auctoritate, & procerum consensu sine armis facta est? denique, vt alia multa pręteream, translatio Imperij Rom. à Francis ad Saxones, nónne cum incredibili omnium pace & tranquillitate, sine vllius sanguine facta est? non igitur est verum quod Illyricus ait, perpetuam experientiam testari, Regna atque Imperia vi gladij solere transferri.

Sed rursus ab Illyrico quæro, vtrū Nembrotum, Ninum, Semiramidem, Nabuchodonosor, Cyrum, Alexandrum, Iulium, quorum similem videri voluit Carolum Magnum, iure, an iniuria regna occupasse velit. si enim iniuria, respondebit; iniuriam faciet Carolo, &, qui ei successerunt, Germanis omnibus Imperatoribus: cùm titulum iustissimū, quem nos Historicorum omnium testimonio Imperatores nostros habere defendimus, ipse illis detrahat, & pro eo latrocinium Tyrannidemque substituat. sin autem iure, dixerit, quod eius verba satis apertè indicare videntur; tum sine dubio cum verbo Dei, & ipsa ratione pugnabit. nam etsi Deus sit, qui, vt Scripturæ loquūtur, transfert Regna, atque Imperia, quique Nabuchodonosor, & Cyro, aliisque monarchis, regna maxima attribuit: non tamen propterea illi iustè regna aliena inuadebant, & igni ac ferro omnia deuastantes, viam sibi ad summam potentiam, & gloriam patefaciebant.

Certè de his monarchis S. Augustinus ita scripsit lib. 4. de Ciuit. Dei cap. 6. *Inferre bella finitimis & inde in cetera procedere, ac populos sibi non molestos sola Regni cupiditate conterere, & subdere, quid aliud quàm grande latrocinium nominandum est?* Neque huic sententiæ testimonia illa repugnant quæ Deum auctorem translationis ac mutationis Regnorum faciunt. Deus enim vtitur mala voluntate (quam tamen ipse non fecit) aliquorum hominum, ad aliorum peccata punienda: & sic interdum admirabili ratione prouidentiæ suæ quibusdam Regna adimit, quibusdam largitur; vt & qui Regno cadit, iustissimè cadat; nec tamen iustè possideat, qui regnum

regnum inuadit. ac longè alia ratione Deus prouinciam Palæstinæ filiis Israel possidēdam tradidit, quàm illam eandem vel Salmanassar, vel Nabuchodonosor postea tradiderit. siquidem filij Israel duce Iosue laudabili obedientia cum Palæstinis pugnabant; illisque ad internecionem deletis, terras eorum sibi vindicabant. Salmanassar & Nabuchodonosor detestabili sacrilegio Dei populum captiuū ducebant, nec imperio Dei, sed prauæ suæ cupiditati obsequebātur, tametsi Deus ipsis etiam ignorantibus & nolentibus vtebatur ad id, quod iustissimè fieri ipse volebat. Explicant hāc rem accuratè sanctus Augustinus lib. de gratia & libero arbitrio cap. 20. & 21. & Hugo de sancto Victore lib. 1. de Sacramentis parte 5. c. 29. Sed nobis vnum scripturæ testimonium hoc loco satisfaciet. Isaiæ 10. sic loquitur Dominus ad Regem Assyriorum: *Væ Assur; virga furoris mei, & baculus ipse est in manu eius indignatio mea. ad gentem fallacem mittam eum, & contra populum furoris mei mandabo illi, vt auferat spolia, & diripiat prædam, & ponat illum in conculcationem, quasi lutum platearum. ipse autem non sic arbitrabitur, & cor eius non ita existimabit, sed ad conterendum erit cor eius, & ad internecionem gentium non paucarū, dicet enim, Nunquid non Principes mei simul Reges sunt?* Et infrà: *Et erit cùm impleuerit Dominus cuncta opera sua in monte Sion, & in Hierusalem, visitabo super fructum magnifici cordis Regis Assur, & super gloriam altitudinis oculorum eius, dixit enim: In fortitudine manus meæ feci, &c.* Hoc enim loco apertè videmus, missum fuisse à Deo Regem Assyriorum ad occupandam & diripiendam prouinciam Hebræorum, quòd ita essent eorum peccata promerita: ipsum tamen Regem Assyriorum non eo animo profectum, vt tanquam Dei minister peccata puniret; sed vt per aliorum cladem & subiectionem ipse cresceret, & semper longiùs latiusque regnaret. Quare nec ita missum fuisse intelligere debemus, quasi præceptum habuerit, vbi obedientia laudaretur; sed quia permisit Deus vt cupiditatem suam expleret in eum populum, qui tali vexatione dignus erat, puniendus etiam ipse postea, quòd alienam prouinciam nullo iure sibi vindicasset. Quod etiam hoc tempore de Turcarum Imperio dici posse, nemo piorum & prudentium Christianorum dubitat. quis enim ambigere potest, quin diuina

prouidentia, quæ transfert Regna atque Imperia, factum ſit, vt ad noſtra punienda peccata, Rex Turcarum Græcis prouincias vniuerſas; & nuper etiam Rhodum, Chium, Cyprum, & magnam Pannoniæ partem Latinis eripuerit? & contra tamen nemo niſi Turca aut Turcarum amicus negabit, quam per ſummam iniuſtitiam Othomānus alienas prouincias occuparit. Hæc ego paulò fuſiùs tractaui, quòd Illyricus ita loquatur de hac re ambiguè, vt veriſſima latrocinia pallio prouidentiæ diuinæ tegere, & Principes ad aliena regna occupāda exhortari voluiſſe videatur. Sed de hoc 3. argumento ſatis diximus. Sequitur 4.

IV. *Imperialem* (inquit Illyricus pag. 44. & 45.) *dignitatem inde habuit* (Carolus) *quòd ſicut Theodoricus primus Gothicus Rex fuit adoptatus à Zenone Imperatore, accepitq; domo Romam & Italiam vnà cum ſuis ſucceſſoribus, ac inſuper ea dignitate Odoacrem exuit: ita porrò Longobardi, comprobante & iuuante Conſtantinopolitano Imperatore, eadem gloria iure, & poſſeſſione exuerunt Gothos, ac denique Reges Longobardicos Francici Reges, præſertim verò Carolus Magnus vicit, & dignitate, poſſeſſioneq; Occidentalis Imperij ſuper Roma ac Italia exuit, ipſeq; eo iure belli potitus eſt. quare etiam mox Romani poſt victos Longobardos illi iurarunt. quod factum eſt amplius XX. annis ante illam actionem ſub Leone Papa (vt iſti aiunt) factā, per quam Papiſtæ dicūt, eſſe translatum Imperium ad Francos.* Hæc ille. Huius argumenti tot mihi videntur eſſe mendacia, quot ſunt ſententiæ. Principiò non exuerūt Longobardi Gothos poſſeſſione Italiæ, ſed Græci Imperatoris duces Belifarius & Narſes; & Procopius, Agathius, Iornandes, Leonardus Aretinus, Paulus Diaconus, & alij omnes teſtantur, qui de bellis Gothorum & Longobardorum ſcripſerunt. Tantum verò abeſt vt Imperatore comprobante & iuuāte Longobardi Italiam occupauerint, vt potiùs cum ipſo Imperatore, & eius Exarchis longo tempore de Italiæ poſſeſſione pugnauerint, vt ex libris Pauli Diaconi de rebus geſtis Longobardorum, & ex aliis Hiſtoricis cognoſci poteſt. Quid, quòd Paulus Diaconus in vita Iuſtiniani ſeniores ſcribit, Longobardos in Italiam à Narſete inuitatos fuiſſe, vt Imperatorem eius prouinciæ poſſeſſione ſpoliarent? Quemadmodum autem Franci potuerunt Longobardis Vi-

bera

bem Romam eripere, quam illi nunquam possiderunt? siquidem ex Historiis omnibus illius temporis constat, Longobardos, etsi magna Italiæ parte potirentur, nunquam tamen Vrbem Romã, aut prouincias Italiæ, Campaniam, Apuliam, & Calabriam, Græcis Imperatoribus adimere potuisse. En igitur quanta fide sit dignus Illyricus, qui nouas historias, repugnantibus Historicis omnibus, comminiscitur.

Porrò Ciues Romani, exactis Italia Longobardis, si Carolo Magno iurarunt (nec enim eiusmodi iusiurandum apud idoneos auctores inuenio) non vt Principi, aut domino, sed vt Patricio, & defensori iurarunt. Hadrianus enim Pontifex cùm fideli opera Caroli magni vsus esset in expellendis Longobardis, qui perpetuis excursionibus ditionem Romanam infestabant, Patricium eum Romanorum, & defensorem appellauit, vt Gratianus scribit dist. 63. can. Hadrianus. & can. In Synodo. Neque de ea re dubitari potest. cùm & Hadrianus Papa in epistola ad Tarasium Episcopum Constantinopolitanum, Carolum Frãcorum & Longobardorum ducem, Patitiumque Romanorum appellet, & ipse se eisdem nominibus in diplomatibus suis appellare consueuerit.

V. Restat argumentum postremum, quod Illyricus ex quatuor testimoniis texit. Primo loco pag. 45. testimonium petit ab Hermanno Comite Nouæ aquilæ, qui libellum de Francorum origine & sedibus ad Carolum V. scripsit, cuius auctoris verba, vt etiam quædam alia aliorum, Illyricus aliquoties repetit, & tanta prolxitate, vt planè metuere libro suo videretur, si paulò tenuior appareret. Deinde pag. 57. addit testimonium Andreæ Alciati, nobilis iureconsulti. Et pag. 58. & 59. adiungit his Gothfridum Viterbiensem, ac Blondũ Flauium pag. 60. Quid igitur hæc testimonia valeant, breuiter expendamus.

Hermannum Comitem, & Alciatum, quòd nostro sæculo vixerint, non cogimur magnificare: præsertim cùm eis plurimos auctores, eosque antiquissimos & integerrimos obiicere possimus. Videtur tamen Hermannus, vt etiam Fridericus Imperator, quem ipse citat, non tam de iure ac titulo Imperatoris, quàm de possessione Imperij loqui. qua in re ab eo non dissentimus. nec enim affirmamus Leonem Pontificem armis Imperium de manu Græcorum eripuisse, ac deinde sic

partum & acquisitum Carolo donauisse: sed ius ipsum quod Græcus Imperator in prouincias Occidentalis Imperij habebat, nec non titulos, honores, ac dignitates Augustorum, à Leone Pōtifice Carolo impertitas asserimus. qua communicatione factum est, vt Carolus, & ea quæ iam bello sibi peperat, iusto titulo, vt legitimus Imperator possideret; & ius item haberet ad ea recuperanda quæ Romani Imperatoris antè fuissent. Itaque non pugnat quod Hermannus scribit, Francorum sanguine partum Imperium, cum eo quod historici veteres summo consensu tradunt, Imperium a Græcis ad Francos Pontificis auctoritate translatum, si ille de possessione, isti de iure loquuti esse intelligantur. Quod quidem tam perspicuè etiam Alciatus scribit, vt mirari satis non possim, cur hunc auctorem in sententiam suam Illyricus pertrahere voluerit. Hęc enim sunt Alciati verba, quę Illyricus producit pag. 57. *Igitur*, inquit, *Carolus, Maximi hac expeditione apud omnes nationes nomine acquisito, nulli non formidabilis, cùm arma per Germaniam omnem Pannoniasq; circumtulisset, & non Italiam tantùm, sed & Illyrici aliquas regiones Græco eripuisset; vt iustum aliquem titulum adepto Imperio prætendere posset, Cæsarem se, & Rom. Imperatorem a Pontifice, populoq; Romano designari procurauit.* Audisne, Illyrice, quid tuus Alciatus dicat? iustum titulum accepisse dicit Carolum à Pontifice populoque Romano. si autem iustum titulum dare, nihil tibi esse videtur, cur paulò antè dicebas, Italiam à Zenone Imperatore Theodorico Regi fuisse donatam? neque enim Italiam à se expugnatam Zeno tradidit Theodorico, sed ius duntaxat expugnandi & occupandi dedit. Quare quemadmodum (te auctore) Zeno Italiam Theodorico verè donauit, cùm ius ad eam tribuit, quam ille tamen suo labore, & Gothorum sanguine sibi parauit; ita nos patiaris cum tot suprà citatis auctoribus dicere, Occidentale Imperium à Pontifice Leone Carolo Regi verè esse donatum, cùm iustum titulum ei tribuerit, licet possessio armis quærenda & retinenda fuerit. Vnum tamen hoc loco non est prætereundum, quod Alciatus scribit à Carolo Imperium procuratum non modò sine certo auctore, sed etiam repugnantibus plerisque veteribus auctoribus scribi. Eginhartus enim, Caroli Cancellarius, Conradus Abbas Vrspergensis, Albe-

Albertus Krantzius, & Ioannes Cuſpinianus, quos ca. 2. mendacio quintodecimo ſuprà citauimus, teſtantur Carolo nihil tale ſperanti, vel etiam recuſanti, Imperium à Pontifice eſſe delatum. quibus certè auctoribus quin maior fides quàm vni Alciato habenda ſit, dubium eſſe nemini poteſt.

Sequitur teſtimonium Gotfridi Viterbienſis, & Blondi Flauij. Sic igitur Gotfridus: Carolus, vt fungi ſtatuit diademate mundi, Pontificis ſummi manibus decreuit inungi. Blondus verò: Otho pater, inquit, filium Othonem re in Saracenos Græcosque bene geſta, reuerſum, conſortem Imperij adſciuit, voluitque Imperatorem à Romano populo ex priſca conſuetudine acclamari, quem Pontifex inunctum Imperiali diademate inſigniuit. Ex his teſtimoniis colligit Illyricus, nihil omnino Pontificem Imperatori conferre, niſi theatralem & Pompaticam cæremoniam, eamque non arbitratu ſuo, ſed Principis iuſſu vel nutu. At id non rectè colligi, facilè ex his quæ diximus demonſtrabitur. non enim Carolus ita fungi ſtatuit (vt Gotfridus loquitur) mundi diademate, vt illud ſibi, nullo dante, per ſe arripere, ac vindicare voluerit. id enim nec ab vllo antiquo ſcriptore aſſeritur, & multis apertè repugnat. nec ſcriptoribus modò, ſed etiam moribus & pietati Caroli Magni repugnare videtur. Itaque non antè Carolus Imperium ſibi aſſumendum ſtatuit, quàm illud ſibi à Pontifice Maximo offerri vidit, tum verò, etſi initio recuſaret, vt veteres auctores ſcribunt, tandem tamen aſſenſus eſt, & (vt Gotfridus dicit) tum demum ſtatuit diadema Cæſareum, & vnctionem Imperialem, de manibus ſummi Pontificis accipere.

Eadem eſt ferè Blondi ſententia de Imperio ſecundi Othonis. adſcitum enim illum dicit à patre ad conſortium Imperij; ſed non negat id Pontifice conſentiente factum eſſe. & quod Blondus non negat, quamuis nec aſſerat, aſſerit Vitichindus, qui Othonis æqualis fuit. nam lib. 3. de rebus Saxonicis extremo ſcribit, ſecundum Othonem iam antea inunctum fuiſſe Regem, & à beato Apoſtolico deſignatum Imperatorem. Quapropter Otho ſenior nullam Pontifici fecit iniuriam, ſi eum in Imperij ſocietatem aſſumpſit, quem ab ipſo Pontifice ſucceſſorem deſignatum acceperat. Sed iam ſolutis omnibus Illyrici argumentis, & primo illo titulo profligato,

quo potissimùm aduersarius nitebatur, minus erit in confirmandis cæteris laborandum.

CAPVT VIII.

Non accepisse Carolum Magnum à Deo immediatè Imperij dignitatem.

ALTER erat titulus, Dei solius donum. nam quemadmodum Aaronem in Republica Iudæorum, & Petrum in Ecclesia Christiana non humana electio, sed Dei solius benignitas summos Antistites fecit; & Mosem, Iosue, Othonielem, Gedeonem, Saulem Imperatores & Principes solus Deus populo suo dedit: sic etiam fieri potuisset, vt Carolus Magnus sine vlla humana vel ope, vel vi, siue arte, aut industria, solius Dei voluntate ad Imperium vocaretur. Sed eiusmodi titulum Carolo Magno non conuenire, illi omnes auctores docent, quos cap. 4. 5. & 6. suprà citauimus ac ne ipse quidem Illyricus, si sibi constare velit, id negare potest. dum enim contendit, Carolum iure belli Imperium sibi parasse, & rursus illud idem, successione hæreditaria, donatione Græcorum, & electione Romanorum obtinuisse: simul certè contendit, non accepisse id munus à solo Deo.

Duo tamen sunt loca in eo Illyrici libro quem refellendum suscepimus, quæ satis apertè significant, traditum Imperium Carolo Magno fuisse diuinitùs. prior locus est pag. 5. vbi ex eo probat Illyricus, non potuisse Papam transferre Imperium, quia Dei solius est posse dicere, Mea sunt omnia, ego do ea cui volo: ego transfero regna ac Monarchias de gente in gentem meo arbitrio. Sed si hoc argumentum aliquid efficeret, efficeret etiam, nullum omnino Principem electione hominum fieri. & quoniam non solùm Dei solius est regna transferre, sed etiam non est potestas nisi à Deo, vt Apostolus ait Rom. 13. rursus efficiemus, nec Regem Prætori, nec populum magistratui, nec dominum seruis, nec parentem liberis vllam potestatem posse tribuere.

Si quis verò pro Illyrico fortè respondeat, ita esse Deum auctorem primum ac præcipuum omnis potestatis, atque ab eo

eo potissimùm ita Imperia omnia & regna transferri; vt modò tamen id per se, modò per alios faciat: is quoq; pro nobis poterit Illyrico respondere, Imperium Romanum à Græcis ad Francos, Pontificis auctoritate translatum, à Deo esse translatum. id enim Deus fecit, sed opera Vicarij sui. nam quod Vicarius accepta à Principe auctoritate facit, id etiam Princeps ipse facit.

Posterior locus est pag. 61. vbi ex nescio qua visione Constantini Imperatoris Constantinopolitani, Illyricus probat, diuino mandato Carolum Magnum Imperatorem esse constitutum. Sed indignum est argumentum, cui respondeatur. Primùm enim auctor eius visionis non satis magnam fidem apud homines doctos habere solet. nam etsi vir probus, ac pius fuerit, multa tamen fabulosa operi suo inseruit. Itaque more suo mentitur Illyricus, cùm auctorem hunc antiquissimum, atque ita autenticum esse dicit, vt eius scripta Catholicis quasi propria adyta, & quasi sacra esse, videantur. Deinde ipsa visio (seu vera seu falsa fuerit) nullam mentionem Imperij facit. hæc enim est summa visionis: Cùm egeret auxilio aduersus barbaros Imperator Constantinus Copronymus, per quietem à Deo monitus est, vt Carolum Regem Francorum adiutorem in eo bello susciperet. Ergo quod Illyricus addit, tum diuino iussu datum esse Carolo Imperium Occidentis à Constantino, figmentum Illyrici est, nisi fortè ipse quoque in quiete somnium aliquod vidisse se dicat. Sed fac postremò & visionem Constantini veram esse, & ea Carolo Imperium Occidentis promissum; quid aliud inde colligi posset, quàm id Imperatori Græco à Deo fuisse diuinitùs indicatum, quod postea est factum, cùm Carolus Pontificis Maximi auctoritate Imperator Occidentis salutatus est? sic enim & Nabuchodonosor somnio diuinitùs immisso didicit Imperium suum ad Persas & Medos, inde ad Græcos, postremò ad Romanos transferendum: nec vllus inde colligit, iussum fuisse à Deo, Nabuchodonosor Regem regnum suum cum Persis & Medis communicare.

CAPVT

CAPVT IX.

Imperium Romanum veniſſe ad Carolùm iure hæreditario.

TERTIVS expendendus titulus eſt, ius ſucceſſionis hæreditariæ. quo titulo non peruenisſe ad Carolum Imperium Romanorum, nemo negare poteſt, niſi qui aut nimium ſit impudens, aut historiis nihil legerit. ſiquidem extra controuerſiam eſt, Pipinum, Caroli Magni patrem, ex præfecto ſiue magiſtro aulæ, Regem Francorum dictum eſſe; idque Zachariæ & Stephani Romanorum Pontificum auctoritate. Auctores nos ſuprà citauimus cap. 2. mendacio 19. Imperatorem Romanorum fuiſſe Pipinum nemo ſcripſit. Quare cùm ex Pipini patris ſucceſſione nihil aliud Carolus habere potuerit, niſi quod Pipinus habuit; efficitur profectò, Carolum iure hęreditario non Imperatorem Romanorum, ſed Francorum Regem ſolùm, id non ſine Pontificis Maximi beneficio in patrem eius antea collato, eſſe potuiſſe.

Deinde certum exploratumque eſt, Carolum Magnum poſt obitum Patris ab Hadriano Pontifice Patricium Romanorum (quæ eſt dignitas ſecũda poſt Imperatoriam) eſſe creatum, vt nos ſuprà demonſtrauimus. quis verò ſibi perſuadeat, Carolum Magnum paſſurum fuiſſe, fieri ſe ex Imperatore Patricium? idem enim fuiſſet, ac ſi aliquis hoc tempore in ſuo regno aut Prorex, aut Præfectus vrbis, honoris ergò dicetur.

Accedit poſtremò, fieri nullo modo poſſe, vt ſucceſſione hæreditaria Romanum Imperium Carolus Magnus acceperit, niſi falſum ſit quod omnes hiſtorici ſumma conſenſione tradunt, fuiſſe Carolum Magnum, primum Imperatorem ex gente Francorum.

Sed videamus quid Illyricus contrà proferat. Is igitur Odoacrem Herulum, Theodoricum Gothum, & Clodoueum Francum, Romanos Imperatores fuiſſe contendit: & quoniam ij Germani, vel certè ex Germania oriundi erant, eorum imperium hæreditaria ſucceſſione ad Carolum Magnum deuolutum eſſe colligit. ac primùm pag. 21. 22. 23. 24. & 25. Odoacrem

acrem Imperatorem fuisse, sex rationibus probat; quas ego, Deo iuuante, sex mendacia esse demonstrabo.

Affirmat primò à Leone Bessicano, Græco Imperatore, tributum fuisse Odoacri Imperium Occidentis: ita Odoacrem Imperatoris auctoritate Imperatorem legitimè creatum. *Romani,* inquit Illyricus, *seu potius Constantinopolitani Imperatores, sæpius ius Occidentalis Imperij Germanis tradiderunt, quod autenticis historiis, Christo iuuante, contra Papalium adulatorum mendacia probabimus. Prima igitur translatio facta est sub Leone Bessicano Constantinopolitano Imperatore, circa annum CCCC.LX. in Othacarum, aut Odoacrem, à militibus Romanis, teste Alciato.* hęc ille. Qui etsi non dicat à Leone, sed sub Leone Imperium translatum esse in Odoacrem; necesse tamen est, vt aut velit Leonis auctoritate id factum esse, aut ipse non sibi constet. proposuit enim se probaturum, sæpius Imperium à Grecis Imperatoribus traditum esse Germanis; & continuò subiungit primam communicationem sub Leone Bessicano esse factam. siue autem Alciatus id scripserit (neque enim vsquam id in Alciato reperisse potui) siue non scripserit, falsum est quod hîc asseritur. Cassiodorus enim in Chronico, sub Zenone, qui tertius fuit à Leone Bessicano, scribit Odoacrem Italiæ Regem factum, Leone Bessicano iam defuncto; quod idem scribunt & cæteri grauiores historici, vt Beda de sex ætatibus in Zenone, Marcellinus comes in Chronico, Paulus Diaconus lib.16.rerum Romanarum, Ado Viennensis in Chronico, Abbas Vrspergensis item in Chronico, Otho Frisingensis lib.4. cap.30. Ioannes Nauclerus gener.16. Onuphrius in lib.1. de Principibus Romanis; &, quod magis est mirandum, Illyricus ipse Centur.5. cap.vlt. col.vlt. ita iam eum non solùm mentiri, sed etiam sibi repugnare necesse sit. Itaque falsum est quod de Leone Bessicano hoc loco scribit Illyricus.

Sed fortè erratum est solùm in nomine, & Zeno Imperator Imperium Odoacri tradidit; quod feciisse Leonem, falsò dictum fuerat. Imo non solùm in nomine, sed etiam in re ipsa erratum est. tantum enim abest vt Zeno Imperator Imperium Occidentis Odoacri tradiderit, vt nihil grauiùs tulerit, quàm ab eo Italiam per vim & tyrannidem occupatam. vt enim Abbas Vrspergensis scribit, Odoacer regnum Italiæ inuito Zenone

none possedit: ac propterea Theodoricum Gothum cum exercitu ad Italiam Zeno misit, vt inde Odoacrem tyrannum, atque oppressorem vrbis & Italiæ expelleret; quod etiam plerique alij scripserunt, vt Procopius lib.1. de bello Gothorum, Iornandes in commentario de rebus Geticis, Leonardus Aretinus in 1. lib. de bello Italico, Paulus Diaconus lib.16. rerum Romanarum, Blondus decadis 1. lib.3. Nauclerus genera.16. Freculphus tomo 2. Chronicorum; lib.5. ca.18. nec vllum omnino me legisse memini, qui contrà scriberet, præterquam Illyricum.

Addit 2. Illyricus Odoacrem à militibus Romanis in Monarcham electum, cùm esset ipse etiam vnus ex primoribus Ducibus ac Principibus Romanorum. Sed hîc quoque duo mendacia sunt. nam historici omnes suprà citati testantur, Odoacrem non alios milites habuisse nisi barbaros, reliquias videlicet exercitus Attilæ Regis Hunnorum; atque ab iis militibus Regem appellatum, cùm capto Ticino, Romanas legiones ad internecionem deleuisset, scribit Carolus Sigonius lib.14. de Imperio Occidentali. quod planè congruit cum eo quod scribit Procopius lib.1. de bello Gothico, Odoacrem non à Romanis, sed à Gothis militibus petiisse, vt se Romanum Regem constituerent.

Porrò summa dignitas quam apud Romanos adeptus est, antequam regnum in Italia sibi vindicaret, ea fuit (si Procopio credimus lib.1. de bello Gothorum) vt armiger esset Orestis, magistri militiæ Romanorum. quocirca non Dux aut Princeps in exercitu Romano, sed famulus vnius ex ducibus Romanis Odoacer antea fuerat. Sed placuit Illyrico eum ex armigero Principem facere; & ex ordine seruorum, in ordinem Senatorum mendacio suo prouehere. quanquam eo tempore quo Rex Italiæ creatus est, nihil omnino commune cum Romanis habebat. discesserat enim iam antea ex Italia; & in patriam profectus, multitudinem variam barbarorum collegerat, vt cum ea Italiam, dissensionibus Principum laborantem, opprimeret: nec solùm Romani Principis dignitatem eo tempore non habebat, sed neque ciuilem vllum cultum, ac ne indumenta quidem, nisi rusticana, & barbara. siquidem iter facienti Odoacri cum exercitu per Noricorum rura (vt scribit Paulus Diaconus in vita Augustuli, & poſt

post eum Abbas Vrspergensis in Chronico) S. Seuerinus victoriam in hæc verba prædixit: Vade nunc ad Italiam, vade Odoacer, viliſſimis interim animantium pellibus indutus, multis citò plura largiturus.

Tertiam rationem ſumit Illyricus ex ambiguis quibuſdam verbis Blondi Flauij. Quod enim Blondus ſcripſit lib.2. decadis 1. turbinem illum irruptionis Odoacris in Italiam à Romanis ciuibus Auguſtuli æmulis ſuſcitatum, ſic Illyricus interpretatur, vt primarij Romanorum Odoacrem vocauerint, ac Romanum Imperatorem contra Auguſtulum appellauerint. atque addit, non defuiſſe graues cauſſas creandi noui Imperatoris, & ſuſcipiendi arma contra Auguſtulum. Sed hæc interpretatio cum ipſo Blondo pugnat. Blondus enim in eodem libro non modò non meminit vllius expeditionis Romanorum pro Odoacre aduerſus Auguſtulum; ſed etiam diſertis verbis teſtatur, nullum nouum Imperatorem poſt Auguſtulum eſſe creatum à Romanis; ſed in Auguſtulo periiſſe atque omnino exſtinctum fuiſſe Occidentale Imperium; Odoacrem verò non Romanorum Imperatorem, ſed Italiæ duntaxat Regem fuiſſe. Itaque verba illa Blondi de turbine irruptionis Odoacris ab æmulis Auguſtuli ſuſcitato; ſi cum aliis Blondi, ac cæterorum hiſtoricorum ſententiis conſentire debent; nihil aliud ſignificare poſſunt, quàm ex mutuis odiis, & contentionibus Principum Romanorum, quibus ad extremam debilitatem Imperium Occidentale paulatim deuenerat, occaſionem accepiſſe Odoacrem Italiam occupandi. Quod planiùs loco paulò antè notato his verbis Sigonius explicauit: Odoacer fama rerum quæ ſeditiosè gererentur in Italia percitus, vehementiùs ad illius cupiditatem exarſit. animum verò eius incendit, ac propè certa victoriæ fiducia incitauit ipſe Imperator Momyllus, cuius in tanta populorum diſſenſione infirmiſſimas opes eſſe comperiebat.

Quarta Illyrici ratio ſimilis eſt ſuperiori. Nam quia Blondus Flauius lib.3. decadis 1. ſcriptum reliquit, Odoacrem à Romano populo ſummis honoribus affectum; inde ipſe colligit, Odoacrem à Romano populo Imperatorem ſine dubio ſalutatum. Qui poterant, inquit, alij eſſe iſti ſummi honores à populo tam cupidè oblati Odoacri, niſi Imperium, de quo tunc prior Imperator victus nouo victoriq cedebat? Sed non

eſt

est cur in hoc argumento diluendo diutiùs hæreamus. explicat enim eodem loco Blondus, qui fuerint summi illi honores, dum ait, Odoacrem ab vniuerso populo Regem Italiæ salutatum, & in Capitolium, tanquam vrbis dominum, festiuis acclamationibus deductum. deinde quidquid ei honoris populus aut Senatus obtulerit, Imperatorios certè titulos Odoacer nunquam admisit. siue enim verecundia Augustalis maiestatis, vt quidam volunt, permotus fuerit; siue barbara superbia euersi potius quàm parti Imperij gloriam maluerit; illud ex Mariano Scoto, & Aurelio Cassiodoro in Chronico constat, solo eum Regio nomine contentum, purpura, & diademate, aliisque regalibus insigniis perpetuò caruisse.

Ex quo soluitur etiam quintum Illyrici argumẽtum, quod ex iure belli depromptum est. id enim ius belli postulare videtur, vt victoris fiant quæ is qui victus est antea possidebat. Sed præterquam quòd Odoacer, vt suprà dictum est, solo Italiæ regno contentus, ad ius vniuersi Imperij, & Augustalem dignitatem minimè aspirauit; non ius, sed iniustitia belli censenda est, cùm quis alienam prouinciam, nulla iniuria prouocatus, sola regnandi cupiditate inuadit: quod Odoacrem fecisse Procopius scribit lib. 1. de bello Gothico. Hoc pacto, inquit, sibi tyrannidem cùm comparasset, ad decimum annum tyrannidem stabiliuit. neque à Procopio scriptores ceteri dissentiunt.

Sextum deniq; ac potissimum argumentum Illyricus ducit ex Augustali abdicatione. quoniam enim Odoacre Italiam inuadente, Augustulus Imperator sponte purpuram abiecit, atque ab Odoacre vita donatus est; ratiocinatur Illyricus, Augustulum Imperatorem Imperium suum Odoacri pacis cè tradidisse. *Non est dubitandum*, inquit Illyricus, *quando ipsemet Regi Odoacri renunciauerit, vt sibi modò vitam largiretur.* At leuior coniectura est, quàm vt opponi possit rotundis historicorum testimoniis, qui in Augustulo Occidentale Imperium defecisse constanter affirmant. nec enim in Augustulo defecisset, si Odoacrem successorem Augustulus habuisset. quia verò eodem in loco bis mentitur Illyricus, cùm ait, Italicos scriptores solos tunc scripsisse, & ex inuidentia inter Imperatores Romanorum Odoacrem numerare noluisse: adscribere hîc operæprecium duxi testimonia Germanorum, qui

qui cum Italicis in hac re describenda mirificè consentiunt.

Iornandes Gothus ante omnes Italicos de hac re scripsit, cùm Iustiniani tempore floruerit, ante annos M. is igitur sic loquitur in libro de rebus Geticis, Odoacer, inquit, Turcilingorum Rex habens secum Scyros, Herulos, diuersarum gentium auxiliarios, Italiam occupauit: & Oreste interfecto, Augustulum filium eius de regno pulsum, in Lucullo Campaniæ Castello exilij pœnâ damnauit. Sic quoque Hesperium Romanæ gentis Imperium, quod D C C. I X. Vrbis conditæ anno primus Augustorum obtinuit Octauianus, cum hoc Augustulo periit, anno decessorum, prædecessorúmue regni D. XXII. Quod idem repetit in lib. de regnorum ac temporum successione.

Idem tradit, ac propè verbis iisdem, Freculphus Lexouiensis tomo 2. Chronicorum lib. 5. cap. 17. qui auctor cùm tempore Ludouici Pij ante annos ferè DCCC. vixerit, sine dubio pleroſque Italicos scriptores antecessit. Id ipsum testantur Otho Frisingensis lib. 4. hist. cap. 31. & Conradus Abbas Vrspergensis in Chronico, cuius verba (quia diligentissimè annorum numerum continent) hîc adscribam: *Augustulus*, inquit, *sponte purpuram abiecit, & imperialem maiestatem deposuit. Ita Romanum Imperium toto orbe venerandum, & Augustalis illa sublimitas, quæ ab Augusto quondam Octauiano DCC. IX. à condita vrbe anno cœpit, in hoc Augustulo periit, anno ab vrbe condita M. CC. XXVII. à Cæsare verò, qui primus singularem in ea principatum arripuit anno D. XXIV. ab Incarnatione Domini anno CCCC. LXXVI.* Hæc ille. Consentiunt Ioannes Nauclerus generat. 16. Albertus Krantzius libro 1. Vandaliæ, cap. 35. qui Imperium in Occidente ab Augustulo vsque ad Carolum Magnum annis pluſquam trecentis vacasse scribunt. Quid igitur Illyricus somniabat, cùm scriberet solos Italicos tunc scripsisse, & ex inuidentia Odoacrem Imperatorem appellare noluisse? Sed Martinus Polonus, inquit Illyricus, contraria disertis verbis scribit. sic enim ait, Augustulus cùm videret Odeneum (vt ipse eum nominat) interfecto suo patre Oreste, iam totam Italiam tenere, sponte ei exuens purpuram, de Imperio cessit. At non rectè legisti, aut de industria more tuo, Illyrice, peruertisti verba Martini.

Ille enim Conradum (vt videtur) sequutus, sic ad verbũ scribit: Augustulus sponte purpuram abiiciens, Imperialem deposuit maiestatem. Abiecit igitur ac deposuit Imperium Augustulus: sed neque ipse illud Odoacri tradidit; neque Odoacer, vt tum satis perspicuè à nobis est demonstratum, assumpsit.

Sed fac, si placet, Odoacrem Imperatorem Romanorum fuisse, adde etiam ab exercitu dictum, à Senatu & Populo confirmatum, atque (vt nihil desit) voluntas quoque Græci Imperatoris accesserit: quid hæc ad Carolum Magnum? Odoacer Herulus fuit, Carolus Francus. qua igitur lege hic illius hæres constituitur? Odoacer paulò postquam Italiam occupasset, à Theodorico, Rege Gothorum, & vita & regno spoliatus est. qua ratione igitur amissam hereditatem ad posteros transmisit? Odoacer Carolum annis trecentis & triginta circiter antecessit, atque interim Italia dominos sæpe mutauit Gothos, Græcos, Longobardos. quis igitur post tot sæcula, totque rerum mutationes, Odoacris hereditatem integram Carolo repræsentauit? Ad Germanos, inquit Illyricus, Imperium pertinet: Odoacer enim Herulus fuit, proinde Germanus: at cùm tam Heruli quàm Franci, Germani sint; cur ad Francos potiùs quàm ad Herulos Imperium delatum est? Deinde sicut Odoacer fuit Germanus; ita Seuerus, Africanus, Heliogabalus Syrus, Maximinus Thrax, Philippus Arabs, Decius Pannonius, Claudius iunior, Illyrius, Diocletianus Dalmata, Theodosius Hispanus, atque, vt alias nationes omittam quæ Imperatores Romano populo dederunt, Iulius, Octauius, Tiberius, Caius, & cæteri quàm plurimi, Itali fuerunt. quo iure igitur propter vnum Odoacrem Imperium ad Germanos pertinebit; propter alios tam multos ad alias nationes, atque ad Italicam præcipuè, non pertinebit? quare non necessariò ad eam nationem Imperium pertinet, ex qua eligitur Imperator. Quòd verò post tempora Caroli Magni sola Germania sedes Imperij facta sit, non virtus Odoacris, neque Imperij ratio ac natura, sed solius Apostolicæ sedis auctoritas effecit.

Atque hactenus de Odoacre. nunc de Theodorico & Clodoueo faciliùs explicabimus. eadem enim ferè horum atque illius est ratio. Igitur à pag. 26. vsque ad 35. de Theodorico Rege Gothorum scribit, ac docet, eum quoque Romanum Imperaro-

peratorem fuisse, & per eum ad Carolum Magnum, quòd verque Germanus esset, Imperium hereditario iure peruenisse. *Secunda*, inquit, *translatio aut communicatio Imperij erga Germanos facta est à Zenone Imperatore Constantinopolitano, qui de consensu totius Senatus Imperialis adoptauit sibi Theodoricum Gothorum Regem, qui sine controuersia Germanus fuit, eique Romam, Italiam, & totum Occidentale Imperium largitus est.* Hîc primùm dicere possemus quod de Odoacre diximus: quid Carolo & Theodorico; cùm ille Francus, iste Gothus fuerit? & rursus cùm Theodorici successores à Iustiniano Imperatore Italia pulsi profligatique fuerint, atque adeò Imperium Theodorici (si hoc nomine appellari debet) penitus interierit; quod est illud Imperium, quod à Theodorico ad Carolum hereditario iure peruenit? Sed hæc omitto, ne aduersarium imitari videar, qui iisdem sæpius iterandis, incredibili tædio lectorem suum fatigat.

Id vnum hoc loco statuo, Theodoricum à Zenone sibi filium adoptatum, Consulemque ordinarium & Regem Italiæ dictum, non tamen Imperatorem & Augustum appellatum; proinde Regem Imperio subiectum, non collegam & consortem Imperij ab Augusto assumptum, Theodoricum fuisse. Ita verò se rem habere testantur historici penè omnes, qui ab Augustulo vsque ad Carolum Occidentis Imperium vacasse scribunt. testantur quotquot nomina, tempora, numeros Imperatorum edidere. Siquidem in tanto numero Chronologorum neque vnus reperitur, qui Theodoricum in Imperatorum Romanorum seriem & numerum retulerit: ac ne ipse quidem Cassiodorus, qui Theodorici Cancellarius erat, & in Chronico suo Imperatores, & Consules Romanos accuratissimè descripsit. testatur ipse Theodoricus, qui in tot epistolis, quas scripsit, quæque apud Cassiodorum exstant, nunquam se Cæsarem, nunquam Augustum, nunquam Imperatorem vocat. testatur Procopius, qui libro primo de bello Gothico, Theodoricus, inquit, Romani Imperatoris, nec insignia, nec nomen sibi desumpsit, sed quoad vixit, Rex est appellatus, quo nomine suos barbari nuncupant duces. Testatur denique ipsemet noster aduersarius Illyricus. Sic enim scribit Centuria sexta, capite 16. colum. 840.

Theodoricus, inquit, *Romani Imperatoris nec insignia quidem, nec nomen sibi vendicauit: sed Rex est appellatus, sicut barbari Duces vocari solent.* Ac, ne fortè soli sibi non crederemus, idem confirmauit ex Ioanne Cuspiniano quod sanè Illyrici testimonium satis esse deberet, nisi cum homine ageremus qui modò ait, modò negat. Subiectum verò Imperatori Regem Theodoricum fuisse testatur in primis ipsa adoptio, cuius meminere plerique historici; Iornandes de rebus Geticis, Procopius lib. 1. de bello Gothico, Abbas Vrspergensis in Chronico, & alij. Siquidē propterea Imperator Zeno Theodoricum Italiæ regno donatum, sibi filium adoptauit, vt subiectionis, atque obedientiæ memor esset, quam Imperatori Rex, & patri filius deberet. Testatur deinde Theodoricus ipse, qui, Iornande in lib. de rebus Geticis auctore, seruum se & filium Imperatoris esse, atque eius munere regnum Italiæ possessurum dicebat; & (vt addit Olaus lib. 9. historiæ Gothorum, cap. 17.) non tam sibi, quàm Imperatori Romam, atque Italiam recuperandam asserebat. Testantur denique Athalaricus & Theodahatus, Theodorici in Italiæ regno successores, vterque enim in epistolis ad Iustinianum Imperatorem, quæ sunt apud Cassiodorum 1. lib. 8. & 25. lib. 10. obedientiam Imperatori debere se ingenuè confitentur. Quod idem satis indicant epistolæ cæteræ, tum ipsius Theodahati, & prædecessoris eius Athalarici, tum etiam Amalasuenthæ & Godulinæ Reginarum ad eundem Iustinianum, & coniugem eius Theodoram.

Sed videamus quibus testibus Illyricus probet, Theodoricum Imperatorem fuisse Romanorū. Primo loco Sigebertum profert. At Sigebertus in Chronico anni CCCC. LXXXVII. (quem locum Illyricus notat,) Imperij ne meminit quidem. Hæc enim sunt verba Sigeberti: Zeno Imperator Theodorico Ostrogothorum Regi regnum Italiæ donat.

Secundo Abbatem Vrspergensem producit. At Vrspergensis in eo ipso loco, quem citat Illyricus, contra Illyricum testimonium dicit, sic enim loquitur: *Eo tempore regnum Orientale Zeno Imperator habebat, qui audiens Theodoricum gentis suæ Regem esse, gratè suscepit, eumque ad se Constantinopolim venire præcepit, digneque susceptum inter proceres Palatij collocauit; & post aliquod tempus in filium sibi adoptans,*

consu-

consularibus fascibus, quæ dignitas post imperiale fastigium prima est, eum sublimauit. & infrà, nulla Imperij facta mentione, subiungit, Italiam recuperandam & gubernandam eidem Theodorico à Zenone esse commissam. Vbi vides, summum honorem, quem Theodoricus Zenonis beneficio est consequutus, non Imperium, sed Consulatum fuisse. quod etiam apertè fatetur Athalaricus Theodorici nepos in epistola ad Iustinianum, quæ est prima lib. 8. apud Cassiodorum: vbi enumerans beneficia quæ ab Imperatore Gothi Reges acceperant; sellas curules, & vestes palmatas, quæ insignia Consulatus erant, in primis beneficiis numerat; Imperij ne meminit quidem. Vos, inquit, auum nostrum in vestra ciuitate celsis curulibus extulistis. vos genitorem meum in Italia palmatæ claritate decorastis.

At, inquit Illyricus, idem Abbas Vrspergensis in alio loco Theodoricum Romano Imperio præsediſse scribit. Verum est id quidem, sed eum præsediſse vt Imperatorem, non scribit, nec scribere potuit, nisi secum ipse pugnare vellet; quippe qui in Augustulo periisse, nec ante Caroli tempora reuixisse Imperialem dignitatem, non semel in illo suo Chronico tradidit. Itaque præsedit Theodoricus Romano Occidentis Imperio, non tamen vt Augustus & Imperator, sed vt Rex Italiæ, ipsique Romano Imperatori subiectus.

Tertio profert Illyricus Nauclerum, qui cùm scribit Theodoricum à Zenone sacro velamine insignitum; nihil aliud significasse videtur, quàm purpura Imperatoria circundatum, & verè ac propriè Imperatorem factum. Sed fallitur, aut fallit Illyricus. Sacrum enim illud velamen non purpura erat Imperatoria, sed publicum concessæ prouinciæ stabilimentum (vt Paulus Diaconus lib. 16. & Blondus Flauius lib. 3. scriptum reliquerunt:) nec aliter Nauclerus interpretari potuit illam velaminis cæremoniam, cùm in eodem Chronico gener. 16. paulò antè scripsisset, in Augustulo Occidentale Imperium periisse?

Profert quarto loco Illyricus Olai Magni Gothi Scriptoris testimonium, nec tamen vlla eius verba in medium adducit. sed parum certè consideratè ad Olaum Illyricus prouocauit. is enim cùm multa alia scribit quæ Illyrici causſam lædant; tum illud in primis, Italiam à Theodorico non tam sibi

quàm Imperatori recuperatam. Sic enim Theodoricum Regem cum Zenone Imperatore loquentem facit Olaus lib. 9. hist. Gothorum cap. 17. *Illud commemorare officij nostri est, cogitare sapientiæ tuæ: quia si res voto respondet, sanè Italia non tam mihi recepta fuerit quàm Imperio, poteris tu quidem, quidquid erit terrarum, mariumq;, quicquid præterea copiarum & exercituum, ad gloriam Imperij referre, cuius beneficio restituta sit. Neque tua minus erit Roma* (Nota) *recepta, quàm titulo.* Et infrà cap. 18. Deinde Zeno Theodoricum sacro velamine (quod erat tũc maximum à Principe factæ concessionis stabilimentum) insigniuit.

Quintò Platinæ testimonium Illyricus adducit. Hæc autem sunt verba Platinæ: Nemine aduersante, Theodoricus totius Italiæ Imperio potitus est. En audis, inquit Illyricus, Theodoricum esse factum Romanum Imperatorem. Audio, sed Illyrici, non Platinæ testimonio. nec enim est idem, Imperio Italiæ potiri, & Romanum Imperatorẽ fieri; nisi fortè ius Imperij Romani Italię finibus concludi velis. alioqui multis iam seculis Germania Imper. Romanum minimè habuisset.

Postremò nec illud Illyricus omittendum putauit, quòd Theodoricus, vt se verum Imperatorem Romanorum probaret, ipsi etiam summo Pontifici Symmacho imperauit, eumque coram se accusatum iudicauit. mirum cur non etiam addiderit, Ioannem Pontificem ab eodem Rege diro carceri mancipatum, inedia, & squalore enectum. & tamen licet id quod nos de Ioanne diximus, verum sit, non tamen est verum, quod de Symmacho Illyricus dixit. Theodoricus enim toto ferè Principatus sui tempore, tametsi barbarus natione, & Arianus religione esset, moribus tamen perurbanus, clementia, iustitia, aliisque regiis virtutibus insignis fuit. quamobrem in causa summi Pontificis Symmachi non aliter se gessit, quàm se Constantinus, aut Theodosius gessisset, id est, vt Christianum & modestum Principem decebat. siquidem ex IV. Synodo Romana sub Symmacho cognosci potestatem querelæ de Pontifice delatæ ad se fuissent, rem totam ad Synodum Episcoporum retulit; cumque episcopi libertate sacerdotali Regi suggerere non dubitassent, Synodorũ conuocationẽ ad ipsum, qui accusabatur, id est, ad Romanum Pontificem pertinere, cui B. Petri meritum, Domini iussio, & Conciliorum

ciliorum auctoritas, singularem tradidissent in Ecclesiis potestatem; nec vnquam tantæ sedis Antistitem minorum subiacuisse iudicio: tum verò Rex ipsum quoq; Papam in congreganda Synodo voluntatem suam literis demonstrasse significauit, quas etiam literas, Episcopis postulantibus, continuò exhiberi præcepit; ac demũ legatis concilij ad se venientibus ait, in Synodali esse arbitrio in tanto negotio sequenda præscribere, nec aliquid ad se prẽter reuerentiam, de Ecclesiasticis negociis pertinere. Hęc ille tum, cùm, historicorum omnium consensu, regiis virtutibus mirificè floreret. Sed cùm postea sub extremum vitę suæ tempus, moderatum regimen in apertam tyrannidem commutasset, (quod ne ipse quidem Olaus Gothus libro suprà citato negat) id fecit in Ioannem Pontificem, quod tyranni atque hæretici solent; quodque ante illum Nero, Domitianus, Decius, Maxentius, Constantinus in sanctos sui temporis Pontifices, & martyres fecerant.

Iam verò quòd Illyricus nugatur de nominibus Imperatoris, & Regis, ea solere confundi; proinde in idem recidere, siue quis Rex Italiæ, siue Romanus Imperator dicatur: leuius est, quàm vt longa refutatione indigeat. Etsi enim ante Iulij & Augusti tempora Regium nomen Imperatorio maius ac venerabilius erat: tamen post constitutam Cęsarum Monarchiam, nihil in terris augustius esse cœpit nomine Imperatoris. Itaque cùm aliquando Caius Imperator de nomine ac diademate regio assumendo cogitaret, admonitus est, inquit Tranquillus, se, quòd Imperator Romanorum esset, Principum ac Regum excessisse fastigia. ac licet posterioribus temporibus Imperatores Græci & Germani regio nomine interdum vsi fuerint; nunquã tamẽ qui solùm essent Reges, Imperatorium nomen vsurparunt. id quod in epistolis Theodorici, Athalarici, & Theodahati Italiæ Regũ, ad Imperatores Anastasium & Iustinianũ, apud Cassiodorum perspicuè cernitur. nunquam enim in tot epistolis nomina (quæ, pmiscua esse Illyricus contendit) ita commutantur, vt Iustinianus vel Anastasius Rex, Theodoricus vel Theodahatus Imperator appelletur. Ipse etiam Carolus Magnus Imperator, filium suum Pipinum; deinde eo mortuo, Bernardum nepotem, Italię Regem fecit. atque ad eundem modũ longo tempore Rex Italiæ non Imperator, sed Princeps Imperio subiectus fuit. ex quo manifestè colligitur,

non esse idem, Regem Italiæ, & Imperatorem Romanorum. Denique Lupoldus, quem imprudenter Illyricus protexit, cùm contra ipsum maximè faciat, in libro de Iuribus Imperij cap. 5. testatur, Henricum II. non se Imperatorem, sed Regem duntaxat appellasse ante coronationem. quod idem de aliis etiam Imperatoribus, ex antiquis historicis nullo negotio demonstrare possemus.

Venit postremò Illyricus ad Clodoueum; atque eius hereditate Imperium ad Carolum peruenisse his verbis docet pagin. 35. & sequentibus: *Tertia communicatio Imperij Germanis facta est paulò post præcedentem ab Anastasio Imperatore Constantinopolitano, qui de vnanimo consensu totius Senatus aut Principum, largitus est Augustale nomen ac dignitatem Clodoueo Regi Francorum, qui primus ex illis Regibus baptizatus est, quare dignitas Imperialis semel Regibus Francorum donata, necessariò etiam ad posteros per ordinem successionis permanauit. atq; ita etiam ad Carolum Magnum idem ius peruenit. quod autem Anastasius Imperator Augusti nomen ac dignitatem communicauerit Clodoueo, & Francorum Regibus, ex hisce sequentibus prorsus authenticis testimoniis liquidò patet. Vbi clarè tum Augusti, tum & Imperatoris nomen legis illis à Constantinopolitano Cæsare communicatum esse.* & infrà post recitata ad id probandum testimonia Gregorij Turonici, Adonis, Hannonis, Iuonis, Sigeberti, Sabellici, & Bergomensis, ita subiungit: *Quare id decus eodem iure etiam ad Carolum Magnum vnà cum reliquis Francia Monarchia insignibus peruenit, non ex donatione Papæ.* hæc ille. Ego verò in hac breui narratione quatuor mendacia inesse video. Primum enim, quod Illyricus dicit à septem illis suprà nominatis scriptoribus memoriæ proditum, id esse falsum ipsi iidem auctores docent. siquidem Consulatus, vel Patriciatus insignia Clodoueo donata ab Anastasio, omnes illi auctores testantur: Augustalem dignitatem, vel appellationem ab posteriores. Addunt quidem Turonicus, Ado, & quidam alii, post accepta Consulatus insignia appellatum Clodoueum etiam Augustum; sed à Francis, non à Romanis additam fuisse eam appellationem testatur Blondus lib. 3. decadis 1. & Albertus Krantzius lib. 3. Suetiæ ca. 17. nec à vero aberrant. Hæc enim sunt Gregorij verba lib. 2. hist. Francorum cap. 38. Igitur ab

ab Anastasio Imperatore codicillos de consulatu accepit. Et infrà: Ab ea die tanquam Consul & Augustus est vocitatus.

Ado verò sic loquitur in Chronico ætate 6. Hic Anastasius codicillos Clodoueo Regi pro Consulatu misit. ab ea die & Consul & Augustus est appellatus. Hanno lib. 1. Chronicorũ: Legationem (inquit) suscepit Anastasij Constantinopolitani Principis, munera epistolasque ei mittentis; in quibus literis hoc continebatur, quòd cõplacuerit sibi & Senatoribus, eum esse amicum Imperatorum, Patriciumque Romanum. His ille perlectis Consulari trabea insignitus, ascẽdo equo, in atrio quod inter basilicam sancti Martini & Ciuitatem situm erat, largissima populo contulit munera. ab illa die Consul simul & Augustus meruit nuncupari. Sigebertus in Chronico: Clodoues Rex ab Anastasio Imperatore codicillos de Consulatu, & coronam auream cum gemmis, & tunicam blacteam accepit. & ex ea die Consul, & Augustus est appellatus. Ipse verò Rex coronam auream cum gemmis Romam sancto Petro misit.

Itaque vides quàm apertè auctores isti antiquiores distinguant Consulatus insignia, quæ Clodoueus ab Imperatore accepit, à nomine Augusti, quo illum postea appellatum in Francia scribunt. Porrò Historici cæteri, etiam ij qui Francis maximè fauent, Consulatum duntaxat & patriciatum Clodoueo donatũ scribunt, nulla Imperialis nominis facta mentione. Vide Rheginonem lib. 1. Chronici, Othonem Frisingensem lib. 5. cap. 2. Abbatem Vrspergẽsem in Chronico, Robertum Gaguinum, & Paulum Æmilium in vita Clodouei, ac demum Albertum Krantzium lib. 3. Sueciæ cap. 17.

Deinde mẽtitur rursus Illyricus, cùm ait, ipsum Imperium Romanum communicatum fuisse cum Clodoueo ab Anastasio Imperatore. nihil enim ille Clodoueo dedit, præter titulos & insignia. nam nec Consulatum ipsum, cuius ferè omnes meminerunt, re ipsa Clodoueus gessit, sed solo nomine Consulis donatus, solo nomine fuit contentus. Id testantur quotquot Fastos Consulares literis mandauerunt, Cassiodorus, Marianus Scotus, Gregorius Holoander, Onuphrius, Mercator, & cæteri. nullus enim Clodoueum Regem inter Consules numerauit. Anno verò Domini D. X. quo, iuxta Chronicum Francicum Io. Tilij, Clodoueus Consulis nomi-

ne & insignibus donatus est, Consules veri fuerunt Anastasius & Venantius, si Haloandrum sequimur; vel Euthancus & Boëtius, si Onuphrium. Quamobrem nisi tres eo anno Consules fuerint, quòd est planè inauditũ, Clodoueus Consul non fuit. Quod etiam de Imperio dici posset. quod etiam nullus Historicus aut Chronologus Clodoueum inter Imperatores Romanos vnquam retulerit, argumento est, eum Imperatorem Romanum re ipsa non fuisse, quidquid de nomine & insignibus fuerit.

Tertium Illyrici mendacium in ea sententia est, cum nomina & insignia Clodoueo ab Imperatore collata, ad posteros eius pertinere contendit, atque inde iure hereditario ad Carolum peruenisse. Nam cùm post obitum Clodouei nullus omnino ex Francorum Regibus Consul aut Patricius, nedum Imperator & Augustus ante Carolum Magnum aut se ipse appellauerit, aut ab aliis fuerit appellatus: mirum est, vnde Illyricus colligere potuerit, munus illud Anastasij, nõ proprium Clodouei, sed cum omnibus Regibus Francorum fuisse commune. Deinde cùm inter Clodoueum, & Carolum trecenti anni circiter interceſſerint; qua ratione, quæso, id potuit Carolus à Clodoueo hereditaria successione accipere, quod intermedij Reges nunquam habuerunt.

Postremum, idque certissimum crassissimumque mendacium est, Clodouei Monarchiam ad Carolum Magnum, sine Romani Pontificis auctoritate, successione hereditaria peruenisse. Quis enim Historicorum tacuit, Carolum Magnum Pipino patri successisse; Pipinum autem non iure hereditario, sed Pontificis Maximi sanctione, Regnum Francorum adeptum, cùm antea in Hilderici Regno, Præfecti aulæ munere fungeretur? testimonia suprà citata sunt cap. 2. mendacio 19. ac ne vnum quidem scriptorem contrà Illyricus proferre potuit, aut vnquam potuisset. siquidem id Historici omnes summa consensione, & quasi vna voce testantur. Cùm igitur Pipinus, non iure hæreditario, sed Papæ beneficio (ut loquitur Io. Tilius in Chronico Francico) regnum Galliæ obtinuerit; certè eidem Pontifici Carolus Magnus Pipini filius idem regnum acceptum referre debet. adde quòd etiã Pipinum sanctus Bonifacius Archiepiscopus Moguntinus inunxit: postea tamen Stephanus Papa in Gallias veniãs,

Pipinum

Pipinum simul, & filios eius, Carolum Magnum, & Carolomannum, Reges Francorum inunxit, eisque regnum Francorum perpetuò possidendum confirmauit, vt iidem Historici testantur. Mentitur igitur Illyricus cùm ait, Carolo Magno sine Pontificis auctoritate Monarchiam Clodouei esse delatam.

CAPVT. X.

Non accepisse Carolum Magnum Imperij dignitatem auctore Senatu, populóue Romano.

QVARTVS erat titulus, Beneficium S.P.Q.R. Illyricus enim, vt nihil intactum relinqueret, tametsi aliquoties in suo libro significauerit, nihil à Senatu, populóue Romano Carolum accepisse; tamen obiecit etiam aliquot auctores, qui populo ac Senatui potiùs quàm Pontifici Imperium à Germanis acceptum referri debere scripserint. hi sunt Sigebertus, Blondus, Leopoldus, Æneas, Vincentius, & Onuphrius, quorum sententias sic refert Illyricus pag. 7. 55. & 56. vt licet non omnino eas recipiat, tamen probabiliores existimet iis quæ translationem Imperij Romano Pontifici tribuunt. At nos inprimis iis auctoribus, quos testes producit Illyricus, opponere possumus illos omnes quos suprà citauimus, hoc est, plures paucioribus, & antiquiores recentioribus. illi enim supra triginta erant; isti sex: illorum nonnulli scripserant ipso Carolo viuente; multi non diu postea: ex istis autem vnus Sigebertus trecentis annis Carolo posterior fuit; reliqui quingentis, aut sexcētis, aut etiam septingentis & eo ampliùs annis posteriores fuerunt. quis igitur non videat vtri maiorem fidem mereantur, quos nos citauimus, an quos Illyricus citat?

Neque tamen concedimus sex istos scriptores omnino esse à nostra sententia alienos. nam Sigebertus, qui eorum est vetustissimus, & qui Sigebertum sequutus est Vincentius Beluacensis, nihil tribuit Romano populo in Imperij trāslatione præter assensum & acclamationem. Hæc enim sunt verba Sigeberti & Vincentij: Romani, qui ab Imperatore Constantinopo-

tinopolitano iamdiu animo desciuerant, nunc acceptæ occasionis oportunitate, quia mulier excæcato Imperatore Constantino filio suo eis imperabat, vno omnium consensu Carolo Regi imperatorias laudes acclamant, eumque per manus Leonis Papæ coronãt, Cæsarem & Augustum appellant. Pipinum verò filium eius Regem Italiæ ordinatum collaudant. Hîc nullam plebiscîti, nullam Senatus consulti mẽtionem fieri audio, sed solius laudis, & acclamationis. & quanquam nõ apertè Sigebertus explicet, vtrum populi acclamatio coronationem, an coronatio acclamationem præcesserit: tamen dubium esse nemini debet, quin coronationem Pontificiam præcessisse Sigebertus intellexerit. alioquin enim pugnaret cum omnibus historicis, qui ante ipsum de eadem coronatione & acclamatione scripserunt.

Quod verò Sigebertus ait, à populo Carolum per manus Leonis coronatum, non rectè interpretatur Illyricus, Leonem vt ministrum, ac delegatum populi, coronam imperialem Carolo imposuisse: cùm potiùs ea verba significent, id placuisse populo id quod Princeps eorum & Pastor summus fecit; ac si ipsi per manus eius id fecissent. quod quidem ex sequentibus verbis illustrari potest. Nam de Pipino, quem ex consensu omnium Historicorum Leo Papa tum Regem Italiæ declarauit, cùm ipsum Carolum Imperatorem fecit, sic loquitur Sigebertus: Pipinum verò filium eius, Regem Italiæ ordinatum collaudant. Vbi vides ordinationem Regis, Pontifici; laudationem quæ sequuta est, populo tribui.

Iam verò Blondus nihil omnino sententiæ nostræ officit. nam (vt notauimus cap. 3.) etsi scitum populi Romani in coronatione Caroli non defuisse scribat, tamen id contra fidem antiquorum tradit. ac præterea non significat eiusmodi plebiscito Imperatorem Carolum appellatum, sed eum ad Imperium à Pontifice Maximo postulatum. nam, vt ibidem Blõdus ait, precibus populi Romani Leo Pontifex Carolum Imperatorem dixit.

Porrò Lupoldus non meminit Plebiscîti, aut Senatusconsulti, sed solùm recitat cap. 3. extrema verbi Vincẽtij, quæ sunt illa quæ habet Sigebertus, de quibus iam diximus. ex propria autem sententia passim Lupoldus repetit translationem factam esse per Pontificem, ac præter alia sic ait cap. 4. de Imperatoribus

bus Imperij: *Leo Papa, consideratis omnibus quæ dignè ac bene sufficiebant pro translatione ⌣ Imperij de ⌣ Imperatoribus Constantinopolitanis ad Reges Francorum facienda, ipsum Carolum Romæ in Ecclesia sancti Petri in die Natalis Domini, sub anno eiusdem Domini DCCC. I. acclamante ac petente populo Romano unxit & coronauit Imperatorem & Augustum, per quas unctionem, & coronationem dicta translatio peracta fuit: vt etiam dixi supra capitulo primo, & capitulo precedenti in fine.* Et infrà cap. 12. proponit opinionem quorundam, qui dicebant, populum Romanum posse leges condere, & Imperium transferre. deinde subiungit: *Sed hæc responsio, saluo meliori iudicio, mihi nõ placet. ex quo enim Imperium Romanorum tempore ⌣ dictæ translationis, & etiam longo tempore ante ipsam, non fuit apud Romanos, sed potiùs apud Græcos; nec etiam hodie ⌣ apud Romanos, sed apud Germanos existit: nõ occurrit ratio, quare populus Romanus tempore translationis prædictæ habuerit, vel etiam hodie ⌣ habeat maiorem potestatem circa translationem Imperij, quàm quicunq; alius populus Imperio Romano subiectus* Hæc ille.

Viderit igitur Illyricus qua fide auctores citet. certè Lupoldus non poterat clariùs negare id quod ab eo affirmari Illyricus scripsit. De Æneа Syluio facilis responsio est. nã & in iis verbis quæ Illyricus citat (quæ tamen, vt verum fatear, adhuc in operibus Æneæ inuenire non potui) non excluditur consensus Romani Pontificis. & in abbreuiatione Blondi lib. 1. decadis 2. precibus Romanorum scribit idem Æneas à Leone Pontifice Carolum coronatum: & denique in epistola ad Regem Turcorum, quàm supra citauimus, disertis verbis idẽ auctor affirmat à Pontificibus, præcessoribus suis (fuit enim & ipse summus Pontifex) in Reges Francorum Imperium esse translatum.

Solus igitur Onuphrius est, quem pro se Illyricus allegare potest. cuius testimonium tribus rationibus non modò infirmari, sed omnino refelli ac profligari potest. Primùm, constat aliquando Imperatores inuito, ac repugnante populo Romano, creatos fuisse, quos tamen veros ac legitimos Imperatores cùm ipse Illyricus, tum etiam Historici omnes agnoscunt. Exemplo esse potest Fridericus I. quem, repugnante populo Romano, coronauit Romæ in Templo sancti Petri

tri Adrianus Papa IV. quam Historiam vide apud Othonem Frisingensem lib. 2. de rebus gestis Friderici, cap. 22. Deinde cùm Historici vetustissimi, tum Latini, vt Eginarthus, Paulus Diaconus, Aimoinus, Ado, Rhegino, & cæteri; tum Græci, Cedrenus & Zonaras, in describenda translatione Imperij, aut nullam populi atque Senatus mentionem fecerint; aut eis solam acclamationem, Carolo iam coronato, tribuerint: vnde, quæso, post octingentos fermè annos Onuphrius didicit S.P.Q.R. suffragiis Carolum Magnum Imperatorem & Augustum appellatum?

At credibile est ita rem accidisse: ita enim fieri decuit. Respondebo quod Onuphrius ipse rectè monuit in libro de Comitiis Imperatoriis, non esse fidelis Historici rem describere vt fieri debuisset, sed vt facta est. alioqui enim non res gestæ scribuntur, sed mendacia obtruduntur. Quid autem factum sit, non ex Philosophiæ promptuariis hauriendum est, sed ex eorum narratione, ac fide, qui interfuerunt; vel qui ab iis qui interfuerunt, acceperunt; aut certè qui aliorum testimonia sibi commendata, literis ac memoriæ tradiderunt. Deinde Romani Principes post constitutam à Iulio & Augusto Monarchiam, aut ab alio Principe nominabantur, aut ab exercitu creabantur. quos Senatus aut populus creauit, ij & paucissimi fuêre, & non diu tolerati. Certè in tanto numero Principum Romanorum, tres tantùm Onuphrius in libro de Comitiis Imperatoriis nominat à Senatu electos, Neruam, Maximum cum Balbino, & Tacitum. Neruam à Senatu creatum Dion Cassius, quem solum Onuphrius citat, non dicit; Aurelius Victor arbitrio legionum (quanquam id non in omnibus codicibus haberi animaduerti) Neruam Imperatorem factũ scripsit. Eutropius lib. 8. fauore Præfecti prætorio, Neruæ delatum Imperium testatur. ipse quoque Onuphrius à Senatu Neruam creatum Imperatorem scripsit, vt non negauerit accepisse etiam suffragium militum prætorianorum: ne quo videlicet irrita fuisset electio. Maximus & Balbinus inuito exercitu lecti, prima data occasione, à militibus interfecti sunt. siquidem (vt scribit Herodianus lib. 8.) indignabantur milites sibi à Senatu Principes datos, quos & Senatorios Imperatores per ludibrium appellabant. Tacitus à Senatu quidem dictus est, sed militibus iubẽtibus; vt Flauius

Vopiscus

Vopiscus scribit in eius vita: senatus enim ad milites Imperatoris electionem reiiciebat, probè intelligens nō placiturum militibus Principem, quem ipsi non elegissent. Itaque rectè S. Hieronymus in epist. 85. ad Euagrium, Imperatorem ab exercitu creari dicit. Cùm igitur hæc fuerit apud Romanos elegendi Principis ratio, multorum sæculorum consuetudine roborata; quis credat post annos D C C C. Romanum Senatum, aut populum, quando nullius fermè auctoritatis erat, id fuisse ausurum in electione Principis, quod antea, cùm floreret, minimè audebat? Quare consultiùs fecit Ioannes Auentinus, quem Illyricus & Onuphrius præter cæteros laudant. is enim cùm Senatusconsultum, & Plebiscitum in Imperij translatione omnino habere vellet; & tamen non auderet contra fidem omnium veterum id asserere, tacitum Senatusconsultum, & Plebiscitum factū fuisse scribit, & primas partes eius actionis Pontifici Romano attribuit. Sic enim loquitur lib. 4. Annalium Boiorum: *Pontifex, Senatus, populusq; Romanus Imperium transferre iure suo in Germanos, Caroluṁ, tacito Senatusconsulto, Plebiscitoq; decernunt.* Nimirum sic interpretari voluit hic auctor acclamationem populi Romani, Carolo à Pontifice coronato. de qua veteres loquūtur, vt videlicet illa acclamatio quoddam veluti Plebiscitum fuisse videretur. Sed de his satis. nam neque aduersarius (vt supra diximus) hunc Imperij titulum agnoscit.

CAPVT XI.

Non deuenisse ad Germanos Imperium donatione Græcorum.

Restat postremus titulus, Principis Orientalis donatio, siue communicatio. quem titulum Illyricus non solùm agnoscit, sed etiam pro viribus defendere nititur. tot verò fraudibus & mendaciis in hac vna re explicanda vtitur, vt mirum sit, si non ipse sibi apud sanos lectores existimationem fidemque detraxerit.

Nobis autem ad hunc titulum explodendum duplex via, eaque expeditissima, sese offert. Primùm enim Historici tum veteres, tum recentiores scribunt, Græcos Imperatores, cùm primùm

primùm ad eos fama perlata est coronationis Caroli, vehementer commotos atque indignatos fuisse. quod sanè argumentum est euidens, Imperium Carolo non esse Græcorum donatione tributum. Sed verba Historicorum audiamus. Eginarthus, Caroli Magni (vt suprà diximus) Cancellarius, in vita eiusdem Caroli, posteaquàm exposuit coronationem, ita subiecit: Inuidiam suscepti nominis, Constantinopolitanis Imperatoribus super hoc indignantibus, magna tulit patientia, vicitque eorum contumaciam magnanimitate, qua eis procul dubio longè præstantior erat, mittendo ad eos crebras legationes, & in epistolis fratres eos appellãdo. Sigebertus in Chronico anni DCCC.V. & Conradus Abbas Vrspergensis in Chronico, vbi refert compendio res gestas Caroli, iisdem ferè verbis indignationem Imperatorum Græcorum describunt. quos sequutus Albertus Krantzius lib. 2. Saxoniæ cap. 8. ita scripsit: Inuidiam suscepti nominis, Constãtinopolitanis Imperatoribus non dissimulantibus, magna supplicuit pecunia: vicitque eorum contumaciam magnanimitate, qua Græculis multum præstabat.

Deinde ex historiis constat Græcos Imperatores agnouisse tandem vel inuitos Imperium Caroli, sed non antequam is a Pontifice Imperator appellatus, & Augustali diademate insignitus est. vt non nisi impudentissimo mẽdacio Illyricus scribere potuerit pag. 48. & 52. multis annis ante Caroli coronationem concessum eidem Carolo fuisse Imperium Occidentis ab Imperatore Græco.

Exstant Annales Francorũ accuratissimi, ipso Caroli tempore conscripti. In his anno Domini DCC. XCVIII. ponitur prima legatio Irenes Imperatricis ad Carolũ nondum Imperatorem, qua legatione non Imperij communicatio tractata est, sed restitutio captiuorum. Deinde anno DCCC. I. adscribitur Caroli coronatio Romæ facta à Pontifice Leone. Tum anno DCCC. II. qui fuit vltimus Irenes, narratur alia legatio eiusdem Irenes ad Carolum Imperatorẽ, pro pace inter Græcos & Francos impetranda. Sed neque in ea legatione vlla mẽtio communicationis Imperij facta est. Anno DCCC. III. describitur legatio Nicephori Imperatoris, qui Irenæ successerat, ad eundem Carolum pro impetranda pace; de Imperij communicatione nulla mentio. pacem enim optabant Græci

ci à Rege Francorum potentissimo, sed nondum (quod ex veteribus colligatur) Carolum salutare Imperatorem & Augustum dignabantur. Anno DCCC.XII. qui fuit vltimus Nicephori, commemoratur legatio Michaëlis, qui successerat Nicephoro, ad eundem Carolum, & tum demum scribit auctor Annalium, à Legatis Græci Imperatoris Carolum Magnum, cùm iam annos XII. imperaret, Imperatorem & Augustum salutatum. Denique anno DCCC. XIV. scribit auctor obitū Caroli, quem annis XIV. in Imperio fuisse testatur: ac proinde non numerat annos Imperij à consensu Græcorum, sed à coronatione, quam à Leone Pontifice Romæ susceperat. consentiunt his Annalibus omnes Historici grauiores, Aimoinus lib. 4. cap. 90. & 91. Paulus Diaconus lib. 23. rerum Rom. Ado Viennensis in Chronico 6. ætate, Rhegino Prumiensis lib. 2. Chron. Otho Frisingensis lib. 5. cap. 31. & sequentibus, Cedrenus in Compendio historiarum, Zonaras in annalibus, Abbas Vrspergensis, Hermannus Contractus, & Sigebertus in Chronico, Blondus lib. 1 decadis 2. Platina in vita Leonis III. & (quod magis est admirandum) Illyricus Cent. 9. cap. 16. colum. 621.

Videamus nunc quid Illyricus in libro de translatione Imperij aduersus hanc notissimam certissimamque historiam, aduersus scripta sua priora, & (ni fallor) etiam aduersus propriam mentem & conscientiam adferat. *Habuit* (inquit pag. 47.) *Carolus Magnus Imperialem dignitatem concessione, ac consensu Constantinopolitanorum Imperatorũ. quod aliquanto clarius ordineq; deinceps exponam.*] Nec nos diffitemur, consensisse tandem Græcos in Imperium Caroli, sed inuitos; &, vt tu ipse loco notato in Centuriis dicis, quòd mutare nõ possent, quod à Leone Pontifice iam factum erat. sed perge, & expone quod proposuisti. *Platina vt homo Italus, & Papis suis addictissimus, studio rem totam obscurat: ac cũ narrasset, Romæ Carolum, acclamante ei populo (vt Imperatori) à Leone coronatum esse, mox addit hæc verba: Interea verò Constãtinopolitana Imperatrix missis in Italiam Legatis cum Carolo fœdus & pacẽ iniit, Imperiumq; hisce terminis diuisit, &c. quibus verbis ostendit quidem Imperatricem proculdubio de consensu Imperialis Senatus Carolo Magno concessisse Occi-*

dentale Imperium, & haud dubiè etiam nomen ipsum cum re, sicut omnes alij Historici scribunt: sed tamen non vult dare dicere, an antea Papa populusq; eum coronauerint, an verò Imperatrix illi eam dignitatem, & potentiam concesserit.]

At certè Platina satis clarè expressit, post peractam Caroli coronationem, Legatos de pace ab Irene ad Carolum venisse. Sed fac Platinam vt Italicum, & Papis addictum, rem obscurasse: quid respondebis ad Annales Francorum, ad tot Historicos suprà citatos, Græcos, Germanos, Gallos, ad te ipsum denique? certè illi nec Italici erant, nec Papis addictissimi; & tamen coronationem Caroli antea factam quàm Legati de pace ab Irene mitterentur, clarissimè docuerunt.

Quod autem addis, omnes Historicos testari, nomen Imperatorium cum ipsa re, quæ tanto nomini respondet, Carolo ab Irene concessum, mendacium est apertissimum: nullum enim Historicum reperire potui (euolui autē plurimos) qui id vllo verbo significaret quod tu dicis, quin potiùs annales Francorum, Ado Viennēsis, & Rhegino Prumiensis in Chronicis anno DCCC.XII. tanquam rem nouam & insolitam referūt, quòd legati Michaëlis, qui tertius fuit ab Irene, laudes Imperatorias Carolo dixerint, eumque Imperatorem & Basileum appellauerint. Perge. *Verùm quod antea Imperatrix id fecerit quàm Papa, vel populus, inde liquidissimè apparet, quia, teste Matthæo Palmerio Florentino, & Martino Polono, antea est Irene Imperatoria dignitate spoliata per Nicephorum, quàm Papa Leo, populusq; eam actionem cum Carolo Roma habuit. Sunt verò isti duo vel diligentissimi supputatores temporum.*] Et hîc ni fallor, contra conscientiam loqueris.

Nam inprimis, qua fronte audes Martinum Polonum diligentissimum temporū supputatorem appellare, quem constat omnium ferè Historicorum fuisse negligentissimum? ac ne longiùs abeamus, in descriptione annorum Irenes, Nicephori, Michaëlis, & Caroli Imperatorū, quæ omnia vix duas paginas explēt, sex commisit errores. Primùm Irenem solum tribus annis imperasse dicit. at Paulus Diaconus, qui Irenes tempore vixit, lib. 23. rerum Romanarum, quinque annos, & aliquot menses illi tribuit, & singulorum annorum acta describit.

scribit. Idem facit auctor Annalium Francorum, qui Pauli Diaconi æqualis fuit. Idē Cedrenus, Græcus auctor, in compendio Historiarum. Idem alij veteres. & ex recentioribus Onuphrius lib. 2. de Principibus Romanis Irenæ soli tribuit annos quinque, menses vndecim, dies 16. Deinde Nicephorum, qui Irenæ successit, Martinus Polonus solùm mensibus nouem imperasse scribit. at Paulus Diaconus, Cedrenus, Annales Francorum, & omnes alij veteres, octo annos, & eo amplius Nicephoro tribuunt: Onuphrius lib. 2. de Principibus Romanis annos octo, menses octo, dies 26. & ne putetur esse librariorum error in numero; quid singulis annis Nicephorus egerit, Paulus Diaconus & Cedrenus diligenter perscripserūt. Tertiò Michaëlis Imperium constituit Martinus Polonus anno DCCC. contra omnium aliorum Historicorum tum veterum, tum recentiorum fidem. Quartò Caroli Magni initium ponit anno DCCC. II. neque errore librariorum id factum existimari debet. siquidem eodem in loco Carolum imperasse dicit annis XIV. mense vno, & diebus quatuor, ac deinde consequenter initium Ludouici, qui Carolo successit, ponit anno DCCC. XVI. At Carolum imperare cœpisse primo die anni DCCC. I. si à Natali Domini initium anni sumatur; vel octo diebus ante exitum anni DCCC. si exordium anni ducatur à Kalendis Ianuarij; tot, & tam graues auctores scribunt, vt mirum sit Martinum Polonum vigilasse, ista cùm scriberet. Vide testimonia quæ suprà citauimus cap. 4. Quintò idem Martinus ibidem Leonem III. qui Carolum coronauit, quartum appellat, contra cæteros omnes Historicos, eique tribuit ædificationem vrbis Leoninæ; quam tamen constat ab alio Leone esse factam, quem alij omnes quartum, ipse verò quintum vocat. Sextò in eadem pagina idem Martinus scribit anno DCCC. XIV. Stephanum Papam IV. venisse in Gallias, & honorificè susceptum à Ludouico Imperatore. At si Ludouicus imperare cœpit anno DCCC. XVI. vt paulò pòst idem Martinus docet: quomodo potuit anno DCCC. XIV. Imperator Ludouicus Stephanum Pontificem ad se venientem suscipere? Itaque Martinus Polonus, diligentissimus scilicet supputator annorum; tam Pontificum quàm Cæsarum annos vt plurimum perperam disponit.

Quod verò idem Illyricus ait, ex Matthæo Palmerio liquidissimè apparere, Irenem antè Imperio spoliatam fuisse, quã Pontifex Leo Carolum coronauerit, liquidissimum quoque mendacium est. Palmerius enim in additione ad Chronicum Eusebij, tametsi in eo labitur, quòd Irene post filij excæcationem solùm quatuor annos tribuit, cùm Paulus Diaconus, Annales Francorum, & Cedrenus quinque annos, & aliquot menses illi tribuant, tamen ipse idem coronationem Caroli ponit anno DCCC. I. & initium Imperij Nicephori anno DCCC. II. constat autem ex Cedreno, & Paulo Diacono, eodem die Nicephorum imperare cœpisse, qua Irene se abdicare Imperio coacta est. ex quo intelligimus Palmerium non solùm quatuor annos integros, sed etiam aliquot menses illi tribuendos existimasse, licet solum perfectum numerum expresserit. proinde ex Palmerij sententia posterius Irene Imperio spoliatam, quàm Carolus fuerit coronatus.

Sed audiamus iam cætera. *Testatur quoque Platina, Nicephorum Imperatorem, oppressorẽ, aut successorem Irenes, non initio fœdus Irenes de Imperij diuisione cum Carolo renouasse: Vt hac quoq; fuerit confirmatio Imperij Occidentalis à Constantinopolitanis Carolo facta. porrò Nicephorum hunc Imperatorem collocat Martinus Polonus Pœnitentiarius Papæ, & Archiepiscopus Consentinus in annum Domini DCC. XCIX omnino eum clarissimè præponit illi Romana coronationi Caroli, sicut & Sebastianus Francus, quin & Iacobus Philippus Bergomensis.*] De Martino Polono iam antè respondimus, eum in manifesto errore versari, cùm Imperium Nicephori refert ad annum Domini DCC. XCIX. quod ad annum DCCC. II. referre debuisset. Sebastianum Francum non nisi nec multum laboro quid ille dixerit, cùm auctor fuerit admodum recens, & à Catholica Religione alienus.

Iacobum Philippum Bergomensem more tuo fraudulenter citas. ille enim etsi lib. 11. supplementi commemoret diuisionem Imperij inter Carolum & Irenem, antequam narret eiusdem Caroli coronationem Romæ factam: tamen id facit per anticipationem, vt expediat ea quæ ad Græcorum Imperium pertinent. nam postea loco suo ad ordinem temporum rediens, disertis verbis docet, Imperium à Græcis ad Francos translatum

translatũ fuisse Pontificis auctoritate anno Domini DCCC exeunte, vt etiam supra citauimus in 4. capite. *Præponit quoq;* (addit Illyricus) *Martinus Michaëlem Imperatorem eidem coronationi, qui ibidem illud fœdus renouauit cum Carolo. Denig; & Chronicon D. D. Achillis Gassari initium principatus Nicephori ponit in Annum DCC. XCVIII. facta verò est illa renouatio concessi Imperij à Nicephoro mox initio sui Imperij. quare ex hisce licet colligere vt minimum tres donationes aut concessiones Imperij per Constantinopolitanos Imperatores factas ante illam Romanam actionem, nempe Irenes, Nicephori, & Michaëlis, vel certè illas duas priores.*]

Colligebat olim Virgilius aurum ex Ennij stercore: at noster Illyricus (vt video) ex Historicorum auro stercus colligit. nam cùm veteres ac probati Historici, & illi ipsi, qui tempore Caroli Magni vixerunt, tam perspicuè tradant, anno quinto Irenes Carolum Magnum à Pontifice Maximo coronatum, ac deinde post eam coronationem, Irenæ successisse Nicephorum, & Nicephoro Michaëlem: quis non intelligit errasse Martinum Polonum, &, qui eum sequuti sunt, recentiores Historicos, qui sine vlla ratione ex sola imperitia veteribus contradicunt? quãta autem impudentia est, eiusmodi errores tam diligenter consectari, & demum in obscuris auctoribus vix repertos ita proponere, ac si nihil verius literis mandari potuisset? & tamen pergit Illyricus, atque ait: *Ex hisce etiam licet colligere, temerè, vel potiùs fraudulenter à Sabellico concessionem Imperij ab Irene post factam coronationem Leonis Papæ poni. redarguitur enim manifestè ratione temporum. plerig; sanè omnes Irenem aiunt postremò ab Imperio depositam esse ante illam actionem Romanam. aliqui autem eodem anno. Igitur oportet translationem Imperij antea in Carolum factam esse à Constantinopolitanis quàm à Romanis.*]

At si temerè vel fraudulenter Sabellicus antepositit Caroli coronationem Irenes abdicationi; num etiam Paulus Diaconus, Annales Francorum, Cedrenus, Zonaras, Ado, Rhegino, Otho, Conradus, Sigebertus, & alij veteres, temerè vel fraudulenter id egerunt? Certè Sabellicus veteres Historicos sequutus est. Et qui nam sunt, Illycice, illi plerique omnes, qui

Irenem aiunt postremò ab Imperio depositam esse ante illam actionem Romanam? nimirum Martinus Polonus, qui vnus est instar omnium. an non te pudet tam apertè mentiri? sed perge.

Porrò illam translationem de pace Imperioq; inter Irenem & Carolum factam, collocant Ado Viennensis, & Annales Caroli in annum Domini DCC.XCIIX. præponunt igitur eam vt minimum integro quadriennio coronationi Leonina. Paulus quoque AEmilius in sua Francorum Historia affirmat seriam sollicitamq; actionem & legationem Irenes ad Carolum longè præcessisse illam Romanam Coronationem.] Id verò, Illyrice, non est solùm audacter mentiri, sed etiam configere oculos hominibus, vt non videant ea quæ clarissimè patent. Quidem Ado Viennensis, & Annales Francorum duas ponit legationes Irenes ad Carolum, vnam pro pace, & restitutione captiuorum, ante Caroli coronationem, anno DCCCLXXXIIX. alteram pro pace iterum renouanda, post Caroli coronationem, anno DCCC.II. & quamuis Platina dicat hanc legatione posteriore procuratam esse Imperij diuisionem: tamen Ado Viennensis, & Annales Francorum nullam Imperij mentionem faciunt, nisi multò inferiùs, vbi describunt legationem Michaëlis anno DCCC.XII. Hæc enim sunt verba Adonis: Anno DCC.XCIIX. Irene ad excellentissimum Regem Carolum legationem pro pace seruanda misit. Et infrà, postquam narrauerat coronationē Caroli factam anno DCCC.I. ita subiungit: Anno DCCC.II. Irene Imperatrix ad Imperatorem Carolum misit pro pace inter Francos & Græcos firmanda. Et infrà, Anno DCCC.III. Irene ab Imperio deposita est: & Nicephorus Imperator Constantinopoli creatus, qui Legatos suos, vnà cum Legatis Imperatoris Caroli remisit. nam Imperator Carolus Iesse Episcopum Ambianensem, & Elinigandum Comitem, Constantinopolim direxerat. Susceperunt autem legati Nicephori Imperatoris epistolam inscriptam de fœdere pacis, sicque tali pacto Constantinopolim reuersi sunt. Denique infrà Anno DCCC.XII. in eius locum Michaël gener eius Imperator creatur, cuius legati Aquisgrani ad Imperatorem Carolum missi laudes more suo dixerunt, Imperatorem & Basileum illum appellantes. His consentiunt tum Annales Francorum (nam inde hæc omnia

Ado

Ado Viennensis accepit) tum etiam Paulus Æmilius in lib. 3. de rebus Francorum, vt quiuis per se cognoscere potest.

Nouum enim mendacium est, quod paulò pòst Illyricus addit, cùm ait: *Mihi verò verisimile est, mox initio illius instaurati Regni Irenes esse factam talem transactionem de Imperio inter eam & Carolum, quo constabiliret adhuc principiò dubium, & inuidiosum regnum, quod & AEmilius affirmat.*] Hoc (inquam) apertum mendacium est, cùm Paulus Æmilius non solùm non dicat vllam factam esse transactionem de Imperio inter Irenem & Carolum, sed contrà potiùs asserat inuita Irene & Nicephoro Augustis, Carolum à Pontifice magno, procerum Romanorum assensu, Imperatorem factum. id illa verba indicant de legatis quos Irene misit ad Carolum iam à Pontifice coronatum. Augustæ legati fœdus petebant, ægritudine animi interim dissimulata. & illa de Nicephoro: Hactenus Carolum Augustum, magno patientissimoq; animo Nicephori simultatem inuidiamq; tulisse.

Sed pergamus ad reliquas nugas Illyrici, vt hunc locum aliquando claudamus. *Credibile* (inquit Illyricus) *tamen profectò valde est, Irenem cum filio Constantino multo antea illam dignitatem, & possessionem Imperij cum Carolo communicasse.*] Vnde autem id credibile sit, multis verbis conatur ostendere. sed summa est, quia Carolus deuictis Longobardis, iam magna Italiæ parte, & ipsa Vrbe potiebatur; & Constantinus Imperator Constantinopolitanus filiam Caroli in matrimonium sibi dari petierat. *Expendat*, inquit, *quæso totum hoc negocium quiuis intelligens: quomodo potuit Constantinus Imperator ambire aut impetrare filiam Caroli non facta pace? quomodo autem potuit inter eos fieri pax, non concesso Carolo Occidentali Imperio, quod iam fortiter occupauerat, & firmiter retinebat? necessario igitur in tali nuptiarum filiæ Caroli pactione diuisio Imperij facta est.*] Egregia sanè demonstratio, quasi non possit Imperator cũ Rege potentissimo pacem facere, & affinitatem contrahere, nisi Imperialem dignitatem cum eo communicare voluerit. qua igitur ratione Carolus V. Imperator cum Francisco Rege Francorum pacem fecit, & Leonoram sororem ei in matrimonium collocauit, nec tamen eum in Imperio collegam accepit? At Carolus Magnus Occidentale Imperium armis acquisitum possidebat:

bat: nec pacem cum Imperatore Constantinopolitano fecisset, nisi ei Imperium iam occupatum retinere permissum esset. Verùm, nõ est, vt suprà diximus, de possessione prouinciarum Imperialium quæstio; sed de titulo, de iure, de nomine, de dignitate, ac Maiestate Augustuli tota controuersia est. neque enim inficiamur, Carolum bellica virtute Longobardos ex Italia exegisse, eamque prouinciam suam fecisse, quæ aliquando Romani Imperij prouincia fuerat. sed quemadmodum hoc tempore Reges Francorum, & Hispanorum, Romani Imperij prouincias tenent, nec tamẽ sunt Romani Imperatores, & Imperator cum eis pacem & affinitatem habet: ita quoque fieri potuit, vt Carolus Magnus aliquot Romani Imperij prouincias sine nomine, & Iure Imperatorio teneret, & tamen cum eo Imperator Constantinopolitanus pacem, atque affinitatem habere cuperet.

CAPVT XII.

Romanum Pontificem iure suo Imperium à Græcis in Germanos transtulisse.

DEMONSTRAVIMVS hactenus, Carolum Magnum, quem Imperatorem Romanorum fuisse nemo negat, eiusmodi Imperium nullo alio titulo adeptum, nisi Pontificis Maximi auctoritate. Nunc quoniam Illyricus inter alia argumenta, quibus efficere nititur, Imperium non peruenisse ad Carolum Magnum Pontificia auctoritate; etiam illud affert, quod Romanus Pontifex non habeat ius Imperia transferendi: nos contrà, Deo iuuante, ad demonstrandum aggrediemur, posse Romanum Pontificem, si causa postulet, id facere, non quidem Regia, aut Imperatoria, sed Apostolica, id est, summa atque eminentissima Ecclesiastica potestate.

Pendet autem tota hæc res ex duabus sententiis: altera, Romanum Pontificem totius Ecclesiæ, id est, omnium Christianorum Patrem & Pastorem esse; altera, summum Ecclesiæ totius Pastorem ita non modò priuatis hominibus, sed etiam Regibus & Imperatoribus Christianis præesse; vt, si causa Christi & Ecclesiæ id exigat, possit eos Regnis, atque Imperiis exuere,

cruere, eaque regna, & imperia ab aliis ad alios transferre. nemo est enim qui non intelligat, si hæ duæ sententię veræ sint, continuò illud etiam effici, vt Romanus Pontifex certis de caussis Imperia transferre possit?

Priorem sententiam multi ex nostris accuratissimè ac fusissimè demonstrarunt. quod etiam nos præstitimus in libris quinque, quos de summi Pontificis institutione & potestate scripsimus. quare hoc loco satis erit, si eam sententiam confirmemus testimoniis Imperatorum, atq; eorum potissimùm qui Romanæ sedi infesti fuerunt. si enim ipsos Imperatores, vbi de iure ipsorum agitur, testes habemus, frustrà aliorum testimonia desideramus.

Carolus Magnus Imperator primus ex gente Francorum non semel primatum Romani Pontificis agnoscere se ac venerari professus est. Exstat priuilegium eiusdem Caroli, quod Bremensi Ecclesiæ dedit, apud Albertum Krantzium lib.1. Metropolis cap.7. in hæc verba: *Summi Pontificis, & vniuersalis Papæ Hadriani præcepto, nec non & Moguntinensis Episcopi Lullonis, omniumq; qui affuere Pontificum consilio, eandem Bremensem Ecclesiam cũ omnibus suis appendiciis VVillehado, probabilis vitæ coram Deo & Sanctis eius, commisimus.* Exstant item libri nomine Caroli Magni aduersus Synodum Græcorum de cultu imaginum: quos libros etsi ego non esse Caroli Magni arbitror; tamen quia ab aduersariis Carolo tribui constanter video, sumam etiam inde testimonium. Sic igitur habet liber primus cap.6. *Sicut cæteris discipulis Apostoli, & Apostolis omnibus Petrus eminet: ita nimirum cæteris sedibus Apostolica, & Apostolicis Romana eminere dignoscitur. Hæc enim nullis Synodicis constitutis cæteris Ecclesiis prælata est, sed ipsius Domini auctoritate primatum habet.* Denique, vt ex Platina in vita Leonis III. & Paulo Æmilio li.3. de rebus gestis Francorum, ac Iacobo Wymphelingio in epitome rerum Germanicarum ca.9. cognosci potest, cùm aliquando idem Carolus Romæ sententias Episcoporum qui ex tota Italia & Francia conuenerant, rogasset de vita & moribus Papæ Leonis, atque ab iis vna voce responsum esset, sedem Apostolicam, omnium Ecclesiarum caput, à nemine iudicari debere; coutinuò acquieuit, ac permisit, vt summus

Pontifex Leo solo iureiurando crimen, quod ei falsò obiiciebatur, dilueret.

Otho Magnus.

Otho Magnus, qui primus ex gente Saxonica Romani Imperij gubernacula rexit, eundem primatum Romæ Ecclesiæ disertis verbis confessus est in epistola quam scripsit ad Ioannem XII. Romanum Pontificem, quæ exstat apud Luithprandum Ticinensem lib. 6. cap. 9. Hæc enim est inscriptio literarum: *Summo Pontifici, & vniuersali Papæ Domino Ioanni, Otho diuinæ respectu clementiæ Imperator Augustus.* Fuit quoque hic Otho Magnus Romanæ Ecclesiæ acerrimus defensor, vt Iacobus Wymphelingius testatur in Epitome rerum Germanicarum cap. 18. Vt autem omnes intelligant non solùm Imperatores amicos, sed etiam hostes Romanę Ecclesiæ Pontificis primatum agnouisse, subiiciam testimonia omnium ferè Imperatorum, qui Romanam Ecclesiam hostiliter persecuti sunt.

Henricus IV.

Henricus IV. qui primus ex Germanicis Imperatoribus cum Romano Pontifice graues inimicitias gessit; etsi certis de caussis Gregorium VII. Pontificem oderat, auctoritatem tamen Romanæ sedis super omnes homines, atque adeò super ipsos Reges & Imperatores, nunquam negauit. Exstat epistola eius ad Principes Imperij, quam totam refert Conradus Abbas Vrspergensis in Chronico anni M C. V I. In ea epistola hæc habentur: *Præterea*, inquit, *Domino Papæ in præsentia Legati sui & vestra obedire parati sumus: & nunc parati sumus ei omnem debitam reuerentiam & obedientiam sincero corde, & deuotione præsentialiter exhibere.* Et infrà: *Rogamus vos per auctoritatem Romanæ Ecclesiæ, cui nos committimus, & honorem regni, ne super nos, & fideles nostro: veniatis.* Et infrà: *Si interpellatio vestra, nullaque alia interuentio ad præsens prodesse poterit, appellamus Romanum Pontificem, & sanctam vniuersalem Romanam sedem, & Ecclesiam.* Hæc ibi. Rursus autem idem Henricus quartus in postrema epistola ad Principes: Appellabimus, inquit, & tertio appellamus Dominum Romanum Pontificem Paschalem, & sanctam, & vniuersalem Sedem, & Romanam Ecclesiam.

Henri-

Henricus V. tametsi non paruo tempore propter Episcoporum inuestituras Romanam Ecclesiam vexauit & afflixit, eius tamen primatum semper agnouit. Sic enim de eo scribit Abbas Vrspergensis in Chronico anni M C. X. Henricv.

In Epiphania Domini Ratisponæ Henricus colloquium cum Principibus faciens, animi sui propositum eis aperuit, scilicet quod Transalpinis partibus se exhibere vellet, quatenus & benedictionem Imperialem à Summo Pontifice, Romana, quæ caput mundi est, in vrbe perciperet, & latas Italiæ prouincias in Societatem regni Germanici fraterna pace, & iustitiis ac legibus antiquis componeret, insuper ad omnia quæ defensio posceret Ecclesiastica, ad nutum Patris Apostolici se promptum demonstraret. Et infrà in Chronico anni M C. XVII. vbi exposuisset Abbas terrifica signa, quæ de cœlo ostendebantur aduersus impietatem eiusdem Henrici, qui summum Pontificem captiuum facere, atque ab eo per vim extorquere inuestituras Episcoporum ausus esset; ita subiungit: *His, & eiusmodi cladibus Rex Henricus corde tenus sauciatus, non cessat legationes satisfactorias ad Apostolicam sedem destinare.* Et infrà in Chronico anni M C. XXII. pacem inter Calixtum Pontificem & eundem Henricum Imperatorem his verbis Abbas describit: *Facto,* inquit, *vniuersali conuentu apud vrbē Vangionum quæ nunc VVormacia dicitur, sicut longum, ita & incredibile memoratu est, quàm prudenti, quàm instanti, quamq; per omnia solicito cunctorum procerum consilio, pro pace & concordia per vnam, vel amplius, hebdomadam certatum sit; donec ipse in cuius manu cor Regis est, omnem animositatem Augusti sub Apostolicæ reuerētiæ obedientiam, caussa matris Ecclesiæ, etiam vltra spem plurimorum, inflexit.*

Fridericus I. Imperator, & Romani Pontificis Alexandri III. hostis acerrimus, Romanæ Ecclesiæ primatum & rebus & verbis confessus est. Nam cùm in Italiam venisset, Hadrianum IV. Pontificem ita veneratus est, vt ad eius pedes primùm venerabundus accideret. deinde descendenti ex equo stapedem teneret; vt refert Albertus Krantzius libro sexto, Saxoniæ, capite 16. Quod idem postea fecit etiam Victori, quem verum Pōtificem, cùm schismaticus esset, existimabat. Fridericvs I.

Sic

Sic enim scribit Radeuicus lib. 2. de rebus gestis Friderici I. cap. 70. *Ibi*, inquit, *religiosissimus Imperator ante ianuas Ecclesiæ eum suscepit, & descendenti de equo strepam humiliter tenuit, & apprehensum per manum vsque ad altare perduxit, & pedes eius est osculatus.* Itaq; Fridericus Imperator teipsa, & factis satis declarauit, quo loco Romanus Pontifex haberi deberet. Nec tamen solis factis, sed etiam verbis sententiam suam aperuit. nam in epistola ad omnes Imperio Romano subiectos, quæ exstat apud Radeuicum lib. 1. cap. 10. Romanum Pontificem caput sanctæ Ecclesiæ nominat: & rursus in epist. ad Hadrianum IV. Pontificem, apud Radeuicum lib. 2 cap. 16. Romanam Ecclesiam matrem omnium Ecclesiarum & ipsius Imperij vocat. denique in epistola ad Hermannum Episcopum Brixinensem, apud eundem Radeuicum libr. cap. 56. vbi deplorat schisma quod in Romana Ecclesia fuerat exortum, ita loquitur: *Cùm*, inquit, *vnus Deus, vnus Papa, vnus Imperator sufficiat, & vna Ecclesia Dei esse debeat, quod sine dolore dicere non possumus, duos Apostolicos in Romana Ecclesia habere videmur.* Et infrà: *Pro tanta namque, & tam pernicioſa Ecclesiæ iactura, tota nimirum Italica Ecclesia conturbatur, & dissensiones, schismate orto in capite, iam in inferiora membra defluxissent, & totum Ecclesiæ corpus defædassent, nisi nos consilio, & auxilio religiosorum virorum, qui spiritu Dei aguntur, tam impudicæ iniquitati iustitiæ rigorem opposuissemus.* Et infrà: *Vt iusto declaretur examine, quis illorum regimen vniuersalis Ecclesiæ de iure debeat obtinere.* Vides certè, Lector, ex sententia Imperatoris Friderici, vnum esse debere Papam, qui vt caput toti corpori Ecclesiæ præsit, & cui Ecclesiæ vniuersalis regimen debeatur.

Philippus

Philippus Imperator creatus in schismate contra Othonem IV. licet à Pontifice Innocentio III. ab Imperio repulsus esset; is tamen (vt scribit Abbas Vrspergensis in Chronico) cùm audisset se in excommunicationem Pontificiam incidisse, humiliter à Legato Pontificis absolutionem petiit, quod certè nunquam feciſſet, nisi summum Pontificem, pastorem suum, ac proinde aliorum etiam Principum & Regum fuisse credidisset. si enim sola Romana ciuitas, & non Ecclesia vniuersa, ad curam Romani Pontificis pertineret: quamobrem

Princeps

Princeps Germanus Romani Pontificis censuram tantoperè timuisset?

Fridericus II. Ecclesiæ Romanæ longo tempore hostis, & persequutor, timuit tamen Romani Pontificis, vt veri Christi Vicarij, latam in se Ecclesiasticam censuram. sic enim scribit de hoc Friderico Abbas Vrspergensis in extremo Chronico: *Nihilominus quoq; omni tempore, quandiu denunciabat eum Papa excommunicatum, beneficium absolutionis humiliter cum omni obedientia, & deuotione, & iustitia exhibitione postulauit.* & Iacobus Wymphelingius in Epitome rerum Germanicarum cap. 35. *Fridericus*, inquit, *secundus in Cyprum vsque nauigans, Aconem tandem peruenit, nuncios rogans Pontificem, vt se absolueret anathemate: quoniam in eius potestate deinceps semper sit mansurus.*

Ludouicus IV. Imperator, & armis & scriptis Ioannem XXII. Pontificem oppugnauit: tantum tamen abest, vt existimauerit summi Pontificis auctoritatem de Ecclesia esse tollendam (vt eam Illyricus sublatam cupit) vt cùm verum Pontificem sibi fauentem habere non posset, falsum Pontificem creandum curauerit; nec interim tamen vnquam destiterit varias rationes quærere, quibus vero legitimoque Pontifici reconciliari posset. nam per Ioannem Regem Boëmiæ, & literis & nunciis tentauit, si posset in gratiam Ioannis Pontificis redire, paratus Antipapam suum deponere, seque reum grauissimi criminis agnoscere, ac misericordiæ Pontificiæ totum permittere. De qua re vide literas Ioannis Pontificis ad Ioannem Regem, apud Robertum Arboricensem, tomo 2. de vtroque gladio, theoremate 7. Deinde mortuo Ioanne Pontifice, cùm audiuisset idem Ludouicus Imperator, Benedictum Papam ad amicitiam suam esse propensum, continuò ad eum legatos misit, qui demississimis precibus absolutionem ab excommunicatione, & restitutionem ad Imperium peterent. cuius rei testis est Albertus Argentinensis in Chronico, qui illo ipso Benedicti & Ludouici tempore floruit.

Neque solùm post tempora Caroli Magni, sed etiam antea Romani Imperatores Pontificem Romanum Ecclesiæ Catholicæ caput esse professi sunt. Atque vt nomine omnium aliorum duo testimonia, vnum Latini Imperatoris, & Græci

alterum

alterum proferamus; exstat epist. Valentiniani III. ad Theodosium iuniorē inter epistolas præambulares ad Concilium Chalcedonense. in ea epistola sic loquitur Imperator: *Debemus dignitatem propriæ Generationis B. Apostolo Petro nostris temporibus conseruare; quatenus beatissimus Romanæ ciuitatis Episcopus, cui principatum sacerdotij super omnes antiquitas contulit, locum habeat & facultatem de fide & sacerdotibus iudicandi.* Exstat quoq; epistola Iustiniani Graeci Imperatoris ad Ioannem II. Romanum Pontificem in ipso primo titulo Codicis. in qua epistola hæc habentur verba: *Nec enim patimur quidquam quod ad Ecclesiarum statum pertinet, quod non etiam Vestræ innotescat sanctitati, quæ put est omnium sanctarum Ecclesiarum.*

Habemus igitur Imperatorum testimonia, veterum, recentiorum; Latinorum, Græcorum; amicorū, & inimicorum. quibus testimoniis prior illa sententia, quam confirmandam suscepimus, satis munita, quod ad præsentem controuersiam de translatione Imperij facit, & constituta esse videtur.

Iam verò summum Ecclesiasticæ Hierarchiæ Principem (quæ erat altera sententia) regna atque imperia Christianorum, si necessitas Ecclesiæ id postulet, posse transferre, demonstratum est à nobis in li. 5. de Pontifice, ex quo libro hucusque vel alteram rationem transferemus.

Primùm igitur, licet potestas Ecclesiastica, quæ in summo Pontifice potissimùm residet, & potestas politica, quam præter cæteros Principes Imperator Romanus habet, non modò duæ sint, ac distinctę finibus & officiis, sed etiam separatæ interdum inueniantur (nam aliquando Ecclesia nullos habuit politicos Principes, & nunc etiam multi sunt Principes ac Reges extra Ecclesiam) tamen quando Principes sunt Christiani, & in Ecclesiæ Catholicæ membris ac filiis numerantur, duæ illæ potestates ita coniunguntur ac conueniunt inter se, vt vnam Rempublicam, vnum regnum, vnam familiam, imò & vnum corpus efficiant. vnum enim, vt Apostolus ait Rom. 12. sumus corpus in Christo; singuli autem alter alterius membra. In hoc autem corpore mystico Ecclesiæ, potestas Ecclesiastica veluti animus quidam est; politica autem, veluti corpus, vt S. Gregorius Nazianzenus docet in oratione

ne ad populum timore perculsum, & Imperatorem irascentem. Neque in controuersiam id reuocari potest; cùm constet Ecclesiasticam potestatem spiritalem ac cœlestem esse; politicam verò, humanam ac terrenam: & rursus illius finis æterna beatitudo sit; huius autem, pax & tranquillitas temporalis: illa animos & corda potissimùm regat; ista in corporibus vim suam habeat: illa legibus diuinis, & cœlestibus oraculis; ista iure ciuili ac gentium nitatur: illa denique auctorem immediatum Deum habeat; ista per ius gentium, & consensum populorum ad Principes deriuetur. Igitur quemadmodum distincta sunt animi & carnis munera, & separata etiam inueniuntur in Angelis, qui corpore vacant; & belluis, quæ rationis sunt expertes; & tamen in homine quia vnam hypostasim efficiunt, ita conueniunt, & coniunguntur, vt animus præsit, caro subiiciatur; & possit animus iure suo carnem ieiuniis, vigiliis, aliisque laboribus coërcere, ne impediat munera spiritus, vel etiam si opus sit ad finem ipsius spiritus consequendum, possit spiritus carni imperare, vt se, ac sua exponat omnia, etiam cum detrimento vitæ, vt sanctos Martyres facere videmus: pari ratione in Ecclesia Christi, si verè vnum corpus sit, tantam esse oportet coniunctionem Ecclesiasticæ ac politicæ potestatis, tantumque inter eas ordinem, & vnius ad alteram subiectionem, vt in his quæ ad æternam salutem adipiscendam pertinent, Ecclesiastica potestas politicam dirigat, eique imperet; &, si opus sit, cohibeat, & coërceat, ne adeptionem proprij finis impediat etiam cum detrimento propriæ potestatis; vt eo modo iuxta B. Gregorij sententiam lib. 2. epist. 61. terrestre regnum cœlesti regno famuletur.

Huc accedit quòd cùm Principes politici ad Ecclesiam veniunt vt Christiani fiant, recipiuntur illi quidem, sed cum pacto expresso, vel tacito, vt sceptra sua Christo subiiciant, & Ecclesiam Catholicam nõ euertant, sed tueantur pro viribus ac defendant; & nisi id fecerint, puniri possint etiam regni amissione. nõ enim est aptus regno Dei, nec tutò ad sacramentum baptismi admitti potest, qui non est paratus Christo seruire, & propter ipsum amittere quidquid habet; cũ Dominus dicat in Euangelio Luc. 14. Si quis venit ad me, & non odit patrem suum, & matrẽ, & vxorẽ, & filios, & fratres, adhuc autem,

&

& animam suam, non potest meus esse discipulus. & rursus in eodem loco: Sic ergo omnis ex vobis qui non renunciat omnibus quæ possidet, non potest meus esse discipulus. Quæ loca (vt S. Augustinus rectè exponit in epist. 5. ad Marcellinum) sic intelligenda sunt, vt is non possit Christi esse discipulus, qui non est paratus carere potiùs vxore, liberis, parentibus, opibus, honoribus, atque ipsa etiam vita, quàm vt Christum offendat. Quæ cùm ita sint, nullam profectò iniuriam facit summo Principi politico Princeps summus Ecclesiasticus, si eum admoneat, illique imperet, vt politica sua potestate rectè vtatur, legibus & pœnis impios ac blasphemos coërceat, fidem Catholicam protegat, aduersus infideles Ecclesiam oppugnantes arma suscipiat. Quòd si is aut ex oue lupus evadat, & hæreticos ac sectarios sequens, fidem Catholicam deserat, aut velut aries furiosus contempto pastore in oues sibi subiectas grassetur, aut certè instar languidi ac timidi canis, propter ignauiam ac segnitiem, gregem Domini à luporum morsibus defendere non audeat: cur quæso non poterit summus Pastor, & qui Christi ipsius vices in terris gerit, lupum illum ab ouili arcere, atque ouibus imperare ne illum vltrà sequantur; & arietem furiosum recludere, ac prohibere ne gregem deinceps ducat; ac denique imbecillo cani valentiorem alium substituere, qui gregem, vt oportet, custodiat ac defendat.

Ergo hac potestate Ioiada Pontifex Athaliam Reginam tyrannidem in populo exercentem, à regno amouit, & Ioas Regem constituit; vt legimus lib. 4. Reg. cap. 11. & lib. 2. Paral. cap. 23.

Hac potestate Gregorius Papa II. Leonem Imperatorem Iconoclastarum hæresi studentem, atque eam in Italiam inducere molientem non solùm excommunicauit, sed etiam vectigalibus Italię prohibuit, vt Cedrenus & Zonaras in eiusdem Leonis vita scriptum reliquerunt. hac potestate Pontifex Zacharias Hilderici regnum, quod eius socordia Catholicæ religio in Galliis non modicum detrimentum pateretur, in Pipinum, & filios eius transtulit, vt suprà multis testimoniis demonstrauimus.

Hac potestate Leo III. Pontifex Regem Nordanhumbrorum regno suo iniquè pulsum, atque ad se tanquam ad omnium

nium Christianorum caput & Principem confugientem per Legatos suos in regnum restituit, vt Aimoinus scribit lib.4.de rebus gestis Francorum cap.56. & Rhegino libro 2. Chronici anno DCCC.VIII.

Hac denique idem Leo Romanum Imperium à Græcis ad Francos transtulit; quòd iam longo vsu didicisset, Græcos aut non posse, aut nolle laboranti Ecclesiæ opem ferre: ac tum maximè id metuendum videretur, cum, Imperatore Constantino fraude suorum excęcato, fœmina, quod antea nunquam acciderat, Romano Imperio præsideret.

Porrò diuino consilio eam translationem factam, testantur inprimis victoriæ, ac triumphi, quos de omnibus suis hostibus Carolus reportauit. Vt enim Deus ostenderet suum esse illud opus, ita Carolum Magnum pietate, fortitudine, iustitia, clementia, omnibusque regiis virtutibus ornauit, eiusque Imperium tantis opibus, tanta beneuolentia populorum, tot clarissimis victoriis, tot sacrarum ædium magnificentissimis ædificiis nobilitauit, vt post Magnum Constantinum nullus Imperator felicior, nullus Ecclesiæ vtilior fuisse videatur. testatur deinde consensus & approbatio orbis terræ. siquidem Carolo Magno à Leone Pontifice Imperatore appellato, nõ modò Romanus populus lætissimis vocibus acclamauit; nec solùm vniuersa Italia, Gallia, Germania, Pannonia, totus denique Occidens, nouum Imperatorem gratissimè excepit: sed etiam ab Asia & Africa maximorum Regum legationes gratulatoriæ cum magnis muneribus ad Carolum aduenerunt. ipsi etiam Græci Imperatores, tametsi alioquin æmuli & hostes Latinorum (vt suprà demonstrauimus) per Legatos Imperium Caroli agnouerunt, eumque Imperatorem & Augustum salutarunt. De quibus legationibus vide, si placet, Annales Francorum, Adonem, Rheginonem, & Abbatem Vrspergensem in Chronico anni DCCC.I. DCCC.II. DCCC.III. DCCC.VII. & DCCC.XII. nec non Orthonem Frisingensem lib.5.hist.cap.31. & 32. Testantur denique omnes consequentes ætates, siquidem ab anno Domini DCCC.I. quo anno in Germanos Imperium translatum esse constat, omnes omnino Christiani Romanum Imperium apud Germanos esse crediderunt; neque vllus fuit Princeps aut Rex Christianus,

nus, qui Caroli Magni successores vt veros legitimosque Imperatores non agnouerit, aut qui se eis posthabitum aegrè tulerit. Soli sunt Lutherani, qui dum Germanicum Imperium Antichristi miraculum esse contendunt, Germaniam suam legitimo Imperio sine dubitatione spoliare nituntur.

Sed occurrit Illyricus, & aduersus ea quæ hactenus diximus, obiicit Ius Canonicum & diuinum, quo politica potestas omnino Pontificibus interdicitur. sic enim probat in libro suo de translatione Imperij, pag. 6. non esse translatum Imperium à Græcis ad Francos Pontificis Maximi auctoritate: *Quia Papæ*, inquit, *testantibus id ipsorum propriis Iuribus, non sunt à Deo constituti domini aut gubernatores temporalium dominiorum; sicut ipsemet Christus negat suum regnum esse de hoc mundo, negat se esse constitutum iudicem rerum litium terrenarum: prohibet quoque Apostolis ne dominentur politicè, inquiens, Reges gentium dominantur, vos autem non sic. iubet eos esse seruos, & omnium minimos. quin D. Petrus, quo se isti fundatore iactant, iubet presbyteros politicis gubernatoribus obtemperare. quod igitur ius Christus hîc in terris non habuit, & non tantùm non tradidit suis Apostolis, sed etiam seuerissimè prohibuit; id profectò nec Petrus, nec Papæ, etiamsi centies Vicarij Christi essent, habere potuerunt.*

Verùm tota hæc Illyrici argumentatio vno verbo destrui potest. nam tametsi fateremur, Romanum Pontificem neque re ipsa habere, neq; etiam habere posse vllam politicam potestatem; non tamen inde rectè colligeretur, Imperium à Græcis ad Germanos ab eodem Romano Pontifice non potuisse transferri. non enim politica, sed Ecclesiastica potestate, quæ politica longè maior & sublimior est, quæque politicæ praest, eamque regit ac dirigit, vt suprà diximus, ea translatio facta est. siquidem Papa, non quòd esset Rex Regum, aut summus temporalis Monarcha, qualis Augustus & Constantinus fuêre, Occidentale Imperium à Græcis ad Francos transtulit; sed quòd Pastor Ecclesiæ vniuersæ à Christo ipso cum summa potestate constitutus, inter oues suas etiam Reges & Imperatores numeraret, posset que ac deberet operam dare, ne

Reges,

Reges, & regna Christianorum, Christi regnum impediant, néue Ecclesiæ obsint, sed eius potiùs honori, atque vtilitati deseruiant.

Sed ne fortè queratur Illyricus suam argumentationem nimis breuiter refutatam, excutiamus paulò diligentiùs. Ait primò summos Pontifices (testantibus id propriis ipsorum Iuribus) non esse constitutos à Deo dominos aut gubernatores temporalium dominiorum. At iisdem Iuribus testantibus, constituti Pontifices sunt pastores ac præsules animarum, quarum æternæ saluti omnia temporalia bona deseruire debent: proinde licet, dum Reges Christiani regna sua (vt Christianos decet) administrant, non debeat summus Pontifex eorum regnorum curis ac negociis se implicare; vbi tamen ij cœperint à via deflectere, & in detrimentum animarum regnis suis abuti, potest ac debet remedia congruentia (vt sæpe diximus) adhibere. quare translationem Imperij à Græcis ad Germanos, Apostolicæ sedis auctoritate factam esse, omnia Iura clamant. vide quæ suprà citauimus cap. 6.

Ait 2. Illyricus, Christum ipsum non fuisse Regem de hoc mundo, nec iudicem litium terrenarum. at non negabit (opinor) Illyricus, potuisse Christum nihilominus, si ita expedire iudicasset, regna mutare, atque transferre: neque idcirco non fuit Christus Rex temporalis, nec lites terrenas iudicauit, quia non potuit, sed quia noluit.

Addit 3. interdictum seuerè Apostolis, ne dominarentur sicut gentes faciunt, & contrà eis imperatum, vt essent minimi, atque omnium serui. sed facilis responsio est. siquidem hæc omnia ad commendationem humilitatis faciunt, quæ virtus cum superbia pugnat, non cum potestate. nam vbi Christus Apostolis imperauit, vt non dominarentur more Gentilium, sed minimi essent, ac serui; ibidem de se ait: Sicut filius hominis non venit ministrari, sed ministrare. & rursus: Ego autem in medio vestrum sum sicut qui ministrat. & tamen idem ipse dixerat se habere potestatem omnis carnis, & sibi omnia tradita esse in manus, & se esse Dominum & magistrum.

Addit Illyricus postremò, Apostolum Petrum presbyteris mandasse, vt politicis gubernatoribus obtemperarent, qui locus in neutra B. Petri epistola inuenitur. hæc enim sola de presbyteris verba leguntur apud Apostolum Petrum: Seniores ergo, qui in vobis sunt, obsecro consenior, & testis Christi passionum, qui & eius, quæ in futuro reuelanda est, gloriæ communicator, pascite qui in vobis est gregem Dei, prouidentes non coactè, sed spontaneè secundum Deum: neque turpis lucri gratia, sed voluntariè: neque vt dominantes in cleris: sed forma facti gregis ex animo. & cùm apparuerit Princeps Pastorum, percipietis immarcescibilem gloriæ coronam. 1. Petri 5. quæ verba non presbyteros magistratibus politicis, sed magistratus potiùs, vt cæteros laicos, presbyteris subiiciunt.

CAPVT XIII.

Soluuntur, aut soluta demonstrantur argumenta Illyrici.

ET si ex iis quæ hactenus dicta sunt, profligata videtur omnis controuersia, & argumenta omnia, quæ ab aduersario adferebantur, dissoluta: quia tamen Illyricus in ipso primo capite sedecim obiectiones quasi totidem cohortes aut legiones produxit in aciem, quas non eodem ordine, sed prout se obtulit occasio, variis in locis confecimus; operæpretium visum est, hoc loco singulas iterum inspicere, & vel locum annotare vbi solutæ sunt, vel breuiter refellere, si qua fortè adhuc restat, quæque put attollere videatur. Iraigitur ille præfatur: Quòd non sit facta per Papas Imperij translatio à Græcis ad Germanos, probatur sequentibus argumentis.

Primò, quia id asserunt probantque duo summi viri, idque non temerè, suóue arbitrio, sed ex vetustis historiis, nempe Nicolaus Cusanus Cardinalis, & Henricus Kaltheisen, Archiepiscopus Nidrosiensis, & Papæ domesticus, qui ante centum annos mortui sunt, quorum testimonia in fine adiiciam. Non opinor duos istos tuos milites tam esse temerarios, vt aucto-

audacter stare velint in acie aduersus nostros circiter quinquaginta, partim historicos, partim etiam summos Principes & Pontifices. Sed quid si demonstrare potuero, ne istos quidem, Illyrice, tibi fauere?

Nicolaus Cusanus, vir alioqui doctus & pius, iniuria temporum, tanta librorum veterum penuria laborauit, vt apertè dicat lib.3. Concordantiæ Catholicæ cap.3. quem solum locum Illyricus citauit, in nullis historiis se reperisse Carolum Magnum verum Imperatorem fuisse: proinde contendit Germanorum Imperium in Othone I. ita cœpisse, vt nullus prædecessorum eius inde vsque ad Carolum Magnum Imperator fuerit. placetne tibi Illyrice, vt auctore Cusano, negemus etiam nos, Carolum, Ludouicum, Lotharium, & cæteros tam multos Imperatores fuisse? Deinde nullum omnino Historicum, neque priscum, neque recentem Cusanus nominatim citat, excepto Luitphrando Ticinensi. quid igitur tibi volebas cùm diceres, Cusanum non temerè, suóue arbitrio, sed ex vetustis historiis sententiam suam munire? Ad hæc tuus ille Cusanus tota illa disputatione sua nihil molitur aliud, nisi Imperium non esse translatum à Græcis ad Francos Hadriani vel Stephani Romanorum Pontificum auctoritate; nam de Leone III. cui omnes historici veteres translationem hanc Imperij tribuunt, nihil omnino Cusanus dixit, ac Leonem III. nec nominauit quidem. quæ igitur est hæc noua Dialectica: Hadrianus & Stephanus Carolum Magnum, Patricium Romanorum, non Imperatorem & Augustum appellarunt: nemo igitur postea Roman. Pontifex eundem Carolum Imperatorem fecit.

Sed annotabo alium etiam insignem lapsum Cusani, vt Illyricus discat in aliis rebus magis, quàm in historiis, fidem habendam esse Cusano. Scribit igitur Cusanus loco notato, in generali Concilio Basileensi I. anno M.LXI. Cadolum Parmensem à Legatis Romanis, commmuni omnium consilio electum Papam; Anselmum verò Lucensem à certis Romanis & Normannis item electum cathedram occupasse. At vnde ista Cusanus hauserit, ipse viderit. constat enim ex Lamberto Schaffnaburgensi, qui tum viuebat, Cadolum Parmensem non in Concilio generali, neque anno M.LXI. neque à

Legatis Romanis, sed ab Imperatore Henrico puero, & ali-quot Principibus intrusum in sedem Apostolicam anno M. LXIII. contrà verò Anselmum, qui in Pontificatu Alexander II. appellatus est, Romæ communi consensu Romanorum electum, ac deinceps ab omni Ecclesia, & ab ipso etiam Imperatore Henrico, qui Cadolum elegerat, verum Christi Vicarium habitum. nec dissentiunt ab historia Germanica Lamberti, Chronica Mariani Scoti (qui etiam tunc vixerat) Othonis Frisingensis, Sigeberti, Martini Poloni, & aliorum. Atque hactenus de Cusano. De Henrico Kaltheisen nihil est quod dicam. nam ipse etiam Illyricus cùm aduertisset nihil in eo esse præsidij, nullum eius testimonium protulit. Pergimus ad cætera.

Secunda, inquit, *ratio sit, quia Papæ, testantibus id ipsorum propriis Iuribus, non sunt à Deo constituti Domini,* &. Vide solutionem capite præcedente, vbi totam hanc Illyrici argumentationem excussimus.

Tertiò, quia ipsemet Carolus iure, ac vi belli occupauit occidentale Imperium. Vide solutionem cap. 7.

Quartò, quia alij historici id factum Senatui populoq; Romano tribuunt, non Papæ. Vide solutionem cap. 10.

Quintò, quia eam dignitatem habuit Carolus multiplici iure à suis maioribus iure gladij, & super ex concessione Constantinopolitanorum Imperatorum. Vide solutionem capite 7. & 10.

Sextò, quia incertissimæ narrationes illius translationis eam vanitatis redarguunt. Respondeo, omnes probatos historicos summa consensione translationē factam literis mandasse à Leone III. anno D C C C. I. inchoante, ipso die Natalis Domini in Basilica S. Petri. testimonia suprà scripta sunt in cap. 3. nam Ioannem Andream, Vincentium Gallum, Antonium Rosellum, & Glossam decretalium, quos auctores inter se dissidentes Illyricus citat, nihil moramur, quòd illi & posteriores sint, & in historiis parum omnino versati.

Septimò, quia euidens indicium falsitatis istius translationis illud quoque est, quòd Gratianus, qui diligentissime talia congessit, nullam istius translationis Imperij mentionem facit, cùm alioqui ambitiosè omnia Pontificum decora ostenter,

tet, imò amplificet, & si quid in Imperatores beneficij contulerint, prædicet. Respondeo, Gratianum decreta & canones tum ex Pontificum epistolis, & Conciliorum definitionibus, tum ex libris sanctorum Patrum satis diligenter collegisse; de rebus gestis Pontificum & Imperatorum non laborasse. Quare nemini mirum videri debere; cùm de translatione Imperij nullum sit factum decretum, sed res tantùm publicè gesta; si de ea re Gratianus mentionem non fecerit. Porrò Gratianum ambitiosè ostentare atque amplificare omnia Pontificum decora, tam est à veritate alienum, quàm quod maximè. Sed non miror Illyricum tam liberè mentiri de Gratiano. quoniam enim iamdudum apud Lutheranos Gratianus publico igni exustus fuit, existimauit Illyricus, saltem apud suos mendacia esse in tuto: quippe quæ codicibus iam sublatis detegi non possent.

Ostauò, cognatum huic est, quòd Leo VIII. in restitutione aut recognitione priuilegiorum Othoni I. facta, cum concessionis, aut potiùs confessionis Adriani II. quase cum populo Romano Carolo subiecerat, mentionem honorificam faciat, nihil prorsus, ne verbulo quidem vnico, de translatione Imperij dicit, cùm multo profectò istius huius tanta rei meminisse debuisset. quærit enim in veteribus actis fundamentum huius suæ nouæ concessionis, aut largitionis, quod centuplo iustiùs posuisset in illa tam gloriosa Imperij translatione, si qua à Leone facta fuisset, vt isti fingunt, quàm in Adriani sola patriciatus concessione, quare cùm in illa tam seria solennique actione inter Leonem VIII. aut potiùs totam eius Synodum, & Othonem I. nulla prorsus mentio fiat istius translationis, merum profectò figmentum esse liquidò patet. Hæc profectò euidentissima demonstratio est.

Multa sunt hoc loco Illyrici ornamenta numeranda, atq; admiranda: primùm insignis memoria, aut historiarum peritia, cùm Adriano II. tribuat, quod annis plus octoginta ante Adriani II. Pontificatum gestum esse constat. deinde non vulgare studium veritatis, cùm scribat Adriani confessionem exstare, qua se cum populo Romano Carolo Magno subiecerit; & ea confessio tamen nusquam exstet. nam apud Gratianum can. Adrianus. & can. In Synodo dist. 63. ad quæ loca

Illyricus respexit, legimus quidem concessum ab Adriano Carolo Regi ius eligendi Romanum Pontificem; at ius imperandi Pontifici, eúmue iudicandi, quod verè ac propriè ad subiectionem Pontificis pertinuisset, concessum non legimus. non est autem idem ius eligendi Pontificem, & ius Pontifici imperandi, alioqui etiam Cardinales Pontifici imperarent, & Canonici Episcopo, & populus Regi, & Principes Imperatori; quòd Pontifices à Cardinalibus, Episcopi à Canonicis, Reges à populis, & Imperatores à Principibus eligantur. Tertiò cernimus in Illyrico egregiam Iuris cognitionem, qui id in Iure perspicere potuit, quod ibi nunquam fuit. nam Leo VIII. (vt ex can. in Synodo, iam citato, intelligi potest) renouare voluit maiorum suorum decretum de electione Pontificum, atque id Othoni I. concedere quod illi Carlo Magno concesserant, videlicet, vt ius esset Imperatori nominandi tum ipsum Romanum Pontificem, tum etiam Episcopos cæteros. quoniam autem Carolo Magno Leo III. nihil eiusmodi dederat, sed Adrianus I. cum Episcopis sui temporis id fecerat: propterea Leo VIII. exemplum sequi se dixit Adriani, in ea concessione; Leonis autem III. non meminit, quòd eius mentio ad rem non pertineret. quod si in eo decreto Leo VIII. mentionem fecit patriciatus, quem Adrianus Carolo eodem tempore tribuit, id ea de caussa fecit, quia simul, & iure electionum, & patricij dignitate Adrianus Carolum ornauerat. noluit enim ea separare quæ coniuncta erant, tametsi ad rem suam, aut solùm, aut certè potissimùm pertineret concessio iuris Pontificis eligendi. Agnoscimus postremò nouam in Illyrico formam demonstrationum, cùm hæc sit (illo auctore) euidentissima demonstratio: Leo VIII. in suo quodam decreto non dicit, Imperium translatum ad Francos, siue Germanos Romani Pontificis auctoritate: igitur merum figmentum esse liquet quidquid historici tradunt de illa translatione.] Egregiè omnino, quasi continuò debeat esse falsum quidquid Leo VIII. non dixit.

Nonò, quia multi id factum adscribunt Senatui, populóque Romano; alij ipsi Carolo, qui sibi id vltro sumpserit suo arbitrio, ac iure, &c. Sed hæc est mera repetitio tertij & quarti argumenti.

Decimò

Decimò, quid impudentius, aut vanius fingi potest, quàm Papam, aut plebem Romanam, potuisse, vel etiam ausos esse transferre, aut donare cuiquam supra se Imperium, qui tamdudum amissa libertate, iurata mancipia Imperatorũ erant: ipsimet Carolo iam amplius viginti annis antea sub Adriano omnem potestatem Imperatorum Constantinopolitanorum in Romam, Italiam, & Papas ipsos (quam ipse alioqui armis acquisierat) Pontifex, ac Romani, integraq; Synodus, adhibitis etiam iuramentis, & Anathematibus consenserant, eiusq; se se subditos, & veluti mancipia recognouerant, aut confessi fuerant, vt id ipsum proprium eorum ius, dist. 63. & omnes historiæ testantur.] Diximus de hac re satis multa in secũdo capite: veruntamen nihil oberit hîc adscribere quidquid habetur apud Gratianum dist. 63. vt Illyrici mendacia eo teste detegantur, quem ipse pro se protulit. sic igitur loquitur Gratianus: Hadrianus Papa Romam venire Carolum Regem ad defendendas res Ecclesiæ postulauit. Carolus verò Romam veniens, Papiam obsedit; ibiq; relicto exercitu, in sancta Resurrectione ab Hadriano Papa honorificè susceptus est. post sanctam Resurrectionem reuersus Papiam, cepit Desiderium Regem. deinde Romam reuersus, constituit ibi Synodum cũ Hadriano Papa in Patriarchatu Lateranensi, in Ecclesia sancti Saluatoris: quæ Synodus celebrata est à 153. Episcopis, Religiosis, & Abbatibus. Hadrianus autem Papa cum vniuersa Synodo tradiderunt Carolo ius & potestatem eligendi Pontificem, & ordinandi Apostolicam Sedem: dignitatem quoque patriciatus ei concesserunt. insuper Archiepiscopos & Episcopos per singulas prouincias ab eo inuestituram accipere definiuit, vt, nisi à Rege laudetur, & inuestiatur Episcopus, à nemine consecretur: & quicunque contra hoc decretum ageret, anathematis vinculo eum innodauit: & nisi resipisceret, bona eius publicari præcepit.] Hæc Gratianus. quæ ad verbum reperiuntur etiam apud Sigebertum in Chronico anno DCC.LXXIII. cæteri autem Historici veteres Rhegino, Ado, Otho Frisingensis, Lambertus Schaffnaburgensis, Marianus Scotus, & Abbas Vrspergensis in Chronico eiusdem anni, & sequentium, nihil omnino hac de re scripserunt.

Dicat igitur nobis Illyricus, vbi sit in verbis Gratiani &

Historicorum, datam esse Carolo ab Hadriano omnem potestatem Imperatoris Constantinopolitani; item datum esse Carolo Imperium in Romanos Pontifices; item adhibitum iusiurandum quo Papa subiiceretur Regi; item agnouisse & confessos esse Pontifices se Caroli esse mancipia. nihil certè horum legitur nec in Gratiano, nec in vllo scriptore, proinde necesse est Illyrici esse mendacia.

Deinde quo pacto non secum ipse pugnasset Hadrianus, si se Regis mancipium agnouisset, & tamen eidem dignitatem patriciatus, & ius eligendi Pontifices concessisset? nisi forte illius temporis mancipia ea prædita auctoritate erant, vt etiã patricios facere, & Reges ipsos nouis dignitatibus augere possent. quid quòd Rhegino in Chronico anni DCC LXXXVII. scribit, Carolum Regem & patritium subditum Hadriani Pontificis agnouisse? Rex autem (inquit Rhegino) ad postulata respondit, se per multa tempora quæsiuisse, sed minimè obtinere potuisse: ne tamen inobediens videretur esse monitis Apostolicis, asseruit se in eiusdem Papæ præsentia, cum eisdem missis pacem velle firmare. *Vndecimò: Testantur quoque omnes Historici, etiam ij qui Papis sunt addictissimi, Leonem Papam, mox & electus fuit in Papam, misisse ad Carolum Magnum legationem & nà cum clauibus sancti Petri, quod est Papale insigne, & vexillis Vrbis Romæ cum aquilis: petiisseq; iuxta Synodum Hadriani confirmationem sui, & vt aliquis mitteretur, qui Romanos Carolo denuò; iuramento adstringeret quod fuit extremæ subiectionis indicium. quare etiam paulò pòst orto dissidio inter Papam & Romanos, tum ipse Papa ad Cæsarem vt suum superiorem confugit, tum & Romani eôdem suos accusatores miserunt, vt sic vtrinq; sint testati eum esse suum legitimum iudicem ac dominum. quàm fœda ergo tandem est ista vanitas, quòd Papistæ fingunt illos seruos, aut mancipia Caroli Imperium Romanum in Carolum transtulisse, eumq; sibi & vasallum quendam dato feudo obligasse; & vt nunc arctissimis iuramentis Cæsares sibi obstringunt, & etiam ad turpissima pedum oscula adigunt.]*

Non satis scio quid in hac obiectione magis admirer, imperitiam, an impudentiam. Claues sancti Petri à Leone ad Carolum missas, doctus Illyricus Papale insigne interpretatur, quã

quasi Pontifex Leo Pontificatum suum Carolo Magno, vel dono dederit, vel certè subiecerit. At claues illæ nihil erant aliud, nisi thecæ quædam pretiosæ, quibus reliquiarum fragmenta seruabantur. Solebant enim Pontifices, cùm summo aliquem munere afficere voluissent, rasuram cathenatũ sancti Petri, aut aliquid aliud generis eiusdem, clauicula aurea vel argentea inclusum mittere. Audi sanctum Gregorium in epist. 23. libri sexti ad Theotistum & Andream: Præterea, inquit, benedictionem sancti Petri Apostoli, clauem à sacratissimo eius corpore transmisi. Et in epist. 126. libri septimi ad Rhecharedum Regem Visigothorum; Clauim, inquit, paruulam à sacratissimo B. Petri Apostoli corpore pro eius benedictione trãsmisimus, in qua inest ferrum de cathenis eius inclusum; vt quod collum illius ad martyrium ligauerat, vestrum ab omnibus peccatis soluat. Crucem quoque dedi latori præsentium vobis offerendam, in qua lignum Dominicæ crucis inest, & capilli B. Ioannis Baptistæ: ex qua semper solatium nostri Saluatoris, per intercessionem præcursoris eius, habeatis. Talem igitur clauem non insigne Papale, sed religiosum munus Christianissimo Principi summus Pontifex misit. nã idcirco Rhegino in Chronico anni DCC.XCVI. Ado Viennensis in Chronico sexta ætate, & Abbas Vrspergensis item in Chronico eiusdem anni, has ipsas claues, confessionis sancti Petri, id est, sepulchri, claues appellant, & pro munere missas à Leone ad Carolum scribunt. qui etiam auctores in Chronico anni DCCC. simile quoddam donum ab Episcopo Hierosolymæ ad eundẽ Carolum transmissum his verbis tradunt: *Eadem die Zacharias pater cum duobus monachis, vno de mõte Olueti, altero de Bethlehem, Romam venit, quos Episcopus Hierosolymorum ad Regem direxit, qui benedictionis causa claues sepulchri Domini, ac loci Caluariæ, claues etiam ciuitatis cum vexillo detulerunt.* hæc illi. Nec sanè dubitari vlla ratione potest, quin fuerint omnia illa religiosa munuscula, non insignia dignitatũ: quare Paulus Æmilius in vita Caroli, pia magis q̃ magnifica munera esse dixit.

Quod secundo loco addit Illyricus, postulasse Leonem, vt à Carolo mitterentur, qui Romanos eidem Carolo iuramẽto adstringerent, iam suprà discussum est in primo capite, vbi ex

ex ipso Illyrico demonstrauimus, Leonem à Carolo postulasse, qui Romanos iureiurando adstringerent, non Carolo sed Leoni. & sanè ratio erat magna, cur nouo Pontifici Leoni nouum sacramẽtum populus præstaret; cur autem Carolo præstaret, nulla erat. Quæ cùm ita sint; euanuit (credo) iam illud extremæ subiectionis indicium, quod ex missis clauibus, & Legatis postulatis, qui ad iurandum Romanos adigerent, Illyricus fabricauerat.

At, inquit, *dissidio inter Papam & Romanos exorto, simul Carolum dominum ac iudicem appellarunt.*] Nusquam ita nomina legi, iudicis, & domini. res autem gesta narratur à Othone Frisingensi lib. 5. cap. 30. his verbis:

Anno ab Incarnatione Domini DCC.XCIX. Leo Papa, Adriano successerat, in Litania maiore à Romanis flagitiosissimè, ita vt oculi eius eruti viderentur, tractatur: qui ad Regem Carolum veniens, euentum rerum deplorat. Igitur Carolus victoriosissimus, qui iam subiugatis sibi Baioariis, Aquitanis, Saxonibus, Danis, Nortmannis, Britannis, Pannonibus, multisq; aliis prouinciis, regnum Francorum plurimum dilatauerat, dignus qui altiùs proueheretur, Papam vlturus ad Vrbem tẽdebat: cui pridie quàm Vrbem intraret, Leo ad duodecimum lapidem occurrit, eumq; honorificè suscepit. mane facto, Vrbem ingressus, à Pontifice ac cuncto populo susceptus, in Ecclesiam B. Petri inducitur. pòst, septem diebus trãsactis, Rex concione facta, causam aduentus sui exponit. Leo quoq; cui amuli sui magnum crimen imposuerant, nemine cogente, ex bona conscientia de obiecto crimine coram omnibus super sacrosancta Euangelia se purgauit. hæc ille. ex qua narratione discimus, Carolum Romam venisse, non vt Pontificem iudicaret, sed vt iniuriam illi factam vlciscereturꝭ & Leonem Pontificem nõ ab aliquo iudicatum, sed à se ipso, nemine cogente, iureiurãdo purgatum. nec dissentiunt Historici cæteri; sed Rhegino, atque Abbas illud etiam addũt, Pontificem ad Carolum venientem summo cum honore ab eodem Carolo susceptum; quod vtrum vilissimis mancipiis satis conueniat (quales fuisse eo tempore summos Pontifices mentitur Illyricus) Illyricus ipse iudex esto.

Iam verò quod in postremis verbis Illyricus habet, adigi nunc

nunc à Pontificibus Imperatores ad iusiurandum, & oscula pedum, Otho Magnus, & Fridericus I. (vt alios prætermittã) nobis etiam tacentibus satis refellunt. siquidem ille Ioanni XII. Pontifici iusiurandi sacramentum, antequam Vrbem ingrederetur, à nemine coactus, nisi ab ipso iure & æquitate, præstitit; quod exstat adhuc apud Gratianum can. Tibi Domino Ioanni. dist. 63. iste autem (vt capite superiore ex Krantzio & Radeuico demonstrauimus) Hadrianum IV. humi prostratus sponte sua veneratus est, & Victori IV. quem ipse Pontificem in Schismate quodammodo fecerat, nemine cogente pedes osculari coram vniuersa Ecclesia non erubuit. Sed de hac obiectione satis multà dicta sunt. pergamus ad cæteras.

Duodecimò, ipsa vox Translatio eos euidentissimè mendacij redarguit. nã si transtulerunt Imperium à Græcis ad Francos; sequitur Græcos esse planè priuatos Imperiali dignitate.] & infrà: *Decretalis, solita, clarè Constãtinopolitanum Regem vocat Imperatorem Romanorum.*] At hæc obiectio nulla est. non enim Imperium vniuersum, sed Occidẽtale solùm translatum esse dicimus à Græcis ad Francos. Græci siquidem cùm Gothos, Belisario & Narsete ducibus, Italia exegissent, Occidentale Imperium Orientali iterum adiunxerunt: postea verò quàm à Leone Pontifice Carolus Magnus Occidentalis Imperij iure donatus est; Græcus Imperator Occidentali Imperio caruit, Orientale retinuit. atque ex eo tempore Augusti duo pari potestate Romanum Imperium tenuerunt.

Decimotertiò, quacunque omnino parte, aut quasi lacinia quis istam narrationẽ translationis Imperij apprehendit, mox liquidò animaduertit esse vanissimum mendacium fingunt enim illi Carolum ignorasse Papæ consilium, &c.

Ista verò est noua forma Syllogismi. constat enim tota argumentatio ex tribus manifestissimis crassissimisque mendaciis, quæ sunt à nobis suprà capite secundo notata, & refutata, vide igitur cap. 2. Mendacia 15. & 16.

Decimoquintò (nam decimum quartum præfestinatione Illyrico excidisse videtur, nisi forte sit error in numeris) Quis (inquit) dubitat, si Papa, ac Romani spõtè, suoq; arbitrio Imperium à Græcis in Francos transferre tunc potuissent, voluissentq;, eos certis firmisq; pactionibus ac cõditionibus cum Carolo

volo acturos fuisse, quibus tum sibi, tũ etiam aliis regionibus, & hominibus cauissent de certa quadam libertate, &c.] An tu ridiculus non es, Illyrice, cùm pactum de libertate tuenda commemoras, vbi de Imperatore ac domino constituendo agitur? quibus enim, quæso, iste Cæsar imperabit, si omnes homines, ac regiones quæ ad illius Imperium pertinent, sibi diligenter de libertate conseruanda caueant? Sed nimirum magistrum tuum sequutus es Lutherum, qui in libro de votis monasticis iubet monachos futuros hac forma verborum vti, cùm Deo sua vota nuncupant: Voueo paupertatem, castitatem, & obedientiam vsque ad mortem liberè, id est, vt mutare possim quando volo, nec vnquam ea vota tenear obseruare. Audi igitur, Illyrice: si pacta nulla inter Leonem & Carolum intercessissent, mirum videri certè non deberet: dabatur enim Imperium virtutibus Caroli, dabatur meritis eius, nec non patris & aui, quæ multa & magna in Ecclesiam Romanam exstabant. veruntamen accesserunt etiam pacta, non quidem, vt tu dicis, de libertate gentium & populorum conseruanda, sed de Ecclesia vniuersa, ac potissimùm de Apostolica Sede perpetuò defendẽda. est enim Imperator Romanus (vt iura passim loquuntur) proprius Ecclesiæ Catholicæ, ac præcipuus aduocatus. Porrò continetur hoc pactum tum in eo sacramento quod Reges Romanorum Pontifici Romano præstare solent cùm ad coronam accipiendam veniunt: tum etiam in ipsa voce translationis Imperij: idcirco enim nõ nouum Imperium erectum, sed antiquum trãslatum ad Germanos dicitur, vt meminerint Germani Imperatores, non modò ius & potestatem imperandi, sed etiam curam & solicitudinem Ecclesiæ tuendæ, Constantini, Theodosij, Martiani, Iustini, Tiberij, aliorumque veterum ac piorum Cæsarum ad se translatam. quæ etiam causa est, vt aliquãdo Romani Pontifices certos Imperatores & Ecclesiæ communione, & Imperij dignitate priuarint; quòd videlicet aduersus inita & iurata pacta, non se illi aduocatos, sed hostes Ecclesiæ præstitissent. sed de his satis.

Decimo sextò, Verùm, inquit, vt hisce quoque argumentationibus, sententiæque finem imponamus, hoc vnũ quæro à Pontificiis seductoribus: cùm constet Carolum amplius viginti

ginti annis ante illam Leoninam (penè dixissem vulpinam) Papæ coronationē totum Occidentale Imperium occupasse, & tenuisse; hoc, inquam, quæro, num iure occupauit, & tenuit, fuitq; legitimus eius Monarchiæ possessor? Iniustè eum occupasse, ac tenuisse, non audebunt (credo) dicere. Si verò iustè occupauit, ac tenuit totum Occidentale Imperium tot annis ante Papatum Leonis; quomodo potuit Leo Imperium Romanum in eum transtulisse, aut quid tandem ei adiecit?] Sed hæc obiectio soluta est in sexto capite, vbi ostendimus, Carolum Magnum ante Leonis III. Pontificatum, iusto bello occupasse, ac tenuisse, non quidem vniuersum (vt Illyricus dicit) Occidentis Imperium (nec enim Hispaniam, Africam, Illyricum, Britanniam, Apuliam, Calabriam, Siciliam, aliasque nonnullas Occidentalis Imperij prouincias eo tempore Carolus occupauerat) sed magnam tamen eius partem, id est, Galliam, Germaniam, Pannoniam, atque Italiæ partem quādam. cæterùm ea ipsa loca non iure Cæsaris, sed partim iure regio, partim iure patricio Carolum possediſſe. Id igitur Imperij translatio effecit, vt Carolus Magnus illa ipsa quæ iam habebat, non tantùm vt Rex, aut Patricius, sed vt verus Imperator & Augustus retineret: vtque ius haberet ad alias item prouincias, quas Occidentalis Imperij fuisse, atq; iniuriâ ab aliis occupatas esse constaret: vt denique nominibus, titulis, honoribus omnibus veterum Cæsarum vteretur, atq; eo nomine oēs alios Reges, ac Principes, tum ipse, tum eius successores, ac posteri anteirent, etiamsi aliquando contingeret, vt essent alij Christiani Reges, ipso Cæsare longè posteriores. Ac ne id parum fortasse Illyrico videatur, reuocet ad memoriam quæ de Zenone & Theodorico ipse scripsit. non modò enim affirmauit, sed etiā multis testibus asserere conatus est, Theodoricū Gothum, Zenonis Imperatoris beneficio, Occidentale Imperium accepisse. cui si nunc obiiciamus, Theodoricū ne vno quidem milite aut obolo à Zenone adiutum, sua tantùm, ac suorum virtute, multis exantlatis laboribus, multoque sanguine effuso Italiæ possessionē adeptum; nihil aliud inueniet quod respondeat, nisi ideo verè Theodoricū à Zenone Imperium (vel Regnum potiùs Italiæ) accepisse, q̄ ab eo, ius, titulū, dignitatem, ac potestatē regiam accepisset.

LIBER

LIBER SECVNDVS.

SVMMA.

Successionem explicat Caroli Magni.

CAPVT PRIMVM.

Imperium Romanum de gente Francorum ad gentem Saxonum Summi Pontificis auctoritate transisse.

SEQVITVR ALTERA CONTROVERSIA apud Illyricum de translatione Imperij Francis ad Saxones; quam translationem Illyricus non modò non auctore Romano Pontifice, sed etiam eo inuito factam esse contendit. Sed vt res tota faciliùs percipiatur, historia successionis Imperatorum à Carolo vsque ad Othonem paulò altiùs repetenda erit. Igitur Carolus Magnus à Leone III. Pontifice Romæ anno DCCC. coronatus, successorem habuit Ludouicum filium, quem Stephanus IV. aliàs V. Papa Remis in Gallia coronauit anno DCCC. XV. teste Othone Frisingensi lib. 5. cap. 33. Ludouico Lotharius filius successit, quem Paschalis Papa Romæ coronauit anno DCCC. XXII. eodem teste Othone lib. 5. cap. 34. Lothario succeſſit filius Ludouicus, quem Sergius Papa II. Romæ coronauit anno DCCC. XLIV. teste Adone Viennensi in Chronico 6. ætate. Ludouico Carolus Caluus succeſſit, qui huius Ludouici patruus erat, Lotharij vidēli-

videlicet frater ex patre Ludouico seniore : coronauit autem Carolum Caluũ Romæ Ioannes VIII. anno DCCC.LXXIV. teste Rheginone lib. 2. Chronici. Carolo Caluo Ludouicus Balbus filius successit anno DCCC. LXXVII. teste Rheginone ibidem. coronauit autem eum idem Ioannes Papa VIII. teste Onuphrio in additione ad Platinam in vita eiusdẽ Pontificis Ioannis. Ludouico Balbo successit Carolus Crassus Ludouici Regis Germaniæ filius, qui Ludouicus Caroli Magni ex Ludouico filio nepos erat. Coronauit eum idem Ioannes VIII. Romæ anno DCCC.LXXIIX. teste Othone Frisingensi lib. 6. cap. 8. Carolo Crasso Arnulphus successit, quem Papa Formosus coronauit Romæ anno DCCC. XCVI. teste Rheginone in Chronico. Fuit autem Arnulphus Carolomanni filius, Ludouici Regis Germaniæ nepos. Arnulpho successit filius Ludouicus; Ludouico Chũradus, Arnulphi ex alio Chũrado nepos. atque hîc series desiit Caroli Magni, & gentis Francorum, vt ex Abbate Vrspergensi in Chronico anni DCCCC.XIV. cognosci potest. Chunrado successit Heinricus I. ex gente Saxonum cognomento Auceps. nam etsi is Heinricus nepos erat Arnulphi Imperatoris ex filia, vt Albertus Krantzius demonstrat lib. 2. Saxoniæ cap. 33. tamen ex patre non Francus erat, sed Saxo. porrò nullus horum trium cornonam Imperialem habuit, vt Historici omnes testantur. Heinrico autẽ filius Otho successit, quem Ioannes Papa XII. Romæ, vt infrà demonstrabimus, coronauit.

Quæstio igitur est, cœperitne Saxonũ Imperium in Heinrico, an in Othone. & quidem in Heinrico cœpisse Illyricus toris viribus contendit : siquidem inde rectissimè deduci putat, inuito Romano Pontifice Saxonicum Imperium constitutum: quoniam is Heinricus nec Romam ad Pontificem venit, nec ab eo vnctionem, vel coronationem vllam postulauit. Ego verò Imperatorem primum ex gente Saxonum Othonem Magnum fuisse, eumque à Romano Pontifice Imperium accepisse, nullo negocio demonstrari posse censeo.

CAPVT II.

Othonem I. non autem Henricum aut Chunradum Imperatorem primum ex gente Saxonum fuisse demonstrat.

PRIMVM igitur, Heinricum patrem Othonis Regem tantùm, non Imperatorem fuisse, testis est ipse idem Henricus, qui Regio nomine contentus, insignia, appellationesque cæteras, necnon vnctionem & coronationem spontè recusauit, vt custos Imperij potiùs, quàm Imperator dici posset. Vitichindus, qui huius Heinrici tempore vixit, lib. 1. gestorum Saxonicorum, de hoc ipso Heinrico ita loquitur: *Cùm ei offerretur vnctio cum diademate à Summo Pontifice, qui eo tempore Herigerum erat, non spreuit, nec tamen suscepit. satis, inquiens, mihi est, vt præ meis maioribus Rex dicar & designer, diuina annuente gratia, ac vestra pietate: penes meliores verò nobis vnctio & diadema sit: tanto honore nos indignos arbitramur.* Hæc Vitichindus, quem sequutus Abbas Vrspergensis in Chronico anni DCCCC. XX. Heinricus, inquit, renuit diadema & vnctionem, solo nomine Regis contentus. Albertus Krantzius lib. 3. Saxoniæ cap. 2. Heinricus, inquit, Dux Saxoniæ, primus ex ea familia ad Romani regni culmen ascendit, quod ea domus per aliquot continuata sæcula perseueranter seruauit, vt in contextu docebimus. cui, si in Italiam prædecessorum more venire dignaretur, diadema cum consecratione ad Imperatoriam dignitatem Ioannes eius nominis X. Summus Pontifex repromisit. Heinricus autem satis sibi videri respondet, quòd primus ad regni culmen immeritus peruenisset: diadema Imperij maioribus debitũ: se nihil ambire supra id quod accepisset, etiam sic maiora, quàm obire posset, sustollentem onera. Habemus igitur in primis Heinrici ipsius ingenuum planeque Germanicum testimonium.

Sed accedant 2. loco sequentium Principum, eiusdem nominis testimonia. nam (vt Onuphrius Panuinus testatur in libro de comitiis Imperatoriis, sanctus Heinricus Chunradus, & tres alij Heinrici, qui post Othonem III. imperarunt, in

in diplomatibus suis ita nomina sua inscribunt, vt nullo loco Chunradum & Heinricũ, qui ante Othones regnarunt, inter Imperatores habuisse videantur. non enim se scribunt Chunradum II. & Heinricos II. III. IV. V. sed Chunradum I. & Heinricos I. II. III. & IV. quibus etiam numerorum notis distingui sepulchra Chũradi, & posteriorum trium Heinricorum, quæ adhuc Spiræ exstant, idem Onuphrius testis est: vt iam non leuis temeritas eorum esse videatur, qui contra ipsa Imperatorum diplomata, & literas in monumentis ante tot annorũ centurias incisas Chũradum I. & Heinricum I. Secundos; nec nõ Heinricum II. III. & III. IV. & IV. V. appellandos esse contendunt. De Ludouicis autem res adeò manifesta est, vt non possit Illyricus Ludouicum, Arnulphi Imperatoris filium, qui corona Imperij caruit, inter Imperatores numerare, quin sibi ipse repugnet. nam si is Ludouicus Imperator fuit, necesse est vt quartus fuerit. tres enim ante ipsum Ludouici præcesserãt, senior, iunior, & Balbus: at si quartus est Arnulphi filius, qua ratione Ludouicus Bauarus & se ipse quartũ, non quintum, in omnibus suis diplomatibus vocat; & quartus, nõ quintus, ab omnibus auctoribus, & ab ipso Illyrico in hoc libro de translatione Imperij, aliquoties appellatur? Quod si Ludouicus ille è numero Imperatorum eximitur, quia corona, & vnctione Apostolica caruit, licet alioqui de stirpe Caroli, & filius Imperatoris fuerit: quanto magis Heinricus Saxo ex Imperatorum numero eximendus erit, qui nihil horum habuit, & coronam, ac dignitatem Imperatoriam recusauit.

Accedant postremò testimonia etiam veterum grauissimorumque Historicorum. Lambertus Schaffnaburgensis in historia Germanica, Anno, inquit, M. XXIV. Heinricus II. Rex, primus Rex Imperator obiit. Vbi vides, Lector, Lamberti Historici grauissimi, & Germani, & qui illo ipso seculo floruit, iudicio, Heinricum I. Regem tantùm; secundum autem, Regem & Imperatorem fuisse. Rhegino & Sigebertus nõ dissentiunt à Lamberto: siquidem tres illos Reges, Ludouicum Arnulphi Imperatoris filium, Chunradum, & Heinricum, qui coronam Imperij à Romano Pontifice non habuerunt, nunquam Imperatores, sed perpetuò Reges vocant, cùm tamen præcedentes, & sequentes Reges, qui à Romano Pontifice

ſice coronati fuêre, Imperatores ſemper appellent. Otho Friſingenſis pluribus in locis ſententiam noſtram apertè confirmat. Sed antequam verba illius ponam operæpretium eſſe duxi, Lectorem præmonere, quod Otho Friſingenſis ſcribit, & ſæpe repetit, virtute Othonis I. Imperium tranſiſſe ad Francos Orientales, non ſic eſſe accipiendum, quaſi Otho I. ſine Pont. Max. auctoritate Imperium obtinuerit. id enim paulò pòſt apertiſſimis argumentis refutabitur. Id igitur ſolum Otho Friſingenſis ſignificare voluit, in Othone I. trãſlationem factam eſſe Romani Imperij ab Occidentalibus Francis ad Orientales. eius autem tranſlationis cauſam fuiſſe virtutem eiuſdem Othonis, qui & à Pontifice Summo promotionem ad eam dignitatem facilè promeruit, & armis hoſtes Imperij fortiſſimè domuit. Ille igitur ſic loquitur lib. 6. hiſt. cap. 17. Et hinc (inquit) quidam poſt Francorum regnũ ſupputant Teutonicorum. vnde filium Othonem in decretis Pontificum, Leonem Papam, primum Regem Teutonicorum vocaſſe dicunt. nam iſte, de quo agimus, Henricus, oblatam ſibi à ſummo Pontifice dignitatem renuiſſe perhibetur. Et infrà, Otho, inquit, qui Imperium à Longobardis vſurpatum deduxit ad Teutonicos Orientales Francos, forſan dictus eſt primus Rex Teutonicorum; non quòd primus apud Teutonicos regnauerit, ſed quòd primus poſt eos qui à Carolo Carolingi, ſicut à Meroueo Merouingi, dicti ſunt, ex alio, id eſt, Saxonũ ſanguine natus, Imperium ad Teutonicos Francos reuocauerit. Et cap. 22. vbi narrauit coronationem Othonis Romæ celebratam, ita ſubiungit: Ex hinc Regnum Romanorum poſt Francos, & Longobardos ad Teutonicos, vel, vt aliis videtur, iterũ ad Francos, vnde quodammodo elapſum fuerat, tranſlatum eſt. Et cap. 24. Hic, inquit, eſt Otho, qui poſt multas victorias Græcos quoque in Apulia & Calabria ſuperauit, ac Imperium Romanorum virtute ſua ad Frãcos Orientales reduxit. Et paulò antè: Vide, inquit, regnum Teutonicum cum regno Francorum affine & quodammodo cognatum principium habere. ibi primùm Carolus (Martellus) ſine Regis nomine honorem Regis gerebat: hîc Magnus Otho Saxonum Dux (Othonis Imperatoris auus) Regibus adhuc ex ſtirpe Caroli manentibus, regni ſummam adminiſtrabat. Illius filius

Pipi-

Pipinus non solùm re, sed etiam nomine Rex cœpit esse, & dici. huius simili modo filius Henricus Regis nomine meruit honorari. illius filius Carolus Magnus non solùm regnum, sed etiã Imperium capto Desiderio primus obtinuit ex Francis. istius filius Otho Magnus post multos triumphos, primus ex Teutonicis post Carolos capto Berengario Romanis imperauit. Hæc ille.

Neque ab hoc numero veterum Historicorum separãdus est Luithprandus Diaconus his omnibus antiquior. siquidem ipse lib. 6. cap. 6. cùm Othonem I. ante coronationem Imperialem piissimum Regem tantùm, deinde autem etiam Imperatorem Augustum fuisse dicat; manifestè significat, Heinricum Othonis patrem, qui coronatus nunquam fuit, Imperatorem nunquam fuisse. Philippus Bergomensis lib. 11. supplementi Chronicorum, apertè docet, à Ludouico Arnulphi filio vsque ad Othonem I. non fuisse in Germania Imperatores, sed Reges duntaxat. deinde lib. 12. addit in Othone I. Imperium Germanis iterum restitutum. Lupoldus quoque in libro de Iuribus Imperij cap. 2. & 5. vt ipse Illyricus citat pag. 105. Othonem Imperatorem I. ex gente Saxonum facit.

Addamus si placet etiam testimonium Cuspiniani, quoniam eo auctore Illyricus mirificè delectari videtur. Othonem (inquit Io. Cuspinianus in vita eiusdem Othonis) plerique scriptores primum Germanorum Imperatorem numerant, quòd Imperium à iusta sobole agnationeque Caroli Magni ablatum, primus hic Otho iustus princeps, vir belli pacisque insignis, recuperauit Pontificis Maximi auctoritate. Habemus igitur testimoniis Historicorum, Principum, & ipsius Heinrici patris Othonis, non Heinricum patrem, sed Othonem filium Imperatorem primum ex gente Saxonum fuisse. quod etiam cognomen Magni satis apertè significare videtur. nam propterea inter omnes Imperatores Occidentis soli Carolus & Otho Magni cognomen inuenerunt, quòd ille ad Francos, iste ad Saxones, Imperij Romani decus attulerit.

CAPVT III.

Eundem Othonem à summo Pontifice Ioanne XII. ad Imperium prouectum ostendit.

IAM verò demonstrandum superest, hunc ipsum Othonem à Pontifice Romano ad Imperium vocatum prouectumque fuisse. Id verò Historici omnes vna voce tradunt. atque vt à posterioribus sursum versus ascendamus; Cuspinianum modò dicentem audiuimus, ab Othone quidem recuperatum Imperium, sed Pontificis Maximi auctoritate. Albertus Krantzius lib. 4. Saxoniæ cap. 9. Cũ appropinquaret, inquit, Vrbi, insigni pompa à Romanis est introductus, & Imperij coronam cum consecratione, & Imperatorio honore suscepit.

Ioannes Nauclerus in Chronographia sua, generatione 33. Otho, inquit, à Ioanne Papa Augustus vocatur, & ordinatur, vnctione Imperiali, ac benedictione sublimatus. Idem quoque docent Blondus lib. 3. decadis 2. Platina in vita Ioannis XII. quem ipse tamen XIII. vocat, Philippus Bergomensis lib. 12. Supplementi, & Iacobus Wymphelingius in Epitome rerum Germanicarum, cap. 18. Sigebertus in Chronico: Anno, inquit, DCCCC. LXIII. Otho I. à Ioanne Papa coronatur. Lambertus Schnaffnaburgensis in historia Germanica: Otho Rex, inquit, perrexit Romam; eumque Ioannes Papa gratanter suscipiens, honorificè super Cathedram Augustalem posuit, & benedictione atque consecratione sua Imperatorem fecit. Otho Frisingẽsis lib. 6. cap. 22. Otho, inquit, gloriosus Rex à Papia vsque ad Vrbem progrediens, honorificè à summo Pontifice Ioãne, ac toto populo susceptus; applaudentibus cunctis, Imperatoris & Augusti nomen sortitur.

Abbas Vrspergensis in Chronico: Ipse, inquit, Romam veniens mirifico apparatu susceptus, & ab eodem Apostolico Ioanne Imperiali vnctione, & benedictione sublimatus, Imperator & Augustus est appellatus.

Marianus Scotus in Chronico; Otho Rex, inquit, Romam veniens, Imperator efficitur à Ioanne Papa.

Rhegino

Rhegino Abbas lib. 2. Chronici, Rex, inquit, Otho Romæ fauorabiliter susceptus acclamatione totius Rom. populi & Cleri, ab Apostolico Ioanne Imperator & Augustus vocatur, & ordinatur.

Luithprandus Diaconus Ticinensis, qui tempore ipsius Othonis floruit, lib. 6. de rebus per Europam gestis cap. 6. Romam, inquit, veniens (Otho I.) miro ornatu, miroque apparatu susceptus, ab eodem summo Pontifice, & vniuersali Papa Ioanne vnctionem suscepit Imperij.

CAPVT IV.

Obiectiones Illyrici diluit.

VIDEAMVS nunc quid pro sententia sua Illyricus adferat, quanquam valde suspicor fore vt mendacia potiùs, quàm argumenta nobis refellenda sint.

Sic igitur incipit pag. 64. *Indicatum est, quo modo Imperij possessio, & dignitas peruenerit à Græcis ad Carolum Francum, aut Germanum.*] & infrà: *Porrò quomodo à Francis, ad reliquos Germanos peruenerit, nunc indicandum est. nam hic quoq; Papæ adulatores, vt vbiq; mendaciis omnia conspurcãt, ac corrumpunt.*] Videlicet Illyrico magna religio est mentiri. idcirco confidenter alios mendacij reprehendit. sed quàm verè id faciat, testantur quæ suprà diximus, & quæ continuò Illyricus ipse subiungit. sic enim pergit: *Dicũt enim illi, quòd deficiente virtute stirpis Carolinæ, Cardinales scripserint ad Othonem I. eumq; creauerint Imperatorem. quod tamen nullis certis documentis probare possunt.*] At non hoc dicũt scriptores, qui sunt alicuius nominis apud Catholicos, quos tu falsò Papæ adulatores vocas. pleriq; enim Othonem I. à Romano Pontifice Ioanne XII. Imperatorem creatum esse tradunt, non à Cardinalibus. testimonia paulò antè citata sunt. atque vt verum fatear, nullum omnino auctorem me legisse memini, qui à Cardinalibus Imperium Othoni delatum scripserit. Scripserunt quidem Cardinales duo ad Othonem Imperatorem quædam aduersus Ioannem Pontificem; sed posteaquam idem Otho ab eodem Ioanne Imperator

fuerat appellatus, & coronatus, vt Illyricus ipse testatur in hi-
storia Magdeburgensi Centur. 10. cap. 10. col. 535. Itaque litteræ
illæ Cardinalium nihil omnino ad rem præsentem faciunt.
Pergit Illyricus: *Vera autem historia illius translationis ex-
stat prolixè apud Nauclerum, & Cuspinianum. ex qua narra-
tione liquidò patet, non potestate aut voluntate Papæ factam
esse.*] Id verò iam impudens est mendacium. Cuspinianus e-
nim (vt paulò antè citauimus) in vita Othonis ita loquitur:
Imperium à iusta sobole agnationeq; Caroli Magni ablatũ,
primus hic Otho iustus princeps, vir belli pacisque insignis,
recuperauit, PONTIFICIS MAXIMI AVCTORITATE.

Quid hîc dicis Illyrice? liquidóne patet ex his verbis, Im-
perium translatum ad Germanos sine Pontificis voluntate &
potestate, an te potiùs egregiè esse mentitum? Porrò Nau-
clerus etsi zelo patriæ (vt ipse fatetur) conatur asserere Hein-
cum patrem Othonis Imperatorem, vel certè Regem Ro-
norum fuisse; non tamen sine voluntate Romani Pontifici
fuisse docet (vt Illyricus noster mentitur) quin potiùs senten-
tiam suam Nauclerus ex decretis Pontificum adstruere cona-
tur. nimirum profert Cap. Venerabilem, de electione. & Cle-
mentinam, Romani Principes, de iureiurando; vbi legimus
Imperium Romanum auctoritate Sedis Apostolicæ transla-
tum à Græcis ad Germanos in persona Caroli Magni. ex qui-
bus decretis Nauclerus colligit; Heinricum, & eius prædece-
sores Chunradum, & Ludouicum, Imperatores fuisse, qua
Romani Pontifices, qui Imperium transtulerunt, apud Ger-
manos, non apud Gallos, aut Italos illud esse voluerunt.

Sed hæc eius argumentatio, nec apud Illyricum, nec apud
nos vllius momenti est. neque enim Illyricus admittit, Pon-
tificis auctoritate ad Germanos Imperium esse translatum;
licet pro sua constantia Nauclerum, qui illud docet, passim
pro se testẽ adducat. nos aũt fatemur quidem, vel potiùs asse-
rimus & defendimus, translationẽ Imperij auctore Pontifice
factã esse: non tamen inde rectè posse colligi arbitramur, Lu-
douicum, Chunradum, & Heinricũ, qui corona Imperij ca-
ruere, Imperatores Romanorum fuisse, nisi fortè designatos;
quemadmodum olim Cæsares dicebantur qui Augusti futuri
erant, licet nõdum essent re ipsa. siquidem illi ipsi textus quos

Naucle-

Nauclerus citat, apertè docent, Germaniæ Principes potestatem habere eligendi Regem, in Imperatorem postmodum à Pontifice promouendum. quare tres illi, qui à Principibus electi ad regnum, non autem à Pontifice ad Imperium promoti fuêre: Reges dumtaxat, non Imperatores, secundùm ea capitula dici possunt.

Addit postea Nauclerus, Heinricum patrem Othonis ideo verum Imperatorem habendum, quòd à summo Pontifice Imperator habitus videatur, cùm extet apud Gratianum dist. 63. constitutio primi Heinrici, & primi Othonis cum Romanis Pontificibus. Sed hoc totum vt aduersus Illyricum mirificè pugnat, ita nobis parum omnino nocet. nam etiamsi in ea constitutione nominetur primo loco Heinricus, non tamen necesse est eum Heinricum illum esse qui Othonem præcessit: imò verò probabilissimum est, illum esse, qui Othonem III. sequutus est. is enim verè primus Heinricus Imperator fuit, & magnam cum Romanis Pontificibus amicitiam habuit. cur autem ante Othonem nominetur, caussa esse videtur, quòd eius constitutio, notior & recètior esset. Adde quòd in ea constitutione nulla Imperij mentio fit, nec Heinricus ille primus Imperator nominatur: quare ad caussam nostram non facit, quis ille Heinricus fuerit.

Pergit Illyricus: *Nam quod attinet ad illam scriptionem Cardinalium ad Othonem, ea fuit nihil aliud quàm accusatio Ioannis XII. hominis impurissimi, ac petitio, vt deposito eo, alium meliorem Episcopum, aut Papam, in eius locum sufficeret, quod etiam Otho I. strenuè effectum dedit. nam tunc, & olim per omnem vetustatem erat iuris & auctoritatis Cæsareæ, impuros Papas castigare. historia habetur prolixè apud Luithprandum Ticinensem, historicum fide dignissimum. Veritas huius sententiæ, & falsitas Papistica, etiam ex eo elucescit, quia si verè de creatione noui Imperatoris actum fuisset, eaque (vt isti volunt) iuris ac potestatis Pontificiæ fuisset, non Cardinales aliquot, sed ipsemet Papa de ea scripsisset, eamque peregisset.* An igitur si ex ipso Luithprando demonstrauero, non Cardinales, sed Papam ad Othonem scripsisse, & eundem Othonem Imperatorem creasse; non continuò fabula illa de Cardinalium literis, & querimonia euanescet; & luce

clariùs apparebit, veram esse sententiam nostram, Illyrico teste, & ipsum eundem Illyricum, qui nos ad Luithprandum remisit, suo se gladio iugulasse? Hæc igitur sunt verba Luithprandi lib. 6. de rebus per Europam gestis cap. 6. *Ioannes summus Pontifex, & vniuersalis Papa, Legatos S. R. E. Ioannem videlicet Cardinalem Diaconum, & Aronem Scriniarium serenissimo atque pissimo tunc Regi, nunc Augusto Cæsari Othoni destinauit, supplicíter literis, & Regum signis ornat, quatenus pro Dei amore, sanctorumque Apostolorum Petri & Pauli, quos delictorum suorum cuperet esse remissores, se sibique commissam sanctam Romanam Ecclesiam, ex illorum (Berengarij & Alberti) faucibus liberaret, ac saluti & libertati pristinæ restitueret.* hæc ille. Qui etiam paulò pòst subiungit quod suprà citauimus, Othonem literis Papæ acceptis, mox in Italiam venisse, atque ab eodem Papa Imperialem coronam, & Augusti nomen & dignitatem accepisse. Neque verò Luithprandus solus (quanquam is etiam solus sufficeret, cùm & res gestas sui temporis scripserit, & Illyrico teste historicus fide dignissimus fuerit) sed etiam alij grauissimi scriptores, non Cardinalium, sed Pontificis Maximi literis Othonem Regem ad vrbem vocatum, & ab eodem Pontifice Imperatorem creatum scribunt. Abbas Vrspergensis in Chronico anno DCCCC. LXII. Otho, inquit, rogatu Ioannis Papæ, querimonia multorũ de Berengario & filio proclamantium, Romam tendit; ibíque Imperator ab eodem Papa factus Berengarium capit. Otho Frisingensis lib. 6. hist. cap. 21. Ioannes, inquit, Diaconus, & Azo Scriniarius ab Apostolica sede missi ad Regem (Othonem) veniunt tam de tyrannide Berengarij querimoniam facientes, quàm ipsum ad defensionem sanctæ Romanæ Ecclesiæ, ac totius Italiæ inuitantes. Capite verò sequenti describit idem auctor Othonis coronationem à Romano Pontifice factam.

Sed vt videas, Lector, non solùm impudentiam, sed etiam inconstantiam & leuitatem Illyrici, legito historiam eius Ecclesiasticam, Cent. 10. cap. 10. col. 535. ibi siquidem omnia reperies, quæ nos accersitis hinc inde testimoniis confirmare nitimur. *Ipse Ioannes*, inquit Illyricus, *Othonem Imperatorem tum suo, tum Romanorum nomine, missis ad eum Legatis, ad*

Beren-

Berengarij tyrannidem auertendam, in Italiam denuò accersiuit. Et infra: *Imperator externo rerum statu aliquo modo in Italia pacato, Romam adiit; ac præstito priùs Romanis iuramento de suo erga Vrbem & Ecclesiam indefesso studio, intra mœnia receptus est: à Pontifice autem totoque populo honorificè excipitur, ac paulò pòst Imperij diademate Vnà cum filio septem Vix annorum accepto insuper Germaniæ Pannoniæque titulo, publico & solenni ritu, in B. Petri basilica ante altare à Ioanne ornatur.* Hæc ille. Ex his igitur testimoniis, & iis quæ paulò antè citauimus de coronatione Othonis; manifestissimè colligitur, ipso etiam teste Illyrico, inde elucere veritatem sententiæ nostræ, vnde ipse falsitatem eiusdem nostræ sententiæ elucere arbitrabatur.

Sed enim aliud quoque mendacium in verbis Illyrici suprà citatis inest, quod non est vlla ratione prætereundũ. quod enim Illyricus ait, ab Othone Ioannem Pontificem se abdicare coactum; & olim, ac per omnem vetustatem iuris, & potestatis Imperatoriæ fuisse, Pontifices castigare, mendacium est impudentissimum. Siquidem omissis primis illis Pontificibus, sanctissimisque martyribus, Petro, Lino, Cleto, Clemente, & cæteris fermè ad Syluestrum vsque, quos ab Ethnicis iniquissimè cæsos Illyricus etiam confitetur; necnon paucis quibusdam, quos ab hæreticis Principibus fidei causa iniustè vexatos constat, quales fuêre Liberius, Felix II. Ioannes, Syluerius, & Martinus; cæteri omnes vsque ad Ioannem XII. ab Imperatoribus Christianis religiosè (vt par erat) obseruati, summisque honoribus semper affecti sunt. nec poterit Illyricus vllum scriptorem testem producere, quemadmodum nec producit, aut in libro de translatione Imperij, aut in historia Magdeburgensi, qui contrarium scripserit. Quanta igitur impudentia est, affirmare per omnem vetustatem iuris Cæsarei fuisse castigare Pontifices, cùm totius vetustatis exempla contrarium clament? Sed nec Ioannem XII. Otho deposuit, vt Illyricus iactat: neque enim id sibi arrogare ausus est pius Princeps, quod ei vel inuito Illyricus obtrudit. nam vt scribit Luithprandus lib. 6. cap. 6. & 7. & ex Luithprando Illyricus ipse Cent. 10. cap. 9. col. 434. & sequentib. Otho Imperator cùm Ioannem Pontificem multorum criminum reum fieri

fieri videret, nõ ausus ipse iudicem iudicis sui se facere, Synodum Episcoporum Romæ coëgit, atque eidem Synodo causæ cognitionem permisit. Hæc enim sunt verba Othonis in Synodo apud Luithprandum: Quid super hoc sancta Synodus decernat, edicat. Quin etiam in eodem libro duas epistolas Othonis ad Ioannem Luithprandus refert, quibus Otho Imperaror Ioannem Pontificem honorificè admodum appellat, neque illi imperat, sed eum rogat, vt ad Synodum veniat. hoc autem est initium epistolæ prioris:

Summo Pontifici, & vniuersali Papæ Domino Ioanni, Otho diuinæ respectu clementiæ Imperator Augustus, cum Archiepiscopis Liguriæ, Tusciæ, Saxoniæ, Franciæ, in Domino salutem, Romam ob seruitium Dei venientes, dum filios vestros, Romanos scilicet Episcopos, Cardinales, Presbyteros, Diaconos, & vniuersam plebem de vestra absentia percontaremur, & quid causse esset, quòd nos Ecclesiæ vestræ, vestríque defensores videre noluissetis: talia de vobis tamqúe obscœna protulerunt, vt si de histrionibus diuerentur, vobis verecundiam ingererent. quæ ne magnitudinem vestram omnia lateant, quædam vobis sub breuitate describimus. Et infrà: *Oramus itaque Paternitatem vestram obnixè, venire, atq; ex his omnibus vos purgare non dissimuletis.*

Nec illud hoc loco prætermittendum est, ne ipsi quidem Concilio licuisse in summum Pontificem sententiam dicere. semper enim hæc vox omnium veterum Synodorum fuit, primam sedem (extra causam hæresis) à nemine iudicari posse. ac licet mirandum non sit, Othonem Imperatorem, qui Synodo intererat, minùs peritum fuisse rerum Ecclesiasticarum: ipsi tamen Synodo nullo modo ignosci potest. siquidem ea Synodus (vt est apud Luithprandum loco notato) non solùm sine vllo exemplo antiquitatis Episcopum primæ sedis iudicare ausa est, sed etiam illius excommunicationem contempsit, eo prætextu quòd malus Episcopus nec ligare posset, nec

nec soluere, quem esse manifestum errorem, ne Illyricus quidem negaret. quare non immeritò Otho Frisingensis lib.6. cap.23. modestè Othonem Imperatorem, atq; eius Synodum reprehendit. sed de his satis.

Pergit hinc Illyricus, & fusè admodum, sed præter rem, ac solùm vt librum suum paulò grandiorem faceret, historiam recitat electionis Chunradi & Heinrici, qui Othonem Magnum proximè præcesserunt, ex Nauclero, Cuspiniano, Vitichindo, Luithprando, Othone Frisingensi, Abbate Vrspergensi, & Rheginone. ac demum non sine insigni mendacio ita concludit: *En audis plurimos fide dignissimosque historicos vno ore testari, Imperium à Francorum Regibus ad reliquos Germanos non per Papas, aut etiam de consilio aut consensu Paparum, quin potiùs contra eorum voluntatem, qui id suis Italis asserere conabantur, quos Italicos pseudoimperatorculos octo Onuphrius nominat; sed voluntaria electione, ac cessione Gallicorum Regum, & libera electione Principum translatum esse.* Sed non rectè dixi, insigni mendacio hanc Illyrici vel narrationem vel disputationem esse conclusam: non enim vnum tantùm, sed quatuor insignia mendacia hac breui sententia continentur.

I. Primùm enim ex tot historicis nullus affirmat (Cuspiniano & Nauclero omnium recentissimis exceptis) Imperium translatum à Francis ad Germanos in electione Chunradi aut Henrici, de quibus Illyricus loquitur. solùm enim scribunt illi, à Francis atque Saxonibus electos Reges Chunradum atque Henricum; de Imperij translatione nihil dicunt. nos autem contrà demonstrauimus, neutrum illorum Imperatorem Romanorum fuisse, nisi fortè designatum tantùm, vt Cuspinianus & Nauclerus dicere videntur. cuius rei Lectoris cuiuslibet, modò sani, appello iudicium.

II. Deinde nullus eorum scriptorum, quos Illyricus testes producit, contra voluntatem summi Pontificis Imperium ad Saxones translatum scribit. nam cùm de Chunrado & Henrico (Regibus) scriptores notati narrant, nullam summi Pontificis mentionem faciunt, vno excepto Nauclero: cùm autem ad Othonem Imperatorem veniunt, omnes vno ore testantur, eum à summo Pontifice Ioanne XII. Imperatorem creatum & coronatum.

Quod

Quod autem Nauclerus dicit, Romanos Pontifices temporibus Chunradi & Henrici, Longobardos siue Italicos Principes quosdam ad Imperium admisisse: non significauito Pontifice Chunradum & Henricum Reges electos, & Cæsares designatos; sed id tantùm significat, cùm Reges Germaniæ ad coronam Imperij, & Italiæ possessionem capiendam venire aut non possent, aut non vellent, Duces Longobardorum sibi regnum Italiæ vindicasse, & coronam Imperij à summis Pontificibus extorsisse. veruntamen promptum etiam tum fuisse Pontificem ad Germanos Principes coronandos, si ij ad vrbẽ accedere voluissent, dubium esse non potest, cùm ex Rheginone constet, à Papa Formoso, anno DCCC XCIV. Lambertum Longobardum Italiæ Regem, & Imperatorem dictum: & deinde tamen anno DCCC. XCVI Arnulphum Germaniæ Regem Romam venientem, summo fauore exceptum, atque ab eodem Pontifice Imperij corona donatum.

III. Iam verò quod addit Illyricus, Imperatores Italicos, qui, regnantibus in Germania Ludouico, Chunrado & Henrico, in Italia imperarunt, ab Onuphrio pseudoimperatores nominari; ipsi Onuphrio manifestè repugnat. siquidem Onuphrius in libris de principibus Romanis honorificè modum loquitur de Imperio Vidonis, Lamberti, Ludouici, Berengarij, quos & Imperatores atque Augustos passim vocat, & a Romanis Pontificibus coronatos fuisse demonstrat. In lib. verò de fastis & triumphis Romanis, Berengarij & Alberti Regum Italiæ meminit; Vidonis, Lamberti, & Ludouici non meminit, neque vsquam in eo libro vllos pseudoimperatorculos vocat. In libro autem de Comitiis Imperatoris grauiter inuehitur in eos, qui (vt Illyricus facit) omnes Germaniæ Reges, Imperatores Romanorum appellandos censent, etiamsi Imperij coronam à Romano Pontifice non acceperint.

Non possum, inquit, *non vehementer mirari, & reprehendere aliquot recentiorum Germanicarum rerum scriptorum audaciam (ne dicam temeritatem) qui vndique clamant, Italos omnes, & præsertim Romanos malè agere, rem indignam facere, quòd non omnes Germaniæ Reges Imperatores appellant, neque omnium ipsorum ratio habeatur in eis numerandis*

rum notis, quibus distinguuntur inter se ij Principes qui idem nomen habent. nam volunt omnes Germaniæ Reges, quamuis à Romanis Pontificibus inaugurati non fuerint, Imperatores & Augustos appellari. Hæc ille. Qui eodem in loco ex ipsorum Imperatorum diplomatibus ostendit, Chunradum & Henricum, qui Othonem Magnum præcesserunt, inter Imperatores habitos non fuisse. quid, quòd Illyricus si sibi constare velit, Longobardos illos Imperatores nulla ratione contemnere, aut pseudoimperatores appellare potest? eo siquidem belli iure illi Imperium Italiæ sibi vindicarunt. ac Germaniæ Regibus eripuerunt, quo ipse docet, à Carolo Magno Longobardis & Græcis quondam ereptum, atque ad Francorum regnum adiunctum fuisse. Huc accedit quòd Otho Magnus iam Imperator factus, in priuilegio quod Episcopo Patauij Goslino dedit, quodque exstat apud Carolum Sigonium lib.7. de regno Italiæ, Berengarium Imperatorem, ac prædecessorem suum appellat. cuius Othonis iudicium meritò apud omnes, maximè apud Illyricum, magnum momentum habere debet.

Postremum, idque clarissimum in Illyrici narratione mendacium est, Imperium Romanum translatum esse à Francis ad Saxones voluntaria electione, ac cessione Gallicorum Regum. Id enim inprimis nullus omnino auctor ex iis quos citauit Illyricus, prodidit: deinde contrarium ex historicis omnibus manifestè colligitur, cùm satis constet inter eos qui Italiæ regnum occuparunt, ac de Imperio toto eo tempore cum Berengariis, Vidone, & Lamberto contenderunt, fuisse Rodulphum Burgundionem Galliæ Regem post Carolum Simplicem; nec non Ludouicum Regem Prouinciæ; item Gallum, atque Hugonem Regem Arelatensium, & Lotharium eius filium. quocirca, vt mentitur apertissimè Illyricus; ita verum est quod scribit Nauclerus generat.31. post Arnulphum Imperatorem magnam fuisse inter Italos, Longobardos, Germanos, seu Francos Orientales, & Francos Occidentales, seu Gallos, de possessione Imperij concertationem.

LIBER

LIBER TERTIVS.

SVMMA.

Septem Electores Imperij à Romano Pontifice constitutos.

CAPVT PRIMVM.

Electores ante Gregorij X. Pontificis & Friderici II. Imperatoris tempora designatos.

POSTREMA restat quæstio de septem Electoribus, quam Illyricus fusissimè persequitur à pag. 89. vsq; ad 138. & quoniam tres auctorum sententias de hac ipsa quæstione fuisse video; quarum vna Gregorio V. Romano Pontifici, altera Gregorio X. item Romano Pontifici; postrema Othoni III. Imperatori institutionem hanc Septem-virorum Principum adscribit: vt primam sententiam, quæ verissima est, corroboremus, duas posteriores confutare pro viribus aggrediemur.

Principiò igitur Ioannes Auētinus primus est (quod sciam) qui communi, & multorum auctorum sententiis trito itinere prætermisso, nouam quandam semitam aperuit. is enim lib. 5. Annalium Boiorum pag. 510. de septem Electoribus loquens, Ego, inquit, illos demum post fata Friderici II. Institutos, & à Gregorio X. confirmatos esse compertum habeo.

Auentinum sequutus est Onuphrius Panuinus in libro de Comitiis Imperatoriis. tametsi enim ignorare se dicit, quando, & à quo septem Electorum institutio manauit: affirmat tamen, se certò comperisse, incidisse eam in illud tempus, quod

quod inter mortem Friderici II. & creationem Rodulphi Imperatoris interceſſit. Illud etiam addit probabile videri, illam inſtitutionē Gregorij X. auctoritate in œcumenico Concilio Lugdunenſi factam eſſe. quę ſententia præſenti cauſſę noſtræ nihil officit (quid enim noſtra intereſt Quintusne, an Decim⁹ Gregorius is Pontifex fuerit, qui Electores inſtituit, modò Pontifex aliquis inſtituerit?) verùm tamen falſa eſt, atq; adeò perſpicuè falſa, vt Auētini & Onuphrij temeritas nulla ratione excuſari queat. ſiquidem Auentinus (vt paulò antè audiuimus) compertum ſibi eſſe dicit, poſt fata Friderici II. Septemviros inſtitutos; Onuphrius autem in libro de Comitiis Imperatoriis, hæc verba ſcribere auſus eſt: Itaq; cùm nullus nec Germanus, nec Italus, nec cuiuſuis gentis auctor, qui tamen ante Friderici obitum vixerit, vel verbum quidem de hac re faciat; profectò neceſſe eſt, vt longo tempore poſt Othonis tempus hoc inſtitutum fuerit.

Videamus igitur an reperire poſſimus auctorem, qui ante obitum Friderici II. vixerit, & Electorum Imperij meminerit. Martinus Polonus Pœnitentiarius fuit Innocentij, Papæ IV. vt Onuphrius teſtatur in additione ad Platinam, vbi fabulam Ioannis VIII. fœminæ refellit. vixit igitur idem Martinus, Onuphrio teſte, ante obitum Friderici II. nam cùm Innocentius Papa ante Fridericum obierit, vt idem Martinus ſcribit in vita eiuſdem Innocentij; non potuit certè Martinus Innocentij Pœnitentiarius eſſe, niſi ante obitum Friderici vixerit. neque multum refert quòd Onuphrius Fridericum annis quatuor ante Innocentium obiiſſe ſcripſit. nam ne ſic quidem potuit Martinus Pœnitentiarium apud Innocentium agere, niſi multos annos ætatis exegerit ante obitum Friderici, niſi Pœnitentiarius: infantulus, atque adeò quadriennis fuerit. Hic igitur Martinus in vita Othonis III. ita ſcribit: Et licet iſti tres Othones per ſucceſſionem generis regnauerint: tamen poſtea fuit inſtitutum, vt per Officiales Imperij, Imperator eligeretur. qui ſunt ſeptem: videlicet primò tres Cancellarij iſti, Moguntinenſis Germaniæ, Treuirenſis Galliæ, Colonienſis Italiæ: Marchio Brandeburgenſis Camerarius eſt; Palatinus Dapifer; Dux Saxoniæ enſem portat; Rex Bohemus pincernam agit. vnde verſus:

Moguntinenſis, Treuirenſis, Colonienſis,
Quilibet Imperij ſit Cancellarius horum:
Et Palatinus Dapifer; Dux portitor enſis:
Marchio præpoſitus Camera, pincerna Bohemus.
Hi ſtatuunt Dominum cunctis per ſæcula ſummum.

Habemus igitur auctorem vnum, qui diſertis verbis Electorum meminit, cùm tamen ante obitum Friderici vixerit. Sed accedat etiam ſecundus teſtis. S. Thomas Aquinas non modò ante obitum Friderici II. vixit, ſed etiam obiit ante Lugdunenſe Concilium, in quo vult Onuphrius ſeptem Electores Imperij à Gregorio X. inſtitutos. nam Fridericus II. obiit (Onuphrio teſte) anno Domini M. C C. L. ſanctus autem Thomas in cœlum ex hac vita migrauit anno Domini M. C C. L X X I V. cùm ad Concilium Lugdunenſe profiſceretur, & annum vitæ ageret quinquageſimum, vt S. Antoninus ſcribit, 3. par. Summæ hiſtorialis ti. 23. cap. 7. §. 11. ex quo ſequitur, vt S. Thomas annum egerit ſextum & vigeſimum, quo tempore Fridericus II. moriebatur. Hæc autem ſunt verba S. Thomæ, lib. 3. de regimine Principum cap. 19. Otho, inquit, Imperium tenuit vſque ad tertiam generationem, quorum quilibet vocatus eſt Otho. & ex tunc (vt hiſtorię traditur) per Gregorium V. genere ſimiliter Teutonicum prouiſa electio. vt videlicet per ſeptem Principes Alemaniæ fiat, quæ vſque ad iſta tempora perſeuerat, quod eſt ſpacium ducentorum ſeptuaginta annorũ, vel circà, & tantum durabit, quantum Romana Eccleſia, quæ ſupremum gradum in principatu tenet, Chriſti fidelibus expediens iudicauerit. Hæc ſanctus Thomas.

Prodeat verò & tertius teſtis. B. Auguſtinus triumphus (vt ex Epitaphio conſtat, quod exſtat inciſum in ſepulchro eius Neapoli, in Eccleſia Eremitarum Auguſtinianorum) obiit anno Domini M. C C C. X X V I I I. cùm vixiſſet annos octoginta quinq;. quocirca neceſſe eſt eum anno Domini M. CC. L. quo Fridericus II. obiit, fuiſſe annorum ſeptem; & anno M. CC. L X X I V. quo Lugdunenſe Concilium à Gregorio X. coactum eſt; annorum fuiſſe vnius & triginta; proinde vixiſſe non modò ante Concilium Lugdunenſe, & Gregorij X. Pontificatum, ſed etiam antequam Fridericus II. moreretur. Hic igitur

Igitur auctor in summa de potestate Ecclesiæ quæst. 35. art. 2. ita loquitur: Gregorius V. tempore Othonis Imperatoris, conuocatis & requisitis Principibus Alemaniæ, septem Electores instituit, officiales ipsius curiæ Imperialis: quatuor laicos, vt Regem Bohemiæ, Ducem Saxoniæ, Comitem Palatinum, & Marchionem Brandeburgensem: & tres clericos, Archiepiscopum Moguntinensem, Treuirensem & Colonienſem. Iam verò si tres isti testes Onuphrio atque Auentino minimè satisfaciunt; accedat etiam quartus, Henricus Cardinalis Hostiensis, qui, teste Trithemio in lib. de scriptoribus, anno M.CC.XL. florebat, nimirum anno decimo ante obitum Friderici, & trigesimo quarto ante Concilium Lugdunense à Gregorio X. celebratum. is enim explicans decretalem Innocentij, quæ incipit, Venerabilem; septem numerat ac nominat Principes, ad quos Electio Imperatoris antiquo iure pertineat. Accedat etiam quintus testis, quem Illyricus antagonista noster producit. exstat enim (vt ipse ait) Chronicum manuscriptum, ex quo plurima Albertus Krantzius ad verbum descripsit. Est autem Chronici illius auctor Friderici II. æqualis, & ante obitum eius sine dubitatione vixit, cùm ipse testetur cœptum à se scribi Chronicum illud anno Domini M. C C. XL. id est, decennio ante mortem Friderici. in eo igitur Chronico sic auctor loquitur, Papa Gregorius (Nonus) in solentias Imperatoris contra Ecclesiam metuens, Principes super electione alterius solicitauit, sed nihil profecit. quia quidam Principum ei rescripserunt, non esse sui iuris Imperatorem substituere, sed tantùm electum à Principibus coronare. electio enim ad illos dignoscitur pertinere. Ex prætaxatione Principum, & consensu, eligunt Imperatorem, Treuirensis, Moguntinus & Colonienſis. Palatinus eligit, quia Dapifer est; Dux Saxoniæ, quia Marscalcus; & Margrauius de Brandeburga, quia Camerarius, Rex Bohemię, qui pincerna est, non eligit, quia Teutonicus non est. Hæc ille.

Neque mirari debet quisquam, quòd hic auctor Regem Bohemiæ à numero Electorum excluserit, cùm is tamen septimus Elector numerari soleat. nam reuera Bohemiæ Rex non eligit cum cæteris; sed solùm quando sex Electores inter se ita diuiduntur, vt tres vni, & tres alteri suffragentur,

tum ille ius habet ex duobus electis alterutrum nominandi. Sic enim loquitur Ostiensis in cap. Venerabilem, de elect. Septimus est dux Bohemiæ, qui modò est Rex; sed iste secùdùm quosdam non est necessarius, nisi quando alij discordarent. Idem cum Ostiense docent glossa in cap. Ad Apostolicæ, de sentent. & re iudic. lib. 6. Albericus in l. Bene à Zenone. C. de quadrien. præscript. Baldus in Margarita, verbo Annus. Card. Florentinus in cap. Venerabilem, de elect. §. 1. numero 6. & alij.

Cùm igitur tempore Gregorij IX. electio Imperatoris ad Septem-viros pertineret, vt is auctor disertis verbis testatur, qui tum viuebat; quis Auentini atque Onuphrij temeritatem excusare poterit, qui tam confidenter scribunt, sibi competum esse, Electores Imperij non ante Gregorij X. tempora à Friderici obitum institutos.

His addo tres alios testes, quos etsi non constat vixisse ante obitum Friderici, constat tamen aut tum vixisse, aut certè non diu postea, vt nullo modo ignorare potuerint, quid egerit Gregorius X. cuius temporibus ipsi vixerunt. Hi sunt, Lupoldus Bambergensis, Aluarus Pelagius, & Ioannes Villanus, qui omnes florebant sedente in Apostolica sede Ioanne XXII. id est, anno secundo & quadragesimo post Lugdunense Concilium à Gregorio X. celebratum. ac Lupoldus quidem in libro de Iuribus Imperij cap. 2. sic ait: Tempore Othonis III. qui filiis caruit, fuit institutum, vt per certos Principes Germaniæ, scilicet per Officiatos Imperij, seu Curiæ imperialis, eligeretur Imperator. Hæc ille. qui etiam paulò pòst septem illos Principes enumerat, atque eosdem versiculos adscribit, quos suprà ex Martino Polono retulimus. Aluarus Pelagius lib. 1. de planctu Ecclesiæ, art. 41. de iisdem septem Electoribus loquens, Ista, inquit, electio incepit anno Domini M.III. & perseuerabit, quantum Ecclesia Romana permiserit, cuius est regna transferre. Ioannes Villanus lib. 4. historiæ Florentinæ cap. 2. Italicis verbis tradit post obitum Othonis III. constitutum fuisse, idque summi Pontificis auctoritate, vt deinceps à septem Imperij Principibus Imperator diceretur, quos etiam ibidem enumerat, eorumque officia circa obsequium Imperatoris describit. Accedat postremò testimonium

nium ipsorum Electorum, quorum publicæ literæ scriptæ anno M.CC.LXXIX. Romæ exstant authenticæ, in iis enim literis fatentur ipsi, iam olim à sede Apostolica Electores Imperij in Germania constitutos. non est autem credibile, per eam vocem (olim) eos intelligere voluisse tempora Gregorij X. aut Concilij Lugdunensis, cùm epistola scripta sit tantùm quatuor annis post obitum Gregorij, quinque verò post Concilium Lugdunense. neque illud hoc loco prætereundum videtur, eos Principes qui epistolam iam dictam scripserunt, aut omnes, aut certè eorum aliquos vixisse ante obitum Friderici II. cùm inter Friderici obitum, & tempus epistolæ anni tantùm 29. interceſſerint. Itaque vndique Onuphrij atque Auentini iudicium non modò falsitatis manifestæ, verùm etiam intolerandæ temeritatis arguitur.

CAPVT II.

Obiectiones Onuphrÿ refellit.

SED occurrit Onuphrius, ac duobus grauissimis argumentis cùm sententiam nostram refellit, tum suam corroborat. Inprimis illud adducit: quod si verum esset, quod nos defendimus, Gregorij V. atque Othonis III. tempore, Electores Imperij constitutos; incredibilis negligentiæ accusandi essent plurimi scriptores, qui rem tantam silentio inuoluerunt. nihil enim de hac re Vitichindus, nihil Luithprandus, nihil Lambertus, nihil Rhegino, nihil Marianus, nihil Otho Frisingensis, nihil Abbas Vrspergensis, nihil Sigebertus, nihil alij veteres scripserunt. Deinde percurrit electiones Imperatorum ab Othone III. vsque ad Fridericum II. ac demonstrat eos electos fuisse non à septem dumtaxat Principibus, sed ab omnibus quotquot ex Germania & Italia interesse voluissent. cuius demonstrationis hîc breuem subiiciam summam. Henricum secundum Regem, sed Imperatorem primum, qui Othoni tertio proximè succeſſit, electum ab omnibus totius regni primoribus scribit Otho Frisingensis lib. 6. capite 27. Chunradum item Regem secundum, & primum Imperatorem, communi

omnium procerum consensu electum scribit idem Otho Frisingensis lib. 6. cap. 28. nec non Abbas Vrspergensis in Chronico anni M.XXV. vbi inter alios Electores numerat Episcopum Bambergensem. Henricum IV. Regem, tertium Imperatorem electum ab Episcopis, ac Principibus Germaniæ, scribit Abbas Vrspergensis in Chronico anni M.LIII. Henricum V. Regem Imperatorem quartum electum ab vniuersis totius Imperij Romani Principibus, tum Ecclesiasticis, tum Laicis, qui duo & quinquaginta numerabantur, scribit Abbas Vrspergensis in Chronico anni M.C.VI. vbi etiam addit, solum abfuisse Saxoniæ Ducem, nec tamen vllam rationem eius absentiæ habitam esse dicit. Lotharium II. electum ab Archiepiscopis duobus, Episcopis octo, Abbatibus permultis, & eminentioribus aulæ regalis Primatibus, scribit continuator Sigeberti in Chronico anni M.C.XXVI. quo tempore auctor ille florebat. Chunradum III. Regem, secundum Imperatorem, electum à multis Principibus, non vocato Duce Saxoniæ, & Duce Noricorum, vacante etiam sede Moguntina, scribit Otho Frisingensis lib. 7. cap. 22. Fridericum I. ab omnibus totius Germaniæ Principibus electū, scribit Otho Frisingensis lib. 2. de rebus gestis Friderici cap. 1. Philippum à Sueuis, & Saxonibus, & Bauaris, & Bohemis, & Principibus quamplurimis Rheni electum, scribit Abbas Vrspergensis in Chronico. Othonem IV. à Colonienſibus, & Argentinensibus, aliisq; nonnullis electum; scribit idem Abbas in eodem loco. Fridericum II. adhuc puerulum ab Alemaniæ Principibus penè omnibus viuente patre electum; ac deinde rursus in schismate aduersus Othonem quartum à Rege Bohemiæ, Duce Austriæ, Duce Bauariæ, Lantgrauio Thuringiæ, aliisque plurimis Principibus electum, scribit idem auctor ibidem.

Hęc sanè argumenta, negare non possum quin grauia sint, & nullo modo à viris prudentibus contemnenda: quanquam ad eam controuersiam, quam nos præcipuè explicandam suscepimus, nihil ferè pertineant. nos enim (vt suprà diximus) non multum laboramus, vtrum Gregorius V. an Decimus, an aliquis alius ius eligendi Principem certis Electoribus dederit; modò qui id fecit, Romanus Pontifex fuerit: quod quidem

dem paulò pòst aduersus Illyricum clarissimè demonstrabimus. tametsi autem ad causſam nostram parum faciat definire, vtra verior sit opinio, ea ne, quæ Gregorium V. auctorem facit eius decreti; an illa, quæ alteri cuidam Pontifici rem totam tribuit: quia tamen prior opinio verior est, nitemur eam paucis explicare.

Igitur ex iis quæ dicta sunt, vnum exploratum ac certum haberi debet; alterum in quæstionem vocari potest. Exploratum ac certum haberi debet, sanctionem illam de Electoribus non tempore Friderici secundi, sed annis plus ducentis ante Imperium Friderici, factam esse. Nam cùm soli Auentinus atque Onuphrius, qui hoc nostro seculo scripserunt, eam sanctionem editam esse dicant post obitum Friderici secundi; contrà verò sanctus Thomas, beatus Augustinus Triumphus, Martinus Polonus, Henricus Hostiensis, auctor innominatus Henrici æqualis, Lupoldus Bambergensis, Aluarus Pelagius, Ioannes Villanus, ipsi denique Electores Principes, qui vel Friderico secundo viuente, vel paulò pòst eius obitum scripserunt, constanter affirment, eandem illam sanctionem non esse editam suo tempore, sed ante annos plus ducentos; nec vllus omnino inueniatur auctor antiquus, qui eam sanctionem post obitum Friderici II. editam significauerit: quis non videt Onuphrium & Auentinum maluisse temerè diuinare, quàm rem certam, & exploratam ab idoneis testibus accipere.

Quod in quæstionem vocari potest, illud est, vnde factum sit, vt tot Imperatores post Othonem III. ab Electoribus multo pluribus quàm septem electi fuisse inueniantur. Ad quam sanè quæstionem duplex responsio adhiberi potest. Prima responsio est, plures omnino quàm septem ad electionem conuenire solitos; sed qui non tam eligerent, quàm à Septem-viris electum agnoscerent, eique præsentia sua fauerent. nam hoc etiam tempore multo plures conueniunt ad electionem, quàm septem, & omnium habetur ratio; licet soli Septem-viri propriè ius habeant eligendi.

Quod autem in argumento Onuphrij dicitur, in Henrici V. & Chunradi III. electione Ducem Saxoniæ non adfuisse,

verum est quidem; sed non potest inde colligi, non fuisse Ducem Saxoniæ vnum ex numero Septem-virûm Electorum. Abbas enim Vrspergensis disertis verbis scribit, in electione Henrici V. Ducem Saxoniæ non adfuisse, quòd senectute impediretur. ex quo intelligimus, eum adesse debuisse; & vel per Legatos, aut epistolam adfuisse; vel certè iuri suo cessisse. In electione autem Chunradi III. scribit Otho Frisingensis loco notato, Ducem Saxoniæ, qui exspectatus non fuerat, eam electionem pro illegitima atque irrita habuisse: quamuis postea pro bono pacis assensum præbuerit, & electionem factam suo etiam calculo confirmauerit.

Altera responsio esse posset sanctionem illam à Gregorio V. Pontfice, Othone III. Imperatore consentiente factam esse; sed non continuò omnes partes eius decreti in mores induci potuisse. quatuor enim eius decreti videntur esse partes: vna, vt non hereditate, sed electione ad Imperium veniatur. altera, vt soli Principes, non etiam populus eligat. tertia, vt ij Principes Germani sint, ad quos nimirum initio translatum Imperium fuerat. postrema, vt non omnes Principes Germani, sed sex dumtaxat aut septem Imperatorem eligant. Et quidem pars prima iam antea in vsu esse cœperat, sed tunc primùm sanctione stabilita esse videtur. nam in familia Caroli Magni Imperium hereditarium fuerat vsque ad Ludouicum Arnulphi Imperatoris filium: deinceps electio locum habuit. veruntamen certum decretum, vt electione dumtaxat, non propagatione naturali ad Imperium veniatur, nullum legitur exstitisse ante Othonis III. tempora. meminit huius rei Otho Frisingensis lib. 2. de rebus gestis Friderici I. cap. 2. Id iuris, inquit, Romani Imperij apex, videlicet non per sanguinis propaginem, sed per Principum electionem Reges creare, sibi tanquam ex singulari vendicat prærogatiua. meminit eiusdem Innocentius III. Pontifex in epistola suprà notata ad Ducem Thuringiæ, vbi monet Principes, vt caueant, ne ius suum eligendi Regem Romanorum amittant, si sæpius filios parentibus in Imperio succedere patiantur.

Altera itē decreti illius pars continuò à morte Othonis III. vsu recepta est. nam vsque ad illud tempus, non soli Principes, sed vniuersus populus ad electionem conuenire solitus erat.

Chunra-

Chunradum enim, qui Ludouico Arnulphi Imperatoris filio succeſſit, omnis populus Francorum & Saxonum elegit, teſte Vitichindo lib. 1. rerum Saxonicarum, & Luithprãdo lib. 2. cap. 7. rerum in Europa geſtarum. Heinricum ſucceſſorem Chunradi ab omni populo Francorum & Saxonum Regem creatum, ſcribit idem Vitichindus in eodem libro. Othonem Magnum, Henrici Regis filium, ab vniuerſo populo electũ, Vitichindus lib. 2. eiuſdem operis teſtatur. Othonem II. Regem appellatum ab omni populo, omnibuſque proceribus, ſcribit continuator Rheginonis in Chronico anni DCCCC. LXI. Othonem III. Regem creatum à Germanis, qui tum frequentes Romæ aderant, vbi paulò antè Otho II. obierat, teſtatur Platina in vita Benedicti VII. Deinceps autem (quod ſciam) electioni populus nunquam interfuit, ſed valuit decretum, vt ſoli Principes Regem eligerent.

Tertia porrò pars, vt ſoli Germani, non etiam Itali intereſſent, diu poſtea vim ſuam obtinuit. & quoniam hoc loco Illyricus more ſuo mendacia admiſcet, paucis ea refutanda ſunt. ſic igitur ille pag. 130. *Illud*, inquit, *non poſſum bona conſcientia reticere, nequaquam probãdum eſſe, quòd Onuphrius iſte indicans, quinam ab initio ante conſtitutos ſeptem electores Imperatores elegerint, primo loco inter illos Vetuſtiores Electores nominat Pontificem, ſeu eius Legatos: ſecundo Comitem Taurinenſem, & Marchionem Montis ferrati; quibus in genere addit, & alij quidam Itali: poſtea demum illis adiungit omnes Principes Germaniæ. Hanc ſuam enumerationem cùm profiteatur ſe Veterum Hiſtoricorum teſtimoniis probare velle, proferatq; multorum dicta; nec vnus quidem ex illis, vel Pontificem, aut Pontificis Legatos, vel aliquẽ Italicum Principem Imperatorum electioni interfuiſſe teſtatur: ſed tantùm Germanicos Principes, omnes vno ore teſtantur elegiſſe Imperatorem.*] Ego verò nunquam credidiſſem, Illyricum tam fuiſſe mendaciorum amicum, vt etiam diceret, ſe non potuiſſe bona conſcientia ea reticere, quæ ſunt mendacia manifeſta. quid enim hoc aliud ſignificat, niſi non potuiſſe eum bona conſcientia non mentiri? Audi enim veteres Hiſtoricos inter Electores Imperatoris modò Romanum Pontificem, modò eius Legatos, modò Italicos Principes numerantes. Abbas

Vrspergensis in Chronico anni M.LIII. Filium, inquit, suum Heinricum, Romani Pontificis, cunctorumque Pontificum, & Principum regni ELECTIONE Regem constituit. Continuator Sigeberti in Chronico anni M. C. XXVI. Mense Augusto, inquit, Legati Apostolicæ Sedis, & Archiepiscopi cum Episcopis & Optimatibus Imperij ex condicto conuenientes Moguntiæ, consultant sibi & toti Romano Imperio de substituendo Rege. Lotharius Dux Saxonum, vir sapiens, & industrius, & Ecclesiastico iuri deuotus, præpotens diuitiis, & victoriis omnium consensu ELIGITVR. Otho Frisingensis lib. 2. de rebus gestis Friderici I. cap. 1. Anno, inquit, ab vrbe condita M. D C C C. ab Incarnatione verò Domini M.C. LII. decedente ab hac luce, vernali tempore, id est, sexta feria proxima, vt dictum est, post caput Ieiunij, in ciuitate Bambergensi piissimo Rege Chunrado III. Nonas Martij, id est, tertia feria post Oculi mei, in oppido Franconefurt, de tam immensa Transalpini regni latitudine vniuersum (mirum dictu) Principum robur, non sine quibusdam ex Italia Baronibus, tanquam in vnum corpus coadunari potuit, vbi cùm de eligendo Principe Primates consultarēt (nam id iuris Romani Imperij apex videlicet non per sanguinis propaginem descendere, sed per Principum electionem Reges crearēt, tanquam ex singulari vendicat prærogatiua) tandem abonibus Fridericus Sueuorum Dux, Friderici Ducis filius, petitur, cunctorumque fauore in Regem sublimatur. Hæc ille. Idem Otho Frisingensis lib. 7. Hist. cap. 22. Chunradum, inquit, Imperatoris Heinrici sororium, præsente Theoduino Episcopo Cardinali, ac S. R. E. Legato, Summi Pontificis, ac totius Romani populi, vrbiumq; Italiæ assensum promittēte, nonagesimum tertium ab Augusto Regem creant. Hæc ille.

Habemus igitur Romanum Pontificem per se, vel per Legatos, necnon Italicos Principes cum Germanis aliquando electioni interfuisse. Postea tamen, vt diximus, paulatim solis Germanis Principibus id iuris relictum est, vt Regem Romanorum eligerent; Romanus autem Pontifex, electione confirmata, eundem ad Imperium promoueret; vt Innocentius III. apertissimè confitetur in epistola ad Ducem Thuringiæ, vnde exstat cap. Venerabilem, de electione.

Postre-

Postremam decreti illius partem, quæ numerum Electorum ad septenarium redigit, post electionem Friderici II. vsu recipi cœptam esse constat ex omnibus Historicis, qui post illa tempora scripserunt. Credibile verò est, constitutionem istam, quatenus excludebat omnes Principes ab electione, septẽ duntaxat exceptis, ideo nõ fuisse initio admissam, quia odiosa erat, & nec Principes facilè se patiebantur excludi, nec Imperator audebat tot Principes sibi infestos reddere: sed tamen occasione schismatum, quæ temporibus Friderici II. in Imperio quotidie exoriebantur, tandem aliquando omnium consensu esse receptam.

CAPVT III.

Electores Imperij non ab Othone III. Imperatore, sed à Gregorio V. Pontifice Maximo institutos ostendit.

SEd iam Auentino, atque Onuphrio dimissis, ad Illyricum veniamus. Institutos igitur septem Electores antiquis temporibus non negat Illyricus; id vnum negat, eam constitutionem Summi Pontificis auctoritate factam esse, remque totam Imperatori adscribit. Nos contrà summam rei Pontifici Maximo tribuimus, etsi consensum quoque Imperatoris adhibitum non negamus. Quia verò quæstio Historica est, atque à testium idoneorum fide & multitudine pendet, proferamus nos primùm testes nostros, deinde quid Illyricus adferat videamus.

Primus igitur testis sit Innocentius III. quem Illyricus pag. 120. testem esse dicit omni exceptione maiorem. is enim disertis verbis testatur, à Sede Apostolica ad certos Germaniæ Principes potestatem eligendi Regis Romanorum peruenisse. *Verùm* (inquit in epistola ad Ducem Thuringiæ, vnde exstat cap. Venerabilem, de electione) *illis Principibus ius & potestatẽ eligendi Regẽ, in Imperatorẽ postmodum promouendum*

dum recognoscimus & debemus, ad quos de iure, & antiqua consuetudine noscitur pertinere: præsertim cùm ad eos ius & potestas huiusmodi ab Apostolica Sede peruenerit, qua Romanum imperium in persona magnifici Caroli à Græcis transtulit in Germanos. Hæc ille. qui etsi non meminit Gregorij V. tamen id affirmat quod potissimùm hoc loco probare contendimus. Innocentium sequuntur ex Italicis & Gallicis scriptoribus Henricus Hostiensis, S. Thomas Aquinas, B. Augustinus Triumphus, Aluarus Pelagius, & Io. Villanus, supra citati: nec nõ Philippus Bergomensis lib. 12. supplementi Chronicorum: Blondus Flauius lib. 3. decadis 2. Baptista Platina in vita Gregorij V. Raphael Volaterranus lib. 22. Anthropologiæ: Polydorus Virgilius lib. 4. de Inuentoribus rerum cap. aliâs 10. Item Io. Andreas in cap. Ad Apostolicæ, de sententia re iudic. lib. 6. & in cap. Venerabilem, §. 1. colum. 3. in 6. quæst. num. 7. Albericus in lib. Bene à Zenone num. 5. de quadrien. præscript. Baldus in sua Margarita, verbo Annus. S. Antonnus part. 3. tit. 22. cap. 5. §. 13. Andreas Alciatus (quem virum doctissimum, atque historiarum peritissimum vocat Illyricus pag. 57.) in Commentario legis, Bona ciuitatis, ff. de verborũ significatione, & in libro de singulari certamine cap. 1. Multi præterea cùm Iureconsulti, tum Historici, quos longum esset recensere.

Ex Germanis habemus inprimis Iordanum quendam, quem ipse Illyricus citat pag. 90. cuius hæc sunt verba in libro de Translatione Imperj: Factum est, quòd sanctus Carolus Magnus Imperator de consensu & mandato Romani Pontificis ordinationem sibi diuinitùs inspiratam instituit, & præcepit vt Imperium Romanorum apud electionem Canonicam Principum Germanorum in perpetuum remaneret. Hæc ille. Certè autem si Carolus Imperator iussu Romani Pontificis Electores Imperatoris instituit; eius institutionis auctor primus ac præcipuus Summus Pontifex fuit. Siquidem in re quamuis maior est auctoritas eius qui iubet, quàm eius qui alterius iussum exequitur.

Neque hoc Iordani testimonium pugnat cum eo quod alij ferè omnes scribunt; tempore Othonis III. qui ducentis annis Carolo Magno posterior fuit, eam sanctionem editam

nam

nam Carolus Magnus instituit quidē, vt electio penes Principes esset; sed neque dignitatem Electorum ad certos Principes restrinxit; neque voluit vt electio locum haberet, nisi deficiente successione legitima filiorum. constat enim, vt suprà diximus, Imperium hęreditarium fuisse Caroli Magni filiis & nepotibus: temporibus autem III. Othonis, Gregorius V. Pontifex, hereditaria successione exclusa, solam electionem certorum Principum in Imperio locum habere voluit.

Iacobus Wimphelingius, auctor item Germanus, in Epitome rerum Germanicarum cap. 20. sic ait: Gregorius cognita Imperij imbecillitate, varietatéque fortunæ; vtque is qui cæteris virtute præstaret, præesset etiam dignitate; sanctionem tulit, haud abnuente Othone, de Imperatore deligendo, anno Christi M. II. quam vsque ad nostra tempora seruatam videmus, videlicet solis Germanis licere principem eligere, qui Cæsar, & Romanorum Rex appellatus, tum demum Imperator & Augustus haberetur, si eum Romanus Pontifex inunxisset.

Albertus Krantzius & ipse Germanus lib. 4. Saxoniæ cap. 25. Gregorius, inquit, ad vndecimum, quo abfuerat, mensem restitutus, acerrimam de accepta à Romanis iniuria vltionem sumpsit. paulò enim postea quàm redierat, eam fecit de Imperatoris electione sanctionem, quam hucusque per annos iam quingentos seruatam videmus, solis licere Germanis, qui inde Electores sunt dicti, Principem deligere; qui Cæsar tunc, & Romanorum Rex dictus, si à Romano Pontifice coronabitur, Imperator Augustus appelletur.

Ioannes Nauclerus natione Germanus: in 2. volumine Chronographiæ, generatione 34. ita scribit: Saluari potest, quod ex monumentis Aquileiensis Ecclesiæ traditum inuenitur, sanctionem de Imperatore à Germanis deligendo, Siluestri temporibus factam esse. nam etsi Gregorius sanctionem instituerit, ille tamē Siluester electionem primam iuxta sanctionem factam approbauit. Et infrà: Anno salutis secundo supra millesimum, Othone III. mortuo, Germani Electores concesso iuri per sanctionem Gregorij V. & Othonis III. primùm innitentes, Heinricum Ducem Bauariæ, comitem

mitem Bambergensem, Claudum postea dictum, Cæsarem declarant. Hæc ille.

His adde Io. Carionem lib. 3. Chronici, & Ioannem Cuspinianum in vita Othonis III. & ipsum Illyricum cum collegis suis Magdeburgensibus Centuriatoribus. omnes enim isti disertis verbis docēt, aut Gregorium Pontificem, aut certè Othonem, ope & auctoritate Gregorij sanctionem illam de Electoribus edidisse. Ac vt Illyricus intelligat quanti faciamus grauissimam eius, collegarumque ipsius auctoritatem, testimonium iam antea in primo capite adscriptum, hoc etiam loco in eius gratiam iterum adscribemus. Sic igitur habet Centur. 10. cap. 10. col. 546. *Gregorius suam patriam insigni aliqua dignitate ornaturus, sanxit, vt penes solos Germanos ius esset eligendi Regem, qui post diadema à Romano Pontifice acceptum, Imperator & Augustus appellaretur.*] Hæc ille.

Accedant postremò duo grauissima testimonia, vnū Concilij Generalis, alterum ipsorum Imperij Electorum. Extat enim in Clementina, Romani Principes, De iureiurando, decretum Concilij Viennensis generalis, in quo hæc habentur verba: *Ecclesia Romana à Græcis Imperium transtulit in Germanos, & ab eadem ad certos eorum Principes ius & potestas eligendi Regem, in Imperatorem postmodum promouendum, peruenit.* Extat item Electorum Imperij publicum instrumentum ad Nicolaum III. Pontificem missum, quod, ad maiorem rei fidem, totum hoc loco subiiciemus, descriptum ex autographo, quod Romæ in arce sancti Angeli conseruatur.

Instrumentum publicum Germanorum Principum.

NOs Principes Imperij vniuersis præsentem paginam inspecturis. Complectens ab olim sibi Romana Mater Ecclesia quadam quasi germana charitate Germaniam, illam eo terreno dignitatis nomine decorauit, quod est super omne nomen, temporaliter tantùm præsidentium super terram. plantans in ea Principes tãquam arbores præelectas, & rigans illas gratia singulari, illud eis dedit incrementum mirandæ potentiæ, vt ipsius Ecclesiæ auctoriate suffulti, velut Germen electum per ipsorum electionem, illum, qui frena Romani teneret Imperij, germinarent. Hic est illud luminare minus in firmamento militantis Ecclesiæ: per luminare maius, Christi Vicarium, illustratum. Hic est qui materialem gladium ad ipsius nutum excutit & conuertit, vt eius præsidio pastorum Pastor adiutus, oues sibi creditas spirituali gladio protegendo communiat, temporali refrænet, & corrigat ad vindictam malefactorum, laudem verò credẽtium, & bonorum. Vt igitur omnis materia dissensionis & scandali, seu etiam rancoris occasio inter ipsam Ecclesiam & Imperium auferantur, & ij duo gladij in domo Domini constituti, debito fœdere copulati, se ipsos exerceant, in vtilem reformationem regiminis vniuersi, & nos in actu voluntatis & operis inueniamur filij deuotionis & pacis, qui tam Ecclesiam, quàm Imperium confouere tenemur: quicquid per Dominum nostrum R. Dei gratia Romanorum Regem semper Augustum sanctissimo Patri & Domino nostro D. Nicolao Papæ III. eiusque successoribus, & ipsi Romanæ Ecclesiæ recognitum, confirmatum, ratificatum, innouatum, de

noue

nouo donatum, declaratum, siue concessum, iuratum, & actum, seu factum est per priuilegia, vel quæcunq; alia scripta quorumcunq; tenorum super recognitionibus, ratificationibus, approbationibus, innouationibus, confirmationibus, donationibus, concessionibus, & factis, seu gestis tam aliorum Imperatorum, & Regum Romanorum prædecessorum Regis eiusdem, quàm ipsius Regis, & specialiter super fidelitate, obedientia, honorificentia, & reuerentia per Romanos Imperatores & Reges Romanis Pontificibus, & ipsi Ecclesiæ impendendis, ac possessionibus, honoribus, & iuribus eiusdem Ecclesiæ: Et nominatim super totatem quæ est à Radicofano, vsq; Ceperanum, Marchia Ancontana, Ducatu Spoletano, Terra comitissæ Matildis, Ciuitate Rauennæ & Emilia, Bobio, Cesena, Foropopuli, Forliuio, Fauentia, Imola, Bononia, Ferraria, Comaclo, Adrianis, atq; Gabello, Arimino, Vrbino, Monteferetri, Territorio Balnen. Comitatu Brettenorij, Exarchatu Rauennæ, Pentapoli, Massa trabaria cum adiacentibus vnis, & omnibus aliis ad prædictam Ecclesiam pertinentibus, cum omnibus finibus, Territoriis, atq; Insulis in terra mariq; ad Prouincias, Ciuitates, Territoria, & loca prædicta quoquomodo spectantibus, nec non super Ciuitate Romana, & Regno Siciliæ cum omnibus ad ipsam spectantibus tam citra Farum, quàm vltra, Corisca quoque, atque Sardinia, & cæteris terris, ac iuribus ad ipsam Ecclesiam pertinentibus: Nos nostri nomine Principatus in omnibus & per omnia approbamus, & ratificamus, ac iisdem omnibus, & singulis, & quibuscunque aliis super eisdem per eundem Regem quoquomodo factis, & in posterum faciendis, voluntatem nostram, assensum, atq; consensum vnanimiter

miter & concorditer exhibemus. Et promittimus, quòd contra præmissa, vel aliquod præmissorum, nullo vnquam tempore veniemus; sed ea omnia & singula pro posse nostro procurabimus inuiolabiliter obseruari. & vt hæc nostra voluntas, approbatio, ratificatio, assensus, consensus, atque promissio à nobis eisdem Romanis Pontificibus, & Ecclesiæ in perpetuum obseruentur, hoc præsens scriptum inde fieri fecimus, nostrorumq; sigillorum munimine roboratum. Actum & Datum anno Domini M. CC. LXXIX. Indictione VII. regnante Domino nostro prædicto D. R. Romanorum Rege, glorioso Regni eius anno sexto.

Hos igitur nos testes habemus, Pontifices, Concilia, Principes, Theologos, Iureconsultos, Historicos, eosque veteres, & recentiores; Germanicos, & Italicos.

CAPVT IV.

Obiectiones Illyrici dissoluit ac mendacia plurima auctoris eiusdem detegit & redarguit.

NVNC verò quid pro se adferat Illyricus videamus. sic igitur præfatur pag. 89. *Restat vt dicatur de Electoribus, & iure electionis noui Imperatoris, decedente priore. nam hic quoque, vt vbique alibi, Pontificiorum parasitarum mendacia grassantur. dicũt enim, quòd imperante Othone III. Gregorius V. Germanus malè à Romanis tractatus, suaq; sede pulsus decretum tulerit, quòd septem Germani Principes, loco Romani populi Senatusque, Imperatorem in perpetuam posteritatem eligere deberent. quod eorum figmentum mox euidenter Deo dante redarguemus.*] Hæc est Illyrici præfatio: quæ si vera sit, necesse iam erit, vt idem Illyricus fateatur, non modò paucos quosdam Scriptores Italicos, sed etiam multos Germanos, & ipsos Electores, atque adeò Illyricum, & collegas eius fingere ac mentiri,

tiri, vt Romani Pontificis gratiam aucupentur. Sed videamus quàm euidenter Pontificiorum parasitarum (vt ipse vocat) figmentum redarguat.

Primo loco testem producit Iordanum, qui in libro de Translatione Imperij scribit à Carolo Magno Electores institutos. At idem Iordanus addit, id fecisse Carolum de cõsensu & mãdato Romani Pontificis, vt suprà ex verbis eius ostendimus. neque nos tenet Illyrici annotatio illa, *Suppositittium planè videtur esse illud verbum, de mandato Papæ; nam tunc Papæ fuerunt subditi iurati Principum Romanorum, atq; adeò Caroli ipsius; non autem eorum domini, qui aliquid eis mandare possent, aut auderent.*] Hæc, inquam, annotatio nos neque terret, neque mouet. siquidem Pontifices Romanos Imperatorum subditos iuratos aliquando fuisse dixit aliquoties iam Illyricus, sed nunquam probauit. nos verò contrà demonstrauimus ex Chronico Mariani Scoti, Ludouicum Imperatorem Caroli Magni filiũ, iubente Papa Gregorio (sic enim loquitur Marianus) coniugem recepisse: & ex Aimoino lib. 5. de rebus Gallorum cap. 24. mandato Adriani Papæ recessisse Carolum Calui ab infestatione Ludouici iunioris, Imperatoris Romanorum: denique (vt omittam alia innumerabilia exempla suprà citata) ex Radeuico canonico Frisingensi lib. 2. de rebus gestis Friderici I. cap. 70. Fridericum Imperatorem Pontificis pedes osculatum, eiq́ue ex equo descendenti strepam tenuisse.

Secundo loco producit testem Nauclerum: *Porrò Nauclerus*, inquit, *generatione 34. ordinationem Electorum tribuit Othoni III. hisce verbis, Hoc in tempore Electores Imperij instituti leguntur: de quo aliqui scribunt, quòd Otho III. cùm haeredes ex se descendentes non haberet, constituit ex consilio Principum Germaniæ, vt Imperatore mortuo, in oppido Francofurt perpetuò fieret electio, Electoresq; constituit tres Archiepiscopos, &c.*] At Illyricus non satis germana fide sequentia

quentia verba prætermisit, quæ ita habent: Itaque aiunt, Gregorium V. cognita Imperij imbecillitate, varietateque fortunæ; vtque is, qui cæteris virtute præstaret, præesset etiam dignitate; sanctionem tulisse de Imperatore deligendo, &c. Vide etiam quæ suprà citauimus ex Nauclero, & planè perspicies quàm bona fide auctores citet Illyricus. Tertium testem esse vult, nescio quam additionem ad epistolas Decretales. Quin, inquit, & Decretalium exemplaria quædam recens Lugduni impressa, habent additionem super Venerabilem, quæ constitutionem septem Electorum Othoni III. tribuit, cui sanè aliqua fides à Papistis tribuenda est.] Ista verò additio nihil omnino nos mouet, tum quòd sit Caroli Molinæi, hominis hæretici, & qui Rom. Pontificem non minus quàm Illyricus oderat; tum quòd sit glossa destruens textum, cùm in ipso cap. Venerabilem, apertissimis verbis legatur, potestatem eligendi Regem Romanorum, ad Principes Germaniæ ab Apostolica Sede peruenisse.

Quartum testem producit Theodoricum à Niem: *Eodem modo*, inquit, *& Theodoricus Niemus, qui primùm fuit multorum Paparum secretarius, postea Episcopus Verdensis, eidem Othoni Cæsari, & Principibus Imperij constitutionem septem Electorum adscribit.*] Hîc verò non solùm fidem, sed etiam prudentiam in Illyrico desiderare cogor. siquidem Theodoricus à Niem in suo Nemore, vt ipse etiam Illyricus post quatuor pagellas prolixè citat, nihil eiusmodi scribit; quin etiam (quod attinet ad Othonem III.) clarissimis verbis Illyrici mendacium coarguit. ait enim Electores primùm institutos post obitum Heinrici sancti, qui Othoni III. successerat in Imperio, quo pacto autem Othoni tribuere potuit Niemus id quod ipse scribit factum post obitum successoris eius?

Quinto loco Albertũ Krantzium testem profert: Quod, inquit, & Albertus Krantzius in sua Metropoli facit disertis verbis, sicut & in aliis suis historiis.

Nunc planè Illyrice, sapere cœpisti, qui diserta illa verba Krantzij non adscripsisti. sed adscribemus nos, vt candorem pectoris tui omnes agnoscant. Sic igitur Krantzius lib. 3. Metropolis cap. 40. *Ita periit sine prole (Otho III.) præualuitq; electio, quam idem Imperator cum Gregorio V. propinquo suo fecisset, quæq; durat in hodiernum, vt non legitima successione quæratur Imperator (quomodo à memoria Magni Caroli videbatur inolitum) sed electione septem primitiuorum Principum assumatur.* Hæc sunt illa diserta verba Krantzij, vbi vides Gregorium Pontificem nominari, cùm de constitutione Electorũ agitur. Sed magis adhuc diserta sunt verba eiusdem Krantzij in lib. 4. Saxoniæ cap. 25. à nobis suprà citata. in iis enim verbis illud ipsum legitur, quod Illyricus in præfatione huius disputationis parasitarum Pontificiorum mendacium, & figmentum appellauit.

Sexto loco Nicolaum Cusanum testem producit, cuius integrum cap. 4 lib. 3. de Concordantia Catholica suo libello inseruit. Sed is auctor ab Illyrico multum dissentit. etsi enim docet non à solo Pontifice Electores Imperij institutos, sed à communi consensu Imperij vniuersi; docet tamen Summi Pontificis consensum, ad eam institutionem legitimè faciendam primo loco necessariò requisitum: non secus atque in concilio vniuersali auctoritas, & consensus Præsidis requiratur. *Concurrebat*, inquit, *ad hoc consensus ipsius Gregorij V. tanquam vnius Pontificis Romani, qui iuxta gradum suum in consentiendo in communem Imperatorem interesse habet, rectè, sicut in Concilijs vniuersalibus concurrit in primo gradu auctoritas ipsius per consensum cum aliis omnibus ipsum concilium celebrantibus: vigor nihilominus definitionis non ab ipso primo omnium Pontifice, sed ex communi omnium, & ipsius, & aliorum consensu dependet.* Et infrà: *Ita quòd puto in veritate consensum Romani Pontificis à principio interuenisse, dum isti Electores constituerentur. vnde ipsi cõmuni fungentes legatione omnium qui Imperio subsunt, etiam totius sacerdotij, & Romani Pontificis, eligunt.* Hæc ille. Nihil igitur aliud Cusanus docet, nisi Summum Pontificem non per se solum, sed adhibito etiam aliorum consilio, & consensu, eam sanctionem edidisse.

Verun-

Veruntamẽ in eo ab isto auctore dissentire cogimur, quòd ipse auctoritatem præcipuam eius institutionis ad consensum omnium eorum referat, qui ad Imperium pertinẽt. quod quidem nullo teste probat, nec probare potest. nullus enim Historicus refert talem aliquem popularem conuentũ, qualem Cusanus fingit, ad instituendos Imperij Electores celebratum esse. neque mirum videri debet, si Cusanus, vir alioqui doctissimus & diligentissimus, in eiusmodi rebus, quæ ab historiarum cognitione pendent, hallucinatus sit. siquidem ipsius ætate adeò magna erat vbique penuria veterum Historicorum, vt ipse capite superiore eiusdem libri aliquoties referat, se apud nullum veterem auctorem legisse, Imperium Romanum trãslatum fuisse à Græcis ad Carolum Magnum; & inde etiam colligat, neque Carolum Magnum, neque cæteros Principes successores eius, vsq; ad Magnum Othonem, verè ac propriè fuisse Imperatores Romanorum. At hos manifestos esse errores, atque ex librorum inopia natos, ne Illyricus quidem negabit.

Accedit postremò, libros illos de Concordantia Catholica scriptos esse à Nicolao Cusano adhuc iuuene, & in gratiam Concilij Basileensis, atque eorum qui tum nihil aliud magis optabant, quàm aliquid dici, vel scribi, quo Romani Pontificis auctoritas minueretur. ex quo etiam fonte manarunt illa verba: Vigor nihilominus definitionis, non ab ipso primo omnium Pontifice, &c.

Itaque idem ipse postea maturior, multis de rebus aliter sensit & scripsit. nam cùm in secundo libro de Concordantia Catholia passim euehat in sublime Concilij Basileensis auctoritatem; postea tamen in epistola prima quæ est ad Rodericum, eiusdem Concilij acta his verbis reprehẽdit: Visi sunt, inquit, illi obcæcatissimi viri in spiritu furoris fuisse, quando supra sactum Principem Ecclesiæ nescio qualem iudiciariam sibi vendicabant potestatem, & horridum nefas attentarunt, in sacrum Principem suum sæuientes, seipsos ab eodem, & vniuersa per orbem Catholica Ecclesia pernicioßissimè secantes. Hæc ille. qui sine vlla dubitatione (si occasio se obtulisset) de hac etiam quæstione nostra longè aliter postea scripsisset. Atque hæc paulò fusiùs de Cusano differere placuit, ob

eius viri eruditionem. nam alioqui facilè potuissem vnum auctorem, eumque recentissimum, contemnere; cùm tot haberem veteres Theologos, Iureconsultos, Historicos, ipsum denique Summum Pontificem, ac Principes Electores, quos vni illi obiicerem.

Pergit deinde Illyricus, atque ait: *Martinus Polonus Paparum familiaris, dissérens de constitutione Electorum, non tribuit eam Papæ, facturus procul dubio si verè potuisset. sic & Antoninus, Episcopus Florentinus. Sic & Leopoldus de Bamberga, sæpe dicens de constitutione septem Electorum, nusquâ tamen id Papis, aut Rom. Ecclesiæ adscribit, cuius alioqui studiosissimus fuit.*] Rectè facit Illyricus vt ad testes mutos prouocet. nam, vt est solertis ingenij, facilè præuidebat fore, vt loquentes testes ex ipsis ipsorum testimoniis nullo negocio refellerentur. At quid quæso valent tres muti testes, aduersus tam multos loquentes, fideque dignissimos, quos nos protulimus? sanè in quouis tribunali multò plus ponderis habent duo tréue homines qui affirment, quàm viginti qui neque asserant, neque negent. quanto igitur magis pluris faciendi sunt viginti, & eo amplius, qui disertis verbis testantur, Electores à Pontifice constitutos; quàm tres, qui id neque negãt, neq; affirmant, sed vt rem notam, & peruulgatã prætereunt.

Pergit igitur Illyricus, his omissis, ad argumenta quædam longiùs petita, atque ex eo probare conatur, à Gregorio V. nullam editam sanctionẽ de Electoribus Imperij, quòd eius antecessor Benedictus Othone II. Romæ vita functo Germanos orauerit, vt bonum Principem eligerent. *Scribit*, inquit, *etiam Platina, Benedictum Pontificem ibi tunc apud omnes institisse, & orasse vt in tanta rerum difficultate, totq; periculis, maximè idoneum deligerent: quo ille disertè confessus est, ipsorum esse, non suum, eligere Imperatorem. si verum esset quod Paparum adulatores contendunt, Papas Carolo dedisse Imperium, Papas Othoni Imperium tradidisse, Papas denique post Othonem III. ius eligendi Cæsaris Germanis tradidisse: an non ibi mortuo II. Othone suum illud tam plenarium ius eligendi, & creandi Imperatores, vel maximè Papa demonstrasset, cùm tanta esset de ea re controuersia, cumq; Romæ in sede Papali negocium ageretur?*]

At

At quid est hoc aliud, Illyrice, nisi aërem verberare: Quis enim Catholicorum scriptorum dicit, ad Pontificem pertinere, Imperatores eligere? elegit ille quondam Carolum Magnum; sed cùm in eius persona (vt Innocentius loquitur) ad Germanos Imperium transtulisset, ius etiam electionis illis concessit; sibi verò id retinuit, vt electum, si is idoneus videretur, confirmaret, inungeret, coronaret. quod ius Pontificium confirmandæ electionis, Principes Electores agnoscere debere, & in sua præsentia agnouisse, testatur Innocentius Pontifex in cap. Venerabilem, aliquoties iam citato. Itaque idem Platina, qui scribit à Benedicto Pontifice exoratos Electores, vt idoneum Principem designarẽt, scribit etiam (quod Illyricus non satis germana fide reticuit) ab eodem Pontifice Othonis III. electionem confirmatam, & eo modo schisma sublatũ, quod in Imperio oriri iam cœperat, cùm alij Othonem, alij Heinricum, alij Crescentium Imperatorem delegissent. quo sanè facto summa apparuit in Summo Pontifice potestas; quemadmodum etiam ante illa tempora, cum Carolus Caluus, & Ludouicus Rex Germaniæ de Imperio discepтarent, ille obtinuit causam, quem Summus Pontifex coronauit, vt nos suprà cap. 5. ex probatis historiis demonstrauimus. & post tempora Benedicti cùm Lotharius & Chunradus (vt verbis vtar Innocentij in cap. Venerabilem) in discordia fuissent electi, Romanus Pontifex Lotharium coronauit; & Imperium obtinuit coronatus, eodem Chunrado tunc demum ad eius gratiam redeunte.

Sed veniamus ad aliud Illyrici argumentum. *At*, inquit, *quod Pontificij adulatores clamant, Gregorium V. eam potestatem Germanis tradidisse, & ista ratione (vt nunc sunt) constituisse; nullo certo testimonio probari potest, & insuper rationi repugnat.*] Et infrà: *Denique proferant, si possunt, exemplar istius decreti, quod à Papa Gregorio V. factũ esse aiũt.*

Non laborabimus (credo) in hac diluenda obiectione, si Illyricus sibi constare velit. nam (vt omittam testes illos tam multos, & tam probatos, quos antea in medium adduxi) in eadem pagina vbi obiicit nobis testium idoneorum penuriam, pronunciat ipse sine vllis testibus, sanctionem illam de septem Electoribus ab Othone III. esse factã, cùm is in Ger-

maniam ex vrbe rediisset. quæro igitur ab Illyrico: qui sunt Historici, qui scripserunt, Othonem III. in Germania sanctionem illam edidisse? ego sanè nullum omnino legi, qui aliquid eiusmodi scripserit: quos autem Illyricus suprà citauit, nihil iuuare causam eius, suprà demonstraui. Deinde proferat si potest Illyricus exemplar istius decreti, quod ab Othone III. factum esse dicit; qui in historia illa centuriata ita omnia collegit, vt nihil planè præteriisse videatur: cur non etiam decretum illud Othonis III. de septem Electoribus in eam retulit? cur igitur nobis obiicere non veretur, quod æquè sibi ac suis obiici posse videt? vt igitur vno verbo respondeam; vbi decretum illud Gregorianum lateat, si tamē vsquam hoc tempore exstat, nescio; quod tamen aliquando factum esse, facilè mihi persuadent insignes illi viri, qui in libris suis narrationem huius facti inserendam censuerunt. nam etiamsi exstaret, nō aliunde certiùs cognosceretur esse Gregorij, quàm ex traditione, & fide Historicorum.

Postremum, idq; grauissimum Illyrici argumentū sumitur ab ipsa naturali ratione. *Sed pugnat*, inquit, *cum omni ratione hoc figmentum. nam primum electionis ius veteri more statim in ipsa Imperatoria dignitate continebatur, cùm Imperium fuit adhuc hæreditarium, vt Carolus, aliúsue aliquis cū semel fuit factus Imperator, non tantùm ipse pro arbitrio imperauit; sed potuit etiam eam dignitatem communicare alteri, cui voluit, vt Carolus communicauit Ludouico filio, is porrò Lothario. potuit igitur idem Imperator ex plenitudine suæ potestatis etiam aliis illud ius eligendi tradere, aut constitutionem aliquam, decretumq; de ea facere, non expectato Papæ mandato, qui tunc eius iuratus subditus fuit cum omnibus Romanistis; sicut Sergius iurauit Lothario fidelitatem cum suis Romanis, & plurimi alij Papæ. Deinde creato semel Imperatore, & translato Imperio in aliquam gentem, vt isti gloriantur se transtulisse in Francos, & Germanos; non tantùm ipse vnus homo habuit illam plenitudinem Imperatoriæ potestatis, sed etiam principes potestatis illius participes fuerunt. Imperium enim non in vno solo homine, sed in toto eorum corpore, & præsertim in eius principibus consistit.*

Sed

Sed hæc omnia, aliaque permulta, quæ Illyricus repetit, & inculcat vsque ad nauseam, nihil aliud efficiunt, nisi ius eligendi Imperatorem penes Germanos fuisse ab ipsa translatione Imperij: quod nos certè minimè negamus. quin potiùs Innocentius Pontifex, loco suprà citato, ex eo probat, potestatem eligendi Imperatorem ad Germanos ab Apostolica sede peruenisse, quòd eadem Apostolica sedes in persona magnifici Caroli Imperium à Græcis transtulerit in Germanos. At non rectè colliges ex eo quòd Apostolica Sedes ius eligendi Germanis in Carolo Magno tribuit illo ipso tempore, quo in eos Imperium transtulit; non potuisse Gregorium V. postea sanctionem aliquam circa electionem Imperatoris, ipso præsertim Imperatore, Germanisq; Principibus consentientibus, edere.

Nam etsi Pontifex Imperium transtulit, & ius eligendi Principem dedit; non transtulit tamen neq; dedit illam suam, quam in omnem Ecclesiam ab ipso Christo habet, summam atque plenissimam potestatem. Quare sicut potuit, Ecclesiæ caussa id exigente, Imperium à Græcis ad Germanos tranferre: ita quoque transferre posset, si eadem caussa non occurreret, à Germanis ad aliam nationem. pari ratione, sicut ius eligendi Principem potuit summus Pontifex Leo eius nominis tertius Germanis tribuere: ita quoque potuit Gregorius V. ad impedienda schismata, bella & seditiones, quæ ex multitudine Electorum nascebantur, ad certum numerum Principum Electores eiusmodi reuocare; præsertim (vt suprà dixi) ipso quoque Imperatore assentiente, vel etiam petente ac rogante. omnino enim verisimile est, Imperatorem, quod ipse facere non audebat, vt tot Principes ab electionis iure excluderet, à summo Pontifice id postulasse.

Iam verò quòd Sergium Papam Lothario fidelitatem iurasse Illyricus scribit, non aliò pertinet, quàm ad cumulum augendum eius mendaciorum. nam neque Ado, neque Rhegino, neque Otho Frisingensis, neque Vrspergensis, neque Marianus Scotus, neque Sigebertus, neque Martinus Polonus, neque Platina, neque Nauclerus, neque alius vllus (quod sciam) hoc dicit. ac ne ipse quidem Illyricus in vita Sergij, quam scribit Centur. 9. cap. 10. col. 497. & 498. Sed video vnde

occasionem mentiendi arripuerit Illyricus. Liber Pontificalis in vita Sergij II. & Ioannes Nauclerus in Chronico generat. 39. tradunt rogatum fuisse Sergium Pontificem, vt permitteret Romanam nobilitatem iurare fidelitatem Ludouico Lotharij filio, quem idem Sergius Regem Italiæ declarauerat: Pontificem autem nullo pacto concedere voluisse, vt Romani Ludouico iurarent, idque tantùm permisisse, vt Lothario Imperatori iusiurandum quod petebatur præstarent. quoniam igitur Sergius Papa Romanos proceres Imperatori Lothario iurare permisit, id Illyricus pro sua mentiendi auctoritate ita interpretatus est, ac si Pontifex ipse Imperatori iusiurandum præstitisset.

Ac vt videas, Lector, quàm sibi ipse constet Illyricus, adscribam hîc pauca de isto ipso Sergio ex loco citato historiæ centuriatæ eiusdem Illyrici; ibi enim Sergium Papam, vt Monarcham orbis terræ, & Dominum Regum, atque Imperatorum describit, quem hoc loco subditum iuratum Imperatoris facit. Sic igitur ille Centur. 9. cap. 10. col. 498. *Maiestatem spreuit, nam sese passus est ordinari in Pontificem, non expectato Imperatoris assensu: quod erat contra priuilegia eius. deinde noluit committere, vt populus Romanus Ludouico filio Lotharij sacramentum præstaret: licet Drogo Metensis, & alij Archiepiscopi, qui ex Galliis cum Ludouico aduenerant, acriter ea de re cum ipso contenderent, inquit enim ad Episcopos, & legatos: si vultis Domino Lothario Imperatori magno hoc sacramentum vt faciant, solummodo consentio, & permitto. nam Ludouico eius filio vt hoc pergatur, nec ego, nec omnis nobilitas consentit. Regna huius mundi, & gloriam eius affectauit. penes se enim voluit esse potestatem, Reges & Imperatores, quos vellet, inaugurandi. nam Lotharium coronauit, & Ludouicum eius filium Regem Longobardorum designauit: Ludouici filios, de regno digladiantes, ad pacem per legatos cohortatus est, & regni partitionem approbauit. & Siconulpho Beneuentano in terrā prostrato pedes suos osculandos præbuit.* Hæc ille. Qui si verba sua inspicere non grauetur; per se ipse facilè iudicabit, vtrum ille iuratus subditus, atque, vt suprà vidimus, iuratum mancipium Regum iure appelletur, qui Imperatores, quos vult, coronat; qui filios Imperatoris Reges desi-

designat; cui duces humi prostrati pedes osculantur, ad cuius nutum populi sacramentum fidelitatis Imperatori præstant; quo demum repugnante, iidem populi in verba Ludouici Regis præsentis, atque armati, iurare non audent. Sed iam libri totius Illyriciani conclusionem audiamus. *Hactenus*, inquit, *Spiritu Domini nos in omnem veritatem manu ducente, & dolos fraudesq; Antichristi, eiusq; Symmystarum patefaciente, ostendimus veram translationem aut etiam communicationem Romani Imperij in Germanos factam, qua etiam nunc Dei beneficio fruuntur. & simul contra recepta historicorum clericorumque figmenta probaui, nec translationem Imperij, nec ius Electorum, eis Papæ beneficio contigisse, &c.*

Non possum equidem non vehementer mirari, cur summum Pontificem Antichristum tam confidenter Illyricus nominet. nouimus enim ex Daniele cap. 11. & Paulo 2. Thessal. 2. Antichristum nullum Deum curaturum, seque ipsum supra omne quod dicitur Deus, exaltaturum, & rursus ex Illyrico in hoc ipso libro sæpius audiuimus, Romanos Pontifices seruos & mancipia Imperatorum fuisse; ex Centuria verò 8. & 9. cap. 10. iam antè didicimus eosdem Pontifices tot Diis sese subiicere solitos, quot sunt in cœlo sancti, quot in terris imagines, quot sub terram reliquiæ: quis igitur capiat, eum extollere se super omne quod dicitur Deus, & nullum Deum curare, qui non modò Deos innumerabiles publicè colat, sed etiam adeò sit humilis atque abiectus, vt se mancipium iuratum Principum terrenorum esse fateatur? Sed quid opus est in hoc mendacio refellendo diutius laborare, cùm totus liber ex mendaciis constet? sic nimirum loqui, sic disputare oportuit discipulum eius, qui in veritate non stetit.

Sed quid ego de illa incredibili impudentia, vel sacrilega potiùs impietate dicam, qua tot mendaciorũ auctorem Spiritum sanctum facit? *Hactenus*, inquit, *Spiritu Domini nos in omnem veritatem manuducente dolos & fraudes Antichristi ostendimus.* Hoc sanè deerat ad cumulum mendaciorum, vt disputationem mendaciis vndique scatentem, vel potiùs totam ex mendaciis fraudibusque contextam, Spiritui sancto tribueret, omnemque veritatem appellaret. est ne aliquid vltrà, quò progredi audacia atque impietas possint? si mentiri

scelus

scelus est apud Christianos; quid erit, religioni sibi ducere non mentiri? quid ipsa mendacia in Spiritum sanctum auctorem conferre?

Sed ego non iam Illyricum miror confidentissimè mentientem, ac religioni sibi ducentem non mentiri, & demum ipsa sua mendacia Spiritui veritatis adscribentem; nam impius cùm in profundum venerit peccatorum, contemnit. Illos miror, qui cùm viri prudentes & graues videri velint, sibi tamen ab eiusmodi portentis imponi atque illudi tam facilè patiuntur. quę enim maior cogitari aut fingi potest vel negligentia, vel cæcitas, vel etiam stupiditas, quàm iis hominibus fidem habere, quorum tanta est leuitas & inconstantia, vt perpetuò secum ipsi pugnent; tanta mentiendi libido, vt in exiguis libellis tantos aceruos mendaciorum inserant, vt plura mendacia sint quàm verba?

Sed si eorũ desidia non immeritò reprehenditur, qui mendaciſſimos libros facilè sibi obtrudi sinunt; intoleranda deinceps non iam desidia, sed improbitas erit, si detecta & confutata mendacia ab oculis suis atque auribus non repellant. quanquam ego meliora de Germanis, vt corpore candidis, sic etiam animo sinceris, & veritatis amantibus sperare debeo. iniuriam enim facerem nobilissimæ nationi, si eos crederem mendaciis potiùs, quàm explorata veritate delectari?

Vnum illud oro, atq; obsecro Germanos omnes, vt secum ipsi cogitent, qui sint, vnde genus duxerint, quos maiores habuerint; quantum denique interfit inter præclarissimos illos heroes, Carolum Magnum, Ludouicum Pium, S. Henricum, Lotharios, Othones, Chunrados, qui nihil antiquius habebant, quàm vt Apostolicam B. Petri sedem certatim honorarent, atq; ornarent; & nescio quos Illyricos, homines obscuros, seditiosos, ac turbulentos, qui totis viribus laborant, vt eandem illam sedem impostoris ac fraudibus euertant. neque enim dubito, quin, si ista paulò attentiùs cogitauerint, illorum potiùs, quàm istorum similes videri volent: multoq; magis eorum pietatem, grauitatem, constantiam sectandam sibi esse statuent, qui Germanicum nomen toto orbe terrarum celeberrimum sua virtute fecerunt; quàm impios istorum furores, temeritatem, & inconstantiam, qui Germaniam vni-

uersam

uersam sectis, seditionibus, ac tumultibus repleuerunt. Illud certè historicorum omnium literis ac vocibus testatum extra controuersiam est, nunquam magis potentiâ atq; opibus floruisse Germaniam, quàm cùm illi imperarent, qui sedem Apostolicam inprimis venerabantur.

Ad finem libri sui de translatione Imperij adiecit Illyricus longissimam appendicem; in quam primo loco retulit integrum cap. 3. li. 3. de Concordantia Catholica Nicolai Cusani. 2. integram epistolam Innocentij III. quæ incipit Venerabilem, & habetur inter epistolas decretales titulo de Electione. 3. epistolam Friderici I. Imperatoris ex Radeuico lib. 3. cap. 10. quam etiam suprà posuerat in prolegomenis. 4. Historiam quandam de rebus gestis Paschalis Papæ, & Henrici Imperatoris ex Dodechini Abbatis appendice ad Marianum Scotū. 5. Ludouici IV. Imperatoris Apologiam. Ex quibus omnibus nihil est quod responsionem desideret, prętèr Apologiam Ludouici IV. nam de testimonio Cusani diximus supra cap. 13. & 15. Epistola Innocentij caussæ nostrę maximè fauet. De epistola Friderici disseruimus cap. 3. Historia Paschalis & Henrici ad rem præsentem nihil facit. non enim inter eos quæstio erat de Imperij translatione, sed de inuestituris Episcoporum. & prętèrea imperfecta historia est, quam ex Dodechino refert Illyricus; perfecta ex Abbate Vrspergensi petenda est. ex qua quisque perspicere poterit, contentionem illam longè alium exitum habuisse, quàm optasset Illyricus. coactus enim fuit Imperator, terroribus plagisque immissis diuinitùs, Ecclesiæ collum subiicere, atque inuestituras Episcoporum, pro quibus retinendis tamdiu laborauerat, vel inuitus dimittere. Sola igitur restat Ludouici IV. Apologia; quæ quoniam ab Alberto Pighio egregiè refutata est, ne actum agere videar; ad ipsius Alberti responsionem Lectorem censui remittendum.

LAVS DEO.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN